T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

GÖSTERGEBİLİMİN ÇEVİRİ ALANINA UYGULANMASI: GEORGE ORWELL'İN *ANIMAL FARM* BAŞLIKLI YAPITININ ÜÇ DİLDE ÇÖZÜMLENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

DİDEM TUNA
12726201

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SÜNDÜZ ÖZTÜRK KASAR

İSTANBUL
2015

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

GÖSTERGEBİLİMİN ÇEVİRİ ALANINA UYGULANMASI: GEORGE ORWELL'İN *ANIMAL FARM* BAŞLIKLI YAPITININ ÜÇ DİLDE ÇÖZÜMLENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

DİDEM TUNA
12726201

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 12.06.2015
Tezin Savunulduğu Tarih: 29.06.2015

Tez Oy birliği / ~~Oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR	
Jüri Üyeleri	Prof. Dr. Alev BULUT	
	Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ	
	Yrd. Doç. Dr. Buket ALTINBÜKEN KARSLI	
	Yrd. Doç. Dr. Lale ARSLAN ÖZCAN	

İSTANBUL

ÖZ

GÖSTERGEBİLİMİN ÇEVİRİ ALANINA UYGULANMASI: GEORGE ORWELL'İN *ANIMAL FARM* BAŞLIKLI YAPITININ ÜÇ DİLDE ÇÖZÜMLENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

Didem Tuna
Haziran, 2015

Yaşamımızı donatan göstergeler yazınsal metinleri de dokurlar; bazen farkında olmasak bile, bize de bu göstergeleri okumak ve anlamak düşer. Göstergelerin kavranması zihnimizde gerçekleşen bir süreçtir ve sonunda göstergelere bir anlam yükleyebilmemiz için bu süreci iyi yönetmemiz gerekir. Gösterge okuru, kurduğu iletişimde başarılı olabilmek için, göstergeleri kavrayabilmeli ve onlara gerçek anlamlarını yükleyebilmelidir.

Dil ve anlam oyunlarıyla, sürprizlerle ve tuzaklarla dolu olan yazınsal yapıt karşısındaki çevirmen herkesten daha yetkin bir okur olmalıdır. Yazınsal yapıtın tehlikeli alanında çevirmen okur olarak bir rehbere gereksinim duyar; bu durumda, anlam ve anlamlama kuramı göstergebilim ona yol gösterebilir. Göstergebilimsel çözümleme yönteminin rehberliğindeki çevirmen atıldığı bu uzak diyarlarda kendini güvende hisseder ve anlam bozucu eğilimlere kapılma riskini yetkinliği ölçüsünde devre dışı bırakır.

Sündüz Öztürk Kasar'ın, Paris Göstergebilim Okulu çerçevesinde oluşturulmuş gösterge kuramlarını çeviri edimine uygulayarak önerdiği Çeviri Göstergebilimi bu tezin kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu tezde, Öztürk Kasar'ın Fransız çeviribilimci Antoine Berman'dan esinlenerek oluşturduğu "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği" doğrultusunda George Orwell'in *Animal Farm* adlı yapıtı ile bu yapıtın Türkçe ve Fransızca çevirileri çözümlenmekte ve karşılaştırılmaktadır. Çalışmanın amacı özgün metni oluşturan anlam evreninin çevirilerine ne kadar yansıtıldığını göstermek ve böylelikle farklı tür ve derecelerde anlam bozucu eğilimlerin varlığı konusunda çevirmen cephesinde bir farkındalık yaratılmasına yardımcı olmaktır. Çalışmanın sonunda özgün metnin göstergelerinin en az kayıpla çeviri metine taşınmasında çeviri göstergebiliminin sunacağı katkı ortaya koyulmaktadır.

Anahtar sözcükler: gösterge, okuma, göstergebilim, çeviribilim, çeviri göstergebilimi, George Orwell, Animal Farm, anlam bozucu eğilimler.

ABSTRACT

APPLICATION OF SEMIOTICS TO TRANSLATION FIELD: ANALYSIS AND COMPARISON OF GEORGE ORWELL'S *ANIMAL FARM* IN THREE LANGUAGES

Didem Tuna
June, 2015

Similar to life, literature is woven with signs, and perhaps unwittingly, we constantly struggle to read and comprehend these signs. Capturing signs is a psychic process and must be managed well to bring the quest for meaning to a conclusion. If the reader succeeds in neither picking up signs nor endowing them with their legitimate sense, his communication ends in failure.

The literary translator must be more competent in reading signs than any other reader, because literary text is full of linguistic and semantic subtleties, surprises and traps. Faced with these dangers, the translator needs guidance, and semiotics, the theory of meaning and signification, can provide assistance. The translator who follows the method of semiotic analysis feels secure in these distant lands where he has launched himself and eliminates the risk of "designificative tendencies" within the limits of his competence.

Semiotics of translation, launched by Sündüz Öztürk Kasar who applies the theories of Paris School Semiotics to the act of translation constitutes our theoretical approach. In this thesis, we analyze and compare George Orwell's *Animal Farm* with its Turkish and French translations within the framework of "systematics of designificative tendencies" proposed by Sündüz Öztürk Kasar, who is inspired by Antoine Berman – a French theorist of translation. This study aims to demonstrate the extent to which the signs that constitute the universe of meaning of the original text are reflected in its translations and thus assisting in creating the translator's awareness for the existence of designificative tendencies of different types and degrees in translation. Finally, the contribution of semiotics of translation in the transmission of these signs from the original text to its translations with least loss in meaning is presented.

Key words: sign, reading, semiotics, translation studies, semiotics of translation, George Orwell, Animal Farm, designificative tendencies.

ÖN SÖZ

İnsan, dünyaya geldiği andan itibaren göstergelere anlam yükleme uğraşı içine girer, yaşamı ve dünyayı böylelikle anlamaya çalışır. Yaşam gibi, yazını anlamlandırmak da ancak gösterge okumakla mümkündür. Bu nedenle çevirmen, öncelikle bir okur olarak gösterge okumakla yükümlüdür zira çeviri göstergelerin aktarımıdır, aktarımın önkoşulu ise anlamlandırmadır. Tezimizin konusunu bu nedenle "göstergebilimin çeviri alanına uygulanması" olarak belirledik. Bu kapsamda, yazınsal bir yapıt seçip önce onun anlam ve gösterge evrenini çözümlemeyi ve daha sonra bu metni çevirileriyle karşılaştırarak özgün metindeki göstergelerin çeviri metinlere nasıl yansıtılmış olduğunu değerlendirmeyi düşündük. George Orwell'in *Animal Farm* başlıklı yapıtını seçmemizin bir nedeni, göstergeler açısından zengin bir evrene sahip olması idi. Bu seçim ile üç farklı dilde ve 10 metinden oluşan bir bütünceye ulaşmış olduk. Diğer yandan, bu yapıtı 1999-2013 yılları arasında Galatasaray Lisesi'nde son sınıfların İngilizce dersinde toplam 19 sınıfta 499 öğrenciyle birlikte çözümleyerek tartışmış, ayrıca hem yazar, hem de yapıtla ilgili çalışmaları da incelemiştik. 14 yıllık bu süreçte her bir sınıf kitabın okunmasına değişik katkılar sundu. Öğrenciler kimi zaman yapıtın kendilerinden önceki sınıflarda dile getirilmemiş boyutlarını görerek metne farklı bakış açıları yönelttiler. Her yeni sınıfta önceki sınıfların okumalarının üzerine yeni okumalar eklendi ve öğrencilerle edindiğimiz birikimin tezimize büyük katkısı oldu. Doktora ders yükünün tamamlanması aşamasıyla eşzamanlı olarak yürütülen araştırma aşaması sonrasında, tezin yazımı bir yılı aşan bir sürede yoğun bir çalışmayla tamamlandı.

Hiç kuşkusuz hem fabl, hem yergi niteliğinde olan, ayrıca hem politika, hem de günlük hayatta kullanılan propaganda ve ikna yöntemlerinden, insan doğasındaki zaaflardan, gücün nasıl yozlaşabildiğinden çarpıcı örnekler veren, yaklaşık 70 dile çevrilmiş ve milyonlarca satmış bir yapıtı farklı zamanlarda satır araları ile birlikte yapılan çoğul okumalarla bile tüketebilmek olanaklı değildir. Nitekim bu çalışmada da, özellikle yapıtın propaganda yöntemleri açısından ve yergi olarak değerlendirilmesi sırasında daha önce görmediğimiz yönlerini fark ederek tezimize yansıtma fırsatımız oldu. Buna ek olarak, tezin yeni bir alan olan çeviri göstergebilimini konu alması ve uygulama bölümünde üç dilde çözümleme ve karşılaştırmalara yer verilmesi nedeniyle de özgün bir çalışma olduğuna inanıyoruz.

Tezin tamamlandığı bu noktada, doktora sürecinin ders alma, araştırma ve tez yazma aşamalarının her birinde özveri ile geniş zaman ayırarak bilgisini ve deneyimini benimle paylaşan ve böylelikle bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar'a şükranlarımı sunarım. Tez izleme jürimde yer alan Sayın Yrd. Doç. Dr. Lale Arslan Özcan ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Buket Altınbüken Karslı'ya tezin oluşum sürecindeki gözlem, saptama ve önerileri için minnettarım. Ayrıca savunma jürimde yer almayı kabul eden Sayın Prof. Dr. Alev Bulut ve Sayın Doç. Dr. Ayşe Banu Karadağ'a ayırdıkları zaman ve değerli katkıları için teşekkür ederim.

Didem Tuna **İstanbul, Haziran 2015**

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **İİİ**

ABSTRACT ..... **İV**

ÖN SÖZ ..... **V**

İÇİNDEKİLER ..... **Vİ**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **Xİ**

1. GİRİŞ **1**

2. GÖSTERGEDEN GÖSTERGEBİLİME **6**

2.1. Göstergenin Tanımı 6
2.2. Göstergenin Uzamı 7
2.3. Göstergenin Zamanı 8
2.4. Göstergenin Uzlaşısı 8
2.5. Gösterge ve Gerçeklik 9
2.6. Göstergenin Okunması 10
2.7. Göstergenin Sınırları 17
2.8. Gösterge Okuryazarlığı 20
2.9. Gösterge ve Metinlerarasılık 21
2.10. Göstergenin Bilim Konusu Olması 22
2.11. Göstergebilimin Tanımı 24
2.12. Göstergebilimin Tarihçesi 25
2.12.1. 20. Yüzyıla Kadar Göstergebilim 26
2.12.2. Saussure'de Gösterge ve İlintili Kavramlar 36
2.12.2.1. Göstergenin Nedensizliği 37
2.12.2.2. Gösterenin Çizgiselliği 37
2.12.2.3. Göstergenin Değişmezliği ve Değişebilirliği 38
2.12.2.4. Eşsüremlilik ve Artsüremlilik 38
2.12.2.5. Değer 39
2.12.2.6. Dilyetisi, Dil, Söz 40
2.12.2.7. Biçim ve Töz 40
2.12.3. Emile Benveniste 41
2.12.4. Algirdas Julien Greimas 43
2.12.5. Jean-Claude Coquet 48
2.12.5.1. Özne Göstergebilimi 49
2.12.5.2. Metnin Dışı 49
2.12.5.3. Söylem Kavramı 51
2.12.5.4. Özne Kavramı 51
2.12.5.5. Söyleyenler Kuramı 55
2.12.6. Paris Göstergebilim Okulu 59
2.12.7. Göstergebilimsel Çözümlemenin Yazınsal Çeviriye Uygulanması 61
2.12.7.1. Metnin Kendisini Çevreleyen Öğelerle İlişkisinin İrdelenmesi 61

2.12.7.2. Alımlayan Öznenin Anlam Üretimindeki Rolünün Değerlendirilmesi 62
2.12.7.3. Başlığın Yorumlanması 62
2.12.7.4. Kesitleme 63
2.12.7.5. Çoğul Okuma Ve Anlamlama Eksenlerinin Değerlendirilmesi 64
2.12.7.6. Metinlerarasılık İlişkilerinin İncelenmesi 64
2.12.7.7. Metnin İçinde Anlam Taşıyan Özel Adların Değerlendirilmesi 66
2.12.7.8. Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi 66
2.12.7.9. Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması 68
2.12.7.10. Gerçeğe Uygunluk Sınıflamasının Göz Önüne Alınması 68
2.12.7.11. Anlatıdaki Bilmecelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının Değerlendirilmesi 69
2.12.7.12. Anlatıdaki Sözleşmelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının Değerlendirilmesi 70
2.13 Yöntemlerin Uygulamada Kullanılması 70

3. *ANIMAL FARM*'IN ÇEVİRİ GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLENMESİ. 74

3.1. *Animal Farm*'ın Özeti 86
3.2. *Animal Farm* Karakterlerinde Anıştırma 91
3.3. Metnin Çevresindeki Öğelerle İlişkisi ile Alımlayan Öznenin Anlam Üretimindeki Rolünün Değerlendirilmesi 100
3.4. Özgün Metin ile Çeviri Metinlerin Başlıklarının Değerlendirilmesi 118
3.5. Kesitleme Ölçütleri ve Birinci Kesit 126
3.5.1. Birinci Kesitin Fabl Olarak Okunması 128
3.5.2. Birinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 139
3.5.3. Birinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 146
3.5.4. Birinci Kesitte Anlam Taşıyan Özel Adların Değerlendirilmesi 167
3.5.5. Birinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak 169
3.5.6. Birinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 172
3.5.7. Birinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi 173
3.5.8. Birinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi 175
3.5.8.1 Birinci Kesit Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler 175
3.5.8.2. Birinci Kesitte Diğer Anlam Bozucu Eğilimler 192
3.6 İkinci Kesit 224
3.6.1. İkinci Kesitin Fabl Olarak Okunması 224
3.6.2. İkinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 228
3.6.3. İkinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 231
3.6.4. İkinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak 233
3.6.5. İkinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 236
3.6.6. İkinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi 237

3.6.7. İkinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi 240
3.7. Üçüncü Kesit.....254
3.7.1. Üçüncü Kesitin Fabl Olarak Okunması.....255
3.7.2. Üçüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 259
3.7.3. Üçüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 263
3.7.4. Üçüncü Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....265
3.7.5. Üçüncü Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 268
3.7.6. Üçüncü Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....270
3.7.7. Üçüncü Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi 272
3.8. Dördüncü Kesit 283
3.8.1. Dördüncü Kesitin Fabl Olarak Okunması 284
3.8.2. Dördüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 288
3.8.3. Dördüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 294
3.8.4. Dördüncü Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....298
3.8.5. Dördüncü Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 301
3.8.6. Dördüncü Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....303
3.8.7. Dördüncü Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi.....304
3.9. Beşinci Kesit 318
3.9.1. Beşinci Kesitin Fabl Olarak Okunması 319
3.9.2. Beşinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 320
3.9.3. Beşinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 323
3.9.4. Beşinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak 326
3.9.5. Beşinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 328
3.9.6. Beşinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....329
3.9.7. Beşinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi.....331
3.10. Altıncı Kesit 341
3.10.2. Altıncı Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 347
3.10.3. Altıncı Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 358
3.10.4. Altıncı Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....364
3.10.5. Altıncı Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 366

3.10.6. Altıncı Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....367
3.10.7. Altıncı Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi 370
3.11. Yedinci Kesit 384
3.11.1. Yedinci Kesitin Fabl Olarak Okunması.....384
3.11.2. Yedinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 387
3.11.3. Yedinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 392
3.11.4. Yedinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....396
3.11.5. Yedinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 398
3.11.6. Yedinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....399
3.11.7. Yedinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi.....401
3.12. Sekizinci Kesit 412
3.12.2. Sekizinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 417
3.12.3. Sekizinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 424
3.12.4. Sekizinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....427
3.12.5. Sekizinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 429
3.12.6. Sekizinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....431
3.12.7. Sekizinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi.....433
3.13. Dokuzuncu Kesit.....446
3.13.1. Dokuzuncu Kesitin Fabl Olarak Okunması 446
3.13.2. Dokuzuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 452
3.13.3. Dokuzuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 457
3.13.4. Dokuzuncu Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....461
3.13.5. Dokuzuncu Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 463
3.13.6. Dokuzuncu Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....465
3.13.7. Dokuzuncu Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi 467
3.14. Onuncu Kesit 486
3.14.1. Onuncu Kesitin Fabl Olarak Okunması.....486
3.14.2. Onuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi 489
3.14.3. Onuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması 491
3.14.4. Onuncu Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak.....495

3.14.5. Onuncu Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne 497
3.14.6. Onuncu Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi.....499
3.14.7. Onuncu Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi.....501

4. SONUÇ.....515

KAYNAKÇA.....539

EKLER.....558

Ek 1. Tez Kapsamında Kullanılan Çeviri Göstergebilimi Terimleri 558
Ek 2. *Animal Farm*'ın Ukraynaca Çevirisine George Orwell'in Yazdığı Önsöz.559
Ek 3. *Animal Farm*'ın Çözümlemesinde Kullanılan Latince Kesit Adları ile Türkçe Karşılıkları 562
Ek 4. *Animal Farm*'da Saptanan Propaganda Yöntemleri 563
Ek 5. *Animal Farm* İngilizce Özgün Metin Kapak Örnekleri 564
Ek 6. *Animal Farm* Türkçe Çeviri Kapak Örnekleri.....571
Ek 7. *Animal Farm* Fransızca Çeviri Kapak Örnekleri.....573

ÖZ GEÇMİŞ 575

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Söyleyenin Bağımlılık ve Özerklik Alanları 56
Tablo 2: Söyleyenler Sınıflandırması 57
Tablo 3: Yükümsüz Özneler Sınıflandırması 58
Tablo 4: *Animal Farm*'ın Türkçe ve Fransızca Çevirileri.....84
Tablo 5: Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği 73
Tablo 6: Çeviri Başlıklarda Anlam Bozucu Eğilimler.....126
Tablo 7: Türkçe Özel Ad Çevirilerinde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....188
Tablo 8: Fransızca Özel Ad Çevirilerinde Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 189
Tablo 9: Tüm Özel Ad Çevirilerinde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....190
Tablo 10: Birinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 221
Tablo 11: Birinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 222
Tablo 12: Birinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 223
Tablo 13: İkinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....252
Tablo 14: İkinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....253
Tablo 15: İkinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....254
Tablo 16: Üçüncü Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....281
Tablo 17: Üçüncü Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 282
Tablo 18: Üçüncü Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....283
Tablo 19: Dördüncü Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 316
Tablo 20: Dördüncü Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 317
Tablo 21: Dördüncü Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....318
Tablo 22: Beşinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....338
Tablo 23: Beşinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 339
Tablo 24: Beşinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....340

Tablo 25: Altıncı Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....381
Tablo 26: Altıncı Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 382
Tablo 27: Altıncı Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....383
Tablo 28: Yedinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....410
Tablo 29: Yedinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 411
Tablo 30: Yedinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....412
Tablo 31: Sekizinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 443
Tablo 32: Sekizinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 444
Tablo 33: Sekizinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....445
Tablo 34: Dokuzuncu Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 483
Tablo 35: Dokuzuncu Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 484
Tablo 36: Dokuzuncu Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 485
Tablo 37: Onuncu Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....512
Tablo 38: Onuncu Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 513
Tablo 39: Onuncu Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....514
Tablo 40: Tüm Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....531
Tablo 41: Tüm Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı.....533
Tablo 42: Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı 534

1. GİRİŞ

Her ayrıntı ve her bütün, göstergebilimin çok çeşitli uygulama alanlarında anlamlandırılmakta, toplumdan kültüre, bilimden sanata, hukuktan tıbba, mimariden biyolojiye, bilişimden bildirişime, yaşamdan yazına, görselden işitsele uzanan sayısız çözümleme alanına her geçen gün yenileri eklenmektedir. Bu tezin uygulama alanı ise Sündüz Öztürk Kasar tarafından "bir saha göstergebilimi"[1] olarak önerilen çeviri göstergebilimidir. Bu çalışmada, İngiliz yazar George Orwell'in *Animal Farm* adlı yapıtıyla, Türkçe ve Fransızca çevirilerinin göstergebilimsel çözümlenmesi ve karşılaştırılması yapılacak ve özgün metindeki anlam evrenini şekillendiren göstergelerin çeviri metinlere yansıtılabilme durumları değerlendirilecektir.

Göstergebilim ve çeviri etkinliğini birbirine bağlamak için öncelikle göstergeden yola çıkılacak ve göstergenin bilim konusu olana kadar geçirdiği aşamalardan söz edilecektir. Bundan sonra, göstergebilimin 20. yüzyıl öncesi ve sonrası gelişimine değinilecektir. Hem kuramsal çerçeve, hem de uygulama kapsamında Paris Göstergebilim Okulu çerçevesinde oluşturulmuş yaklaşımların bir sentezinden yararlanılacaktır. Paris Göstergebilim Okulu Yöntemi diye adlandıracağımız bu sentezde hem Paris Okulu'nun hem de Avrupa Göstergebiliminin Kurucusu Algirdas Julien Greimas öncülüğünde geliştirilen ve bugün artık standart göstergebilimin temellerini oluşturan kimi kavram ve işlemler yer almaktadır. Kesitleme, başlıkların yorumlanması, çoğul okuma ve anlamlama eksenlerinin değerlendirilmesi, eyleyenlerin kipsel donanımlarının incelemesi, söyleyenlerin öznelik dönüşümlerinin saptanması, gerçeğe uygunluk sınıflamasının, bilmecelerin ve sözleşmelerin anlam oluşumuna katkılarının değerlendirilmesi, metnin içinde anlam taşıyan özel adların incelenmesi, alımlayan öznenin anlam üretimindeki rolünün değerlendirilmesi, metnin içerisinde yer aldığı metinlerarasılık ilişkilerinin irdelenmesi gibi işlemler aracılığıyla metnin anlam evreni çözümlenecektir.

[1] Sündüz Öztürk Kasar, Jean Claude Coquet ile Bir Dil Görüngübilimine Doğru, **XII. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu, 18-20 Ekim 2012** (Edirne: Trakya Üniversitesi, 2012), 431-432.

Çözümleme aşamasında, metnin dönüm noktaları üzerinde odaklanan ve özgün metinde kullanılan bölümlemeden kimi farklılıklar gösteren bir kesitlemeye gidilecek, her bir kesite içeriğini yansıtan ve anlamlamaya yardımcı olacağı düşünülen bir ad verilecektir. Her bir kesit sırasıyla fabl olarak, yergi olarak ve propaganda yöntemlerinin saptamasına yönelik olarak üç ayrı şekilde okunacaktır. Bu aşamada 1917 yılının Ekim ayında gerçekleşen Rus Devrimine ilişkin göndermelerin ve örneklenen propaganda yöntemlerinin saptanması açısından Rus Devrimini konu alan kaynaklarla, propaganda yöntemlerine yönelik kaynaklardan yararlanılacaktır. Yine bu aşamada, hayvan karakterlere verilen adlar da incelenerek özel anıştırmaları olup olmadığı irdelenecek, anıştırmaları bulunan adların çevirilere yansıtılma şeklinin metinlerin anlam evrenini nasıl etkilediği değerlendirilecektir.

Fransız göstergebilimci, Paris Göstergebilim Okulu'nun isim babası ve kurucularından Jean-Claude Coquet'ye ait olan ve çözümlemede kullanılacak yaklaşımlar arasında yer vereceğimiz özne, eşik özne ve yükümsüz özneden oluşan söyleyenler sınıflandırması ile söyleyenlerin öznelik dönüşümleri saptanacaktır. Yapılacak saptamada, söyleyenlerin bağımsızlık ve özerklik alanları ile ilintili kavramlardan yararlanılacaktır. Bu kavramlar, metindeki söylemlerin hangi koşullar altında üretildiğinin, söyleyenlerin söylemlerini üstlenecek durumda olup olmadıklarının, yani söylem anında hangi öznelik durumunda olduklarının ya da hangi öznelik dönüşümünden geçmekte olduklarının saptanmasında kullanılacaktır. Böylece, söyleyenin, söylemini bilinçli ve istemli olarak yargılama sürecinden geçirip geçiremediği, sözünün yükümlülüğünü alıp alamadığı, söylediklerini üstlenebilme konumunda bulunup bulunmadığı belirlenecektir. Böylelikle, söyleyenin söylem anında özne, yükümsüz özne ya da ikisinin arasındaki geçiş sürecini yaşayan eşik özne dönüşümlerinden hangisini yaşamakta olduğu değerlendirilecektir. Özgün metnin anlam evreninin çeviriye satır aralarıyla birlikte yansıtılabilmesini sağlamak için önem taşıyan bu değerlendirmeler, metnin gelişiminde açık ya da örtük olarak yer alan olay, olgu ve ayrıntılardan yola çıkılarak yapılacaktır. Bu bakış açısıyla, söylemlerin ne tür bir özne tarafından ve hangi koşullarda üretildikleri, söylem anında söyleyenin herhangi bir aşkın bileşenin esaretinde olup olmadığı belirlenecektir. Öte yandan, her bir kesitte istemek – bilmek – yapabilmek / zorunda olmak kipleri bağlamında irdelenecek kipsel donanım dağılımlarına yönelik çözümlemeler de yine öznelik dönüşümlerinde olduğu gibi metindeki eylemlerin gerçekleşme koşullarının

saptanıp, iletilerin satır araları ile birlikte okunmasını sağlama işlevi göreceklerdir. Böylelikle, söyleyenlerin özerklik ve bağımsızlık alanlarının saptanmasına ek olarak, eyleyenleri özerk ya da bağımlı kılan bileşenler de belirlenecek ve metnin her bir karaktere ilişkin okumaları bu saptamalar üzerinden gerçekleştirilecek, böylelikle metindeki karakterler arasındaki güç dengeleri ve bu dengelerin metindeki sözleşmeleri nasıl etkilediği açığa çıkacaktır. Yapılan bu belirlemeler, çeviriye aktarılan söylem ve eylemlerin özgün metindeki olası örtük içeriği yansıtıp yansıtmadığının değerlendirilmesinde yardımcı olacaktır. Öte yandan, metinde önemsiz görünen ya da gösterilmeye çalışılan, ancak anlam evreni için önem taşıyabilecek, örneğin metindeki bir bilmeceyi çözmesi için okura yardım etmeye ya da zamanından önce çözmesini engellemek için onu yanlış yönlendirmeye yönelik ayrıntılar belirlenecek ve çeviriye özgün metinde gördükleri işleve uygun olarak yansıtılıp yansıtmadıklarına bakılacaktır.

Üç dilde çözümleme ve karşılaştırmaya esas olmak üzere, özgün yapıtın yanı sıra Halide Edib Adıvar, Rasim Özdenören, Leyla Moralı, Sevin Okyay, Sedat Demir ve Celal Üster tarafından yapılan Türkçe çeviriler ile Sophie Dévil, André Simon ve Jean Quéval tarafından yapılan Fransızca çeviriler ele alınacaktır. Çevirilere verilen başlık ve altbaşlıklar, özgün metnin başlığı ve alt başlığı ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Özgün metnin fabl olarak, yergi olarak ve içeriğindeki propaganda yöntemlerine yönelik olarak yapılan üç farklı okumasına göre gerçekleştirilen göstergebilimsel çözümleme sonucunda, özgün metnin anlam evreninin ve onu şekillendiren göstergelerin incelenen çevirilere yansıtılamadığı ya da kısmen yansıtılabildiği durumlar, Sündüz Öztürk Kasar'ın, Antoine Berman'a ait "Biçim Bozucu Eğilimler"den esinlenerek geliştirdiği "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği"[2] ile değerlendirilecektir. Öztürk Kasar'ın "Anlam Bozucu Eğilimler"inden söz etmeden önce Antoine Berman'ın "Biçim Bozucu Eğilimler"ine bir göz atmakta yarar görüyoruz.

Berman "*La Traduction et la Lettre ou l'Auberge du Lointain" / "Çeviri ve Sözbiçim ya da Uzaklardaki Han"* başlıklı kitabında bir yazınsal metni oluşturan gösterenlerin bozulmasına neden olan ve her çevirmenin olumsuz etkisine maruz kalabileceği

[2] Sündüz Öztürk Kasar, Didem Tuna, "Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma", **Frankofoni Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı**, s.27 (Ankara: Bizim Grup Basımevi, 2015): 463.

eğilimleri on üç başlık altında toplamış ve bunları özellikle düzyazı türündeki bir yazınsal metin çevirisine yönelik çözümleme yöntemi olarak sunmuştur: "Biçim Bozucu Eğilimler" adıyla dizgeselleşen bu eğilimler *mantıksallaştırma*, *açıklama*, *uzatma*, *yüceltme*, *nitel zayıflatma*, *nicel zayıflatma*, *türdeşleştirme*, *ritm bozulması*, *derin yapıdaki anlam ağlarının yok edilmesi*, *dizgeselliklerin bozulması*, *yerli dil ağlarının yok edilmesi ya da uzaksılaştırılması*, *deyişlerin bozulması* ve *üst üste gelen dil katmanlarının bozulması* eğilimleridir.[3] Öztürk Kasar'ın "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği" ise, her türden yazınsal metin için, hatta insan bilimlerinde olduğu gibi, tartışmaya ve yoruma açık kuramsal metin çevirisi için düşünülmüş olup çeviri sürecindeki anlam bozulmalarına odaklanmaktadır: bu dizgesellik, göstergenin anlam alanının içinden başlayıp adım adım sınırlarına dayanan ve son evrede anlam alanının dışına taşan, böylece anlam doluluğundan boşluğa giden ve dokuz aşamadan oluşan bir bozulma sürecini yansıtmaktadır. Söz konusu süreç, kademe kademe, çeviriye var olmayan ya da gizlenmek istenen göstergenin eklenmesinden başlayıp, özgün metinde örtük bırakılan anlamların açılması, açık anlamların örtükleştirilmesi, yetersiz anlamlar ya da özgün metinden farklı anlamlar üretilmesi ya da anlamsızlık yaratılmasına kadar değişiklik gösteren ve var olan göstergenin yok sayılıp atlanmasına kadar giden çeşitli eğilimleri içinde barındırmaktadır. Bu dokuz eğilim, "anlam", "dolay anlam" ve "anlamsızlık" alt başlıkları altında üçlü bir sınıflama içinde yer almaktadır.

Özgün metinden seçilecek 100 örnek ve dokuz çeviriden alınacak 900 karşılıkla, 10 kitaptan karşılaştırmalı olarak değerlendirilecek toplam 1000 örneğin kullanılacağı bir değerlendirme yapılacaktır. Bu değerlendirme ile çeviride anlamı çeşitli derecelerde etkileyen, kimi zaman derinden sarsarken kimi zaman da belli oranlarda dönüştüren anlam bozucu eğilimler, türleri ve yüzdelik dağılımları ile birlikte saptanacak ve özgün metnin özellikleri de dikkate alınarak değerlendirilecektir. Çalışmadan elde edilecek sonuçlarla, çeviriye anlam bozucu eğilimler karışabileceği konusunda çevirmen cephesinde bir farkındalık sağlanması, çevirmenin çeviride alacağı kararları da bu farkındalıkla şekillendirmesine yardımcı olunması amaçlanmaktadır. Böylelikle, çalışmanın sonunda özgün metnin anlam evreninin en az kayıpla çeviri metine taşınmasında göstergebilimsel çözümlemelerle desteklenecek bir çeviri

[3] Antoine Berman, **La Traduction et la Lettre ou l'Auberge du Lointain**, (Paris: Seuil, 1999), 49-68.

etkinliğinin sunacağı katkı ortaya konulacaktır. Çeviri alanında disiplinler arası çalışmalara örnek olacak bu girişim aynı zamanda göstergebilimin yeni bir uygulama alanı olarak çeviri göstergebiliminin geliştirilmesini sağlayacak böylelikle her iki bilim dalının - hem çeviribilimin hem de göstergebilimin- verimli bir işbirliği içinde ortak alanlarına ışık tutması hedeflenecektir.

2. GÖSTERGEDEN GÖSTERGEBİLİME

Göstergebilimin tanımını yapmadan önce, kuşkusuz göstergebilimin çıkış noktası ve var oluş nedeni olarak öncelikle göstergeyi tanımlamak gerekir. Tanımlama yapılırken göstergenin çok yönlü olarak değerlendirilmesini sağlamak amacıyla kullanılan çeşitli alt başlıklar her ne kadar göstergenin farklı yönlerine işaret etseler de, içerikler yer yer birbirlerinden çıkmış ve çoğunlukla da birbirlerine açık olduklarından, kimi zaman birbirlerine yönelmektedirler. Aynı durum, göstergebilim ile ilgili alt başlıklar için de söz konusudur.

2.1. Göstergenin Tanımı

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure tarafından verilen dilbilim dersleri notlarının ölümünden sonra iki öğrencisi tarafından toplanmasıyla 1916 yılında basılan Genel Dilbilim Dersleri adlı yapıtta, gösterge dil boyutu ile alınarak, "kavramla işitim imgesinin birleşimi"[4] olarak tanımlanmaktadır. Saussure'e göre "dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir. Onun için de yazıyla, sağır dilsiz abecesiyle simgesel nitelikteki kutsal törenlerle, incelik belirtisi sayılan davranış biçimleriyle vb. vb. karşılaştırılabilir. Yalnız dil, bu dizgelerin en önemlisidir."[5]

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Sözlüğünde göstergenin ilk anlamı olarak "bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, im, işaret" tanımı verilirken, dilbilim alanı kapsamında gösterge "anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşmasından oluşan dil birimi, belirtke"[6] olarak tanımlanmaktadır. Göstergeler, "kendi dışında bir şey gösteren"[7] canlı bir varlıkta, iki ya da üç boyutlu bir nesnede, somut ya da soyut bir durumda, bireysel ya da kitlesel bir davranışta, bir olayda, bir olguda, bir ses ya da sözde, bir görüntü, yansıma ya da gölgede, bir harekette hatta hareketsizlikte yer alırlar, ve ne şekilde ortaya çıkarlarsa çıksınlar, hem göründüklerinden, hem de

[4] Ferdinand de Saussure, Genel Dilbilim Dersleri, çev. Berke Vardar (İstanbul: Multilingual, 2001), 109.
[5] **age,** 45-46.
[6] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "gösterge", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts &arama= gts&guid=TDK.GTS.531b268b31f241.33803223 [08.03.2014]
[7] Berke Vardar ve diğ. **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü** (İstanbul: Multilingual, 2007), 106.

olduklarından ötesini işaret ederek, fazladan ve özel bir okuma ile anlamlamayı gerektirirler.

2.2. Göstergenin Uzamı

> " Davranışımıza düşünsel ve toplumsal yaşamın, ilişkilerin, üretim ve değiş tokuş bağıntılarının koşullarına bir göz atarsak, her an birçok gösterge dizgesini birlikte kullandığımızı görürüz: önce bilinçli yaşamın başlamasıyla en erken edinilen dil göstergeleri; yazılı göstergeler; tüm çeşitlilik ve aşamalanmalarıyla incelik, değerbilirlik, bağlılık belirten göstergeler; araç ulaşımını düzenleyen göstergeler; toplumsal koşulları belirleyen 'dış göstergeler', ekonomik yaşamın değer ve belirtileri olan 'parasal göstergeler'; tapınç, kutsal tören ve inançların göstergeleri; çeşitlilikleri (müzik, görüntüler, plastik yapıtlar) içinde bizi koşullandıran göstergeler ağıyla örüldüğü açıktır; öyle ki toplumun ya da bireyin dengesini bozmadan bir tek göstergeyi bile yok sayamayız."[8]

Dünya hem kendi dışında bir şey gösteren, yani göründüğünden ibaret olmayan, hem de kendi dışında hiçbir şey göstermeyen yani göründüğü gibi olan öğelerden oluşur. Amerikalı mantıkçı ve göstergebilimci Charles Sanders Pierce, "tüm evren, yalnızca göstergelerden oluşmamış olsa bile, göstergelerle dolup taşar"[9] diyerek bu durumu ifade etmiştir.

Tanımları ve açılımları her ne olursa olsun, ortak kabulle kararlaştırılmış, hep var olmuş ve bilinmiş ya da zaten varken sonradan algılamış olsun ve hatta belki de var olmasına rağmen henüz fark edilmemiş olsun, göstergeler her yerdedir ve hatta her yerde olmalıdır; üstelik yenileri de üretilmekte ya da keşfedilmektedir. Göstergeler, elle tutulur ve gözle görülür biçimlerde yaşadığımız dünyada, çıkardığımız ya da duyduğumuz seste, aklımızda ve belleğimizde yer alırlar ancak bu ilke olarak ve her koşulda durağan bir yer alış değildir çünkü göstergeler bir fiziksel ya da zihinsel uzamdan diğerine taşınabilirler, zira göstergelerin aktarılabilirlikleri vardır ve hatta göstergeler aktarılmak için vardır çünkü özellikle uzlaşma yoluyla oluşturulan göstergeler kişilerarası iletişimin yapı taşlarıdır.

Sonuç olarak, evren ile tüm anlam evrenleri de göstergeler üzerine kuruludur ve göstergelerden oluşur. Bu nedenle baktığımız her yerde göstergeler görürüz ve görmeliyiz çünkü hem diğer insanlarla kuracağımız iletişim için, hem de duyularla algılananların ötesine erişmek ve çevremizde olup bitenleri anlamlandırmak için göstergeleri okumak ancak okumak için de öncelikle onları görmek, yani onların farkına varmak gerekir.

---

[8] Emile Benveniste, Genel Dilbilim Sorunları, çev. Erdim Öztokat (İstanbul, Y.K.Y., 1995), 115.
[9] Tahsin Yücel, **Yapısalcılık.** 2. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2008), 111.

2.3. Göstergenin Zamanı

Yansıttıkları şeyin yerini alabilecek nitelikteki biçim, nesne, olgu, durum olarak göstergeler dilsel, görüntüsel, kavramsal, olgusal ya da fiziksel boyutta kendilerini gösterebilecekleri gibi, kimi öncesiz ve süreğen iken, diğerleri belli bir uzlaşı sonucunda sonradan göstergeleşmiş olabilirler. Ayrıcasız olarak duman ateşi, kara bulutlar yağmuru, kalbin durması ölümü gösterirken, hep var olan bu göstergelere toplumsal yaşamda kullanılmak üzere sonradan uzlaşı ile eklenen göstergelerin sürekli katılımı ile göstergeler her yerde olduğu gibi tüm zamanlarda da var olagelmiştir.

2.4. Göstergenin Uzlaşısı

Uzlaşı, karşılıklı anlaşmadır. Bir şeyin "karşılıklı" niteliğini kazanması için ise en az iki kişi ya da iki taraf söz konusu olmalıdır. Kimi göstergeler, bir toplum tarafından ya da hatta evrensel boyutta benimsenecek kadar geniş kabul görürler. Örneğin, köpek kavramının Türkçede sırayla "k-ö-p-e-k" harflerinin, Fransızcada "c-h-i-e-n" harflerinin, İngilizcede "d-o-g" harflerinin, Almancada ise "H-u-n-d" harflerinin yan yana getirilmesiyle yazıya dökülmesi ilgili toplumların iç uzlaşılarının bir sonucudur. Bu harflerin yan yana hangi işitim imgeleriyle ifade edilecekleri, örneğin Fransızcada c ve h'nin iki ayrı harf olmalarına karşın yan yana gelince tek bir işitim imgesine karşılık gelmeleri de uzlaşı ile belirlenmiştir. Öte yandan, Almancada tür adlarının ilk harfleri büyük olurken, Türkçe, Fransızca ve İngilizcede küçük olması da bir uzlaşı sonucudur. Doğal dil ile ilgili bu göstergeler adı geçen toplumların uzlaşısı ile kabul edilen kavrama işaret ederler, bu da anlaşılır bir koşuldur çünkü "dil, bir kültür olgusudur (bir toplumun kendisini nasıl göstergeleştirdiğine tanıklık eder) dil bir doğa olgusudur. Oluşturucu öğesi doğadır."[10] İnsanın doğasından gelir ve üzerindeki uzlaşı kültürel ortak payda ile sağlanır.

Uzlaşı sonucunda oluşmuş göstergeler arasında, evrensel boyutta kabul görenler olduğu gibi, çok daha küçük toplulukların uzlaşısı ile, yöresel, ailesel, arkadaş topluluğu içinde ya da yalnızca iki kişilik olarak kararlaştırılmış göstergeler de bulunmaktadır. Uzlaşı ile kabul edilmiş göstergeler, uzlaşıya varanların dışındakiler için bir şey ifade etmiyor ya da en azından aynı şeyi ifade etmiyor olabilecektir.

[10] Jean-Claude Coquet, **Phusis et Logos. Une Phénoménologie du Langage** (Paris: PUV, 2007), 218.

2.5. Gösterge ve Gerçeklik

Göstergelerin yaşamın her alanını kapladığından söz ederken, elbette yalnız gerçekliğin ya da yalnız kurmacanın göstergelerini kastediyor değiliz. Her çeşit kurmaca gibi, bildirişim amacının ötesine geçen ya da dışında kalan gerçekliğe dair anlatıların da göstergebilimsel çözümlemeler sayesinde inceden inceye okunabildiğinin farkındayız. Bu doğrultuda yalnız sinema, tiyatro, televizyon dizileri, opera, bale, dans gibi gösterim amaçlı anlatılar ile yazınsal anlatının değil, her tür anlatının göstergeleri olduğunu biliyoruz. Bu doğrultuda anlatıyı "bir olayın yenidensunumu"[11] olarak alabileceğimiz gibi, tanımı "olay" ile sınırlı tutmayıp, daha kapsamlı bir bakış açısı ile "her çeşit sunum ya da yeniden sunum" olarak alabiliriz, zira:

> "Dünyada sayılamayacak kadar anlatı var. Mitte, efsanede, fablda, masalda, uzun öyküde, destanda, hikayede, trajedide, dramda, komedide, pantomimde, tabloda […] vitrayda, sinemada, çizgi resimlerde, sıradan bir haberde, konuşmada anlatı hep vardır. Anlatı insanlık tarihinin kendisiyle başlar; dünyanın hiçbir yerinde anlatısı olmayan bir halk yoktur, hiçbir zaman da olmamıştır […] İster uluslararası, ister tarihler aşırı, ister kültürler aşırı olsun, anlatı hep vardır, tıpkı yaşam gibi.[12]"

Öyle ise, hepimiz dünyamızı, yaşamımızı, olayları, durumları, kendimizi, diğer insanları ve öyküleri, yani gerçekliği ve aynı zamanda da kurgusalı anlatırız, anlatanları da dinleriz ve böylelikle anlatıyı yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline getiririz, kaldı ki "en sıradan olayın bir serüvene dönüşmesi için, onu anlatmaya koyulmak yeterlidir. […] insan, daima bir öykü anlatıcısıdır, kendi öyküleri ve diğerlerinin öyküleriyle çevrili olarak yaşar ve tüm başına gelenleri onların aracılığıyla görür." [13] Tüm bunların sonucunda, "dil, gerçekliği yeniden yaratır. […] Konuşan kişi söylemiyle olayı ve olaya ilişkin deneyimini yeniden oluşturur."[14] Bu yolla, kişi kimi zaman anlatırken, kendi anlattığından öğrenir. Başından geçen, bizzat yaşadığı olaylardaki kimi ayrıntıların ve anlamların farkına, onları anlatırken varır. Kimi zaman ise anlattığının bazı bölümlerini kendi üretir.

Bu noktada her tür anlatıya konu olan içerikler aslına ve gerçeğe uygun olarak sunulabileceği gibi, belli bir hedefe ya da fırsatçılığa da yönelebilir, propaganda görevi görebilir, açıkça ya da sezdirmeden bir şeyler dayatabilir, şu ya da bu nedenle

---

[11] Zeynel Kıran, Ayşe Eziler Kıran., **Yazınsal Okuma Süreçleri (**Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000), 53.
[12] Roland Barthes, "Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş", **Göstergebilimsel Serüven,** çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat (İstanbul: Y.K.Y., 2012), 101.
[13] Jean-Paul Sartre, **La Nausée** (Paris: Gallimard, 1993), 64.
[14] Benveniste, **age,** 30.

tam olarak gerçeği veya gerçeğin bir kısmını yansıtabilir, biraz gerçeğe karşı biraz da yalan içerebilir ya da baştan sona yalandan ibaret olabilir çünkü gerçeklik adı altında yansıtılan her çeşit anlamın bir amaca yönelik ya da amaçsız olarak "abartılmaya, bulanıklaştırılmaya, kaydırılmaya, bozulmaya, çarpıtılmaya, saptırılmaya, parçalanmaya ve hatta yok edilmeye"[15] açık bir yanı bulunur. Üstelik kişi bunları kendi kararıyla yapabileceği gibi, zorlama sonucunda, birtakım güçlerin baskısı ya da etkisi altında yapıyor da olabilir. Bu durumda gösterge okuyucusuna da gerçekliğin, kurgunun ya da kurmacanın içinde gizlenen aldatmaca payını hesaba katarak, olanı görünenden ayırt etmek için çabalamak, söyleyenin neyi niye söylediğine ve bir söyletenin olup olmadığına dikkat etmek düşer.

2.6. Göstergenin Okunması

İnsanlar nasıl ki şu ya da bu nedenle ve şu ya da bu amaca yönelik olarak bir anlatı oluşturma sürecinden geçiyorlarsa, anlatılanları anlama noktasında da belli bir süreçten geçerler. Bu süreç kimi zaman basit, kimi zaman karmaşıktır çünkü "doğal dilin gündelik kullanımında, bilim dillerinde, göstergenin anlamları ile nesneleri genellikle bellidir, bir yazınsal metnin dilinde ise göstergelerin sınırları, başka bir deyimle, gösterge kavramının kendisi değişir."[16] Bu nedenle, kimi göstergeleri okumak için özel alan, bağlam ya da ortam bilgisi ve hakimiyeti, hatta tüm bunların ötesinde kişisel okuma becerileri gerekeceği açıkken, kimi göstergeleri okumak için ise hiçbir özel çaba gerekmeyecektir, sonuçta yaşamımızın doğal akışı içinde, belki de dünyaya geldiğimiz andan itibaren birçok göstergeyi farkında olmadan okuruz ve günlük yaşantımızı sürdürebilmemizin kaynağında da aslında sürekli ve doğal bir biçimde gösterge okuma yetimiz yatmaktadır. Örneğin, "birkaç aylık bir bebek başkasının yüzündeki sevecenliği, kızgınlığı ve korkuyu kolayca ayırt eder, […] demek ki başkasının vücudu türlü türlü hareketleriyle o bebeğin gözünde başından beri duygusal bir anlamla yüklü" [17] bulunmaktadır. Bebeğin yaptığı, bu duyguların dışa vurumu olan göstergeleri okumaktır.

Şu halde, okumak, algısal, anlayışsal, kavrayışsal ve yargısal bir eylemdir ve tam da bu nedenle burada "okuma" kavramını geniş bir anlamda, her tür dış kaynaklı

[15] Öztürk Kasar, Tuna, age, 463'te bulunan Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği'ne göndermedir.
[16] Akşit Göktürk, **Okuma Uğraşı,** 4. bs (İstanbul, Y.K.Y., 2007), 20.
[17] Maurice Merleau-Ponty, Algılanan Dünya – Sohbetler, çev. Ömer Aygün, 3. bs. (İstanbul:Metis, 2010), 53.

iletinin anlaşılması anlamında alıyoruz, ki bu durumda "okuma", dinleme anlamını da kapsayacaktır,[18] [19] görme anlamını da. Bundan hareketle, "okuma", kişinin yazılı bir metinden okuduklarından olduğu kadar, dış dünyadan duyduklarından ve gördüklerinden yola çıkarak bir anlamı çözmesi, bir yargıya erişmesi olarak alınacaktır.

Öncelikle dış bir kaynaktan gelen iletiyi alıp çözümlemek için iletide sunulan olguları, görüşleri ve değerleri, kendi bildiklerimizle karşılaştırırız ve böylece önceden bildiklerimizin ışığında iletiden öğrendiklerimizi, iletiden öğrendiklerimizin ışığında da önceden bildiklerimizi değerlendiririz ve sonuç olarak da, ya bildiklerimizi, düşündüklerimizi ve inandıklarımızı değiştiririz, ya bunların doğru olduğu kanısına varırız ya da iletiden aldıklarımızla, önceden bildiklerimiz arasında bir seçim yapabilmek için biraz daha okumamız gerektiği kanısıyla, karar verme işini daha sonraya bırakırız.[20] Öte yandan okuma, dış kaynaktan gelen bir ileti üzerine gerçekleştirilen bir edim olmakla beraber, "yazmak gibi, etkindir, belirleyicidir, hatta, bir adım daha atalım, yaratıcıdır,"[21] çünkü okuma derin bilinç ve düşünce düzeylerinde işleyen, arama ve ulaşma boyutları bulunan ve hiç de basit olmayan bir davranıştır çünkü kişide önceden var olan bilgiyi gün yüzüne çıkarır, algıladıklarını kavrayış ve anlayışa dönüştürür, bunun ışığında görüşleri ile yargılarını oluşturup olgunlaştırır, kısacası kişinin yaratısını etkin kılar, kişiyi düşündürür ve bir sonuca vardırır. Bu anlamda, dilde okuma ve dinlemeyi alıcı beceriler, konuşma ve yazmayı ise üretici beceriler olarak birbirinden kesin bir çizgi ile ayırıp sınıflayan anlayışa karşı, okumayı da bir çeşit yazma, düşünme, üretici bir etkinlik olarak alma eğilimi, aslında kimse ayırtına varmasa da sözlüklere de yansımıştır.

Öncelikle, "okuma"nın "düşünme" ile birlikte anılması önemsenmelidir çünkü bu noktada "okuma" sözcüğünün oluşturduğu algı ister istemez ağırlaşmaktadır, daha doğrusu zaten var olan asıl derinliği fark edilir hale gelmektedir. Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlüğü, "düşünmek" maddesi için sekiz tanım vermektedir. Birincil anlam olan "aklından geçirmek, göz önüne getirmek" tanımının ardından, sözcüğün farklı boyutları "bir sonuca varmak amacıyla bilgileri

[18] Hülya Bartu, A Critical Reading Course (İstanbul: Boğaziçi University Pres, 2002): 1.
[19] Fransızca veya İngilizce kaynaklardan yapılan doğrudan ve dolaylı aktarmalarda çevirmen adının belirtilmemesi halinde çeviriler tarafımızdan yapılmıştır.
[20] Bartu, **age,** 1-3.
[21] Tahsin Yücel, **Yazın, Gene Yazın,** (İstanbul, Y.K.Y., 1995), 109.

incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmek, zihinsel yetiler oluşturmak, muhakeme etmek", "zihniyle arayıp bulmak", "bir şeye karşı ilgili ve titiz davranmak, "akıl etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek", "tasarlamak", "tasalanmak, kaygılanmak", "farz etmek" tanımları ile karşılanmaktadır.[22]

Görüldüğü gibi "düşünme"nin hiçbiri de yüzeysel olmayan birçok uzantısı mevcuttur. Öncelikle her tanım ciddi zihinsel etkinlik gerektiren içeriktedir. Tanımların kapsamı yargılamak, usa vurmak, kıyaslamak, öğrenmeye çalışmak, farkına varmak, karar vermek gibi birbirinden karmaşık süreçlere işaret etmektedir. Öte yandan "okumak", " düşünmek" demek ise, okumak ile kastedilebilenler yine Güncel Türkçe Sözlükte birincil tanım olarak verilen "bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek" kadar basit düzeyde alınamayacaktır. Diğer tanımlara bu gözle baktığımızda "yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek", "bir şeyin anlamını çözmek", "bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak" ve "değerlendirmek"[23] gibi içeriklerin hiç de basit olmadığını fark ederiz çünkü okuma "her şeyden önce göstergesel bir işlev, tüm zamanlardan beri var olan bir etkinliktir, sonucu da bir içeriği verili bir ifadeyle ilişkilendirmek ve bir ifade zincirini dizimsel bir göstergeler dizgesine dönüştürmektir"[24]. Bu doğrultuda, aslında her okuma da bir gösterge okumadır ve "böylesi bir başarım okuyucu açısından metni üreteninkiyle mutlaka birebir aynı olmasa da benzer bir edinçi önvarsayar"[25] çünkü verilen tanımlara göre "okumak", öğrenmeyi de içermektedir, çözmeyi de, çözümlemeyi ve yeniden yapılandırmayı da, anlamayı ve kavramayı da, değerlendirmeyi de, yorumlamayı da. Üstelik "okumak", "düşünmek" ile özdeşleştirildiğinden, aynı zamanda bir yaratıdır çünkü üretme, oluşturma, bulma ve tasarlama anlamları da vardır. Sonuç olarak "okuma"nın her boyutu yüksek düzeyde zihinsel etkinlik içermektedir. Öte yandan verilen tanımlar, yazılı metinlerin iletileri bulunduğunu, bunları iletmek istediklerini, belirti denen şeylerin anlama ulaşmada birer çıkış noktası olduğunu, anlamın örtüklüğü ve hatta

[22] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "düşünmek", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53b04e1566ba35.74017030 [29.06.2014].
[23]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "okumak", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.532fe392a3b578.63139829 [24.03.2014].
[24] Algirdas Julien Greimas, Joseph Courtés, **Sémiotique: Dictionnaire Raisonné de la Théorie du Language,** c.1. **(**Paris:Hachette: 1979), 206.
[25] **age,** 206.

gizliliğini ön varsaymaktadır. Tüm bu tanımlar ve tanımların varsayımları, algıların yargılara dönüşmesi sürecinde etkin olan ince ayrımlardır. "Okuma sırasında okur, söylenenden söylenmeyeni çıkarabilir"[26] ve algıları bu şekilde yargıya dönüşür. Öte yandan, bireylerin neyi, nasıl ve ne kadar okudukları ile, görünen tek anlamın ötesine ne derece geçebildikleri kendi okuma yetilerine bağlıdır. Yeti ise, her ne kadar özsel olsa da, onu şekillendiren bir de toplum vardır.

Toplumun bireyi nasıl şekillendirdiğine yakından bakacak olursak, öncelikle "benliğin her temsili, üzerinde 'öteki'nin izini taşır. Bu nedenle kimlik hiçbir zaman 'özsel' değildir; ilişkilerin ürünüdür"[27]. Bununla beraber, "birey sadece 'özselleştirilmiş' grup kimliğinin dışavurumu değil, ötekilerle girişilen sayısız yerel çatışma sonucu grup kimliğinin oluşmasında aktif bir katılımcıdır."[28] Bu durumu biraz açacak olursak, "toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama süreci"[29] olan kültürleme, "bireye hayatı boyunca kolay kolay değiştiremeyeceği bir kişilik yapısı (şahsiyet) kazandırır. Kişilik adı verilen yapı, özdeyişlere göre, *'canın altındaki huy'*dur."[30] Böylelikle, her bir bireyde, bir yandan Descartes'ın esinlediği şekliyle "toplumun yaşama biçiminin, törelerinin, inançlarının, değer ölçütlerinin belirlediği 'ortak düşünce'[31] " işler. Ortak düşünce, "az ya da çok içselleştirilmiş aşkın bir bileşene boyun eğme durumu, Tanrı, din, basma kalıp düşünceleri ve genel kabulleriyle toplum"[32] gibi etkenlerle de şekillenebilir. Diğer yandan birey, "toplumları oluşturan ve düşünsel duygusal iradeyle ilgili nitelikleri toplum içinde belirlenen insanların her biri"[33] olduğu kadar,

---

[26] Göktürk **age,** 71
[27] Arif Dirlik, **Postkolonyal Aura**, 2.bs. (İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2010), 21.
[28] **age,** 23.
[29] Bozkurt Güvenç, **Kültürün abc'si,** 6. bs. (İstanbul, Y.K.Y., 2013), 85.
[30] **age,** 86.
[31] Tahsin Yücel, **Göstergeler,** 2. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2006), 17.
[32]Sündüz Öztürk Kasar, "Pour une Typologie des Non-Sujets" **Congres İnternationale l'Association Française de Sémiotique İntitulé Sémio: Rencontres Sémiotiques : Les İnterfaces Disciplinaires des Théories aux Pratiques Professionnelles, 17-19 Kasım 2007** (Paris. Sorbonne Üniversitesi, 2007): 5. http://afssemio.com/semio2007/spip.php?article19 [20.12.2012].
[33]"Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "birey", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ba2568756585.61495148 [07.07.2014].

aynı zamanda "kendine özgü ayırıcı özellikleri de bulunan tek can"[34] olarak, "ortak düşünce"nin yanı sıra bir de bundan "sıyrılarak oluşturmaya çalıştığı düşünce[nin,] kendi bireysel düşüncesi[nin]"[35] de sahibidir. Tüm bunların bir sonucu olarak, "dil aracılığıyla ve dil içinde birey ve toplum birbirlerini belirler."[36] Başka bir deyişle, bireyde toplum, toplumda birey vardır ve toplumların kendi bireylerinin bileşenleri üzerinde olduğu gibi, okumaları üzerinde de bir etkileri söz konusudur. Toplumdan öğrenilen okuma toplumun açıkça ya da örtük bir biçimde neyin nasıl "okunması" gerektiğine ilişkin bireylere uyguladığı her tür öğreti, yönlendirme, işleme ya da dayatmaya işaret eder. Öte yandan, gerek kendi yetisi, gerek toplumun etkisi doğrultusunda okuyan birey, okuduğunu aktarır ve böylelikle okuması topluma sızar. Kendisine okumayı öğreten toplumun başkalarına öğrettiği okumada da pay sahibi olur. Öyle ise "hiç kuşkusuz okuma […] öğretilen ve öğrenilen bir etkinliktir"[37] Gerek toplum, gerekse birey, bu etkinlikte hem öğrenen, hem öğreten konumundadır.

Öznenin toplumdan öğrendiği okuma, ilkokul birinci sınıf düzeyinde "bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek" dışında, toplumun açıkça ya da örtük bir biçimde neyin nasıl "okunması" gerektiğine dair bireylere uyguladığı hafif ya da ağır deyimlerle her tür öğreti, yönlendirme ya da dayatmaya işaret etmektedir. Farklı toplumsal çevrelerden kaynaklanan farklı kültürel aktarımlara ek olarak, bireysel farklılıklar da işin içine girdiğinde, bireyler gösterge okuma konusunda farklı düzeylerde beceri geliştirir ve okumaya koyulur. Tüm bunların sonucunda, "aynı yapıt üzerinde bile, her okuma, gerçekleşim koşulları ve algılayım biçimleriyle, öteki okumalarla tam olarak örtüşemez"[38], kaldı ki "değişik kişiler, değişik toplumlar arasında tam bir uyarlık, tam bir anlaşma beklemek, bu kişileri, bu toplumları belirleyen koşulları yok saymak demektir."[39] Kısacası, okuma söz konusu olduğunda uyarlık ya da uzlaşma, olağan dışı, sıra dışı, uç bir durum olarak tanımlanabilir. Bu konu, hiç kuşkusuz birçok şekilde irdelenip sorgulanmıştır:

> Her bireyin bedensel ve zihinsel özellikleri ve yetenekleri kendine özgü olduğuna göre, yine her bireyin içinde ve üstünde işleyen güçler bireysel ve toplumsal açıdan diğerlerinden farklı

[34] "Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "birey", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ba2568756585.61495148 [07.07.2014].
[35] Yücel, **age,** 17.
[36] Benveniste, **age,** 30.
[37] Yücel, 1995, 109.
[38] **age,** 109.
[39] Tahsin Yücel, **Yazın ve Yaşam,** (İstanbul: Can Yayınları: 2008), 132.

> olacağına göre, yüzde yüz aynı bileşime sahip söylem üreticileri ve alıcıları var mıdır? Olabilir mi? Bu kadar karmaşık yapıdaki bir "söyleyen"in ortaya koyduğu söylemi bir o kadar karmaşık bileşimli "dinleyen"i ne kadar anlıyor acaba? Söylemin içerdiği göstergelerin tümüyle okunabilmesi ve ürettiği anlamların bütünüyle algılanması, dolayısıyla tarafların birbirini eksiksiz olarak anlamaları olanaklı mıdır? Bu sorulara olumlu yanıt vermek çok zor.[40]

Üretici özne ile alılmayan özne arasındaki iletişimin yüzde yüz örtüşmemesi anlaşılabilir bir durumdur ve yazınsal yapıt için de geçerlidir. Yazınsal metin söz konusu olduğunda "birinci bildirinin satır aralarından ikinci bir bildiri"[41] de aranmalıdır zira her sözcük bir amaca yönelik olabilir ve özel önem taşıyabilir. Okurdan beklenen her sözcüğü "okumak", boşlukları doldurmak, ikinci bildirileri fark edip saklandıkları yerden çıkarmak, üstü kapalı geçileni açmaktır, her okur da bunu kendi bildiği ve yapabildiği kadarıyla yapacaktır. Böylelikle, bireysel ve toplumsal farklılıklar sonucunda değişik değişik okumalar, yanlış ya da kusurlu okumalar, aykırı, birbirine zıt ya da birbirine ters okumalar, eksik okumalar ve hatta fazla okumalar ortaya çıkacaktır.

Bu noktada, "bir metin tek bir alıcı için değil, bir okurlar topluluğu için üretildiğinde yazar kendi niyetlerine göre değil, okurları da içine alan […] karmaşık bir etkileşimler stratejisine göre yorumlanacağını bilir."[42] Metin, farklı okurlarca farklı şekillerde okundukça "yazarın niyeti ile metnin niyeti arasındaki örtüşmezlikler"[43] ortaya çıkacaktır. "Okundukça" diyoruz çünkü atıl duran metin üzerinden bu tartışmaları yapmak mümkün değildir. Yazarın ya da metnin ne söylediğine ya da ne söylemediğine veya söylenen ve söylenmeyenlerden ne çıktığına ulaşmak için öncelikle metnin okunması gerekir. Okumanın niteliğini, derinliğini ve nereye kadar gidebileceği ise okurun yeteneğine göre değişir.

Yeteneğin farklı tanımlarına baktığımızda ise, "bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet, istidat" gibi açıklamaların yanı sıra, "bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite", "kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınır" ve "dışarıdan gelen etkiyi alabilme gücü." gibi açıklamalarla da karşılaşıyoruz. [44] Bu açıklamaların içeriğindeki "güç", "kapasite"

---

[40] Öztürk Kasar, 2012, 431-432.
[41] Roland Barthes, "Anlamın Mutfağı", **Göstergebilimsel Serüven,** çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat (İstanbul: Y.K.Y., 2012), 185.
[42] Umberto Eco, **Yorum ve Aşırı Yorum,** çev. Kemal Atakay, 5. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2011), 87-88
[43] **age,** 93.
[44] "Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "yetenek", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5340f8c75b7921.15768953 [06.04.2014].

ve "sınır" gibi sözcükler, yeteneği kapasiteye göndermektedir. Kapasite, yetenekle varılabilecek en son noktayı belirler, elbette yetenek kullanılır ve kullanılarak geliştirilir ise.

Öte yandan, okuyucunun "organizmasında bulunan", "doğuşundan gelen", "kalıtımına dayanan" yeteneğin tam kapasite ile kullanılması; istenen anlama, kavrama ve görüş oluşturma düzeylerini yakalayabilmesi, başka bir deyişle okuyucunun "alımlama ufkunu" olabildiğince genişletmesi için deneyim ve birikim, yani yaşantı belirleyici bir öğedir. Nasıl ki "yazarın bedeninden ve geçmişinden bir takım imgeler, bir de konuşma biçimi, bir sözcük dağarcığı doğar ve yavaş yavaş sanatının özdevinileri olur"[45], olasıdır ki okurun da kendi bedeninden ve kendi geçmişinden gelen bir takım imgeler, kendi sözcük dağarcığı ile birleşip, kendi "okuma" biçimini oluşturarak öncelikle algısına ve sonra da yargısına temel oluşturur. "Gerçekte her okur, kendi kişisel konumuna, duygusal yapısına, düşünsel yetisine göre yaşar bir metni."[46] Sonuç olarak, yazılandan okunan, şu ya da bu nedenle ancak her şekilde kişiden kişiye değişecektir. Bu da anlaşılabilir bir durumdur zira yetenekler farklı, kapasiteler farklı ve yaşantılar farklıdır.

"Okumak, anlamlar bulmaktır, anlamlar bulmak da onları adlandırmaktır, ama bu adlandırılmış anlamlar başka adlara doğru kayar; adlar birbirini çağırır, toplanırlar ve bu bir araya gelmelerin yeniden adlandırılması gerekir."[47] Bu doğrultuda atılan her yeni adım, "okuyan"ı daha derinlerde gizlenen farklı gösterge katmanlarına yönlendirir ve bulunan her katmanın altından yenileri çıktığından bu böylece sürer gider. Tüm bunların ötesinde yüzeyden ve gözlemlenebilirden kopup gözlemlenemez bağlam ve katmanlara doğru ilerlemek kaydıyla ancak görülebilecek ya da duyulabilecekler, kuşkusuz herkes tarafından okunamayacaktır, okunsa da yine aynı şekilde okunmayacaktır zira algıların yargılara dönüşmesi noktasında farklı kişisel özellikler, farklı kişisel birikimler ve göstergeleri okuma konusunda farklı ilgi ve yetenek düzeyleri işin içindedir ancak okusak da, okuyamasak da, yaşamda gördüğümüz ya da görmediğimiz her nesne, her canlı, her durum, her olay, her olgu gösterge içerir ve bu nedenle de anlam üretir.

---

[45] Roland Barthes, **Yazının Sıfır Derecesi – Yeni Eleştirel Denemeler,** çev. Tahsin Yücel (İstanbul: Y.K.Y., 2009), 20.
[46] Göktürk, **age,** 134.
[47] Roland Barthes, **S/Z**,çev. Sündüz Öztürk Kasar 3 bs. (İstanbul:Y.K.Y., 2006), 21.

2.7. Göstergenin Sınırları

"Yüzyıllardır ölçüsüz bir biçimde yazarla ilgilendiğimiz, okuru göz ardı ettiğimiz, eleştiri kuramlarının büyük bir çoğunluğu da yazarın yapıtını neden, hangi itkilerin, endişelerin ve sınırların güdümünde yazdığını açıklamaya çalıştığı için"[48] metni okuyan üzerine bir yoğunlaşma yaşanmadı. Oysa "yazma edimi, tanım gereği, bir 'başkası'nın varlığını öngörür, […] her zaman bir 'okur'u varsayar."[49] "Bir yazarın metnine bir anlam yüklemesi demek, o anlamın başka boyutları, yüzleri olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca bir yazar da yarattığı anlamı belli bir ölçüde denetleyebilir. Yaratıcı okur, bu anlamın başka yüzlerini keşfedebilir"[50], bunu yapmak için de onu kavrayışı doğrultusunda çözümleyebilir, çözebilir, açımlayabilir, açıklayabilir, anlamlandırabilir, eleştirebilir, yorumlayabilir, Kimi kullanımlarda bu sözcükler arasında ince ya da net ayrımlar öngörülse de, her biri birbirleriyle ilintilidir, birbirine bağlanır, kimi zaman birbirlerinin yerine de geçebilir ve böylece anlamı ararlar. Sonuç olarak tümü gösterge okumaya işaret eder, okunan göstergeden de bir sonuca varılması gerekir, varılan sonuç yorum niteliğini taşır, yorumun çıkış noktası ise dildir ve "dil, toplumsal bir varlık olmakla birlikte gerçekleşmelerinin her birinde öncelikle sözdür, yani bireyseldir"[51] Yorum da sözdür ve hem söz olduğu için, hem de adı ve doğası gereği bireyseldir. Bu durumda, örneğin yazınsal anlatı söz konusu olduğunda "yorumların değişik ve çelişkin olabilmelerine de şaşırmamak gerekir"[52], zaten "yapıt ile yorumu aynı şey olmadığına göre bir yorum başka bir yorumu önlemez hiçbir zaman."[53] Bu doğrultuda yazınsal metni çözümlemek, çözmek, açımlamak, açıklamak, anlamlandırmak, eleştirmek amacıyla yola çıkıp da, onu aşırı yorumlamaktan, yer yer yok etmeye varan bir yelpazede yeniden üreterek dönüştüren de okurdur, kısacası okuma, başkasının yazdığını edilgen bir biçimde almaktan ibaret değildir.

Peki, bu kişiye göre değişme durumunun bir başı ve sonu, üretimin ve sapmanın bir sınırı var mıdır? Bir yandan " okura ulaşmış bir yapıt […] doğru ya da yanlış, öznel ya da nesnel, tinsel ya da özdeksel, her türlü yoruma açık olması nedeniyle, çoğu kez

[48] Roland Barthes, "Okumayı Yazmak", **Dilin Çalışma Sesi,** çev. Ayşe Ece (İstanbul,: Y.K.Y., 2013): 32.
[49] Yücel, 1995, 108.
[50] Kıran, Kıran, **age,** 11.
[51] Yücel, Yazın ve Yaşam, 44.
[52] **age,** 45.
[53] **age,** 43.

yazarın bile usundan geçirmediği, gizli anlamlarla yüklü, karmaşık bir alandır"[54], diğer yandan "yorumun (göstergenin temel özelliği olarak) potansiyel olarak sınırsız olması, yorumun bir amacının bulunmadığı ve kendi başına buyruk 'akıp gittiği' anlamına gelmez."[55] Bu anlamda, "verili bir metnin sınırsız okumalar sunduğu […] yersiz, hatta doğrulanamaz bir varsayım"[56] olarak değerlendirilebilir. Örneğin, "okurlar metinlerden, metinlerin açıkça söylemediği şeyleri çıkarsayabilirler […] ancak metinlere söylediklerinin tersini söyletemezler,[57] kaldı ki "nihai, ulaşılmaz bir anlamı arama girişimi, anlamın hiç sona ermeyen yer değiştirmesini ya da kaymasını kabul etmeye götürür."[58] Bu anlamda, yorumlama "metinlerin hakları"[59] hiçe sayılarak yapılmamalıdır, kaldı ki yorumlamak zaten metne "bir anlam kazandırmak değildir; tersine onun hangi çoğuldan oluştuğunu saptamaktır. […] yorumlamanın da serbest bir yanı yoktur […] çoğulluğu kesinlemektir yapılması gereken" [60], çünkü "bir metin birçok anlam içerebilir, ama bunlar herhangi bir anlam değildir,"[61] kaldı ki bir metnin bir çok anlamı olması mümkün olsa da her anlamı olabilmesi mümkün değildir[62] zira anlama gelişigüzel ya da rastgele değil, belli bir mantık çerçevesinde ulaşılır. Buna göre, göstergeyi yorumlamak için bir ilişkiler ağı içerisinde belli bir ilgi kurabiliyor olmak gerekmektedir. Tüm bunların yanı sıra, üzerinde düşünülmesi gereken başka olası etkenler de vardır.

Öncelikle, hepimiz kavram ve sözcüklerle düşünür, düşündüklerimizi başkalarına yine kavram ve sözcüklerle iletiriz. Kişiler arası iletişim en basit düzlemde dahi bir çaba gerekirken, kavramlarla sözcüklere değişik anlamlar yüklendiği zaman anlaşmak ve sağlıklı yorum yapmak daha da zorlaşabilir. Söylemler ve eylemler, onları çevreleyen etkenlerle tamamlanır, başka bir deyişle "ağızdan çıkan her söz bir yandan içeriği kadar biçimiyle de değerlendirilirken, bir yandan da gerçekleştirildiği ortam ve zamanla bağıntılarına göre anlamlandırılır"[63] zira "her ortamda aynı biçimde

---

[54] **age,** 9.
[55] Umberto Eco, **I Limiti dell'İnterpretazione** (Milano: Bompiani, 1995) ve **The Limits of İnterpretation** (Bloomington: İndiana University Press, 1995)'ten aktaran Umberto Eco, **Yorum ve Aşırı Yorum**, çev. Kemal Atakay. (İstanbul: Can Yayınları, 2011), 40.
[56] Greimas, Courtés, **age,** 207.
[57] Umberto Eco, **Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti**, çev. Kemal Atakay, 6. bs. (İstanbul, Can Yayınları, 2012), 122.
[58] Eco, 2011 49.
[59] **age,** 39.
[60] Barthes, 2006, 17.
[61] Kıran, Kıran, age, 12
[62] Eco, 2011, 169.
[63] Yücel, 2006, 53

konuşmadığımız, aynı sözcükleri kullanmadığımız, tümcelerimizi bile aynı biçimde kurmadığımız kuşku götürmez."[64]

"Bir söz kime, nasıl, nerde, hangi koşullarda söylenmiştir? Yazılı bir metinde de tek tek tümcelerin anlamı değil, art arda tümcelerin bir arada çağrıştırdığı kullanım bağlamı, iletişimin konumu önemlidir."[65] Sonuçta söylem ortama ve bağlama göre değiştiğinden ve o söyleme karşı alınan tepki de yine ortama ve bağlama göre farklılık gösterdiğinden, yorumu da ortama ve bağlama göre yapılmalı, söylemdeki göstergeler bu doğrultuda değerlendirilmelidir çünkü iletişimin yalnızca koşullarını değil, sonuçlarını da ne söylediğimiz kadar, nasıl söylediğimiz ve nerede, hangi ortamda, başka kimlerin huzurunda söylediğimiz de belirler. Tüm bunların yansıra, söylem üretimi sırasında söyleyenin içinde işleyen itki ve tutkular ile, üzerinde işleyen kozmik ya da simgesel güçlerden[66] hangilerinin ön planda bulunduğu, ne derece etkin olduğu ve söyleme nasıl yansıdığı ve hatta bu güçlerin söylem üreticisini olduğu kadar söylemi de nasıl yönettiği de düşünülmelidir. Örneğin, söylem üretimi sırasında söylem üreticisi özgür iradesini kullanabiliyor mu, yoksa mahalle baskısı altında mı, korku ya da endişe içinde mi, büyük bir coşku mu yaşamakta? Zihinsel ya da bedensel dengesi yerinde mi? Sağlıklı düşünebiliyor mu, ağzından çıkanı kulağı duyuyor mu, "söyler ve söylediğini üstlenir" [67] durumda mı? Gerekli sözü, gerektiği yerde, gerektiği zamanda ve gerektiği biçimde mi kullanıyor, yoksa aynı kişinin farklı ortamlarda kullanması beklenen çeşit çeşit "dil düzlemi"[68] arasında geçiş yapamıyor ya da yapmıyor mu? Tüm bu etkenler söylemin yönünü değiştireceğinden, söylem yorumlanırken bu soruların yanıtları aranmalıdır. Tüm bunlar kuşkusuz yine söylem alıcısı için de geçerlidir çünkü bu etkenlerin söylem alıcısı açısından varlığı, söylemin algılanışı ile yargılanışını da etkileyecektir. Bu etkenleri dikkate almadan yapılmış yorum, söylemin, söylem üreticisinin ve hatta söylem alıcısının eksik ya da yanlış değerlendirilmesine ve hatta etiketlendirilmesine neden olabilecektir.

---

[64] **age,** 43-44
[65] Göktürk, **age,** 137.
[66] Öztürk Kasar, 2007, 2.
[67] Jean-Claude Coquet, **Le Discours et Son Sujet,** c.1. (Paris: Klincksieck, 1984), 13.
[68] Yücel, 2006, 44.

2.8. Gösterge Okuryazarlığı

"Bir gösterge ormanında doğduğumuz ve bir gösterge ormanında yaşadığımız söylenebilir",[69] ancak toplumlara yön veren güçlerin göstergelerle sürekli oynadıkları günümüzde, dünyamız bir yalancı gösterge ormanına dönüştürülmüştür.[70] Göstergelerle oynanması kimin neyi niye dediğinin, hangi görünenin arkasında aslında ne olduğunun kesinlenmesini zora sokar ve bu nedenle yaşamın akışı içerisinde "pek çok gerçek için bize bilgi veren kimselerin iyi niyetine, kimi zaman da kötü niyetine güveniriz."[71] Böylelikle bazı koşullar altında söylenenleri doğru kabul ederken, farklı koşullarda kuşkucu bir yaklaşım gösteririz ve elbette bu durum nedensiz değildir.

Günümüzde iletiler yalnızca yüz yüze iletişim ve gazete, kitap, dergi, televizyon, video, sinema gibi araçlarla sınırlı kalmamakta, bunlara eklenen internet, akıllı telefon ve çok işlevli bilgisayarlar gibi unsurlar anlatı ile arkasında yatan iletiyi kolayca yayılır ve erişilir hale getirmektedir. Ancak, her iletilen doğru değildir. Bu koşullar altında anlatının dilini, iletisini, neye ya da kime nasıl ve hangi amaçla hitap ettiğini çözmek, tüm zamanlardan daha önemli olmuştur çünkü çağımızda tüm bireyler, yaşamlarının doğal akışı içinde sürekli medyadan ve sosyal medyadan yayılan anlatı ile onun iletisine ve önemli boyutta da algı yönetimine maruz kalmaktadırlar.

Hızlı teknolojik ilerlemeler günümüzde artık sadece okuma ve yazma kapsamında anlaşılmaması gereken yeni bir okuryazarlık tanımı gerektirmiştir. Bunun sonucunda bilginin yerleştirilmesi, değerlendirilmesi, etkili kullanılması, açıklanması ve farkına varılması bağlamında bilgi/enformasyon okuryazarlığı, iletilerin kitleler tarafından nasıl tüketildiği, nasıl ve hangi amaçla yapılandığı üzerinde durarak iletişimi çözümleme, değerlendirme ve üretme yeteneği olarak medya okuryazarlığı, kültürlere ait bilgilerin, dillerin ve çoklu duyusal verilerin (metin, ses, grafik gibi) bir dil, ana fikir ve görsel içerikte ortaya konması bağlamında çoklu-kültürel okuryazarlık ve imgelerin anlam ve bileşenlerini anlama bağlamında da görsel okuryazarlık gibi çeşitli yeni tanımlar ortaya çıkmış, bu da 21. yüzyıl okuryazarlığında bilginin yanı

[69] **age,** 9.
[70] **age,** 10.
[71] Eco, 2012, 122.

sıra, farklı yeterlilikler ve yetkinlikleri zorunlu kılmıştır.[72] Bu yeterlik ve yetkinliklerin öncelikle oluşturulmasında, sonrasında ise amacına uygun kullanılmasında göstergelerin yol göstericiliğinden yararlanılması gerekir, kaldı ki 21. yüzyıl okuryazarlığını doğrudan gösterge okuryazarlığı olarak adlandırmak da yanlış olmaz.

Bireylerin ve toplumların çağımızın gerektirdiği tanım, kapsam ve düzeylerde okuryazar olup olmadığı, yani gösterge okuryazarı olup olmadığı, iletilerin alıcılar tarafından hangi düzeyde algılandığı ve eleştirel bir okuma ile göstergebilimsel çözümlemeden geçirilip geçirilmediği, hem bireyler, hem de toplum açısından doğacak sonuçlar bakımından önemlidir.

Sonuç olarak anlatıların eleştirel bir bakış açısıyla okunabilmesi, göstergelerin fark edilmesi, gerçeklik-kurgusallık ayrımının yapılabilmesi, anlatıda sunulan dünyanın gerçeğin kendisi olmayabileceğinin anlaşılması, anlatının yönlendirme ve yönetme işlevlerinin olduğunun farkına varılabilmesi ve böylelikle anlatının ardında açıkça ifade edilmeyen iletinin bulunabileceği olasılığının dikkate alınması giderek daha da önem kazanmaktadır. Her şeyden önce "demokrasi, yalnızca dilbilimcilerin değil, tüm vatandaşların dikkatli söylem çözümlemesi ile eleştirel okuma yeterliklerine bağlıdır. Bu çözümleme dilin içindeki örtük ve gizli iletileri ortaya çıkarmak için gereklidir, "[73] kaldı ki bu da yaşam içinde hiç de ender rastlanan bir durum değildir çünkü "bir söylemin anlamı söylenen şeyde olduğu kadar, dile getirilmeyen şeylerden de oluşmaktadır"[74] yani "anlam çoğu zaman örtüktür, açımlanmayı, çözümlenmeyi ve okunmayı bekler."[75] Öte yandan, tüm bunlar gösterge okuryazarlığına bağlanır; daha önce de altını çizdiğimiz üzere her okuma da aslında gösterge okumadır.

2.9. Gösterge ve Metinlerarasılık

Metin, "farklı kültürlerden gelen, birbirleriyle diyalog kuran, kavga eden, birbirlerinin parodisini yapan çok sayıda yazıdan oluşur."[76] Bu noktada, "A. Malraux'nun, sanat yapıtının sanatçının görüsü temelinde değil, diğer yapıtların temelinde oluştuğunu

[72] Alev Fatoş Parsa, "XXl. Yüzyıl Okuryazarlığında Sayısal Noktalarda Buluşmak ", **Görsel Göstergebilim.** ed. V. Doğan Günay, Alev F. Parsa. (İstanbul: Es Yayınları, 2012), 156.
[73] Bartu, **age,** 5.
[74] **age,** 33.
[75] Seyide Parsa, Alev Fatoş Parsa **Göstergebilim Çözümlemeleri**, 3. bs. (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2012), 79.
[76] Roland Barthes, "Yazarın Ölümü", Dilin Çalışma Sesi, çev. Ayşe Ece (İstanbul: Y.K.Y., 2013), 67.

kesinlemesi, metinlerarasılık olgusunun daha iyi anlaşılmasına olanak verir."[77] Metinlerarasılık, bir metin yazarının o metin ve diğer metinler arasında kurduğu dilsel veya izleksel ilişki yoluyla bu metinle diğer metinler arasında kurulan bir bağdaşıklık, gönderimsel ve bağımlı ilişkidir. [78] "Metin, içinde hiçbiri özgün olmayan çeşitli yazıların birbiri ile uyum içinde olduğu, hem de kavga ettiği farklı boyutları olan bir alandır. Metin, kültürün binlerce kaynağından çıkarılmış alıntılardan oluşan bir bütündür."[79] Sonuçta bir metnin içinde başka bir metin barındırması, hatta ve hatta birçok metin barındırması söz konusudur.

Öte yandan, göstergenin önceki bölümlerde yaptığımız tanımlarına geri dönersek, göstergenin kendi dışında bir şey ifade etmesi, kendisi o şey olmadığı halde o şeyi çağrıştırması, bir mesaj iletmesi ya da bir yoruma neden olması ve temsil ettiği şeyin yerini alabilmesi tanımı gereği kendiliğinden metinlerarası bir yönü bulunduğuna işarettir çünkü içinde kendi dışında bir anlam barındırmakta ve yine kendi dışına göndermektedir. Başka bir deyişle, nasıl ki "pek çok metin açık ya da kapalı biçimde başka metinlere göndermede bulunur"[80] ise, belli bir metindeki bir gösterenin işaret ettiği gösterilenin başka bir metne ait olabilirliği vardır ve gösterge de gösteren ile gösterilenin toplamından oluştuğuna göre, metinlerarası bir nitelik taşınmakta ve bunun sonucunda da metinlerarası bir boyut kazanmaktadır.

2.10. Göstergenin Bilim Konusu Olması

Göstergelerin tüm zamanlarda var olduğundan bahsetmiştik. Ancak, göstergebilimin kurulması çok geç olmuştur. Saussure, ölümünden sonra 1916 yılında yayınlanan Genel Dilbilim Dersleri adlı kitabında, göstergelerin toplum içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabileceğini, göstergebilim diye adlandırılacak bu bilimin bize göstergelerin ne olduğunu, hangi yasalara bağlandığını öğreteceğini, ancak henüz böyle bir bilim olmadığından göstergebilimin nasıl bir şey olacağının bilinmemekle beraber kurulmasının gerekli olduğunu açıklamıştır.[81] (Bundan neredeyse yarım yüzyıl sonra 1964 yılında Roland Barthes, Türkçe'ye daha sonra "Göstergebilim İlkeleri" adı ile çevrilecek "Eléments de Sémologie" adlı kitabında

[77] Greimas, Courtés, **age,** 194.
[78] İsmail Boztaş, Şirin Okyayuz Yener, **Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü** (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006), 78.
[79] Barthes, **age,** 65.
[80] Kıran, Kıran, 277.
[81] Saussure, **age,** 46.

göstergebilimin henüz kurulmadığından ve bu inceleme yönteminin hiçbir el kitabının bulunmadığından ve göstergebilimin geniş kapsamından söz edecekti.[82] Saussure göstergebilim kurulunca dilbilimin onun bir parçası olacağını ve göstergebilimin bulacağı yasaların dilbilime de uygulanabileceğini saptamıştı[83] ve göstergebilimin dilbilimi içermesi noktasında, içinde dilbilimi barındıracak bu bilimin hayli kapsamlı olacağı açıktı. Göstergebilimin bununla da kalmayarak, dilbilim boyutundaki dilsel göstergelerin haricinde, dilsel olmayan göstergeleri de içerdiği düşünüldüğünde ise varsayılan erim alanı daha da genişleyecekti.

Göstergelerin öncesizliğine ve süreğenliğine karşın göstergebilimin kuruluşunun bu kadar gecikmesi, hatta Saussure tarafından adı konduktan sonra dahi uzun süre kurulamaması kuşkusuz çeşitli nedenlere bağlanabilir. Bazı görüşlere göre, "göstergebilimin kendine özgü, sınırları belli, tanımlanmış bir alanı"[84] bulunmamaktadır ve kaldı ki göstergebilimin yaşamın her alanında uygulanabilirliği de bu durumu doğrulamaktayken, öte yandan her şeyin göstergebiliminin olabilmesi, doğrudan göstergebilimci olunamaması durumunu ve böylelikle belli bir alanda göstergebilimsel bakış açısı geliştirebilmek için de o alanda uzmanlaşma gerekliliğini getirmektedir.[85] Saussure, dilbilimin, göstergebilimin bir bölümünden başka bir şey olmadığını öngörmüştür.[86] Öte yandan, "dilbilimci gibi insanbilimci ya da toplumbilimci de insanların toplum içinde iletişim kurup birbirlerini anlamalarını sağlayan örtük bilgiyi belirtik hale getirmeye çalışır."[87] Bu durum, aslında göstergebilimi çok daha geniş bir boyuta taşır: "Bir ekinde anlamı olan her şey bir gösterge ise […] göstergebilim insanbilimlerinin ve toplumbilimlerinin çoğu dallarını kapsamına alacaktır."[88]

Sonuç olarak tek başına konunun geniş kapsamlılığı ve üzerinde bir uzlaşı bulunmaması, kapsadığı düşünülen her bir özel alan için özel bilgi gereksinimi, göstergenin bilimleşmesinin önünde geçici engel oluşturmuştur. Öte yandan, her ne kadar 1960'lardan bu yana hızla gelişim göstermiş olsa da, sığdırıldığı belli kalıplar olmadığı gibi, çizilebilmiş keskin sınırları da yoktur:

---

[82] Roland Barthes, **Göstergebilim İlkeleri,** çev. Berke Vardar, Mehmet Rifat (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979), 1.
[83] Saussure, **age,** 46.
[84] Fatma Erkman Akerson, **Göstergebilime Giriş** (İstanbul: Multilingual, 2005), 13
[85] **age,** 13.
[86] Saussure, **age,** 46.
[87] Jonathan Culler, **Saussure,** çev. Nihal Akbulut (İstanbul: Afa Yayınları, 1985), 100.
[88] **age,** 100.

> "XX. yüzyılın başında araştırmacı hala bilimlerin açık ve belirli kavramlar üzerine kurulması gerektiğine inanabiliyor idiyse de, bugün güvencesi daha azdır. Bilgi alanlarının çeşitliliği karşısında araştırmacı çalışma hipotezlerini çoğaltmaktan başka bir şey yapamaz. Her ne olursa olsun, bilgisinin kısmi olduğunu ve yaptığı açıklamalar kendisi açısından ne kadar hoşnut edici olursa olsun, yerlerini kısa sürede daha hoşnut edici başka açıklamaların alacağını kabul eder. Öyle ise birbiri ile yarış halinde birçok dilbilim ve göstergebilimin uygulandığını görmek de bizleri şaşırtmamalıdır."[89]

Sonuç olarak, bugün de "ne göstergebilimin tartışma götürmez kesinliklere ulaştığını söyleyebiliyoruz, ne de hep aynı yönde, aynı ilkeler, aynı önvarsayımlar doğrultusunda yol aldığını; tam tersine [hâlâ ve yine] bir değil, birkaç göstergebilim çıkıyor karşımıza."[90] Bu çoğulcu durum bizi göstergebilim için yapılmış tanımları incelemeye teşvik eder.

2.11. Göstergebilimin Tanımı

Göstergebilimin iki öncüsünden Ferdinand de Saussure'ün toplumsal göstergebilim yaklaşımına göre toplum yaşamı içinde ele alınan gösterge dizgelerini inceleyen dal ve Charles Sanders Peirce'ün anlamlama göstergebilimi yaklaşımına göre ise anlamlamayı ele alan daldır.[91] Algirdas Julien Greimas'ın göstergebilimi de insan ile insan ve insan ile dünya arasındaki ilişkileri inceler, yapısal dilbilim ve mantıktan yararlanarak yorumlama örnekleri sunar, bu nedenle de somut gerçekliklere değil soyut içeriklere, anlamlamaya yönelir, doğal dil dizgelerini, dilsel gösterge düzenlerini ve dilsel olmayan anlamlama düzenlerini içine alır.[92] Tüm bunları incelemek ise, göstergeleri incelemektir. Bu anlamda, "göstergeleri inceleyen bir bilim dalı olarak göstergebilim; insanın gösterge oluşturma, göstergelerle sistem kurma ve bunlar kanalıyla iletişimde bulunmasını araştırmaktadır."[93]

Göstergebilimin karşılığı olarak kullanılan Almanca "Semiologie" ve "Semiotik", Fransızca "sémiologie" ve "sémiotique", İngilizce "semilogy" ve "semiotics", İtalyanca "semiologia" ve "semiotica" terimleri eski Yunancada gösterge ya da işaret anlamına gelen "semeion" sözcüğüne dayanmaktadır. İngiliz filozof John Locke (1632-1704) ise, "An Essay Concerning Human Understanding" adlı yapıtında

---

[89] Jean -Claude Coquet,. **Sémiotique Littéraire.** (Paris: Mame, 1973), 7.
[90] Yücel, **Yapısalcılık**, 110.
[91] Vardar, **age,** 106.
[92] **age,** 107.
[93] Parsa, Parsa, age, 2.

göstergeleri çözümleme öğretisi ya da imlerin öğretisi için "semeotike" sözcüğünü kullanmıştır.[94]

"Semioloji terimi, semiyotik terimi ile eş zamanlı olarak, dil kuramını ve onun farklı anlamlı dizilere uygulanışını adlandırmak için kullanılmıştır. Terim, F. de Saussure'e dayanır"[95] Saussure "göstergelerin toplum yaşamı içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabilir. Toplumsal ruhbilime, bunun sonucu olarak da genel ruhbilime bağlanacak bir bilim. Göstergebilim (Fr. sémiologie) diye adlandıracağız biz bu bilimi"[96] diyerek "sémiologie" terimini tercih etmiştir. Peirce ise, "mantık, genel anlamda […] yalnızca göstergebilimin [İng. Semiotics] diğer adıdır"[97] diyerek, "semiotics" terimini kullanmıştır. Semiyoloji, bildirişime yönelik göstergebilimi, semiyotik ise anlamlamaya yönelik göstergebilimi ifade etmede kullanılır. Kimilerine göre böyle bir ayrım yaygınlaşmıştır çünkü göstergebilim "bildirişimi betimlemekle yetinmez; bildiri sunma isteği taşımayan, ama anlam kaynağına yaslanarak kendi kendini kuran ve üreten anlamlama olgusuna yönelir."[98] Bu nedenle "göstergebilim kuramı öncelikle, ne ise o olarak, yani bir anlamlama kuramı olarak ortaya çıkmalıdır. Demek ki, birincil kaygısı, anlamı kavrama ve üretme koşullarını kavramsal bir kuruluş şeklinde açıkça ortaya koymak olacaktır."[99]

2.12. Göstergebilimin Tarihçesi

Göstergebilimin, bir bilim dalı olarak 20. yüzyılda ortaya çıkmasına karşın, yaygınlaşması 20 yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Ancak göstergenin adı konulmadan ve hatta farkına varılmadan da çok önce, daha doğrusu tüm zamanlarda var olduğundan söz etmiştik. Göstergebilim ise, sınırları tam olarak çizilemese de, tanımı oturmadığından çeşitli adlarla anıldığı zamanlar da dahil olmak üzere daima insanların yine farkında olmadan üzerinde düşünerek ona doğru yol aldığı ve bunu yaparken de yine onun yol göstericiliğinden yararlandığı bir alan olmuştur.

---

[94] John Locke, **İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme,** çevvehbi Hacıkadiroğlu, (İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2013), 495.
[95] Algirdas Julien Greimas, Joseph Courtés, **Semiotics and Language: An Analytical Dictionary,** çev. Larry Crist ve diğ. c.1. **(**Bloomington, Indiana University Pres,1982), 282.
[96] Saussure, age, 45.
[97] Justus Buchler (ed.), Philosophical Witings of Pierce (New York: Dover Publications, Inc., 1955), 98. http://www.stiba-malang.ac.id/uploadbank/pustaka/MKDU/WRITING%20OF%20PIERCE.pdf [12.11.2014].
[98] Bilge Karasu, "Yazar ve Yazı", **Metnin Sesi,** ed. Mehmet Rifat, 2. bs. (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011), 189.
[99] Greimas, Courtés, 1979, 345.

Bu bölümde amacımız, göstergebilim ile ilgili ayrıntılı ve eksiksiz bir tarihçe ile gelmiş geçmiş tüm kuramları ve kuramcıları sunabilmek değil, 20. yüzyıla ulaşılana kadar gösterge ya da göstergebilim adını kullanarak ya da kullanmayarak bu kavramların üzerine düşünenlerden birkaç örnek vermek ve böylelikle bir nebze olsun göstergebilimin kaynaklarına inebilmektir. 20. yüzyılda göstergebilimin kurulması ve sonrasına ilişkin olarak ise, bu çalışmada izlenmesi öngörülen;

> "Ferdinand de Saussure'ün kurduğu, Emile Benveniste'in geliştirdiği, ardından Algirdas Julien Greimas'ın önderliğinde Paris Göstergebilim Okulu'nun kurumsallaştırdığı ve Jean-Claude Coquet'nin günümüzdeki konumuna ulaştırdığı dil ve gösterge kuramlarından beslenen bir okuma, yorumlama ve çözümleme modeli"[100]

doğrultusunda bu öncü isimlerden söz edilecek ve çalışmamızda yer alacak Coquet'ye ait kavramlar ile Paris Göstergebilim Okulu çerçevesinde oluşturulmuş çözümleme yöntemlerine değinilecektir. Böylece bir yandan çalışmamızın uygulamaya yönelik bölümü için gerekli alt yapı oluşturulurken, diğer yandan da bu kavram ve yöntemlerden Türkçeye çevrilmemiş ya da kısıtlı olarak çevrilmiş olanlar dilimizde ifadesini bulacaktır.

2.12.1. 20. Yüzyıla Kadar Göstergebilim

"La Bruyère'in söylediği gibi, 'Her şey daha önce söylenmiştir', 'Yedi bin yıldır insanlar vardırlar ve düşünmektedirler' "[101] Kuşkusuz gösterge ve göstergebilim de, bu sözlerin istisnası değildir. Gösterge de, göstergebilim de, şu ya da bu şekilde, 20. yüzyıldan çok daha evvel söylenmiştir ve düşünülmüştür.

Evvel zamandan beri "bizim beş duyumuzla algıladığımız gerçekliklerin sahiden öyle olup olmadıkları, zihnimiz, mantığımız ve fikirlerimizin yardımıyla, ancak kısmen anlayabileceğimiz, daha derin bir hakiki bir gerçekliğin bulunup bulunmadığı sorusu sorulmuştur."[102] Aslında bu son derece yerinde ancak yanıtının hâlâ aranmakta olduğu bir sorudur zira;

> "Algının dünyası, yani bize duyularımızla ve gündelik yaşamdaki tutumumuzla açılan dünya, ilk bakışta en iyi bildiğimiz dünya gibi geliyor, ona erişmek için araçlara, hesaplara gerek yok çünkü. Bu dünyaya girmek için gözlerimizi açıp kendimizi yaşamaya bırakmak yeterli gibi. İşin aslı öyle değil ama."[103]

Günlük yaşantımızda hepimiz beş duyumuzla dış dünyayı algılıyoruz ancak "kuşkusuz algılarımız sınırlıdır, dünyanın ve olguların ancak bir bölümünü

---

[100] Öztürk Kasar, Sündüz, 2012, 432.
[101] Kubilay **Aktulum, Metinlerarası İlişkiler,** 3. bs. (İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007), 18.
[102] Erkman Akerson, **age,** 50.
[103] Merleau-Ponty, 2010, 11.

algılayabiliriz […] Akıl beş duyumuz aracılığıyla algılanan olguyu yeniden ele alarak yargılar"[104] Algının sınırlılığından ve yanıltıcılığından yola çıkan kimi yaklaşımlar aklı ön plana çıkarırken, kimi yaklaşımlar, örneğin bu çalışmada yöntem ve kavramlarından öncelikle yararlanacağımız, Paris Göstergebilim Okulunun kurucularından biri ve isim babası olan Jean Claude-Coquet'nin yaklaşımı, ne bedenden, ne de akıldan vazgeçer. Coquet'ye göre "akıl ve doğa arasındaki yüzleşmeden kaçınılamaz."[105]

Öte yandan, her gözlem, gözlemcinin konumuna sıkı sıkıya bağlıdır.[106] Başka bir deyişle, yapacağınız gözlemden çıkaracağınız sonuç, nereden baktığınıza bağlıdır. Burada "nereden baktığınıza bağlıdır" belirlemesini geniş anlamda almak istiyoruz, yani gözlem, baktığımız nesneye ya da olguya buradan değil de şuradan baktığımızda, bakılan şeye fiziksel uzaklığımız ve açımız bakımından değişeceği gibi, aynı zamanda o baktığımız noktanın dünyanın hangi ülkesinde, o ülkenin hangi şehrinde ve o şehrin de hangi mahallesinde bulunduğumuza göre farklı sonuçlar verecektir. Sonuçta, "beden uzama yerleşir, uzam da bedenin içine."[107] Bu durumda da, "baktığımız nokta" ifadesini de geniş anlamda alalım. "Baktığımız nokta", gözümüzün baktığı nokta, yani hedef nesne ya da hedef olgu olabileceği gibi, ayrıca o nesneye bakarken durduğumuz nokta olabilir. Acaba bakan gözün çıkış noktası neresi? Hangi kaynaktan geliyor ve hangi kaynaktan beslenmiş bu güne kadar? Baktığı şeylerde ne görmesi gerektiğini nereden öğrenmiş? Çünkü bakan kendi gözüyle bakmakla, belli bir özerklik ortaya koymuş görünse de, gördüğü hem kendi algısının yanıltıcılığından kusurlu olabiliyor, hem kendisine öğretilenler doğrultusunda bakabildiğinden, gördüğü güdümlü algının sınırlarında kalan bir görüntüden ibaret olabiliyor.

Tüm bunların yanı sıra, üzerinde düşünülebilecek bir nokta daha var. Görüntü, tamamen özsel olabilir mi? Basit bir örnek üzerinden yola çıkacak olursak, " yatak yapmak bir bildirişimde bulunmak değil, bir işi yerine getirmektir. Bununla birlikte insan en basit işleri yaparken bile, ekinsel durumunu belli eder, bununla bir şey

[104] Öztürk Kasar 2012, 429.
[105] Coquet, 2007, 12.
[106] Merleau-Ponty, **age,** 16.
[107] Coquet, **age,** 228.

anlatır bize, en azından belli bir toplum çevresine bağlı olduğunu anlatır bize."[108] Böyle bir saptama üzerinde düşünecek olursak, acaba baktığımız şey, (görüntü verme ya da görüntü ile ileti verme kaygısı ile ya da bu kaygıyı hiç taşımadan) verdiği görüntüyü bulunduğu mahallenin baskısı ya da etkisi, dayatması ya da öğretisi, kışkırtma ya da özendirmesi altında mı vermektedir? Hatta bakanlar olarak ayrıca biz de mi baktığımız şeyin mahallesinin ya da kendi mahallemizin ya da başka bir mahallenin kapsama alanından görmekteyiz? Yaşam boyu biz farkına bile varmadan gözümüzün ve kulağımızın arkasına yerleşen bazı şeyler görüşümüzü, duyuşumuzu ve tüm algımızı nasıl etkiliyor acaba? Kısacası, baktığımız şeye nasıl bakacağımıza ve onda ne göreceğimize dair bazı öğretilere uğratılmış mıyız? Gördüğümüzün ne kadarını kendi gözümüzle, yani görme duyumuzla ve ne kadarını da zihnimize doldurulanların gözüyle görüyoruz?

Coquet, bu konuya örnek olabilecek bir anekdot aktarır: Alman felsefeci ve dilbilimci Wilhelm von Humboldt, Alman felsefeci ve yazar Friedrich von Schiller'e 1798 yılında yazdığı bir mektupta, yine Alman felsefeci İmmanuel Kant'ı Parislilere anlaşılır kılabilmek için boş yere çaba gösterdiğini anlattıktan sonra, konuyu şöyle bağlar: "Fransızların anlayışı bizimki değil, uzamları bizim uzamımız değil, imgelemleri bizimki değil.[…] Akıllarında mantıksal anlamlamadan başka bir şey yok, ki bizde her zaman çok daha fazlası var."[109]

Sonuç olarak "bakışımız görüntüyü tararken her an belli bir bakış açısının boyunduruğu altına giriyoruz"[110] Bu bakış açısı da, hem fiziksel konumumuzdan kaynaklanan bakış açısını, hem de sosyal ve toplumsal konumumuzca belirlenen bakış açısını içerir ve ayrıca olasıdır ki baktığımız şeyin fiziksel konumu ile sosyal ve toplumsal konumu onun duruşunu ve dolayısı ile de verdiği görüntüyü de etkiler, bu da belki olduğu gibi, belki de olmadığı gibi bizim algımıza yansır. Sonuç olarak, "herkes retinasından çok, sözcüklerine göre algılar"[111], sözcükleri de insanın kendisi, çevresi, bildikleri, yaşamı ve bunlardan biriktirdiklerinin tümüdür.

---

[108] Algirdas Julien Greimas, **Sémiotique et Sciences Sociales** (Paris, Editions du Seuil, 1976), 180'den aktaran Tahsin Yücel, **Eleştiri Kuramları,** 3. bs. (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012), 93.
[109] Wilhelm von Humboldt, **Sur le Caractère National des Langues** (Paris:Editions du Seuil,2000), 27-28'den aktaran Coquet, 2007, 163.
[110] Merleau-Ponty, 2010, 23.
[111] Coquet, 2007, 6.

Öte yandan, "Her görünmek kusurludur. Varlığı gizler, zaten bir anlam sapması olan bir olmak istemek ve bir olmak zorunda olmak, ondan yola çıkılarak kurulur, bu da daha şimdiden bir anlam kaymasıdır."[112] Görünmek ile olmak arasındaki fark ve bu doğrultuda görünmenin kendi kusuru ve aldatıcılığının yanı sıra, algıyı etkisi altında bırakan bunca etkeni göz önüne aldığımızda, yani kişinin bizzat kendisi, çevresi ve algılama anında içinde yer aldığı konum ve bulunduğu durum algı üzerinde güç uygulayıp onu yönlendirebildiğine göre, algılar doğa gereği sınırlı olmakla kalmayıp, ayrıca yaşanan toplum tarafından da sınırlandırılmışlardır diyebiliriz. Elbette olduğu gibi görünmeme ve göründüğü gibi olmama durumu da algıyı yanıltabilmektedir. Bu durumda, algımızın eksik olduğu yerde, yargımız eksiksiz olamaz. Belki de bundan ötürü insanlar öteden beri yüzeyselde tamamlanamayacak olana, tamamı görünmeyene varmak, görünenle olanın farkı varsa ortaya çıkarmak için, bilerek ya da bilmeyerek gösterge okumaya çalışmakta ve göstergebilimsel çözümlemeler yapmaktadırlar. Doğal olarak, bir çok düşünür de, birincil amaçları "göstergeler" hakkında görüş bildirmek olsun ya da olmasın, bir şekilde bunu yapmışlardır. Bu noktada, dil üzerine düşünce üretmiş isimlerden birkaçı ile, göstergebilimin kökenine ve tarihçesine değinen kaynaklarda yer verilen ilk isimler üzerinden bir kez de biz kısaca geçelim.

Sokrates öncesi filozof Efesli Herakleitos (İ.Ö. 535-475) logos kavramı ile dil, düşünme ve varlık arasında bir özdeşlik olduğunu, logosun hem düşünmenin, hem sözün hem de varlığın yasası ve gerçeklik hakkında mantıklı konuşmanın koşulu olduğunu savunmuş ancak sözcükleri oluşturan harflerin doğadaki akış düzenine bağlı olduğunu, nesneler ile adları arasında zorunlu bir bağ bulunduğunu ve dünyada nesnelerin doğasını doğru yansıtan tek dilin Yunan dili olduğunu iddia etmiştir.[113] Herakleitos böylelikle belki de bir çok dil felsefecisi gibi adını telaffuz etmeden göstergenin kavram ve işitim imgesi boyutlarına değinmiştir. Nesneler ve adları arasındaki zorunlu bağ ile, farklı doğal dillerin farklı işitim imgeleri kullanması arasındaki çelişkiyi de, tüm dillerin arasından Yunancayı ayrıcalıklı bir konum vererek açıklamıştır.

Gösterge, ya da eski dildeki karşılığıyla işaret anlamına gelen Yunanca semeion, Yunanlı Felsefeci Parmenides ve Yunanlı hekim Hippokrates tarafından İ.Ö. 5.

[112] Algirdas Julien Gremas, **Kusur Konusunda,** çev. Ayşe Kıran (İstanbul, Y.K.Y., 1995), 21.
[113] Atakan Altınörs, **Dil Felsefesine Giriş** (İstanbul: İnkılap, 2003), 81-82.

yüzyılda belirti, kanıt semptom anlamına gelen tekmerion sözcüğünün eşanlamlısı olarak kullanılmıştır.[114] "Stoacı mantığın semainon/semainomenon, yani gösteren/gösterilen ikilisini sunma şekli, Saussure'ün kendi yapısal dilbiliminin öntasarımıdır."[115]

Platon (İ.Ö. 427-347), algının yanıltıcılığından bahisle "duyularımıza dayalı algılar, bizi dünyanın daha derininde yatan, aslolan, hakiki gerçekliğinden uzaklaştırır, bu hakiki gerçekliğe ulaşmak (o da ancak bir dereceye kadar) ancak akıl yoluyla olabilir"[116] demiştir. Platon, duyularla edinilen algıları aldatıcı bulsa da dışlamamıştır. Platon'a göre, her varlığın oluşumu, önceden belirlenmiş bir kavrama, yani ideaya göredir, kavram varlıktan önce gelir, hakiki gerçeklik soyuttur ve idealardan kaynaklanır, soyut kurallara duyularla değil, akıl yürütme, muhakeme, uslamlama yolu ile varılır; tabi bir dereceye kadar ancak yanıltıcı ve yetersiz olsa da akıl yürütebilmek için elimizdeki çıkış noktası duyularımızdır çünkü çevremizde gördüklerimizi duyularla algılarız ancak bu algıları süzgeçten geçirip, duyu ve duygulardan kurtararak idrakimizle kısmen hakiki gerçekliğe varabiliriz ve bunlara ek olarak sözel göstergeler, yani sözcükler de güvenilmez algılarımızın kopyalarının kopyaları olduğundan onlarla bir yere varmak mümkün değildir.[117]

Platon da, bir çok antik çağlardan Saussure'e ve sonrasına kadar, bir çok düşünür gibi nesneler ile adları konusunu ele almış ve aslında böyle adlandırmasa da gösteren ile gösterilenden söz etmiştir. Kratylos diyaloğunda; Hermogenes'in:

> "Sokrates, bizim bu Kratylos bir nesnenin yaradılışından doğma doğru bir adı bulunduğunu, birtakım kimselerin aralarında anlaşıp dillerindeki seslerden bir parçasını bir nesneye ad olarak vermeleri sonucunda meydana gelen adın gerçek ad olmadığını, bunun hem Helenler hem de Helen olmıyanlar için bir olduğunu ileri sürüyor."[118]
>
> "Fakat adların doğruluğunun anlaşma ve uyuşmadan başka bir şey olduğuna bir türlü inanamıyorum. Bana bir nesneye ne ad verilmişse o doğrudur gibi geliyor. Bence bir kere verilmiş ad başkasiyle değiştirilse, eskisi de artık kullanılmasa, sonradan verilen ad eskisi kadar doğrudur"[119]

---

[114] Moritz Neomüller, "Hypertext Semiotics in the Commercialized Internet" (Doktora Tezi, der Sozial- und Wirtschaftswissenschaften an der Wirtschaftsuniversität Wien, 2001), 196. http://sammelpunkt.philo.at:8080/23/2/ht_semiotics.pdf [13.11.2014]

[115] Miguel de Beistegui, **Immanence, Deleuze and Philosophy** (Edinbourg: Edinbourg University Press Ltd, 2010), 91. http://books.google.com.tr/books?id= c6xfzbjeaLcC&printsec =frontcover& dq =immanence++deleuze+and+philosophy&hl=tr&sa=X&ei=Su1jVJ3OEMGP7AaIkoCQAg&ved=0CCoQ6AEwAA#v=onepage&q=immanence%20-%20deleuze%20and%20philosophy&f=false [13.11.2014].

[116] Erkman Akerson, **age** 51.

[117] **age,** 52-53.

[118] Eflatun, **Kratylos,** çev. Suad Y. Bayındır (İstanbul: Maarif Matbaası, 1944), 3.

[119] **age,** 4-5.

sözleri ile Platon, biçimle anlam arasındaki bağıntının toplumsal anlaşma ürünü olduğunu savunanlarla, adların nesneler ile doğal uygunluğunu savunanların düşüncelerini gözler önüne sererek, Sokrates'in ağzından yaptığı konuşmalarla her iki tezin çürük yanlarını belirtse de, daha çok doğal bağıntıyı destekler.[120] Platon'a göre, "ad verme görünüşteki nesneler hakkındaki kanılarla yetinen bilgisiz kimselere bırakılamaz; nesnelerin gerisindeki ideaların bilgisine, yani *episteme'*ye sahip olanların uygun şekilde üstesinden gelebileceği bir iştir.[121] Bu noktada, Sokrates'in ağzından konuşarak Hermogenes'e şunları iletir:

> "Gelelim kanuncuya, tabiyatiyle onun vazifesi de, adların gerektiği gibi verilmesi isteniyorsa, diyalektikten anlayan birinin gözcülüğü altında ad kurmaktır. […]Ad koyma senin sandığın gibi öyle yarım akıllıların ya da önüne gelen kimsenin yapabileceği küçük bir iş değilmiş. Kratylos her bir nesnenin yaradılıştan kendine uygun adı olduğunu, rastgele herkesin ad kurma ve verme ustası olamayacağını, bunu yalnız her bir nesneye yaradılıştan verilmiş olan adı göz önünde tutan, bu adın şeklini harflerle ve hecelerle vermesini bilen kişinin yapabileceğini söylemekle doğru söylemiş oluyor. "[122]

Öte yandan Platon, düşünmeyi bir iç konuşma veya başka bir deyişle sessiz bir monolog olarak görmüş, düşüncelerin dışlaşmasının ise, konuşma etkinliğiyle gerçekleştiğini savunmuştur[123] Böylelikle Platon, göstergenin bir gösteren ve bir gösterilenden, yani bir işitim imgesi ve bir kavramdan oluştuğunu çağrıştırırcasına, konuşma ve düşünceyi birbiriyle bağlantılı olarak değerlendirmiştir. Ancak Platon'a göre "düşünce dilden doğmaz, dil düşünceden doğar"[124], yani bağlantı düşünceden dile doğru akmaktadır. Aristoteles (İ.Ö. 384-322) ise Platon'a karşı çıkmıştır zira ona göre, kelimeler doğal bir olgu değildir, toplumsal anlaşma ürünüdür.[125]

Öte yandan Aristoteles, "semeion" sözcüğünü kullananlardan olup, göstergenin içeriğini de açıklamıştır aslında:

> "Seste olanlar ruhtaki duygulanımların, yazılanlar da seste olanın simgeleri. Yazı, herkes için aynı olmadığı gibi, sesler de aynı değil. Bununla birlikte, aynı imler için ruhtaki duygulanımlar herkesçe aynı, tasarımları aynı olanların nesneleri de aynı olacaktır."[126]

diyerek işitim imgesinden, kavramdan ve kavramı gösteren dizgelerden biri olan yazıdan söz etmiş doğal dillerde işitim imgeleri ve bunların yazıya dökülmüş hali birbirinden farklı olsa da, gösterdikleri kavramın aynı olduğunu vurgulamış ve böylelikle o da bildirişim göstergebilimi konusuna girmiştir. Öte yandan, yüzeysel

---

[120] Joseph Vendryes, **Dil ve Düşünce,** çev. Berke Vardar (İstanbul: Multilingual, 2001), 49.
[121] Altınörs, **age,** 83.
[122] Eflatun, **age,** 17.
[123] Altınörs, **age,** 83.
[124] Vendryes, **age,** 49.
[125] **age,** 49.
[126] Aristoteles, **Yorum Üzerine**, çev. Saffet Babür (Ankara: İmge Kitabevi,1996), 1

boyutun ötesine geçerek göstergebilimin anlamlama boyutuna da dokunmuştur bir bakıma:

> " 'Sokrates'in akıllı ve dürüst oluşu, akıllıların dürüst olduğunun bir göstergesidir' denildiğini varsayalım. Burada gerçekten bir gösterge vardır elimizde; fakat önerme gerçek olmuş olsa bile, kanıt çürütülebilir, çünkü bir tasım oluşturmuyor. Öte yandan, 'Onun ateşli oluşu hasta olduğunun bir göstergesidir' ya da 'Kadının sütünün gelmesi yakınlarda bir çocuk doğurduğunun göstergesidir' demiş olalım. Burada elimizde yanılmaz türden bir Gösterge, tam bir tanıt oluşturan tek türden bir Gösterge var demektir, çünkü tikel ifade gerçekse çürütülmez olan tek türdür bu. Öteki türden, desteklediği önermeyle ilişkisi tümelin tikele olan ilişkisinin aynı olan türden bir Gösterge, 'Hızlı soluk alışı, ateşli olduğunun bir göstergesidir' diyerek açıklanabilir. Hızlı soluk alma ile ilgili ifade doğu olsa bile, bu kanıt çürütülebilir, çünkü bir insan ateşi olmadan da hızlı soluk alabilir." [127]

Tasavvuf dünyasının önemli düşünce adamlarından Mevlana (1481-1574), Platon'un mantıkla varmayı amaçladığı derin gerçekliğe gönül gözü ile ulaşmayı hedefler.[128] "Biz dile söze bakmayız. Gönle hale bakarız."[129] diyerek, ağızdan çıkıp kulağa giden ve işitme duyusuyla algılanan işitim imgesine değil, bunun ötesindeki anlam katmanlarında yatan gerçeklikle ilgilenmiştir. Mevlana'ya göre, "asalet boyda değil soyda, incelik belde değil dilde, doğruluk sözde değil özde, güzellik yüzde değil, yürekte olur."[130] Böylelikle Mevlana, daima görünenin ötesine işaret etmiştir. "Lisanı ağızda olanı değil; lisanı gönülde olanlara yar et bizi. Tebessümü simasında olanı değil; tebessümü gönülde olanlar kat bizi. Aşkı tende sananı değil; aşkı ruhunda can bilenlere arat bizi"[131] diyerek, yine gerçekliğin duyularla algılananda olmadığına, görünende ya da görüldüğü sanılanda bulunmadığına, görünenle olanın farklı olduğuna vurgu yapmıştır çünkü "hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Bugün hayat veren su, yarın sizi boğabilir." [132] Bu nedenle de: "Gözünün gördüğünü gönlünün gördüğüyle değişirsen eyvallah, gönlünün gördüğünü gözünün gördüğüyle değişirsen eyvah eyvah" [133] diyerek duyularla algılananın ötesindeki daha derin gerçekliğe öncelik vermiştir. Görünenle olanın farkına önemi bir başka vurguyu da, çok bilinen "her ne olursan ol, ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol"[134] sözleri ile

---

[127] Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan (İstanbul: Y.K.Y., 1995), 41.
[128] Erkman Akerson, **age,** 55.
[129] Mevlana Celaleddin, **Mesnevi,** çev. Veled İzbudak, c.2. (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları), 133'ten aktaran Elif Şafak, **Aşk,** çev. K. Yiğit Us – yazarla birlikte, 398.bs. (İstanbul, Doğan Kitap, 2014), 34.
[130] Özlü Sözler, "Mevlana Sözleri" http://www.ozlusozlertr.com/Mevlana-sozu-1561 [13.07.2014].
[131] Hazreti Mevlana, Mevlana'ya Dair, "Mevlana Hazretlerinin Duaları", http://hazretimevlana .net/sozleri/mevlana-hazretlerinin-dualari/ [13.07.2014].
[132] Sözleri.tv, "Mevlana Sözleri, http://mevlana.sozleri.tv/hicbir-sey-gorundugu-gibi-degildir-bugun-hayat-veren-su-yarin-sizi-bogabilir-mevlana/ [13.07.2014].
[133] Meşhur Sözler, "Mevlana Sözleri", http://www.meshursozler.com/oku/11605-gozunun-gordugunu-gonlunun-gordugune-degisirsen [13.07.2014]
[134] Mevlana Celaleddin, Veciz Sözler (Konya: Karatay Akademi Yayınları, 2010) – sayfa numarası bulunmamaktadır.

yapmıştır. Mevlana, duyuları dışlamamakla birlikte duyularla algılananların takviye edilmesi gerektiğinden söz etmiştir: "Sende bulunan beş duyu ışığını, gönül nuruyla aydınlat." [135] Öte yandan, "aklı olana bir işaret yeter"[136] sözü ile Mevlana adeta gösterge okuma yetisinden söz etmiştir. Bu yetiye sahip olmak için Mevlana'nın önkoşul olarak belirttiği "akıl", bize Coquet'nin öznelik yetisinin önkoşulu olarak sunduğu, "söylediğini üstlenme"[137] durumunu çağrıştırmaktadır zira Coquet'nin söyleyenler kuramında söylediğini üstlenemeyecek durumda olanlar, en azından bilinen anlamı ile akıldan, dolayısı ile de yargılama yetisinden geçici ya da kalıcı olarak yoksun kalıp, yükümsüz özne durumuna düşenlerdir.

İngiliz filozof John Locke (1632-1704) ile devam edecek olursak, "semeiotike" sözcüğünün Locke tarafından, *An Essay Concerning Human Understanding / İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme* adlı yapıtta kullanıldığından daha önce söz etmiştik. Locke, bu yapıtında hem göstergeden, hem de göstergebilimden söz etmektedir:

> "İnsanın çok çeşitli ve başkaları gibi kendisinin de yararlanıp keyif alacağı düşünceleri olmasına karşın, bunların hepsi kendi içindedir, başkalarına görünmez ve başkalarından gizlidir, kendiliğinden de ortaya çıkmaz. Düşüncenin paylaşımı olmadan toplum içinde yaşamanın rahatlığı ve yararı da olmayacağından, insanın düşüncelerini oluşturan bu görünmez kavramları diğer insanlara da bildirebilmesi için bazı dışsal, fark edilebilen göstergeler bulmaları gerekliydi. "[138]

Locke, böylelikle doğaları gereği böyle bir amaca son derece uygun olan sözcüklerin insanlar tarafından kavramların göstergesi olarak kullanılmaya başlandığından söz eder. Sonuç olarak söz konusu olan, bir kavram ve bir işitim imgesinden oluşan göstergedir. Locke, ayrıca kavram ve işitim imgesi arasında doğal bir bağ bulunmadığından, eğer öyle olsaydı dünyada tek bir dil olacağından söz etmiş[139] ve bu noktada Aristoteles gibi doğal dillerin birbirlerinden farklı olduğuna vurgu yapmıştır. Öte yandan Locke, yine aynı yapıtının "Bilgi ve Kanı Üzerine" başlıklı dördüncü kitabının "Bilimlerin Ayrılması" başlıklı 21. ve son bölümünde bilimleri üç türe ayırarak, sırasıyla Fizik, Kılgı ve Göstergebilim (ya da imlerin öğretisi) olarak adlandırmaktadır. Locke, göstergebilimin en önemli bölümünü sözcüklerin oluşturması nedeniyle *mantık* olarak adlandırılmasının uygun olduğundan, amacının da zihnin şeyleri kavramak ve bilgisini başkalarına iletmek için kullandığı

---

[135] Bilge Sözleri, "Mevlana Celaleddin Rumi", http://www.bilgesozleri.com/mevlana-celaleddin-rumi-sozleri.html [13.07.2014].
[136] Mevlana, **age,** - sayfa numarası bulunmamaktadır.
[137] Coquet, 1984,13.
[138] John Locke, **An Essay Concerning Human Understanding** (Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1904), 119.
[139] **age,** 119-120.

göstergelerin doğasını incelemek olduğundan çünkü düşüncelerimizi kendimiz için saptayabilmek ve bunları birbirimize iletmek için göstergelerin zorunlu olduğundan söz etmiştir.[140] Dolayısıyla düşünce, konuşma ile başkalarına aktarılır ve düşünce ile konuşma birbirlerine bağlıdır, düşünce olmadan konuşmadan da söz etmek mümkün değildir:

> "İnsanı toplumsal bir varlık olmak üzere yaratan Tanrı, ona yalnızca kendi türünden olanlarla birlikte yaşama eğilimi ve zorunluluğu vermekle kalmamış, toplumun en güçlü aracı ve ortak bağı olacak dili de vermiştir. Bu yüzden de doğa, insan organlarını, sözcük adını verdiğimiz düzenli sesleri çıkarabilecek biçimde yapmıştır. Fakat bu, dili üretmeye yetmezdi, çünkü papağanlara ve birçok kuşa da yeterince seçik sesler çıkarmaları öğretilebilir, fakat bunlarda konuşma yeteneği kesinlikle yoktur." [141]

Demek ki gerek kavrama sahip olmak, gerekse onu işitim imgesi ile dışarı aktarabilmek, işitim imgelerini yan yana getirip tümce ve metin oluşturmak, gösterge üretmek ve başkalarının oluşturduğu göstergeleri okumak ancak insana özgü yetiler olarak sunulmaktadır. Fransız filozof, matematikçi ve yazar René Descartes (1596-1650) da dil kullanma becerisini yani konuşma yeteneğini düşünebilmenin koşulu ve belirtkesi olarak yorumlamış ve dil ile düşüncenin insana özgülüğünü vurgulamıştır:

> "Eğer bizim vücutlarımızla benzerliği bulunan [makineler] olsaydı ve davranışlarımızı mümkün olduğunca manevi açıdan da taklit edebilselerdi, yine de gerçek insan olmadıklarını anlamak için çok kesin iki yöntemimiz olurdu. Öncelikle bizim düşüncelerimizi başkalarına açıklarken yaptığımız gibi ne sözcükleri, ne de diğer işaretleri bir araya getirip kullanamazlardı. Çünkü makine, söz söylemek üzere tasarlansa da, hatta sözlü uyaranlara ve hatta mekanizmasında bazı değişimlere neden olacak gövde hareketlerine yanıt verebilecek şekilde, örneğin bir yerine dokunulduğunda ondan ne istendiğini soracak, başka bir yerine dokunulduğunda acıdığını falan söyleyip sızlanacak şekilde tasarlansa da, en şaşkın adamın yapabileceğini yapamaz, yanında söylenen şeyin anlamına göre yanıt verecek şekilde sözleri farklı şekillerde sıralayamazdı."[142]

Descartes, dil ve düşünceyi insana özgülüğünü saptarken, ayrıca işitim imgeleri haricinde yine iletişimde kullanılan çeşitli göstergelerden de işaret adı altında söz etmekte, bunlara ek olarak da insanın bağlama göre söylem oluşturma ve edindiği bilgi birikimini kullanma yetisine de vurgu yapmaktadır. Descartes'a göre, bu yeti istisnasız tüm insanlarda bulunmaktadır:

> "Bu iki yöntemle insanlarla hayvanlar arasındaki fark da anlaşılabilir, çünkü son derece açıktır ki, akılsızlar da dahil olmak üzere, farklı sözleri bir araya getirerek bundan oluşturdukları söylemle düşüncelerini duyurmaktan aciz olacak kadar şaşkın ve aptal insan yoktur." [143]

Ancak, Descartes'ın bu iddialı genellemesine karşın, acaba her insan bilinen anlamda dile, düşünceye ya da kavrama sahip midir? Her insanda kavram ya da her çeşit kavram mevcut mudur? Sözcükleri çıkarabilecek organlara sahip olmak bunları

---

[140] Locke, 2013, 495-496.
[141] **age,** 284.
[142] René Descartes, Discours de la Méthode, (Paris:Librio, 2003), 70.
[143] **age,** 71.

çıkarabilmeyi ya da işlevsel olarak çıkarabilmeyi güvence altına alır mı? Sözcüklerin söylenmesi, her insan açısından mutlaka bir kavramla birleşerek göstergeleşebildiklerini kanıtlar mı?

Bu noktada, aslında düşünce ile konuşmanın birbirine bağlı olduğundan ve düşünce olmadan konuşmadan söz etmenin olanaksızlığından söz ederken, işlevsel konuşmadan, yani işitim imgesini kavram ile birleştirebilen, bağlamına göre gelişen ve bağlamda yer alan diğer göstergeleri okuyarak yapılan konuşmadan bahsediyoruz. Ancak, insanın tüm bunarı yapamadığı durumlar da vardır. Öyle ise, işlevsel bir konuşma için, insan olmanın ötesinde bir donanım, yani öznelik yetisi gerekir, çünkü "insanın öznelik yetisi'nin özünde, içinde yaşadığımız doğal dünyayı ve gerçekliği anlamlandırarak doğal dilin göstergelerine dönüştürme yetisi yani 'dilyetisi' "[144] yatmaktadır. Saussure, dilyetisini oluşturanın ses olup olmadığını sorgulamış ve olmadığı sonucuna varmıştır: "Ses, yalnızca düşüncenin aracıdır, tek başına varlıktan yoksundur."[145] Öznelik yetisi için ise, yalnızca konuşmak değil, aynı zamanda "söylediğini üstlenebilmek" [146] de gerekir.

Öte yandan düşüncesi olduğu halde bunları işitim imgesine dönüştüremeyen, organları ses çıkarabilmeye elverişli olduğu halde işitmediği için konuşamayan, ya da fizyolojik bozukluklar nedeniyle ses çıkaramayan, sesini kaybetmiş bulunan ya da başka nedenlerle düşünceleri sese dökemeyenler, dilden, düşünceden ve öznelik yetisinden değil, sadece sesten yoksundurlar; yani "sözyitimine uğrayan bir kimse […] duyduğu sesli göstergeleri anlamak koşuluyla dili yitirmez"[147], hatta buna sesli olmayan göstergeleri de ekleyelim. Bundan farklı olarak, dilini hiç bilmediği bir ülkede bulunduğundan konuşmayan kişi ise, o ülkenin dilinden yoksun olsa da, kavramdan, düşünceden ve öznelik yetisinden yoksun olmadığından, kendini bir şekilde anlatabilecektir:

> "Ekmekçi kadın ekmek istediğimi kolayca anlar. Yabancı bir ülkede bile, elimle ekmeği gösterip cebimden de para çıkararak *"miam miam"* dersem ekmeği satın alabilirim. Bir sergi gişesindeki memur, aramızda hiçbir konuşma geçmeden, uzattığım parayı alıp bana bir bilet verebilir. Gene hiç konuşmadan bileti kapıdaki memura gösterip içeri girebilirim. […] Pandomimacı olmamakla birlikte herkese susadığımı, uykumun geldiğini, korktuğumu anlatabilirim."[148]

[144] ÖztürkKasar, 2012,431.
[145] Saussure, **age,** 37.
[146] Coquet, 1984, 13.
[147] Saussure, **age,** 44.
[148] Vendryes, **age**, 44.

Bunun nedenine gelince, "işitim imgesi salt fiziksel nitelikli olan özdeksel ses değildir, sesin anlıksal izidir […] Dudaklarımızı da, dilimizi de kıpırdatmadan kendi kendimize konuşabilir, bir şiiri içimizden ezbere okuyabiliriz." [149] Öyle ise konuşmak tek başına düşünceye, kavrama ya da öznelik yetisine sahip olunduğunun göstergesi olamayabileceği gibi, aynı zamanda konuş(a)mamak veya söylenecekleri sese dök(e)memek de düşünceden, kavramdan ya da öznelik yetisinden yoksunluğu göstermeyebilir. Bu konuyu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Coquet'nin Söyleyenler Göstergebilimi ile ayrıntılandırılacaktır.

2.12.2. Saussure'de Gösterge ve İlintili Kavramlar

Sauussure'e göre, bir dilsel göstergenin kimliğini "gerçek dünyada onun yerini tutan bir nesnenin varlığı kesinlikle belirlemez."[150] "Dil göstergesi bir nesneyle bir adı birleştiremez, bir kavramla bir işitim imgesini birleştirir."[151] "Bu iki öğe birbirine sıkıca bağlıdır ve birbirini çağrıştırır."[152] "Dil bir kağıda da benzetilebilir. Düşünce kağıdın ön yüzü, ses ise arka yüzüdür. Kağıdın ön yüzünü kestiniz mi, ister istemez arka yüzünü de kesmiş olursunuz. Dilde de durum aynı: Ne ses düşünceden ayrılabilir, ne de düşünce sesten."[153]

Gösterge, birbirinden ayrı düşemeyen gösteren ve gösterilenden oluşur. "Bütünü belirtmek için *gösterge* sözcüğü kullanılmalı, *kavram* yerine *gösterilen* ve *işitim imgesi* yerine de *gösteren* terimleri benimsenmelidir." [154] "Saussure'e göre bir göstergede gösterenle gösterilen arasındaki ilişkinin kurulmasına anlamlandırma […] denilmektedir. Anlamlandırma modelinde gösterge, gösteren (anlam veren) ve gösterilenden (anlam verilenden) meydana gelir."[155] Ancak, "her düzlem, kolaylık olması açısından, ayrı ayrı incelense bile, hiçbir dilsel gösterge, birinin diğerinden daha önemli olmadığı her iki düzleme de atıfta bulunmadan tanımlanamaz."[156]

Saussure, gösterge anlayışına eşlik eden kimi özellikler tanımlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde, Saussure'ün gösterge ait bu özellikler ile yaklaşımında yer alan bazı kavramlara kısaca değinilmektedir.

---

[149] Saussure, **age,** 107.
[150] Roy Harris, Tablot J. Taylor, **Dil Bilimi Düşününde Dönüm Noktaları I,** çev. Eser E. Taylan, Cem Taylan, 2. bs. (Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2002),180.
[151] Saussure, **age,** 107.
[152] **age,** 108.
[153] **age**, 166.
[154] **age,** 109.
[155] Parsa, Parsa, **age,** 55.
[156] Harris, Taylor, **age,** 174.

2.12.2.1. Göstergenin Nedensizliği

"Göstereni gösterilene bağlayan bağ nedensizdir."[157] Ancak bu durum gösterenin konuşan bireyin özgür seçimine bağlı olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır çünkü gösterge dilsel bir toplulukta yerleştiğinde, onda bir değişiklik yapmak mümkün olmayıp, burada kastedilen yalnızca gösterenin bir nedene bağlanamayacağı ve gösterilen ile hiçbir doğal ilişkisinin bulunmadığıdır.[158] Kaldı ki gösterilenin göstereni, yani kavramı işaret eden işitim imgesi her dilde değişiklik göstermektedir. Sonuç olarak, "bir kavrama atalarımızın neden öyle bir ad taktığı çoğu zaman belirsizdir. Ama neye niçin öyle dendiği zaten önemsizdir. Önemli olan neye ne deneceği konusunda bir uzlaşıma varılmış olmasıdır."[159] Üzerinde uzlaşıma varılan işitim imgesi zamanla değişikliğe uğrayabilse de, bu aniden gerçekleşebilecek kadar basit bir olay değildir, toplumca benimsenmesi ve böylelikle kullanıma girebilmesi için mutlaka bir sürece gereksinim vardır.

2.12.2.2. Gösterenin Çizgiselliği

"Görsel göstergelerin (denizci belirtkeleri, vb.nin) birçok boyutta birden süremdeş olarak dallanıp budaklanabilmesine karşın, işitimsel gösterenin tek boyutu vardır, o da zaman çizgisidir. Bunların öğeleri birbirini izler ve bir çizgi oluşturur."[160] Daha açık bir deyişle, "dilin en küçük birimleri olan sesbirimler birbirine çizgisel olarak çatılır. Yani sesleri ancak sırayla, birbirinin ardından söyleyebiliriz, aynı anda iki sesi birden çıkaramayız. Buna çizgisellik ilkesi denir. Aynı şey sözcükler ve tümceler için de geçerlidir."[161] Öte yandan, sesbirimler ancak tek tek ve belli bir sıra ile söylendiklerinde anlam oluştururken, bu durum resimde böyle işlemez; bir resmi uzaktan bir bütün olarak algılanabilir ya da yakınındayken herhangi bir noktasından bakılmaya başlanabilir[162] kısacası çizgisellik durumu işitim imgesi ile, yani gösterenle ilgili bir durumdur ve tek bir hamlede bütünlüğe ulaşılması söz konusu değildir; ancak işitim imgesi yerine herhangi türden bir görüntü söz konusu olduğunda ise çizgisellik gündemden kalkar.

---

[157] Saussure, **age,** 109.
[158] **age,** 111
[159] Erkman-Akerson, **age,** 97.
[160] Saussure, **age,** 113.
[161] Erkman-Akerson, **age,** 106
[162] **age,** 106.

2.12.2.3. Göstergenin Değişmezliği ve Değişebilirliği

"Gösteren, belirttiği kavram açısından özgür bir seçim ürünü olmakla birlikte kendisini kullanan dilsel topluluk bakımından özgür değildir, zorunlu olarak benimsenmiştir. Bu konuda topluma görüşü sorulmaz."[163] Ancak, "Dilin sürekliliğini sağlayan zamanın görünüşle değişmezlikle çelişen bir etkisi daha vardır o da dil göstergelerini değişime uğratmasıdır. Bazen daha hızlı, bazen daha yavaş.Bir bakıma göstergenin değişmez olduğu da söylenebilir, değişebilir olduğu da."[164]

Saussure'ün birbiri ile çelişik iki terimi yan yana getirmesi durumu yayımcılar tarafından verilen dipnotta şöyle açıklanmaktadır: "Çarpıcı iki terimi karşı karşıya getirerek Saussure yalnız şu gerçeği vurgulamak istemiştir: Dil değişir, ama bireyler değiştiremez onu."[165] Aslında göstergenin değişmezliği ve değişebilirliği Saussure'de konunun farklı boyutlarından alınmıştır, dolayısı ile gösterge bir bakıma değişmez iken, bir bakıma da değişebilirdir, kaldı ki dünyada bir çok sorunun yanıtı aynı anda evet ve hayır iken Saussure'ün bu saptaması, içerikten bağımsız olarak sadece ve sadece birbirine zıt görünümlü iki durumun doğrulamasından dolayı aykırı görülmemelidir.

2.12.2.4. Eşsüremlilik ve Artsüremlilik

> "*Dildeki* hiçbir güç herhangi bir noktadaki düzenliliğin güvencesi değildir. Var olan bir düzenin yalnızca anlatımı niteliğini taşıyan eşsüremli yasa bir durumu ortaya koyar.[…] Oysa artsürem belli bir sonuç doğuran, bir şey gerçekleştiren devimsel bir etken içerir."[166]

Dizgelerin yapısal özellikleri ancak belli zaman kesitleri için geçerli olup, dizge ancak belli zaman kesitleri içinde incelenebilir: Saussure, dizgenin belli bir zaman kesiti içinde bir bütün olarak ele alınmasını eşzamanlı (eşsüremli) inceleme, birbirini izleyen zaman kesitlerinde karşılaştırılmasını ise artzamanlı (artsüremli) inceleme olarak adlandırmıştır.[167] Buna göre eşsüremlilik, dilde belli bir zamanda belli bir durumda bulunmaya ya da birden fazla öğenin aynı zamanda birbirlerine göre belli durumlarda bulunmalarına işaret ederken, artsüremlilik bir hareketi, bir durumdan diğer bir duruma geçişi, bir dönüşümü işaret eder. Bunun yanı sıra, Saussure eşsüremlilik ve artsüremliliğin bakış açısı boyutunda farklılığını da vurgulamıştır.

---

[163] Saussure, **age,** 114.
[164] **age,** 118.
[165] **age,** dipnot, 118.
[166] **age,** 140-141.
[167] Erkman-Akerson, **age,** 106-107.

Artsüremli inceleme, öncelikle eşsüremli incelemeyi gerektirir çünkü gelişimsel sürecin hangi koşullara bağlı olduğu ancak eşsüremli incelemeden sonra görülebilir:

> "Eşsüremli dilbilim ancak tek bakış açısı kaldırır: Konuşan bireylerin bakış açısıdır bu da. Onun için eşsüremli dilbilimin bir tek yöntemi vardır. Oysa artsüremli dilbilim zamanı hem ileriye doğru izleyen öngörümlü bir bakış açısı, hem geriye doğru izleyen artgörümlü bir bakış açısı içerir."[168]

2.12.2.5. Değer

Dilde değer kavramını Saussure ortaya atmıştır. "Bir dil biriminin dizgedeki konumundan, öbür benzer birimlerle aynı dilsel yapı içinde kurduğu bağıntılardan kaynaklanan görece durum"[169] olarak tanımlanabilir. "Değerlerin yerleşebilmesi için toplum zorunludur. Değeri yaratan yalnız toplumsal kullanım ve genel onaydır. Birey tek başına hiçbir değer yerleştiremez." [170]

"Değerler her zaman şu öğelerden oluşur:

1. Değeri belirlenecek şeyle *değiştirilebilir benzemez* bir öğe.

2. Değeri söz konusu olan şeyle *karşılaştırılabilir* benzer öğeler."[171]

> "Bir sözcük de benzemez bir şeyle, örneğin bir kavramla değiştirilebilir; ayrıca aynı türden bir şeyle, bir başka sözcükle karşılaştırılabilir. Sözcüğün şu ya da bu kavramla 'değiştirilebileceğini' daha açık bir deyişle şu ya da bu anlama geldiğini gözlemlemekle yetindiğimiz sürece değer saptanamaz. Sözcüğü, benzer değerlerle, karşıtlık ilişkisi kurabileceği öbür sözcüklerle de karşılaştırmak gerekir. Sözcüğün içeriği, ancak kendi dışındaki öğelerin yardımıyla gerçekten belirlenebilir. Bir dizgenin parçasıdır sözcük, onun için yalnız bir anlam içermekle kalmaz, özellikle de bir değer taşır."[172]

Saussure'e göre, eğer sözcükler önceden belirlenmiş kavramları gösterseydi, her sözcüğün her dilde anlam bakımından tam bir karşılığı olurdu, oysa ki farklı dillerde sözcüklere yüklenen değerler denklik göstermez ve aslında karşı karşıya olduğumuz önceden belirlenmiş kavramlar değil de, dizgeden doğan değerlerdir, ki bunlar dizgenin öbür öğeleriyle kurdukları bağıntılar açısından tanımlanırlar ve en şaşmaz özellikleri öbürleri ne değilse o olmaktır, yakın kavramlar belirten bütün sözcükler birbirini sınırlandırır, zaten bu tür sözcüklerden biri var olmasa, içeriği diğerlerine geçer. [173] İşte bu yüzden, "dilsel bir öğenin değerini belirleyebilmek için, onunla aynı düzlemde yer alan öbür öğelerle kurduğu karşıtlık bağıntılarını göz önünde tutmak

[168] Saussure, **age,** 298.
[169] Berke Vardar ve diğ, 2007, 67
[170] Saussure, **age,** 166.
[171] **age,** 168.
[172] **age,** 169.
[173] **age,** 169-171.

gerekir. Bu kavram ışığında dil öğeleri ne olduklarıyla değil, ne olmadıklarıyla tanımlanırlar"[174]

2.12.2.6. Dilyetisi, Dil, Söz

Dilyetisi, insanın sesli göstergeler aracılığıyla ya da doğal diller kullanarak anlaşma, bildirişim sağlama yetisi olup, hem toplumsal, hem de bireysel özellikleri içeren çok karmaşık nitelikli bir bütündür. "Saussure'ün yaptığı ve birçok dilbilimcinin benimsediği ayrıma göre, dilyetisinin toplumsal ürünü olan dil, bu yetinin bireylerce kullanılabilmesini sağlayan ve toplumca benimsenmiş olan uzlaşımsal bir düzendir."[175] Dili sözden ayırmak, toplumsal olguyu bireysel olgudan, temel olguyu ikincil, az çok da rastlantısal olgudan ayırmaktır: dil, konuşan bir kişinin işlevi değil, bireyin tasarlamadan, edilgen bir biçimde belleğine aktardığı ürün, söz ise bireysel bir istençtir.[176]

2.12.2.7. Biçim ve Töz

Saussure, satrancı dil dizgesi ile karşılaştırır: "Tahta taşların yerine fildişi taşlar koyarsam, ortaya çıkan değişiklik dizgeyi ilgilendirmez. Ama taşların sayısını azaltır ya da çoğaltırsam, bu değişiklik, bu değişiklik oyunun kurallarını derinden etkiler."[177] Satrançta, "taşların gerçek fiziksel biçimleriyle neden yapıldıkları önemsizdir. Şah, onu ötekilerden ayırdetme yolları olduğu sürece, herhangi bir büyüklük ve biçimde olabilir."[178] Dilde de bir şeyi anlatmak için bir işitim imgesi değil de bir başkası kullanılsa, yine dil aynı dil olurdu çünkü " göstergenin zorunlu bir özelliği olan, bu yüzden de zaman dışında kalan hiçbir yönü yoktur. Ses ya da anlam yönlerinden herhangi biri değişebilir; diller tarihi, ses ile anlamın köklü evrimsel değişmeleriyle doludur."[179] Dolayısıyla göstergenin şu ya da bu olması değil, onunla nasıl bir hamle yapıldığı, nereye varıldığı, somut olarak işlevinin ne olduğu, hangi düzeyde bir bağıntı ya da ilişki sağlayabildiği önemlidir. Son olarak;

> "Saussure, Socrates ile başlayan dil bilimi düşünü geleneğini birçok açıdan sona erdirmektedir, öyle ki dilde kullandığımız birçok sözcüğü tek tek neyin yerine geçiyorlarsa (zihnimizdeki fikirler yerine olsun ya da dışarıdaki dünyada bulunan nesneler yerine olsun) onlarla ilgi kurarak dili anlamamız gerektiği şeklindeki temel varsayımı kırmaktadır. O, Plato'dan itibaren batı geleneğinde ön plana çıkmış bulunan düşünceye – yani herhangi bir dilin özünün, dil öncesinde

[174] Vardar ve diğ. **age**, 67.
[175] **age,** 71.
[176] Saussure, **age** 43.
[177] **age,** 54.
[178] Culler, **age**, 29.
[179] **age,** 37.

> insan anlayışına zaten verilmiş olan nesneler, kişiler, özellikler ve olayları gösteren bir adlar listesinden oluşturulduğu görüşüne- köktenci bir şekilde meydan okuyan ilk düşünürdür.[180]

2.12.3. Emile Benveniste

Fransız dilbilimci Emile Benveniste (1902-1976), Genel Dilbilim Sorunları adlı kitabında Saussure sonrası dilbilimin gelişimini ve çeşitli kuramları ele alarak Saussure öğretisini yorumlamış ve bu öğretinin gelişimine katkıda bulunmuştur.[181] Benveniste, kendi kuramını "sözceleme dilbilimi "olarak adlandırmıştır.[182]

Benveniste, "göstergenin iki öğeden (gösteren ve gösterilen ya da işitim imgesi ve kavram) oluştuğunu kabul etmekle birlikte, dil göstergesinin nedensizliği ile ilgili çekinceleri vardır." [183] Benveniste'e göre, gösterilen yani kavram bilinçte, göstereniyle yani ses bütünüyle zorunlu olarak özdeştir, ikisi birlikte anlıkta yer etmiştir ve her durumda da birbirlerini çağrıştırırlar, sonuç olarak "Gösterenle gösterilen arasındaki ilişki nedensiz değil *zorunludur"*[184] ve "dil göstergesi ancak gerçeklik düzleminde gönderme yaptığı nesneye ya da olguya göre *nedensizdir"*[185] "Herhangi bir gerçekliği şu ya da bu ses dizisiyle adlandırmanın bir nedeni yoktur; öyle olsaydı, dünya yüzünde her gerçekliğin bir tek adlandırması olurdu, o zaman da dünyada konuşulan bir tek dil olurdu."[186]

Benveniste, dili bir kağıda benzeterek, düşünceyi kağıdın ön yüzü, sesi ise arka yüzü olarak alan Saussure'ün bu düşüncesinin dil göstergesi için de geçerli olduğundan söz eder:

> "Gösteren ve gösterilen, anlıksal tasarlayım ve işitim imgesi aslında aynı kavramın iki yüzüdür […] Gösteren bir kavramın sesçil anlatımıdır; gösterilen de gösterenin anlıksal karşılığıdır. Gösteren ve gösterilenin eştözlülüğü dil göstergesinin yapısal bütünlüğünü sağlar."[187]

Benveniste, Saussure'de yer alan göstergenin nedensizliği konusunda ise şunları saptar: "Nedensiz olan, herhangi bir gösterge yerine belli bir göstergenin gerçekliğin herhangi bir öğesi için değil, belli bir öğesi için kullanılmasıdır. Bu anlamda ve

---

[180] Harris, Tablot, **age,** 185.
[181] Benveniste, **age,** Sunuş, 7.
[182] Sündüz Öztürk Kasar, "Sözceleme Dilbilimi ve Özne Göstergebilimi", **Discours, Sémiotique et Traduction / Söylem, Göstergebilim ve Çeviri.** ed. Jean–Claude Coquet, Sündüz Öztürk Kasar. **(**Istanbul: YTÜ Yayınları): 2003, 119.
[183] Benveniste, **age,** 8.
[184] **age,** 76.
[185] Benveniste, Emile. **Problèmes de Linguistique Générale** (c. 1). (Paris: Gallimard, 1966), 49-55'den aktaran, Öztürk Kasar, **age,** 127.
[186] Öztürk Kasar, **age,** 127.
[187] Benveniste, 1995, 77.

yalnızca bu anlamda, rastlantısallıktan söz edilebilir."[188] Göstergenin değişmezliği ve değişebilirliği konusunda ise: "Değişmezdir, çünkü nedensiz olduğundan mantıksal bir ölçüt adına tartışma konusu yapılamaz; değişebilir, çünkü nedensiz oluğundan her zaman değişime elverişlidir"[189] der. Öte yandan, "bir ses dilimini bir kavrama bağlayan seçme eylemi hiç de nedensiz değildir; bu ses dilimi karşılığı olan kavramsız, kavram da bu ses dilimi olmadan var olamaz.[190]" Değere gelince, Benveniste'e göre değer göstergenin bir öğesidir, gösterge nedensiz olmadığına göre, değerin göreceliği göstergenin nedensizliğine bağlı olamaz, değerlerin göreceliği birbirlerine oranla bir göreceliktir ve bu da zorunlu niteliklerinin kanıtıdır, tüm değerler karşıtlıklarıyla kurulur ve ayrılıklarıyla tanımlanır ve karşıt değerler karşılıklı zorunluluk bağıntısı içinde varlıklarını sürdürürler.[191] Özetle;

> " […] dildeki rastlantısallık payı adlandırmayı, gerçekliğin sesçil simgesi olarak ve gerçeklikle bağıntısı içinde etkiler. Ama dil dizgesinin temel öğesi olan gösterge, eştözlü olduklarından zorunlu bir ilişki olduğunu kabul etmemiz gereken bir gösteren ve bir gösterilen içerir. Bu anlamda dil göstergesinin salt niteliği de sürekli karşıtlık ilişkisi içerisindeki değerlerin eytişimsel zorunluluğunu gerektirir ve dilin yapısal ilkesini oluşturur. Bir öğretinin verimliliğinin en iyi kanıtı belki de kendisini ileriye götürecek çelişkiyi üretmesidir. Dizgenin iç düzeninde gösterge gerçek niteliğine kavuştuğunda, Saussure'ün de ötesinde, Saussure düşüncesinin kesinliği güçlendirilmiş olur."[192]

Öte yandan, Benveniste'in söylem, özne, zaman ve uzama ilişkin yaklaşımlarından burada özellikle söz etmek gerekir zira bu çalışmada yöntem ve kavramlarından yaralanacak olduğumuz "Coquet'nin oluşturduğu göstergebilim kuramının en temel kavramları kuşkusuz "söylem" ve "özne" kavramlarıdır. Coquet'nin bu iki kavramı algılaması ve geliştirmesindeki en büyük etki […] Benveniste'e aittir."[193] Benveniste, "Dilde Öznellik Üstüne"[194] adlı yazısında söylemi "eyleme geçirilmiş dil ve zorunlu olarak konuşucu ve dinleyici arasında gerçekleşen bir edim"[195] olarak tanımlamaktadır. Benveniste'e göre, dil insanın doğasında vardır, doğada bulunan da konuşan bir insandır, dilden ayrı insana ulaşılamaz, insan dil içinde ve dil aracılığıyla özne olarak ortaya çıkar çünkü ego kavramını yalnızca dil oluşturur, öznellik konuşucunun kendini özne olarak ortaya koyma yetisidir ve "ben" diyen "ben"dir, ancak "ben", yalnızca "sen" denen birisiyle konuşurken kullanılır, yani insanın kendisinin bilincine varması ancak karşıtlık ile söz konusudur; bu doğrultuda "ben"

[188] **age,** 77.
[189] **age** 78.
[190] **age,** 79
[191] **age,** 79.
[192] **age,** 80.
[193] Öztürk Kasar, 2012, 428.
[194] Benveniste, **age,** 179-186.
[195] **age,** 179.

ya da "sen"den bir olmadan diğeri de düşünülemeyeceği gibi, kişi adıllarından yoksun bir dil de yoktur.[196]

Ancak, adıllar ne bir kavrama, ne de bir bireye gönderme yaparlar, her bireyin ağzından çıkan "ben" kullanımını içeren bir "ben" kavramı yoktur, "ben" içinde kullanıldığı söylem edimine gönderme yaparak konuşucuyu belirtir, konuşucu da kendini "ben" olarak ortaya koyup dili üstlenir.[197] Kişi adılları öznellik için ilk dayanak noktası iken, diğer adıllar da kişi adıllarına bağımlıdır, uzamsal ve zamansal bağıntıları düzenleyen gösterme adılları, belirteçler, sıfatlar "özne"nin çevresinde yer alır, yalnızca üretildikleri söyleme oranla tanımlanarak "ben"e bağlanır, buna karşılık her dilde bulunan zamansal ayrımlar da daima şimdiki zamana, yani içinde bulunulan zamana, konuşulan zamana gönderme yapar.[198]

Sonuç olarak Benveniste'in söylem kavramı kişi olarak *ben-sen*, zaman olarak *şimdi* ve uzam olarak *burası* yerlemleri üzerinden sözceleme edimi ve varoluşun gerçekliğiyle doğrudan bağ kurarak, Saussure'ün "söz" kavramının yerini almış ve dilbilimde paradigma değişimi yaşanmasını sağlamış, Saussure'ün yapısalcı dilbilimi de Benveniste'in katkılarıyla görüngübilimsel bir doğrultuya yönelmiştir.[199]

2.12.4. Algirdas Julien Greimas

Litvanya asıllı Fransız göstergebilimci ve Paris Göstergebilim Okulu'nun kurucusu Algirdas Julien Greimas (1917-1992) göstergebilimde dilin yüzeysel yapısının arkasındaki anlamsal yapıya inerek anlamın eklemlenişi ve üretilişiyle ilgilenen bir anlamlama kuramı kurmuştur. 1958 yılında Türkiye'ye gelerek dört yıl Ankara Üniversitesi'nde dilbilim ve anlambilim dersleri vermiş ve son iki yılında bu derslere İstanbul Üniversitesi'nde verdiği dersleri de eklenmiş, Türkiye'nin önde gelen felsefecilerinden Nusret Hızır ile tanışarak onun etkisiyle simgesel mantığa yönelmiştir. Bu sürenin sonunda Fransa'ya dönmeye karar verdiğinde, nedenini soranlara "yapıtım diye adlandıracağım şeyi oluşturmak için"[200] yanıtını vermiş, dediğini de yapmıştır.

---

[196] **age,** 180-181
[197] **age,** 182.
[198] **age,** 182-183.
[199] Öztürk Kasar, 2012, 428-429.
[200] Tahsin Yücel. "Önsöz". Algirdas Julien Greimas, **Kusur Konusunda,** çev. Ayşe Kıran (İstanbul: Y.K.Y., 1995), 8-9.

Genel Dilbilim Dersleri'nin yayınlanışının 40. yılına rastlayan 1956'da "Le Français Moderne" dergisinde yayınlanan *l'Actualité du saussurisme* / *Saussure'cülüğün Güncelliği*[201] başlıklı yazısında adeta sonradan geliştireceği kuramın temellerini ortaya koyan Greimas, Türkiye'den Fransa'ya döndükten sonra yayınlanan, *Sémantique Structurelle* / *Yapısal Anlambilim* (1966), *Du sens* / *Anlam Konusunda, Maupassant, la sémiotique du texte* / *Maupassant, Metin Göstergebilimi* (1976), *Sémiotique et sciences sociales* / *Göstergebilim ve Sosyal Bilimler* (1976), *Sémiotique, dictionnaire raisonné de la théorie du langage I* / *Göstergebilim, Dil Kuramının Açıklamalı Sözlüğü I* (1979), *Du sens II* / *Anlam Konusunda II* (1983), *Des Dieux et des Hommes – Tanrılar ve İnsanlar Konusunda* (1985), *Sémiotique, dictionnaire raisonné de la théorie du langage II / Göstergebilim, Dil Kuramının Açıklamalı Sözlüğü II* (1986) gibi yapıtları ile de, kuramını adım adım şekillendirmiştir:

> "Greimas, daha ilk yapıtı Sémantique Structurale'de, dilbilimin, mantığın, Rus biçimciliğinin ve yapısal budunbilimin kazanımlarıyla donanmış durumda, araştırmalarının odağına 'anlam'ı oturtarak, göstergebilimi 'insan iç dünyasının ve insanın anlam sorunu'nu çözümlemeye yönelen, yani somut gerçeklikleri değil, insan düşüncesinin ve insan imgeleminin ürünü olan soyut yapıları araştıran bir bilim dalı biçiminde geliştirmek ister. Bunun sonucu olarak, çabasını anlamlama süreçleri ve dizgeleri üzerine yoğunlaştırır."[202]

Üstelik Greimas için "anlamın bildirişim isteminden kaynaklanıp kaynaklanmaması hiçbir bir şeyi değiştirmez. […] bildirişim isteminden kaynaklanmayan anlamlar, yalnızca davranışlar düzleminde değil, çevreyle ilişkilerimiz düzleminde de karşımıza çıkar.[203] Bu durum da, "insan evreninde yer alan her nesnenin aynı zamanda bir gösterge niteliğini taşıdığını […] kanıtlar."[204]

"Greimas'a göre evrenin bize göre bir biçim, bir anlam kazanabilmesi için onda birtakım farklılıklar algılamamız gerekir"[205]:

> "Anlamın, yani iki oluş arasındaki ayrımın sezgisel yakalanışı, Saussure'den beri süregelen göstergebilimsel gelenek için, anlamın ortaya çıkmasının ilk koşulunu oluşturur. Bununla birlikte fark, yalnızca kendisine dayanak oluşturan bir benzerlik zemini üzerinde tanınabilir. Bu nedenle fark ve benzerliğin bilen özne tarafından yakalanmış ya da üretilmiş, bir araya getirilip belli bir karşıtlık-/özdeşlik sınıfı olarak ifade edilebilen bir bağıntı olduğunu varsayarak anlamlamanın temel yapısı mantıksal bir model olarak kurulabilir."[206]

---

[201] Algirdas Julien Greimas, "L'Actualité du Saussurisme", **Le Français Moderne,** c. 27, (1956): 191-203. http://www.revue-texto.net/Saussure/Sur_Saussure/Greimas_Actualite.html [14.11.2014].
[202] Tahsin Yücel, "Önsöz", Greimas, 1995, 10.
[203] Yücel, Yapısalcılık, 127.
[204] **age,** 128.
[205] **age,** 130
[206] Greimas Courtés, 1979, 100.

Anlamlamanın temel yapısı buna göre karşıtlık, çelişkinlik içerim ya da bütünleyim bağıntıları olarak, göstergebilimsel dörtgen olarak adlandırılan bir sunumla görselleştirilebilir. Göstergebilimsel dörtgen üzerinde karşıtlık bağıntısı yaşam/ölüm, erkek/dişi, bulmak/yitirmek gibi iki karşıt terim arasında, çelişkinlik bağıntısı yaşama/yaşamama, yitirme/yitirmeme gibi uzlaşmaz terimler arasında, içerim ya da bütünleyicilik bağıntısı da olasılık/belirsizlik, av/savaş gibi aynı düzlemde yer alan terimler arasında kurulur. [207] Bu kurguyla "göstergebilimsel dörtgenin dört teriminin herhangi birinden yola çıkarak (terimin karşıtı ve çelişiği belirlenerek) öbür üç terim kolaylıkla elde edilebileceği gibi, her terim bir anlamsal eksen biçiminde ele alınarak başka anlamsal yapılara varılabilir."[208] Dolayısı ile, "bir anlam evreni tek bir göstergebilimsel dörtgenle değil, birbirinden türeyen ve birbirini bütünleyen bir dizi göstergebilimsel dörtgenle çözümlenir."[209]

Greimas'da diğer bir önemli unsur olan eyleyen ise, "bir eylemin üstesinden gelen ya da bir eyleme maruz kalan olarak düşünülebilir." [210] Bu anlamda eyleyen, eylemde etkin bir rol üstlenebileceği gibi, önemsiz bir rol de üstlenebilir. Ancak her koşulda, "her eyleyen göstergebilimsel dörtgende yansıtılabilir"[211] ve böylelikle göstergebilimsel çözümlemede yerini alır. Greimas'da eyleyenin önemi, eylemin öneminden kaynaklanmaktadır:

> "Varlık ya da nesnenin gerçekleştirdiği eylem önemli olduğundan, eyleyen kavramı kişi kavramından çok daha kapsamlıdır: insan da olabilir, nesne de, tekil de olabilir, çoğul da, somut da olabilir, soyut da. Öte yandan gene eylemin ya da işlevin önde gelmesi nedeniyle, belirim düzleminde tek bir varlık ya da nesne olarak tanımlanan bu öğe içerik düzleminde birkaç eyleyen işlevini birden yüklenebilir, bir başka deyişle, aynı zamanda birkaç eyleyenin karşılığı olabilir. Bunun sonucu olarak, eyleyeni bir varlıktan çok belirli bir *'bağıntının öğesi'* olarak tanımlamak gerekir."[212]

Rus Biçimcilerinden Vladimir Propp (1895-1970), Rus halk masallarını inceleyerek bu masallarda 31 işlev belirlemiştir.[213] Propp, belirlediği her işlevin kendisinden önceki işlevden mantıksal ve estetik gereklilikle doğduğundan, hiçbir işlevin diğerini dışlamadığından ve her birinin tek bir eksene bağlı olduğundan söz eder.[214] Bu işlevleri yerine getiren kişileri eylem alanlarına göre yedi sınıfta toplar: saldırganın,

---

[207] Yücel, **age,** 137.
[208] **age,** 139.
[209] **age,** 139.
[210] Greimas, Courtés, **age,** 5.
[211] **age,** 6.
[212] Anne Ubersfield, **Lire le Théâtre** (Paris: Editions Sociales, 1978), 79'dan aktaran Tahsin.Yücel, **Yapısalcılık.** 2. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2008) 147.
[213] Propp, Vladimir, **Masalın Biçimbilimi**, çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat (İstanbul: B/F/S Yayınları, 1985), 36-70.
[214] **age,** 69-70.

bağışçının, yardımcının, prensesin ve babasının, gönderenin, kahramanın, düzmece kahramanın eylem alanları.[215] Greimas'ın gönderici, alıcı, nesne, özne, destekleyici ve engelleyiciden oluşan eyleyensel örnekçesi de geniş ölçüde Propp'tan esinlenilmiştir. [216] "Eyleyensel örnekçe, her zaman tüm öğeleri ile birden belirmez: kimi durumlarda altı eyleyenin altısını da karşımızda buluruz, kimi durumlarda yalnızca birkaçını."[217] Bu altı eyleyen, öznenin içinde bulunduğu istemek, bilmek, yapabilmek ve zorunda olmak koşullarına yani kipliklerine göre değerlendirilir.

Her anlatı, yetilendirici deneyim, sonuçlandırıcı deneyim ve onurlandırıcı deneyim olmak üzere üç deneyim biçiminde gelişip sonuçlanır; yetilendirici deneyim ile özne bir edimi gerçekleştirebilmek için gerekli nitelikle donanarak gerekli edinci kazanır, sonuçlandırıcı deneyim ile özne izlencesini gerçekleştirmek için gerekli eylemi başarır ve onurlandırıcı deneyim ile de öznenin başarısı başkalarınca tanınıp onaylanır.[218] "Greimas'a göre bu üç temel deneyimden oluşan anlatı çizgesi yalnızca her anlatıda karşımıza çıkan bir kalıp, yalnızca her anlatı kahramanının izlediği bir yol değil, insanın eyleminin, insan yaşamının anlamının aranması olarak da yorumlanabilir,"[219] sonuçta bu deneyimlerin tümü, insana ilişkindir. İnsan bir amaca yönelir, o amaca varmak için gerekenleri edinmeye çalışır, sonra edindiklerini amaca yönelik olarak kullanır, sonuçta amacına erişip kazanabilir. Kazanması durumunda hem kendini değerli hisseder, hem de başkaları tarafından değerli olduğu hissettirilir, takdir toplar, övülür ve onurlandırılır. Tüm bu süreçlerin temelinde "istemek" yatar. Elbette insan yaşamı, her istenenin gerçekleşmesi şeklinde kurgulanmış değildir. Amaca ulaşamama, istediğini alamama, başarılı olamama durumları da daima olasıdır. Bu tür durumlar, yalnızca istediğinden yoksun kalma ile değil, aynı zamanda onun sayesinde kazanacağı değerlilik hissi ve onurdan da yoksun kalınması sonucunu getirecektir.

Greimas, 1976 yılında yayınlanan *Maupassant. La Sémiotique du Texte: Exercices Pratiques / Maupassant: Metnin Göstergebilimi: Uygulama Çalışmaları* adlı kitabında Mauppassant'ın *Deux Amis* / *İki Dost* adlı beş buçuk sayfalık öyküsünü 12 kesite bölerek 287 sayfa tutan bir çözümleme ile incelemiş olup, kitap Greimas

[215] **age,** 83-84.
[216] Yücel, **Yapısalcılık**, 148.
[217] **age,** 150.
[218] **age,** 158.
[219] Joseph Courtés, **İntroduction à la Sémiotique Narrative et Discursive** (Paris: Hachette, 1976), 10'dan aktaran Tahsin. Yücel, **Yapısalcılık.**, 2. bs. (İstanbul: Can Yayınları, 2008), 158.

göstergebiliminin uygulamasını göstermesi açısından özel önem taşımaktadır. Greimas, Maupassant için önerdiği okumanın, "metni sorgulayan ve yönlendiren göstergebilimci ile, ona bazen bulanıklığını, bazen de içindeki çok boyutlu oyunları yansıtan saydamlığını sunan metnin rastlaşmalarının bir örneği"[220] [221] olarak görülebileceğinden söz etmektedir. Bu çalışmada Greimas, "hem geliştirdiği yöntemin etkinliğini kanıtlar, hem de yazın ve yorum konusunda birçok önyargımızı düzeltir."[222] Birçoklarına göre Maupassant, henüz aşılamamış bir yapıttır.

1979 ve 1986 yıllarında Joseph Courtés ile birlikte iki cilt halinde yayınladığı *Sémiotique: Dictionnaire Raisonné de la Théorie du Language / Göstergebilim: Dil Kuramının Açıklamalı Sözlüğü,* Coquet'ye göre "nesne göstergebiliminin mümkün olan en iyi analizini" [223] sağlamıştır. 1979 yılında çıkan ilk cildin önsözünde, on beş yıldan beri göstergebilim tasarısının farklı gelişmelere neden olduğundan ve belki de artık bunları kayda almanın, onaylamanın, değerlendirmenin zamanı geldiğinden, sözlüğün amacının da çeşitli dil kuramlarını gözden geçirip değerlendirmek ve aynı zamanda bu bilgi alanını tutarlı bir kuram olarak yerleştirmek için yapılan birçok girişimin kısmi de olsa bir sentezini sunmak olduğundan söz edilmektedir. [224] Sözlüğün ikinci cildi, yedi yıl bu kez yazarlarla beraber toplam 40 göstergebilimcinin sunduğu katkılarla yayınlanmıştır. [225] Önsözünde, birbirini izleyen bu iki cildin aslında birbirine benzemediğinden, ilk cildi tutarlılık arayışındaki kuramsal bir bütün, bir uzlaşı arayışı iken, ikincisinden güncel temalar üzerine kimi zaman birbirini tamamlayan, kimi zaman birbiriyle uyumsuz seslerin yükseldiğinden söz edilmektedir: ilk cilt birçokları tarafından standart kuram kabul edilmişken, ilk cildin yazarları ikinci cilde doğrudan karışmamaya, sözü çevrelerindeki arkadaşlarına bırakmaya karar vermişler ancak kendi fikirlerini de maddelerin başına birer harf sembolü ile ekledikleri tümleyici, öneri, anlaşmazlık gibi sınıflamalarla paylaşmışlardır. [226] Her maddenin sonunda, katkıda bulunan göstergebilimcinin ad ver soyadının baş harfleri yer almaktadır. Her iki çalışma da göstergebilime çok

---

[220] Algirdas Julien Greimas, **Maupassant: La Sémiotique du Texte: Exercices Pratiques,** (Paris:Editions du Seuil: 1976), 7.
[221] Algirdas Julien Greimas, **Maupassant: The Semiotics of Text.** çev. Paul Perron (Philedelphia: John Benjamins Publising Company: 1988), xxii.
[222] Tahsin Yücel, "Önsöz", Greimas, 1995, 14.
[223] Jean.-Claude Coquet, **La Quête du Sens. Le Langage en Question (**Paris: PUF, 1997), 37.
[224] Greimas, Courtés, 1979, ıı.
[225] Greimas, Courtés, 1982, xi.
[226] Algirdas Julien Greimas, Joseph Courtés, **Sémiotique: Dictionnaire Raisonné de la Théorie du Language,** c.2. **(**Paris:Hachette: 1986), 5.

önemli katkı olarak kabul görmüş, Türkçeye çevrilmemiş olmakla beraber Türkiye'de yapılan çeşitli dilbilim ve göstergebilim sözlüklerine kaynak olarak ışık tutmuştur.

Son olarak, Greimas'ın söylemi sayısız söyleme kaynak olmuş, ölümünden sonra da dili konuşulmaya ve yazılmaya devam etmiş ve böylelikle yapıtı gelişip zenginleşmesini sürdürmüştür.[227]

2.12.5. Jean-Claude Coquet

Paris Göstergebilim Okulu'nda Greimas'ın başkanlığında ve onun izinde çok uzun yıllar gerçekleştirilen çalışmalarda yanında yakın çalışma arkadaşı Coquet yer almış, çok uluslu bu bilimsel platformda her hafta yapılan seminerleri yine çok uluslu bir izleyici kitlesi izlemiş ve bu çok verimli düşünce alışverişi hareketi içinde gerek Greimas, gerekse Coquet kendi kuramlarını biraz farklı çizgilerde geliştirirken, 1992'de Greimas'ın ölümü ile çalışmaların başkanlığını Coquet üstlenmiştir.[228]

Coquet, Greimas'ın en yakın çalışma arkadaşı olmakla birlikte göstergebilim kuramını farklı bir doğrultuya yönlendirmiştir. Coquet'nin kuramı ile Greimas'ın kuramını karşılaştırdığımızda, "içkinlik göstergebilimine karşı gerçeklik göstergebilimi, sözce göstergebilimine karşı sözceleme göstergebilimi, nesne yaklaşımına karşı özne yaklaşımı, kesin karşıtlıklara dayalı süreğen olmayan anlam anlayışına karşı, süreğen anlam anlayışı"[229] buluruz.

Coquet, sözcenin kendisinden çok, sözceyi üreten özneyi ön plana almış, öncelikle sözcelemeyi üzerinde durmayı tercih etmiştir. Başlangıçta özne göstergebilimi olarak adlandırdığı kuramını giderek görüngübilimsel bir bakış açısına oturtarak, bir anlamlama kuramı olarak tanımlanan ve gösterge dizgelerinde anlamın üretimini ve kavranmasını inceleyen göstergebilim ile görüngübilimi çalışmalarında buluşturmuştur.[230] İzleyen bölümde, Coquet yönteminin bu çalışmada yararlanılacak yaklaşım ve kavramlarına yer verilmektedir ancak ondan önce, "göstergebilim" ile ilgili kesinlenememiş pek çok nokta varken, Coquet'nin "göstergebilimci"yi nerede gördüğüne bakalım:

> "Göstergebilimci yeni bir tür dilbilimcidir. Yalnızca sözcüklerle, ifadelerle, imgelerle, eğretilemeyle ve düzdeğişmece ile ilgilenmez! O eskidendi! O, tüm bunları kapsayanla, bir araya getirenle, kısacası söylemle, işler hale getirilmiş dille ilgilenir. O, kendini, kimlik ile ilgili

[227] Tahsin Yücel, "Önsöz", Greimas, 1995, 13.
[228] Öztürk Kasar, **Sözceleme Dilbilimi**, 136-137.
[229] Denis Bertrand, **Précis de Sémitoique Littéraire** (Paris: Editions Nathan HERR, 2000), 66.
[230] Öztürk Kasar, 2012, 427.

sorular sorulan yerde konumlandırmalıdır. Bu onun ilk işidir. Kimsin? Ne yapıyorsun? Söyle ki, ben de kendi payıma ne olduğumu, ne yaptığımı, ne yapmam gerektiğini bileyim. Geçmişimi ve geleceğimi de."[231]

2.12.5.1. Özne Göstergebilimi

Greimas,'ın "o, orası ve o zaman" yerlemleri ile nesneleştirilmiş bir dünya yansıtan "sözce"ye yönelen yaklaşımına karşı, Coquet yaklaşımını "sözceleme" çerçevesine oturtur; "ben-sen, burada, şimdi" yerlemleri üzerine temellenen söylem kavramı ve onun ardındaki özne kavramı yer alır ve bu nedenle de, Greimas'ın yaklaşımını nesne göstergebilimi, kendi yaklaşımını ise özne göstergebilimi olarak niteler.[232]

Nesne göstergebiliminde sözce odak noktasıyken, özne göstergebiliminde sözceleme odağa alınarak sözceyi üreten özne işin içine dahil olur. Bu anlamda Coquet, anlamlama evrenini üç eyleyenli olarak düşünerek birincil eyleyen konumuna özne ya da yükümsüz özneyi oturturken, nesneyi ikincil eyleyen olarak alır ve son olarak da aşkın bir güçle donatılmış üçüncül eyleyene yer verir. Bu eyleyenler değişkendir ve bir konumdan diğerine geçişler mümkündür.[233]

Nesne göstergebiliminin kökleri Saussure'e, Hjelmslev'e, Propp'a dayanırken, Coquet bir yandan kendi yaklaşımındaki özne göstergebiliminin köklerinde ise Aristoteles'i görür, Benveniste'in etkisinden ve ayrıca Merleau-Ponty ve Ricœur'den söz ederken, diğer yandan da aslında nesne ve özne göstergebilimi arasındaki farkın bir bakış açısı farkı olduğunun ve her iki yaklaşımda da kavramların çoğunluğunun ortak olduğunun altını çizer.[234] Örneğin, Coquet'nin üçüncül eyleyeni, Greimas'ın göndericisine karşılık gelebilir.

2.12.5.2. Metnin Dışı

Greimas göstergebiliminde göstergebilimcinin inceleyeceği şey, "yalnızca metin, tümüyle, kendi bütünlüğü içinde metindir ve metnin dışında da hiçbir şey"[235]dir. Greimas bu şekilde göstergebilimcinin sınırlarını kesin bir şekilde belirlerken, Coquet'nin bakış açısında, "Dilin çözümlenmesi, ancak dil ve gerçekliğin birbiriyle iç içe geçen iki ihtişam olarak sayılması durumunda uygun biçimde yürütülebilir."[236]

---

[231] Coquet, 1997, 23.
[232] Öztürk Kasar, **age,** 427.
[233] Coquet, 1997, 219.
[234] Öztürk Kasar, **Sözceleme Dilbilimi,** 137-138.
[235] **age,** 139
[236] Coquet 1997, 243.

Başka bir deyişle Coquet, dili insanın gerçeğinden ayırmayarak, dil ile gerçekliğin iç içe geçmiş iki kavram olduğundan söz eder:[237]

> "Dili sorgulamayı bitirmiş değiliz. 'Dil bizim yaşam alanımızdır tıpkı suyun balıkların yaşam alanı olması gibi.'[238] Demek ki dil bir "dışarısı" değildir, gözlemlemek ve betimlemekle yetineceğimiz bir nesne değildir o. Gerçekliğimizin ayrılmaz parçasıdır."[239]

Başka bir deyişle tekrar açacak olursak,

> " 'Dil bizim yaşam alanımızdır tıpkı suyun balıkların yaşam alanı olması gibi'[240] der Merleau-Ponty ve böylece çoğunlukla unutulan bir gerçeği ve ona bağlı olarak da bir diğerini hatırlatmıştır. Dil bir ağaç ya da çakıl taşı gibi sıradan bir nesne değildir, bizim bir parçamızdır ve bir sorumluluğu vardır, zira 'dil anlamlarının dünyasında öznenin duruşunu temsil eder, hatta öznenin duruşunun ta kendisidir.' "[241] [242]

Bu noktada, Coquet'de dilin insandan ayrılmamasına, nesneleştirilmemesine ya da nesne ile aynı kefeye koyulmamasına dair görüşlerinin oluşmasında Benveniste'in etkisini de göz ardı etmemek gerektiğini hatırlayalım. Benveniste, dilin bir araç olarak alınmasına kuşkuyla yaklaşır:

> "Gerçekte dilin bir araçla karşılaştırılması […] dil konusundaki her yalınkat düşünce gibi bizi kuşkuya düşürmelidir. Araçtan söz etmek, insanla doğayı karşıtlaştırmaktır. Kazma, ok, tekerlek doğada bulunmazlar. Üretilmiş nesnelerdir. Dil insanın doğasında vardır, insan dili üretmemiştir. […] Dilden ayrı insana ulaşamayız ve insanı hiçbir zaman dili oluştururken göremeyiz. […] Doğada bulduğumuz konuşan bir insandır ve dil insanın tanımını da verir."[243]

Böylelikle Coquet, dili insandan ayrı görmeyerek, söylenen ile yetinmeyip, söyleyene de eğilecektir. Öte yandan, "dili incelerken, onun arkasında olan gerçekliği de görmemiz gerekir. Sadece ve sadece dilin sınırları içinde kalarak dil incelemesi yapamayız. Onun bizi gönderdiği dış dünyayı da, gerçekliği de incelemeliyiz. Bu da bizi söylem kavramına götürüyor."[244]

---

[237] Öztürk Kasar**, Sözceleme Dilbilimi,** 139.
[238] Maurice Merleau- Ponty, **Signes** (Paris: Gallimard, 1960) 25'ten aktaran Coquet, 1997, 1.
[239] Coquet, **age**, 1'den aktaran Öztürk Kasar, 2012, 428.
[240] Magdalena Nowotna'nın Maurice Merleau Ponty'den yaptığı bu alıntı için Sündüz Öztürk Kasar'ın bir üstteki alıntıda da yer alan çevirisi kullanılmıştır. Paragrafın geri kalanı tarafımızdan çevrilmiştir.
[241] Maurice Merleau-Ponty, Phénomenologie de la Perception (Paris:Gallimard, 1945), 225'ten aktaran Magdalena Nowotna, **Le Sujet, Son Lieu, Son Temps: Sémiotique et Traduction Littéraire.** (Paris: Editions Peeters, 2002), 7.
[242] Nowotna, **age,** 7.
[243] Benveniste, **age,** 179-180.
[244] Öztürk Kasar, **age,** 139.

2.12.5.3. Söylem Kavramı

"Coquet'nin oluşturduğu göstergebilim kuramının en temel kavramları kuşkusuz "söylem" ve "özne" kavramlarıdır. Coquet'nin bu iki kavramı algılaması ve geliştirmesindeki en büyük etki […] Benveniste'e aittir."[245]

Benveniste'in, söylemi "eyleme geçirilmiş dil ve zorunlu olarak konuşucu ve dinleyici arasında gerçekleşen bir edim"[246] olarak tanımladığına daha önce değinmiştik. Peki bu tanım ile nereye gidiyoruz?

> "Metnin sınırları içinden çıkıp bu metni üreten ve bu metnin kendisi için üretildiği kişilere gidiyoruz. Yani 'ben'/'sen' kavramlarına gidiyoruz. Bir söylem varsa, bunun mutlaka bir öznesi var. Bir 'ben' var, konuşan bir 'ben' ve onun yöneldiği, hitap ettiği bir 'sen' var. 'Ben'/'sen' varsa dil işler hale geliyorsa ister istemez bir konuşma anı da var: yani 'şimdi'. Kuşkusuz söylemin gerçekleştiği bir enlem ve bir boylam da var: yani 'burası'"[247]

Benveniste'in böyle bir içerikle öne sürdüğü "söylem" kavramı, ben-sen, şimdi, burası yerlemleri üzerinden sözceleme edimi ve var oluşun gerçekliğiyle doğrudan bağ kurarak Saussure'ün "söz" kavramının yerini almış ve dilbilimde paradigma değişimi yaşanmasını sağlamış, böylelikle Saussure'ün yapısalcı dilbilimi Benveniste'in katkılarıyla görüngübilimsel bir doğrultuya yönelmiştir. [248]

2.12.5.4. Özne Kavramı

"Söylemden söz ediyorsak özneden de söz etmek zorundayız." [249] Benveniste'e göre, "Dil her konuşucunun kendini özne olarak ortaya koyduğundan, söyleminde *ben* diyerek kendine gönderme yaptığından olanaklıdır."[250] Peki "ben" kimdir? Daha önce de söylediğimiz gibi, Benveniste'e göre " 'Ben' diyen 'ben'dir"[251].

Coquet, her ne kadar Benveniste'den yola çıksa da, "ben diyen bendir" tanımını sorgulamış ve bu tanıma bir koşul ekleyerek onu farklı bir boyuta taşımıştır. Benveniste'in Collège de France'da *Dilsel Göstergenin Dönüşümü* konulu dersinde "Dilin işleyişi, olaylar hakkında yargılar ve eleştiriler öne sürmemizi ve bunu da eksiksiz önermeler, yani yüklemleme şeklinde yapmamızı gerektirir" dediğini hatırlatarak, bundan hareketle bir adım daha atmaktadır:[252]

---

[245] Öztürk Kasar, 2012, 428.
[246] Benveniste, **age,** 179.
[247] Öztürk Kasar, **Sözceleme Dilbilimi,** 139.
[248] Öztürk Kasar, 2012, 428-429.
[249] **age,** 429.
[250] Benveniste, **age,** 181.
[251] **age,** 180.
[252] Coquet, 1984, 13.

> "Böylece sözceleyen özne (yani sadece konuşan özne, sözlü söylemin Ben'i değil) aynı sözcelemede bir dil edimi ile, bir mantık-anlam edimini birleştirir:
> ö'yü [bir önerme] dile getirir.
> ö'yü [önermeyi] kesinler.
> Başka bir deyişle, konuşur ve söylediğini üstlenir. Sözceleyen özneyi toplumsal ya da bireysel geçmişinden bağımsız olarak böyle tanımlayan da bu iki edimin bir arada oluşudur.
> Kuşkusuz, yüklemleme, dilin bu ikili işlevinin bir sonucudur ancak bu iki sözceleme edimi, eşzamanlı olsalar da aynı düzlem üzerinde değildirler."[253]

Coquet, "yüklemleme" ile "kesinleme" arasında bir ayrım gözetir; dil edimi için gereken yalnızca yüklemleme olup, kesinleme sadece öznenin kendini göstermesi noktasında gereklidir.[254] Coquet'ye göre, "yüklemlemeden yoksun olan bir özne yoktur"[255] ve "yükümsüz özne kesinlemeden yüklemler"[256], başka bir deyişle yüklemleme yükümsüz özneye, kesinleme ise özneye özgüdür.[257] Yükümsüz öznenin yüklemlemesinin, ifade etmesinin, söylemesinin ya da demesinin önünde hiçbir engel yoktur, yalnızca dediğini üstlenmez ve dediğinden sorumlu da tutulamaz:

> "Zorunlu olarak kişiyi de içine alan söylediğini üstlenme ya da daha iyisi, söylediğini kesinleme-üstlenme ikilisi her türden dil ediminin önvarsayımı değildir. […] Aristo bunu özellikle not düşmüştür. İnsan dediğini savunmaksızın da diyebilir, konuşmak için de konuşabilir […] Bir hiç üzerine söylem oluşturan kişi, aslında hiç söylem oluşturmaz."[258]

Öte yandan, yüklemlenene karşılık kesinlenen ise, kastedildiği teyit edilen, üstlenilen, sorumluluğ**u** alınandır.

> "Kesinleme aslında ne ile ilintilidir? Ben diyenle ve sonuçta, 'ben'in kendisiyle. Ben *diyen* ve *kendine* ben *diyen* / kendisinin bir ben olduğu kabul edilen bendir. Bu geri dönüşlü edim ile, kesinleme yargıya, yani isteme bağlıdır. Mantıkçıların ve düşünürlerin dediğine göre, 'evet demek', 'onaylamak', 'üstlenmek' iradeye bağlı edimlerdir. İşin içine kesinlemeyi sokmak, kaçınılmaz olarak ortaya istemek kipliğini koymayı gerektirir, ters yönde de, istemek kesinlemeye gönderir bizi. Biri, diğerine dayanmaktadır."[259]

Sonuç olarak söz konusu olan da, kullandığı dili belli bir mantık süzgecinde anlam ile donatabilmektir. Coquet, göstergebilimsel açıdan yapılacak ilk özne tanımının bu şekilde oluştuğunu belirtir :

> "**Ben** diyen **ben**dir (bu bir dil edimidir) ve kendine ben diyen ya da muhatabının kendisini bir ben olarak kabul ettiği bendir (bu da bir mantık-anlam edimidir). Bu iki önerme arasındaki bağlantı yüklemlemeyi, yani bir dil kullanımını ve bu kullanımın sözceleyen özne tarafından üstlenilmesini oluşturur"[260]

---

[253] Coquet, **age,** 13.
[254] Coquet, 1997, 229.
[255] Coquet, **age,** 250.
[256] **age**, 8.
[257] **age**, 8.
[258] Coquet, 2007, 33.
[259] Coquet, 1997, 152.
[260] Coquet, 1984, 15.

Ben olduğunu kesinlemek işinin içine, istemek kipliği de girer[261], altını çizmek gerekirse, ben olduğunu söyleyen, kendinden ben diye söz eden ve bu ifadeyi evetleyerek üstlenen biri, bunu yapmak istediği için yapmaktadır ve kendi isteği doğrultusunda hareket etmektedir, istediği doğrultuda hareket etmek ise, hatta kimi durumlarda sadece istemek bile özerklik belirtisidir.

Öte yandan, Coquet'nin bakış açısına göre, her "ben" diyen, "ben" olmayabilir ve Coquet böyle düşünmekte haklıdır zira "ben" demek ile "ben" olmak aynı şey değildir. "Ben" demenin "ben" olmada yeterli sayılması için, sözcüğün içini de boş bırakmamamız, başka bir deyişle ne dediğimizi de biliyor olmamız gerekir çünkü söylediğimizin sorumluluğunu ancak bu şekilde, yani ne dediğimizin farkında ve bilincinde isek ve bunu bile isteye söylüyorsak yüklenebiliriz.

İlk bakışta Coquet'nin "ben" olmaya ilişkin öne sürdüğü bu koşulu anlamlandırmak, yani neden bazı "ben" diyenlerin aslında "ben" olmadığını anlamak zor gibi görünebilir ancak insan olmanın bir takım kalıcı ya da geçici halleri ya da bireyin var olmanın başka bir boyutuna ait olması durumu, bildiğimiz ve anladığımız anlamdaki "ben"i "ben" olmaktan çıkarabilmektedir. Tek bir örnek vermek gerekirse, yaygın gelişimsel bozukluklar yelpazesinde yer alan otizmin çok çeşitli etkilerinden biri olan dil sorununun, yine çok çeşitli etkilerinden biri, kişi adıllarının karıştırılmasıdır. Otizmli birey, ben, sen, o, biz, siz, onlar sözcüklerinin içini doldurmakta güçlük çeker çünkü her birimiz aslında aynı anda "ben"iz, birilerine göre "sen"iz ve "o"yuz, birileriyle birlikte "biz"iz ve yine birilerine göre "siz"iz ve "onlar"ız. Sonuç olarak hiçbirimiz "yalnızca Ben değiliz, bir hayalet gibi bütün dilbilgisel kişilerin içinde gezeriz."[262] Sürekli birinden diğerine kayarız. Bu durum da elbette nedensiz değildir:

> "Her biri akıl hastalığına uğramaz ya da yerine geçilmez bir Ben olacak bilinçlerle yaşamıyoruz biz. Söz üretecek bir bedene sahip insanlarla yaşıyoruz ve bu insanlar bu söz üretebilecek bedeni içinde bulundukları ana göre Ben ya da Sen ya da O ile ya da bir Biz'in, Siz'in, Onlar'ın bir öğesiyle (ki bu da bambaşka bir şeydir) değiştirebilirler."[263]

Bu durum normal gelişim gösteren bireyler açısından ne kadar basit olsa da, algısı farklı noktalara yoğunlaşan ve yargısı da bu doğrultuda oluşan, soyut kavramlara uzak olan ve somut kavramları da büyük olasılıkla bilindikten değişik olan bir birey için, sözgelimi "ben" ve sen" kişi adıllarının söyleşim sırasında sürekli yer

[261] **age,** 15.
[262] Maurice Merleau-Ponty, "Notes de Cours sur Claude Simon", **Genesis,** s.6. (1994):159'dan aktaran Coquet, 2007, 135.
[263] Merleau Ponty, **age,** 159'dan aktaran Coquet, 2007, 149-150.

değiştirmesi, üstelik diğer adılların da sabit bir anlamı olmayıp, kişilerin içinde bulunduğu bağlamlara göre değişmesi, içinden çıkılmaz bir durumdur. Dolayısı ile birey, kendisinden üçüncü tekil şahıs, yani "o", ya da ikinci tekil şahıs, yani "sen" olarak söz edebileceği gibi, "ben" dediği zamanlarda da asıl kastettiği "kendisi" olamayabilecektir. Başka bir deyişle, "Ben, ben olduğumu ifade ediyorum"[264] diyemeyecektir. Öte yandan, "kendini 'ben' olarak ifade etmek, yalnızca bir 'sen' tarafından karşılandığında anlaşılabilir bir yüklemlemedir"[265] ve otizmli bireyde bu iki kavramın da bilinen anlamda bir karşılığı yoktur. Bunun yanı sıra, kendini ben olarak ifade etmeye ilişkin bir isteği de yoktur çünkü ben kavramı bireyde mevcut olmadığından, olmayan bir şeyi ifade etme kaygısı taşımamakta ve dolayısı ile de böyle bir istek ya da gereksinim duymamaktadır. Bir çok soyut kavramın eksikliği, iletişim kurma gereksiniminin yokluğu ya da eksikliği ve konuşsa dahi kendini yeterince ve etkin ifade edememe durumu, "ben" kavramının ya da diğer kişi adıllarının birey için ne ifade ettiği ya da bir şey ifade edip etmediği sorusunu çaresizce yanıtsız kılmaktadır. Bu durumda birey, gerçek anlamda "işte benim kimliğim"[266] diyebilme olanağına hiçbir zaman sahip olamayacağı gibi, ağzından tesadüfen bu sözler çıksa da, kimliğinin ya da sözünün yükümlülüğünü taşıyamayacak, söylediğini de üstlenemeyecektir çünkü böyle bir kavramı olmadığına göre, böyle bir şeye gerek ya da istek duymasına neden yoktur. Ancak böylesi bir durumda var olmayan yalnızca "istemek" kipliği de değildir. Bireyde bazı kavramlar olmadığından, kendini özne olarak ortaya koymayı bilmemektedir, dolayısıyla en azından bu kavramlar açısından "bilmek" kipliği devrede değildir. Bu durumda, bilmediği halde "ben" olduğunu kesinlemek istemesi mümkün değildir, bu nedenle bunu yapamaz, dolayısıyla bireyde, "ben" demek ve söylediğini ya da kimliğini üstlenmek noktasında "bilmek", "istemek" ve "yapabilmek" kiplikleri devre dışıdır. Bu nedenle de birey bilmez, istemez, yapmaz. Ancak bu noktada "istemek" kipliğinin üzerinde özellikle bir kez durma gereği duyuyoruz. "İstemez" derken, ister istemez bir tercih kullanımı gündeme geliyor ve istememenin bireyin yaptığı bir seçim olabileceği izlenimi doğabiliyor. Oysa ki bilmediği bir şeyi istemek nasıl mümkün değilse, bilmediği bir şeyi istememek de mümkün değildir. Bu noktada, belki de birey için "istemiyor" demektense, "istiyor değil" saptamasını yapmak daha

[264] Coquet, 1984, 15.
[265] **age,** 17.
[266] **age,** 39.

doğru olabilir çünkü tekrar edecek olursak, birey "ben" olduğunu kesinlemeyi ne istiyordur, ne de istemiyordur, yani istiyor değildir çünkü bilmiyordur ve bunun için de yapmıyordur. Son olarak, bu kipliklerden yoksunluk burada ortaya koyduğumuz otizm örneği için kalıcıdır ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, kişinin kendini özne olarak ortaya koymasının önünde geçici, hatta yalnızca anlık engel oluşturan durumlar da söz konusudur.

Öte yandan, eyleyenler arasında egemenlik-ezilenlik ilişkisinin söz konusu olduğu durumlarda, ezilen eyleyen kimliğini üstlenmek ya da üstlenmemek durumunda değildir; egemen tarafından buyrulan kuralları uygular, durumu ise boyun eğmesine ya da eğmemesine bağlıdır, yani ya durumunu kabul edip boyun eğer ya da reddedip karşı gelir."[267] Başka bir deyişle, ezilen kendine verilen buyruklara göre hareket ettiğinden ve kendisine de kimliğini ortaya koyması emredilmediğinden, zaten emirleri uygulamaktan başka bir şey yapmadığına göre de tam olarak bir kimlik ortaya koyamayacağından, sadece "zorunlu olmak" kipliği çerçevesinde kendisine dayatılanlar doğrultusunda hareket etmektedir. Oysa otizm gibi doğadan gelen durumlarda, "bilmek, istemek, yapabilmek" kiplikleri kişinin doğasında bulunmadığından ya da bilinen anlamda bulunmadığından, bunların eksikliği ya da yokluğu "zorunda olmak" durumu ile ilintilendirilmez çünkü bireyin doğasında "zorunda olmak" ve boyun eğmek de yoktur.

Öte yandan, yükümsüz özne olma durumu, her koşulda "bilmek, istemek, yapabilmek" kipliklerinden yoksun olmaya işaret etmez. Örneğin yükümsüz özneler sınıflandırmasında göreceğimiz biçim özne, kendini bir amaca adadığından "kipsel tanımı (bilmek/yapabilmek ya da yapabilmek/bilmek) konusunda kuşku yoktur"[268], hatta adanmışlığın kendi seçimi olduğu durumlarda "istemek" kipliği de devrede olur. Buna göre, söylediğini üstlenmeme ya da kimliğini ortaya koymama durumlarında değişik kiplik birleşimleri devreye girebilmektedir.

2.12.5.5. Söyleyenler Kuramı

Coquet, kuramında özneliğin çeşitli aşamalarından söz eder ve bunları genel bir terim altında toplar; bu terim de söylemin üreticisi yani "söyleyen" [269] ya da

[267] **age,** 60.
[268] **age,** 66-67.
[269] Coquet, 2007, 11.

"sözceleyen"dir;[270] söyleyen söyledikten sonra dinlemeye geçtiği için hem söylem üreticisi, hem de söylem alıcısıdır ve dört bileşenden oluşur: Söyleyenin özerklik alanında, temel bileşen olarak beş duyumuz yani dünyaya açılan beş kapısı ile bedenimiz ve kavramlaştırıcı bileşen olarak da aklımız, bağımlılık alanında ise anlatıdaki öznenin içinde işleyen güçleri temsil eden içkin bileşen ve yine öznenin üzerinde işleyen güçleri temsil eden aşkın bileşen vardır.[271] Öte yandan, söyleyenin hem özerklik, hem de bağımlılık alanı olması anlaşılır bir durumdur zira söyleyen, bu sayede hem kendisinde, hem de çevresinde olup bitenlere anlam verebilecektir.

Tablo 1: Söyleyenin Bağımlılık ve Özerklik Alanları

SÖYLEYENİN ÖZERKLİK ALANI			SÖYLEYENİN BAĞIMLILIK ALANI
	TEMEL BİLEŞEN Beden Algı(lama): olgunun alınması ***Phusis*** /doğa/	**İÇKİN BİLEŞEN** Öznenin içindeki güçler: 1. İtkiler 2. Tutkular	
	SÜZME İŞLEMİ		
	KAVRAMLAŞTIRICI BİLEŞEN Akıl Yargı(lama): olgunun yeniden alınması ***Logos*** /akıl/	**AŞKIN BİLEŞEN** Öznenin üstündeki güçler: 1. Kozmik nitelikte 2. Simgesel nitelikte	

Öztürk Kasar, 2012, 430.

Söyleyenin beş duyusunu yoluyla temel bileşeninde dış dünyadan algıladıkları bir süzme işleminden geçerek kavramlaştırıcı bileşeninde yargıya dönüşür ancak algıların yargılara dönüşmeleri sırasında bağımlılık alanına ait bileşenlerin devrede olup olmadığı ya da hangilerinin ne derece ve ne kadar süre ile devrede olduğu, başka bir deyişle söyleyenin söylerken ya da dinlerken neyin, kimin tahakkümünün veya hangi gücün esiri olduğu algısını etkileyeceği gibi, etki altındaki algıdan yola çıkılıp varılan yargı da bu doğrultuda şekil alacaktır. Örneğin, "Tutku, kendi içinde, ister yükümsüz özne ister özne olsun, belirli bir söyleyenin dünya işlerine katılmaya hazır olma durumundan başka bir şey değildir."[272] Bu hazır bulunma sonucunda ortaya çıkacak "coşkular, insanları, yargılarını etkileyecek kadar değiştiren, ama aynı zamanda acı ya da zevkle birlikte olan duygulardır. Öfke, acıma, korku, hoşlanma ve

[270] **age,** 13.
[271] Öztürk Kasar, **age,** 430.
[272] Coquet, 1997, 8.

benzeri şeylerle bunların zıtları gibi."[273] Tutku işin içinde olduğunda "içimizde (üstümüzde değil) bir güç harekete geçer ve bizi dünyanın üstünde harekete geçirir ya da harekete geçmemizi engeller."[274] Bu noktada, tutku, insanı yargılarını etkileyecek ölçüde değiştirebiliyorsa, ne yaptığını ya da ne yapmadığını etkileyebiliyorsa, söylenenlerin çözümlenmesi için söylem anında öznenin hangi konumda olduğunun iyi belirlenmesi gerekir. Peki, öznenin, konumu dendiğinde ne anlamalıyız?

"Göstergebilim uzun zaman boyunca, söylem üreticisini bilinçli ve istemli davranan bir **özne** olarak algıladı; […] Oysa her "söyleyen" bu konumda çıkmaz karşımıza; insan birçok nedenle bilinç ve istem dışı davranabilir."[275] Bu noktada özne, üç farklı konumda karşımıza çıkabilir:

Tablo 2: Söyleyenler Sınıflandırması

JEAN-CLAUDE COQUET'NİN SÖYLEYENLER SINIFLANDIRMASI		
ÖZNE	YÜKÜMSÜZ ÖZNE	EŞİK ÖZNE
Bilinçli ve istemli davranan, yargılama yeteneği olan öznedir. Söyler ve sözünü üstlenir.	Bilinçli ve istemli bir biçimde anlam üreten özne konumundan çıkıp, geçici ya da kalıcı olarak yargılama yeteneğini yitiren ve bu nedenle de sözünün yükümlülüğünü taşıyamayan, sözünü üstlenemeyen öznedir.[276]	Yargılama yeteneğine sahip özne durumuyla, yargılama yeteneğinden yoksun kalınan yükümsüz özne durumu arasında bulunan geçiş aşamasındaki öznedir. Gece yarısı kapı ya da telefon çalması sonucunda yataktan fırlayan, gördüğü bir kabusla uyanan ya da bir nedenle dil sürçmesi yaşayan özne bu tanıma giren örneklerdendir. Özne, bilinci açılmadıkça eşikte kalacak, bilinci açıldığında ise tekrar özne olabilecektir.

Coquet, 2007, 37'den uyarlanmıştır.

Söyleyenin, içkin bileşen ve aşkın bileşenin etkisi altında, algısını ve yargısını etkileyen şartlar sonucunda bilinçli ve istemli davranmaktan uzaklaşabileceğine değinmiştik. Bunun haricinde doğa gereği, hastalık nedeniyle ya da çeşitli maddelerin etkisiyle özne sağlıklı yargı oluşturma yetisinden yoksun kalabilir. Özne olmak, yargı oluşturabilme yetisine ek olarak, ayrıca kişinin neden şu değil de bu şekilde davrandığını da açıklayabilecek, yaptıklarının sorumluğunu yüklenebilecek ve sonuçlarına katlanacak yetkinlikte olması durumudur. Aşağıda, özneyi yükümsüz özneye dönüştürebilecek çeşitli durumlar sınıflandırılarak verilmektedir:

[273] Aristoteles, 1995, 98.
[274] Coquet, **age,** 9.
[275] Öztürk Kasar, 2012, 431.
[276] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Tablo 4.

Tablo 3: Yükümsüz Özneler Sınıflandırması

YÜKÜMSÜZ ÖZNELER SINIFLANDIRMASI	
1. **Doğa gereği bilinç yokluğu veya yetersizliği**	• Küçük yaştaki çocuklar: akıl çağına değin (yedi yaş) Bilinçleri yeterince gelişmediği için cezai ehliyetleri yoktur.
2. **Patolojik bir durumdan kaynaklanan bilinç eksikliği**	• Akıl hastaları, şizofrenler Alzheimer gibi kimi akıl fonksiyonlarını tahrip eden hastalıklardan etkilenenler, • Otistik, Down sendromlu ve zihinsel engelli bireyler • Uyurgezerler • Özel koşullarda oluşan kimi bilinç denetimsizlikleri; • Psikolojik şoklar nedeniyle bilinç kaybı
3. **Tedavi amaçlı maddelerin etkisiyle bilinç dışına çıkma**	• Anestezi altındaki hasta, kendine gelmeden önce bilinçsiz sayıklama hali • Sayıklama ya da intihar eğilimi yaratan kimi ilaçları kullanan hastalar
4. **Kimyasal maddelerin etkisiyle bilinç dışına çıkma**	• Sarhoşlar, ayyaşlar • Uyuşturucu ya da bağımlılık yapan madde kullananlar
5. **Bedensel dengesizliğe neden olan durumlar**	**İtki türündeki içkin bileşenden kaynaklanan durumlar** • Halüsinasyon ve sayıklamalara neden olan uzun süreli açlık ve susuzluk • Bedende hormon düzeyi değişimiyle oluşan her türlü rahatsızlık
	Tutku türündeki içkin bileşenden kaynaklanan durumlar • Esenlikli durum (haz): çok büyük coşku, heyecan ve sevinç durumu • Esenliksiz durum (elem): insanı gerçeklikten uzaklaştıran, gerçekliği reddetmeye iten büyük fiziksel ya da ruhsal acılar • Coşku kökenli olmayan bedensel dengesizlik durumu (hız sarhoşluğu, araba ya da deniz tutması) • Kozmik nitelikteki bir aşkın bileşenden kaynaklanan bedensel dengesizlik durumu ile yargıları değiştiren kozmik olaylar (ayın hareketleri, dolunay)
6. **Aşkın bir bileşene boyun eğme durumu**	**Az ya da çok içselleştirilmiş sembolik nitelikte bir aşkın bileşene boyun eğme** • Tanrı, din, genel kabulleriyle toplum, bazı ülkelerde Parti (eski komünist ülkeler), vb. • Kan davası / namus cinayetleri ; toplum tarafından öç almaya, "ailenin namusunu temizlemeye" koşullandırılan kişiler • Politik, ideolojik, dinsel, vb bir davaya inanıp intihar saldırısı düzenleyen kamikazeler
	Korku salan ya da işkence eden baskın nitelikte bir aşkın bileşene boyun eğme (korkudan ya da daha fazla direnmeyerek kendi iradesinden vazgeçme) • Baskı ya da işkence altındaki sorgulamalar • Tehdit altında intihar saldırısına zorlanan canlı bombalar
	Söyleyenin iradesi üzerine etki eden (rıza gösterdiği ya da göstermediği) bir bileşene boyun eğmesi • hipnoz • Trans hali: kimi tarikatlarda kendinden geçip hu çeken, çığlık atan, bağıran, kendini kırbaçlayan, topluca intihar eden kişiler • Kimi Afrika kabileleri ve başka toplumlarda inanılan kara büyü
7. Robotlaş(tırıl)mış özne:	• Papağan gibi tekrarlama : "sahibinin sesi" • Belli bir işi bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmesi amacıyla programlanmış kişi
8. Bir işleve indirgenmiş kimlik: "biçim-özne"[277]	• Kurumsal biçim-özne: Kurumsal biçimde politik, dinsel, vb. bir misyona kendini adayıp her tür farklı yaşantıdan vazgeçen kişiler: örneğin, katolik papazları, rahibeler, keşişler, vb. • Bireysel biçim-özne: Bireysel bir amaç edinip her şeyden vazgeçenler.

Öztürk Kasar, 2007, 3-6'dan uyarlanmıştır.

Yukarıda verilen örnek durumlar arasından, itki ya da tutku türündeki içkin bileşenden kaynaklanan durumlar, özneyi yükümsüz özneye dönüştürebileceği gibi,

[277] Coquet, 1984, 67.

kişiyi zaten yükümsüz özne konumunda iken de yakalayabilir. Böyle bir durumda, örneğin "Tutku deneyimi, söyleyenin durumuna göre değişir. […] Yükümsüz öznede, aşırılığa eğilimlidir, öznede ise ölçülüdür. […] Yükümsüz özne haz ya da elem yaşar Özne ise esenlikli ya da kederli durumdadır."[278] Ancak, bu deneyimin sonucunda, özne yükümsüz özneye ya dönüşür ya da dönüşmez çünkü her tedavi gören, her ilaç alan, her esenlikli ya da kederli durum yaşayan kişi, her işkolik ya da kendini bir misyona adayan her birey yükümsüz özneye dönüşecek diye bir kural olamaz. Bu noktada alınan maddenin ya da yaşananların dozu, esenlik ya da elemin, veya olağandışı durumun boyutları, bağlamı, kişinin genel dayanma gücü ile o ana ilişkin dayanma gücü de etkili olacaktır.

Peki yukarıda yapılan sınıflamaya bakınca ne görüyoruz? Aslında yaşam boyu yükümsüz öznelik durumunun dışında kalmak belki de hiç kimse için olası değildir çünkü bilinçli ve istemli davranma yetisini kalıcı olarak etkileyen şartlara ait sınıflamalar haricinde kalanlar, herkesin günlük hayatında şu ya da bu şekilde dahil olabileceği durumlar olarak görünmektedir.

> "Bütün bu kategoriler yükümsüz öznelik durumunun değişken niteliğini tanımlamaktadır. […] Örnekler hepimizin uzun ya da kısa süreli bir zaman dilimi süresince yükümsüz özneye dönüştüğü durumları göstermektedir. O halde söylem ve anlam üreticiliği özneye mahsus değildir: yükümsüz özne de anlamlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bir söylemi, onu üreten sözceleyen ile ilişkilendirmeden değerlendirmek mümkün değildir; bu nedenle çıkan anlamı kendisine mal edebilmemiz için söylemin kökeninde öznenin mi, yükümsüz öznenin mi söz konusu olduğunu bilmemiz gerekir."[279]

Sonuç olarak, söylemi üreticisinden bağımsız olarak sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmek mümkün gözükmemektedir. Bu noktada, Mevlana'nın şu sözleri aklımıza geliyor: "Her lafa verilecek bir cevabım var, lakin bir bakarım laf, laf mı diye, bir de bakarım söyleyen adam mı diye."[280] Her ne kadar bu sözlerde kastedilen "adam" olma durumu, özne ya da yükümsüz özne olma durumuna karşılık gelmese de, burada vurgulanan da söylemin üreticisi ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği fikridir ve bu nedenle kayda değer gözükmektedir.

2.12.6. Paris Göstergebilim Okulu

Greimas'ın öncülüğünde kurulan ve dünyanın birçok ülkesinde üyesi bulunan Paris Göstergebilim Okulunun önde gelen temsilcileri arasında Jean-Claude Coquet,

---

[278] Coquet, 1997, 14.
[279] Öztürk Kasar, 2007, 6-7.
[280] Sözleri.tv., "Mevlana Sözleri", http://mevlana.sozleri.tv/hesna-sukunetim-asaletimdendir-her-lafa-verilecek-bir-cevabim-var-lakin-bir-bakarim-laf-laf-mi-diye-bir-de-bakarim-soyleyen-adam-mi-diye-mevlana/ [20.07.2014].

Michel Arrivé, Joseph Courtés, Eric Landowski, Jacques Geninasca, François Rastier, Claude Zilberberg, Félix Thürlemann, Jean-Marie Floch, Anne Hénault, Jacques Fontanille, Herman Parret, Jean Petitot, Hans-Georg Ruprect, Alain Renier, Claude Chabrol, Paolo Fabbri, Ivan Darrault, Henri Quéré ve Denis Bertrand sayılabilir.

Greimas, 1970'lerde göstergebilimi kendi kendine yeten, özerk bir bilimsel tasarı olarak sunmuştur. "Tasarı" olarak tanımlanıyor olmak, tamamlanmamışlık, sonuçlanmamışlık ve bundan ötürü geleceğe dönüklük durumlarını da beraberinde getirmektedir, ki zaten amaçlanan da budur. Bu bitmemişlik durumu, çalışmaların sürmesine, zaman zaman yön değiştirmesine ve farklı yerlere kaymasına ve böylelikle tek bir doğruya ermek amacı olmadan, gelişimin sürekli olarak devam etmesine işarettir, bu nedenle de bu tasarı için son bir nokta tasarlanmamıştır. Çalışmaları insana ilişkin çok çeşitli anlam evrenleri üzerine gelişmiş, çalışma konusu ise kuramın aldığı şekle ve yöneldiği doğrultuya göre her yıl farklı bir alanda yürütülmüştür.

Paris Göstergebilim Okulu, uygulama alanı olarak yazını seçmiş olsa da, çalışma programlarında yer alan konular gerçek yaşamdan kopuk değildir, başka bir deyişle yazınsal anlatı ya da yazınsal anlatı kişileri için ele alınan durumlar gerçek yaşam ve gerçek kişiler için de geçerlidir. İnsan, hayatını istemek, bilmek, inanmak yapabilmek, yapmak zorunda olmak kipliklerine göre yaşar ve belli bir zamanda kendisi açısından bunlardan hangisinin devrede olduğu davranış şeklini belirler. Kimi ortamlarda gücün tek sahibiyken, kimi ortamlarda güçten bütünüyle yoksundur ve seçeneksizdir. Güç, kimi zaman el değiştirir, ortamdaki bir kişiden diğerine ya da bir gruptan ötekine kayar; bir taraf güç kaybettiğinde, diğeri güç kazanır, dolayısı ile güç dağılımları kazan-kazan ya da kaybet-kaybet denklemlerinde gerçekleşmez, tahterevallide olduğu gibi ya iki taraf dengede buluşur ve güç eşit dağılır ya da bir taraf ağır basar ancak hiçbir zaman her iki taraf aynı anda yukarıda ya da aşağıda yer alamaz. Öte yandan, insan kural olarak tümden güçlü ya da tümden güçsüz değildir. Bir ortamda güç sahibi iken, o ortama giren farklı biri yüzünden güç kaybedebilir. Evde güçsüzken, işte güçlü olabilir. Yaşamın değişik alanlarında, değişik kipliklerin etkisiyle olduğu gibi görünmeyebilir, göründüğü gibi olmayabilir, yalana başvurabilir, yalana maruz kalabilir, tutkularının etkisinde kalabilir ya da tutkularının etkisiyle hareket eden başkaları ile başa çıkmak zorunda kalabilir. Sonuçta insana

ilişkin her tür durum, gerek yazında, gerekse gerçek zeminlerde hemen hemen aynı yöntemlerle göstergebilimsel çözülmeye tabi tutulabilir çünkü yazınsal bir anlatıda herhangi bir durum için gösterge oluşturan bir özellik, gerçek yaşamdaki bir durum için de gösterge oluşturabilmektedir, kaldı ki Greimas'dan sonra Paris Göstergebilim Okulu çalışmalarının başkanlığını yürüten Coquet'nin yaklaşımında da "yazınla yazının yansıttığı gerçeklik bütünleşmiştir."[281]

2.12.7. Göstergebilimsel Çözümlemenin Yazınsal Çeviriye Uygulanması

Bu bölümde, Paris Göstergebilim Okulu çalışmaları kapsamında yazınsal metne yönelik gösterge okuma ve çözümleme yöntemlerinden, yazınsal çeviri olgusuna ışık tutulmak için yararlanılacaktır. Bu yöntemlere, tek dil üzerinden yapılacak yazınsal göstergebilimsel çözümlemelerde başvurulabileceği gibi, aynı zamanda hem bu çalışmanın çeviri göstergebilimi boyutu ve hem de genel anlamda çeviri göstergebilimi çalışmalarına katkı sunacak yöntemlerdir zira;

> '[…] çevirmen, öncelikle yazınsal bir eserde yaratılmış anlam evrenini yakalamayı başaracak iyi bir okur olmalıdır. Bu anlamda, […] göstergebilim, çevirmenin okumalarını daha etkili ve amaca uygun, başka bir deyişe daha nitelikli kılacaktır. Çalışmasının ilk aşamasında çevirmen, yazınsal eserdeki anlamları yakalamak için yola çıkan bir "arayış öznesi"dir. Bu arayışta başarılı olmak için, söylemin varsayılan anlam ifade edici evrenine ulaşıncaya kadar okumalar yapmaktan oluşan bilişsel bir izlenceye girişir. Bu birinci aşamayı başardıktan sonra, yakalanan bu anlam evrenini çeviri dilinde yeniden yaratmak için ikinci bir aşamaya girişir"[282] [283]

2.12.7.1. Metnin Kendisini Çevreleyen Öğelerle İlişkisinin İrdelenmesi

Metnin üretim, basım ve yayın aşamasında kendisini çevreleyen öğelerle kurduğu anlamlılık ilişkilerinin, yazarın metne eklediği önsöz, sonsöz, ithaf, resim, çizim, fotoğraf, harita, vb. öğelerin, yayıncının önsözü ya da notlarının, ticari ürün olarak metnin tasarımının, kapak tasarımın, arka kapaktaki tanıtım yazısının, tanıtım afişlerinin, kapakla takım olarak düşünülen ayraçların, metnin hangi serinin içinde yer aldığının da irdelenip değerlendirilmesi gerekir.[284] Bu ayrıntılara ulaşıldığında, metnin göstergebilimsel çözümlemesi farklı bir boyut kazanabilir ve metne ilişkin

[281] Öztürk Kasar, 2012, 427.

[282] Sündüz Öztürk Kasar, "Trois Notions-Clés Pour Une Approche Sémiotique de la Traduction : Discours, Sens et Signification dans *Mon Nom est Rouge* d'Orhan Pamuk', **d'une Langue a l'autre, Essai sur la Traduction Littéraire,** ed. Magdalena Nowotna (Paris, Aux lieux d'etre. Editions des sciences humaines et sociales contemporaines, 2005): 47-48.

[283] Sündüz Öztürk Kasar'ın bu çalışmada yer alan Fransızca makalelerinin Türkçe çevirilerinde, öncelikle kendisinin *Çeviri Göstergebilimi* dersleri için hazırladığı Türkçe sunumlar ve ders notlarında kullandığı karşılıklardan yararlanılmıştır. Sunumlarda ve ders notlarında bulunmayan bölümlerin çevirileri tarafımızdan yapılmıştır.

akla gelen kimi sorular da yanıt bulabilir. Öte yandan, metnin kendisini çevreleyen öğelerle ilişkisinin irdelenmesi, özellikle çeviri göstergebilimsel çözümleme açısından özel bir önem taşıyabilir çünkü kaynak metin başka bir dile ve başka bir kültüre aittir. Metnin varış diline sağlam bir şekilde yansıtılması ve varış kültürünce alımlanışının yüzeyselle sınırlı olmaması açısından metinle ilişkin ayrıntıların varış diline aktarılması atlanmamalıdır.

2.12.7.2. Alımlayan Öznenin Anlam Üretimindeki Rolünün Değerlendirilmesi

Coquet'nin geliştirdiği "söyleyenler göstergebilimi, söylemi Ben kadar Sen'e de bağlar" [285] çünkü her söylemin bir de dinleyeni vardır. Bu anlamda, söyleyenin söylediği kadar, alımlayan öznenin de bu söylenenden nereye vardığı önem taşır. "Daha iyi bir yorum için okur basit bir izleyici olmayı bırakıp, metnin yazarı ile iletişime girer. Bu diyalog kendini uygun bir alımlama öznesi ile özdeşleştirmesi gereken çevirmen için de yaşamsaldır" [286]

Öte yandan, alımlayan özne alımladıkları konusunda her ne kadar yazarın söylediklerinin dışına çıkabilmesi açısından bağımsız bir görüntü sergilese de, kimi durumlarda öznenin neyi nasıl alımlayacağı üzerinde rol oynayan çeşitli dış etkenlerden daha önce söz etmiştik. Bu doğrultuda, belli bir amaçla alımlayan özneye yönelen her tür güdümleme, dayatma ya da algı yönetimi olasılığı, özellikle çoğul anlamlanma yönü olan yapıtların göstergebilimsel çözümlenmesinde dikkate alınmalıdır.

2.12.7.3. Başlığın Yorumlanması

Bir yapıtın başlığı, o yapıta ilişkin okuduğumuz ilk sözcük ya da sözcük dizisidir. Yapıtı okumak üzere seçip seçmeme konusunda verilecek kararda etkili olur, yapıtın içeriği hakkında fikir verir, okuru yönlendirir. Kimi zaman yapıt ne ise başlığı da odur ve yapıtı yansıtır. Bir anlamda, yapıtın dışa vurumudur. Bununla birlikte, kimi zaman yansızdır ve kolay ipucu vermez, içerikle de hemen ilintilendirilemez, kimi zaman da göründüğü gibi değildir ve okuru bir süreliğine de olsa yanıltarak farklı bir doğrultuya yönlendirir. Her şekilde başlık, "tasarlanmış anlam evreninin giriş

---

[284] Sündüz Öztürk Kasar, "Pour une Sémiotique de la Traduction", **La Traduction et ses Métiers.** ed. Colette Laplace, Marianne Lederer, Daniel Gile. (Caen: Lettres Modernes Minard, 2009): 172.
[285] **age,** 171.
[286] **age,** 171.

kapısıdır ve okuyucuyu bu evreni keşfetmeye çağırır. Genellikle yazınsal bir yapıtın başlığı ve ara başlıkları masum değildir, zaman zaman anlatının örtük anlamının anahtarlarını sunarak metnin anlamlandırılmasına çok şey katarlar.[287]

Çeviri göstergebilimsel bir çözümlemede ise, başlığın varış diline nasıl aktarıldığına dikkat edilmelidir. Başlık, çıkış dilinde olduğundan farklı bir şekilde yansıtılmışsa bunun nedenlerini irdelemek ve varılan sonucu çevirinin göstergebilimsel çözümlemesine yansıtmak gerekir.

2.12.7.4. Kesitleme

"Kesitleme, metni daha kolay ele alınacak, mutlak olmayan birimlere bölmeyi amaçlayan ilk deneysel adım olarak kabul edilir."[288] Kesitlerin uzunluğu metnin uzunluğuna göre değişebilir, bir romanın, bir kısa öykünün ya da bir şiirin kesitleri kuşkusuz metinle orantılı olacaktır. Öte yandan, aynı metnin kesitleri, uzunlu kısalı da olabilir ancak her şekilde kesitler metne oranla kısadırlar ve metni kesit kesit ele almak, tümden ele almaktan daha sıkıntısız bir iştir.

Kesitleme işlemi için genellikle "anlatıcı değişimi, bakış açısı değişimi, kahramanların değişimi, zaman değişimi, uzam değişimi, mantıksal değişim (metnin mantığında bir dönemeç) ya da duygusal değişim (kahramanların tutku durumunda bir kırılma)" [289] ölçüt olarak alınsa da, metnin akışını, anlatının yönünü değiştiren ya da değiştireceği belli olan bir olay veya yapıtın özelliğine göre çözümlemeyi yapanın önemli bulduğu farklı bir ölçüt de kesitleme için kullanılabilir. Yapıtın ve kesitlerin özelliğine göre, kesitlere başlık koyularak isim verilmesinde yarar vardır. Kesitleme, çözümlemenin amacına ve çözümlenen metnin özelliklerine göre, çalışmanın başlangıcında bir taslak olarak belirlenebilir. "Taslak olarak" diyoruz zira çözümlemede ilerlendikçe, başta tasarlanan kesitleme üzerinde değişiklikler yapmak gerekebilir. Başka bir deyişle, kesitleme göstergebilimsel çözümlemeyi yönlendirdiği gibi, göstergebilimsel çözümleme de kesitlemeyi yönlendirebilir. Öte yandan, başlangıçtan sona uzanan bir kesitleme öngörülse bile, çözümleme sırasında alt kesitleri oluşturmak, bir kesitin hangi alt kesitlere ayrılacağına çözümlemenin gidişine göre karar vermek de mümkündür. Bazı yapıtlar ise, yazar tarafından bölümlenmiştir Ancak göstergebilimsel çözümlemede farklı bir yönden yaklaşmayı

[287] Öztürk Kasar, **age,** 166.
[288] Greimas, Courtés, 1982, 270.
[289] Öztürk Kasar, **age,** 166.

seçerek, metni başka ölçütlere göre tekrar kesitleme gereği de duyabiliriz. Sonuç olarak her şekilde kesitleme yapmakla, "yapıtın anlam dönemeçlerini saptamış ve eyleyenlerin dönüşümsel öyküsünü daha dizgeli bir biçimde izlemiş oluruz"[290] .

2.12.7.5. Çoğul Okuma Ve Anlamlama Eksenlerinin Değerlendirilmesi

"Bir yapıt ne kadar zenginse bir gücül anlamdan fazlasını gerçekleştirebilir ve birçok eksende yorumlanabilir.[291] Örneğin *Animal Farm*, çiftlik hayvanlarını konu eden bir fabl, 1917 Rus Devrimi'nin yergisi ve politika ile günlük hayatta her an karşılaşılan pek çok propaganda yöntemini örnekleyen bir kitap olarak okunabilir. "Günlük hayat" diyoruz zira propaganda her ne kadar ilk anda politikayı çağrıştırsa da, her birimiz her an medyadan, sosyal medyadan, sokaktan ve hatta yakın çevremizden ve çevremizdekilerden gelen çeşitli propaganda yöntemlerine maruz kalıyoruz. Sözcüğün çağrışımlarını biraz daha kabul edilir kılmak için propaganda yerine inandırılma ya da ikna edilme ifadelerini de tercih edebiliriz. Her ne olursa olsun, çoğul anlamlamaya olanak veren yapıtlarda görünenin ardındaki anlamları yakalayabilmek için ek birikime gereksinim duyulabilir. Örneğin *Animal Farm*'daki olayların 1917 Rus Devrimi ile koşutluğunu yakalayabilmek için Rus Devrimi'nin öncesi, sonrası, içinde yer alan figürler ve olaylar ile, aynı zamana denk gelen dünya tarihine ilişkin bilgi gerekir. Yapıttaki propaganda yöntemlerini görebilmek için bireyde, olan ile görünenin, olan ile söylenenin ve söylenen ile kastedilenin aynı olmayabileceği öngörüsü ile, dünyayı eleştirel okuma eğilimi bulunmalıdır. Sonuç olarak, yazınsal yapıt söz konusu olduğunda yapıtta söylenenlerin ilk anda anlaşılandan farklı bir yüzünün olma olasılığı da akılda tutularak yapıta bu gözle de bakılması göstergebilimsel çözümlemede atlanmaması gereken bir ayrıntıdır.

2.12.7.6. Metinlerarasılık İlişkilerinin İncelenmesi

"Yazınsal bir metin, başka metinlerle göstergebilimsel yolculuğu üzerinde yansımaları olacak şekilde gerçek ya da kurgusal bağlar kurabilir. […] Metinler söyleşi halindedir ve bize diğer metnin yenilenmiş bir okumasını sunarlar."[292] Yazınsal metnin, göstergebilimsel çözümlemede içindeki metinlerarası öğeler açısından da irdelenmeli, çeşitli metinlerarasılık tekniklerinden hangilerinin

---

[290] Sündüz Öztürk Kasar, "Samih Rifat'ın Gizli Başyapıt'ı: Bir Çeviri Mirası", **VII. Ulusal Frankofoni Kongresi Bildiriler, 19-21 Mayıs 2011** (Adana:Çukurova Üniversitesi) : 384.
[291] Öztürk Kasar, Pour Une Sémiotique, 170.
[292] **age,** 172.

kullanıldığı, hangi kişinin, olgunun ya da olayın kime ya da neye gönderildiği görülmeye çalışılmalıdır. Çeviri göstergebilimsel değerlendirme söz konusu olduğunda ise, metinlerarası öğelerin kaynak metinden varış metnine yansıtılıp yansıtılamadığına ya da yansıtılma derecesine bakılmalı ve varış noktasında metinlerarası öğeler açısından bir kayma ya da kayıp olup olmadığı irdelenmelidir.

Çeşitli metinlerarası teknikler arasından, *Animal Farm*'ın neredeyse bütününde anıştırma yöntemi kullanılmıştır. "Açık seçik göndermede bulunmadan bir kişi ya da nesne konusunda düşünceyi uyandırma biçimi olan anıştırmada söylenmesi gereken şey doğrudan belirtilmek yerine yalnızca telkin edilir."[293] Yazınsal sözcükleri tanımlayan *Dictionary of World Literary Terms*'e göre anıştırma, "bir şeyi doğrudan anmadan belirtme"dir.[294] Bernard Dupriez ise anıştırmayı şöyle tanımlar: "Bir şey onu düşündüren başka bir şey aracılığıyla, açıkça söylenmeden kafada çağrışım yaptırılır."[295] *Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*'in tanımına göre anıştırma, başka bir yazınsal yapıta, sanata, tarihe, kişiliğe vb. örtük bir göndermedir.[296] "Bir metinde, bir resme, bir müzik parçasına, ortak bir duyguya, bilime, siyasete, dine, kısacası yazınsal metnin alanında yer almayan her şeye anıştırma yapılabilir."[297] Pierre Fontanier ise anıştırmayı "söylenen bir şeyin söylenmeyen bir şeyle olan ilişkisi ve bu şey konusunda bu ilişkinin uyandırdığı düşünce" olarak tanımlayarak, " tarihle ilişkisi olursa 'tarihsel'; masalla olursa 'söylensel'; gelenek görenek, inançlarla ilgili olursa 'töresel', yalnızca söz oyunlarına dayanırsa 'sözsel' anıştırma"[298] olarak ayırır. Anıştırma, "bir tür kapalı-anlatım, kapalı-sezdirim yolu, dilin vazgeçilmez bir ölçütüdür. Çift-anlamlılık özelliyle belirlendiğinden o da doğal olarak başka metinlere gönderir. Dolayısıyla metinlerarası ilişkiyi işin içine sokar.[299] Anıştırma," alıntı gibi iki sözceyi yan yana getirmek yerine üst üste koyar, düzanlam altından söyleme ait bir yananlam çıkar."[300]

---

[293] Aktulum, **age,** 109.
[294] Joseph T. Shipley, **Dictionary of World Literary Terms** (Forms, techniques criticism), (London: Georges Allen and Unwin Ltd, 1970), "Anıştırma" tanımından aktaran Aktulum, **age,** 109.
[295] Bernard Dupriez, **Gradus, les procédés littéraires,** 1984, coll. 10/18, "Anıştırma" makalesinden aktaran Aktulum, **age,** 109- 110.
[296] Alex Preminger, **Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics**, (Princeton: Princeton University Pres, 1979), " Anıştırma" tanımından aktaran Aktulum, **age,** 110.
[297] Aktulum, **age,** 110.
[298] Pierre Fontanier, **Les Figures du Discours**, (Paris: Flammarion, 1980), 125'den aktaran Aktulum, **age,** 110, 111.
[299] Aktulum, **age,** 111.
[300] **age,** 113.

Yukarıda anıştırma ile ilgili olarak verilen tanım ve açıklamalar doğrultusunda, *Animal Farm*'ın gerek karakterleri, gerekse olay ve nesneleri 1917 Rus Devrimi ile sonrasında Sovyetler Birliği'nde yaşananlarla ilişkilendirilebilmektedir. Öte yandan, "varlığını dışarıdan bildirecek ve belirtecek bir dış bildiri dizgesi olmadığı için anıştırmayı bulmak zordur, çoğu zaman kişisel ekin birikimi ve çabayı gerektirir."[301] Aynı şekilde *Animal Farm*'daki anıştırmalar da 1917 Rus Devrimi'ne ilişkin altyapı ile anlamlandırılmaktadır.

2.12.7.7. Metnin İçinde Anlam Taşıyan Özel Adların Değerlendirilmesi

Kimi zaman yazınsal metinlerde yer alan kişi adları, yer adları ya da özel bir kurum, oluşum vb. adları belli bir anlamsal amaca yönelik olarak seçilmiş olabilir. Bunların farkına varmak, adın hangi gizli anlamlara gönderdiğini ortaya çıkarmak metni gerçek anlamda çözümleyebilmek için gereklidir. Öte yandan, çeviri göstergebilimsel bir çözümleme söz konusu olduğunda, bu adların çeviriye nasıl yansıtıldığına bakılmalıdır. Özel adlar, normal koşullar altında çeviri metinde de aynen korunur ancak bu adların çevrildiği ya da herhangi bir şekilde değiştirildiği görülürse, bu olağan dışı durumun nedenleri irdelenmeli ve çıkarılan sonuca çeviri göstergebilimsel çözümlemede yer verilmelidir. *Animal Farm*'da yer alıp anlam taşıyan özel adlar, çevirileriyle birlikte bu tezden üretilmiş "Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma" adlı makalemizde değerlendirilmiştir.[302]

2.12.7.8. Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi

"Özerk eyleyenin tanımlanması için *bilmek, yapabilmek* ve *istemek* kiplikleri gerekir. *Zorunda olmak* ise, […], bağımlı eyleyenin tanımlanmasında vazgeçilmez olan, belirleyici kipliktir."[303] İnsan, doğası gereği daima bir şeyler ister ve yaşamın akışı içinde sürekli olarak istediklerini yapmak ya da yapamamak durumu yaşar. İstediklerini yapamamak durumu, kimi zaman istediği şeyin yerine başka bir şeyi yapmak zorunda olmaktan kaynaklanır. İstediğini yapmak ya da istemediğini yapmamak özerkliğe işaret ederken, istemediğini yapmak ya da istediğini yapamamak bağımlılığa işaret eder, ki bu durum zorunda olmaktan kaynaklanır:

> "[…] egemen eyleyen, geri döndürülemez bir hiyerarşi kurar: ezilene belli bir davranış dayatır; onu bir zorunluluklar evrenine sokar. Böylelikle ezilen eyleyen "zorunda olmak" ekseninde yer

[301] **age,** 109.
[302] Öztürk Kasar, Tuna, **age**, 457-482.
[303] Coquet, 1984, 11.

> alır: Şu ya da bu buyruğu yerine getirmeli, şu ya da bu tavrı takınmalı, şu ya da bu izlenceyi tamamlamalıdır. Ona atfedilecek tek bir sözce bile yoktur ki *zorunda olmak* kipliği tarafından güdümlenmemiş olsun."[304]

Bir kişinin isteklerine ya da zorunluluklarına göre hareket etme noktasındaki ayrım, onun belli bir ortamdaki özerklik ya da bağımlılık derecesini ortaya koyar. "Belli bir ortamdaki" diyoruz çünkü kişi, mutlaka her ortamda özerk ya da her ortamda bağımlı olacak diye bir kural yoktur. Kişinin özerklik ya da bağımlılık derecesi, içinde bulunduğu ortamın koşullarına ve o ortamda bulunan diğer kişilerle kurduğu ilişkilerle bağlantılıdır. Bir kişi, aile ortamında bağımlı bir kişilik sergilerken, arkadaş ortamında ağırlıklı olarak özerk olabilir. İşinin patronu olan ve orada özerk durumda olan bir kişi, özel ilişkilerinde aynı özerkliğe sahip olmayabilir. Öte yandan, kipliklerin olumlanması ve olumsuzlanması ile de farklı anlamlar taşıyan farklı birleşimlere varılır. Örneğin, yine zorunda olmak kipliğinden örnek verecek olursak, "yapmak zorunda olmak" zorunluluğa, "yapmamak zorunda olmak" yasaklamaya, "yapmak zorunda olmamak" isteğe bağlılığa ve zorunlu olmamaya, "yapmamak zorunda olmamak" da yasaklamanın olmamasına ve izne işaret eder.[305] Öznenin farklı bir değerlendirilmesi de kipliklerin, çeşitli birleşimlerine göre de değerlendirilmelidir. Örneğin, "sorunlu bir özne, kipliklerin karşı karşıya gelmesi ve çelişmesi ile tanımlanabilecektir: /yapmak istemek/ ve /yapabilmek /ama/ yapmamak zorunda olmak /" [306] örneğindeki gibi. Ancak şunu da akılda tutmak gerekir ki, her yapmamak zorunda olan, o yapmaması gereken şeyi yapmayacak değildir ve bu nedenle de dünya dillerinde katılmamak, sorgulamak, karşı çıkmak, inat etmek, işi yokuşa sürmek, ayak diremek, direnmek, güçleştirmek, zorluk çıkarmak, ısrar etmek, reddetmek, isyan etmek, başkaldırmak, kavga vermek, kendini ezdirmemek gibi bazı ifadeler yerleşmiştir.

Sonuç olarak, tek tek kiplikler, birleşimleri, olumlu ya da olumsuz çekimleri, anlatıya çok şey katar. "Anlatılarda, birbiriyle bağdaşan ya da bağdaşmayan kipliklerin karşı karşıya gelmesinden doğan verimlilik, aynı anda bir araya toplandıklarında bir öznenin yeteneklerini tanımlamak için incelenebilir"[307] zira "eyleyen, kipsel birleşimin gerçekleştiği yerdir"[308] ve bir kişinin tutum ve davranışları değerlendirirken, dört kiplikten hangilerinin ne derecede ve hangi birleşimde devrede

[304] **age,** 59.
[305] Bertrand, **age,** 197.
[306] **age,** 196.
[307] age, 198.
[308] Coquet, 1984, 11.

olduğuna, hangilerinin de devre dışı bulunduğuna ve öznenin devredeki kipliklere karşı sergilediği tavır ve tepkilere bakılmalıdır, Aynı durum, yazınsal yapıt için yapılan göstergebilimsel çözümleme ve çeviri yapıt için yapılan çeviri göstergebilimsel çözümleme için de söz konusudur.

2.12.7.9. Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması

Coquet, söyleyenleri özne, yükümsüz özne ve eşik özne olarak sınıflandırmıştır.[309] Buna göre, "yargılama yetisi olan söyleyen 'özne', yargılamanın bulunmadığı bir söylemin üreticisi olan söyleyen 'yükümsüz özne', 'sınırdaki söyleyen' de 'eşik özne' "[310] olarak adlandırılır. Öznenin bağımlılık ya da özerklik durumunu kipsel donanımları kadar öznelik dönüşümleri, yani özne mi, yükümsüz özne mi, eşik özne mi olduğu da belirler.[311]

Özne, yaşamının her alanında ve her anında, çeşitli etkenlerden dolayı aynı öznelik yetilerini gösteremez. Öznelik yetilerinin geçici ya da kalıcı olarak yitirildiği kimi durumlar, yine geçici ya da kalıcı olarak yükümsüz öznelik konumunu getirir. Yükümsüz özne, yaptığının ya da söylediğinin sorumluluğunu alacak durumda değildir. Algılarını yargıya dönüştürmesi sıkıntılıdır ve akıl yürütmesi kusurludur. Eşik öznelik ise, geçici bir süreliğine akıl yürütme yetisinin zayıflamasıdır, öznelik durumu geçici olarak yitime uğramışsa da, yükümsüz özneliğe geçiş söz konusu değildir, bu nedenle özne ikisinin arasında yer alan eşikte durmaktadır. Göstergebilimsel bir çözümlemede öncelikli olan bir söylemi çözümlerken öznesinin hangi boyutta olduğunu belirlemektir zira özne söyleminin yükümlülüğünü alamayan bir boyutta ise, söylem bu bağlamda ele alınmalı ve çözümlenmelidir. Öte yandan "Yükümsüz öznenin söylemlerini çözümlemek de ayrıca ilgi çekicidir: çoğu zaman, dilin tutkusal boyutunu harekete geçirir". [312]

2.12.7.10. Gerçeğe Uygunluk Sınıflamasının Göz Önüne Alınması

"Gerçeğe uygunluk kiplikleri (olmak ve görünmek) anlatıda anlam oluşumuna katkıda bulunur. […] Özellikle bilmece içeren metinlerde, gerçeğe uygunluk kategorisi önemli bir rol oynar."[313] "Olmak", gerçekliğe işaret ederken, "görünmek"

[309] Coquet, 2007, 37.
[310] age, 36.
[311] bkz. çalışmamızın 2.12.5.5.bölümü.
[312] Öztürk Kasar, Pour Une Sémiotique, 169.
[313] **age,** 169.

kimi zaman gerçekle bağdaşık olmaktan çok, belli bir amaç doğrultusunda belli bir izlenim uyandırmaya yöneliktir, bu nedenle de yanıltıcı olma özelliği, ya da en azından olasılığı taşır. Bu durum, " olmak" ile "görünmek" arasında o çok bilinen ve gerek kurgusalda, gerekse gerçek yaşamda sıkça söz konusu edilen ikileme neden olur.

"Anlam, algılama düzeninde, okumada olduğu gibi, daima gözümüzün önünde, *görünme* şeklinde ortaya çıkar."[314] Başka bir deyişle, yaşamda da ilk algılanan görünmedir, okumada da. Görünme, bu anlamda yalnızca ilk izlenimdir. Görünenle olanın aynı mı, farklı mı olduğunun yargısına ise bir sonraki aşamada varılır. Her yazılan doğru olmadığı gibi, her okunan da doğru olamaz, tabi burada okumayı yine geniş bir anlamda, dıştan gelen her tür ileti olarak, hem görme, hem de duyma olarak alabiliriz. Sonuç olarak, göstergebilimsel çözümlemede, görünme ile olmanın ne derece bağdaşık olduğunu değerlendirmek gerekir.

Gerçeğe uygunluk sınıflaması, Greimas ve Courtés tarafından göstergebilimsel kare ile ifade edilmiştir. Bu karede, olduğu gibi görünmek / göründüğü gibi olmak durumu "gerçeklik", olmadığı gibi görünmemek / görünmediği gibi olmamak durumu "yanıltıcılık", olduğu gibi görünmemek durumu "giz" ve olmadığı gibi görünmek durumu ise "yalan" olarak konumlanmaktadır:

> "Gerçeğe uygunluk sınıflaması, görünme olarak adlandırılan *görünmek/görünmemek* şeması ile içkinlik olarak adlandırılan *olmak/olmamak* şemasının bağıntısından oluşur. 'Gerçeklik oyunu' var oluşun bu iki boyutu arasında oynanır. 'Görünme'den içkinliğin var olduğunun çıkarsanması, 'olma'nın olduğunun kurala bağlanmasıdır."[315]

2.12.7.11. Anlatıdaki Bilmecelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının Değerlendirilmesi

Anlatıda önemsiz gözüken ve hatta hızlı bir okumada hiç dikkat çekmeden atlanabilecek kimi ayrıntılar, anlatının anlam evreni için önem taşıyan, bir bilmeceyi, bir gizi çözmesi için okura yardım eden ya da çözememesi için tuzak kurup onu yanlış yönlendiren nitelikte olabilir. Bunları yakalayabilmek için öncelikle yapıtı atlamadan, sindire sindire okumak önemli bir koşuldur.

> "Bilmeceler varsa, onları çözümsüz tutmak için yapılmış manevralar da vardır. Bu nedenle bazı anlatım teknikleri iki farklı işlev üstlenerek buna katkıda bulunurlar: ya önceleme, sona olta atma, söylemlerin kaynaştırılması, kısmi yanıt verilmesi gibi tekniklerle okuyucuya yardım ederler ya da aldatmaca, gerçeğin askıya alınması, gerçeğin geciktirilmesi, yanlış yanıt, konudan sapma bilmecenin çözüleceği sırada susma, anlam belirsizliği ve ikili anlama gibi tekniklerle

[314] Bertrand, **age,** 151.
[315] Greimas, Courtés, 1979, 419.

> okuyucuyu yanlış yönlendirirler. Zaman zaman, bir gerilim yaratmak için bu tekniklerin nöbetleşe kullanılması da söz konusudur."[316] [317]

2.12.7.12. Anlatıdaki Sözleşmelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının Değerlendirilmesi

Bireyler arasındaki daha önce sözünü ettiğimiz güç dağılımları, bağımsızlık ve özerklik durumları, özneliğin hangi konumunda bulunulduğu gibi ayrıntılar, yapılan sözleşmelerin dengeleri üzerinde de etkili olur. Bireyler arası her tür güç dengesizliği, bir tarafın her tür bağımlılık, eşik öznelik ya da yükümsüz öznelik durumu, yapılan sözleşme zayıf taraf açısından adil olmayan koşullar taşımasına ve yine adil olmayan sonuçlar doğurmasına neden olabilecektir. "Anlatıda sözleşme söz konusu olduğunda, sözleşmeye katılan öğelerin birbirine göre konumunu incelemek, gönderen mi gönderilen mi, egemen özne mi ezilen özne mi, yoksa diğer tarafla eşit konumda mı olduğuna bakmak gerekir."[318]

> "İlk bakışta, iki tür sözleşme ayırt edilebilir. Öznelerden biri bir 'öneri'de bulunduğunda ve diğeri de bir 'taahhüt' altına girdiğinde sözleşmenin **tek taraflı** olduğu söylenir. 'Öneri' ve 'taahhüt'ler birbiriyle çaprazlaştığında sözleşme **çift taraflı** ya da **karşılıklı** olur. Gündelik kullanım sözcüklerinden sözlüklerinden alınmış böyle bir tanım, sözleşmeye dair yapının kipsel niteliğini gösterir. 'Öneri', Ö1 öznesinin Ö2 öznesinden bir şey yapmasını ya da bir şey olmasını istemesi olarak yorumlanabilir. 'Taahhüt' ise önerilen işi üzerine alan Ö2 öznesinin bu işi istemesi ya da yapmak zorunda olmasından başka bir şey değildir."[319]

Göstergebilimsel çözümlemede öznelerin birbirlerine göre konumları doğru irdelendiğinde, sözleşmenin iki taraflı olması halinde ise kazan / kazan ilişkisi ortaya çıkabilecektir. Bu anlamda, anlatıdaki sözleşmeleri doğru değerlendirmek için, sözleşmenin taraflarına dikkatli bakmak gerekmektedir.

2.13 Yöntemlerin Uygulamada Kullanılması

Çalışmanın bundan sonraki uygulama bölümünde, metnin göstergebilimsel çözümlenmenin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için öncelikle metin özetlenecek, sonrasında metindeki karakterler ve karakterlerin anıştırdıklarına yer verilecektir. Bundan sonra, metnin kendisini çevreleyen öğelerle ilişkisi ile alımlayan öznenin anlam üretimindeki rolünün değerlendirilmesi, iki ayrı çözümleme yöntemi olmakla birlikte, *Animal Farm'*da birbiriyle yakından ilintili noktalara bağlandığından,

---

[316] Öztürk Kasar, **Pour une Sémiotique,** 170.
[317] Bu konuda daha fazla bilgi ve örnek için, bkz. Sündüz Öztürk Kasar, "Contribution Sémiotique à la Quête du Sens en Traduction Littéraire, **Le Sens en Traduction,** ed. Marianne Lederer (Paris, Les Lettres Modernes Minard, 2005): 225-233.
[318] Öztürk Kasar, **Pour une Sémiotique**, 170.
[319] Greimas, Courtés, **age,** 59.

birlikte ele alınacaktır. Bir sonraki aşamada, özgün başlık ile çeviri başlıklar karşılaştırmalı olarak çözümlenecek, bundan sonra kesitleme bölümüne geçilecektir. Her bir kesitte göstergebilimsel ve çeviri göstergebilimsel çözümleme yapılacak, göstergebilimsel çözümleme kapsamında çoğul okuma ve anlamlandırma eksenleri değerlendirilecek, metinlerarasılık değerlendirmesi kapsamında daha önce değinilen karakterlerin anıştırdıkları dışında kullanılan "anıştırma" örnekleri incelenecek, kesitte geçen özel adların anlam evrenine katkısı olup olmadığı değerlendirilecek, eyleyenlerin kipsel donanımları incelenecek, söyleyenlerin öznelik dönüşümleri saptanacak ve ayrıca olan ve görünenin farkı olup olmadığına, bilmecelere, sözleşmelere bakılacaktır.

Bu yöntemlerle yapılacak çözümlemeler kapsamında her bir kesitte yer alan gerek söylemin üreticisi, gerekse alıcısı açısından, söylemler esnasında söyleyenlerin temel bileşen, kavramlaştırıcı bileşen, içkin bileşen ve aşkın bileşenlerinden hangilerinin ne derece devrede olduğu saptanarak, söylemleri bu bağlamda değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bunun yanı sıra her bir söylem üreticisinin ve alıcısının, yani her bir ben ve sen'in öznelik yetileri ve söyleyenler tipolojisinin neresinde yer aldıkları incelenip özne, eşik özne ve yükümsüz öznelik durumları saptandığında, içinde bulundukları konumun söylemlerinin anlamı, ağırlığı, değeri ya da geçerliliği üzerindeki etkisi incelenecek, söyleyenin söylediğinin sorumluluğunu alıp alamadığı değerlendirilecektir. Bir yandan da, söyleyenlerin kipsel donanımlarının, yani "istemek", "yapabilmek", "bilmek" donanımları ile "zorunda olmak" durumlarının incelenerek özerk mi, bağımlı mı olduklarının saptanacak, donanımların yokluğu ya da eksikliğinde söylemlerinin nasıl etkilendiği değerlendirilecektir.

Sözleşmelerin saptanması ve söyleyenlerin kipsel donanımları, bağımlılık, özerklik ve öznelik yetisi durumları açısından incelenmesi aşamalarında, ayrıca anlatıda sözleşmelerin olup olmadığına bakılacak ve varsa sözleşme şartlarında eşitlik olup olmadığı, sözleşmeye katılan öğelerin birbirine göre konumlarının nasıl olduğu, "gönderen mi gönderilen mi, egemen özne mi, ezilen özne mi, yoksa eşit konumda mı bulundukları" [320] değerlendirilecektir.

Yine her bir kesitte, söylemlerin gerçeğe uygunluk durumları kapsamında "görünmek" ile "olmak" arasındaki farkların değerlendirilecektir. Öte yandan

[320] Öztürk **Pour une Sémiotique**, 170.

anlatıdaki "bilmece"ler, "sona" atılan oltalar [321] [322] ya da "sonraya" atılan oltalar değerlendirilecek, bilmecelerin çözümü ile ilgili verilen ipuçlarının özgün metinde ve çeviri metinlerde yansıtılma durumları karşılaştırılacaktır.

Her bir kesitin göstergebilimsel çözümlemesinden sonra çeviri göstergebilimsel değerlendirmesi yapılacaktır. Elbette aynı şekilde, göstergebilimsel çözümleme için açıklanan her bir noktanın da, çeviri metinlerin her birine yansıtılma durumu ve derecesi değerlendirilecek, yansıtılamamış ya da eksik yansıtılmış ise nedenlerinin üzerinde durularak örnek oluşturan her bir durumun metnin anlam evrenine nasıl etki ettiği belirlenecek ve bu aşamada ölçüt olarak "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği" kullanılacaktır.

"Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği" aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere anlam doluluğundan boşluğa giden ve dokuz aşamadan oluşan bir bozulma sürecini yansıtmaktadır. Bu süreç, kademe kademe, çeviride var olmayan ya da gizlenmek istenen göstergenin eklenmesinden başlayıp, özgün metinde örtük bırakılan anlamların açılması, açık anlamların örtükleştirilmesi, yetersiz ya da özgün metinden farklı anlamlar üretilmesi ya da anlamsızlık üretilmesine kadar değişiklik gösteren ve var olan göstergenin yok sayılıp atlanmasına kadar giden çeşitli eğilimleri içinde barındırmaktadır.

[321] **age,** 170.
[322] Bu konuda daha fazla bilgi ve örnek için, bkz. Sündüz Öztürk Kasar, "Contribution Sémiotique à la Quête du Sens en Traduction Littéraire, **Le Sens en Traduction,** ed. Marianne Lederer (Paris, Les Lettres Modernes Minard, 2006): 225-233.

Tablo 4: Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği[323]

	ANLAM BOZUCU EĞİLİMLER	ANLAM BOZUCU EĞİLİMİ ORTAYA ÇIKARAN İŞLEM	SONUÇ	ANLAMLAMA ALANI
1	**Anlamın aşırı yorumlanması**	Özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunmak ya da özgün yapıtta örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirmek	Aşırı Çeviri / Aşırı Anlam	ANLAM (Göstergenin anlam alanı içerisinde)
2	**Anlamın bulanıklaştırılması**	Özgün yapıtta açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlamı bulanık, belirsiz hale getirmek.	Bulanık Anlam	
3	**Anlamın eksik yorumlanması**	Eksik bilgi vermek, yetersiz anlam üretmek	Eksik çeviri / Yetersiz Anlam	
4	**Anlamın kaydırılması**	Bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretmek ya da özgün metnin çağrıştırmadığı bir yananlam yaratmak.	Başka anlam	DOLAY ANLAM (Göstergenin anlam alanının sınırlarında)
5	**Anlamın bozulması**	Özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretmek.	Yanlış anlam	
6	**Anlamın çarpıtılması**	Özgün metindeki anlama zıt bir anlam üretmek.	Karşıt anlam	
7	**Anlamın saptırılması**	Özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretmek.	Aykırı anlam	ANLAMSIZLIK (göstergenin anlam alanının dışında)
8	**Anlamın parçalanması**	Anlamdan yoksun bir sözce üretmek; bu durumda, anlam söz konusu değildir ancak özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntıları mevcuttur.	Anlamsızlık	
9	**Anlamın yok edilmesi**	Özgün birimde anlam üreten birimin silinmesi, yok edilmesi; bu eğilim çeviri yokluğuna neden olur. Anlamdan hiçbir izin kalmadığı, göstergenin tümüyle ortadan kaldırıldığı gösterge ve anlam oluşumunun sıfır derecesidir bu.	Çeviri yokluğu/ Gösterge Yokluğu	

İlk olarak Sündüz Öztürk Kasar, "Un chef d'œuvre très connu : Le chef d'œuvre inconnu de Balzac". Commentaires d'une Traduction à l'Autre Laissant Traces, ed. Magdalena Nowotna, Amir Moghani, **Les traces du traducteur**, (Paris : Publications de l'INALCO, 2009) : 193'te yayınlanan *Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği*, Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı kapsamında yer alan Çeviri Göstergebilimi derslerinin akışı içinde Prof. Dr Sündüz Öztürk Kasar tarafından güncellenerek Öztürk Kasar, Tuna, **Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma,** 463'te güncel haliyle yayınlanmıştır

Böylelikle sözü edilen tüm çözümleme yöntemlerinden yararlanılmasıyla öncelikle özgün metnin farklı okumalarına ait göstergeler saptanacaktır. Bundan sonra özgün metnin çeviri metinlerle birlikte incelenmesiyle, anlamın aşırı yorumlanmasından yok edilmesine uzanan anlam bozucu eğilimler yüzdelik dağılımlarına göre değerlendirilecek ve çevirinin anlam bozucu sonuçlardan korunabilmesi için farklı okumalara ait göstergelerin çeviri metinlere korunarak taşınmasında çeviri göstergebiliminin sunacağı katkı ortaya koyulacaktır.

[323] Öztürk Kasar, Tuna, **age,** 463.

3. *ANIMAL FARM*'IN ÇEVİRİ GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLENMESİ

Daha önceki bölümlerde, göstergebilimin çok çeşitli uygulama alanları olduğundan söz etmiştik. Çalışmamızın uygulama alanı ise, bu çok çeşitli uygulama alanlarından biri olarak, Öztürk Kasar tarafından "bir saha göstergebilimi"[324] olarak önerilen çeviri göstergebilimidir. Bu noktada, çevirinin neden göstergebilime "gereksinim" duyabileceği üzerinde biraz düşünelim, düşünürken de gereksinim duyma durumunun, tanım gereği, giderilmesi gereken güçlük veya eksiklik ya da daha genel bir tanımla soruna işaret ettiğini ön kabul olarak alalım. Öncelikle, çeviri söz konusu olsun ya da olmasın "dil, tuzaklıdır: söylemimiz tuzaklıdır. […] Dilbilimcinin, söylem çözümleyicinin, yani göstergebilimcinin derdi hiç bitmez. Dilin basit olduğuna, daha açıkçası, tek anlamlı olduğuna inanana gecikmeden doğruyu öğretmek gerekir."[325] Durum aynı dil içinde dahi böyle iken, çeviri söz konusu olduğunda yaşanacak sorunlar kaçınılmazdır:

> "Anadilinde bile bir insanın kimi kez yanlışlıklar yaptığı düşünülürse yabancı dil gibi başka bir yaşayış düzenine bağlı olan ve sonradan öğrenilen bir dilde yanılgılara düşmenin çok daha büyük bir olasılık taşıyacağı açıktır. İnsan dilinin kendi içinde saklı olan kimi dil tuzakları yüzünden […] çevirilerde aksamalar ortaya çıkmaktadır."[326]

Aksamalar çeşit çeşit olabilir. Paul Ricœur, çeviriyi "zor bir iddia olarak, kimi zaman da kazanılması olanaksız bir iddia olarak"[327] görmektedir. Ricœur'e göre "çevrilemezlik alanları metnin içine serpiştirilmiştir; bunlar çeviriyi bir drama, iyi çeviri dileğini de bir iddiaya dönüştürürler."[328] Çeviri, eğer zor ya da kazanılması olanaksız bir iddia ise, içinde çeşitli derecelerde yer alan kimi anlam bozucu eğilimlerin, (diğer etkenlerin yanı sıra) bu zorluk ya da olanaksızlığın bir sonucu olduğu düşünülebilir. "Çeviride belli bir kurtarma işi yapılır ve bazı şeyleri de yitirmeye rıza gösterilir."[329] Bilerek ya da bilmeyerek anlam kimi zaman kaydırılır, kimi zaman aşırı, kimi zaman da eksik yorumlanır ve böylelikle şu ya da bu şekilde

---

[324] Öztürk Kasar, 2012, 432.
[325] Coquet 1997, 24.
[326] Özcan Başkan, "Dilde Çeviri İşlemi", **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**, s. 322 (1978): 31.
[327] Paul Ricœur, Çeviri Üzerine, çev. Sündüz Öztürk Kasar (İstanbul, Y.K.Y., 2008), 9.
[328] **age,** 12.
[329] **age,** 10.

"çeviri ne denli başarılı olursa olsun, kaynak dildeki betik ister istemez kimi öğeleri 'eksilmiş' olarak erek dilde karşımıza çıkar."[330] Yine Ricœur'e göre, "*çeviri,* çeviri olduğu için, tanımı gereği ne yapılırsa yapılsın, bir biçimde kötü çeviri olacağı kaygısında da doruk noktasına ulaşır."[331] Çevirinin güç yanları, başkalarınca da, başka yerlerde, başka şekillerde dile getirilmiştir:

> "Yüzyıllardır, gerçekten de en aydın kişiler bile çevirinin kendi içinde bir olanaksızlık olduğunu açıklamaktan geri durmamışlardır.
> İspanya'da Cervantes çeviriyi ters konmuş bir halıya benzetir: Bütün motifler oradadır, ama güzelliklerinden hiçbiri görülemez.
> İtalya'da Dante şöyle der: 'Şiir yoluyla uyumlu kılınmış şeylerin hiçbiri kendi dilinden bir başka dilde hoşluğu ve uyumu bozulmadan aktarılamaz.'
> Almanya'da Humboldt şu açıklamayı yapar: 'Her çeviri, tartışmasız olarak, gerçekleşemeyecek bir işi çözme işi gibi gözükür bana.' Schlegel ise şu görüştedir: 'Çeviri ölümüne yapılan bir düellodur, çeviren ya da çevrilen kaçınılmaz olarak ölür.'
> İngiltere'de George Borrow düşüncesini şöyle açıklar: Çeviri, olsa olsa, bir yankıdır.' Fransa'da da, Joachim du Bellay'den Victor Hugo^ya kadar, bu alanda görüş belirtmiş çok sayıda düşünce adamı vardır; aralarından çeviri konusunda ustalaşmış Voltaire de çevirilerin bir yapıtın hatalarını arttırdığını, güzelliklerinin ise bozduğunu düşünür."[332]

Çevirinin güçlüklerini konu eden bu alıntılarda kullanılan çeşitli fiillere, adlara, sıfatlara tekrar bakalım: yanlışlık, yanılgı, tuzak, aksama, iddia, olanaksız, katlanmak, zahmet, sına(n)mak, çevrilmezlik, dram, kurtarmak, yitirmek, rıza, eksilmek, çabalamak, kötü, kusur, düş, hayal, cephe, savaşmak, olanaksızlık, aktarılamamak, gerçekleşememek, ölüm, düello, ölmek, yankı, hata, bozulmak… Bu sözcükler ya doğrudan olumsuzluk belirtmekte, ya olumsuzluk çağrıştırmakta ya da sınırlayıcı bir anlama götürmekte, böylelikle çevirinin hem tanım gereği, hem de bir ön kabul olarak "güç" olduğu kesinlenmektedir. Bu durum da, çevirinin bir miktar kusur barındırmasını anlaşılır kılmaktadır. Şu halde, çeviride "aşırıya kaçmış, abartılmış, eksik kalmış, bulanık, kaymış, başkalaşmış, bozuk, yanlış, çarpık, saptırılmış, aykırı, parçalanmış ya da anlamsız bir şeyler bulmak ve hatta bazen de bir şey bulamamak"[333] olasıdır.

Çevirinin ya da özellikle yazın çevirisinin güçlükleriyle devam edelim: Öncelikle, çevirmen "aslın bir üslubu, yazarının bir özelliği olduğuna"[334] dikkat etmeyebilir, hatta üslubu fark etmeyebilir veya üslubu yansıtabilecek anlatım yeteneğinden yoksun olabilir. "Yazınsal dil, anlam olanakları bakımından sınır tanımayan bir

---

[330] Berke Vardar, "Dilbilim Açısından Çeviri", **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**, s. 322 (1978): 68.
[331] Ricœur, **age,** 12.
[332] Edmond Cary, "Nasıl Çevirmeli? Çeviri Olanaklı mıdır?", çev. Mehmet Rifat Sema Rifat, **Çeviri Seçkisi II, Çeviri(bilim) Nedir?** ed. Mehmet Rifat 2. bs. (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2008), 55-56.
[333] Öztürk Kasar, Tuna, **age**, 463'te' bulunan Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliğine göndermedir.
[334] Mustafa Nihat Özön, **Türkçede Roman**, 2.bs (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 140.

dildir"[335] ve dolayısıyla da "yazını okuyup anlamak için yapıtta kullanılan dili bilmekten daha çok şey gerekir, ama yazınsal yapıtların doyurucu biçimde yorumu için ne gibi ek bilgi gerektiğini ortaya koymak çok güçtür."[336] Güçtür zira yazınsal yapıtın konusu, bağlamı, öykü ve söylem zamanına göre, gereken ek bilgi yapıttan yapıta farklılık gösterebilecektir. Örneğin George Orwel'in *Animal Farm*'ını okumak için, yergi türünün ne olduğunu, 1917 Rus Devrimini, propaganda kavramını ve yöntemlerini bilmek gerekir. Altyapı gereksinimi, metinle öncelikle bir okur olarak tanışacak çevirmen için de geçerlidir.

Yazın çevirisi söz konusu olduğunda, metinlerin "dilsel ve biçimsel özellikleri nedeniyle çevirmen metne tüm anlam katmanlarını, olası tüm yorumları fark edecek biçimde yaklaşmak zorundadır"[337] çünkü "herhangi bir okurdan farklı olarak çevirmenden istenen satır aralarını okuyabilecek dilsel ve ekinsel yetkinliğe sahip olması, bunun yanı sıra yazarın 'ne anlatmak istediğini' kavrayabilecek yeterli içgörüye ve olgunluğa sahip olmasıdır."[338] Bunların sağlanması için, çevirmenin yapıta göstergebilimsel bir bakış açısı ile yaklaşması gerekir:

> "Şifre çözücü, metin *öncelikle* dilsel olarak kodlanmamış gibi davranamaz. Bu durumda göstergebilimciye düşen, ilkin bu şifrelemenin içeriğini belirlemek ve "dilsel anlam"ın konumunu çözümlemek, ve sonrasında da […] daima ikincil gelen anlamlar sonsuzluğuna ayna tutmaktır."[339]

Hiç kuşkusuz çevirmen de, bir şifre çözücü ve şifre aktarıcı olarak metnin birincil anlamını gördükten sonra ötesini de görmek üzere bakmayı bilmelidir. "Asıl tartışma yapıtın dediklerinden değil, kaldı ki yapıt pek az şey der, demediklerinden, yapıtın çevresinde inşa edildiği o boşluk üzerinden yürütülecektir."[340] Bu doğrultuda, göstergebilimsel çözümleme yaparak yol alan çevirmenin, özgün metnin dedikleri kadar, demeden dediklerini de aktarabilme olasılığı artabilecektir. Öte yandan, "yazınsal metnin gerçek kavranışı, sözcüklerinin anlam alanlarının birbirine taşan, birbiriyle örtüşen devingen kesimlerini sezebilen bir kafanın işidir."[341] Ancak, her bir "sezebilen kafa", diğerlerinden ve ayrıca "sezdirebilen kafa"lardan farklı çalışır.

---

[335] Akşit Göktürk, "Yazınsal Çeviride Metin-Ötesi Anlam İlişkileri", **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**, s. 322 (1978): 61.
[336] Culler, **age,** 105.
[337] Şehnaz Tahir Gürçağlar, **Çevirinin ABC'si** (İstanbul: Say Yayınları, 2011) 36.
[338] Lale Arslan Özcan, "Yazar-Çevirmen: Bir Efendi-Köle İlişkisi mi? Yoksa bir Efendi-Efendi İlişkisi mi?", **10. Uluslararası Dil,Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildiriler, 03-05 Kasım 2010** (Ankara:Gazi Üniversitesi,2010), 151.
[339] Coquet, 1972, 26.
[340] Coquet, **age,** 25.
[341] Göktürk, 1978, 62.

Bir önceki bölümde, söylemin üreticisi ile birlikte değerlendirilmesinin ve üreticinin de söylem anında hangi bileşenlerinin ne derece devrede olduğunun belirlenmesinin öneminden söz etmiştik. Kimin, neyi hangi şartlar, üzerinde işleyen hangi iç ve dış güçlerin etkisi altında söylediğinin, söylemin çözümlenmesinde kuşkusuz çok büyük etkisi vardır. Ancak, her söylemin bir dinleyeni olduğuna göre, dinleme anında dinleyenin üzerinde hangi iç ve dış güçlerin etkili olduğu da söylenenden çıkarılacaklar üzerinde belirleyici olabilmektedir. Öte yandan, söylem anında uzun ya da kısa süreli işbaşında bulunan bileşenlerin yanı sıra, söyleyenin ve dinleyenin doğasından olduğu kadar, yaşadığı toplumdan, sosyal ve kültürel çevreden kaynaklanan kazanılmış özellikleri ve kalıp yargıları da söylemin üretimi ve alımı üzerinde rol oynayan etkenlerdir zira özne yaşamının ilk anlarından itibaren hem kendisinde olup bitenleri, hem de etrafında olup bitenleri kaydeder, herkesin "kendisi" ve "etrafı" da, diğerlerinin "kendisi" ve "etrafı"ndan farklıdır:

> "Her bireyin bedensel ve zihinsel özellikleri ve yetenekleri kendine özgü olduğuna göre, yine her bireyin içinde ve üstünde işleyen güçler bireysel ve toplumsal açıdan diğerlerinden farklı olacağına göre, yüzde yüz aynı bileşime sahip söylem üreticileri ve alıcıları var mıdır? Olabilir mi? Bu kadar karmaşık yapıdaki bir "söyleyen"in ortaya koyduğu söylemi bir o kadar karmaşık bileşimli "dinleyen"i ne kadar anlıyor acaba? Söylemin içerdiği göstergelerin tümüyle okunabilmesi ve ürettiği anlamların bütünüyle algılanması, dolayısıyla tarafların birbirini eksiksiz olarak anlamaları olanaklı mıdır? Bu sorulara olumlu yanıt vermek çok zor; belki de anlaşmazlıklarımızın, tartışmalarımızın, kavgalarımızın ve hatta savaşların kökeninde "*phusis*'in *logos*'ta *"çevrilmesi"* sırasında" oluşan farklılıklar ve bunlardan kaynaklanan sorunlar yer almakta."[342]

Bu doğrultuda, söyleyenle dinleyenin birbirlerini eksiksiz anlamaları, elbette "zor bir iddia"[343] olmaktan öteye gitmez zira birey olarak kendimizi bile eksiksiz anlamak olanaksız iken ve kimi zaman yaptıklarınızı neden yaptığımızı, söylediklerimizi neden söylediğimizi kendimize bile açıklayamıyor iken, bir başkasını tam anlamak kuşkusuz "kazanılması olanaksız bir iddia"[344] olacaktır. Algıların yargılara dönüşmesi sırasında oluşan farklılıklar, hatta daha algılama aşamasında iken oluşan farklılıklar gerçek yaşamdaki her tür iletişim, bildirişim ve etkileşim üzerinde etkili olduğu gibi, yazınsal bir yapıt ve çevirisi için de geçerli durumlardır. Üstelik, insanlar yalnızca değişik değişik ve ayrıca değişken değildir, bunlar yetmiyormuş gibi, bir de algıları sınırlıdır:

> "Okur ya da değişik okurlar; belli bir yazın metnine birbirinden çok ayrı tepkiler gösterebilir, anlamı bambaşka doğrultularda yorumlayabilirler. Birçok durumda okur, yazın metnindeki

[342] Öztürk Kasar, 2012, 431-432.
[343] Ricœur, **age,** 9.
[344] **age,** 9.

örtük anlamları da kendi kavrayışınca açık kılma eğilimindedir. Bu örtük anlamların, bireysel okurlarca hangi yönde açık kılınacağı ise, yazarca öngörülmüş bir şey değildir."[345]

Aynı şekilde, çevirmen ya da değişik çevirmenler özgün yazın metnine birbirinden çok ayrı tepkiler gösterebilir. "Çevirmenin geçmişi, eğitimi, sosyo-kültürel konumlanışı, sosyo-politik görüşleri ve buna benzer ona ait olan her öznel öğe, kaynak metnin yorumlanmasında etkili olacaktır."[346] Böylelikle çevirmen, anlamı bambaşka doğrultularda yorumlayabilecek, örtük anlamları yazarca öngörülmeyen biçimde kendi kavrayışınca açabilecek, açık anlamları da yine kendi kavrayışınca ve hatta yazara rağmen örtükleştirebilecektir çünkü "yazın çevirisi, içeriğin doğrudan doğruya aktarılmasıyla başarılamayacağından, ister istemez bir yorumbilgisel bir süreç sonunda gerçekleşir. Böylece her yazın metninin çevirisi, çevirmenin yorumu ile bireysel biçeminden izler taşır"[347] çünkü her çevirmen, bir şeyi ifade etmenin bir çok yolundan yalnızca birisini seçer ve farklı çevirmenler söz konusu olduğunda, bu seçimler birbiri ile örtüşmek durumunda değildir, üstelik okumalar da kaçınılmaz olarak farklıdır. Sonuç olarak "çevirmen kendi okuması, yaptığı araştırmalar ve ortaya koyduğu yaratıcılıkla farklı bir dilde metni yeniden kurgular. Çeviri kaçınılmaz olarak tek bir okumayla, çevirmenin okumasıyla şekillenir."[348] Başka bir deyişle, "çevirmenin kendine özgü düşünsel konumu, bilgisi, okuma birikimi, kaynak dil ile çeviri dilini kullanabilme gücü, zihinsel çözümleme, yorumlama, çağrıştırma yetisi, belli bir yazın yapıtını seçmekteki amacı çeviride sorumluluk duygusu"[349] yaptığı çeviride şu ya da bu şekilde kendini gösterir.

Öte yandan, çevirmen açısından bir yazınsal metni "okumak", yalnızca bunlardan ibaret bir edim de değildir; "çözümleme sürecinde metnin toplumbilimsel ve kültürel bir ortamın ürünü olduğunu göz ardı etmemek gerekir"[350] zira yazın çevirisi "diğer çeviri türlerinde olduğu gibi, yalıtılmış bir etkinlik değildir."[351] Bu doğrultuda aktarılması gereken, yalnızca metni oluşturan sözcükler ya da tümceler değil, metinde doğrudan ya da dolaylı olarak yer verilen tüm öğelerdir. Bu nedenle "çevirmen, bir söylemi bir dilden başka bir dile aktarmaya çalışırken, bir dünyadan

[345] Akşit Göktürk, **Çeviri: Dillerin Dili,** 10.bs (İstanbul, Y.K.Y., 2013), 40.
[346] Ayşe Banu Karadağ, "Çeviri Eleştirisi Yaparken Çeviri Metne 'Çevirmen-Eleştirmen' Olarak Yaklaşabilmek", **Sözcükler İki Aylık Edebiyat Dergisi**, s.9 (İstanbul: Sözcükler Yayınları, 2007): 85.
[347] Göktürk, **age,** 91.
[348] Tahir Gürçağlar, **age,** 36.
[349] Göktürk, 2013, 104.
[350] N. Berrin Aksoy, **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi,** (Ankara: İmge Kitabevi, 2002), 60.
[351] Tahir Gürçağlar, **age,** 38.

başka bir dünyaya dilsel ve ekinsel bir geçiş sağlamaya çalışır" [352] çünkü örtülü de olsalar özgün metnin içerdiği öğelerin atlanması, anlamın eksik yorumlanması başta olmak üzere çeşitli anlam bozucu eğilimleri ortaya çıkararak yine başta çevirinin de eksik kalması olmak üzere çeşitli sonuçları beraberinde getirecektir.

Tüm bunların ışığında "metin, sadece söz birimlerinden ve göstergelerden oluşan bir bütün olarak görülemez, […] ekinsel bir mirasın, etkilerini üzerinde taşıdığı ekinsel bir dokunun parçasıdır. Bu durumda ekinin, metnin yorumunu yönlendirir."[353] Öte yandan, ekinin metnin yorumunu yönlendirdiğini söylerken, yalnızca metnin ait olduğu ekini kastetmekle yetinmeyebiliriz zira yorumun üzerinde, yorumlanan gibi, yorumlayanın da belli bir etkisi olduğundan hareket edecek olursak, yorumlayanın ait olduğu ekinin yönlendirme etkisini de hesaba katmak gerekir. Metnin toplumbilimsel ve ekinsel altyapısına ya da herhangi farklı bir boyutuna yönelim, yine çevirmenin bireysel özelliklerini, altyapısını, birikimini ya da birikim kazanma isteği veya yetisini ve tüm bunların şekillenmesinde az ya da çok rolü olan kendi ekinini gündeme getirecektir:

> "Çevirmen çeviri yaptığı sırada, hatta daha çeviri eylemine başlamadan çevirisini yapacağı metni anlama ve kavrama sürecinde tıpkı bir kaynaktan alır gibi kendi kuramsal, imgelemsel bilgilerinden, düşüncelerinden, önceki okumalarından, genel kültüründen ve uzmanlık bilgilerinden gerekli bilgileri alır. Bu açıdan bakıldığında, çeviri etkinliğini elbette bir dilden başka bir dile doğru gerçekleştirilen basit bir 'aktarım' olarak görmek mümkün değildir. Çeviri edimi, pek çok bilginin, uzmanlık bilgisinin ve yaşam bilgisinin etkinleştirilmesini gerektiren karmaşık bir edimdir."[354]

Kuşkusuz burada söz edilen "pek çok bilgi"nin edinilmesinde ya da edinilme şeklinde, kişisel özellikler gibi pek çok etkenin yanı sıra ait olan ekinin rolü yadsınamaz. Sonuç olarak özgün yapıt, farklı çevirmenler tarafından da farklı şekillerde okunacak ve aktarılacaktır, çevirmen metnini kendi okumasına göre yapacağı seçimlere şekillendirecektir çünkü "insanoğlu" olarak çevirmen de "çeşit çeşit" ve "değişken"dir, algısı, okuması ve çeviri yaparken birçok karşılık arasından karar kılacağı seçimler diğerlerininkilerle tek tip olamaz. Bu durumda, çeviriye ilişkin oluşabilecek çok çeşitli sorunlarla başa çıkmak için nasıl bir hedef belirlenebilir? Yine bir sorundan yola çıkarak yanıta yaklaşmaya çalışalım:

> "Bir yandan yapıtın yazıldığı dil ile çevrildiği dil, öte yandan yapıtın doğduğu ekinsel ortamla çevirisinin sunulduğu ekinsel ortam arasında yeterli bir koşutluk bulunmaması, yapıt ile çevirisi

---

[352] Lale Arslan Özcan, "Ekinsel Öğelerin Aktarımında Etnikmerkezcilik Sorunu. Antoine Berman ve Genel Çeviri Kuramı", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi,** s.13 (Aralık 2003), 158.
[353] **age,** 163.
[354] Arslan Özcan, 2010, 150.

> arasında küçümsenmeyecek uyarsızlıklar doğurur, en azından bir çok yananlamın yitirilmesine yol açar. Bu tür uyarsızlıkları en aza indirme yolunda harcanan çabaların bütün çeviriler için geçerli olduğu söylenebilir. Ama adına yaraşır her anlatı yapıtı kendine özgü bir evren oluşturduğuna, yansıttığı olaylar da bu evrene bağlılıklarıyla anlam kazandıklarına göre, çevirinin öncelikle bu evreni yeniden yaşatmayı amaçlaması gerekir. Nasıl sağlanabilir bu?[355]

Öncelikle, "okumak"la sağlanabilir. Söz edilen evreni yaşatabilmek için, öncelikle onu "okumak" gerekir. Daha önce de altını çizdiğimiz üzere de, her okuma bir gösterge okumadır. Gösterge okuma da, derin bir zihinsel etkinlik içeren, insanın algısını yargıya dönüştüren bir çözümleme işlemidir. Öyle ise özgün metinde var olan anlam evrenini çeviri metinde yaşatmak için, öncelikle anlam evrenini yakalamak, anlam evrenini yakalamak içinse yapıtı göstergebilimsel çözümlemeden geçirmek gerekir. Bundan sonra gelen aşama ise, özgün metinin göstergelerini kayba uğratmadan çeviri metne aktarma boyutu, yani özgün metin göstergelerinin çeviri metinde korunduğu bir yeniden yaşatımdır; bunu sağlamak için gereken tüm süreçleri içeren yaklaşımın bütünü ise "çeviri göstergebilim" yaklaşımı, yaklaşımın uygulayıcısı da çevirmendir:

> "Çevirmen göstergelerin belli söylem koşulları çerçevesinde gerçekleşmesiyle oluşan özgün metni ele alır ve onu başka bir söylem zamanına, başka bir söylem uzamına başka bir söylem alıcısına başka bir bağlam içerisinde aktarmaya çalışır ve bunu yaparken de üretici bir özne olarak gerçekleştirir görevini."[356]

Göstergeleri aktaran çevirmenim "özne" olarak adlandırılması önemsenmelidir çünkü gösterge aktaran çevirmenin yaptığı, bilinçli ve istemli bir edimdir. Çevirmen, özerklik alanında bulunan temel bileşeni yolu ile çevrilecek metinden algıladığı bir göstereni kavramlaştırıcı bileşenine aktararak hangi gösterilene karşılık geldiğini yargılar ve eriştiği gösterileni bu kez varış dilinde hangi gösterilenle karşılayacağına karar verir. Başka bir deyişle, "çevirmen, kavramları adlandırmaya çalışır. Metindeki gösterilenleri yakaladıktan sonra, erek dilde onlara gösterenler, adlandırmalar arar."[357] Bu arayış sürecinde bulduğu seçenekler arasından bir karara varır, vardığı kararı "söyler" ve söylediğini de üstlenir. Başka bir deyişle çevirmen yalnızca yazarın "söylediği" göstereni alıp, erek dilde bir gösteren olarak ifade etmekle yetinmediğinde, yani "göstereni aktaran çevirmen" değil de, "göstergeyi aktaran

---

[355] Tahsin Yücel, "Çeviride Anlatı Dili", **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**, s. 322 (1978): 77.

[356] Sündüz Öztürk Kasar, "Sosyal Bilimlerde Çeviri / Aktarılabilirlik ve Kültürler Üstü İletişim Konulu Uluslararası Paris Kolokyumunun Düşündürdükleri", **İÜ Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Dergisi.** c. 2. s. 2 (2011): 4.

[357] Sündüz Öztürk Kasar, "Traduire Les Signes en Sciences Sociales", **Traduire: Transmettre ou Trahir? Reflexions sur la Traduction en Sciences Humaines,** ed.Stephanie Schwerter et Jennifer K. Dick. **(**Paris: Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 2013): 189.

çevirmen" olduğunda, yani "bir dil edimi […] ile bir mantık-anlam edimini"[358] birleştirdiğinde "özne"dir.

Çeviri edimi böyle çok boyutlu bir gösterge aktarımı olarak değerlendirildiğinde, yüzyıllar boyunca çeviri alanında sürdürülmüş olan ve çeviride biçimin mi, anlamın mı aktarılmasının gerektiğini sorgulayan tartışmaların içinin boş olduğu görülür zira dil göstergesi, bir gösteren, yani biçim ile bir gösterilenin, yani anlamın ayrılmaz bütünüdür: Kavrama uygun ad konmadan kavram var edilemez, içeriksiz bir ad da çevrilemez ve bu durum da göstergebilimin en temel ilkelerinden biridir.[359]

Göstergeleri yakalama ve koruyarak varış diline aktarma noktasında, söylem üreticisini ve alıcısını oluşturan bileşenlere geri dönüp yazar ve çevirmen bağlamında ele alacak olursak, aklımıza şöyle bir soru gelebilmelidir: "bu kadar karmaşık yapıdaki bir yazarın ortaya koyduğu yapıtı bir o kadar karmaşık bileşimli 'çevirmen'i ne kadar anlıyor"[360] ve başka bir dilin de devrede olduğunu düşündüğümüzde, anladığının da ne kadarını, hangi sözcükleri seçerek aktarabiliyor acaba? Yaptığı seçimler şu ya da bu şekilde anlam bozucu eğilimlere dönüşüyor mu, bazı göstergeler sezdirmeden ya da açık açık, hoyratça harcanıyor mu? Çünkü sonuçta çevirmen, yazarla "hiç de özdeş olmayabilecek, kendine özgü kişilik yapısı, yaratıcılığı, bilgisi, yetenekleri, eğilimleri, görüşleri ile bir ileticidir ancak. Metin yazarından gelen iletiyi, kendi yetileri ile durumu ölçüsünde algılayan, alımlayan, yorumlayan bir bireydir."[361] Tüm bu değişkenlerin yanı sıra, buraya kadar da altını birçok şekilde çizdiğimiz üzere, bir de yazınsal yapıtın kendine özgü doğasından kaynaklanan güçlükler de işbaşındadır:

> "Yazınsal yapıt kaygan bir zemin üstüne oturur, işlediği dilin kurallarını gözü pek bir biçimde yıkar; yeni göstergeler, yeni anlamlar, yeni kullanımlar oluşturur. Bu kadarla da kalmaz: Okura tuzaklar kurar, onu bir oyunun içine çeker. Tüm bu nitelikleriyle, yazınsal alan çevirmen için 'tehlikeli bir bölge'dir."[362]

Bu tehlikeli, kaygan ve tuzaklarla dolu alanda daha güvenli yol alabilmek için çevirmen, yanında bir yardımcı bulundurmalıdır.

---

[358] Coquet, 1984,13.
[359] Kasar, 2011,4.
[360] Kasar, 2012, 431'e göndermedir.
[361] Katharina Reiβ, "Die Literarische Übersetzung als Kommunikationsleistung", **Imago linguae : Beiträge zu Sprache, Deutung und Übersetzen : Festschrift zum 60. Geburtstag von Fritz Paepcke,** ed. Karl-Heinz Bender, Klaus Berger, Mario Wandruszka (Münih: Wilhelm Fink Yayınevi, 1977): 487-501'den aktaran Akşit Göktürk, **Çeviri: Dillerin Dili** (İstanbul,:Y.K.Y., 2013), 48.
[362] Öztürk Kasar, 2012, 432.

> "Dilden dile çeviri, doğası gereği, anlam sorunlarına çanak tutar. Türkçe'deki "çevirmek" sözcüğü birçok dünya dilinin yapamadığını yapıyor bu noktada: zira "çevirmek", dilimizde öncelikle, "yönünü değiştirmek" demek. Türkçe muhteşem bir biçimde "çeviri" ediminin bir "yön değiştirme" olduğunu "gösteriyor" bize. Tüm bu koşullarda, çevirmen göstergebilimin yol haritasına çok ciddi bir gereksinim duyar; bu gereksinim yazınsal yapıt karşısında daha da fazla hissettirir kendini."[363]

Yazınsal metnin göstergeler evreninde anlam arayışına çıkan çevirmen bir yol göstericiye gereksinim duyar; bu rehber temel kaygısı anlam üretimi, anlamın kavranması ve çözümlenmesi olan göstergebilim olabilir. Önerdiği çözümleme yöntemiyle göstergebilim çevirmenin arayışına ışık tutar, metnin karanlık kuytu köşelerini aydınlatır. Aydınlanan ve yolunu bulan çevirmen bu yabancı sahada güvenle ilerler. Yazınsal evreni içinde barındıran metnin kesitlere ayrılmasından başlayarak anlam taşıyan her bir öğe sorgulanır, metnin derin ve yüzeysel yapıları kat kat açılır, gizli anlamlar gün ışığına çıkarılır, bilmeceler çözülür. Bu amaçla, farklı göstergebilimsel yöntem ve yaklaşımlara başvurularak, hatta yapıtın farklı yönlerine odaklanılarak değişik okuma ve çözümleme yöntemleri kullanabilir.

Öte yandan, "genel göstergebilimin konusu anlam ve anlamlamadır, yazınsal göstergebilim de yazın yapıtlarında anlam ve anlamlama olgularını inceler, dolayısıyla ele aldığı yapıtı (ya da bir yapıtlar topluluğunu) her yönüyle açıklamak gibi bir savı yoktur."[364] Daha önce değindiğimiz üzere *Maupassan*t adlı yapıtında, Guy de Maupassant'ın *İki Dost* adlı beş buçuk sayfalık öyküsünü 12 kesite bölerek 287 sayfalık bir çözümleme ile inceleyen Greimas gibi, Roland Barthes da *S/Z* adlı yapıtında Honoré de Balzac'ın *Sarrassine* adlı kısa öyküsünü tam 561 kesite bölerek açıklamıştır[365]. Her iki çalışmada da, incelemenin uzunluğu, incelenen yapıtın uzunluğundan kat kat fazladır. Bu aslında anlaşılır bir durumdur çünkü yaşamda her şeyin açıklaması kendisinden uzun ve ayrıntılıdır.

S/Z üzerinden devam edecek olursak, "kuşkusuz *Sarrassine* Roland Barthes'ın *S/Z*'de izlediği yöntemden başka yöntemlerle de çözülebilir ve çözümlenmiştir. Ancak bunun olanaklılığı elimizdeki incelemenin özgünlüğünü ve değerini yitirmesine hiçbir biçimde yol açmaz."[366] Biz de bu çalışmanın çeviri göstergebilim uygulamasında yararlanacağımız *Animal Farm*'ı kuşkusuz her yönüyle ya da bir çok yönüyle, satır satır açıklamak iddiasında olamayız. Öncelikle *Animal Farm*, çok uzun bir yapıt

---

[363] **age,** 432.
[364] Yücel, 2012, 94.
[365] Barthes, 2006, 26-224.
[366] Sündüz Öztürk Kasar, "Önsöz", Roland Barthes, **S/Z.** çev. Sündüz Öztürk Kasar. 3. bs. (İstanbul: Y.K.Y., 2006), 11.

olmasa da, 85 sayfadan oluşmaktadır ve dolayısıyla beş buçuk sayfalık *İki Dost* ya da *S/Z*'nin Türkçe çevirisinde yer aldığı şekliyle 33 sayfalık *Sarrassine*'den oldukça uzundur; yapıtın uzunluğu arttıkça da derinine ve ayrıntısına inilmesi güçleşebileceği gibi, incelemenin kullanışlılığı da azalabilecektir. Öte yandan, *Animal Farm*'ın hem fabl, hem 1917 Rus Devriminin yergisi, hem de propaganda yöntemleri kitabı olarak okunabilmesi, her yönünün ele alınmasını neredeyse olanaksız kılmaktadır. Tüm bunların ötesinde, çeviri göstergebilim söz konusu olduğunda önce özgün yapıt üzerinden göstergebilimsel çözümleme gerçekleştirilmekte, çeviri yapıt ile karşılaştırmalı olarak çeviri göstergebilimsel değerlendirme bundan sonra yapılmaktadır. Bu durum, çeviri göstergebilimsel bir incelemenin yalnız göstergebilimsel çözümlemeye kıyasla çok daha uzun olmasını getirmekte, birden fazla çeviri söz konusu olduğunda, hatta farklı dillerde yapılmış çeviriler işin içine girdiğinde ise incelemenin kapsamı genişlemektedir. Bu durum, *Animal Farm*'ın iki dilde dokuz ayrı çevirisinin incelendiği bu çalışma için de geçerlidir. Bu nedenle, birçok göstergebilimsel çözümleme yaklaşımı arasından, yapıta ve bu çalışmanın kapsamlılığına uyacağı düşünülenler seçilmiştir. Kuşkusuz, odak noktası farklı bir çalışmada, farklı çözümleme yöntemleri de seçilebilir.

Kitabın çeviri göstergebilimsel çözümlemesine geçmeden önce, hem Türkçeye, hem de Fransızcaya neden birden fazla kez çevrildiğini değerlendirecek olursak kuşkusuz *Animal Farm*, çeşitli dillere birden çok kez çevrilme açısından bir istisna değildir. "Kimi edebiyat metinleri farklı bir dilde iki ya da daha fazla çeviriyle de yaşarlar. Aynı edebiyat metninin birden fazla çeviri metin olarak bir kültürün yayın dünyasında var olması 'yeniden çeviri olgusu' olarak adlandırılır."[367] "Bazı çeviriler, tamamen ayrı kaygılarla ve farklı biçemlerde ikinci, üçüncü, kimileri de dördüncü kez yapılır."[368] "Özellikle dünya edebiyatının klasik metinleri söz konusu olduğunda onların yeniden çevirileriyle her kültürde karşılaşılır."[369] Bu çalışma kapsamında da, 1945 Martin Secker and Warburg Ltd. tarafından basılan *Animal Farm*'ın üç Fransızca ve sekiz Türkçe çevirisine ulaşılmış, Türkçe çevirilerden biri[370] çocuk kitabı olarak kısaltılıp uyarlanması, diğeri[371] de çizgi roman olarak uyarlanması

[367] Ayşe Ece., **Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde (** İstanbul: Sel Yayıncılık, 2010), 7-8.
[368] Öztürk Kasar, Sündüz, **Impact de la Traduction à la Genèse du Roman Turc** (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2003), 15.
[369] Ece, **age,** 47.
[370] George Orwell, **Hayvanlar Çiftliği.,** çev. Adem Yaşar, (İstanbul : Erdem Yayınları, 1985).
[371] George Orwell, **Hayvan Çiftliği (**İstanbul: Yapı Kredi Yayınları Doğan Kardeş Kitaplığı 10).

nedeniyle çalışmaya katılmamıştır. Çalışmada kullanılacak altısı Türkçe ve üçü Fransızca olmak üzere dokuz çeviriye ait bilgiler ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: *Animal Farm*'ın Türkçe ve Fransızca Çevirileri

Adı	Çevirmen	Dili	Yayınevi	Yayın yılı	İlk yayın
Hayvan Çiftliği[372]	Halide Edib-Adıvar	Türkçe	Maarif Basımevi	1954	1954
Hayvan Çiftliği[373] Domuzlar Diktatoryası	Rasim Özdenören	Türkçe	Bedir Yayınevi	1978	1964
Hayvanlar Çiftliği[374]	Leyla Moralı	Türkçe	İnkılap Kitabevi	1998	1974
Hayvanlar Çiftliği[375] (Bir Peri Masalı)	Sevin Okyay	Türkçe	Kelebek Yayınevi	1984	1984
Hayvan Çiftliği[376]	Sedat Demir	Türkçe	Şule Yayınları	2001	2000
Hayvan Çiftliği[377] Bir Peri Masalı	Celal Üster	Türkçe	Can Yayınları	2014	2001
Les Animaux Partout[378]	Sophie Dévil	Fransızca	Editions OdilePathé	1947	1947
La Republique des Animaux[379]	André Simon	Fransızca	Gallimard	1979	1964
La Ferme des Animaux[380]	Jean Quéval	Fransızca	Editions Champs Libres	2013	1983

Yapıtın çalışmamıza alınan ilk çevirisi 1947 yılında Fransızcaya yapılmış olup, Türkçe ilk çeviri ise 1954 yılında gerçekleştirilmiştir. Rasim Özdenören'in çevirisi 1978 yılına ait olup, ilk yayını 1964 yılında yapılıştır. Celal Üster çevirisi ise 2014 yılında yapılan 38. baskıdır. İlk baskı ise 2001 yılında yapılmıştır. André Simon'a ait 1979 yılı baskısından incelenen çeviri ilk kez 1964 yılında basılırken, Jean Quéval çevirisinin ilk baskısı 1983 yılında yapılmıştır.

Bu bilgilere baktığımızda ilk gördüğümüz, yazınsal yapıtın birden fazla kez çevrildiğidir. Farklı Fransızca çeviriler, sırasıyla 1947, 1964 ve 1983 yıllarında yapılmıştır; ilk çeviri ile ikinci çeviri arasında 17 yıl, ikinci çeviri ile üçüncü çeviri arasında ise 19 yıl vardır. Türkçe çevirilerin ilk basılışlarını incelediğimizde, ilk dört

---

Kitap üzerinde çevirmen adı ve yayın yılı yer almamaktadır.
[372] George Orwell, **Hayvan Çiftliği,** çev. Halide Edib-Adıvar, (İstanbul: Maarif Basımevi, 1954).
[373] George Orwell, **Hayvan Çiftliği - Domuzlar Diktatoryası,** çev. Rasim Özdenören, 3. bs. (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1978).
[374] George Orwell, **Hayvanlar Çiftliği,** çev. Leyla Moralı, 3. bs. (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1998).
[375] George Orwell, **Hayvanlar Çiftliği (Bir Peri Masalı).** çev. Sevin Okyay (İstanbul : Kelebek Yayınları, 1984).
[376] George Orwell, **Hayvan Çiftliği,** çev. Sedat Demir, 2. bs. (İstanbul : Şule Yayınları, 2001).
[377] Orwell, 2014.
[378] George Orwell, **Les Animaux Partout.** çev. Sophie Dévil (Monaco: Editions Odile Pathé, 1947).
[379] George Orwell, **La Republique des Animaux,** çev. André Simon (Paris : Gallimard, 1979).
[380] George Orwell, **La Ferme des Animaux,** çev. Jean Quéval (Paris : Gallimard, 2013).

çevirinin arasında 10'ar yıl, dört ve beşinci çeviri arasında 16 yıl olduğunu ve altıncı çevirinin beşinci çeviriden bir yıl sonra yapıldığını görüyoruz. Peki, yazınsal yapıt neden tekrar tekrar çevrilmektedir, ya da neden tekrar tekrar çevirtmektedir kendini?

> "Yeniden çevirilerin neden gerekli olduğu sorusu genellikle kendisi de fazlasıyla gizemli bir olgu temelinde açıklanmaya çalışılır: Özgün metinler sonsuza dek (onlara olan ilgimizden, onların kültürel açıdan bize yakınlığı ya da uzaklığından bağımsız olarak) genç kalırken çeviriler, işte onlar, 'yaşlanırlar' […] hiçbir çeviri 'asıl' çeviri olduğunu ileri süremeyeceğine göre yeniden çevirinin olasılığı ve gerekliliği çeviri ediminin kendi yapısının içinde bulunur."[381]

Öte yandan, "kimi zaman dünya klasikleri farklı ideolojileri yansıtmak amacıyla yeniden çevrilir, kimi zaman da bir yayınevi daha önce çevrilmiş bir yapıtın Türkçe yayın haklarını satın alır ve […] yeni bir çeviri metin yayımlamayı yeğler."[382] Çeviride kullanılan dilinin eskimesi, yeniden çeviri için bir başka neden olarak görülebilir: "Bir edebiyat çevirisinin 'eskidiği' ilk önce günlük konuşmaların yoğun olduğu bölümler okunurken fark edilir; çünkü bir dilin en hızla değişen parçasıdır konuşma dili. Sonra çevirmenin kültüre ve edebiyata dayanan yorum ve seçimleri de eskimeye başlar."[383] Halide-Edib çevirisinden bir örnek verecek olursak, bu çalışmada inceleyeceğimiz 1954 yılına ait 1. baskıdan 12 yıl ve çevirmenin ölümünden de iki yıl sonra 1966'da gerçekleştirilen 2. baskı o tarihin yeni dilbilgisi kurallarına göre düzenlenmiş, hatta ve hatta çevirmenin adında da küçük bir harf değişikliği yapılmıştır. 1954 baskısında çevirmenin adı Halide Edib-Adıvar olarak geçerken, 2. baskıdan itibaren isim Halide Edip-Adıvar olarak değiştirilmiştir. Öte yandan, çevirinin eskimesi, yalnızca dilin eskimesi ile de sınırlı tutulmayabilir:

> "[…] eskime, ille de çeviride kullanılan dilin eskimiş olmasından kaynaklanmıyor. Bazen dili eskimiş bir çevirinin dilini yenileştirdiğimiz zaman da pek o kadar yenilenmediğini görebildiğimiz gibi dili eskimiş gibi görünen nitelikli bir çevirinin olanca canlılığını, okunabilirliğini koruduğunu da görebiliyoruz. […] asıl önemlisi, çevirmenin bir kitabı çevirirken ortaya koyduğu çeviri duyarlılığının eskimesi; bir de, zamanla, o kitaba ya da yazara ilişkin kavrayışımızın değişmesi, derinleşmesi.
> Aradan geçen zaman, birçok çevirinin eksiklerini, yanlışlarını, yetersizliğini ortaya çıkarıyor."[384]

Zaman içinde çevirinin eksiklerinin, yanlışlarının, yetersizliklerinin ortaya çıkması farklı nedenlere de bağlanabilir. "Edebi niteliği olan hiçbir eser, ilk çevirisinde o dilin edebi havasına giremez. Sonraki çevirilerde ilkin ihmal edilen ya da dil güçlükleri dolayısıyla çevrilmemiş kısımların, sonraki çevirilerle düzeltilmesi

---

[381] Antoine Berman, "La Retraduction Comme Espace de Traduction", Palimpsestes, s. 4 (1990):1'den aktaran Ayşe Ece., **Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde (** İstanbul: Sel Yayıncılık, 2010), 47.
[382] Ece, **age**, 53.
[383] **age,** 47-48.
[384] Celal Üster "Elinizdeki Çeviriye İlişkin Bir Açıklama ", George Orwell, **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört,** çev. Celal Üster, 31. bs. (İstanbul : Can Yayınları, 2011), 22.

mümkün olur"[385] şeklinde bir bakış açısına göre, yeniden çeviriler eskilerinin eksiklerini tamamlamaya, kusurlarını gidermeye hizmet ederler. Sonuç olarak, ister eski çevirilerde yapılamayanları yapabilmek amacından, ister çeviri duyarlılığının eskimesinden, "ister dil 'eskimesinden', ister bir 'yorum' getirme arzusundan, ister yayınevlerinin seçimlerinden kaynaklansın yeniden çeviriler her kültürde her zaman var olan çeviri olguları olarak karşımıza çıkarlar."[386]

Yeniden çevirinin nedeni ne olursa olsun, sonucu farklıdır, ve bu nedenle de;

> "Yeniden çevirileri incelerken yanıt aranabilecek sorular çeşitlilik gösterirler. Çevirmenler aynı kaynak metni birbirlerinden ne kadar farklı okumuşlardır? Bu farklı okumalar sonucunda erek metinlerde oluşturdukları erek dil dünyaları birbirlerinden ne kadar farklıdır? Çevirmenler, oluşturdukları erek metinlere 'çeviri yapan özneler' olarak kendi izlerini nasıl bırakmışlardır?"[387]

Sorular elbette çoğaltılabilir ancak biz bir soruyu özellikle ekleyelim bu noktada: Çevirmenler, çeviri ya da yeniden çeviri süreçlerinde göstergebilimsel okuma ve yorumlama yöntemlerinden yararlanmışlar mıdır, yararlanmışlarsa ne ölçüde yararlanmışlardır? Yeniden çeviri yapılmasını gerektirebilecek nedenlerden biri, söz konusu göstergebilimsel okuma ve yorumlama yöntemlerinden yeterince yararlanılmaması sonucu erek metinde amaçlanan etkinin yakalanamaması olabilir mi? Bu sorulara verilecek yanıt, erek metinde kaynak metnin anlam evreninin yansıtılma durumu, yansıtıldığında ve yansıtılamadığında ne kazanılıp, ne kaybedildiği ve yapılan işe, katlanılan zahmete ne kadar değen bir sonuç alındığı gibi konularda belirleyici olabilecektir.

3.1. *Animal Farm*'ın Özeti

Bir çiftlikte ağır koşullarda yaşayan ve çiftliğin sarhoş, sorumsuz, kifayetsiz sahibi Mr. Jones tarafından sömürülen hayvanlar, bir gece yaşlı ve bilge domuz Old Major tarafından gizli bir toplantıya çağrılır. Old Major, hayvanlara, yıllardır insanların en büyük düşmanları olduğunu, bir araya gelip insanların zulmüne son vermeleri gerektiğini anlatır. İki ayak üzerinde yürüyen herkesin düşman, dört ayak üzerinde yürüyen herkesin dost olduğunu, insanlara karşı mücadele verirken, onlara asla benzememek ve onun kötü yönlerini almamak gerektiğini öğütler. Asla evde yaşanmamasını, yatakta yatılmamasını, giysi giyilmemesini, içki ve sigara

[385] Özön, **age,**140.
[386] Ece, **age,** 50.
[387] **age,** 51.

içilmemesini, paraya el sürülmemesini ve ticarete bulaşılmamasını öğütler. İnsanın tüm alışkanlıkları kötüdür. Hiçbir hayvan kendi türündekilere zorbalık etmemelidir. Güçlü güçsüz, akıllı akılsız, tüm hayvanlar kardeştir. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmemelidir. Tüm hayvanlar eşittir. Old Major, sonrasında, bir gece önceki rüyasında da insanlar olmadan dünyanın nasıl bir yer olacağını gördüğünü, ayrıca rüyada çocukken öğrenip unuttuğu bir şarkıyı sözleriyle birlikte anımsadığını anlatır ve hayvanlara öğretir. Bu şarkının adı, '*İngiltere'nin Hayvanları*' dır, tüm hayvanlar coşkuya kapılır, şarkıyı söylerlerken ilk kez birlikte hareket etmenin heyecanını yaşarlar. Şarkı, devrimin şarkısı olacaktır.

Old Major, devrimi göremeden ölür. Hayvanlar devrim için bir dizi gizli hazırlığa başlarlar. Hayvanların örgütlenmesi ve eğitiminden iki domuz, Napoleon ve Snowball sorumludur zira hayvanların içinde en akıllıları domuzlar, domuzların içinde de en akıllıları ve liderlik özelliğine sahip olanları onlardır. *Hayvanizm* adında yeni bir akım başlatılır ve tüm hayvanlara benimsetilmeye çalışılır. Elbette bu yolda karşılaşılan çeşitli güçlükler de vardır zira kimi hayvanlar halen sahip olduklarını da yitirmekten korkarlar, kimileri insanlara halen sadıktır, kimileri devrim öyle ya da böyle nasılsa mutlaka gerçekleşecek ise, devrim için neden çabalamak gerektiğini anlamamaktadırlar. Bu tür güçlülerle karşılaşılması aslında doğaldır çünkü hiçbir siyasal sistem, herkese uygun olamaz, başka bir değişle, herkes için ideal bir siyasal sistem ve hatta herkes için ideal bir sistem yoktur. Domuzlar, hayvanların öldükten sonra gideceklerine inandıkları güzel ülke düşüncesi ile de bayağı uğraşmak zorunda kalırlar ve öyle bir yerin olmadığına hayvanları ikna edebilmek için çok çaba sarf ederler. Bu arada, bir gün aç kalan hayvanların ambar kapısını kırması sonucu Mr. Jones ve adamlarının onları kırbaçlaması üzerine hayvanlar hep beraber bir saldırı gerçekleştirerek çiftliği ele geçirir. Öncelikle, artık kendilerine ait olan çiftliği gezerler, kalan insan olup olmadığına bakarlar, sonrasında çiftlik binasını gezerler, kendileri için işkenceyi ifade eden tüm aletleri yok ederler; bıçakları kuyuya atarlar, dizginleri, yularları, at gözlüklerini, yem torbalarını, kırbaçları ve at yelelerini süsleyen kurdeleleri yakarlar. Sonra karınların doyurur ve hayatları boyunca uyumadıkları kadar tatlı bir uyku uyurlar.

Bu arada Old Major'ın öğütlerini Napoleon ve Snowball yedi maddede toplarlar. Bu yedi madde, *Yedi Emir* adıyla duvara yazılır. Buna göre iki ayaklılar düşman, dört

ayaklılar ya da kanatlılar dosttur. Hiçbir hayvan giysi giyemez, yatakta yatamaz, içki içemez, başka bir hayvanı öldüremez. Tüm hayvanlar eşittir.

Hayvanlar yeni hayatlarının verdiği coşku ile var güçleriyle çalışmakta, artık başkaları için değil, kendileri için çalıştıklarına inanmaktadırlar. Ancak, şimdiden yedi emrin son maddesine aykırı bir durum söz konusudur: Domuzlar çalışmamakta, diğer hayvanları yönetmektedir. Süt, elma gibi ürünlerin domuzlara ayrılması da bu eşitsizliğin ve ileride olacak diğer eşitsizliklerin bir göstergesidir. Her türlü eşitsizlik için mantıklı bir açıklama uydurulmakta, değişik propaganda yöntemleri ile genellikle domuzların bu iş için kullandıkları Squealer adındaki domuz tarafından hayvanlar ikna edilmekte ya da kandırılmaktadır çünkü hiçbiri domuzlar kadar zeki değildir, dolayısı ile zaten tüm hayvanların eşit olduğuna dair yedinci emir, her şeyden evvel doğa kanunları ile çelişkilidir zira hayvanlar arasında doğuştan gelen farklılıklar vardır, ne fiziksel özellik ve güç anlamında, ne de zeka seviyesi bakımından durumları eşit değildir.

Bu arada, her hafta bayrak töreni ile Pazar toplantıları yapılmakta, çiftliğin geleceği ile ilgili kararlar alınmaktadır. Yapılan devrim, diğer çiftliklerin hayvanlarına örnek olmuş ve çeşitli ayaklanmalar başlamıştır. Komşu çiftliklerin sahipleri aynı devrimin kendi çiftliklerinde de olacağından korktukları için asılsız söylentiler çıkarmakta ve devrimin olumsuz sonuçlar verdiği yönünde çeşitli dezenformasyon ve antipropaganda yöntemlerine başvurmaktadırlar. Bunun bir parçası olarak, *Hayvan Çiftliği* adını telaffuz etmemekte, ısrarla çiftliği Mr. Jones zamanındaki adı ile, *Manor Çiftliği* olarak anmaya devam edip, yeni sistemi tanımadıkları mesajını vermektedirler.

Domuzların yönettiği çiftlikte Napoleon ve Snowball liderliğe oynamaktadırlar. Bir toplumda iki lider barınamayacağına göre, kısa sürede Napoleon ve Snowball arasında anlaşmazlıklar baş göstermeye başlar. Snowball, çiftlik yaşamını kolaylaştıracak ve hayvanları rahat ettirecek projeler üretmekte, tüm zamanını bu kapsamda geliştirdiği yel değirmeni projesine ayırmaktadır. Ancak Napoleon yel değirmeni fikrine sonuna kadar karşıdır. Hayvanlar bir Napoleon'u, bir Snowball'u dinlemekte, hangisinin haklı olduğu konusunda kararsız kalmakta, daha doğrusu o an kim konuşuyorsa ona hak vermektedirler zira zeka düzeyleri domuzlarla eşit olmadığından her söylenene ikna olabilmektedirler. Ancak, yel değirmeni konusunda yapılacak oylamada hitabeti Napoleon'dan daha kuvvetli olan Snowball oyları

toplamak üzereyken, Napoleon daha önce annelerinden ayırıp sadece kendisine sadık olarak yetiştirdiği köpekleri Snowball'un üzerine salarak onu çiftlikten kovalatır. Artık mutlak güç kendisindedir. O andan itibaren eşitliği ya da devrimin ruhunu yansıtan pek çok uygulama, tartışmalar, toplantılar, oylamalar yavaş yavaş tarihe karışacaktır. Domuzların dışındaki hayvanlar, önceleri belki saflıktan belki sadakatten, sonraları ise korkudan söylenen her şeyi kabul etmektedirler. Bazı uygulamalara karşı ses yükselten az sayıda hayvan ise, zaman içinde mutlaka cezasını bulacaktır. Snowball, artık hayvanların ortak düşmanı olarak bir günah keçisine dönüşmüştür, çiftlikte meydana gelen her tür olumsuzluğun sebebi olarak gösterilmektedir, hayvanların nefret edecekleri ortak bir düşmanın yaratılması onları bu düşman karşısında birleştirmekte, böylece hayvanlar çevrelerinde gizlenmiş asıl düşmanları fark edecek olanak bulamamaktadırlar. Domuzlar, geçmişte yaşanan olayları farklı şekilde anlatmakta ve sistematik olarak hayvanlara gerçekleri unutturmakta, bir bakıma çeşitli propaganda yöntemleriyle hayvanların beyinlerini yıkayarak hafızalarını silmekte ve böylece tarihi yeniden yazmaktadırlar.

Aslında çiftlikte her şey yavaş yavaş başa dönmekte ve bir şekilde tarihin tekerrürden ibaret olduğu sözü doğrulanmaktadır. Hayvanlar eskisinden çok daha fazla çalışır ancak çok daha az dinlenirler. Domuzlar, hayvanlara sürekli iş buyurur ve böylece onların düşünmeye vakitlerinin kalmamasını sağlarlar. Hayvanlar, enerjilerini Napoleon'un daha sonra aslında baştan beri kendi projesi olduğunu açıkladığı yel değirmenini tamamlamaya harcarlar. Ancak, sonuçta hâlâ yalnızca kendileri için ürettiklerine inandıklarından durumdan yakınmaları söz konusu değildir. Bununla beraber domuzlar her gün devrimin ruhundan daha fazlasıyla ayrılır ve Old Major'ın öğütlerini ile yedi emri çiğnerler. İnsanlarla ticaret yapmaya, çiftlik evinde yaşamaya, yatakta uyumaya, giysi giymeye, içki içmeye başlarlar. Duvarda yazılı olan *Yedi Emir*'in hükümleri de yapılan uygulamalarla tutarlı olacak şekilde tek tek değiştirilir.

Yel değirmeni bir gece aniden yerle bir olur, hayvanlar onu yeniden yapmak için daha fazla çalışmaya, daha az yemeğe ve vakit yokluğundan artık düşünememeye başlarlar. Şu ya da bu şekilde karşı gelen, belki de yalnızca karşı gelme girişiminde bulunan, hatta bunu sadece aklından geçiren ve hatta aklından bile geçirmeyenlerden bazıları sözde düşmanla işbirliği içinde olmaları nedeniyle idam edilir Hayvanların çoğu baştan beri olup biteni algılayabilecek düzeyde değildir, kısmen anlayabilecek

durumda olanlar ise önceleri bir şekilde ya da bir nedenden ilgisiz ve pasif kalmakta iken, sonlara doğru korkudan ses çıkarmayı akıllarından bile geçiremez olurlar. Domuzların ayrıcalıkları günden güne artarken, Napoleon'un gücü de arttıkça artar. Hayvanlar, özelikle planlanmış bir takım törenlerle, Napoleon'u öven şarkılarla, her türlü yalan ve uydurmayla, çeşitli sloganlar ve kuvvetli bir propaganda politikasıyla uyuşturulup aldatılırlar. Baştan beri Napoleon'un en sadık destekçilerinden olan, tüm söylemlerinde "Napoleon her zaman haklıdır, Napoleon dedi ise doğrudur" ifadelerini kullanan ve bunu söylemekle kalmayıp, aynı zamanda gönülden inanan, daima bir gün öncesinden çok çalışmayı kendisine ilke edilmiş araba atı Boxer bile, bir seferinde Snowball'un baştan beri hain olduğuna inanmadığını söylemesinin cezasını çekerek, hastalanıp işe yaramaz hale gelir gelmez, hastaneye götürüldüğü yalanı ile at kasabına satılır. Squealer bu durumu bile yalan dolanla süsleyip propaganda malzemesi haline getirerek gerçekleri yine ustalıkla örtbas eder.

Yıllar geçer, devrimi yaşayan hayvanlardan çoğu ölür, hayattakiler ise çiftlikteki şartların eskiye kıyasla daha mı iyi yoksa daha mı kötü olduğunu artık hatırlayamazlar. Yine de umutlarını kaybetmezler ve hâlâ kendileri için üretip kendileri için yaşadıkları masalına ve eşitlik söylemlerine inanarak kendilerini avutmaya devam ederler. Ancak bir gün, bütün domuzlar iki ayak üzerinde yürümeye başlarlar. Yedi Emrin yerini ise "Bütün hayvanlar eşittir, ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir." hükmü alır. 'Eşit' sözcüğü, aslında derecelendirilemeyen bir sözcüktür, bu nedenle 'daha eşit' gibi bir ifade hiçbir dilde yer almasa da, domuzlar dili bile kendi emellerine alet eder olmuşlardır. Eşitlik bozulmuş, tıpkı *Hayvanizm* kendi içerisinde seçkinler sınıfını yaratmış, domuzlar gitgide insana özgü nitelikler kazanmış ve güçlü olma hırsı baştaki ideallerin yerini almıştır. Hayvanlar, bir akşam çiftlik evinden gelen sesler üzerine eve yaklaşır ve pencereden içeriyi seyretmeye koyulurlar. Uzun masanın çevresinde altı çiftçi ile ileri gelen altı domuz oturmaktadır. Kağıt oynamakta iken oyunu bırakıp kadeh kaldırmaya başlarlar. Napoleon orada *Hayvan Çiftliği* adının artık kullanılmayacağını ve çiftliğin adının eskisi gibi *Manor Çiftliği* olacağını açıklar. Bu, her şeyin artık en başa döndüğü andır. İnsanlar ve domuzlar arasında aniden bir kavga baş gösterir ve pencereden bakan hayvanlar artık kimin domuz, kimin insan olduğunu ayırt edemez olurlar. Napoleon ve domuzların, diğer yönetimlerde gücü elde bulunduranlardan

farkları kalmamıştır çünkü Lord Acton'un ünlü sözünde olduğu gibi "Güç, yozlaşmaya meyillidir, mutlak güç ise mutlaka yozlaşır."

3.2. *Animal Farm* Karakterlerinde Anıştırma

Animal Farm'da çeşitli metinlerarası yöntemler arasından "Anıştırma" yöntemi kullanımına dair bir çok örnek bulunduğuna daha önce değinmiştik. 1917 Rus Devrimi ve sonrasında yaşanan olaylar ile, Sovyetler Birliği'nin lideri Stalin'i çiftlik hayvanları yolu ile eleştiren yapıtta, eleştiriye konu olan tüm olay, gerçek kişi ve insan tiplemeleri "açıkça söylenmeden kafada çağrışım"[388] yaptırma yolu ile verilmektedir. Yapıtta, "tarihe, kişilere, örtük göndermeler"[389] bulunmaktadır. Metinde, "ortak duygulara, siyasete, bilime, dine" anıştırma yapılmaktadır."[390] Metin, "söylenen şeylerle söylenmeyen şeylerin ilişkisi ve bu ilişkinin uyandırdığı düşünceler" üzerine kurulmuştur.[391] "Tarihsel kişi ve olaylarla ilişkisi olduğundan 'tarihsel' anıştırma"[392] olarak değerlendirilebilir. Metinde "bir tür kapalı-anlatım, kapalı-sezdirim yolu […] çift-anlamlılık […] metinlerarası ilişki"[393] söz konusudur. "Anıştırma, iki sözceyi yan yana getirmek yerine üst üste koyar, düzanlamın altından söyleme ait bir yananlam çıkar."[394] *Animal Farm* neredeyse satır satır bu durumun geçerli olduğu bir yapıttır.

Yapıtta kullanılan anıştırmalara kesitlerin içinde sırasıyla yeri geldikçe değinilecektir. Ancak bu bölümde, göstergebilimsel çözümlemenin daha iyi izlenebilmesini sağlamak amacıyla öncelikle yapıttaki karakterlerin anıştırdıklarına yer verilmektedir.

Mr. Jones : *Manor Çiftliği*'nin sahibidir. Çoğunlukla sarhoş gezer, hayvanlara karşı sorumluluklarını yerine getirmez. Hayvanlar, onun kendilerini sömürdüğünü düşünmektedirler. "Jones'lar, mülkün ve sermayenin sahiplerini anıştırmaktadır. Komünist öğretiye göre, kapitalistler sokaktaki adamın, proletaryanın emeğinin ürününü çalmışlardır." [395] Mr. Jones, Rusya İmparatorluğunun son çarı ve Romanov hanedanının hüküm süren son üyesi olan ve 1868-1918 yılları arasında yaşayan Çar

[388] Dupriez, **age,** "Anıştırma" makalesinden aktaran Aktulum, **age,** 109-110.
[389] Preminger, **age**, " Anıştırma" tanımından aktaran Aktulum, **age,** 110.
[390] Aktulum, **age,** 110.
[391] Fontanier, **age,** 125'den aktaran Aktulum, **age,** 110.
[392] **age,** 111.
[393] Aktulum, **age,** 111.
[394] **age,** 113.
[395] Iona Mcgregor, Tony Buzan, **A Guide to Animal Farm** (Coventry: Hodder & Stoughton Ltd, 2002), 21.

II. Nikolay'ı anıştırmaktadır. Gücünü tanrıdan aldığına ve yalnızca ona karşı sorumlu olduğuna inanan II. Nikolay, yeteneksiz, baskıcı ve irade gücünden yoksun bir hükümdar olarak tanınmış olup, Ekim Devrimi'nden sonra karısı Aleksandra ve çocuklarıyla birlikte Bolşevikler tarafından hapsedildikleri evin bodrumunda öldürülmüş ve cesetleri yakılarak terk edilmiş bir maden ocağına bırakılmıştır.[396]

Old Major : Bilge, saygın ve hayvanlar arasında sözü geçen yaşlı bir domuzdur. Öykünün başında yaptığı hayvanları çağırdığı bir toplantıda yaptığı konuşmasıyla hayvanları etkileyerek devrime giden ayaklanmanın gerçekleşmesini sağlar. Devrim fikrini yerleştiren ve bu fikrin esaslarını belirleyen Old Major devrimi göremeden ölür.

Old Major, kimi eleştirmenlere göre 1818- 1883 yılları arasında yaşamış, tüm entelektüel araştırmasını mevcut düzenin baştan aşağı kökten eleştirisini yapmak olarak amaçlayan, dayanak noktası olarak proletaryayı alarak 1948 tarihli komünist manifestoda "Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz" mottosunu formüle eden, Alman filozof ve iktisat kuramcısı Karl Marx'ı[397], kimilerine göre ise, 1870-1924 yılları arasında yaşamış, tarihin en büyük devrimcilerinden ve Marx sonrası en etkili sosyalist düşünür kabul edilen, Marx kuramlarına katkısından dolayı komünist hareketin Marksizm-Leninizm olarak anılmasına neden olan, 1917 devriminin esin kaynağı ve önderi, Sovyet devletinin de ilk başkanı Vlademir İliç Lenin'i [398] anıştırmaktadır. *Animal Farm* 'da Old Major'ın Marx'ı mı, Lenin'i temsil ettiği konusunda görüşlerden hangisine katılacağına dair karar okura ait ve okurun okumasına bağlıdır. Öte yandan, Marx ve Lenin 'den yalnızca biri *Animal Farm*'da anıştırılmakta, diğerine ise yer verilmemektedir.

Napoleon : Old Major öldükten sonra Snowball ile beraber yönetimde söz sahibi olmuş bir domuzdur. Ancak sonrasında, bir topluma iki önder fazla geleceğinden, çıkan mücadelenin kazananı olarak mutlak gücü elde etmiş ve Snowball'u da saf dışı etmeyi başarmıştır. Hain ve sinsidir, hitabeti çok kuvvetli olmasa da uygun propaganda yöntemleri ve çeşitli strateji, kumpas ve dalaverelerle diğer hayvanları kandırıp istediği doğrultuda yönlendirmeyi çok iyi başarır. Bencildir ve iktidarı

[396] Gürel Tüzün ve diğ., "Nikolay II", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 16, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989), 532.
[397] İsa Öztürk ve diğ. "Karl Marx", **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**, çev. Erden Akbulut ve diğ., c.8. (İstanbul:Doğan Kitapçılık, 1999), 220-221.
[398] Gürel Tüzün ve diğ., "Lenin, Valdimir İliç", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 14 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989), 385.

kaybetmemek için hiçbir kötülükten kaçınmamaktadır. Başka hayvanların zaaflarını kendi lehine çevirip kullanmayı çok iyi bilir.

Napoleon, 1879-1953 yılları arasında yaşamış, 1922'de Komünist Partisi Genel Sekreterliğine seçilerek Lenin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nin lideri konumuna gelen, sert mizacı, fanatizmi, otoriterliği, kuşkuculuğu ve pratik zekası ile tanınan, iktidar mekanizmalarını gerçekçi bir şekilde kavrama yetisi gibi sonucu belirleyici niteliklere sahip olan, kendisini de ülkede sosyalizmi kurabilecek tek lider olarak sunmayı bilerek mutlak iktidarı ele geçiren ve kimseyle paylaşmadan 1953'deki şüpheli ölümüne kadar otokratik biçimde yürüten Sovyet devlet adamı Stalin'i anıştırmaktadır.[399]

Snowball : Başlarda yönetimde Napoleon ile birlikte hareket ederken, lider konumundaki bir domuzdur. Ancak daha sonra Napoleon ile sık sık ters düşmeye başlarlar. Snowball, genelde olumlu düşünür, tüm yeteneklerini ve gücünü hayvanların iyiliğine adamıştır, hitabeti de kuvvetlidir. Napoleon liderlik emellerine ulaşmak için gizli işler çevirirken, Snowball son derece açık davranmakta ve var gücüyle çalışmaktadır. En sonunda Napoleon'un oyununa gelerek çiftlikten kovulur ve çiftlikte bundan sonra gelişen her türlü kötü olay kullanılan strateji gereği Snowball'a mal edilir, başka bir deyişle Snowball çiftliğin günah keçisi konumundadır.

Snowball, 1879-1950 yılları arasında yaşamış 1917 Sovyet Devriminin önderlerinden, komünist kuramcı ve eylemci, dışişleri ve savaş komiseri, iç savaş ve savaş komünizmi dönemlerinde Lenin'den sonra ikinci adam konumuna yükselen, Politbüro üyesi olan ancak Lenin'in ölümünü izleyen iktidar mücadelesinde Stalin'e yenik düşerek sürgüne gönderilen, sürgünde de Stalin'e karşı muhalefete önderlik eden ancak Meksika'da Stalinci bir ajan tarafından bir buz baltasıyla öldürülen Lev Troçki'yi [400] anıştırmaktadır.

Squealer : Napoleon'un propaganda sorumlusudur. Yeni sisteme ve Napoleon'a ilişkin tüm uygulamalar için aydınlatıcı ve ikna edici bir açıklaması mutlaka vardır. Squealer'in söyledikleri, "ideolojik söylem"in özelline uygun olarak tümüyle doğru,

[399] Öztürk ve diğ. "Stalin ve Stalincilik", c.11. 92-93.
[400] Gürel Tüzün ve diğ., "Troçki Lev", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 21 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990), 177-179.

kısmen doğru, kısmen yanlış ya da tümüyle yanlış olabilir.[401] Dili çok etkin kullanır, sözcük oyunları yapar, her olay ya da olgu hakkında bir fikir üretebilir, her çeşit konuda görüş bildirebilir ve hitabeti sayesinde hayvanlar üzerinde etkili olur.

Bazı eleştirmenlere göre Squealer, belli bir kişiden ziyade, genel bir kavram olarak propagandayı anıştırmaktadır. Kimilerine göre ise Squealer, yine bir propaganda aracı olan medyayı anıştırmaktadır zira Squealer da bir şekilde "yayın'"yapmaktadır.

Boxer : Çok çalışkan, güçlü ancak kendi gücünün farkında olmayan bir araba atıdır. Sisteme ve önderlere son derece sadıktır ancak eleştirel düşünme özelliğinden yoksundur. Dilinden hiç düşürmediği 'Napoleon her zaman haklıdır' ve 'Daha çok çalışacağım' ilkelerinin ışında diğer hayvanları da olumlu düşünmeye ve çok çalışmaya yönlendirir. Boxer, sadakatinin bedelini, hastalandığında at kasabına gönderilip katledilerek ödeyecektir. Boxer, devrimden önce de, devrimden sonra da daima çok çalışmıştır, dolayısı ile devrim Boxer'ın hayatına bir değişiklik getirmemiştir.

Boxer'in, sistemin işlemesini sağlayan sadık, vefalı, çalışkan işçi sınıfının bir üyesi olarak çiftlikte işçi konumundaki diğer hayvanlarla birlikte proletaryayı. anıştırmaktadır. Yalnızca emeklerini satarak gelir sağlayan sanayi işçilerinden oluşan ekonomik ve toplumsal sınıfı, daha geniş anlamıyla da sermayesi çok az olan ya da olmayan ve emeğiyle geçinen herkes ile tarım işçilerini de kapsayan proletarya, Marksizme göre sömürülen çoğunluğun belkemiğini, en ileri ve en örgütlü kesimini oluşturur ve kendisiyle birlikte tüm insanlığı kurtarmaya, ekonomik sınıfların [402] hepsini ortadan kaldırarak yeni bir toplum kurmaya yönelir.

Clover : Boxer'ın yakın arkadaşı, dişi bir araba atıdır. Boxer gibi, çalışkan ve üretkendir ancak onun kadar saf değildir, zaman zaman bir şeylerin farkına varmakta ancak nedense gördüklerinin doğruluğu hakkında ısrarcı olamamakta, görünenlerle olanların farkı karşısında, daima kendisinin yanlış hatırladığını düşünmektedir. *Yedi Emir* üzerinde yapılan bazı değişikliklerden şüphelenmiş ancak sonuçta anımsadıklarına değil, görünene inanmayı seçerek, yanlış anımsadığına karar vermiş ve kendi belleğinin kusurlu olduğunu düşünmüştür. Clover da Boxer gibi işçi sınıfını, yani proletaryayı anıştırmaktadır.

---

[401] Coquet, 1984, 173.
[402] Gürel Tüzün ve diğ., "Proleterya", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990), 168.

Benjamin : Asık suratlı, her şeye olumsuz bakan ve devrimden hiçbir beklentisi olmayan yaşlı bir eşektir. Nadiren konuşur, konuştuğunda da alaycı bir üslup kullanır. Benjamin'e göre sistemler değişse de sonuç değişmez, tarih bir şekilde kendini tekrar eder, bu nedenle Benjamin devrimden önce ne yapıyorsa, devrimden sonra da aynen devam eder. Ne işten kaytarır, ne de fazladan bir iş yapar. Devrimin herhangi bir şeyi değiştireceğine inanmaz, dolayısı ile kendi tutum ve davranışlarını da değiştirmez, hiçbir konuya bulaşmaz, görüş bildirmez, beklentilerini yüksek tutmaz, hatta belki de herhangi bir beklenti içine girmez bile çünkü Benjamin'e göre her şey olacağına varır ve bu yüzden Benjamin ne olayların değişebileceğine ya da değiştirilebileceğine inanır, ne de bireylerin. Benjamin böylelikle hem değişime dair inançsızlığı temsil etmekte, hem de aynı zamanda toplumda yaşlı kuşağı anıştırmaktadır. Yaşlı kuşakta gençlerde bulunmayan yaşam deneyimi vardır. Bu deneyime dayanarak zaman zaman alaycı ve eleştirel tutumlar sergileyebilir, kuşkucu ya da sorgulayıcı yaklaşımlar gösterebilir, bazı şeylerin sonucunu önceden tahmin edebilir, bir yandan da yılların getirdiği yerleşmiş ve kemikleşmiş alışkanlıklarını kolay kolay değiştirmezler. Tüm bunlar Benjamin için de geçerlidir.

Mollie : Bay Jones'un arabasına koşulan kısraktır. Bay Jones'a yakın çalışmasından dolayı diğer hayvanların sahip olamadığı bazı ayrıcalıkları vardır. Yelesine kurdele takıp süslenmek ve şekerle beslenmek gibi bir takım lükslere sahiptir. Devrim gerçekleşip, Bay Jones çiftlikten kovulunca, yeni sisteme uyum sağlamakta çeşitli zorluklar çekecektir çünkü devrim sonrasında artık hiçbir ayrıcalığı kalmamıştır. Mollie, genel anlamda dünyadaki bencil ya da kibirli insanları anıştırsa da, kendine odaklı olmak ve çevrelerindekileri umursamamakla birlikte, diğerlerine herhangi bir zararı da dokunmamaktadır aslında. Öte yandan, devrimi coşku ile karşılamıyor oluşu, hiçbir sistemin her bireyi tek tek memnun edemeyeceğini göstermesi açısından önemlidir.

Bunun yanı sıra, Mollie'nin, insanlarla, yani dış dünya ile irtibata geçmesi ve devrimden kısa bir süre sonra çiftlikten kaçması da, 1917 Devrimi'nden sonra Rusya'dan Kırım üzerinden, Osmanlı'nın da tarihsel hoşgörüsüne sığınarak en yakın ve güvenli ülke olan Türkiye'ye gelen, 1921 senesinde sayıları 150.000'i bulan, sonra da kimileri dünyanın çeşitli yerlerine dağılan ve çoğu Rus aristokratı olan Beyaz Rusları anıştırmakta olup, içlerinde bulunan ressam, müzisyen, edebiyatçı, balerin ve asker gibi birçok eğitimli kişinin kültürlerini İstanbul'a yansıttıkları ancak

kimilerinin şoförlük, hizmetçilik, garsonluk gibi işlerde çalışmak zorunda kaldıkları, böylelikle aralarında bulaşıkçı düşesler, tuvalet temizleyen kontesler, hastabakıcı baronesler ve dadılık yapan nedimeler olduğu söylenir. [403]

Muriel : Clover yedi emrin değiştiğine dair şüphe duyduğunda ona yedi emri okuyan, bilgili ve diğer hayvanlara oranla zeka düzeyi ve kapasitesi daha yüksek olan bir keçidir. Aslında kendi hür iradeleriyle değerlendirme yapıp, kendi kararlarını alabilecek kapasitede olan, sistemlerin olumlu ve olumsuz yönlerini görüp, gerektiğinde eleştirel bakabilecek düzeyde bulunan ancak buna rağmen harekete geçmeyi düşünmeyen ya da buna gerek duymayan, görece eğitimli bireyleri anıştırmaktadır. Muriel, her ne kadar belli bir düzeyde olsa da, olan biten üzerinde kafa yormak, yorum yapmak gibi bir niyeti ya da bir şeyleri değiştirmeye yönelik bir eğilimi yoktur, bu nedenle de, toplumdaki bir çok birey gibi, kendi halinde yaşayıp gitmekte ve olaylara karışmak veya toplumun gidişatında etkin rol almak yönünde bir tercih kullanmamaktadır.

Moses : Ölümden sonra gidilecek bir yerin olduğuna dair hikayeler uydurup yayan evcil bir kargadır. Ölümden sonrası için hayvanlara bir umut aşıladığından, hayvanlar ona inanma eğilimindedir ve domuzlar öyle bir yer olmadığına hayvanları inandırmakta oldukça zorlanmışlardır.

Sina dağından 10 Emri indiren Hz. Musa'nın adını taşıyan Moses, genel anlamda dini ya da Ortodoks Rus Kilisesini anıştırmakta olup, komünist rejim dini yasaklamış ancak Stalin bu politikayı siyasi nedenlerle değiştirmiştir.[404] Domuzlar, aynı Sovyetler Birliği'nde dinin baskılanması gibi, Moses'ı önce engellemiş ancak hikayenin ilerleyen bölümlerinde ona hoşgörü göstererek çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır zira siyaseten, hayvanları dinle meşgul edip, dikkatlerini başka şeylere yoğunlaştırmalarına engel olunması gerekmiştir.

Toplumun dinle meşgul edilmesi noktasında, Marx'ın din ile ilgili görüşleri de anıştırılmaktadır, zira Marx'a göre, "din, ezilen insanın iç çekişi, kalpsiz bir dünyanın kalbi ve ruhsuz toplumsal koşulların ruhudur. Din, halkın afyonudur."[405] ve

[403] "Bulaşıkçı Düşesler, Tuvaletçi Kontesler, Hastabakıcı Baronesler", **Pazar Postası,** 22.05.2011. http://www.posta.com.tr/pazarpostasi/HaberDetay/Bulasikci_duseslerhastabakici_baronesler.htm?ArticleID=74112&PageIndex=2 [01.06.2014].
[404] McGregor, Buzan, **age,** 21.
[405] Karl Marx, **Sevilen Bir İnsan Yapmalısın Kendin i-Aformizmalar**, derleyen ve çev. Yavuz Yayla, İstanbul: Alakarga, 2014), 9.

"halkın hayali mutluluğu olan dinin ortadan kaldırılması, halkın gerçek mutluluğunu istemektir."[406] Öte yandan, Moses'ın çiftlikten gitmesinden yıllar sonra geri dönüp kaldığı yerden devam etmesi de, dinin yasaklarla yok olmayacağı, her toplumda dindar insanların daima olacağı, ölümden sonra yaşam düşüncesinin zor şartlarda yaşayan insanları karamsarlıktan çıkarıp çalışmaya yönlendirerek oyalayacağı yönünde bazı iletiler vermektedir.

Jessie ve Bluebell : Öykünün başında doğum yapan iki köpektir. Doğurdukları 9 yavru, Napoleon tarafından hemen ellerinden alınmış, herkesten uzakta eğitime tabi tutulmuştur. Bunun bir sonucu olarak, dokuz yavru Napoleon'a kayıtsız şartsız sadık hale gelir, bir tek onu tanır ve bir tek onun emirlerini yerine getirirler. Napoleon, onları ilk Snowball'u çiftlikten kovmada kullanacak, sonraları ise bu köpekler sayesinde terör estirip, uyguladığı şiddeti arttıracak, korku salıp diğer hayvanları sindirecektir. Dokuz köpek, güvenlik güçlerini anıştırmaktadır.

Minimus : Şiir yazıp bestelemek konusunda yeteneği olan bir domuzdur ve bu yeteneğini Napoleon'u övüp yücelten eserlerle sergilemektedir. *İngiltere'nin Hayvanları* isimli marşın sonradan yasaklanması ile, yeni stratejilere daha uygun olan, yani devrimi hatırlatmayan yeni bir milli marş bestelemiştir. Minimus, Napolon'un ve düzenin propagandasına Squealer ile aynı etkinlikte hizmet edemese de, propaganda aracı olacak şiir ve şarkıları yaratarak yine propagandaya hizmet etmektedir ve bu anlamda, onun da propagandayı anıştırdığı söylenebilir.

Bay Frederick : Küçük ve bakımlı komşu Pinchfileld Çiftliği'nin sahibidir. Kabadayı, kurnaz, sürekli mahkemelik olan, paraya düşkün bir adamdır. 1889-1945 yılları arasında yaşamış, Nazi Partisi'ne önderlik etmiş, 1933-1945 yılları arasında Almanya'yı diktatörlükle yönetmiş olan Adolf Hitler'i anıştırmaktadır.

Bay Pilkington : Büyük, bakımsız ve köhne diğer komşu Foxwood Çiftliği'nin sahibidir. Balık tutmaya ve ava çıkmaya meraklı, rahatına düşkün, efendi bir adamdır. İngiltere ve dünyanın diğer yerlerindeki kapitalist hükümet başkanlarını anıştırmaktadır.

---

[406] **age,** 9.

Öte yandan, "Almanya ve İngiltere'yi anıştıran Frederick ve Pilkington, devrimin ilk yıllarında diğer ülkelerin komünist Rusya'ya karşı davranışlarının simgelemektedir."[407] Her ülke, kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. [408]

Bay Wymper : Hayvanın dış dünyayla olan işlerini yürüten bir aracıdır. Yaptığı hizmetlerin karşılığında belli bir komisyon almaktadır. Sovyetler Birliği'nin dışarıya kapalı bir demir perde ülkesi olması durumundan kendisine şahsi çıkar sağlayan kişileri anıştırmaktadır.

Domuzlar: Kitapta hayvanları ayaklanmaya çağıran Old Major, liderlik rolünü üstlenen Napoleon, onun rakibi Snowball, propaganda görevlisi Squealer ve şair Minimus dışında kalan domuzların bir adı yoktur. Diğerlerini eğitme, örgütleme, denetleme işleri ile ilgilenen domuzlar, yönetici konumundadır. İsimleri olmadığından ve bireysel hareket etmeyip, genellikle bir güruh algısı verdiklerinden haklarında ayrıntılı bilgiye yer verilmemiştir. Domuzlar, Bolşevikleri anıştırmaktadırlar.

Rusçada "çoğunlukta olanlar" anlamını taşıyan Bolşevikler, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nde Lenin'in önderlik ettiği kanat olup, Ekim 1917'de iktidarı ele geçirerek egemen siyasi güç haline gelmiş ve bundan sonra Sol Sosyalist Devrimciler dışında hiçbir devrimci grupla iktidarı paylaşmaya yanaşmayarak zamanla bütün rakip siyasal örgütleri baskıları altına almışlardır.[409]

Fareler ve Tavşanlar : Diğer hayvanlardan farkları, evcil olmayışlarıdır. Kitapta yabani hayvanlar olarak da anılan bu hayvanlar, Menşevik hareketi anıştırırlar. Daha hemen kitabın başında, diğer hayvanlar, fare ve tavşanların 'yoldaş' olup olamayacaklarını oylarlar.

Menşevikler, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nde Lenin'in önderliğindeki Bolşeviklerin karşısında yer alan ve zamanla ayrı bir örgüte dönüşen kanat olup, 1903 yılında yapılan ikinci kongresinde üyelik koşulları üzerine çıkan tartışmada Lenin'in profesyonel devrimcilerle sınırlı parti planına karşı çıkarak Batı Avrupa tipi sosyal demokrat kitle partisini savunan Martov önderliğindeki grup azınlıkta kalmış,

---

[407] McGregor, Buzan, **age,** 21.
[408] Gürel Tüzün ve diğ., "Hitler, Adolf", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 11 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987), 124.
[409] Gürel Tüzün ve diğ., "Bolşevikler", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 4 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş.,1987), 399.

kendilerine "azınlıkta olanlar" anlamına gelen Menşevikler denmiştir. [410] Çiftlikte de evcil hayvanlar çoğunlukta, evcil olmayan hayvanlar ise azınlıktadır.

Güvercinler : Çiftlikte yapılan hayvanlara yönelik propaganda dışında, komşu çiftliklerin hayvanları için hazırlanan ve *Hayvanizm*'i komşu çiftliklere yaymayı amaçlayan yurtdışı propaganda, güvercinler tarafından gerçekleştirilmektedir. Güvercinler, Sovyetler Birliği'nde ülke içinde kendi vatandaşlarına yönelik olarak yapılan propagandayı değil, yurtdışına, yani diğer ülkelere yönelik olarak yapılan, kimi zaman dezenformasyon içeren, ancak komünizmi yayma amacı taşıyan dış propagandayı anıştırmaktadır.

Koyunlar : En kritik zamanlarda "4 ayak iyi, 2 ayak kötü" sloganını defalarca tekrar ederek dikkatleri dağıtmaktadırlar. Zeka düzeyleri, eleştirel düşünmeye ve hatta sadece düşünmeye dahi yeterli değildir. Böylece bilmeden domuzların kötü emellerine alet olurlar. Kitapta ki "koyunlar bireysel olarak değil, kitle olarak hareket etmektedirler."[411], dolayısı ile koyunlarla ilgili olarak, yargının pek hakim olmadığı, yığın psikolojisinin ağır bastığı bir tür akıl tutulması durumu söz konusudur, belki de tek başlarına hareket etseler, aynı tutumu göstermeyeceklerdir. Bu anlamda koyunlar, birilerinin güdümü ile hareket eden, tek başlarına olsalar muhtemelen yapamayacakları şeyleri kalabalığın içine sığınıp yapan, başkalarınca sarmalanmadıklarında bir hiç olan ancak aslen ne kendi güçsüzlükleri, ne de kalabalığın geçici ve dolayısıyla da yanıltıcı gücü ile ilgili bir fikri olmayan, beyni yıkanmış, bilinçsizce başkalarının strateji ve emellerine alet olan, başkaları tarafından kullanılan ve böylelikle farkına bile varmadan propaganda nesnesi görevi gören saf insanları anıştırmaktadırlar.

Kedi : Koca Reis'in toplantısına katıldığında söylenenlerin tek kelimesine dahi kulak vermez. Yapılacak iş olduğunda ortadan kaybolur, yemek vaktinde ya da yapılacak iş kalmadığında tekrar ortaya çıkar. Tüm hayvanların kardeş olduğu söylemini kullanarak, serçeleri pençesine konmaya davet eder. Kedi, toplumdaki bencil, tembel, çıkarcı ve eline fırsat geçerse diğerlerine zarar vermekten kaçınmayacak anlayıştaki bireyleri anıştırmaktadır.

---

[410] Gürel Tüzün ve diğ., "Menşevikler", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 15 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989), 575.
[411] McGregor, Buzan, **age,** 20.

Öte yandan, kullanılan hayvan karakterlerinin kimi özellikleri, söz konusu her bir hayvanın doğasında olduğu genel kabul gören özelliklerdir. Bu anlamda, hayvan karakterleri ayrıca kendilerini anıştırmaktadır :

> "Örneğin, doğru ya da yanlış, domuzların bencillik ve pisboğazlıktan adları çıkmıştır ve metinde de imajları budur; benzer şekilde köpekler saldırgan ama yaltakçıdır, kedi ben merkezci ve kurnazdır, eşek huysuzdur, araba atları Boxer ve Clover kavrayışsız, kuvvetli, yumuşak huylu ve sadıktır, koyunlar beyinsizdir ve hiçbir bireysel inisiyatifleri olmadan sürü halinde hareket ederler. Çiftlik hayvanları düşünüp konuşmalarına, insan işlerini yapmalarına ve belli bir derecede alet kullanmalarına rağmen, beklenmedik ya da olağanüstü hiçbir şey, türlerinin doğası dışında hiçbir şey onlara mal edilmemiştir."[412]

3.3. Metnin Çevresindeki Öğelerle İlişkisi ile Alımlayan Öznenin Anlam Üretimindeki Rolünün Değerlendirilmesi

Animal Farm, birçok nedenle sıradan bir yapıt değildir. Çok farklı ilginç ve kayda değer özelliği bir arada barındırmaktadır. Metinle ilgili her tür bilginin göstergebilimsel çözümlemeye katkı sunma olasılığını hesaba katarak *Animal Farm*'ı çevreleyen öğelere ilişkin kimi ayrıntılara da burada yer verme gereği duyuyoruz.

Orwell, Eric Arthur Blair adı ile doğmuştur ancak 1933 yılında 'Paris ve Londra'da Beş Parasız' adlı kitabının yayınlanmasından başlayarak, George Orwell adını kullanmayı tercih etmiştir. Yoksul insanların arasında yaşayarak, bulaşıkçılık yaparak geçirdiği zamanlardan esinlenerek yazdığı bu kitaptan başlayarak farklı bir ad kullanması, ailesini zor durumda bırakmaktan kaçındığı içindir. Yazmaya başladıktan sonra maddi güçlüklerle, hatta açlıkla karşı karşıya kalan Orwell, bir süre sonra yazdıklarından para kazanabilir hale gelmiş, en sonunda "totaliter düşman ve bu düşmana ilişkin laik bağnazlığın utanç verici tutumunu etkili bir biçimde açığa vurmasıyla – belki de en belirgin olarak *Hayvan Çiftliği (Animal Farm)* adlı yergisinde- ün kazanmıştır."[413] [414] Ancak Orwell'e uluslararası bir isim kazandıran bu yapıtın tamamlanması ile basılması arasında, sancılı bir süreç yaşanmıştır.

Orwell, *Animal Farm*'ı 1943 yılının Kasım ayında yazmaya başlamış ve çok kısa bir sürede, 1944 yılının Şubat ayında bitirmiştir ancak savaş sona erene kadar kitabı yayınlatmayı başaramamıştır çünkü İngiltere ve Sovyetler Birliği bu savaşta

---

[412] Roger Fowler, "Animal Farm,", **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm.** ed. Harold Bloom. (New York: Infobase Publishing, 2009), 61.

[413] Noam Chomsky, "Laik Bağnazlık (Secular Priesthood) ve Demokrasinin Tehlikeleri", **Doğa ve Dil Üzerine,** çev. Ayşe Banu Karadağ, 2. bs. (İstanbul: Sözcükler Yayınları, 2012), 208.

[414] Chomsky, aynı metninde "laik bağnazlık" terimini İngiliz filozof ve tarihçi Isaiah Berlin'den ödünç alarak kullandığını, Berlin'in bu terimle devlet dinini ve erkini savunan komünist entelektüellerden söz ettiğini anlatmaktadır.

müttefiktirler ve Rus Devrimini eleştiren bu kitap, o günkü İngiltere ve Sovyetler Birliği ilişkileri açısından pek de uygun düşmeyecektir. Bu durumda, 17 Ağustos 1945 tarihinde İngiltere'de Secker and Warbourg tarafından kabul edilene kadar *Animal Farm* üç yayınevi gezmiştir. "Amerika Birleşik Devletlerinde de Harcourt, Brace & Company tarafından 1946'da basılana kadar sekiz yayınevi tarafından geri çevrilmiştir."[415]

Orwell, kitabı tamamladığında yayıncısı Victor Gollacz'a yazdığı mektupta kitaptan şöyle söz eder: "Küçük bir peri masalı, 30.000 sözcük kadar, politik bir anlamı da var. Ancak size şunu söylemeliyim –bence- sizin bakış açınıza göre, siyaseten kabul edilebilirliği hiç yok (Stalin karşıtı). Bilmiyorum bu durumda onu görmek ister misiniz." [416]

Gollancz yanıtında, elbette kitabı görmek istediğini, Orwell'in neden böyle düşündüğünü anlamadığını, kendisinin komünistlerce Stalin karşıtı olarak görüldüğünü ve bu nedenle de üç yıldır Sovyet Büyükelçiliğinden yasaklı olduğunu ifade eder.[417] Ancak Gollancz, metni okuduktan sonra geri çevirecektir. Orwell'e yazdığı notta "Siz haklıydınız, ben haksızdım. Çok üzgünüm." derken, temsilcisi Moore'a yazdığı notta ise *Animal Farm*'ın metnini, Blair'e notumla geri gönderiyorum. Sovyetlerin iç ve dış politikalarını çok eleştiririm ancak (Blair'in tahmin ettiği gibi) böyle genel bir saldırıyı yayınlayamam"[418] Gollancz, aslında Herbert Read'e [419] kitabın uç nokta ve isterik olduğunu söylemişti.[420]

Orwell, bundan sonra kitabı başka bir yayıncıya, Jonathan Cape'e göndermiş ancak Cape başta kitabı yayınlamakta hevesli görünse de, sonradan Haber Alma Bakanlığından üst düzey bir yetkilinin yönlendirmesiyle kitabı basmama kararı almış ve bu durumdan Moore'a yazdığı mektupta söz etmiş, bunun yanı sıra birkaç neden daha ileri sürmüştü:

> "[…] Fabl, genel anlamda diktatörleri ve diktatörlükleri hedef alsaydı yayımı sorun olmazdı ancak şimdi görüyorum ki fabl Sovyet Ruslarının ve iki diktatörlerinin seyrini ve gelişimini tam takip etmiyor, ayrıca diğer diktatörlükleri değil, sadece Rusya'yı kapsıyor. Bir başka husus:

---

[415] Peter Edgarly Firchow, "George Orwell's Dystopias: From *Animal Farm* to *Nineteen Eighty-Four*", **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm.** ed. Harold Bloom. (New York: Infobase Publishing, 2009), 128.
[416] Bernard Crick, **George Orwell: A Life,** 3. bs (Londra: Penguin Boks, 1992), 452.
[417] **age,** 453.
[418] **age,** 454
[419] Çevirenin notu: İngiliz şair ve eleştirmen.
[420] George Woodcock, **The Crystal Spirit: A Study of George Orwell** (Montreal: Black Rose Books, 2005), 10.

> Fabldaki hakim sınıf domuzlar olmasaydı, fabl bu kadar saldırgan olmazdı. Bence yöneten sınıf olarak domuzların seçilmesi şüphesiz birçok kişiyi incitecektir, hele kuşkusuz Ruslar gibi biraz alıngan olanları."[421]

Orwell, metni bundan sonra T.S. Elliot'a göndermiştir: "Bu metni kendiniz okursanız, anlamının şu sıralar kabul edilir olmadığını göreceksiniz ancak sonunda zaten yapmaya karar verdiğim küçük bir değişiklikten fazlasını yapmaya razı gelemem."[422]

Eliot ise verdiği yanıtta, fablın ustalıkla ele alındığını, seçkin bir yazı olduğunu, Gulliver'den bu yana pek az yazarın böyle bir başarı gösterdiğini belirttikten sonra şöyle devam eder:

> "Öte yandan, şimdiki politik durumu eleştirmek için doğru bir bakış açısı olduğuna kanaat getirmiş değiliz (başka yöneticilerin de bu kanıya varmayacağından eminim). Günün şartlarına ters düşen şeyleri basmak elbette ticari başarıdan farklı ilgi ya da itkisi olduğu iddiasındaki her yayıncılık firmasının görevidir ancak her durumda firmanın en azından bir üyesi o anda söylenmesi gereken şeyin bu olduğu kanısında olmalıdır. Birilerinin bu kitabı yayınlamasına mani olacak hiçbir sakınım ya da önlem gerekçesi göremiyorum – tabi kitabın temsil ettiği şeye inanıyorlarsa. […] Üzgünüm zira bunu yayımlayan bundan sonraki çalışmalarınızı da yayınlama fırsatını yakalayacak elbette, ve yapıtınıza saygı duyuyorum, çünkü aslen dürüst, iyi bir yazı."[423]

Böylelikle "kitap, yalnızca Orwell'in 'Sol'da konuşlanan yayımcısı Victor Gollancz tarafından değil, 'Sağ'da yer alan T.S. Eliot'ın yayın yönetmenliğindeki Faber&Faber, dahası Jonathan Cape tarafından da geri çevrilecekti".[424] Başka bir deyişle kitap, ne solda, ne de sağda kendine yer bulamayacaktır. Orwell de, kitaba yazdığı yayınlanmayan önsözde, kitabı basmaya yanaşmayanlar tarafından maruz bırakıldığı sansürü, İngiltere'de sergilenen bir tutum olarak ifade etmiştir Buna göre, "İngiltere'de yazınsal sansüre ilişkin tekinsiz durum, sansürün geniş ölçüde gönüllülüğe dayalı olmasıdır. Resmi bir yasağa gereksinim duyulmadan, rağbet görmeyen fikirler susturulabilir ve sakıncalı gerçekler karanlıkta bırakılabilir."[425]

Orwell, "*Animal Farm*'ın yayınlanması ile ilgili güçlüklerle karşılaşınca da bunu hemen Londra yayınevlerindeki komünizm sempatizanlarının gizli ittifakına kurban gittiğine yormuştu" [426] ve yine kitabın yayınlanmamış önsözünde bu konuya değinmişti :

> "Şu sıralar egemen olan inancın gerekliliği, Sovyet Rusya'ya karşı eleştirmeyen bir hayranlıktır. Herkes bunu bilmekte, neredeyse herkes de buna göre hareket etmektedir. Sovyet rejimine

---

[421] Crick, **age,** 456.
[422] **age,** 457.
[423] **age,** 458.
[424] Celal Üster "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört: Bir İnsanlık Karabasanı", George Orwell, **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört,** çev. Celal Üster, 31. bs. (İstanbul : Can Yayınları, 2011), 10
[425] George Orwell, **The Freedom of the Press, *Orwell's Proposed Preface to 'Animal Farm',*** http://orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/efp_go [22.04.2014].
[426] Woodcook, **age,** 11.

> yöneltilmiş her ciddi eleştiri, Sovyet hükümetinin gizli tutmayı tercih ettiği gerçeklerin her tür açığa vurumu, yayınlanmamakla karşı karşıyadır. Ve müttefikimizi pohpohlamak konusunda ulus çapında varılmış bu gizli ittifak, şaşırtıcı bir biçimde, düşünsel hoşgörü geçmişine karşı meydana gelmektedir. Zira Sovyet hükümetini eleştirmenize izin verilmezken, en azından kendinizinkini eleştirme konusunda oldukça özgürsünüzdür. Stalin'e dil uzatıldığında hemen hemen hiç kimse yayınlamaz, ancak Churchill'e kitaplarda ya da dergilerde her koşulda güvenli bir şekilde dil uzatabilirsiniz."[427]

Böylelikle sakıncalı görülen içeriği nedeniyle basılmamak suretiyle sansürlenen kitap, basıldıktan sonra da kimi ülkelerde sansüre uğramış ya da yasaklanmıştır. 1987 yılında A.B.D.'nin Florida eyaletinde çeşitli okullarda okunması yasaklanan 64 kitap listesinde yer almış, Georgia eyaletinde 1982 yılında yapılan ve 1979-1982 yılları arasında sansürü konu alan bir araştırmada kitaba içerdiği politik kuramlar nedeniyle karşı çıkıldığı ortaya çıkmış, New York'ta 1968 yılında yapılan benzer bir araştırma sonucunda kitap "Orwell'in komünist olması" nedeniyle "sorunlu kitaplar" listesinde yer almış, ayrıca A.B.D. dışında da itiraz görmüştür: 1987 yılında Moskova Uluslararası Kitap Fuarı'nda sergilenmesi engellenmiş, 1986'da A.B.D.'de ise kitabın oyun uyarlamasının Ulusların Tiyatro Festivali'nde sergilenmesi Doğu bloğundan gelen baskı üzerine yasaklanmıştır zira Sovyetler Birliği eğer bu oyun sergilenirse Polonya, Macaristan, Bulgaristan ve Çekoslovakya'nın festivalden çekileceği konusunda ısrarcı olmuştur. 1991 yılında kitabın bir uyarlaması da yozlaşmış, gücü kötüye kullanan liderleri eleştirdiği gerekçesiyle tek parti devleti olan Kenya'da yasaklamıştır. Aynı şekilde, 2002 yılında Birleşik Arap Emirliklerinde, 125 kitap ile birlikte, görsel ve yazılı içeriğindeki alkollü içkiler, domuzlar ve diğer uygunsuz imgelerin İslam ve Arap değerleriyle çelişmesi nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda yasaklanmıştır.[428]

Rusça'ya çevrildikten sonra da, Stalin hükümeti tarafından, Sovyet yönetimindeki her yerde yasaklanmıştır. Çin, Myanmar ve Kuzey Kore'de ise hâlâ yasaktır.[429] Orwell'in komünist olması neden gösterilerek problem kitap olarak nitelenmiş, içindeki devrim göndermeleri birçok protestoya neden olmuş, Amerikan ve İngiliz hükümetlerinin siparişi üzerine yazıldığı iddia edilmiş ancak her iki ülkede de yasaklanmış, yine Amerika tarafından Vietnam savaşı sırasında komünizm karşıtı

---

[427] Orwell, **The Freedom of the Press,** http://orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/efp_go [22.04.2014].

[428] Nicholas J. Karolides, Literature Supressed on Political Grounds (New York, Infobase Publishing 2006), 44. http://books.google. com.tr/books?id=IFx6JOw9QjsC&pg=PA 44&lpg=PA44&dq= animal +farm+masses+will+revolt&source=bl&ots=65y-dnsPaU&sig=o29HSInpAWKMkimy1YKcPCOaY &hl=tr&sa=X&ei=ZtluVND6EYvbavH_gsgI&ved=0CBsQ6AEwAA#v=onepage&q=animal%20farm %20masses%20will%20revolt&f=false [03.06.2014].

[429] Broken Spines Bookshop, http://brokenspinesbookshop.blogspot.com.tr/2011/09/banned-book-week-animal-farm.html [01.06.2014].

propagandada kullanılmış böylece bir yandan komünizm korkusuyla yasaklanırken, diğer yandan da hem de anti-komünizm malzemesi ders kitabı yapılmış olup, Küba'da resmi olarak yasaklı hiçbir kitap olmamasına rağmen, hükümet tarafından pek sevilmemekte ve zorlukla bulunabilmektedir. [430]

Kitap, iki kez film yapılmıştır. İlki, bundan tam 61 yıl önce, 1954 yılında CIA tarafından desteklenen ve komünizm karşıtı propagandada malzeme olarak kullanılan çizgi filmdir. İkincisi ise, 14 yıl önce, 1999 yılında Hallmark tarafından çekilmiştir.

> "Amerikan istihbarat örgütü CIA, 'Soğuk Savaş'ın kültür cephesinde önemli rol üstlenmişti. Örgüt, 1950'lere doğru önüne 'Avrupa'daki eğitimli ve kültürlü sınıfları kazanmak' hedefini koymuştu. Kullanılan ilk kesim, ise, 'komünist olmayan sol' olarak adlandırılıyordu. Kültürel soğuk savaş olarak adlandırılan bu politika kapsamında kültür kongreleri örgütlendi, sergiler açıldı, konserler verildi, kitaplar basıldı. Örneğin, resim sanatını sosyalist gerçekçilikten 'kurtarmak' amacıyla, 'soyut ekspresyonizm' gibi akımlar teşvik edildi. Marksizmi, sosyalizmi, toplumsal mücadeleyi eleştiren, sözde 'birey'i öven yayınlar için milyonlarca dolar harcandı. […] Amerikan istihbaratı, özellikle 'demokratik sol' bir hareket yaratmaya çalıştı. Orwell gibileri, bu amaçla 'cepheye' sürüldü. Tanınmışlığını büyük ölçüde CIA reklamına borçlu olan Orwell'in 'Hayvan Çiftliği' romanı, çizgi film haline getirilerek bütün dünyaya dağıtıldı. Örgüt, yine Orwell'in 1984 adlı kitabını da filme çektirdi."[431]

Gerek 1954, gerekse 1999 uyarlamalarının kitaptan farklılaştığı bazı noktalar bulunmaktadır, ama özellikle filmler sonları bakımından kitaptan ve birbirlerinden farklılık göstermekte, bu da içerdikleri ya da verebilecekleri iletiyi farklılaştırmaktadır. Kitabın sonunda, dışarıdaki hayvanlar bir domuzların yüzlerine, bir de hayvanların yüzlerine bakarlar ancak onları artık birbirlerinden ayırt edemezler. Oysa her iki uyarlamada da, bundan daha fazlası vardır.

1954 uyarlamasında, hayvanlar Napoleon'a karşı ayaklanırlar. Her ne kadar Stalin 1953 yılında ölmüş de olsa, uyarlamanın CIA tarafından desteklendiği göz önüne alındığında, Sovyet halkına komünizmden ve onun getirdiği liderlerden kurtulma yönünde bir ileti taşıdığı ya da çağrı olduğu şeklinde yorumlanabilir. 1999 uyarlamasının sonunda, ise bardaktan boşalırcasına yağan yağmur, Napoleon'un hükümetini siler götürür ve çiftliğin yeni sahibi olarak yeni bir aile, yani tekrar insanlar gelir. Bu uyarlama, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra çekilmiştir ve filmin sonu çiftlikte *Hayvanizm*'in, başka bir deyişle temsil ettiği komünizmin sona erdiğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, her iki filmin sonunda da komünizmin sürmemesi gerektiği ya da sürmeyeceği yönünde bir ekleme, hatta belki de bir kehanet vardır.

---

[430] Mevsimsiz Kültür Sanat Edebiyat Platformu http://www.mevsimsiz.net/y-809/Yasakli_Kitaplar _ 4_Hayvanlar_ciftligi/ [04.05.2014].
[431] Evrensel, http://www.evrensel.net/03/11/05/dunya.html [04.12.2012].

Kimi zaman yalnızca fabl özelliğinden yola çıkılarak hedef kitlesi olarak çocukların belirlendiği *Animal Farm*, politik yergi yönüyle de yetişkinlere yönelik bir kitap olarak çeşitli toplumlarda değişik algılarla karşılanmıştır, hatta farklı algılarla karşılanmasını sağlamak için gereken zeminler oluşturulmuştur. Belki de dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde karşılanması, bu kadar engelin, sansürün ve algı yönetimi çalışmalarının nedenine açıklık getirmektedir.

Bu noktada, kitabın Türkiye'ye girişi ile ilgili bazı ayrıntılar da burada anılmaya değer olabilir. Öncelikle, Fransız sosyolog ve antropolog Pierre Bourdieu'nün çevrilecek metinlerin seçim ve taşınma süreçlerine ilişkin yaptığı sorgulamayı anımsayarak, metnin çevrilmesinin görünenden başka amaçlara da hizmet edip etmediğinin, çevrilecek metnin seçim süreçlerinde hangi etkenler rol oynadığının, hangi metnin kimin tarafından çevrileceğinin, önsözü kimin yazacağının, bu seçimleri kimin yapacağının, çevrilecek metinleri bulup ortaya çıkaranların bundan herhangi bir çıkarlarının olup olmadığının, bir yazarın belli bir yayınevinden çevrilip basılmasının rastlantısal olup olmadığının, metnin hangi kapak ve etiketle sunulduğunun, çeşitli çıkar örtüşmeleri ya da güç ilişkilerinin söz konusu olup olmadığının üzerinde düşünülebilir.[432] Bourdieu'nün yaptığı sorgulama, *Animal Farm*'ın Türkiye'ye taşınmasının ve sunum tarzının, CIA'nın edebiyat alanında dünya çapında yürüttüğü bir operasyonla ilintili olduğu yönündeki görüşler göz önüne alındığında, daha da anlam kazanmaktadır. *Animal Farm*'ın çevrilip yayınlanmasına karar veren, devletin resmi bir kurumu olan Tercüme Bürosu'dur, ancak kitap 1953-1990 arasında 37 yıl boyunca Türk okuruna İngiliz Edebiyatı serisinden değil, gerçeğe aykırı olarak yeni Amerikan Edebiyatı serisinden sunulur:

> "Uzun yıllar İngiltere'de yaşayan […] çevirmen Halide Edip Adıvar'ın, ülkenin seçkin uzmanlarının görev yaptığı Tercüme Bürosu'nun ve bir bütün olarak Eğitim Bakanlığı'nın İngiliz edebiyatını Amerikan edebiyatı sanacak kadar bilgisiz oldukları düşünülemeyeceğine göre, bu aykırı olguyu nasıl açıklayacağız?
> […]Akla uygun bir açıklama için, salt çevirinin sınırları ötesine geçmek, çeviriyi öbür alanlarla etkileşimi içinde değerlendirmek, […] gerekecektir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hayvan Çiftliği'ni toplumumuza sunarken niçin böylesine çarpıcı bir yanıltmacaya yönelmiş olduğunu açıklayabilmek için siyaset bilimine başvurmak, dönemin Türkiye politikasını ve Türk-Amerikan ilişkilerini incelemek zorunlu olacaktır.
> […] Hayvan Çiftliği'nin öyküsünü kısaca şöyle özetleyebiliriz: Soğuk Savaş ortamı, Amerikan Merkezî İstihbarat Teşkilatı CIA'nın Animal Farm kitabını Soğuk Savaşın kültür cephesinde bir koz olarak kullanmaya karar vermesi, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan etki alanına girmesi, Demokrat Parti hükümetine bağlı Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir kurumu olan Tercüme Bürosu'nun kitabın Türkçeye çevrilmesini kararlaştırması, kitabın Demokrat Parti milletvekili Halide Edip Adıvar tarafından Hayvan Çiftliği adıyla çevrilmesi, Milli Eğitim

[432] Pierre Bourdieu, "Les Conditions Sociales de la Circulation İnternationale des İdées", **Cahiers d'Histoire des Littératures Romanes,** 1990, s. 2-3.

> Bakanlığı tarafından yayımlanması ve Türkiye toplumuna Amerikan edebiyatının ürünü olarak sunulması. George Orwell'in Animal Farm adlı yapıtının Türkiye'deki serencamını da kapsayan öyküsü işte budur. CIA'nın edebiyat alanında dünya çapında yürüttüğü bir operasyonun Türkiye ayağı işte böyle gerçekleştirilmiştir.'[433]

Bu noktada, Türkiye'de sansürün kısa hikayesine bakacak olursak;

> "Demokrat Parti İktidarında (1950-1960), yayın evleri üzerinde son derece net bir hükümet baskısına şahit oluruz. Bu baskılayıcı atmosferde, milli yayın evlerinin sayısı azalmış ve özel yayın evleri de, tarihsel konular gibi, daha sakıncasız konulara yönelmiştir.
> […] 12 Mart 1971'de yaşanan gelişmelerle, sansür belirleyici bir rol oynar ve tüm siyasi kitaplar yasaklanır. Bir çok kitaba el konulur. Yayıncılar, kitapçılar ve aydınlar tutuklanır. Hükümet, hiçbir açıklama yapmaksızın kitapları toplar. Bu zor dönem, sansürün daha esnek ve hoşgörülü olacağı 1993 yılına kadar sürecektir."[434]

Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi *Animal Farm'ın* ilk baskısı Demokrat Parti İktidarı dönemine denk gelmiştir. Bu duruma, yukarıda açıklanan dünyadaki sıcak gelişmeler de eklendiğinde, gerek Türkçeye çevrilmek üzere seçilen kitaplar arasında yer alması, gerekse Amerikan Edebiyatı ürünü gibi lanse edilmesinin pek de rastlantısal olamayabileceği akla gelmektedir. Kitabın, Amerikan Edebiyatı serisinden çıkarıldığı 1990 yılı da, Türkiye'de sansür olgusunun ve yayınlar üzerindeki baskıların göreceli olarak hafiflemek üzere olduğu yıllara yakındır ve belki de, bu da rastlantısal bir durum değildir.

Daha önce de üzerinde durduğumuz gibi, herhangi bir metne ilişkin algılar, sadece toplumdan topluma değil, bireyden bireye de farklılıklar gösterebilir. Yazar, metnin anlamının ya da anlamlarının belirleyenlerden biri olabileceği gibi, metni okuyan her bir okur da, ondan kendi algısı ve anlayışı çerçevesinde anlam çıkarabilecek, kısacası vardığı yargı diğerlerininkinden ve sonuç olarak bir metin ya da söylemde ne anlatıldığı kadar, ondan ne anlaşıldığı ya da anlaşılabildiği de da önem taşımaktadır. Tüm bunlar, *Animal Farm* için de geçerlidir ancak belki de asıl ilgi çekici olan, bu metnin dünyanın değişik yerlerinde değişik amaçlar, hatta sadece değişik değil, birbirine taban tabana zıt olan ve birbiriyle tezat oluşturan amaçlar için kullanılmış olmasıdır. Belki de bu yüzden bu kadar ilgi görmüş, yaklaşık 70 dile çevrilmiş, milyonlarca satmış ve sadece Fransızcaya üç, Türkçeye biri çocuk kitabı ve biri de çizgi roman uyarlaması olmak üzere sekiz ayrı çevirisi yapılmıştır. Hem fabl, hem de yergi türünün özelliklerini başarı ile içinde barındıran kitap, aynı zamanda yalnızca siyasette kullanılmakla kalmayıp, ve günlük hayatta da maruz kalınan çok sayıda

---

[433] Ahmet Erhanlı, " CİA ve EDEBİYAT Bir Operasyonun öyküsü", **Ürün Sosyalist Dergi,** Eylül-Ekim 2003, http://urundergisi.com/makaleler.php?ID=259&page=2 [08.12.2012]
[434] Emine Bogenç Demirel, **Habitus Dans Le Champ de la Traduction,** (İstanbul : Yıldız Teknik Üniversitesi, 2003), 55-56.

propaganda yöntemini örnekleyen ve bu yönüyle adeta propaganda öğretimi işlevini üstlenen bir yapıttır. Bu kadar zengin içeriğinin yanı sıra, kitap farklı temalara yer vermektedir: "okuryazarlık ve eğitimin önemi, gücün yozlaşabilir doğası, otoriter rejimlerin öğeleri, totaliter yönetimlerde dilin, propagandanın ve gerçeğin farklı sunumunun rolü, toplumsal yorumlama aracı olarak fabl ve alegori, insan doğasının eleştirisi"[435] gibi temalar yapıtta işlenmektedir. Bunların kitapta yer alan dışında, örgütlenme, seçkincilik, şiddet, güç ve ayrıcalık, direnişle başa çıkma gibi temalar, siyasi liderlerin nasıl güç kazandıkları ve zirveye çıktıkları sorusunun yanıtını içermektedir. [436]

Bunun yanı sıra, hem çocuklara, hem de yetişkinlere ulaşabilen ve yazarın amacına uygun olarak da herkesçe kolay anlaşılabilecek özellikte olan kitap, Rus Devrimi ve Stalin ile koşutluğu sonucunda, yani konusu ve doğası gereği içerdiği çok sayıda metinlerarası öğeden tamamen habersiz bir okuyucu için dahi okunabilir ve bir anlam ifade eder niteliktedir.

Öte yandan, Orwell'in *Animal Farm* aracılığı ile dokunduğu olayların, kitabın yazılması ile eşzamanlı gerçekleşmemiş olması, üstelik Orwell'in Rus da olmaması, Rusya'da bile yaşamaması, hatta Rusya'da hiç bulunmamış olması, bu nedenle de devrim sürecini, öncesini ya da sonrasını bizzat yaşamış bir kişi olmaması ve devrimle ilintili olaylardan doğrudan etkilenmiş olmasının olası olmaması, akla Orwell'i Rus devrimi konusunda yazmaya neyin ittiği sorusunu getirmektedir. Neden bir İngiliz olan Orwell, Rus Devriminden neredeyse 30 yıl sonra bu kitabı yazma gereği duymuştur?

Bu sorunun yanıtını metnin kendisinde değil de, Orwell'in yaşam öyküsünde arayacaksak, öncelikle Greimas ve Coquet arasındaki bir yaklaşım farklılığını kısaca anımsamamız yararlı olabilir: Greimas'ın sözceye yönelik kuramı "o, orası ve o zaman" yerlemleri ile nesneleştirilmiş bir dünya yansıtırken, Coquet sözcelemeye yönelerek "ben-sen, burada, şimdi" yerlemleri ile söylem ve onun ardında da özneyi odak alır ve kendi yaklaşımını özne göstergebilimi, Greimas'ın yaklaşımını ise nesne göstergebilimi olarak niteler.[437] Coquet'ye göre, dil uzaktan bakarak gözlemlenecek bir nesne değildir çünkü "dil bir "dışarısı" değildir, gözlemlemek ve betimlemekle

[435] Eva Richardson, **Teaching George Orwell's Animal Farm from Multiple Critical Perspectives,** (Clayton: Prestwick House, INC, 2007), 13.
[436] Mcgregor, Buzan, **age,** 23-25.
[437] Öztürk Kasar, 2012, 427.

yetineceğimiz bir nesne değildir o. Gerçekliğimizin ayrılmaz parçasıdır."[438] İşte bu nedenle "o" yerine "ben-sen", "orası" yerine "burası" ve "o zaman" yerine "şimdi" Coquet göstergebiliminde çıkış noktasıdır.

Oysa Greimas göstergebiliminde göstergebilimcinin inceleyeceği şeyin, "yalnızca metin, tümüyle, kendi bütünlüğü içinde metin ve metnin dışında da hiçbir şey"[439] olduğuna daha önce değinmiştik. Bu yaklaşım ile, yazınsal göstergebilim çözümlemeleri, metnin içi ile sınırlandırılmaktadır. Bu doğrultuda;

> "Yapısalcıları, özellikle de göstergebilimcileri yalnızca ölü nesneler üzerinde durup, canlı öznelere sırt çevirmekle, kuru bir nesnellik düşüngüsüne saplanıp öznelliği hiç göz önüne almamakla suçlayanlar çok olmuştur. Özne ve öznelliği değerlendirmek bir yapıtı açıklamak, öncelikle de bu yapıtın yaratıcısının aile ve toplum çevresini, iş ve gönül ilişkilerini incelemekse, doğrudur, göstergebilimciler gerçekten işlemişlerdir bu kusuru.[440]"

Bir yapıtın yazarını dikkate alıp almama konusunda başka şekillerde adlandırılan farklı yaklaşımlar da söz konusudur. Freudçu, yada psikanalist yaklaşıma bir göz atalım:

> "Yapıtın yazarı ve yapıt arasında zorunlu bir ilişki bulunmaktadır. […] Bir yapıtı anlamak için yazarın yaşamı ve duygusal durumu tamamen anlaşılmalıdır, bunun tersi de geçerlidir. Bir yapıt apaçık bir biçimde otobiyografik olmasa da, psikanalistler yapıtta daima yazara ait bir şeylerin olduğunu savunurlar, bu bir karakter olabilir, karakter özelliği olabilir, tema ya da konu olabilir. Yazarlar sıklıkla hoşlanmadıkları birilerini yerer ya da hoşlandıklarına açıkça sempati gösterirler. Yazarın bu eğiliminin genellikle okur üzerinde bir etkisi vardır, zaten yazar da bunu ister. Okuma esnasında, insanlar yazarın seçilmiş bakış açısı karşısında çok savunmasızdırlar (hikayeyi anlatıcı-yazarın ağzından dinlerler çünkü)."[441]

Okur, bu savunmasızlığı kısmen de olsa bertaraf etmek için, metinde yazara ait ne varsa ortaya çıkarmaya, yazarın metindeki yansımalarını keşfetmeye yönelik bir çaba sarf edebilir. Bu noktada okurdan kasıt, metni çözümlemek üzere birbirinden farklı amaçlarla yola çıkan herkes olabilir. Bu kapsama düz okur da girebilir, eleştirmen de, çevirmen de:

> "Yazınsal eleştirmen ya da yazınsal çevirmen konumundaki çözümleyici, yazarı, hayatını, düşüncelerini, yapıtlarını çözümler. Bütün yazdıklarını ve onun hakkında tüm yazılanları okumak gerekir: görüşmeleri, yazınsal incelemeleri, eleştirileri, makaleleri, vs."[442]

Böylelikle, yazar ve yapıtı arasında olduğu varsayılan bağ ortaya çıkarılmaya çalışılır. Öte yandan yapıtın yaratılmasına doğrudan ya da dolaylı neden veya etken olan bu bağlantıların bütünüyle saptanması her koşulda mümkün olmayabilir. Her

---

[438] Coquet, 1997,1.
[439] Öztürk Kasar, **Sözceleme Dilbilimi**, 139.
[440] Yücel, **Yapısalcılık,** 167.
[441] Richardson, **age,** 26.
[442] Lale Arslan, "Apport des Analystes Psychanalytiques à l'Activité Traduisante", **Interdisciplinarité en Traduction: Actes du IIème Colloque International sur la Traduction Organisé par L'Université Technique de Yıldız**, ed. Sündüz Öztürk Kasar (İstanbul: Les Èditions ISIS, 2006), 255.

şeyden önce, yazarın kendisi bile yapıtına neden olan yaşantıların, yapıtına neden olduğunun her zaman farkına varmayabilir. Ancak bağlantı olasılığı var olduğu sürece bunu göz ardı etmek yerine, üstüne gitmek ve saptanabildiği noktada yüksek sesle söylemek gerektiği yönünde yaklaşımlar, karşıt görüşlere de rağmen daima var olmuştur:

> "*Yazar,* edebiyat tarihi kitaplarında yazar biyografilerinde, dergi röportajlarında ve güncelerden yola çıkarak yazarın kişi özelliklerini yapıtlarıyla birleştirmeyi amaçlayan edebiyat araştırmacılarının zihinlerinde hala varlığını koruyor; günümüz kültüründe edebiyat, baskıcı bir bakış açısıyla tamamen yazara, onun kişi olarak özelliklerine, geçmişine, zevklerine ve tutkularına odaklanmış görünüyor. Edebiyat eleştirisi çoğunlukla şu açıklamalarda bulunuyor: Baudelaire'in yapıtı, Baudelaire'in kişi olarak yıkımından oluşur; Van Gogh'un yapıtı ise deliliğinden kaynaklanır, Çaykovski'nin yapıtının temelinde ahlaksız eğilimleri bulunur. Yapıtın açıklaması için hep onu üretmiş kişinin çevresinde dolaşılır; sanki kurmacayı belli bir ölçüde saydam gören alegoriden en sonunda tek bir ses duyulur; bu ses de 'sırlarını anlatan' yazarın sesidir."[443]

Orwell ise yazar ve yapıtı arasında bir bağ olduğu ve bu bağın ortaya çıkarılması gerektiği yönündeki düşünceleri desteklercesine, *Neden Yazıyorum* adlı makalesinde yaşam öyküsüne ilişkin bazı ayrıntılar verdikten sonra, "geçmişimle ilgili tüm bu bilgileri veriyorum çünkü bir yazarın dürtülerinin ilk gelişimine dair bir şeyler bilinmeden değerlendirilebileceğine inanmıyorum"[444] diyerek bu konuya yaklaşımını ortaya koyar. Orwell, *Animal Farm* ile ilgili olarak ise, ilk bakışta kendisine içerik olarak uzak gözüken bu kitabın yaratılmasına bizzat kendi yaşantısından bazı kesitlerin neden olduğunu, kitabın Ukraynaca çevirisine yazdığı önsözde açıklık getirmiştir. Bu önsöz, Orwell ve *Animal Farm*'a ilişkin birçok soruya yanıt vermesi ve böylelikle birçok çalışmaya ışık tutması açısından özel öneme sahiptir:[445] 1936'da evlenen Orwell, karısıyla birlikte İspanya iç savaşına katılır ancak birçok yabancının aksine uluslararası Tugay'da yerine İspanyol Troçkicileri arasında yer alınca kontrolü ele geçiren komünistlerin takibine uğrar, gırtlağından vurulur ancak İspanya'dan canlı olarak, hatta tutuklanmadan çıkabildiği için kendini şanslı sayacaktır:

> "İspanya'daki insan avı S.S.C.B.'deki büyük tasfiyelerle eş zamanlı olarak, bir şekilde onların tamamlayıcısı gibi devam etti. İspanya'da da Rusya'da olduğu gibi suçlamaların türü aynıydı, yani Faşistlerle ittifak […]. Tüm bunları yaşamak, değerli bir ibret oldu: Bana totaliter propagandanın, demokratik ülkelerde aydın insanların düşüncelerini ne kadar kolaylıkla kontrol altına alabildiğini öğretti.
> […] İngiltere'ye dönüşümüzde birçok duyarlı ve bilgili gözlemcinin basında Sovyet mahkemeleriyle ilgili yer alan en saçma komplo, hıyanet ve sabotaj hikayelerine inandıklarını gördüm.

---

[443] Barthes, 2013, 62.
[444] George Orwell, **Neden Yazıyorum?,** çev. Levent Konca, 2. bs. (İstanbul.: Sel Yayıncılık, 2013), 10.
[445] Önsözün tam metni tarafımızca çevrilmiş olup, Ek 1'de yer almaktadır.

> […] 1930'dan beri S.S.C.B.'de gelinen noktanın sosyalizmle pek ilgisi yoktu. Aksine, yönetimin, diğer yönetici sınıflar gibi, sahip olduğu güçten vazgeçmek için hiçbir nedeninin kalmadığı hiyerarşik bir topluma dönüşmüştü. […]
> Böylelikle son on yılda, eğer sosyalist hareketin canlanmasını istiyorsak, Sovyet efsanesini yıkmanın şart olduğundan emin oldum.
> İspanya'dan dönüşümde, Sovyet efsanesinin maskesini hemen herkes tarafından kolayca anlaşılacak ve diğer dillere kolayca çevrilecek bir öyküyle kaldırmayı düşünmüştüm ancak öykü ile ilgili ayrıntıları hemen kurgulayamadım (o zamanlar küçük bir kasabada yaşıyordum), ta ki günün birinde 10 yaşlarında küçük bir oğlan çocuğunun kocaman bir atı dar bir patika boyunca sürdüğünü ve at dönmeye çalıştıkça çocuğun onu kırbaçladığını görene kadar. Kafama dank etti ki, bu hayvanlar güçlerinden haberdar olsalardı, üzerlerinde hiçbir güç uygulayamazdık; insanlar da hayvanları zenginlerin proletaryayı sömürdüğü gibi sömürmektedir. […] [446]

Önsözde görüldüğü gibi Orwell kitapla ilgi bilgi vermeden önce kendisi ve politik duruşu ile ilgili bilgi vermeyi uygun bulmakta ve böylelikle doğrudan yapıtı yazar olarak kendisi ile ilişkilendirmektedir. 2000 baskısında Penguin, bu önsözü ek olarak aşağıda yer alan girişle yayınlamıştır:

> "*Animal Farm*'ın Ukraynaca çevirisi, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da İngiliz ve Amerikan yönetimi altındaki mülteci kamplarında kalan Ukraynalılara yönelik olarak yapılmıştır. Bunlar, çeviriyi ve dağıtımını düzenleyen kişi olan İgor Shevchenko'nun bir mektubunda belirtildiği üzere, Ekim Devrimi'ni destekleyen ve kazanılanı korumaya kararlı olan ancak 'Stalin'in Bonapartizm karşı devrimciliği' ve 'Rusların Ukraynalıları milliyetçi sömürüsü' aleyhe dönen insanlardı. Shevchenco, Orwell'den bu insanlar için özel bir önsöz yazmalarını istedi. Özgün önsöz kaybolmuş olup, burada Ukraynaca çevirinin İngilizceye tersine çevirisidir. Orwell, bu baskı için telif ücreti almama konusunda ısrarcı olmuştur, ayrıca kitabı alamayacak kadar yoksullara yönelik yapılan çevirilerde de (Farsça ve Telugu dili baskılarında) telif ücreti almamıştır. Orwell, demir perde ardındaki askerler ve diğer insanlara yönelik hazırlanan Rusça bir baskının yapım masraflarını da kendisi karşılamıştır."[447]

Orwell'in İspanya'da yaşadıklarının biraz daha ayrıntısına girecek olursak, *Animal Farm*'ın yazılmasına zemin oluşturan birkaç ayrıntı ile daha karşılaşırız: POUM'daki arkadaşlarının çoğundan daha şanslı olarak tutuklanmaktan kurtulan ve sonunda sınırı geçmeyi başarmakla kalmayıp, arkadaşlarının tutulduğu en iğrenç hapishanelerden birine ziyaretçi olarak sızabilen Orwell, firar günlerinde öğrendiği totaliter polis yöntemleri ile, Mayıs-Haziran 1937'de Katalonya'da olanların komünist kaynaklarda nasıl saptırılmış olduğunu ibretlik olarak aklında tutar ve bu da *Animal Farm* ile *Nineteen Eighty Four'*un şekillenmesine yardımcı olur.[448] Hatta Orwell, yayınların yanlılığından, gerçeklerin saptırılmış ve çarpıtılmışlığından o kadar rahatsızlık duyar ki, bu konuda okurunu kendine karşı bile uyarır: "Propaganda içermeyen belgeler mevcut olmadığından, İspanya Savaşı hakkında yazmak çok zor. Herkesi kendi önyargıma karşı uyarıyorum ve herkesi yanılgılarıma karşı uyarıyorum.

---

[446] George Orwell, Preface to 'Kolghosp Tvaryn', Orwell's Preface to Ukrainian Translation of 'Animal Farm', http://www.orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/epfc_go [02.05.2014]
[447] **age,** 1.
[448] Woodcock, **age,** 119.

Yine de, dürüst olmak için elimden gelenin en iyisini yaptım."[449] Orwell'in bu uyarısı, çok yerindedir ve aslında yalnızca İspanya Savaşı ile ilgili yayınlar için değil, okunan ve duyulan, her şey için genel bir uyarı nitelinde alınmalıdır çünkü aktarıma uğrayan her şey aktaranın kendi algısından vardığı yargıları içerir. Bir de aktarılanı alanın algısı ve yargısı vardır elbette, dolayısı ile her şartta bir miktar yanlılık, biraz kişisel eğilimler, biraz da peşin hükümler için pay bırakmak gerekir.

Tekrar Orwell'in yaşamı ve yapıtı arasındaki bağlantıya geri dönecek olursak, son olarak *Animal Farm* basılmadan evvel, Orwell metinde küçük bir değişiklik öngörür ve bu da yine bizzat yaşadığı bir olayla ilintilidir:

> "1945 Martı'nda Observer ve Manchester Evening News gazetelerinin savaş muhabiri olarak Paris'te bulunan Orwell, orada *Josef Çapski* adında bir Rus'la tanışır. Çapski, Sovyetler Birliği'nde gönderildiği bir çalışma kampından ve Katin Kıyımı'ndan kurtulmuş, Paris'e gelmiştir. Orwell'ın Arthur Koestler'e yazdığı bir mektupta anlattıklarına bakılırsa, Çapski, ülkesinde onca acı yaşamış ve Sovyet yönetimine karşı olmasına karşın, Rusya'yı Alman boyunduruğundan 'Stalin'in kişiliğinin ve büyüklüğünün' kurtardığını söyler: 'Almanlar Moskova'yı ele geçirmek üzereyken, Stalin kentte kaldı. Moskova'yı onun gözüpekliği kurtardı…'
> Hayvan Çiftliği'nde, gerçek kişiliklerle koşutluklar açık seçik olmamakla birlikte, Stalin'i çağrıştıran Napoléon adlı domuzu yerden yere vuran Orwell, Çapski'nin açıklamalarını dinledikten sonra bir değişiklik yapmaya karar verir ve kitabını kısa bir süre önce teslim ettiği yayıncısını arar: Hayvanların, Bay Jones'u devirerek devrim yaptıkları çiftlik, kitabın Sekizinci Bölümü'nde, komşu çiftlikten insanların saldırısına uğramış, bu saldırı karşısında tüm hayvanlar korkuya kapılmıştır. İnsanlar, çiftlikteki hayvanların özveriyle yaptıkları değirmeni kulakları sağır eden bir gümbürtüyle havaya uçurmuşlardır: 'Güvercinler havaya uçuştular, *Napoléon da dahil* bütün hayvanlar kendilerini karınüstü yere atıp yüzlerini kapadılar…' Orwell, Çapski'nin söyledikleri ışığında bu tümceyi şöyle değiştirir: 'Güvercinler havaya uçuştular, *Napoléon dışında* bütün hayvanlar kendilerini karınüstü yere atıp yüzlerini kapadılar...' Orwell, bu 'küçük' değişikliği, bir mektubunda şöyle açıklayacaktır: 'Böylelikle, Alman saldırısı sırasında Moskova'dan ayrılmayan Stalin'e haksızlık etmemiş oldum…' "[450]

İlginç bir şekilde "Orwell, özgeçmişinin yazılmasına engel olmak çalışmıştır (sırrı olmayan çünkü kendi yazıları açıkça özyaşam öyküsüne dayalı bir yazar için bu oldukça garip bir durumdur) ancak başarılı olamamış, birtakım özgeçmişleri türemiştir."[451] Bu özgeçmişlerde ve Orwell ile ilgili diğer yapıtlarda Orwell'e yöneltilmiş farklı bakış açıları vardır: Kimi "Orwell ne yazdıysa odur, düşüncelerini dışa vurmuştur ve bu nedenle de erdemli bir adamdır"[452] derken, kimine göre ise

---

[449] George Orwell, **Homage to Catalonia** (Harmondsworth: Penguin, 1966), 153'ten aktaran Stephen Ingle, **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment** (Londra: Routledge, 2006), 89.
[450] Celal Üster, "Sunuş", George Orwell, **Hayvan Çiftliği – Bir Peri Masalı,** çev. Celal Üster, 38. bs. (İstanbul : Can Yayınları, 2014), 9-10.
[451] Stephen Ingle, **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment** (Londra: Routledge, 2006), 4.
[452] Lionnel Trilling, The Opposing Self (Londra:Secker and Warburg, 1955)'den aktaran Stephen Ingle, **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment** (Londra: Routledge, 2006), 5.

"Orwell, hayranlarının düşündüğünün bir karşı savıdır"[453] hatta Orwell'in İspanya'da gırtlağından yaralanması bile ahlaksızca memnuniyet verici bir durumdur zira bu durum Orwell'in mazlumların yanında olduğunun bir nişanesi olmuş ve ona yalnızca zorbalığı anlayıp yazınında anlatmakla kalmayıp, bir de İspanya'da bilfiil savaştığını söyleme fırsatı vermiştir.[454] Orwell'e ilişkin birbiri ile çelişen birçok bakış açısına bir örnek de, "Sömürge Polisi, Sosyalist, Muhbir" adlı aşağıda bazı bölümlerini alıntılayacağımız yazıdır. Yazının başlığı, aslında içeriği hakkında bir fikir vermektedir.

Yazar, Orwell' "sömürge polisi" olarak tanımlamaktadır, ki bu tanım Orwell'in bir zamanlar icra ettiği mesleği belirtmekten daha fazlasını ifade etmektedir. Yalnızca "polis" olmak dahi kimi toplum ve algılarda çok olumlu çağrışımlar getirmezken, "sömürge" sözcüğü işin içine girdiğinde ilk anda bir "acaba?" sorusu belli belirsiz şekilleniyor aklımızda. "Sömürge"den ekmeğini kazanan biri, ya da "sömürge"ye hizmet eden biri ya da "sömürge zihniyeti"ne hizmet eden biri, hatta belki de "sömürge"ye "hizmet" değil de, "uşaklık" eden biri. Devam edelim. Sosyalist? Bu kimin dediğine ve kime, neden dediğine bağlı olarak iyi bir şey ya da kötü bir şey olabilir. Sonuçta sözcüklerin ilk anlamlarının dışında gösterdiklerini değerlendirmek için, bağlama da bakmak gereklidir. "Sosyalist" sözcüğünün olumlu mu, olumsuz mu olduğunu anlamaya çalışırken, yazının nerede yayınlandığına bakalım: "Ürün Sosyalist Dergi". Demek ki, yayınlandığı yere bakılırsa, "sosyalist" sözcüğünü olumsuz algılamamıza gerek yok. Öte yandan, yazıyı yazan, "sosyalist" dediği "sosyalist"in "sosyalist"liğini beğenmiyor olabilir, onun için bir kinaye payı da bırakalım. Ancak "muhbir" dendiğinde, artık herhangi bir pay kalmamaktadır çünkü "muhbir", toplumda yerleşmiş hiçbir olumlu çağrışımı olmayan bir sözcüktür; ispiyoncu, gammaz, casus gibi anlamlara gelmektedir. Bu nedenle, daha yazının başlığından, Orwell'le ilgili olarak pek de olumlu şeyler içermediğini tahmin etmek güç değildir:

> " Kitap Orwell'e dünya çapında ün ve büyük servet kazandırdı. İngiliz ve Amerikan gizli servisleriyle ilişkiye giren Orwell, onlara tehlikeli eğilimler taşıdığını düşündüğü muhalif aydınların bir listesini sundu. Hayvan Çiftliği ve ardından yazdığı Bin Dokuz Yüz Seksen Dört kitabı ile bu kitaplardan yararlanılarak yapılan filmler, Soğuk Savaş'ın kültür alanındaki en büyük operasyonlarından biri olarak Amerikan Merkezî İstihbarat Teşkilatı CIA'nın desteğiyle bütün dünyaya dağıtıldı. George Orwell, 21 Ocak 1950'de öldü.

[453] Robert A. Lee, **Orwell's Fiction** (Londra: University of Notre Dame Pres, 1969), 25'den aktaran Stephen Ingle, **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment** (Londra: Routledge, 2006), 9.
[454] Lee, **age,** 89'dan aktaran Ingle, **age,** 9.

> […] Romanın öğelerinden ve açıklamalardaki ipuçlarından yararlanarak yazarın dünya görüşünü saptayabilir, belki yaşamındaki keskin dönüşleri bile bir ölçüde anlayabiliriz.
> […] Raymond Williams,[455] […] Orwell'in proletaryayı hayvanlara benzetmesindeki hıza dikkat çekerek, bu mecazla yoksul emekçileri hayvanlar gibi güçlü ama bilinçsiz sayan bir anlayışın dışa vurulduğunu belirtir. Hayvanlar nasıl güçlü ama bilinçsizse; yoksullar da aynı şekilde güçlü ama bilinçsizdir. Güçlerinin bilincine varamayacakları için hayvanlar da, emekçiler de sömürülmeye mahkûmdur. Hayvanlar nasıl bilinçlenemezse, emekçiler de bilinçlenemez ve dolayısıyla gerçek bir devrim imkânsızdır. […]
> Bu zihniyet dünyasında bireyler, gruplar, sınıflar ve halklar akılcı/akılcılıktan yoksun, bilinçli/bilinçsiz, uygar/vahşi, özgür ruhlu/köle ruhlu, yönetmeye layık/yönetilmeye mahkum olarak ikiye bölünür. "[456]

Öte yandan, en züppe İngiliz okullarından biri olan Eton'u burslu olarak bitirdikten sonra Burma'ya giderek sömürge polisine katılan ancak kendisine uymadığını anlayarak sömürgecilikten nefret etmesine neden olan bu görevden ayrılarak İngiltere'ye dönen Orwell de, yaşadığı çelişkilerden söz eder:

> "Teorik –ve tabii ki gizli- olarak bütün kalbimle Burmalıların tarafında ve üstlerinde baskı kuran zalimlerin yani Britanyalıların karşısındaydım.[…] Tek bildiğim, hizmet ettiğim İmparatorluğa olan nefretim ile işimi yapmamı imkansızlaştırmaya çalışan kötü ruhlu küçük yaratıklara duyduğum öfke arasında sıkışıp kaldığımdı. Aklımın bir yanıyla Britanya Hindistanı'nın yenilmez bir tiranlık, güçsüz düşmüş insanların iradesine karşı zorla kabul ettirilmiş bir şey olduğunu; diğer yanıylaysa bir Budist rahibinin bağırsaklarını süngüyle deşmenin dünyadaki en büyük haz olacağını düşünüyordum."[457]

Bu bakış açısı ile karşılaşınca daha önceki bölümlerde kitabın karakterlerin anıştırdıkları ile ilgili verdiğimiz bilgiler de sanki biraz sarsılmış gibi duruyor ve bu çalışmanın çeşitli bölümlerinde geçen algı, yargı, bakış açısı, odak noktası, bakılan yer, durulan yer, duruş, bağıntı, görelik, görecelik, görünen, olan gibi değişkenler akıldan geçiyor.

Bu noktada *Animal Farm*'da yer alan ihanet temasına tekrar bakalım. Domuzlar, gücü ellerine geçirip, sonrasında da yerlerini sağlama aldıkça, sisteme ve sistemdeki diğer paydaşlara ihanet etmeye başlamışlardır. Aradan geçen onca zamanda hiçbir şeyin iyiye gitmemesi, tarihin domuzların propagandaları ile sürekli olarak çıkarlar doğrultusunda yeniden yazılması ve sonuçta hayvanların sürekli bir suçluluk ve belki de eksiklik hissi ile kusuru kendi belleklerinde arayıp; görerek, duyarak, yaşayarak yani bizzat tanık oldukları şeylere değil de, domuzların anlattıklarına inanır olmaları bir türlü gerçeklerin ve kendi güçlerinin farkına varamamaları sonucunu getirmektedir. Ayaklanmadan sonra kurulan sistemde, ne hayvanların lehine bir

---

[455] Raymond Williams, **George Orwell,** (New York: The Viking Pres, 1971)'den aktaran Ahmet Erhanlı, " George Orwell : Sömürge Polisi, Sosyalist, Muhbir", **Ürün Sosyalist Dergi,** Mayıs-Haziran 2003b, http://urundergisi.com/makaleler.php?ID=227 [02.06.2012].
[456] Ahmet Erhanlı, " George Orwell : Sömürge Polisi, Sosyalist, Muhbir", **Ürün Sosyalist Dergi,** Mayıs-Haziran 2003, http://urundergisi.com/makaleler.php?ID=227 [02.06.2012].
[457] Orwell, **Neden Yazıyorum,** 99.

değişiklik olabilmiş, ne de hayvanların bilinç düzeyinde bir ilerleme görülmüştür. Hayvanlar kurbandırlar, ayrıca durumlarını algılamaktan da acizdirler. Akılcı değildirler, bilinçli değildirler, özgürlük peşinde de olsalar da, özgürlük üzerine söylemlerde bulunsalar da, ruhları köledir bu da onları sonsuza kadar yönetilmeye mahkum kılmaktadır. Dolayısı ile yaşlı eşek Benjamin'in mantığı ile bakıldığında, hiç bir zaman hiçbir şey değişmeyecektir, başka bir deyişle umut yoktur, hayvanların durumu umutsuzdur. Durum bu mudur, yoksa bu değildir de, Orwell tarafından mı böyle gibi gösterilmektedir? Aslında domuzlar domuz, koyunlar koyun, köpekler de köpek değil midirler? Hatta köpekler birilerin köpeği değil midirler?

Böylelikle Orwell'in yaşam öyküsünü kendi söylediklerine bakarak incelediğimizde, kitabın yazılmasında bizzat Orwell'in kişisel yaşantılarının rol oynadığını görür ve kitap içeriğinin de bu doğrultuda şekillendiğini görürüz. Öte yandan, Orwell'in kendi anlatımının yanı sıra sunduğumuz farklı bakış açılarını da dikkate aldığımızda, bu doğru bile olsa, söz konusu kişisel yaşantıların son derece öznel ve yanlı bir dünya görüşünden süzülerek yargılara dönüştüğü fikrine kapılabiliriz. Bu seçeneklerden belki biri, belki diğeri, belki de hepsi doğrudur ya da tümü yanlıştır. Orwell'in yaşadığı tüm hayatı bir algı, bunların dışa vurumunu ise yargı olarak kabul edersek, *Animal Farm*'ı da bu durumun bir yansıması olarak alırsak, bu doğrultuda hem algılanan yaşantılar ve onların dışa vurumu olarak da yargılar işin içindedir. Bu doğrultuda, *Animal Farm*'da yazarın hem beş duyusu ile algıladığı yaşantıların, hem de bunların akılda değerlendirerek vardığı yargıların yansımalarına rastlanabilir. Dolayısı ile, ne Orwell'in kendi söylemini temel alarak bu kitap Orwell'in yaşamı ile bağlantılıdır desek yanlış olur, ne de Orwell'e eleştiri getirenlerin kitabı Orwell'in zihniyetinin bir ürünü olarak görmeleri yanlıştır. Bu noktada Coquet'ye geri dönerek beden ve aklı bir ikili olarak ele aldığını ve hiçbirisinin dışlanmamasına özellikle vurgu yaptığını hatırlayalım:

> "Dil görüngübilimi için, *logos* [akıl] *phusis*'in [doğa] vardığı noktadır. Bu bakış açısında, bu iki evrenin birbirine eklemlenmesi temel kazanımdır.
> Demek ki bu evrenlerden birinin ya da diğerinin dışlanması değil de, *phusis*'in *logos*'ta çevrilmesi söz konusudur (zira geçiş bir çeviri içerir)."[458]

Orwell İspanya İç Savaşı'na katılmıştır, burada Troçki yandaşlarının yanında yer almıştır, ölümle burun buruna gelmiştir, Stalin yandaşlarından canını zor kurtarmıştır. Sonrasında, kitabında Rus Devrimi'ni konu almıştır. Stalin'i anıştırmak için diktatör

[458] Coquet, 2007, 5-6' dan aktaran Öztürk Kasar, 2012, 431.

olarak bilinen bir simanın, Napoleon'un adını kullanmıştır. Troçki'yi anıştırmak için ise İngilizcede kartopu anlamına gelen ve kuşkusuz yaptığı çağrışımlar daha temiz ve pürüzsüz olan Snowball ismini seçmiştir. Aradaki karşıtlığı, Napoleon ve Snowball'un tüylerinin rengi ile de vurgulayarak pekiştirmiştir. Snowball, beyaz renktedir, Napoleon ise siyah beyaz lekelidir.

Her kitabın, yazarının yaşamıyla ilintili olduğunu iddia etmek bu çalışmanın kapsamını aşsa da, *Animal Farm*'ın Orwell'in İspanya deneyiminde yaşadıklarından anladıklarının bir izdüşümü olduğu çıkarımına varabiliriz ancak daha önce de vurguladığımız gibi insanlar "ne anladıkları"nı belirleyen, hatta güdümleyen ve baskılayan kimi geçici, kimi süreğen olmak üzere çok sayıda değişkenle iç içe yaşarlar. Bu noktada, her çeşit algı ile yargının sınırlı ve öznel olduğunu ön kabul olarak alırsak, bu durumun kitabı yazan kadar, onu okuyup algılayan ve ondan bir yargıya varanlar için de geçerli olduğunu anımsamamız gerekir; üstelik öznellik yalnızca yazara ve yapıta mahsus değildir. Orwell'in kendi yaşamını kendi okumasının bile, bir başkasının okumasından farklı olması da bundandır.

Sonuç olarak, *Animal Farm*'dan öyle ya da böyle bir ses yükseldiği doğrudur, kaldı ki Orwell'in kendisinin de *Animal Farm*'ı hiçbir politik kaygı gütmeden yazdığına dair bir söylemi yoktur. Hatta Orwell'e göre, "hiçbir kitap politik eğilimlerden gerçekten bağımsız değildir. Sanatın politikayla hiçbir ilgisinin olmaması gerektiği fikrinin kendisi de politik bir tutumdur"[459], zaten Orwell'in kitap yazmaktaki birincil amacı da sanat eseri üretmek değildir:

> "Kitap yazmaya koyulduğumda, kendime, 'bir sanat eseri üreteceğim,' demiyorum. Yazmak istiyorum, çünkü ortaya çıkarmak istediğim bir yalan, dikkat çekmek istediğim bir olgu var ve başlangıçtaki kaygım sesimi duyurmak. Ancak aynı zamanda estetik bir deneyim de olmasaydı asla bir kitap hatta uzun bir dergi yazısı yazma işinin üstesinden gelemezdim"[460]

Orwell, *Animal Farm*'ın, ne yaptığının tamamen bilincinde olarak politik ve sanatsal amaçları bir bütünde kaynaştırmayı denediği ilk kitap olduğundan söz eder.[461] Bu anlamda *Animal Farm*'ın "politik" okuması, bilinçaltındaki bir yaşantı ürününün dışa vurumundan daha fazlasıdır zira bilerek ve özellikle politik bir amaca yönelik yazılmıştır. Aslında, Orwell'e göre politikaya bulaşmamış bir edebiyat çok da mümkün olmayacaktır:

---

[459] Orwell, **Neden Yazıyorum,** 11.
[460] **age,** 14.
[461] **age,** 15.

> "Edebiyat er geç siyasetin istilasına uğrayacaktı. Totaliterizm gibi özel bir sorun çıkmasaydı bile gerçekleşecekti bu. Çünkü bizlerde büyükbabalarımızda bulunmayan bir tür vicdan azabı oluştu. Dünyadaki büyük haksızlık ve sefaletin farkındayız ve suçluluk duygusu içinde bu konuda bir şeyler yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu duygularla hayata karşı tamamen estetik bir tavır almak olanaksızdır. Bugün artık hiç kimse Joyce ya da Henry James gibi başka hiçbir şey düşünmeden edebiyata adayamaz kendisini."[462]

Orwell'in politik yönünü onun bir muhbir oluşuna ve sömürü düzenini korumaya çalışan zihniyetine bağlayanlara karşı, kimi görüşlere göre ise, yapıtlarının politikliği konusundaki ısrarına rağmen Orwell politikacılarda olan ortamına uygun davranma içgüdüsünden tamamen yoksundur, insanlara duymak istemedikleri şeyleri söyler, hatta tüm politikacıların korktuğu türden bir ahlakçıdır: ona göre yanlış olan her şey ifşa edilmelidir ve Orwell'in ölümcül kusuru ise tümüyle dürüst bir adam olmasıdır.[463]

*Animal Farm'*ın Türkçe'ye ilk çevirisini yapan Halide Edip Adıvar çeviri için yazdığı önsözde, Orwell'in yaklaşımının yansızlığını vurgulanmaktadır :

> " 'Hayvan Çiftliği' müellifinin size kendi fikir ve felsefelerini aşılamak için bu eseri yazmış olmadığını derhal sezinlersiniz. O, sadece yaşıyan bir âlemin canlı resimlerini, 'perde kurup, şem'a yakıp' beyaz sahnede canlandırmıştır. Eseri okurken, müellifin de sizinle beraber bu hareket halindeki zaman realitesini seyrettiğini hissedersiniz.[…]
> Bana öyle geliyor ki, Orwell'in buradaki fikrî muvaffakiyeti, bir tek mütalâa ileri sürmeden, size böyle tabiata mugayir ideolojilerin doğup büyümesinden ve dünya münasebetlerinde yer almasından insanların nasıl mesul olduklarını hissettirmesidir. […]
> Orwell, bilerek bilmiyerek, herhangi bir idarenin, nizam ve kanundan ayrılınca nasıl bir afete yakalanacağını resmetmiştir. Bilhassa, çiftlik memurlarının hayvanların yem saatini unuttukları gün ihtilalin patlaması, üzerinde düşünülecek bir noktadır. İkinci bariz nokta ise, Orwell'in, bir taraftan komünist rejimin kudretli bir karikatürünü çizerken, diğer taraftan bunu, komünist olmıyan rejimlerin bir propagandası haline sokmamış olmasıdır."[464]

*Animal Farm'*ın Türkçeye son çevirisini yapan Celal Üster ise, yine *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* çevirisinin ön sözünde, *Animal Farm* ile ilgili olarak şöyle demektedir:

> "Batı dünyası, özellikle de ABD'nin en tutucu çevreleri, Hayvan Çiftliği'ni, Sovyetler Birliği'ne karşı kullanabilecekleri düşünsel bir araç olarak görmekte gecikmedi. Onların gözünde, Orwell, 'nedamet getirmiş bir komünist'; Hayvan Çiftliği de, Ekim Devrimi'nin nereye vardığını 'tüm açıklığıyla gözler önüne seren' bir kitaptı.
> Gel gör ki, Sovyetler Birliği'nin yöneticileri ve onlara bağlı komünistler de, Orwell'ı 'dönek' ya da 'ajan' olmakla suçluyorlar; Hayvan Çiftliği'ni de 'karşıdevrimci', 'komünizm karşıtı' bir yapıt olarak yerden yere vuruyorlardı."
> […] Burada ilginç olan, Hayvan Çiftliği'ni iki tarafın da, kendi politikalarına yarar sağlayacak biçimde değerlendirmesi; Orwell'a da, kendi propagandalarının kara gözlüğüyle bakmasıydı. Başka bir deyişle, iki taraf da, edebiyat tarihinin en ustalıklı yergilerinden birini, kendi gündelik çıkarları açısından, ama birbirine benzemenin de ötesinde hemen hemen aynı yöntemle yorumluyordu. [465]

---

[462] George Orwell, **Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell**, ed. Sonia Orwell Ian Angus, (Londra: Secker & Warburg, 1968), 408-409'dan aktaran Raymond Williams, **Orwell,** çev. Nejat Bayramoğlu (İstanbul: Afa Yayınları, 1985) 34.
[463] Russell Baker, "Önsöz", George Orwell, **Animal Farm,** (New York: Harcourt Brace, 1996), viii-ix.
[464] Halide Edib-Adıvar, "Önsöz", George Orwell, **Hayvan Çiftliği,** çev. Halide Edib-Adıvar, (İstanbul: Maarif Basımevi, 1954), I-III.
[465] Üster, "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört: Bir İnsanlık Karabasanı", Orwell, 2011, 11-12.

Tüm bunlar, kitabın zaman içinde değişik kesimlerin farklı emellerine alet edildiği kadar, daha önce ifade ettiğimiz gibi başlarda da ne sağ, ne de sol yayın evlerince kabul görmemiş olması yönü ile ilginçtir. Sonuç olarak, Orwell'in *Animal Farm*'ı ilk yayınlandığından bu yana geçen 70 yıl içinde gündemde kalmaya devam etmiş ve popülerliğini korumayı başarmış bir eserdir. Yaklaşık 70 dile çevrilmiş, milyonlarca satmış ve günümüzde halen satmaya devam eden bir kitap olmasının yanı sıra, yasaklara ve sansürlere maruz kalmış olması kitaba olan ilgiyi arttırmıştır. Hem komünizm karşıtı propaganda için resmi kuruluşlarca dahi kullanılmış olması, hem de aynı anda komünizm yanlısı söylemler içermesi gerekçesi ile kimi yerlerde yasaklı olması kitapla ilgili çelişkilerden yalnızca birkaçıdır. Dolayısı ile, hem yasaklanmış, hem de farklı amaçlara hizmet için kullanılmıştır. Ancak, bu çelişkili durum, o kadar da şaşırtıcı olmayabilir, hatta türünün ilk ya da son örneği de olmayacaktır zira "yabancı bir eserin anlam ve işlevi sadece çıkış alanı tarafından değil, en az onun kadar varış alanı tarafından da belirlenir, yani metnin çıkış alanı için ne ifade ettiği kadar varış alanı tarafından nasıl algılanacağı da önemlidir." [466]

*Animal Farm'*ın da kaynakta yazılmasını sağlayan nedenler ile farklı erek kültürlere taşınmasına neden olan dinamikler yer yer örtüşse de, aslında metnin bulunduğu bağlama özgü şartların ve okur algılarının değişikliğinden kaynaklanan özgün yansımaları da içlerinde barındırmaktadır. Bu özgün yansımalar, gerek kaynak kültürde, gerekse erek kültürlerde yazara ve onun kimliğine dair farklı algıları da içermektedir. Orwell, Stalin karşıtı yaklaşımda bir sosyalist olmasına rağmen kimi çevrelerce kapitalist olarak algılanmış, belki de bazı nedenlerle öyle algılanmak ve algılatılmak istenmiştir. Buna karşılık, bazılarına göre de, *Animal Farm*, Sovyetler Birliği'ndeki gerçekleri ve sosyalizmi çarpıtmada bir rol üstlenmiştir.

Yalnızca metne odaklanmayı savunan görüşlere karşı, eğer saptanabiliyorsa yazar ve yapıt bağlantısını yok saymamak göstergebilimsel bir incelemeye katkı sağlayabilir zira anlam evreninin çözümlenmesine yardımcı olacak her veri değerlidir. Ancak, Orwell'in çıkış noktasını bizzat kendi yaşantıları ile açıkladığı *Animal Farm*, Orwell'den çıktıktan sonra farklı, hatta birbiriyle zıt yönlere çekilmiştir, özellikle kitapta doğrudan söylenmeyen şeyler tezat oluşturacak derecede farklı şekillerde okunmuş ve belki de okutturulmuştur. Bu noktada, her ne kadar yazar ile yapıt arasında bir bağlantı olabileceğini kabul etsek dahi, okur etmenini de inkar

[466] Bourdieu, **age,** 2

edemeyeceğimizi görüyoruz. Yapıtın Orwell'in yaşantılarının bir yansıması olduğu doğrudur, oluşumunda Orwell'den belirgin izler vardır ancak oluşumunu tamamladıktan sonra okurlar, gerek bu izleri, gerekse bir bütün olarak yapıtı farklı farklı okumuşlar ve kendi okumalarına göre yeniden yazmışlardır. Bu da Barthes'ın "yazarın ölümü" söylemini getiriyor aklımıza, çünkü "bir olay, […] *anlatıldığı an* bulunduğu yerden kopma eylemini gerçekleştirir, ses kökenini kaybeder, yazar kendi ölümüyle karşılaşır, yazı başlar."[467] "Okurun doğumunun bedeli, yazarın ölümü olacaktır"[468] Bu anlamda, Orwell'in *Animal Farm*'da yazdıklarının sağa sola çekiştirilmesi de "yazarın öldüğünü", hatta belki de, metin belli amaçlara hizmette kullanıldığına göre, "taammüden öldürüldüğünü" akla getirmektedir. Her ne olursa olsun, *Animal Farm*'ın anlam evreninin ilerlediği yönler, Orwell'in henüz "ölmemişken" aklından geçirdiklerinin oldukça ötesinde de geçmiş olmalıdır. Öte yandan, şunu da belirtmekte fayda görüyoruz: Barthes okuru her ne kadar "tarihi, biyografisi ve psikolojisi olmayan bir insan"[469] olarak tanımlasa da, okurda bunların hepsi ister istemez vardır ve kanımızca her bir okurun okuduğunu nasıl okuduğu ve "yazdığı" üzerinde de etkilidir, kaldı ki "okumaya en çok gözdağı veren şey: okurun gerçekliği, kişiliği, alçak gönüllülükten uzaklığı, okuduğu şey karşısında kendisi olarak kalmak istemeye, genelde okumayı bilen bir adam olmak istemeye aşırı düşkünlüğüdür."[470] Sonuç olarak, yazar nasıl kendisi olarak yazıyorsa, okur da kendisi olarak okumaktadır ve bu nedenle de okurun nasıl okuyacağı üzerinde yazarın koşulsuz yaptırımından söz edebilmek mümkün değildir.

3.4. Özgün Metin ile Çeviri Metinlerin Başlıklarının Değerlendirilmesi

Özgün metnin adı *Animal Farm*'dır. *Hayvan Çiftliği* anlamına gelmektedir., İncelediğimiz altı Türkçe çeviriden dördünde; Halide Edip Adıvar, Rasim Özdenören, Sedat Demir ve Celal Üster'in yaptığı çevirilerde tam olarak bu başlık kullanılırken, Leyla Moralı ve Sevin Okyay *Hayvanlar Çiftliği* başlığını tercih etmiş, Jean Quéval tarafından yapılan Fransızca son çeviride ise yine *Hayvanlar Çiftliği* anlamına gelen *La Ferme des Animaux* başlığı kullanılmıştır. İlk iki Fransızca çevirinin başlıklarında ise, özgün başlığa sadık kalınmamış, Sophie Dévil, *Hayvanlar Her Yerde* anlamına

[467] Barthes, 2013, 61-62.
[468] **age,** 68.
[469] **age,** 68.
[470] Maurice Blanchot, **Yazınsal Uzam**, çev. Sündüz Öztürk Kasar (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1993):190.

gelen *Les Animaux Partout* başlığını tercih ederken, André Simon ise *Hayvanlar Cumhuriyeti* anlamına gelen *La Republique des Animaux* başlığını kullanmıştır.

Öncelikle, özgün başlığa tamamen sadık kalınarak seçilen *Hayvan Çiftliği* ve ondan yalnızca bir çoğul eki ile farklılık gösteren *Hayvanlar Çiftliği* ya da Fransızca adıyla *La Ferme des Animaux* başlıklarına bakalım. Öncelikle *Hayvanlar Çiftliği* birden fazla hayvanın hatta hayvan türünün yaşadığı bir çiftliğe işaret etmektedir. *Hayvan Çiftliği* başlığında yer alan "hayvan" sözcüğü ise tekil bir sözcük olmakla birlikte, ifade ettiği anlam çoğuldur, yine birden fazla hayvanı, hatta hayvan türünü ifade etmektedir zira tek tür hayvan düşünülseydi, çiftlik o türün adı ile anılır; domuz çiftliği, tavuk çiftliği ya da kaz çiftliği olurdu. Hatta bu örneklerde de domuz, tavuk, kaz sözcükleri tekil olsa da, çok sayıda domuzu, tavuğu ve kazı ifade etmektedir, dolayısı ile kitabın başlığına da *Hayvan Çiftliği* denmesi ile *Hayvanlar Çiftliği* denmesi arasında anlam açısından bir fark bulunmamaktadır.

Bu başlığın kitabın anlam evrenine ilişkin nasıl bir ipucu verdiği konusuna geri dönecek olursak, gördüğümüz şudur: Başlık ne ise o bilgiyi vermektedir, yani başlık ne ise anlamı da odur: kitapta hayvanlar vardır ve hayvanların yaşadığı bir de çiftlik vardır. Bunu söyleyebiliyoruz çünkü kitabı okuduk ve içeriğini biliyoruz. Ancak kitabı okumamış olsaydık, bu sözlerimiz bir tahminden öteye gidemezdi, hatta kurduğumuz tümceleri olasılık belirten sözcüklerle desteklemek durumunda kalırdık. Eğer kitapta hayvanlar olmasaydı ya da bir çiftlik olmasaydı ya da ne hayvanlar ne de çiftlik olsaydı, o durumda başlığın işaret ettiği başka bir doğrultuya yönelmek, hayvan ve çiftlik sözcüklerinin örttüğü farklı bir anlamın arayışına çıkmak gerekirdi. Şu halde, başlık, açık bir anlama işaret edebileceği gibi, örtük bir anlam da ifade edebilir. *Animal Farm*'da örtük anlam ancak hayvanlarla temsil edilen insan dünyası bağlamında söz konusudur ancak kitabın öyküsü gerçekten bir hayvan çiftliğinde geçmektedir. Görünen hayvan çiftliğinin altında insanların dünyasının olması ise, aynı anda hem açık, hem de örtük bir anlama işaret etmektedir.

Öte yandan, kitabın bir de alt başlığı bulunmaktadır. Özgün yapıt *Animal Farm – A Fairy Tale / Hayvan Çiftliği – Bir Peri Masalı"* şeklinde bir başlık ve bir de alt başlık taşımaktadır. İncelememize konu olan Türkçe çevirilere baktığımızda, Sevin Okyay ve Celal Üster çevirileri haricinde bu alt başlığı göremiyoruz. Öte yandan, özgün yapıtın daha sonra defalarca yapılan kimi baskıları da bu alt başlığı içermemektedir. Örneğin, bizim bu tez için kullandığımız özgün metnin *Longman* Yayınevi tarafından

Malezya'da yapılan 1997 baskısında da bu alt başlık kullanılmamıştır. Dolayısı ile çeviride alt başlığa yer verilmemesi, çevirmenin kullandığı özgün metinde alt başlık bulunmamasından ileri geliyor olabilir. Öte yandan, bu kadar ünlü bir yapıtın çevirmeninin kullandığı baskıda bulunsun ya da bulunmasın, kitabın alt başlığından haberdar olduğunu varsaymak gerekir. Öyle ise, alt başlığın kullanılıp kullanılmaması bilinçli bir seçim olarak da değerlendirilebilir.

Öncelikle, acaba bu alt başlığın anlamı nedir ve neden kimi yayınevleri ya da çevirmenler onu kullanmamayı uygun görmüşlerdir? Türk Dil Kurumu'nun Güncel Sözlüğü'ne göre peri masalı "kahramanlarını perilerin oluşturduğu bir masal türü"dür.[471] Ancak, *Animal Farm*'da kahramanlar peri değildir. Farklı bir sözlükte yer alan "önceleri yoksul ve umutsuz bir durumda iken, doğaüstü güçlerin yardımıyla mutluluğa ve iyi günlere erişen genellikle bir genç kız ya da delikanlının çevresinde oluşan olayları kapsayan güldürüsü az masal türü"[472] tanımının da *Animal Farm*'a uyduğunu söyleyemeyiz. *Animal Farm*'da ne yoksul ve umutsuz bir genç kız ya da delikanlı, ne de doğaüstü güçler bulunmaktadır. Üstelik, mutlu sonla da bitmemektedir. Başka bir tanımda ise peri masalı, "fakir, mazlum ve ümitsiz kitleyi meşgul etmek için uydurulan, iyilerin ödüllendirilip kötülerin cezalandırıldığı masal"[473] olarak geçmektedir, ki *Animal Farm* için bildiğimiz kadarıyla fakir, mazlum ve ümitsiz bir hedef kitle düşünülmemiştir, ayrıca ne iyilerin ödüllendirilmesi söz konusudur, ne de kötülerin cezalandırılması; hatta tam tersine iyiler cezalandırılmakta ve kötüler de ödüllendirilmektedir. Sonuç olarak *Animal Farm* seçtiğimiz tanımlarla eşleşmemektedir. Buna karşın, *Animal Farm* bir devrimin mutlu sonla biteceğine inanılarak yapılmış öyküsüdür ve aynı zamanda mutlu sonla biteceğine inanılarak yapılmış bu devrimin yergisidir. Sonuçta, çıkış noktası olarak "mutlu son" alınmış olabilir, alt başlık da bu temenniye bir gönderme olabilir ancak arzu edilen ile olan gerçekleşen arasında belirgin bir fark vardır. Bununla beraber, *Animal Farm*, kolay anlaşılır, masalsı bir dille kaleme alınmıştır:

> "*Hayvan Çiftliği*'nin bazı basımları ve çevirilerinde yer verilmemiş olan alt başlığı *Bir Peri Masalı*'dır. Belki de kimi yayıncılar yapıtın bir çocuk kitabı olarak algılanmasından çekindikleri için *Bir Peri Masalı* demekten kaçınmışlardır. Oysa bu altbaşlık, bir masal duruluğunda yazılmış olan kitabın yergi geleneğindeki yerini vurgulamaktadır biraz da. *Hayvan Çiftliği*

[471]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "peri masalı, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53d69611924e40.41732150 [28.07.2014].
[472]Nedir Ne Demek NND Sözlük, " peri masalı", http://www.nedirnedemek.com/peri-masal %C4% B1-nedir-peri-masal%C4%B1-ne-demek [28.07.2014].
[473] Luğat Türkçe Lugat – Kelime Anlamları http://www.sozlukanlaminedir.com/peri-masali-nedir-peri-masali-ne-demektir/ [28.07.2014]

> sırtını, Jonathan Swift'den Aldous Huxley'e uzanan İngiliz yergi yazınının sağlam geleneğine yaslamıştır.
>
> Evet *Hayvan Çiftliği* korkunç sonla biten bir 'peri masalı'dır."[474]

Bu noktada, bir ayrıntıya da burada değinme gereği görüyoruz. Kitabın 1945 yılında yapılan ilk baskısında *Bir Peri Masalı* alt başlığına kitabın dış kapağında yer verilmiştir. Bundan sonraki baskıların ve çevirilerin bazılarında bu alt başlık kullanılmakla beraber, dış kapakta değil, iç kapakta yer almıştır. Sevin Okyay çevirisinde alt başlığa iç kapakta yer verilirken, Can yayınlarından 2014 yılında gerçekleşen 38. baskıda alt başlığa iç kapakta yer verildiğini görüyoruz. Bu baskıda kapak tasarımı da tamamen değişmiştir. Can Yayınları'nın bir bakıma klasikleşen daha önceki kapak tasarımında ise, alt başlık kimi baskılarda dış kapakta, kimi baskılarda ise yalnızca iç kapakta yer almıştır. Bu çalışmada kullandığımız Sevin Okyay çevirisinin 1984 yılına ait 1. baskısında ise alt başlık yine yalnızca iç kapaktadır. Bu durum, Üster'in *Sunuş* yazısında belirttiği gibi yapıtın çocuk kitabı olarak algılanmasına engel olmak içinse, alt başlığa iç kapakta yer verilerek hem başlık tamamen atlanılmamış, hem de oluşabilecek çocuk kitabı algısının önüne geçilmiştir diye düşünülebilir. Öte yandan, bu çalışmada kullandığımız dokuz çeviri ve bir özgün metnin kapaklarına baktığımızda, kapakta hiçbir resim ya da çizime yer verilmeyen Halide Edib, Sedat Demir, Sophie Dévil ve André Simon çevirileri ile, kapak tasarımında doğrudan hayvan figürleri kullanılmayan ancak kullanılan insan figürlerinde belli belirsiz bir domuz burnu seçilen Jean Quéval çevirisi dışında kalanların, kullanılan karikatürümsü hayvan figürleri ile aslında çocuk kitabı algısı oluşturabilecek nitelikte olduğunu düşünüyoruz.

Var olan alt başlığa yer verilme-verilmeme durumu inceledikten sonra, şimdi de olmayan alt başlığa yer verilme durumuna bakalım. Rasim Özdenören'in 1978 yılında Bedir Yayınları'ndan çıkan çevirisinde, özgün metinde olmayan *Domuzlar Diktatoryası* alt başlığına hem iç kapakta, hem de dış kapakta yer verilmiştir. Bu yolla, başlığa bir anlam eklenmiş ve "anlamın aşırı yorumlanması" gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, *Hayvan Çiftliği* başlığına eklenen *Domuzlar Diktatoryası* alt başlığı ile, kitapta yer alan hayvanların içinde domuzların bulunduğunu anlıyoruz. Öte yandan, "diktatorya" sözcüğü ile, kitapta yer alan hayvanların arasında bir yöneten-yönetilen ilişkisi olduğunu, domuzların yöneten konumunda bulunduğunu ancak bu yönetimin eşitlikçi bir yaklaşım göstermediğini,

[474] Celal Üster, "Sunuş", Orwell, 2014, 15.

toplumda güç dengesizliği olduğunu, ezen-ezilen kesimlerin varlığını hep bu başlıktan ezbere çıkarabiliyoruz.

Bu noktada, "diktatorya" sözcüğünün anlamını bir de sözlükten arayalım. Türk Dil Kurumu'nun Güncel Sözlüğü'nde bu sözcüğe yer verilmemekte ancak internet üstünde yaptığımız aramada politik içerikli bazı yazı ya da kitaplarda sözcüğün bu şekliyle kullanıldığı görülmektedir. Sözcük "diktatörlük" şeklinde aradığında, Güncel Sözlükte bu kez "egemen ve mutlak siyasi bir gücün bir ya da birçok kişinin oluşturduğu bir yürütme organınca denetimsiz olarak yürütüldüğü siyasi düzen" [475] karşılığını buluyoruz. Sözlük ile yetinmeyip, farklı bir kaynağa yöneldiğimizde "yasama, yürütme ve yargı erklerinin tek kişinin ya da bir grubun elinde toplandığı, iktidarın mutlak olduğu, seçimlerin yapılmadığı, iktidarın el değiştirme mekanizmasının tanımlanmadığı yoğun baskı rejimi"[476] tanımına ulaşıyoruz. Böylelikle alt başlıktan, domuzların kitaba konu olan düzende egemen konumda oldukları, mutlak güç uyguladıkları, düzende denetimin bulunmadığı ve tüm erkleri elinde bulunduran domuzlardan kurtulma olasılığının pek kolay olmadığı bilgilerini de ediniyoruz. Oysa özgün yapıtın başlığı, bu bilgilerden hiçbirini içermemektedir. "İpucu" yerine "bilgi" sözcüğünü özellikle kullanıyoruz çünkü başlığa katılmış bu alt başlık, kitabın içeriği hakkında ipucu niteliğini kat kat aşan ve hiç de örtük olmayan açık bilgi sunmaktadır. Böylelikle okurda domuzların güçlerini kötüye kullanabileceklerine ilişkin bir kuşku ancak kitabın ikinci bölümünün sonuna doğru oluşabilecek ve bunun kesinliği de akış içinde adım adım örülecekken, daha kitabın kapağından neredeyse kitabın sonu açıklanmaktadır.

Öte yandan *Domuzlar Diktatoryası* ifadesi, farklı bir çağrışıma da neden olmaktadır: Proletarya diktatörlüğü. Nedir proletarya diktatörlüğü? "Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, birinden ötekine devrimci dönüşüm dönemi yer alır. Buna devletin proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olmadığı siyasal bir geçiş dönemi karşılık gelir"[477]. Proletarya diktatörlüğü, bu geçiş döneminde "devletin esas niteliği"[478] olarak tanımlanabilir. " 'Diktatörlük' kelimesinin ve devlet iktidarının işçi sınıfı tarafından kullanılması, burjuva devlet iktidarının yada üretim araçlarında

[475] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "diktatörlük", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option = com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.547a3457d30fa7.00242355 [29.11.2014].
[476] Cengiz Çağla, **Yeni Başlayanlar İçin Siyaset** Bilimi (İstanbul: Omnia, 2010), 131.
[477] Karl Marx, Frederich Engels, **Siyasi Yazılar,** çev. Ahmet Fethi, 2. bs. (İstanbul: Hil Yayınları, 2013) 187.
[478] Tüzün ve diğ., "Proleterya Diktatörlüğü", c. 18, 168.

özel mülkiyetin yeniden tesisini ve böylece ücretlilerin kapitalistlerce sömürülmesinin yeniden başlamasını önlemenin düzeneğidir.[479] Komünist Enternasyonalin Kuruluş kongresinde açıklandığı üzere,

> "Proletarya diktatörlüğünün ve diğer sınıfların diktatörlüğünün, örneğin Orta Çağdaki toprak sahiplerinin diktatörlüğünden ya da tüm uygar kapitalist ülkelerdeki burjuva diktatörlüğünden temel farkı, toprak sahipleri ya da burjuva diktatörlüğünün, nüfusun büyük çoğunluğu yani işçi sınıfının direnişinin zor kullanarak bastırmasına dayanmasıdır. Buna karşılık, proletarya diktatörlüğü ise sömürücülerin direnişinin, yani nüfusun önemsiz bir azınlığının, toprak sahiplerinin ve sermayeyi elinde tutanların zor kullanılarak bastırılmasıdır." [480]

> "Burjuva demokrasisinin her yerde söz verip sermayenin tahakkümü nedeniyle hiçbir zaman hayata geçirmediği cinsiyeti, dini, ırkı veya milliyeti ne olursa olsun yurttaşların eşitliği Sovyet sistemi ya da proletarya diktatörlüğünce derhal ve tam olarak sağlanır."[481]

Animal Farm'da ise söz konusu olan, proletaryanın, yani hayvanların değil, domuzların diktatörlüğü olmuştur. Başka bir deyişle, işçi sınıfının az sayıdaki egemeni baskılaması değil de, yine az sayıda egemenin çoğunluğu baskılaması söz konusu olmuştur. Bu anlamda, "anlamın aşırı yorumlanması" olarak uygulanan *Domuzlar Diktatoryası* alt başlığı, "Proletarya Diktatörlüğü" tanımlamasına da ters bir anıştırma olarak da alınabilir. Öte yandan, Lenin'in tanımı temel olarak alındığında, yani irade, Parti önderliğindeki proletarya olarak tanımlandığında, diktatörlüğün domuzlara geçmiş olması belki de daha az yadırgatıcıdır çünkü domuzlar Parti'yi temsil etmektedirler, önderlik onlardadır. Sonuç olarak, çeviriye eklenmiş bu alt başlık, her ne şekilde alınırsa alınsın özgün yapıtta bulunmayan bir öğedir ve özgün yapıtın öngörmediği ve amaçlamadığı derecede açıklayıcı ve yönlendiricidir.

Var olmayan alt başlığın kullanılmasından, yine başlıklara dönecek olursak, Türkçe çevirilerin tümü ve Fransızca çevirilerin sonuncusu, özgün yapıtın başlığı ile tam bir koşutluk gösterdiğine göre, farklı olan ilk iki Fransızca çeviriye yakından bakalım. İlk Fransızca çeviriye başlık olarak seçilen *Les Animaux Partout / Sovyetler Her Yerde* ile ne anlatılmak istenmiştir acaba?

> "İngilizceden Fransızcaya çeviri özellikle başlık bakımından mesele olmuştu. Aslında Animal Farm, SHCB adı ile çıkacaktı. Ancak fablı 'Sosyalist Hayvanlar Cumhuriyetleri Birliği' olarak adlandırma fikri, 'Stalincileri çok da incitmemek' [482] için bir kenara bırakıldı. Sonra Ménageries

---

[479] **Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü** (İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1993), 9. (Yazar adına yer verilmemiştir.)

[480] Vladimir İllyich Lenin, Collected Works, çev. Jim Riordan (Moskova: Progres Publishers, Digital Reprints, 2011), http://www.marx2mao.com/PDFs/Lenin%20CW-Vol.%2028.pdf [06.08.2014].

[481] **age,** 465.

[482] Orwell'in Yvonne Davet'ye 6 Eylül 1946 tarihli mektubundan, CW-18, 390'dan aktaran François Bordes, "French Orwellians? La gauche hétérodoxe et la réception d'Orwell en France à l'aube de la Guerre froide", **revue AGONE,** 45-2011, http://revueagone.revues.org /1007 [22.06.2014].

> – Hayvanat Bahçesi adı düşünüldü ancak en sonunda seçilen başlık Les Animaux Partout! – Hayvanlar Her Yerde! oldu. Bu başlık Des Soviets Partout – Sovyetler Her Yerde şeklindeki Bolşevik sloganına dokundurmaydı."[483]

Öte yandan, bu Bolşevik sloganının kimi çevrelerde olumlu bir çağrışımı olmadığı da açıktı. *Les Animaux Partout / Hayvanlar Her Yerde* başlıklı çevirinin basılmasından önce Fransa'da yayınlanan *Les Soviets Partout / Sovyetler Her Yerde* başlıklı 48 sayfalık kitapçık[484], Sovyetlere karşı ciddi bir uyarı niteliği taşıyordu. Yazarı belirtilmemiş bu kitapçıkta, "Trajik Bilanço" adı altında 1917-1941 yılları arasında 11 büyük savaş, 10 devrim ve iç savaşa teslim olmuş 41 ülke bulunduğundan söz edilerek tehlikeye dikkat çekilmekteydi: "Avrupa ulusları komünist işgal karşısında birleşmezse eğer Sovyetler kazanırsa, sizin ülkenizde neler olur?" sorusunun ardından, kimi ülkelerin komünist devrime maruz kaldığı, diğerlerinin Sovyetler Birliği tarafından ele geçirildiği ve işgal edildiği anlatılmaktaydı. Burada bir de İspanya iç savaşından yola çıkılarak hesap yapılıyor, İspanyol hükümetinin resmi istatistiklerine göre savaşın İspanya'ya 470.000 ölüye mal olduğu, İspanya'nın 20 milyon nüfusu olduğu, topraklarının yarısının komünistlerin kontrolü altında bulunduğu, yani 10 milyon nüfusun doğrudan devrime maruz kaldığı, Fransa'nın da nüfusu 40 milyon olduğuna göre, 470.000 x 4 = 1.880.000 kurban öngörmek gerektiği hesaplanıyordu. Başka bir hesaba göre ise, kurban sayısı 1.900.000 olacaktı. Tek suçları Stalin'inkinden başka bir tür Sosyalizme inanmak olan milyonlarca bireyin payına hapis, toplama kampları ve sürgün kampları düşmüştü. Milyonlarca insan da ortadan yok olmuş, ispiyon, işkence, açlık ve hastalık baş göstermişti. Bolşevik rejiminin vaatlerinden hiçbirisi yerine gelmemiş, kadınlar ve çocuklar Kızıl Ordu'nun yolunu tutmuştu. Kitapçıkta ayrıca rejimde dine yer olmadığından söz ediliyordu. İkinci beş yıllık din karşıtı plandan alıntıya göre, 1 Mayıs 1937'de Sovyetler Birliği topraklarında hiçbir ibadethane kalmamalı ve hatta Tanrı kavramı insanların zihninden silinmeliydi. Fransa'nın Sovyet kontrolü altına girmesi halinde olacak felaketleri anlatan kitapçığın son tümcesine göre Fransa ölmüştü de, mezarında bir haç bile yoktu.

Sonuçta Sovyetler'in "her yerde" olması, Fransa için bir tehditti ve başlık olarak seçilen bu Bolşevik sloganı da marksizm, komünizm, Sovyet sosyalizmi ve Stalin

---

[483] François Bordes, "French Orwellians? La gauche hétérodoxe et la réception d'Orwell en France à l'aube de la Guerre froide", **revue AGONE,** 45-2011, http://revueagone.revues.org /1007 [22.06.2014].

[484]Histoire E-Book,"Les Soviets Partouté http://www.histoireebook.com/index.php?post/2012/05/18/ Les-soviets-partout-Vive-la-defaite [23.06.2014].

karşıtı bu anti-propaganda kitapçığında olumsuz anlamda kullanılmaktaydı. Sovyetlerin her yerde olması ifadesi, her yerin onların işgali ve tahakkümü altına girmesi tehlikesine dikkat çekilmek üzere vurgulanmıştı. Bu anlamda, Dévil çevirisinde bu slogana çağrışım yapan bu başlığın kullanılması ilginçtir. *Hayvanlar Her Yerde* başlığı, özgün başlığın birebir çevirisi olan *Hayvan Çiftliği*'ne kıyasla hiç de masum değildir zira *Sovyetler Her Yerde* sloganını anıştırmakta ve kitabın içeriği ile ilgili de ipucu verilmektedir. Tarafsız görünen ve kitabın hayvanlara ilişkin olma olasılığından fazla da ipucu vermeyen özgün başlığa karşılık, *Hayvanlar Her Yerde* başlığı anıştırmayı okuyabilenler açından yapıtın Sovyetler ile ilintisini ortaya koymaktadır. Öte yandan, kitabın başlığı olarak daha önce Fransa'yı Sovyet sosyalizmi tehdidine karşı uyaran başlığın uyarlamasının seçilmesi, bir yönde çevirmenin ve yayınevinin de Sovyet sosyalizmine bakış açısı hakkında bir fikir verebilmektedir. Bu anlamda, anıştırmayı okuyabilenler açısından, kitabın Sovyet sosyalizmi ile ilgili olduğu, ayrıca övgü de olmadığı izlenimi alınabilmektedir.

Özgün başlığın dışına çıkan bir diğer Fransızca çeviri olarak *La République des Animaux / Hayvanlar Cumhuriyeti* başlığını kullanan André Simon çevirisine gelelim. Bu başlık da, özgün başlıkta verilenden fazla bilgi içermektedir. Öncelikle, özgün başlıktan anlaşıldığı gibi, bu başlıktan da kitabın hayvanlarla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan *Hayvan Çiftliği*, *Hayvanlar Cumhuriyeti*'nden daha tarafsız bir başlıktır ve ipucu verme özelliği yok gibidir. Oysa "cumhuriyet" sözcüğü söz konusu olduğunda, kitabın toplumsal ve politik bir yönü olabileceğine ilişkin bir ipucu devreye girmektedir. Cumhuriyet, "milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi",[485] olarak tanımlandığında, demokratik bir yönetim tarzı olarak görüntü verir ve "demokrasi yurttaşların hukuken ve siyaseten eşitliğini öngörür. Bir başka deyişler yurttaşlar yönetime eşit olarak katılırlar ve iktidar onlara eşit davranır, ayrım gözetmez."[486]

Çiftlikteki hayvanlar gerçekten bu tanımlarda anlatılan eşitlikçi bir toplum ve yönetim hayaliyle ayaklanmışlardır. Öte yandan, olayların gelişimi, çıkış noktaları ile vardıkları yeri birbiriyle çeliştirmiştir. Bu anlamda, Simon'un kullandığı başlık her ne kadar çıkış noktasını yansıtıyorsa da, kitapta asıl anlatılandan oldukça uzaktır ve bu

[485]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "cumhuriyet", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53d8b07767e049.24189769 [30.07.2014].
[486] Çağla, **age,** 141.

anlamda olanın tersini yansıtmaktadır. Aslında söz konusu olan, bir hayvanlar cumhuriyetinden çok, bir domuzlar diktatörlüğüdür. Ancak her ne olursa olsun, özgün başlığın dışına çıkılmak suretiyle anlam bozucu bir eğilim içine girilmiştir.

Aşağıdaki tabloda, özgün yapıtta *Animal Farm / A Fairy Story* olan başlık ve alt başlık ikilisinin çevirilere aktarımında oluşan ya da aktarılmamasından kaynaklanan anlam bozucu eğilimler açıklanmaktadır:

Tablo 6: Çeviri Başlıklarda Anlam Bozucu Eğilimler

Adı	**Çevirmen**	**Anlam Bozucu Eğilim**	**Sonuç**
Hayvan Çiftliği	Halide Edib Adıvar	Anlamın yok edilmesi	Çeviri yokluğu Özgün alt başlığın kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.
Hayvanlar Çiftliği	Leyla Moralı	Anlamın yok edilmesi	Çeviri yokluğu Özgün alt başlığın kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.
Hayvan Çiftliği Domuzlar Diktatoryası	Rasim Özdenören	Anlamın yok edilmesi	Çeviri yokluğu / Aşırı çeviri Özgün alt başlığın kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiş, ayrıca tamamen farklı bir alt başlık çeviriye eklenerek özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulmuştur.
Hayvan Çiftliği	Sedat Demir	Anlamın yok edilmesi	Çeviri yokluğu Özgün alt başlığın kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.
Les Animaux Partout	Sophie Dévil	Anlamın aşırı yorumlanması/ Anlamın yok edilmesi	Aşırı çeviri / Çeviri yokluğu Özgün başlığın anlamına aşırı bir yorum sunulmuş ve ayrıca özgün alt başlığın da kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.
La Republique des Animaux	André Simon	Anlamın aşırı yorumlanması/ Anlamın yok edilmesi	Aşırı çeviri / Çeviri yokluğu Özgün başlığın anlamına aşırı bir yorum sunulmuş ve ayrıca özgün alt başlığın da kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.
La Ferme des Animaux	Jean Quéval	Anlamın yok edilmesi	Çeviri yokluğu Özgün alt başlığın kullanılmamasıyla, anlam üreten birim silinerek yok edilmiştir.

3.5. Kesitleme Ölçütleri ve Birinci Kesit

Animal Farm 10 bölüme ayrılmıştır ancak çözümlemede bir durumdan diğer duruma dönüşümler, öykü için dönüm noktaları esas alınarak farklı bir kesitleme yapılacaktır. Ancak kesitlerin başlangıç ve bitiş noktaları, kimi zaman özgün yapıttaki bölümleme ile eşleşebilecektir. Kesitleme ölçütü olarak ayrıca bilmecelerin ortaya çıkma noktaları ve çözülme noktaları ile öyküde "sona atılan oltalar" alınacaktır. Bu noktada öncelikle "sona olta atma"dan ne kastettiğimize kısaca değinelim. "Sona olta atma", bir anlatıda daha sonra gerçekleşecek bir olaya ilişkin bir ipucu verilmesi, gelecekte ilgili olarak üstü kapalı olarak bilgi verilmesi anlamında kullanılmaktadır. Sona atılan bir oltayı fark edebilmek için öncelikle dikkatli bir okuyucu olmak,

oltadan neyin çıkacağını öngörebilmek için ise göstergeleri iyi okumak gerekir. "Sona olta atma", Genette'in Raymonde Debray-Genette'den aldığı Fransızca "amorce" terimine karşılık olarak Sündüz Öztürk Kasar tarafından Çeviri Göstergebilimi derslerinde kullanılmaktadır. Genette, üstü örtük olan "sona olta atma" ile, açık olan "duyurular" arasındaki farka dikkat çekerek, "tanım gereği açık seçik olan bu 'duyuru'ları, daha ziyade 'sona olta atma' diye adlandırılması gereken öncelemesiz ve anıştırmasız işaretlerle karıştırmayacağız"[487] demiştir. Genette'e göre, 'sona atılan olta' metnin içinde anlamsız ve hatta belirsiz bir tohumdan ibarettir; tohum olarak değeri de ancak daha sonra, geçmişe dönmek suretiyle anlaşılacaktır."[488] *Animal Farm*'da gelecekle ilgili verilen bilgiler üstü kapalı özelliktedir..

Kesitleme ölçütlerimize geri dönecek olursak, başlangıç noktasında devrimin dile getirilmesi ve gerçekleştirilmesi, hemen sonrasında domuzların elde ettikleri gücü kötüye kullanacaklarına dair sona olta atılması, atılan bu oltanın su yüzüne çıkardıklarının sonrasında atılan farklı oltalara takılanlar, kesitler için öngörülen bitiş noktalarıdır çünkü oltalar ve oltaların yakaladıkları metinde dönüşümlere neden olmaktadır. Bilmecelerin ortaya çıktığı noktalar ile çözüldükleri noktalar da dönüşüme yol açtıklarından ayrıca kesitlemede dikkate alınacaktır.

Bunların yanı sıra bir kesite, özelliklerine göre isim verilerek etiketlendirme yapılacaktır. Böylelikle her bir kesit, başını ve sonunu belirleyen anlam evreni ile uyumlu olarak etiketlendirilecek ve kesit adının, kesit içeriğine ilişkin "sona atılan olta" işlevi de olacaktır. Öte yandan *Animal Farm,* her ne kadar İngiltere'de bir çiftlikte hayvanlar arasında geçen bir hikaye olarak kurgulanmış olup, Sovyetler Birliği'nde 1917 Rus Devrimi ile kurulan düzen ve onun önderlerine yönelik bir yergi ise de, aslında içinde dünyanın her yerinde tüm politik düzenler, her tür güç kullanımına ve insanın doğasında yer alan zaaflara, acizliklere, hırslara ve tüm olumsuz özelliklere yönelik güçlü yergiler bulunmaktadır. Bu anlamda yapıtın erişimi görünenden çok daha genel ve çok daha geniştir. Yapıtın bu özelliğinden yola çıkılarak, kesit isimleri, dünyadaki birçok dili, dil yoluyla da kültürü ve uygarlıkları doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiş olan Latinceden seçilmiş, kesit adı olarak kesitte anlatılana en azından bir dokundurma yaptığı düşünülen Latince söz ve

[487] Gérard Genette, **Figures III** (Paris: Editions du Seuil, 1972): 112.
[488] **age,** 112.

deyimlerden yararlanılmıştır.[489] "Uygun zaman ve zeminde kullanıldığı takdirde Latince söz ve deyimler, konuşmaya ayrı bir değer, kalite ve lezzet katar"[490], kaldı ki birçok Latince söz ve deyişin dünya dillerinde karşılıkları bulunmaktadır zira bu söz ve deyimlerde insana dair anlatılanlar, dünyanın belli bir zamanı ve belli bir mekanı için geçerli olmayıp, her yerde tüm zamanlarda tüm insanlar için geçerli olacak niteliktedir. Tüm bunların yanı sıra, kesit adları için Latince deyim ve deyişler kullanmamızın bir nedeni de şudur: *"Quidquid latine dictum sit, altum viditur."*[491]

Kesitleme ölçütleri ile ilgili verilen bu bilgilerden sonra, aşağıda birinci kesitin adlandırılması ile birlikte, çözümlenmesine geçilmektedir:

Si vis pacem, para bellum.[492]

Çözümleme için belirlediğimiz birinci kesit, *"Mr Jones, of the Manor Farm, had locked the hen houses for the night, but was too drunk to remember to shut the pop-holes"*[493] / *"Manor Çiftliği'nin Mr. Jones'u gece için kümesleri kilitlemişti ancak tavuklarla horozların çıktıkları delikleri kapatmayı akıl edemeyecek kadar sarhoştu*"[494] tümcesiyle başlamakta ve *"And so, almost before they knew what was happening, the Rebellion had been successfully carried through: Jones was expelled, and the Manor Farm was theirs"*[495] / *"Ve böylece, ne olup bittiğini neredeyse anlamadan Ayaklanma başarıyla sonuçlandırılmıştı. Jones kovulmuştu ve Manor Çiftliği onların olmuştu"* tümcesiyle sona ermektedir. Kesit, çiftlikte yaşayanlar açısından alışılageldik bir durum ile açılmakta ancak olağandışı bir durumla, hayvanların çiftliği ele geçirmeleri ile sonlanmaktadır.

3.5.1. Birinci Kesitin Fabl Olarak Okunması

Birinci kesit, Mr. Jones'un olumsuz bir özelliğine, alkole olan düşkünlüğüne dokundurularak açılmaktadır. Mr. Jones, alkolün etkisiyle kendini bilmez, beden hareketlerini de kontrol edemez bir durumdadır. Çok sarhoş olduğu için, tavukların girip çıktıkları delikleri kapatmayı unutmuştur, başka bir deyişle sorumluluğunu

---

[489] Kesitlere verilen Latince adlar ile Türkçe karşılıkları Ek 3'te yer almaktadır.
[490] Fuat Yöndemli, **Latince Sözler ve Deyimler,** (İstanbul: Nove Kültür Merkezi Yayınları, 2007), 5.
[491] *Latince söylenen söz kulağa derin gelir.*
age, 5.
[492] *Barışı isteyen savaşa hazırlansın.*
age, 300.
[493] George Orwell, **Animal Farm,** 2. bs (Malezya: Longman, 1997), 1.
[494] Kesitlerin başlangıç ve bitiş tümceleri, bir çeviriden yana tercih kullanmamak için tarafımızdan çevrilmiştir.
[495] **age,** 12.

yerine getirmekten acizdir. Bu halde olmasına rağmen hâlâ son bir bira içmek peşindedir, yani iradesi zayıftır. Üstelik sarhoş olduğu gibi, ayrıca bir de kaba sabadır, botlarını çıkarıp fırlatmaktadır. Karısı Mrs. Jones ise, yatakta horul horul uyumaktadır. Horlama ile tanımlanmak özellikle bir kadın için hiç de hoş olmayan, hatta aşağılayıcı bir izlenim yaratmaktadır. Sonuç olarak kesitin başlangıcında okuyucu ile tanıştırılan Mr. Jones ve karısı için olumlu görüş geliştirmek olası görünmemektedir.

Hayvanları ahıra toplantıya çağıran Old Major'ın ise çiftlikte öyle saygın bir konuma sahiptir ki, tüm hayvanlar bir saat az uyumayı göze alarak toplantı çağrısına olumlu yaklaşmışlardır. Bu Old Major hakkında olumlu bir giriştir, üstelik Old Major ödüllü bir domuzdur, saygındır, bilgedir, iyilikseverdir, görkemlidir. Öte yandan, ödül kazanmıştır ama, bilgeliği, saygınlığı ve ağırlığı ile çok da örtüşmeyecek bir yarışmaya katılmıştır ve buradan aldığı sonuç ile Willingdon "güzeli" olarak anılmaktadır. Aynı zamanda yağ bağlamıştır, köpek dişleri hiç kesilmemiştir, on iki yıllık yaşamında dört yüzden fazla yavrusu olmuştur, yani her ne kadar bilge olursa olsun ve ahırında bir başında yatarken her ne kadar uzun uzun düşünce üretirse üretsin, dünya işlerine de vakit ayırdığı öncelikle sahip olduğu yavru sayısından ve yiyip içip semirmekten yağ bağlayan vücudundan bellidir. Bu ayrıntıları da dikkate alınca, tüm ayırt edici özelliklerine rağmen, Old Major da "hayvanüstü" bir varlık olmadığı; onun da zaafları, diğerleri ile ortak yönleri bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile, bilgeliği ve saygınlığı, onu kusurlardan arındırmamaktadır. Söyledikleri ya da öngördükleri ne kadar mantıklı olursa olsun, Old Major'ın kuşkusuz diğer hayvanlar gibi yanılabilirliği söz konusudur.

Kitabın başında, çiftlikte yaşayan diğer hayvanlar bir iki tümce ile okuyucuyla tanıştırılmaktadır. Ahıra önce Bluebell, Jessie ve Pincher adlı üç köpek gelir. Bu noktada, neden önce bu hayvanların geldiği üzerinde durmak, bu sıralamanın rastlantı olup olmadığını ve bir rastlantı değilse sona olta atma olasılığını değerlendirmek gerekir. Örneğin, çok katılımcının söz konusu olduğu toplantılarda, sözgelimi halka açık toplantılarda, toplantı alanına önce kimin ya da hangi görevlilerin ne amaçla geldiği sorusu üzerinde düşünülebilir.

Köpeklerden sonra gelen domuzlar, Old Major'ın konuşmasını yapacağı yerin hemen önünde, başka bir deyişle en ön sırada yerlerini alırlar. Domuzların en önde oturmasının da rastlantısal olup olmadığı üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

İlk geldikleri için mi buldukları en güzel yere oturmuşlardır, yoksa bu durum basit bir yer seçiminden fazlasına mı işaret etmektedir? Bu noktada, tüm resmi toplantılarda ve törenlerde en öne oturanların kimler olduğunun düşünülmesi gerekir. Öte yandan, en ön sıraya oturmak, toplantıda söyleneceklerle ilgilenildiği anlamına da gelir. Domuzlar, belki gelecekteki konumları ile ilgili sona atılan bir olta gereği öne oturmuşlardır ancak kuşkusuz bu onların etraflarında olup bitenlerle ilgilendiklerini, olaylara kayıtsız kalmadıklarını göstermesi açısından da önemlidir çünkü genelde toplantılarda söylenenlerle ilgilenme niyetinde olmayanlar, gizlenebilecekleri yerlere yönelirler.

Ahıra gelen tavuklar pencere eşiklerine tünemektedirler, güvercinler ise çatı kirişlerine konmaktadırlar. Sonuçta hayvanlar hem fiziksel, hem de zihinsel özelliklerine göre kendilerine sosyal ve fiziki bir konum belirlemektedirler. Pencere eşikleri ve tünekler, Old Major'ın konuşma yapacağı yere çok yakın değildir, öte yandan fiziksel olarak diğer hayvanlardan daha küçük olan tavuklarla güvercinlerin önlerinde oturanlarca engellenmeden sahneyi görebilmelerine olanak sağlayacak yüksekliktedir. Bu konum, tavuklarla güvercinlerin toplantıya etkin olarak katılmasalar da en azından dinleyici olarak yerlerini aldıklarını ve olaylara ilgisiz kalmadıklarını göstermektedir, ki bu da tavuklarla güvercinlerin en azından anlama ve kavrama kapasiteleri ölçüsünde çaba sarf edecekleri düşündürebilir. Koyunlarla inekler ise domuzların arkasına uzanmışlardır ve yatar durumda olduklarından Old Major ile göz teması kurmaları bile olası değildir, üstelik meşguldürler; uzanır uzanmaz geviş getirmeye başlamışlardır, dolayısı ile olup bitenleri çok umursadıklarını söylemek güçtür. Bu umursamazlığın kaynağı üzerinde de düşünmek gerekir. İnekler ve koyunlar bencillikten, nankörlükten ya da sorumluluktan kaçmak için mi yatmaktadırlar, yoksa konuşulanları dinleseler de anlayamayacakları için mi? Öte yandan, toplantıyla en ufak bir ilgileri olmamasına rağmen katılım göstermektedirler. Bu durum en azından çağrıya uymuş olmaları açısından olumlu değerlendirilebilse de, gel dendiğinde gelmeleri, git dendiğinde gitmeleri yani nereye çekilirlerse oraya yönelmeleri gibi bir anlama geliyorsa ileride birileri tarafından kullanılmaya açık olabileceklerine ilişkin bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Bundan sonra söz edilen hayvanlardan Boxer ve Clover isimli iki araba atı ise samanların arasında olabilecek küçük hayvanları ezmemek için çaba göstermesinden

ve Clover'ın annelerini kaybeden ördek yavrularına sığınacakları bir yer yapmasından, etraflarındaki diğer canlılara karşı duyarlı oldukları anlaşılmaktadır. Keçi Muriel'in adı geçmekle birlikte, kendisi ile ilgili hiçbir bilgiye yer verilmemiştir ancak en azından adı olan bir hayvan olduğu için ilerleyen bölümlerde tekrar okuyucunun karşısına çıkabileceği tahmin edilebilir zira kitaptaki bazı hayvanların adı varken, diğerlerinin adından hiç söz edilmemektedir. Muriel ile birlikte gelen eşek Benjamin'den, çiftliğin en yaşlı ve en huysuz hayvanı olarak söz edilmektedir. Yaşlılık, yaşam deneyimi anlamına geldiğinden bu durum çok da şaşılası değildir. Olasıdır ki Benjamin, görüp geçirdiklerinden ötürü kimi durumların nasıl sonuçlanabileceğini, neyin nereye varabileceğini, neyin sonuçsuz kalabileceğini öngörebilmekte, bu nedenle çok konuşmaya ya da gülmeye gerek görmemektedir.

Kısrak Mollie ise toplantıya en son gelenlerden biri olması, yediği kesme şeker, takındığı tavır, taktığı kurdeleler, kendine önlerde yer seçmesi ve dikkat çekme arzusu ile, Clover ya da Boxer'ın aksine, daha çok benmerkezci bir izlenim uyandırmaktadır. Öte yandan, Mr. Jones'un arabasını çekiyor olmasının, çiftlik sahibine doğrudan hizmet etmesi nedeni ile onu diğer hayvanlardan daha ayrıcalıklı bir konuma taşıdığı da diğer hayvanların yemediğini yemesinden, giymediğini de giymesinden ve kendini ön tarafta yer almaya layık görmesinden anlaşılmaktadır. Sonuçta bir takım ayrıcalıklara sahip olmak için mutlaka en üst düzeylerde yer almak değil, doğru yerde olmak gereklidir. Bu anlamda, kendisi üst düzey olmasa bile üst düzey bir kişi ile birlikte çalışan ya da ona hizmet eden insanlar o kişinin sağlayacağı kimi olanaklardan da yararlanacak, o kişi ile birlikte en iyi yerlerde bulunabilecektir. Öte yandan, kedi de Mollie'ye benzer şekilde kendini düşünen bir varlıktır. Toplantıya en son gelmesiyle umursamazlığını ortaya koymuştur, üstelik hemen en sıcak yeri seçip yerleşmiştir. Mollie ile kedinin ortak yönü kendine dönüklük ve bir tür bencillik olmakla birlikte, Mollie'nin kediden farkı kendini göstermek ve diğerlerinin dikkatini çekmek istemesidir. Kedinin ise böyle bir kaygısı yoktur, bu nedenle iki kocaman atın arasına yerleşerek, gözlerden saklı biçimde rahatını bulmuştur. Mırıldanmaktadır, yani keyfi yerindedir ve etrafta ne olup bittiği de umurunda değildir. Kediden ilgisizlik konusunda bir adım önde olan başka bir hayvan da, toplantı mekanında bulunmakla birlikte, alenen tünekte uyuyan kuzgun Moses'dır.

Toplantıda hazır bulunan hayvanlara ve gösterdikleri davranış şekillerine bakıldığında, her birinin toplumda farklı bir bireye karşılık geldiği görülebilir. Öncelikle hayvanların anlayış, kavrayış ve bilinç düzeyleri farklıdır, kimileri ne kadar iyi niyetli olursa olsun dünyanın göstergelerini okuyacak düzeyde değildir, öte yandan bu yetileri gelişmiş düzeyde olan ve kapasitesini kullanmaya istekli olanlar bulunduğu gibi, yine etraflarında olup biteni doğru okuyup yorumlayabilen, ancak buna rağmen bir nedenle eyleme geçmek istemeyenler de vardır. İçlerinde kimileri etkin, kimileri değildir, toplumda yaşananlara duyarlı olanlar ve olmayanlar vardır, her birinin kişisel özellikleri, yetileri ve zeka düzeyleri bir insan topluluğundaki kadar birbirinden farklıdır. Öte yandan, hayvan olmaları nedeniyle, birbirlerinden fiziksel farklılıkları, insanların birbirlerinden fiziksel farklılıklarından çok daha büyüktür. Sonuç olarak, Old Major'ın vurguladığı eşitlik, hak ve özgürlükler anlamında kavramsal bir hedef olsa da, hayvanlar arasındaki eşitliği bozan doğalarından kaynaklanan kimi özelikleridir; kaldı ki, "tüm hayvanlar eşittir"[496] diyen Old Major, bundan iki önceki tümcede "güçlü güçsüz, akıllı akılsız hepimiz kardeşiz"[497] diyerek, hayvanlar arasındaki farklılıkların karşıtlık boyutunda olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öte yandan, bunu doğrularcasına Old Major'ın çocukluğundan anımsayıp diğer hayvanlarla paylaştığı *İngiltere'nin Hayvanları* adlı şarkının büyük heyecan yarattığı vurgulanırken, "en aptallar"ın bile şarkının ezgisini ve birkaç sözünü kaptığı söylenmekte ve domuzlar ile köpekler gibi "akıllı" hayvanların da hemen şarkıyı ezberledikleri söylenmektedir ve böylelikle hayvanların zeka düzeyi bakımından eşit olmadıkları tümce içinde fark ettirmeden bir ön kabul olarak kayda girmektedir. Bunun yanı sıra hayvanlar heyecanlandıklarında tepki olarak kimi böğürmekte, kimi havlamakta, kimi melemekte, kimi kişnemekte ve kimi de vaklamaktadır. Bu da her birinin kendine özgülüğüne bir örnektir ancak mutlak eşitliğin doğa gereği olası olmadığının da bir başka göstergesidir.

Nitekim, Old Major'ın toplantıdan üç gün sonra ölmesinin ardından gelen üç ay boyunca yürütülen gizli etkinlikler kapsamında hayvanları eğitme ve örgütleme işi, "doğal olarak" hayvanların en zekileri sayılan domuzlara düşmüştür. Bu aşamada, ilgi çekici birkaç nokta bulunmaktadır. Öncelikle, eğitme ve örgütleme işinin, domuzlara verildiği söylenmektedir. "Doğal olarak" ifadesinin sözlük anlamına

[496] Orwell, 1997, 6.
[497] **age,** 6.

baktığımızda, "elbette, beklendiği gibi, işin gereği olarak" [498] karşılığının verildiğini görüyoruz. Bir de "doğal" sözcüğünün ilintili anlamlarını inceleyecek olursak, "doğada olan, doğada rastlandığı gibi, doğaya uygun olan, doğa kurallarına uyan, kendiliğinden olan, insan eliyle yapılmamış olağan, alışılmış, her zamanki gibi olan, beklenildiği gibi, sağduyuya mantığa, olağan düzene uygun olan"[499] gibi açıklamalarla karşılaşıyoruz. Kullanılan "doğal olarak" ifadesinden ve bu açıklamalardan yola çıkarak ve en zekilere layık görülmesinden dolayı üst düzey bir iş olduğu anlaşılan eğitim ve örgütlemenin domuzlara kararsızlık ve duraksama yaşanmadan verildiği sonucuna varabiliriz çünkü bu işler domuzlara "doğal olarak" verildiyse, sözlüğe göre beklenen, işin gereği olan, doğaya, akıla ve mantığa uyan budur. Bu noktada, "en zekiler" vurgusuna da baktığımızda hayvanlar arasında "en zeki olmayanlar" da bulunduğu sonucuna varırız; ki bu önvarsayılan eşitliğin doğa tarafından bozulduğunu ve hayvanlar arasında doğadan gelen bu farklılığın domuzların lehine işleyerek onları ayrıcalıklı bir konuma oturttuğunu göstermesi açısından önemlidir.

Öte yandan, kitapta diğer hayvanların eğitiminin domuzlara "düştüğü" ifade edilmektedir. Bu noktada bir belirsizlik söz konusudur, çünkü bu görevin domuzlara nasıl "düştüğü", başka bir deyişle ne şekilde, hangi nedenle ve kimin tarafından verildiği belli değildir. Bu görev domuzlara kendiliğinden düşmeyeceğine göre, ya birileri bu görevi onlara layık görmüştür, ya domuzlar kendilerini bu göreve layık görmüşlerdir. Hayvanların en zekileri domuzlar olduğuna göre, daha az zeki birilerinin domuzları yönlendirme olasılığının daha az olduğu düşünülebilir. Bu anlamda domuzlar bu görevi üstlenmiş, hatta bir adım daha ileri gidersek, bu işe el koymuş olabilirler. Diğer taraftan eğitim ve örgütleme işinin "en zekiler" olmaları gerekçesiyle domuzlara "düşme" durumu da, tek başına herkesin konumunun eşit olmayıp, birilerinin diğerlerinden daha nitelikli, daha önemli, daha üstün olduğuna ilişkin bir ön kabuldür ve bu anlamda eşitliğin daha devrim gerçekleşmeden domuzların lehine bozulacağına dair sona atılan başka bir oltadır.

Daha en baştan kendini gösteren eşitsizlik durumu bununla da sınırlı kalmamaktadır. Domuzlar "en zeki" hayvanlardır, ama bu "en zekiler"in kendi aralarında da

[498] Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük, "doğal olarak", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53f8268e31b2d2.10945471 [23.08.2014].
[499] Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük, "doğal", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option= com_gts& arama =gts&guid=TDK.GTS.53f82698523987.69447621 [23.08.2014].

eşitsizlik söz konusudur çünkü onların içinde de "ileri gelenler" vardır. "İleri gelenler" olduğuna göre, kuşkusuz bir de bir de "ötekiler" vardır ki, bu "ötekiler", "ileri gelenler" kadar üstün ve seçkin değildirler. Sonuç olarak, betimlemede "en", "daha", "kadar" gibi nicelik belirteci kullanılması, azlık ve çokluğun söz konusu olmasına, yani derecelendirme durumuna işaret eder, bu da eşitsizliği gündeme getirir. Çiftlikte hayvanların en zekileri domuzlar, domuzların da ileri gelenleri Napoleon ve Snowball olarak tanımlanmakta ve bu iki domuz hakkında birkaç bilgi verilmektedir ancak önemsiz ve yüzeysel görünen bu ilk bilgiler dikkatle okumaya değerdir.

Öncelikle Mr. Jones'un Napoleon ve Snowball'u satmak için yetiştirdiği bilgisi verilmektedir. Bu durum, Napoleon ve Snowball'un diğerlerinden daha gösterişli olabileceklerini akla getirir çünkü satılmak için yetiştirilmeleri özel ilgi görmeleri ve özel olarak beslenmeleri anlamına gelir. Mutlaka doğuştan gelen ayrıcalıklı özellikleri de vardır ve bu nedenle satılmak için ayrılmışlardır. Napoleon'un çiftlikteki tek Berkshire domuzu olması da onu başlı başına ayrıcalıklı kılmaktadır, zaten Berkshire olduğunun vurgulanması da Berkshire'lığın önemli bir özellik olduğunu düşündürmektedir. Nitekim, Berkshire domuzunun özelliklerini araştırdığımızda "orta irilikte vücut yapısı bulunan, İngiltere'den köken alan, vücudu tamamen siyah renkli ancak ayaklar, yüz ve kuyruk ucu beyaz, kulakları dik, büyüme oranı ve kas gelişimi oldukça iyi, erkekleri çok iyi karkas kalitesine sahip domuz ırkı"[500] olduğu bilgisini ediniyoruz ve böylelikle Napoleon'un fiziksel anlamda üstün özelliklerinin bulunduğunu öğreniyoruz.

Bundan başka, Napoleon iri yarı ve sert bakışlıdır, ki bu da hayvanlar arasında fiziksel görünümün yanı sıra fiziksel güç açısından da ayrıcalıklı bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan, fiziksel gücünü tamamlayan sert yapısı etrafına verdiği izlenim açısından da önem taşımaktadır. Napoleon'un fazla konuşmaması, bir tür "ağır" kişilik ya da karizmaya işaret etmesinin yanı sıra, kendisiyle ilgili açık vermemesi yönünden de düşünülmelidir çünkü kişi konuştukça kendini açığa vurur, oysa sözlerini kendine saklamayı bilenler etrafa karşı kalkanlarını da düşürmemiş olurlar ve böylelikle dinleyerek çevreden aldıklarını, susarak kendilerine sakladıklarıyla birleştirdiklerinde güçlerini arttırıp konumlarını sağlamlaştırma ve yükseltme de dahil olmak üzere birçok kazanım elde edebilirler.

[500] Sözce, "Berkshire domuzu", http://www.sozce.com/nedir/41356-berkshire-domuzu [23.08.2014].

Napoleon'un başka bir özelliği de, eninde sonunda etrafındakileri dediğine getirerek bildiğini okumayı başarmasıdır. Bu durum, Napoleon'un ikna gücünü olduğu kadar, kararlılığını ve belki de inadını göstermektedir. Tüm bu bilgiler bir araya geldiğinde, Napoleon'un sessiz ve derinden giden, süreçte açık vermeden sonuca ulaşmayı bilen bir yapısı olduğunu düşündürmektedir.

Napoleon'dan sonra Snowball hakkında verilen bilgilere geçilmektedir. Ancak birkaç satırla sınırlı bu bilgiler Snowball ile Napoleon'un karşılaştırılması üzerine kuruludur. Böyle bir karşılaştırmanın neden yapıldığı üzerinde düşünecek olursak, bu iki karakterin arasında bir alışveriş ya da alıp verememe durumunun söz konusu olduğunu ya da kıyaslama gerektirecek bir ilişkinin bulunabileceğini düşünebiliriz. Kıyaslama, bir derecelendirmeyi getirir ve bu doğrultuda bir tarafın üstün gelerek seçilmesi ve diğer tarafın da dışlanması sonucuna varabilir. Bu olasılıklar ise bir tür çekişme ya da yarışma ortamını, yani birbirine rakip olma durumunu çağrıştırabilmektedir. Bu anlamda, Snowball'un özelliklerinden kıyaslama yöntemi ile söz ediliyor olması yine sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir.

Snowball, Napoleon'a kıyasla daha konuşkandır, daha hayat doludur ve daha yaratıcıdır. Konuşkan ve hayat dolu, hareketli biri olmak, kişinin çevresi ile güçlü bir iletişim kurmasını, diğerleri ile ilişkiler geliştirebilmesini sağlayabilir. Ancak elbette, konuşkanlıktan kazanım edinmede, kişinin konuştuklarının genel içeriği ile, neyin ne zaman kime söylendiği de önemlidir. Bu anlamda, susmanın da kişiye kimi getirileri söz konusu olabilmektedir. Aynı şekilde fazla canlı, hareketli olmak da, kimi zaman kişinin çevresiyle arasına bir mesafe koyamamasına ve ağırlığından kaybetmesine neden olabilir. Napoleon'un Snowball kadar canlılık sergilememesinin yanı sıra fazla konuşmaktan da kaçınması ve doğasından gelen bir özellik olabileceği gibi, iyi bir konuşmacı olmamasından da kaynaklanıyor olabilir. Ancak az konuşmasına karşın istediklerini yapmayı ve yaptırmayı bildiğine göre, konuşmama durumu ile hareketli olmayışını karizmaya dönüştürerek bunlardan kaynaklanabilecek eksikliklere karşı önlemini almayı başardığını düşünebiliriz çünkü kimi insanlar genel kabullere göre olumsuz bir durum ya da özelliği doğru işleyerek kendi yararlarına çevirebilme yeteneğine sahiptirler, kaldı ki hakkında verilen çok kısa bilgiden, Napoleon'un duruşunun, kişiliğinin derinliğine yorumlandığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, Snowball her ne kadar Napoleon'a kıyasla daha konuşkan, canlı ve yaratıcı olsa da, onun kadar sağlam ya da derin bir kişiliğe sahip olmadığının söylenmesi, onu

Napoleon'un karşısında neredeyse doğrudan eksiye düşürmektedir çünkü konuşkan, canlı ya da yaratıcı olmamak her durumda kusur sayılmayabilir, en azından herkes bu özelliklere sahip olmak zorunda değildir ancak bir kimseyi bozuk ya da sığ bir kişiliğe sahip olarak anmak onu doğrudan itibarsızlaştıracak nitelikte bir saptamadır, bu da Napoleon ve Snowball arasındaki ilişkide dengenin hangi yönde ağır basabileceğine ilişkin sona atılan başka bir olta olarak düşünülebilir.

Domuzların arasında yine ön plana çıkarak adı anılan bir diğeri de Squealer olup Napoleon ve Snowball'dan farklı bir platformda değerlendirilmekte, onlarla arasında bir karşılaştırma yapılmamaktadır. Bu durum, Squelaler'ın kitapta "domuzlar" genellemesinden ayrı tutularak bir adı olan domuzlardan biri olmasına karşın, konumunun Napoleon ve Snowball'dan farklı olacağına dair sona atılan bir olta gibi gözükmektedir.

Öte yandan, Squealer'ın gözlerini sürekli kırpıştırdığından, yerinde duramadığından, sağa sola sıçradığından, sürekli kuyruğunu salladığından söz edilmektedir. Bu özelliklere yakından bakacak olursak Sürekli gözlerini kırpıştıran birisiyle, sağlıklı göz teması kurabilmek çok kolay değildir. Ayrıca sürekli hareket de etmekteyse, bu hareketleri izlemekten kişinin söylediklerine odaklanmakta da güçlük çekilebilir. Dolayısıyla hem vücudu sürekli oynayan, hem de yüz mimikleri yapan bir kişinin bu durumu oldukça dikkat dağıtıcı olacağından hareketlerinin yanında söyledikleri ikinci planda kalabilir. Oysa biz Squealer'ın çok iyi bir konuşmacı olduğunu ve bu hareketlerinin de bir şekilde çok inandırıcı olduğunu öğreniyoruz. Bu noktada, Squealer'ın konuşması ile vücut ve yüz hareketlerini bir bütün olarak değerlendirmek yararlı olabilir. Belki de insanların dikkatleri Squealer'ın hareketliliğine kaydığından, söylediklerinin ayrıntıları kaçabilmekte ya da satır aralarını okumak için gereken dikkat başka bir noktada toplanabilmektedir ve bu yüzden de Squealer'ın dediklerini irdelemektense, doğruluğunu kabul etmek daha kolay olmaktadır. Öte yandan, Squealer için özgün metinde "siyahı beyaza çevirir" denmesinden de, bir şeyin tamamen zıddını iddia ettiğinde bile inandırıcılığını koruduğu anlaşılmaktadır. Karşısındakiler, bu ikna yeteneği karşısında kendi bildiklerine ya da gördüklerine güvenmeyip, Squealer'dan duyduklarına inanmayı seçebilmektedirler. Ancak, siyah beyaz olmadığına ve hatta bu iki kavram tamamen birbirine karşıt olarak bilindiğine göre, Squealer'ın en azından kimi zaman yalana başvurabildiği de verilen ilk bilgilerden anlaşılmaktadır. Buna ek olarak birilerini siyahın beyaz olduğuna

inandırmak için harcanması gereken bir çaba olduğu da kesindir ve bu anlamda, Squealer'ın aklına koyduğunu ya da aklına konulanı yapmak konusunda dirençli olduğu ve başladığı bir işi mutlaka öngörülen şekilde sonuçlandırdığı kanısına da varılabilir. Tüm bunlar, kitabın ilerleyen bölümlerinde Squealer'in ikna ve güzel konuşma yeteneği doğrultusunda bir işlev üstleneceğine ilişkin sona atılan bir olta olarak görülebilir.

Hayvanların arasında domuzlar, domuzların arasında da bu üçü ön plandadır, ki bu da çiftlikteki insanlar ve hayvanlar arasındaki hiyerarşik düzene ek olarak, hayvanların kendi arasında da adı konmamış, çoğu hayvan tarafından henüz fark edilmemiş ve belki de asla fark edilemeyecek olan bir hiyerarşik düzeninin varlığına işarettir. Old Major'ın düşünceleri Napoleon, Snowball ve Squealer tarafından bir öğretiye dönüştürüp diğer hayvanlara aktarılmaktadır. Bu noktada, bu işi neden diğer domuzların ya da başka hayvanlar değil de, bu üçünün üstlendiği sorgulanabilir. Her ne kadar domuzlar hayvanların en zekileri olarak bilinse de, kimi durumlarda zeka tek başına yeterli olmayabilir. Birilerini örgütlemek, yönlendirmek, bilgilendirmek ve ikna etmek için farklı birikim ve özelliklere, örneğin önderlik niteliğine ve bu tür işleri üstlenme isteğine gereksinim vardır. Öte yandan, bir toplumda aynı anda birden fazla önder olması olası değildir. Ancak önder tek kişi olsa da, yakın çevresinde çeşitli sorumluluklar verdiği ve bununla bağlantılı olarak gücünün bir bölümünü de paylaştığı kişiler bulunur. Bu noktada ön planda bulunan üç domuzdan birinin, ileride aralarından sivrileceğine ilişkin sona atılan bir olta olduğunu düşünebiliriz ancak Squealer'ın baştan itibaren belli belirsizce farklı bir konumda görünmesi ve sona atılan tüm oltalar, olasılıkları biri daha kuvvetli olmak üzere ikiye indirmektedir.

Kesiti incelemeye devam ettiğimizde, zeki olmanın, güçlü olmanın, diğerlerinden farklı niteliklere sahip olmanın tek başına mutlak bir kabul görmek ile eşdeğer olmadığını görebiliriz. Napoleon, Snowball ve Squealer, adını *Hayvanizm* koydukları öğretiyi aktarmakla uğraşırken, hayvanlar arasından çeşitli muhalif sesler yükselmeye başlamıştır bile. Kimi hayvanlar beslenme gereksinimlerinin karşılandığını öne sürerek, kimileri belki de onlar öldükten sonra gerçekleşecek bir devrim için çalışmanın gerekliliğini sorgulayarak, kimileri nasıl olsa gerçekleşecek bir devrim için çabalamanın yersizliğinden söz ederek, kimileri de sahip oldukları ayrıcalıkları yitirme kaygısıyla muhalefet etmektedir. Buna göre, sistem ne olursa olsun bir toplumda mutlu olanlar ve olmayanlar bulunacaktır çünkü herkesin aynı durumdan

mutlu olmasını bireyler arasındaki farklılıklardan dolayı mümkün değildir. Yeni öğretiyi sorgulayanlardan biri olan Mollie, Mr. Jones'a doğrudan hizmet etmesi nedeniyle kazandığı ayrıcalıklı beslenme, yani şeker yiyebilme olanağı ile süslenmek için kurdelelerle edindiği ayrıcalıklı dış görünümü sürdürmenin peşindedir. Bunları sürdüremeyeceğinin gerekçeli açıklamasını kabul ettiğini söylemesine rağmen pek inanmış gözükmemesi, Mollie'nin bu yeni sistemin sadık taraftarlarından biri olmayacağına dair sona atılan bir oltadır. Ancak, her toplumda olduğu gibi muhalif seslerin kimi söylenip susacak, kimi aktivist olabilecek, kimi de kendine farklı çözümler üretecektir.

Mollie'den sonra Mr. Jones'un beslediği evcil kuzgun Moses'tan söz edilmektedir. Kuzgun, hiç çalışmamasına, herhangi bir üretimde bulunmamasına ve Mr. Jones'a da Mollie'nin ettiği anlamda hizmet de etmemesine rağmen Moses'ı beslemektedir. Bu durum, Mr. Jones'un Moses'dan bir çıkarı olabileceğini düşündürmektedir. Bu noktada, Moses'ın bir yalancı olduğundan, yine bir masal uydurup bütün hayvanların öldükleri zaman gittikleri bir ülkeden bahsettiği açıklanmaktadır. Mr. Jones'un Moses'ı beslemesinin ve domuzların ise Moses'ın anlattığı yerin aslında olmadığını ısrarla vurgulamalarının ileride ortaya çıkacak ya da metnin fabl harici okumalarında anlam kazanacak bir nedeni olduğu düşünülebilir.

Her sistemin kendi muhaliflerini yaratacağından söz etmiştik. Toplumda muhalifler olduğu gibi, düzene bağlı vatandaşlar da yer almaktadır. Clover ve Boxer, ayaklanma ve yeni düzen fikrini benimseyip ilk andan itibaren gerek aktarımlarda bulunarak, gerek toplantılara katılarak, gerekse *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısında başı çekip,büyük olasılıkla farkına bile varmadan hem kendilerinin, hem de diğerlerinin beyinlerinin propaganda ile yıkanmasına hizmet etmektedirler. Ancak, Clover ve Boxer'a düzenin adamları gibi bir yakıştırma yapmakta fazla da aceleci olmamak yararlı olabilir çünkü kitabın bu noktaya kadar olan bölümünde Boxer ve Clover ile ilgili olumsuz bir veri bulunmamaktadır. Öte yandan Boxer ve Clover'ın baştan itibaren gösterdikleri bu sadakatin karşılığını bir gün mutlaka alacakları da düşünülebilir ancak bunun ne gibi bir karşılık olabileceğini baştan kesinlemek çok güçtür zira yerine, konumuna, zamanına ve öteki paydaşların kim olduğuna bağlı olarak, hiçbir hizmet ödülsüz de kalmayabilir, cezasız da.

Ayaklanmanın beklenenden daha önce gerçekleştiğine dair verilen bilgi, yine Jones'un sorumluluklarını yerine getirmemesi vurgusuna bağlanmaktadır. Bu kez,

Mr. Jones'un hayvanlara ve çiftliğe gereken özeni göstermediğinin bir kez daha altı çizilirken, aynı zamanda yanında çalışanların tembelliğinden, sahtekarlığından ve ihmalkarlığından da söz edilmektedir. Aç kalan hayvanlar ambarın kapısını kırıp karınlarını doyurmaya koyulduğunda Mr. Jones'un adamlarıyla beraber hayvanları kırbaçlamaya kalkışması üzerine ayaklanma başlar. Bu noktada hayvanlar büyük olasılıkla ilk defa kendi güçlerinin farkına varmakta ve bu gücü kontrolsüz olarak uygulamaktadırlar. İnsanlar kovulur, artık çiftlik hayvanlarındır.

3.5.2. Birinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Metin çoğul okuma ve anlamlama eksenleri kapsamında değerlendirildiğinde öncelikle 1917 Rus devriminin ve sonrasında Sovyetler Birliği'nde yaşananların yergisi olarak okunabilmektedir. Ancak metin bu doğrultuda okunurken, ilk kesitten itibaren unutulmaması gereken bazı ayrıntılar vardır:

> "Rusya öyle bir memlekettir ki, 1917 İhtilalinden beri tatbik ettiği komünist rejimin aşırı taraftarları ve aşırı aleyhtarları vardır. Rusya'yı hep bunlar anlatırlar. Komünizmin aşırı taraftarlarına göre Rusya'da her şey son derece iyi, aşırı aleyhtarlarına göre ise her şey son derece kötüdür. Bu iki ucun yazdıklarına, söylediklerine bakarak Sovyet Rusya'nın hakiki çehresini görmek, tarafsız olduklarını söyleyenlerin ne derecelerde ve nerelerde tarafsız kaldıklarını ayırdıktan sonra Rusya'yı nasıl ise öyle tanımak, sağlam görüşlere ulaşmak belki tüm dünya için mümkün olamamıştır."[501]

Troçki'nin de söz ettiği gibi "Sovyetler Birliği'nin 'dostlarının' profesyonel bir alışkanlıkları vardır: İzlenimlerini kapalı göz ve tıkalı kulakla toplarlar. Onlara güvenemeyiz. Düşmanlar sık sık iğrenç iftiralar yayarlar."[502] Bu anlamda metni ve satır aralarını Rus Devrimi ve devrim sonrasına yönelik bir bakış açısı ile değerlendirirken karşılaşılabilecek kaynakların yansız olmayabileceği anımsanarak, edinilen her tür bilginin eleştirel okumadan geçirilmesi sağlıklı olacaktır çünkü "kimileri tarafından insanlığın baskıdan kurtuluşunun dönüm noktası olarak selamlanan, kimilerince de bir cinayet ve felaket olarak tanımlanan Rus Devrimi […] fikirleri kutuplaştırmaya daha uzun süre devam edecektir."[503]

Kitapta yer alan karakterlerin anıştırmaları incelendiğinde, Old Major adındaki bilge domuzun kimilerine göre Marx'ı, kimilerine göre ise Lenin'i anıştırdığından ve bunlardan birinin öyküde anıştırılan karakterlerde yer verilmediğinden söz etmiştik.

---

[501] Şevket Rado, **50. Yılında Sovyet Rusya** (İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık, 1968), 6.
[502] Lev Troçki, **İhanete Uğrayan Devrim,** çev. Ayla Ortaç, 3. bs. (İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1998), 125.
[503] Edward Hallett Carr, **Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929,** çev. Levent Cinemre, 2. bs (İstanbul, Yordam Kitap, 2010), 47.

Birinci kesiti incelediğimizde, Old Major'ın toplantıda ayaklanma çağrısı yaptığını görüyoruz. Old Major, çok uzun yaşadığını ve bu hayatta uzun uzun da düşünce üretecek zaman bulduğunu vurgulayarak, ne yapılması gerektiğini söylemekte ancak nasıl yapılması gerektiği konusunda bir söylemde bulunmamakta, hatta bu ayaklanmanın ne zaman gerçekleşeceğini bilmediğini, bir hafta sonra da, yüz yıl sonra da olabileceğini belirtmektedir. Başka bir deyişle, işin kuramsal kısmını ortaya koymakta ancak uygulamaya ve zamanına ilişkin bir ayrıntıya girmemektedir. Öte yandan, Old Major, bu ayaklanma çağrısından üç gün sonra, ayaklanmayı göremeden ölmektedir, dolayısı ile onun ölümünden sonra gerçekleştirilen devrimde rol alması da mümkün olmamıştır. Bu anlamda, Old Major'ın Lenin'i değil, Marx'ı anıştırdığını düşünülebilir zira Marx komünizmin kuramsal boyutunu ortaya koymuş bir düşünürdür ancak uygulayıcı bir rol üstlenmemiştir, zaten Old Major gibi devrimi görmeden ölmüştür, oysa Lenin 1917 Rus Devrimi'nde bizzat uygulayıcı olarak görev almış ve 1924'teki ölümüne dek önderlik rolünü üstlenmiştir.

Old Major," insan ve hayvandan adeta iki düşman kampı olarak söz etmekte, tek gerçek düşmanının insan olduğunu açıklayarak insanı hedef olarak göstermektedir. Marx'a göre de "tüm toplum, giderek daha fazla, iki büyük düşman kampa birbiriyle doğrudan doğruya karşı karşıya gelen iki büyük sınıfa bölünmektedir: burjuvazi ve proleterya." [504] Old Major, insanların hayvanları çalıştırdığından, karşılığında onlara hayatta kalacakları kadar yiyecek verdiğinden söz eder, Karl Marx ise "bir sınıfı ezebilmek için, ona hiç değilse kendi kölece varlığını sürdürebileceği belli koşulların sağlanması"[505] gerektiğini vurgular. Old Major, hayvanların yaşamının sefillikten ve kölelikten başka bir şey olmadığına dikkat çeker, Marx'a göre ise, "işçi sefilleşir ve bu sefalet nüfustan da, zenginlikten de daha hızlı artar."[506] Yine Marx'a göre, "Toplum artık burjuvazinin egemenliği altında yaşayamaz; başka bir deyişle, onun varlığı toplumla artık bağdaşmamaktadır",[507] Old Major da insanın ortadan kaldırılmasını çare olarak görmektedir.

Old Major, hayvanlara insanlara karşı bu savaşı verirken onların kötü huylarını edinmemelerini, örneğin paraya el sürmemelerini ve ticaretle de uğraşmamalarını

[504] Karl Marx, Frederich Engels, "Komünist Manifesto", **Komünist Manifesto: Tarihin En Önemli Siyasi Belgesi İçin Bir Yol Haritası**, Yayına Hazırlayan: Phil Gasper, çev. Kemal Ülker (İstanbul:Versus, 2012), 40.
[505] **age,** 55.
[506] **age,** 55.
[507] **age,** 56.

öğütlemektedir. Marx'ın da sermaye ve ticaret konusundaki görüşleri olumlu değildir. Marx'a göre, "burjuva toplumunda sermaye bağımsız ve bireyselken, yaşayan birey bağımlıdır ve hiçbir bireyselliğe sahip değildir."[508] Marx, burjuvazinin bu durumun ortadan kaldırılmasını bireyselliğin ve özgürlüğün ortadan kaldırılması olarak değerlendirdiğini ve haklı olduğunu, zaten amacın da bu olduğunu vurgulayarak şu saptamada bulunur: "[…] burjuva üretim koşulları altında özgürlükten söz edilirken, serbest ticaret, serbest alım ve satım kastedilmektedir. Ama eğer alım ve satım ortadan kalkarsa, serbest alım ve satım da ortadan kalkar."[509] Sonuç olarak Marx'ın önerisi de, ticaretin ortadan kaldırılması yönündedir. Bunlara ek olarak, Old Major, hayvanlara insana karşı verecekleri savaşımda tam bir birlik olmalarını ve tam bir yoldaşlık göstermelerini öğütlemekte, Marx ise işçilere şu çağrıyı yapmaktadır: "Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin"[510]

Komünist Manifesto'nun yazarları, Karl Marx ile birlikte Frederich Engels'dir ancak yukarıda Old Major'ın Marx'ı anıştırdığına yönelik düşünce ile Komünist Manifesto'dan verdiğimiz örneklerde yalnızca Marx'ın adı anılmaktadır. Bunun nedeni, Engels'in Marx'ın ölümünden sonra manifestonun 1883 tarihli Almanca baskısının önsözünde yer alan sözleridir. "*Manifesto*'ya baştan sona egemen olan temel düşünce […] tek başına ve yalnızca Marx'a aittir."[511]

Old Major'ın küçükken annesinin ve diğer dişi domuzların söylediğini anımsadığı *İngiltere'nin Hayvanları* adlı şarkı ise, Enternasyonal Marşı'nı anıştırmaktadır. Dünya işçilerinin ortak marşı olarak kabul Enternasyonal'in sözlerini, 1848 devrimlerine ve 1871 Paris komününe katılan Eugène Pottier Fransa'da Cumhuriyet'in ilan edildiği Eylül 1870'de yazmış ve bestesi de yine mücadeleci bir işçi olan Pierre Degeyter tarafından 1888 yapılmış olup, yoksulluk ve zulümle kirlenmiş bir dünyada emekçilerin, eşit ve özgür yaşanılacak bir dünyaya duyduğu özlemi anlatarak işçileri mücadeleye çağıran marşın 83 farklı dilde 30 farklı yorumu

[508] **age,** 60.
[509] **age,** 61.
[510] **age,** 88.
[511] **age,** "1883 Tarihli Almanca Baskı", 122.

bulunmaktadır.[512] 1917-1944 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin ulusal marşı olarak kullanılmıştır. [513]

Çiftlikte söylenen *İngiltere'nin Hayvanları* da Sovyetler Birliği'nin uzun yıllar ulusal marşı olarak kullanılan Enternasyonal gibi, devrimin gerçekleşmesinden önce yazılmıştır. Her ikisine de baktığımızda öncelikle zulme karşı gelmek için yapılmış bir çağrı niteliğinde olduğunu, her ikisinde de zalimlerin ortak düşman olarak gösterildiğini, her ikisinde de kurtuluşa ilişkin öngörü bulunduğu görülmektedir. *İngiltere'nin Hayvanları*'nda, zorba insanın devrileceğinden ve bereketli topraklarda yalnızca hayvanların gezineceğinden, hayvanların burun halkalarından, semerden, mahmuzdan, kırbaçtan kurtulacaklarından, Enternasyonal'de ise cellatların kendi döktükleri kanda boğulacaklarından söz edilmektedir. *İngiltere'nin Hayvanları*'na göre, arpa, yulaf, yonca, bakla, pancar hep hayvanların olacak, Enternasyonal'e göre hem fabrikalar, hem de toprak emekçilerin olacaktır.

İngiltere'nin Hayvanları'nın defalarca coşku ile söylenmesi sırasında çıkan gürültü sonucunda Mr. Jones uyanarak tüfeğini kaptığı gibi karanlığa saçma yağdırır ve saçmalar samanlığın duvarına saplanır. Mr Jones'un samanlığa doğru ateş açması, greve giderek 9 Ocak 1905 tarihinde Kışlık Saray'a doğru bir yürüyüş düzenleyen işçilerin üzerine II. Nikolay'ın ateş açtırmasını anıştırır:

> "9 Ocak Pazar günü bayraklar, ikonalar ve Çar portreleriyle barışçı bir yürüyüş kolu oluşturan 140 bini aşkın Petersburg işçisi, Kışlık Saray'a doğru yürüdü. Ancak, silahsız işçiler, karıları ve çocukları Kazak muhafızların açtığı ateşle, kılıç ve kamçı darbeleriyle karşılaştılar. Bini aşkın kişi öldü. Yaklaşık beşbin kişi yaralandı. […] 9 Ocak 'Kanlı Pazar' olarak adlandırıldı. Bu gün, Rusya işçilerinin siyasal uyanışları üzerinde büyük bir etkide bulundu."[514]

Etrafa ateş açmasının yanı sıra, Mr. Jones'un hayvanlara karşı sert davrandığı vurgulanmakta, işçilerini de yanına alıp hayvanları kırbaçladığından söz edilmektedir. II. Nikolay'ın halkı çeşitli şekillerde cezalandırma yoluna gitmiştir. Çarlık Rusyasında 80 yılda gerçekleştirilen 191 infaza karşılık, 1906-1910 arasında 4 yılda 3741 infazın gerçekleştirilmesi bu cezaların boyutunu ortaya koymaktadır:

> "Çarlık otokrasisi karşıtları için, II. Nikolay'ın 1905'teki devrimci ayaklanmaları bastırma biçimi çarı gerçek bir kasaba dönüştürmüştür. […] Birkaç yıl sonra Alman sosyal-demokrat yönetici Karl Liebknecht şöyle yazar: 'Hala tamamlanmamış bir istatistik şunları ortaya koyuyor: 1906 ve 1910 yılları arasında 5737 kişi 'siyasi suçtan' ölüme mahkum edilmiş; 3741

[512] Parti Okulu TKP Eğitim Sitesi, "Enternasyonal" http://partiokulu.tkp.org.tr/ dinliyoruz / enternasyonal [25.08.2014].
[513] Marxists Internet Archive, "Sounds of the Soviet Union", https://www.marxists.org/history/ussr/sounds/index.htm [25.08.2014].
[514] Fahri Aral ve diğ., "1905 Rus Devrimi", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi**, c.2., (İstanbul: İletişim Yayınları, 1988), 527.

> kişi infaz edilmiş. Bu rakamları daha da korkunç bir hale getiren de Rusya'da 1825'ten 1905'e kadar toplam 625 siyasi suçlunun ölüme mahkum edilip yalnızca 191'inin infazının gerçekleştirilmesi.' "[515]

Ayaklanma kararının alınmasından sonra yapılan gizli hazırlıklar kapsamında Napoleon, Snowball ve Squealer, Old Major'ın düşüncelerini geliştirip bir öğretiye dönüştürmüşler ve adına da *Hayvanizm* demişlerdir. *Hayvanizm*, komünizm ve sosyalizmi çağrıştırmaktadır. Komünizm, "üretim araçlarının üzerindeki mülkiyetin topluma ait olduğu ve sınıf farklılıklarının ortadan kaldırıldığı bir toplum biçimi"[516] olarak tanımlanabilir. Sosyalizm'e gelince; "Marx ve Engels, bu terimi bazen çok geniş anlamda, kapitalizmin yol açtığı sorunlara yönelik her türlü endişeyi anlatmak için kullandılar. Daha dar anlamındaysa, bu terim, […] muhtemelen tamamen komünist sınıfsız topluma geçişi anlatır."[517]

Yine ayaklanma için gizli hazırlık sürecinde Mollie, ayaklanmadan sonra yine şeker bulup bulamayacağını, kurdele takıp takamayacağını sorguladığında Snowball'un yanıtı olumsuzdur. Bu noktada şeker ve kurdele, lüks tüketim mallarını anıştırmaktadır. Snowball'un açıklamasına göre kurdele köleliğin simgesidir. Mollie'nin isteği bu nedenle hiç tereddütsüz geri çevrilmektedir. Konuya devrim ve sonrası ile koşutluk anlamında baktığımızda, Mollie'nin artık her tür lüksten mahrum kalması şaşırtıcı değildir çünkü "Rusya'da istemek, istenmeyen bir şeydir"[518] Öte yandan, Mollie istediği kadar yulaf ve saman yiyebilecektir:

> "Rusya'da yiyecek, öteberi satın almak, dünyanın herhangi bir yerine nisbetle çok kolaydır, çünkü tayınları ancak bir mağazadan almak mümkündür. […] Süt kutularının arkasında Stalinin krep kağıtlariyle süslenmiş bir portresi vardır. Etrafında jambonlar, peynir, vesayire görülür. Fakat bunlar alçıdandır ve süs olsun diye konulmuştur. Zira bu çeşit yiyecek maddesi çoktan beri satılmıyor."[519]

Kapitalizmi ve Çar 2. Nikolay'ı anıştıran Mr. Jones'un dini anıştıran Moses'ı beslemesi ve Bolşevikleri anıştıran domuzların da, Moses'ın dilinden düşürmediği, cenneti anıştıran Şekerleme Dağı diye bir yerin aslında olmadığına diğer hayvanları ikna etmeye çalışmaları, Çarlık Rusyasında dinin varlığını ve Sovyetler Birliği'nde de devlet ateizmini ortaya koymaktadır. "Bizanslı misyonerlerin Rusya'ya ulaştırdığı Hristiyanlık 988 yılında [o zamanki adıyla] Kiev devletinin resmi dini oldu"[520], yani

---

[515] Nicholas Werth, **1917 Rus Devrimi,** çev. Esra Özdoğan, 3. bs. (İstanbul, Y.K.Y.:2004), 21.
[516] Marx, Engels, **age**, "Sözlükçe", 205.
[517] **age,** 209.
[518] Rado, **age,** 59.
[519] John Fischer, **Sovyet Cennetinin İçyüzü: Demir Perdenin Arkası**, çev. Fethi Kardeş (Ankara: Varlık Yayınları, 1947), 26.
[520] Tüzün ve diğ., "Rus Ortodoks Kilisesi", c. 18, 541.

Hristiyanlık, Çarlık Rusyası dönemine gelindiğinde o topraklarda uzun bir geçmişe sahipti. Öte yandan, komünizmin var olan dinler karşısındaki tutumu, Engels tarafından şöyle açıklanmaktaydı: "Bugüne kadar bütün dinler tek tek halkların ya da insan gruplarının tarihsel gelişme aşamalarının ifadesi oldular. Buna karşılık komünizm var olan tüm dinleri gereksiz kılan ve onların ortadan kalkmasını beraberinde getiren tarihsel gelişim aşamasıdır."[521] Bu yaklaşımın bir uzantısı olarak, S.S.C.B.'de "1918-1939 yılları arasında Ortodoks Kilisesi sosyalist yönetimin ağır baskısına uğradı."[522] Bu tutumun nedenleri ve izlenen yöntemler, çeşitli şekillerde açıklanmıştır:

> "Rusya'da Allahsız cemiyet yaratmak gayreti kilisenin toprak ve zenginliklerini devlete maletmek düşüncesiyle belirmiş, bunun ilk adımı da kilise istiklalinin kaldırılması ve bütün mallarına devletin el koyması şeklinde olmuştur. Bundan sonra bir yandan çan seslerinin susturulması, dini bayramlarda çalışmıya devam edilmesi, okullardan din derslerinin kaldırılması ve kiliselerin büyük kısmının kapatılarak başka işlerde kullanılması veya kendi kendilerine yıkılmıya mahkum edilmesi yolları geliyor. Aynı akibete başka dinler ve onların ibadet yerleri de uğradılar tabi."[523]

Mr. Jones'un sert tavırlarının yanı sıra ihmalkarlığından, yanında çalışanların tembelliği ve sahtekarlığından, tarlaların yabani otlarla dolu olduğundan, çiftliğin bakımsızlığından ve hayvanların doğru dürüst beslenemediğinden de söz edilmektedir. Devrimin gerçekleştiği 1917 yılı, 1914 yılında başlayıp 1918 yılında sona eren 1. Dünya Savaşı'nın sürmekte olduğu bir dönemdir ve savaşın Çarlık Rusyasını devrime yönelten etkileri dikkate değerdir:

> "Rus İmparatorluğu'nun merkezi imparatorluklara karşı İngiltere ve Fransa'nın yanında yer alarak, 1914 Ağustosu'nda Birinci Dünya Savaşı'na girmesini, Lenin büyük bir önsezi yeteneğiyle 'Savaş devrime sunulmuş en güzel hediyedir' sözleriyle karşılamış ve gelişmeler onu haklı çıkarmıştır.
> […] üç yıldan kısa bir süre içinde, savaş, zayıflıkları ve tıkanma noktalarını su yüzüne çıkararak çarlığın çöküşüne neden olacaktı.
> […] Ekonomi, toplum ve siyasi iktidar çökmekteydi. En önemli pazarı olan Avrupa sanayinden kopmuş ve savaş ortamında üretimi tekelleşmiş Rus ekonomisi tüketim malları ihtiyacını yeterince karşılayamamaktaydı. Şehirlerde yokluk baş göstermişti. Fiyatlar fırlamış işsizlik artmıştı. Kırsal kesimde, ürünler, ikmal sorunları nedeniyle köylülerin elinde çürümekteydi.
> […] Çar, meczup bir üfürükçü olan gözdesi Rasputin ve askeri başarısızlıklar (Çar Eylül 1915'te bizzat ordunun başına geçmişti) nedeniyle gözden düşmüştü.
> […] 16 Şubat 1917'de […] Petrograd'lı […] yöneticiler karne uygulaması başlatmıştı. Şehre ancak on gün yetecek kadar un kalmıştı. Bunun hemen ertesinde, çetin bir kış geçiren şehrin bir noktasında, boş ekmek fırınlarının önünde olaylar baş göstermişti. [...] Ama hiç kimse, giderek büyüyen kargaşanın […] birkaç gün içinde, bir imparatorluk rejiminin ve dört yıl önce görkemli törenlerle üçyüzüncü yılını kutlayan bir hanedanlığın sonunu hazırladığını öngörememişti."[524]

---

[521] Frederick Engels, "Draft of a Communist Confession of Faith", https://www. marxists.org/archive /marx/works/1847/06/09.htm 'den aktaran Marx, Engels, age, "Komünizmin İlkeleri", 146.
[522] Tüzün ve diğ., **age,** 541.
[523] Samet Ağaoğlu, **Sovyet Rusya İmparatorluğu** (İstanbul: Baha Matbaası, 1967), 57.
[524] Öztürk ve diğ. "Rus Devrimi, ", c.10. 210-211.

Bu anlamda, *Animal Farm* ile her ne kadar genel olarak Ekim Devrimi arasında koşutluk kurulsa da, II. Nikolay'ın tahttan feragat etmesi ve Romanov hanedanının çöküşü Ekim devriminden önce, Şubat günlerinde gerçekleşen olayların sonucudur. Hiç kuşkusuz, metnin Rus Devrimi ve sonrasına ilişkin anıştırmaları çok sağlam olsa da, birebir koşutluk söz konusu değildir, ki bu durum en başta Lenin'in metinde anıştırılmamasıyla da görülmektedir.

" 'Şubat Günleri'nde, kitleler monarşi karşıtı duygularını alabildiğine serbest bırakır. Birçok çar heykelinin ya yerlerde sürüklendiği ya da kafalarının koparıldığı görülür. II. Nikolay'ın her yönetim biriminde görülen portreleri indirilir ya da yakılır."[525] 23 Şubat Uluslararası Kadınlar Günü'nde binlerce kadın öğrenci ve işçi Petrograd merkezine doğru yürür, "Ekmek" ve "Kahrolsun Çar" diye bağırarak ilerler; 24 Şubatta grev yapan yaklaşık yüz elli bin işçi kent merkezine ilerler; 25 Şubatta genel greve gidilir ve "Ekmek", "Kahrolsun Çar, "Kahrolsun savaş" sesleri sıklaşırken, Çarın ayaklanmaların yarına kalmadan kaba kuvvetle sonlandırılması emri olayları devrime dönüştürür; 26 Şubatta öğleye doğru bir kez daha kent merkezine yönelen işçilerin üzerine ateş açılmasıyla yüz elliden fazla gösterici öldürülür ve sıkıyönetim ilan edilir; 26 Şubat'ı 27 Şubata bağlayan gece alaylarına dönen birçok asker işçi kardeşlerine ateş açtıkları için pişman olur ve isyan eder; 27 Şubatta askerler ve işçiler silah fabrikasını ele geçirir, postaneyi, garları, santralı işgal eder, en ünlü siyasal suçluların kapatıldığı "Rus Bastille'i Petropavlovsk Kalesini ele geçirir ve öbür hapishanelere akın ederek tutukluları serbest bırakır, 1 Mart tarihinde isyancıların başarısını haber alan çar tahttan feragate çağrılır ve kardeşi Grandük Mihail'e bırakmak üzere 2 Martta tahttan çekilir ancak göstericilerin yeniden yürüyüşe geçmesiyle Grandük Mihail de 3 Martta feragat belgesini imzalar.[526] Böylelikle, Romanov hanedanının sonu gelmiş ve bir devir kapanmış olur.

Çiftlikte tüm olumsuz şartlara ek olarak hayvanların aç kalarak isyan etmeleriyle ile başlayan ayaklanma, Mr. Jones ve işçilerinin kaba kuvvet kullanmalarına rağmen bastırılamamış ve Bay Jones'un kaçması, hayvanların da çiftliği ele geçirmesiyle sonuçlanmıştır. Bu durumun aniden geliştiğini vurgulamak için metinde hayvanların daha ne olduğunu anlamalarına fırsat kalmadan ayaklanmanın başarıya ulaştığı belirtilmektedir. Bu hazırlıksızlık durumu, "Şubat günleri" için de geçerlidir:

---

[525] Werth, **age,** 25.
[526] **age,** 25-45.

> " '27 Şubat'ın ilk saatlerinde', diyecektir Troçki *Rus Devriminin Tarihi* adlı yapıtında, 'işçiler ayaklanma sorununun çözümünü gerçekte olduğundan çok daha uzaklarda zannetmektedir […], daha yapacakları pek çok şey olduğuna inanırlar; oysa görevlerinin yüzde doksanı tamamlanmıştı.' "[527]

Hazırlıksız olma durumu, bununla da sınırlı kalmamaktadır:

> " 'Beş şanlı gün' yaşanırken büyük devrimci liderlerin hiçbiri Petrograd'da değildir. Hepsi sürgündedir: sosyal demokratlar Lenin ve Martov Zürih'te, Troçki New York'ta, devrimci sosyalist lider Çernov Paris'te, Tseretheliy, Dan ve Stalin Sibirya'dadır. Dolayısıyla, zaptedemedikleri devrim karşısında karar almak gibi ağır bir sorumluluk ikinci plandaki yöneticilere düşer."[528]

Elbette devrimci liderlerin hanedanlığın sonlandırılması ile sonuçlanan devrim günlerinde sürgünde bulunmaları ve devrime doğrudan katılmamış olmaları, *Animal Farm* ile doğrudan koşutluk göstermeyen bir durumdur. Öte yandan, *Animal Farm*'da, ayaklanma ile birlikte Mr. Jones kaçarken, Şubat günlerinin sonucu olarak II. Nikolay tahtından feragat eder. Mr. Jones'un ölümü metinde yer almamakla birlikte, II. Nikolay ailesiyle birlikte 16 ay sonra öldürülecektir. Metinde, dini anıştırdığı düşünülen Moses'ın Mrs. Jones'un ardına takılıp çiftlikten ayrılığını görüyoruz. Sovyetler Birliği'nde din, uzun yıllar baskılanmıştır. Moses ise, her ne kadar çiftlikten ayrılsa da, hâlâ hayattadır. Bu ayrıntı, devrim sonrasında yaşanan olaylar ile artık yeni devlet yapısında dine yer verilmediğini anıştırması açısından önemlidir. Öte yandan, Moses'ın ölmemesi, dinin de ölmeyeceğini ve böylelikle bir gün geri dönme olasılığının da daima korunacağını göstermesi açısından sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir.

3.5.3. Birinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

> 'Tartışma' sözcüğünü duyduğumuzda, aklımıza iki ya da daha çok kişi arasında, atışma, savunmaya geçme ve artan olumsuz hisler içeren çatışmacı tartışma gelir. […] Daha genel anlamda tartışma, belli bir sonucu kabul etmesi için nedenlerini açıklayarak birini bir şeye ikna etme girişimidir.Her gün tartışmalar yapar ve duyarız ve çoğunlukla fark etmeyiz. Bilinçli olarak ayırdına varmadan, sürekli ikna bombardımanına tutulur ve sonuçlara yönlendiririliriz."[529]

Animal Farm'da da politikada ve günlük yaşamda kullanılan çok çeşitli propaganda ve ikna yöntemini örneklendiğinden daha önce söz etmiştik. Bu çalışmada, sırasıyla incelenecek her bir kesitte kullanılan propaganda yöntemlerine yer vereceğiz ancak

---

[527] Lev Troçki, **Histoire de la Revolution Russe,** c.1-2 (Paris, Points Seuil, 1995)'ten aktaran Werth, **age,** 32.
[528] Werth, **age,** 35.
[529] Bo Bennet, **Logically Fallacious: The Ultimate Collection of Over 300 Logical Fallacies** (Boston: eBookit.com, 2012), 3.

ilk kesitteki yöntemlere geçmeden önce, propagandanın tanımlarına bakmakta yarar görüyoruz.

"Propaganda, bir bütün olarak toplumun ya da belirli bir kesimin inanç, tutum ve davranışlarını yönlendirmek amacıyla, bilinçli olarak seçilmiş bilgi, olgu ve savları sistemi bir çaba içinde ve çeşitli araçları kullanarak yayma etkinlikleri"[530] olarak tanımlanabilir. Temelde belli bir mantık doğrultusunda hareket ederek bir şeyleri kanıtlamaya ve böylelikle hedef kişi ya da kitleyi ikna etme şeklinde işleyen propagandanın, bir çok türü vardır. Birilerini bir şeylere ikna etmeye ya da onları kandırmaya da birçok nedenle gerek duyulabilir. Bunlardan birisi, kandırılacak hedefin doğru kararlar almaktan aciz olduğuna ilişkin inançtır:

> "Toplum çıkarlarının en iyi yargıçları bizleriz. Bu yüzden, sıradan ahlaki değerlere göre de onların kendi yanlış kararlarına dayanarak harekete geçmelerine fırsat tanımamalıyız. Günümüzde, totaliter ya da askeri rejim olarak tanımlanan yönetimlerde bu oldukça basittir. Kafalarının üzerinde bir copu hazır bekletirsiniz ve yoldan çıktıkları takdirde onu kafalarında parçalarsınız. Ama toplum, daha özgür ve demokratik bir hale dönüşmüşse bu gücü kaybedersiniz. Bu nedenle artık propaganda tekniklerine yönelmek zorundasınız. Mantık çok açık. Totaliter devlette cop neyse demokraside de propaganda odur."[531]

Propagandada kullanılan mantık, amaç doğrultusunda kimi zaman özellikle yanlış işletilen bir mantık da olabilir. Ancak yanlış da işlese, amacı bellidir ve kimi zaman mantık gibi mantıksızlık da yanıltım yoluyla propagandaya hizmet edebilir ve böylelikle, yaygın olarak kullanılan birçok propaganda yöntemi de aslında safsatadan ibaret olup, her biri günlük yaşamda mantığın ya da dilin farklı amaçlara nasıl alet edilebildiğine örnek oluşturur, ki bazı kaynaklarda propaganda yöntemi olarak geçen kimi mantık yürütme şekilleri, farklı kaynaklarda doğrudan safsata olarak adlandırılabilmektedir.

Peki, "safsata" nedir? "Bir düşünceyi ortaya koyarken ya da anlamaya çalışırken yapılan yanlış çıkarsamaların tamamına safsata denir. Safsatalar, ilk anda geçerli ya da ikna edici gibi gözüken ancak yakından bakıldığında kendilerini ele veren sahte argümanlardır."[532] Öte yandan, "geleneksel olarak safsata diye adlandırılanların çoğu, diğerlerinin fikirlerini ve inançlarını şekillendirmek için kullanılan etkili taktiklerdir."[533] Çoğu safsatanın propaganda yöntemi olarak geçme nedeni de budur zira birçok propaganda yöntemi, düzmece sav içerir ve bu nedenle doğru işleyen

---

[530] Tüzün ve diğ., "Propaganda", c. 18, 169.
[531] Noam Chomsky**, Medya Denetimi,** çev. Elif Baki, 3.bs. (İstanbul: Everest Yayınları, 2013), 7.
[532] Alev Alatlı, **Safsata Kılavuzu,** (İstanbul: Boyut Yayınevi, 2001), 24.
[533] Richard Paul, Linda Elder, **The Thinker's Guide to Fallacies,** (California: Thinker's Guide Library, 2012), 50.

mantık kadar, yanlış işleyen mantık da propaganda propagandaya hizmet için kullanılabilir. Ancak bunları saptamak için yakından bakmak her zaman yeterli olmayacağından, gördüğünü okumak, kendi okuduğuna dahi eleştirel yaklaşımla değerlendirmek ve bunun da ötesine geçerek görünenle var olan arasındaki olası farkın da arayışında olmak gerekir.

Safsata sözcüğünün yukarıda açıklanan belli bir tanımı olmakla birlikte, Türkçe tanımı ile kullanımı tam olarak örtüşmemektedir:

> "Günümüz Türkçesinde safsata kelimesi kusurlu akıl yürütme anlamını kaybetmiş, yanlış inanç manasında kullanılır olmuştur. Oysa safsata, insanın muhakeme yetisinin yanlış yönde kullanımıdır ve çoğu kez önyargı, eksik bilgi, batıl inançlar, duygusallık, yersiz göndermeler, acelecilik, özensizlik, genelleme, duygu sömürüsü, Türkçeyi kötü kullanma gibi sebeplerden kaynaklanır".[534]

Safsata sözcüğü gibi, propaganda sözcüğü de "birçok zihne hoş olmayan bir çağrışım getirir."[535] Safsata sözcüğünün gerek tanımı, gerekse yerleşmiş bulunan kullanımı yanlışlık ve kusur kavramlarını barındırır. Propagandanın içeriğindeki ikna etme özelliği ise halk arasında sık sık kandırma amacı ile özdeş algılanmaktadır. Böylelikle genel olarak "propagandaya kötü ve propaganda yapanlara da tekin olmayan kişiler olarak bakarız. […] Kafamızda ahlaksız politikacılar, isterik kalabalıklar, gür sesli hitabetler, geçit törenleri canlanır."[536] "Ne var ki herhangi bir örnekte propagandanın iyi mi, yoksa kötü mü olduğu ileri sürülen nedenin değerine ve yayılan bilginin doğruluğuna göre değişir."[537] Öte yandan "en geniş anlamıyla propaganda yalnızca bir ikna şekli, mantığımızdan çok duygularımıza hitap eden bir ikna şeklidir"[538] ve mutlaka olumsuz amaçlara hizmet edecek diye bir kural yoktur. Yine de işin içine propaganda girdiğinde, amaca ulaşmak için bilinçli olarak yanlış muhakeme yapılması, kasten eksik bilgi, yani bilginin yalnızca amaca hizmet eden bölümünün kullanılması, duygu sömürüsü yapılması, alakasız bağlantılar kurulması, işe yarayan durumların genellenmesi ve dilin belirli amaçlara alet edilmesi olasılıkları yaygın olarak akla geldiğinden, propaganda kavramına karşı genel bir önyargıdan söz edilebilir. Peki, dile nasıl ve neden hile karıştırılır?

---

[534] Alatlı, **age,** 24.
[535] Edward Bernays, **Propaganda** (New York: ig Publishing, 2005), 48.
[536] Robert John Gula, **Nonsense: Red Herrings, Straw Men and Sacred Cows: How We Abuse Logic in our Everyday Language?** (Mount Jackson: Axios, 2007), 22.
[537] Bernays, **age,** 48.
[538] Gula, **age,** 22.

> " […] yaşamımızın her ortamında, güç farklılıkları halen vardır, ama stratejik olarak güçlüler güçlerini gitgide geçmişe göre daha dolaylı yollarla uygulamayı tercih etmektedirler.[539]
>
> […] Güçlülerin güçlerini uygulamalarında ve güçsüzlerin de bu güç bakışımsızlığının günlük yaşamımızda yeniden üretimine katkı sunmalarında oluşan değişiklikler bu ortamlarda dilin kullanımında da bazı değişiklikleri beraberinde getirmektedir. […] [Örneğin] Kurumsal konumlardaki güçlü kişiler, gitgide eşitler arası söyleşinin özelliklerini alıntılamaktadırlar."[540]

Güçlü ve güçsüz ayrımı halen var olduğuna göre, neden güçlüler söylemlerinin şeklini değiştirme ve aslında tepeden baktıkları kişilere ezik değil de, eşit muamelesi yapmaya başlamışlardır? Bu sorunun yanıtı, yukarıdaki alıntıda açıktır: Stratejik, yani taktiksel olarak. Hiç kuşkusuz, taktik söz konusu olduğunda, amaç da söz konusudur ancak taktiksellik, bir takım hamlelere, karşısındakini belli bir noktaya getirme ya da belli bir duruma düşürme çabasına, bir nedenle gizli tutulan amaca, görünenle var olanın arasındaki farka, doğal halinden farklı bir çehreye büründürülmüş dile işaret eder çünkü "[…] size hile yapmaya uğraşanlar sizden daima bir şey ister: paranızı, oyunuzu, desteğinizi, zamanınızı, ruhunuzu – bir şeyi! Ancak neyin peşinde olduklarını da bilmemeniz gerekir."[541] Böylelikle dilin kötüye kullanılma durumu şeklin amacı açıkça ortaya koymaması ancak buna karşın, belirlenen ileti hatta dayatmanın hedef kişiye istemi dışında iletilmesi, hatta bilinç altına işlenmesi ve amaçlanan yönlendirmenin böylelikle sağlanmasından kaynaklanmaktadır. Yönlendirme diyoruz, hatta gütme de diyebiliriz çünkü "safsatalar, […] (toplumun koyunları üzerinde) etki, çıkar ve güç elde etmek için kullanılırlar"[542] ve safsatanın bilinçli olarak kullanımı ile, safsata olarak adlandırılsın ya da adlandırılmasın çoğu propaganda yöntemi, dilin amaca alet edilmesini örneklemektedir, kaldı ki kimilerine göre "aldatma, ikiyüzlülük, yanıltma, hile, riya, insan doğasının 'doğal', eğitilmemiş halinin temel ürünleridir. Çoğu öğretim ve toplumsal etki de bu eğilimleri azaltacağına daha karmaşık, daha hileli, daha bulanık kılıp yeniden yönlendirir."[543] Bu tür bir iddiada gerçeklik payı varsa toplum kendi propagandacılarını ve propagandacılarının inananlarını üretmiş olur. Bu durumda, kısır döngü halinde bir yandan yeni propaganda yöntemleri devreye girip, birileri propaganda kullanımı konusunda giderek daha çok deneyim kazanırken, birileri de propaganda ve safsataya karşı ikaz edilir, onlara eleştirel okuma yöntemlerinden ve göstergebilimden söz

---

[539] Bartu, **age**, 3.
[540] **age,** 4.
[541] Paul, Elder, **age,** 18.
[542] **age,** 18.
[543] **age,** 3.

edilerek kandırılmaktan nasıl korunacakları öğretilir. Peki, neden birileri propagandacı rolünü üstlenirken, diğerleri propagandaya maruz kalır?

> "İnsanlarda olgu yerleştirme ve doğrulama, inandıklarını haklı çıkarma ya da değiştirme ve genellikle bir şeylerden anlam çıkarma yeteneği vardır. Bunu aklımızla yaparız ve bu sürece de akıl yürütme deriz. Neredeyse her sağlıklı insan akıl yürütme yeteneğine sahipse de, gerçekte kaygı verecek kadar küçük bir bölümümüz bu konuda başarılıdır."[544]

Böylelikle yaşamın akışı içinde kimi inandırmaya, kimi ise inanmaya devam eder ve tabi ki insan doğasında hem ikna etmek, hem de ikna olmak bulunduğundan bazı durumlarda ikna olur, bazı durumlarda da ikna edilir. İkna ya da propagandanın doğuracağı sonuçların sorumlusu da dildir. Kuşkusuz gerek ikna, gerekse propaganda belli amaca yöneliktir, ancak zaten her koşulda "dil kullanımı başka herhangi bir ideolojik görüş ya da amaca yönlendirilmediğinde bile yeterince ideolojik bir davranıştır."[545]

Bu noktada *Animal Farm*'a geri dönecek olursak, kitabın yazılış tarihi 1944 olduğuna göre, içinde Rus Devrimi'ne ilişkin yergiye konu olan olayların 1917-1944 arasını ve belki de bundan sonrası için de birkaç öngörüyü kapsadığını düşünebiliriz. Squealer'ın genel anlamda propagandayı anıştırdığından daha önce söz etmiştik. Squealer, beyazı siyaha çevirebilmektedir, ki birilerini buna inandırmak ancak propaganda ile mümkündür. Gerçekten de Squealer çiftlikte devrimden sonraki yapıda propaganda sorumlusu olarak görev yapmaktadır, metinde genel anlamda propagandayı ve öncelikle en önemli propaganda araçlarından biri olarak medyayı, kitabın yazıldığı dönem göz önüne alındığında ise ağırlıklı olarak yazılı medyayı anıştırmaktadır.

Pravda ve İzvestiya gazeteleri, Sovyetler Birliği'nde yazılı medyanın önde gelen kuruluşlarıydı. Rusçada "gerçek" anlamına gelen Pravda, 1912 yılında gizli bir gazete olarak kurularak, aralarında Lenin'in de bulunduğu üç kişi tarafından yayınlanmış, Çarın polis örgütü tarafından sürekli kapatılmasına rağmen her defasında yeni bir adla tekrar çıkmış, 1918 yılında da Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin resmi yayın organı olmuş, okuyucuları komünist kuram ve programlar konusunda bilgilendirmeyi amaçlayan yazılara yer vermiştir. [546]

---

[544] Bennet, **age,** 3.
[545] Alev Bulut, **Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri** (İstanbul: Multilingual, 2008), 15.
[546] Tüzün ve diğ., "Pravda", **age,** 143.

Yine Rusça'da tam adı "S.S.C.B. Halk Konseyi Haberleri" olan İzvestiya [547]1917'de Petrograd'da kurulduktan sonra ertesi yıl Moskova'ya taşınmış, halkı hükümetin politikaları doğrultusunda bilgilendirme ve eğitme işlevini üstlenmiş, Pravda'da yayınlanan yazıları da aktarmakla birlikte, temelde Sovyet dış politikasının sesi olarak hizmet vermiştir. Gazetelerin genel içeriğine gelince;

> "Daima resmi haberler, daima iyi haberler ve başarıların tafsilâtı, daima ideolojik makaleler, daima Lenin, daima komünizm. […] Rusya'da hiç kimse kimseyi öldürmüyor! Hiç kimse, kimse ile kavga edip başını, gözünü yarmıyor! Hiçbir yerde yangın çıkmıyor! Hiçbir vapur batmıyor, hiçbir otobüs uçurumdan aşağı yuvarlanmıyor!"[548]

> "Pravda Rusça 'Hakikat' demekmiş. İzvestia da 'Haber' manasına geliyormuş. Şakacılar bu gazetelerin neşriyatlarından bahsederken: 'Pravda'da izvestia, İzvestia'da pravda yoktur." Yani (Hakikat'te haber, Haber'de hakikat yoktur) der, gülüşürlermiş."[549]

Ancak, yazılı basının propaganda amacıyla kullanılması durumu, yalnızca bu çok tanınan iki gazete ile sınırlı değildir, kaldı ki "komünist propagandasının özelliklerinden biri de basınının çok çeşitli olmasıdır. Sovyetler Birliği'nde her bölge ve her meslek için ayrı gazeteler vardır; hepsi aynı şeyi söyler, ama değişik düşünme biçimlerine uydurulmuş olarak." [550]

S.S.C.B'deki propaganda sistemi elbette yalnızca yazılı basınla sınırlı değildir. Ülkedeki her evde televizyon ve radyo bulunması sağlanmış ve böylelikle propagandanın evlerin içine her dakika sızabilmesi olanaklı kılınmıştır:

> "Televizyonun değişmez konuları şunlar:
> Önce İkinci Dünya Savaşında Alman ordularının yaptığı zulümleri, Rusların kahramanlıklarını gösteren bir film. Sonra komünizmin ve sosyalizmin yüksekliği hakkında birkaç konferans. Ardından kapitalist rejimin fenalıkları hakkındaki konferanslar. Bunların arkasından da Sovyet ekonomisinin başarısını gösteren resimler, filimler, resmigeçitler, Rus gençlerinin okullarda yaptıkları oyunlar! Artan saatlarda da halk edebiyatı, halk kültürü üzerinde konuşmalar, mahallî ve klâsik müzik ve işlerine gelen dünya haberleri."[551]

Hiç kuşkusuz, gerek kitapta, gerek Sovyetler Birliği'nde, gerekse dünyanın herhangi bir yerinde kullanılan propaganda yöntemleri, yalnızca medya üzerinden işleyenler değildir. Örneğin, "eylemlerle destelenmedikçe, bir propaganda tehlikeli yanılsamalar yaratan bir söz kalabalığından başka bir şey değildir."[552] Nitekim, devrim sonrasında

---

[547] Tüzün ve diğ., "İzvestiya", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 12, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1988), 188.
[548] Rado, **age,** 34.
[549] **age,** 36.
[550] Jean-Marie Domenach, Politika ve Propaganda, çev. Tahsin Yücel, 2. bs. (İstanbul: Varlık Yayınları, 1995), 35.
[551] Ağaoğlu, **age,** 152-153.
[552] Domenach, **age,** 36.

Sovyetler Birliği'nde de çok çeşitli propaganda yöntem ve araçlarından yararlanılmıştır:

> "Lenin, propagandacı ve kışkırtmacı dehasıyla, 1917'de iktidar fethinin evrelerine uyum veren parolaları ortaya atar. Troçki, geçmişte bir örneği daha bulunmayan bir yenilik yapar, hükümetleri aşarak radyo ile 'acı çeken kitlelere' seslenir. Proletarya, köylüler ve askerler arasında görülmedik güçte bir propaganda, bir kışkırtma gelişir. Politik klüpler, 'fabrika gazeteleri', yol kavşağı söylevcileri çoğaldıkça çoğalır, kışkırtıcılar çar yönetimine bağlı öğeler içinde de iş başındadır, gizliden gizliye kaygı ve bölünme tohumları saçarlar. […] Genç komünistlerden oluşan 'gezici ekipler' ordu içinde dolaşır, köylere gider, buralarda kısa süre ile kalır, oyun oynar, şarkı söyler, politik konuşmalar yaparlar. Böylece birçok kanaldan (basın, radyo, tiyatro, sinema, bölge ve fabrika gazeteleri, konferanslar, gösteri toplantıları, vb.) ülkenin en uzak köşelerine kadar ulaşan geniş bir ağ kurulur."[553]

Squealer da yerine göre bir propaganda sorumlusu ya da bir algı yönetimi uzmanı, yerine göre bir kışkırtıcı olarak işlev görmekte, bu konumuyla gerek medya yoluyla, gerekse diğer yöntemlerle yapılan propagandayı anıştırmaktadır ve işlevi "düşünceleri dışarıdan güdülen bir dizi birey"[554] ya da kitle yaratmaktır. Ancak elbette Squealer, metinde propaganda yapan tek karakter değildir. Gücü elinde bulunduran, pekiştirmek ve kaybetmemek isteyenler ya da gücü eline bulunduranlarla yakın temasta olup da bu güçten kendine pay çıkarmayı bilenler, metinde propagandaya başvurmaktadır. Bu iki gruba da girmeyenler arasına da farkında olmadan propagandaya alet olanlar ya da bilinçsizce propagandanın bir parçası olanlar da bulunmaktadır. Söylenenlere inanan, inandığını tekrar etmekle kendi de propaganda işine karışan, hatta söylenenler üzerinde hiç düşünmeden doğrudan ikna olanlar da vardır. "İnsanların ezici bir çoğunluğu neye inanacaklarına özgürce karar vermemişler ancak inançlarına daha çok toplumsal olarak koşullandırılmış, telkin edilmişlerdir."[555] Tüm bunların bir sonucu olarak, "adını bile duymadığımız birileri tarafından yönetiliriz, zihinlerimiz yoğrulur, beğenilerimiz biçimlendirilir."[556] "Propagandanın, bizi ilgilendiren olayların seyrine hangi boyutlarda yön verdiği, bilgili insanları bile şaşırtabilir"[557] ancak "milyonların kaderlerine yön veren görünmez yönetenler vardır. Kamuoyunun gözü önündeki en etkin kişilerin söz ve eylemlerinin sahne arkasından kumanda eden bazı kurnaz şahıslarca dayatıldığı da genellikle fark edilmez.""[558] Elbette tüm bu durumlar, politika dışında kalan yaşamın farklı alanlarında da geçerlidir. Birileri ikna eder, birileri ikna olur, biriler dayatır, birileri de rıza gösterir, birileri birilerinin sırtından çıkar da sağlayabilir; bu çıkar maddi olabileceği gibi

[553] **age,** 36-37.
[554] **age,** 119.
[555] Paul, Elder, age, 3.
[556] Bernays, **age,** 37.
[557] **age,** 50.
[558] **age,** 61.

manevi de olabilir. Öte yandan, ikna edenle ikna edilen arasında her zaman bir ezen ve ezilen ilişkisi de bulunmayabilir. Ancak ikna sağlamak için yapılan da bir tür propagandadır ancak bu sözcük daha çok politika ile özdeşleşmiştir, bu nedenle günlük yaşamda kullanılan propaganda yöntemleri, propaganda adı ile anılmaz, yerine genellikle ikna, inandırma, açıklama gibi daha yumuşak ifadeler tercih edilir ancak bu tercih edilen ifadeler bir amaca yöneliktir, şu ya da bu şekilde propagandadır ve kimi zaman masum yönlerini korudukları gibi, kimi zaman da söylenenle olanın farkını ortaya koyarcasına "kandırma", "aldatma", "yanıltma", "yalan söyleme", "oyalama" gibi içeriklerle donanırlar ve hiç kuşkusuz, aklında görünenle var olanın farkı gibi bir düşünce olmayan kişiler tarafından saptanmaları güç olabilir. Belki de bu nedenle "bir halkı tümüyle yapay bir söylen evrenine, dünyayla hiçbir ilişkisi kalmamış onun gerçeklik ölçülerinden kesinlikle kopmuş bir dünyada yaşatmak olanaklıdır."[559]

Birinci kesitte Old Major, Mr. Jones ve *Manor Çiftliği*'nde geçerli olan düzenin antipropagandasını ve aklında kurduğu yeni düzenin de propagandasını yapmaktadır. Old Major'ın çiftlikte iyi bir adı ve sağlam bir saygınlığı olduğu açıktır çünkü ilgili ilgisiz tüm hayvanlar, uykularından fedakarlık ederek çağrısına karşılık vermişlerdir. Old Major, konuya giriş yapmak ve inandırıcılığı ilk dakikadan sağlamak için kullandığı referans ise kendisidir çünkü hayvanları kendi saygınlığı sayesinde bir araya toplamıştır ve bu anlamda, doğrudan olmasa da, dolaylı olarak, "otoriteye başvurma" yöntemi işin içine girmektedir. "Birçok kişi, güçlü, ünlü, konum sahibi kişilere saygı ile karışık bir hayranlık duyar. […] Güç, ün ve konumun, bilgi ve anlayış ile pek bir ilgisi olmasa da, insanlar bunlardan büyülenirler."[560] Bu propaganda yöntemi, "bir bilen" yöntemi olarak da çevrilmiştir; "kişinin kendi tercih ve sorumluluklarıyla ilgili kararlarının denetimini 'kendisinden daha iyi bildiği inancıyla' başka birinin otoritesine bırakması"[561] bağlamında da kullanılmaktadır. Öte yandan, "her 'otoriteye başvurma' durumu safsatayı örneklemez. İnsanların bilirkişilere güvenebilmesi de bir şanstır çünkü herkes her konuda uzman olamaz ve insanların her bir savı kendilerinin incelemeye zamanları ya da yetenekleri yoktur."[562] Old Major'ın kazandığı saygınlık da gerçektir ve bu nedenle otoritesine başvurma

[559]Domenach, **age,** 95.
[560] Paul, Elder, **age,** 19.
[561] Alatlı, **age,** 98.
[562] Michael LaBossiere, **76 Fallacies** (San Bernardino: Kindle Edition,2014), 20.

durumunda safsata özelliği yoktur. Ancak bu yöntem, olmayan bir güç, ün, konum, isim için kullanıldığında safsata olarak geçecektir. Old Major, hayvanların kendine duyduğu saygıdan yola çıkmakta ve bu sayede daha en baştan aynı konuşmaları yapabilecek herhangi birinden ikna edebilirlik açısından bir adım önde başlamaktadır. Aslında ilk kesitte propaganda yöntemlerini kullanan tek karakter de Old Major olarak gözükmektedir. Old Major'ın hayvanları bir araya toplaması bile tek başına bir propaganda yöntemidir çünkü onları yeni bir fikre yönlendirmeye çalışacaktır. "Kişiler, belli görüşlere yönelişlerde yalnızlık hissinden ürküntü duyarlar […] Bunların belli görüşü birlikte paylaştıkları insanlarla birlikte kalabalık toplantılara katılmaları cesaretlerini arttırır." [563] Old Major'ın ilk adımı da bunu sağlayacak ortamı yaratma yönünde olmuştur. Sonrasında ise yine propaganda konuşacaktır:

- "*I don't think, comrades, that I shall be with you for many months longer, and before I die, I feel it my duty to pass on to you such wisdom as I have acquired"*[564] / *"Sanmam ki, yoldaşlar, sizinle daha aylarca birlikte olabileyim; ve ölmeden önce de sahip olduğum ilmi sizlere aktarmayı görev bilirim"*[565] sözleri ile Old Major, "deneyime başvurma" yöntemini kullanmaktadır. "Marifetli manipülatörler, düzenbazlar, politikacılar, kendilerini desteklemek için, deneyimleri sınırlı da olsa, hatta hiç olmasa da 'deneyimleri' olduğunu söylerler."[566] Böylelikle inandırıcılıkları artar. Old Major da, yaşamının sonuna gelmiş biri olarak, kazandığı bilgeliği diğer hayvanlara aktarmak istediğini söyleyerek, daha konuşmasının başından hayvanların sahip olmadığı deneyime sahip olan bir kişi olarak kendini ayrıştırıp konumunu ve inandırıcılığını pekiştirmektedir, öte yandan, hayvanlara "yoldaşlar" diye hitap ederek "grup kimliğine başvurma" yöntemiyle hem kendini yine hayvanlarla eşitleyip onlarla bütünleşmekte ve aynı zamanda da hayvanlara büyük olasılıkla o ana dek oluşmamış bir grup kimliği aşılamaktadır. Öte yandan, yine bu sözlerle Old Major "eskilerin bilgeliği" yöntemini de kullanmaktadır. Eskilerin bilgeliği, "eski nesillerin modern insandan daha üstün bir bilgeliğe sahip olduğu sahip olduğu, bu nedenle de bu bilgeliğe dayandırılan sonuçların doğru ya da olduğundan daha doğru kabul edildiğinin görünmesi yanılgısıdır."[567] Elbette bunun her zaman bir yanılgı olup

[563] Osman Özsoy, **Politik Propaganda Teknikleri** (İstanbul: Alfa, 1999), 86.
[564] Orwell, 1997, 3.
[565] Propaganda yöntemlerinin okunması kapsamında incelenen tümceler, bir çeviriden yana tercih kullanmamak için tarafımızdan çevrilmiştir.
[566] Paul, Elder, **age,** 20.
[567] Bennett, **age,** 68.

olmadığı da tartışılabilir ancak Old Major'ın yaşanmışlıklarını ve bundan kaynaklı bilgeliğini gündeme getirmekle belli bir etki yaratmayı başardığı açıktır. Old Major, aynı yöntemi "I am twelve years old" diyerek yaşını hatırlattığında da kullanmaktadır.

- "*Now, comrades, what is the nature of this life of ours? Let us face it: our lives are miserable, laborious and short."*[568] */ "Evet yoldaşlar, şu yaşamımızın özü nedir? Onunla yüzleşelim: Yaşamlarımız sefildir, külfetlidir ve kısadır"* sözleri ile Old Major, "sözde soru sorma" yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntemde, soru soranın soru sorulanı belli bir düşünceye yönlendirmesi söz konusudur. Bu örnekte Old Major yanıt alma amacı gütmemekte sorduğu sorunun yanıtını kendi vererek gereken etkiyi yaratmaktadır.

- *"We are born, we are given just so much food as to keep the breath in our bodies, and those of us who are capable of it are forced to the last atom of our strenght"* [569] */ Doğarız ve ancak hayatta kalacak kadar yiyecek verilir bize; ve yapabilenlerimiz gücünün son damlasına kadar çalışmaya zorlanır"* sözleriyle Old Major, "duygu sömürüsüne başvurma"[570] yöntemini kullanarak, hayvanların kendi durumlarını fark ederek kendi kendilerine acımalarını sağlamaktadır. Öte yandan, kullandığı "biz" diliyle, tekrar tekrar "grup kimliğine başvurma" yöntemini kullanarak, hayvanların birlik oluşturması fikrini de inceden inceye işlemektedir. Öte yandan, "biz" olduğunda, "siz" ve "onlar" da vardır. Bu dil ile Old Major hayvanları kendi içlerinde birleştirirken, başka birilerini de ötekileştirmektedir.

- *"and the very instant that our usefulness has come to an end we are slaughtered with hideous cruelty"*[571] */ "ve işe yaramaz hale geldiğimiz anda, korkunç bir gaddarlıkla katlediliriz"* sözleriyle Old Major, hayvanların canının tehlikede olduğuna işaret ederek, "korkuya başvurma" yöntemini kullanmaktadır:

> "Çoğu insanın içten içe birçok korkusu vardır- ölüm, hastalık korkusu, sevgiyi, çekiciliği, gençliği, gelirini, güvenliğini yitirme, başkalarınca dışlanma korkusu. Ahlaksız manipülatör, bu korkulardan biri etkinleştiğinde insanın nasıl ilkel tepkiler verme eğilimine gireceğini bilir. Bu nedenle, kendisini insanları bu tehditlerden koruma yetisine sahipmiş gibi tanıtır (öyle olmasa da)."[572]

[568] Orwell, 1997, 3.
[569] **age,** 3.
[570] Bennett, 41.
[571] Orwell, **age,** 3.
[572] Paul, Elder, **age,** 20.

Bu yöntem, "diğerlerine bir fikri bir öneriyi bir sonucu kabul ettirmek için tek motive edici olarak kanıta ve akla dayanmayacak şekilde korkunun kullanılması"[573] olarak da tanımlanabilir ancak Old Major yaşadığı uzun hayatta, büyük olasılıkla daha önce işe yaramaz hale gelen hayvanların öldürüldüğüne şahit olmuş olmalıdır, bu nedenle hayvanlara kendilerini bekleyen ölüm tehdidini anımsatması dayanaksız olarak değerlendirilmeyebilir. Hayvanlar eğer bir şeyler yapmazlarsa, bir gün cinayete kurban gideceklerdir. Öte yandan Old Major, kendisini kurtarıcı olarak sunmaktan çok, hayvanları kendi kendilerini bu koşullardan kurtaracak noktaya getirip, onları ayaklanmaya ikna etmeye çalışmaktadır.

- *" No animal in England knows the meaning of happiness or leisure after he is one year-old. No animal in England is free!"* [574] */ "İngiltere'deki hiçbir hayvan bir yaşına geldikten sonra mutluluğun ya da boş vaktin anlamını bilmez. İngiltere'deki hiçbir hayvan özgür değildir"* sözleriyle Old Major "genelleme" yöntemine başvurmaktadır. "Manipülatörler, düzenbazlar, ikna ediciler ve politikacılar kendi davalarını destekleyen ve kitlelerinin kabul edeceği her tür genellemeyi, ellerinde yeterince kanıt olup olmadığına bakmaksızın kullanırlar."[575] Old Major da, hayvanların ayaklanmalarını sağlamak için saptadığı bir durumu genellemektedir. İngiltere'de hiçbir hayvanın mutlu ve özgür olmadığını duymak, hayvanları ayaklanmaya yönlendireceği gibi, ayrıca diğer hayvanların da aynı kaderi paylaştığını bilmek, hayvanlar açısından birleştirici bir unsur olacaktır zira bir tür cefa kardeşliği yaşamaktadırlar.

- *"But is this simply part of the order of the Nature? Is it because this land of ours is so poor that it cannot afford a decent life to those who dwell upon it? No comrades, a thousand times no!"*[576] */ "Peki bu durum, Doğa'nın kanunu mudur? Şu bizim toprağımız, üstünde yaşayanlara nezih bir yaşam sağlayamayacak kadar yoksul mudur? Hayır yoldaşlar, bin kere hayır!"* sözleri ile Old Major bir kez daha "sözde soru sorma" yöntemini kullanmaktadır, yanıt alma amacı gütmemektedir, sorduğu sorunun yanıtını kendi vererek gereken etkiyi yaratmaktadır.

[573] Bennet, age, 45.
[574] Orwell, **age,** 3
[575] Paul, Elder, **age,** 29.
[576] Orwell, **age,** 3

- *"Why then do we continue in this miserable condition?"*[577] / *"Öyleyse neden bu sefil durumu sürdürüyoruz?"* sözleri ile Old Major yine "sözde soru sorma" yöntemini kullanmaktadır. Sorunun soruluş tarzından beklenen yanıt da anlaşılmakta, "bu sefilliğe neden boyun eğelim" şeklindeki soruya yanıt beklenmemekte ancak boyun eğmemeleri ve bir şeyler yapmaları gerektiğine ilişkin verilmek istenen ileti de alınmaktadır.

- *"[…] nearly the whole produce of our labor is stolen from us by human beings. […] Man is the only real ennemy we have. Remove Man from the scene, and the root cause of hunger and overwork is abolished for ever"*[578] / *"[…] neredeyse emeğimizin tüm ürünü bizden insanlar tarafından çalınmaktadır. […] İnsan tek gerçek düşmanımızdır. İnsanı sahneden indirin, açlığımızın ve fazla çalışmanın asıl nedeni sonsuza kadar ortadan kalkar"* sözleri ile Old Major, insanı düşman ilan etmekte ve böylelikle "ortak düşman gösterme" yöntemiyle kime karşı ayaklanılacağını ilan ederek ayaklanma fikrini bir kez daha işleyip pekiştirirken, aynı zamanda da hayvanların ortak düşmana karşı bütünleşmelerine ön ayak olmaktadır. "İnsanlara nefret edilecek birini sunmak, onları birleştirmenin iyi bir yoludur."[579] Bunun altında yatan nedeni de anlamak zor değildir: "Nefret, başkalarıyla paylaşıldığında tüm birleştirici duyguların en güçlüsüdür. Bütün toplum hareketleri ve eylemler, nefret ve tiksintilerin yansıtılacağı bir düşman olmaksızın gelişememiştir."[580] Hayvanların birleşip harekete geçmesini sağlamak ve yaşanacak süreçleri hızlandırmak için bu nedenle ortak bir düşmana gereksinin vardır. Öte yandan, insanın ortadan kaldırılması halinde açlık ve kölelikten kurtulacaklarına ilişkin ifade ile Old Major, "umuda başvurma" yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntem, şöyle işler: "Eğer X'i yaparsan, Y olabilir; o yüzden Y'nin olmasını istiyorsan, X'i yap. Oysa Y'nin olacağının garantisi yoktur ve ayrıca X'in Y üzerinde anlamlı bir etkisinin olacağını iddia etmek için de sağlam nedenler bulunmamaktadır."[581]

- *"Man is the only creature that consumes without producing. He does not give milk, he does not lay eggs, he is too weak to pull the plough, he cannot run fast enough to catch rabbits"*[582] / *"İnsan üretmeden tüketen tek varlıktır. Süt vermez, yumurtlamaz,*

[577] **age,** 3.
[578] **age,** 3-4.
[579] McGregor, Buzan, **age,** 27.
[580] Özsoy, **age,** 107.
[581] Gula, **age,** 11.
[582] Orwell, **age,** 4.

saban süremeyecek kadar güçsüzdür, tavşanları yakalayacak kadar hızlı koşamaz" sözleriyle Old Major, "ötekileştirme" yöntemini ve "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemini kullanmaktadır çünkü insanın yapamadıklarına ilişkin kullandığı örnekler, hayvanların yapabildikleri ve böylelikle de kolayca anlayabilecekleri örneklerdir. "Kitlenin anlayacağı dilden konuşma" adlandırmasını, konuşmada kullanılan üslubun, kullanılan ifadelerin hitap edilen topluluğun özelliklerine göre seçilmesi anlamında kullanıyoruz. Yapılan konuşmanın etkili olması için, dinleyicilere göre konuşmak gerekir. Dinleyicileri sıkmak, onlara basit ya da zor gelecek bir hitabet tarzı kullanmak amaçlanan iletinin verilememesi ve iletişimin kopması ile sonuçlanabilir. Bu nedenle, aynı içerikteki bir konuşma, farklı topluluklara farklı dillerle anlatılır. Bu anlamda, Old Major, "hayvanların seviyesinde tartışma"[583] yolunu seçmiştir, böylece demek istedikleri daha kolay anlaşılacak ve ikna olasılığı artacaktır. Öte yandan, insanlar ve hayvanlar aynı türden değildirler, hatta hayvanlar da farklı farklı türlerdendirler, bunun bir sonucu olarak, her hayvan süt vermez, her hayvan yumurtlayamaz, her hayvan saban çekemez ve her hayvan tavşan yakalayamaz. Bu durumda Old Major'ın, insanlarla hayvanları karşılaştırırken kullandığı aslında "yanlış benzetme" yöntemidir ve "A ve B arasında bir benzerlik kurularak, A'nın özelliklerinin B'de de olması gerektiği şeklinde yanlış çıkarım yapma" [584] durumudur ancak her şekilde ötekileştirme amacına hizmet etmekte ve birilerini olumsuz yönde ayrıştırma sonucunu getirmektedir. Son olarak, bu sözlerle Old Major ayrıca "niteliksel adam karalama" yöntemine başvurmaktadır. Bu yöntemde, "bir kimsenin görüşlerinin yanlış olduğuna dair delil sunmak yerine, o kimsenin niteliklerine (kişiliğine, karakterine, niyetlerine, vasıflarına, vs) saldırarak, reddetmek veya karşı iddiada bulunmak"[585] yoluna gidilir. Old Major, insanın doğası nedeniyle bazı şeyleri yapamamasını eleştiri konusu yaparak, yani insanda bulunmayan kimi nitelikler üzerinden yola çıkarak saldırıda bulunmaktadır. Bu yöntem, bir kişinin öne sürdüğü sav ya da önermeler yerine, kendisinin hedef alınması üzerine kuruludur.

-*"You cows that I see before me, how many thousands of gallons of milk have you given during this last year? And what has happened to that milk which should have breeding up sturdy calves? Every drop of it has gone down the throats of our*

[583] McGregor, Buzan, **age,** 26.
[584] Alatlı, **age,** 94.
[585] **age**, 61.

ennemies. And you hens, how many eggs have you laid in this last year, and how many of those eggs ever hatched into chickens? The rest have all gone to market to bring money for Jones and his men. And you, Clover, where are those four foals you bore, who should have been the support and pleasure of your old age? Each was sold at a year old- you will never see one of them again"[586] / *"Siz karşımda gördüğüm inekler, şu geçtiğimiz yılda kaç bin litre süt verdiniz? Ve güçlü danalar yetiştirmek için gereken o süte ne oldu? Her bir damlası düşmanlarımızın boğazlarından geçti. Ya siz tavuklar, şu geçtiğimiz yıl kaç tane yumurta yumurtladınız; ve o yumurtaların kaçından civciv çıktı? Geri kalanın hepsi Jones ve adamlarına para getirsin diye pazara gitti. Ya sen Clover, yaşlılığının dayanağı ve sevinci olması gereken doğurduğun dört tay nerede? Hepsi bir yaşına gelince satıldı – birini bile görmezsin artık!"* sözleriyle Old Major, birden fazla propaganda yöntemini aynı anda kullanmaktadır. Öncelikle, yanıt alma amacı gütmeden, "sözde soru sorma" yöntemini kullanmaktadır. Bu soruların soruluş bağlamından, yanıt hakkında bir fikir edinmek mümkündür, kaldı ki Old Major yine kendi sorularını kendi yanıtlamaktadır. İneklere sütlerin, tavuklara yumurtaların, kısrağa tayların akıbetini sorduğunda, olumlu bir yanıt gelmeyeceği bellidir. Bu bölümde Old Major'ın kullandığı başka bir yöntem de, "grup kimliğine başvurma" yöntemidir. Adı ya da mensup olduğu bir grubun adı ile hitap edilmek, kişilerde önemsendikleri ve özel oldukları duygularını pekiştirdiğinden, bu yöntem propagandacı açısından etkili bir seçimdir. Öte yandan, burada hitap edilen hayvanların ortak bir özelliği olup olmadığına baktığımızda, hepsinin dişi hayvanlar olduğu görülmektedir. Old Major, ineklere kendi sütleri ile danaları besleyemediklerini, tavuklara yumurtalardan civcivlerin çıkmasına izin verilmediğini, kısrağa ise taylarının satıldığını anımsatarak bu hayvanları annelik duygularından vurmaktadır. Böylelikle Old Major "duygu sömürüsüne başvurma" yöntemini kullanmaktadır. "Bu safsata, insanlara bir iddianın doğru olduğunu kanıtlamak için insanların duygularıyla oynandığında gerçekleşir."[587] Duygu sömürüsü, "bir tartışmayı kazanma girişiminde bulunmak için akıl yerine duyguyu kullanan birçok safsata türünün genel sınıflamasıdır. Geçerli mantık yerine kullanılan bir manipülasyon türüdür."[588] Dünyada en kuvvetli duygulardan biri olarak kabul edilen annelik duygusu üzerinden yola çıkmak, Old Major açısından yerinde bir

[586] Orwell, **age,** 4.
[587] LaBossiere, **age,** 25.
[588] Bennett, **age,** 41.

hamledir. Sütle beslenemeyen danaların, doğmamış civcivlerin, annelerinden ayrılan tayların vebalini insanlara yükleyen Old Major, bir kez daha "ortak düşman gösterme" yöntemine başvurmaktadır Öte yandan, konuşmasının çeşitli yerlerinde aynı temayı işleyerek de aslında bir başka propaganda yöntemini kullanmaktadır: "Tekrarlama" yöntemi. "Bir toplum ne kadar kalabalıksa, bir fikri özümseme yeteneği de o kadar zayıf olur. Bu yüzden propagandanın başarılı olabilmesi için verilmesi gereken mesaj kısa birkaç noktaya indirgenmeli ve amaca ulaşıncaya kadar tekrar edilmelidir."[589] Bu yöntemde, "propagandacı bir şeyi tekrar tekrar dile getirir. Her seferinde değişik sözcükler kullanabilir ancak söylediği şey aynıdır. Buradaki fikir, bir şeyi yeterince tekrar ederseniz, insanların en sonunda ona inanacağıdır."[590] Bu fikre bir şey daha ekleyelim: İnsanlar bir şeyi, örneğin bir yalanı defalarca tekrar ettiklerinde, bir süre sonra ona inanmaya başlayabilirler. Başka bir deyişle, propagandacı aynı şeyi defalarca tekrar ederek hedefindeki kişiyi ya da kitleyi inandırır ancak bunu yaparken bir süre sonra kendisi de kendi yaptığı propagandaya ikna olur ya da kendi söylediği yalana inanmaya başlar.

- *"No animal escapes the cruel knife in the end. You young porkers who are sitting in front of me, every one of you will scream your lives out at the block within a year. To that horror we all must come- cows, pigs, hens, sheep, everyone. Even the horses and the dogs have no beter fate. You Boxer, the very day that those great muscles of yours lose their power, Jones will sell you to the knacker who will cut your throat and boil you down for the foxhounds. As for the dogs, when they grow old and toothless, Jones ties a brick round their necks and drowns them in the nearest pond"*[591] / *"Hiçbir hayvan sonunda gaddar bıçaktan kurtulmaz. Siz karşımda oturan genç domuzlar, her biriniz bir yıl içinde cellat kütüğünde bağıra bağıra can vereceksiniz. Bu dehşet hepimizin başına gelecek – ineklerin, domuzların, tavukların, koyunların, herkesin. Atlarla köpeklerin bile kaderi daha iyi değil. Sen Boxer, şu muazzam kasların güçlerini yitirdiği gün Jones seni at kasabına gönderecek, o da gırtlağını kesip, seni haşlayıp av köpeklerine yedirecek. Köpeklere gelince, yaşlanıp dişleri döküldüğünde, Jones boyunlarına bir tuğla bağlayıp, en yakın gölde boğacak onları"* sözleriyle Old Major, yine birden fazla propaganda yöntemi kullanmaktadır. Öncelikle, hiçbir hayvanın gaddar bıçaktan kurtulamayacağını söyleyerek,

[589] Özsoy, **age,** 83.
[590] Gula, **age,** 23.
[591] Orwell, **age,** 4.

"genelleme" yöntemine yer vermektedir. Sonrasında, kimi hayvanlara tür adlarıyla ya da kendi adlarıyla hitap ederek "adı ya da üyesi olduğu grubun adıyla hitap etme" yöntemiyle etki yaratmakta ve sözlerinin içeriği her birinin nasıl katledileceğini yansıttığı için de "korkuya başvurma" yöntemini kullanmış olmaktadır. Öte yandan, Old Major'ın kullandığı bu yöntem, aslında "korkuya başvurma" olduğu kadar, aynı zamanda "tehdide başvurma" yöntemidir zira üstü kapalı olarak, "eğer ayaklanmazlarsa" başlarına gelecekler anlatılmaktadır.

- *"Is it not crystal clear then, comrades, that all the evils of this life of ours spring from the tyranny of human beings? Only get rid of Man, and the produce of our labour would be our own"*[592] / *"Öyleyse gün gibi ortada değil mi, yoldaşlar, şu hayatın tüm kötülüklerinin insanların zorbalığından kaynaklandığı? İnsandan kurulun, emeğimizin ürünü kendimizin olsun"* sözleriyle Old Major, bir kez daha "sözde soru sorma" yöntemini kullanmaktadır. Sorunun yanıtı kendi içinde gizlidir, başlarına gelen her tür kötülük insanlardan kaynaklanmaktadır. Bu noktada bir kez daha insan "ortak düşman" olarak etiketlenmekte ve ayrıca tüm kötülüklerin kaynağı olarak da gösterildiğinden, aynı zamanda "günah keçisi yaratma" yöntemi de bu sözlerle örneklenmektedir. Bu yöntemin nasıl işletildiğine bakalım:

> "Propagandacı bir sorun yaratır ya da sorunu abartır, sizi sorunun ciddiyeti konusunda ikna eder ve sonra da bu sorun için birini suçlayarak ya da önerisinin sorunu çözeceğini ileri sürerek sizi yatıştırır. Propagandacı bu noktada kötü bir adama, bir kurbana, bir günah keçisine üzerine yüklenebileceği birine gereksinim duyar. Öfkesi, kendisinin samimi ve söz ettiği sorunun da ciddi ve aciliyetli görünmesini sağlar."[593]

Öte yandan Old Major, yalnızca insandan kurtulmakla emeklerinden doğan ürünün hayvanlara ait olacağını söylemekle "aşırı basitleştirme" yöntemini kullanmaktadır.

> "Bu safsata, bir sonuçtan yalnızca bir nedenin sorumlu olduğu çıkarsandığında söz konusu olur ve kişi birçok nedenin olabileceği hesaba katmaz. […] Bu safsata çoğunlukla karmaşık nedeni olan durumların çözümlenmesi zor olduğundan ve tek bir sözde neden üzerine odaklanmak çok daha kolay olduğundan ortaya çıkar."[594]

Sonuç olarak, "birçok kişi derin ve incelikli tartışmaları yorumlamakta zorlandığından manipülatörler konuyu kendi çıkarları doğrultusunda aşırı basitleştirir."[595] "Aşırı basitleştirme" yönteminin farklı bir kullanımında da, "propagandacı bir olayın bir yönünü dikkate alır ve bu yönü sanki yegane yön gibi

[592] **age,** 5.
[593] Gula, **age,** 29.
[594] Labossiere, **age,** 88.
[595] Paul, Elder, **age,** 30.

değerlendirir. […] Elbette 'aşırı basitleştirme' bir saptırma eylemidir."[596] Olayın bütün yönleriyle görülmesini engellenerek kısıtlı veri ile kişileri önceden tasarlanmış bir sonuca yönlendirir.

- *That is my message to you comrades: Rebellion!"*[597] / *"Size diyeceğim budur, yoldaşlar: İsyan!"* sözleriyle Old Major, "doğrudan buyurma" yöntemini kullanarak hayvanlara ayaklanmalarını buyurmakta, tek bir sözcükle ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde hayvanların ne yapmaları gerektiğini açık seçik ifade etmektedir:

> "Bu yöntem, imge ve sözcükler kullanılarak diğer tüm olası seçenekleri elemek suretiyle kitlelere tam olarak nasıl harekete geçmeleri gerektiğini söyleyip, karar verme aşamasını kolaylaştırmayı amaçlar. Emir vermede 'otoriteye başvurma yöntemi' ile örtüşecek şekilde otorite sahibi kişiler kullanılabilir ancak şart değildir."[598]

Öte yandan, kitle birçok hayvan türünden oluştuğundan ve hayvanların gerek doğaları gerekse kapasiteleri farklı olduğundan, yapılması gerekeni herkesin anlayacağı dilde ve en yalın şekliyle söyleyen Old Major, böylelikle yanlış ya da eksik anlama olasılıklarını da ortadan kaldırmış ya da en aza indirgemiş olmaktadır. Bu anlamda "doğrudan buyurma yöntemi" bir anlamda "aşırı basitleştirme" yöntemi ile örtüşmektedir.

- *"[…] sooner or later justice will be done"*[599] / *"er ya da geç adalet yerine gelecek"* sözleriyle Old Major, adaletin er ya da geç yerini bulacağını ifade ederken, "kaçınılmaz zafer" yöntemini kullanmaktadır. "Bu yöntem, insanların kazanan tarafta olmaya dair doğal isteğini pekiştirir. İnsanları, bir programın karşı koyulamaz bir kitlesel hareketin ifadesi olduğuna ve katılmanın da kendi çıkarlarına olduğuna ikna etmede kullanılır."[600] Bu sözlerle iletilen de, ayaklanma sonucunda mutlaka başarıya ulaşılacağıdır, bu durumda da ayaklanmaya katılan başarıdan doğal olarak payını alacaktır.

- *"Never listen when they tell you that Man and the animals have a common interest. […] Man serves the interests of no creature except himself"*[601] */ İnsan ile hayvanların ortak çıkarı olduğunu söylediklerinde dinlemeyin. […] İnsan kendisi dışında hiçbir*

---

[596] Gula, **age,** 24.
[597] Orwell **age** 5.
[598] Open High Scool Opencourseware, http://openhighschoolcourses.org/mod/book/view.php?id=1073&chapterid=912 [09.09.2014].
[599] Orwell **age** 5.
[600] Psychological Operations, **Headquarters Department of the Army. Field Manual 33-1,ı** Washington, DC, 31 August 1979, ı-1, http://fas.org/irp/doddir/army/fm33-1.pdf [09.09.2014].
[601] Orwell, **age**, 5.

varlığın çıkarlarına hizmet etmez" sözleriyle Old Major, insanın hayvanlarla ortak bir çıkarı olduğu söylendiğinde inanmamalarını çünkü insanın kendisinden başka kimsenin çıkarını gözetmeyeceğini söyleyerek bir kez daha "ortak düşman gösterme" yöntemini kullanmaktadır. Aynı fikrin yinelendiği her ifade de olduğu gibi burada da "tekrarlama" yöntemine yer verilmektedir. Böylelikle insanların düşman olduğu fikri hayvanların kafasında yer edecektir. Öte yandan Old Major, bu sözleriyle hayvanların daha sonra insanlarla ortak çıkarları olduğuna ya da insanlar hakkında herhangi olumlu bir şeye inandırılma olasılıklarına karşı da önlemini almaktadır. Bu noktada, "dolduruşa getirme" yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde, "bir insan hakkında önceden olumsuz bilgiler (doğru ya da yanlış) ileri sürerek, onun sonradan söyleyeceklerini gözden düşürmeye ya da bir önyargı oluşturmaya çalışma"[602] söz konusudur.

- *"All men are enemies. All animals are comrades!"*[603] */ "Tüm insanlar düşmandır. Tüm hayvanlar yoldaştır"* sözleriyle Old Major, insanları ötekileştirerek bir kez daha "ortak düşman gösterme" yöntemini kullanmaktadır. "Düşmanı saptama" diye de adlandırılabilecek yöntem, "karmaşık bir durumun, düşmanın kimliğinin açıkça belirlendiği bir noktaya indirgendiği bir basitleştirme şeklidir."[604] Böylelikle, derin bir sorunun, düşmanın kimliğinin saptanıp açıklanması ile adeta yarı yarıya çözülmüş gibi gösterilmesi söz konusudur. Öte yandan, hayvanlar değişik türlerden geldiklerinden ötürü anlama ve kavrama yetilerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle Old Major, olayın özünü herkesin anlayacağı basitlikte özetlerken, "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemini de kullanmış olmaktadır.

- *"Whatever goes upon two legs is an ennemy. Whatever goes upon four legs, or has wings, is a friend"*[605] */ "İki ayak üstünde yürüyenlerin hepsi düşmandır. Dört ayak üstünde yürüyen yada kanadı olanların hepsi dosttur"* sözleriyle Old Major, aynı şekilde insanların düşman ve hayvanların dost olduğunu bir kez daha başka sözcüklerle tekrar ederek, "tekrarlama" yöntemine başvurmakta ve bu yöntemin içinde "ortak düşman gösterme", "düşmanı saptama" ve "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemlerine yer vermektedir.

---

[602] Alatlı, **age,** 67.
[603] Orwell, **age**, 5.
[604] Psychological Operations, ı-3.
[605] Orwell, **age**, 6.

- *"And remember also that in fighting against Man we must not come to resemble him. Even when you have conquered him, do not adopt his vices"*[606] / *"Ve şunu da hatırınızda tutun ki insana karşı savaşırken sonunda ona benzememeliyiz. Onu yendiğinizde bile, kötülüklerini benimsemeyin"* sözleriyle Old Major, insanı yendiklerinde bile onun kötülüklerini benimsememelerini söylerken bir yandan yine "ortak düşman"ı hedef göstermeye devam etmekte ve diğer yandan da "onu yendiğinizde" diyerek üstü kapalı olarak yine "kaçınılmaz zafer" yöntemini kullanmaktadır. Bu noktada, "yenseniz " ya da "yenerseniz" gibi bir koşul ifadesi kullanılmayarak, kesinlik içeren "yendiğinizde" ifadesinin kullanılması, tereddütsüz bir şekilde zaferin kazanılacağı iletisini hayvanların bilinçaltına göndermektedir.

Öte yandan, Old Major'ın kullandığı ifadelerde kimi zaman "biz" sözcüğüne yer vererek, örneğin "insana karşı savaşırken sonunda ona benzememeliyiz" diyerek kendini diğer hayvanlarla eşitlemektedir. Burada verilen ileti, hayvanlara verilen öğüdün kendisi için de geçerli olduğu yönündedir ve üstü kapalı olarak "ben de dahil olmak üzere" anlamını taşımaktadır. Konuşmacının kendisini dinleyicilerle eşitlemesi, iletinin etkisini hiç kuşkusuz arttırmaktadır. "Sokaktaki adam" yöntemi olarak çevireceğimiz bu yöntemde, "propagandacılar, kendi bakış açılarını ortalama bir insanınkiyle özdeşleştirme çabasıyla, sıradan bir dil ve tavır sergiler […] Kitle, kendi çıkarlarını propagandacınınkiyle özdeşleştirmeye ikna olabilir."[607] Başka bir deyişle, propagandacının verdiği "sizden biriyim" iletisini alıp, "bizden biri" ya da "milletin adamı" gibi alımlayan kitle, öncelikle propagandacıyı ve ayrıca da fikirlerini benimsemiş olur.

Old Major, "biz" kişi adılı kullanımıyla kendini topluluğa dahil ederken, "onu yendiğinizde bile kötülüklerini benimsemeyin" tümcesinde kullandığı "siz" kişi adılı ile kendini topluluktan soyutlayarak uzaklaştırmakta, bir önceki tümcede topluluğun içinden biriyken, bir sonraki tümcede kendini bir öğüt verici olarak topluluğun üzerinde bir kimlik şeklinde ortaya koymaktadır. Böylelikle, hem eşitlikten yola çıkarak güven sağlamakta ve etkinlik kazanmakta, hem de yeri geldiğinde yaşından, deneyiminden ve saygınlılığından kaynaklanan farklı konumunu ortaya koyarak bunu da söylemi açısından bir kazanıma dönüştürmektedir. Old Major, duruma göre tercih ettiği "biz" ya da "siz" kişi adılları yerine kimi zaman edilgen yapılar ve genellemeler

[606] **age,** 6.
[607] Psychological Operations, ı-3.

kullanarak, söylemlerine genel kabul havası kazandırmayı da bilmektedir. Bu doğrultuda, *"No animal must ever live in a house, or sleep in a bed, or wear clothes, or drink alcohol, or smoke tobacco, or touch money, or engage in trade. All the habits of men are evil. And above all, no animal must ever tyrannise over his own kind. Weak or strong, clever or simple we are all brothers. No animal must ever kill any other animal"*[608] / *" Hiçbir hayvan hiçbir zaman evde yaşamamalı ya da yatakta uyumamalı ya da giysi giymemeli ya da alkol içmemeli ya da tütün kullanmamalı ya da paraya dokunmamalı ya da ticaretle uğraşmamalıdır. İnsanın bütün alışkanlıkları kötüdür ve her şeyden önce, hiçbir hayvan kendi türüne zorbalık yapmamalıdır. Güçsüz ya da güçlü, akıllı ya da akılsız, hepimiz kardeşiz. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmemelidir"* sözleri ile hayvanlara ne yapmamaları gerektiğini öğretirken, söylemini kurala dönüştürmektedir. Bu noktada "biz" ya da "siz" yoktur, genel için geçerli olan bir tür kanun vardır; kanuna uymak da zorunludur. Öte yandan Old Major bu sözlerle "doğrudan buyurma" yöntemini kullanmakta, hayvanlara ne yapmamaları gerektiğini "siz" hitabeti kullanmadan, yani "yapmayın" diyerek buyruğu kişiselleştirmeden, farklı bir şekilde dayatmaktadır. Bu noktada kurallaşmış buyruk, kanun hükmündedir, genelleşmiştir ve kulağa buyruk gibi gelmemektedir.

- *Beasts of England* [609] / *İngiltere'nin Hayvanları* adlı şarkıdan Old Major, *"golden future time", "soon or late the day is coming"* sözleriyle altın gelecekten bahsetmekte ve er ya da geç o günün geleceğinde gerek açık olarak, gerekse çeşitli örneklerle vurgu yapmaktadır. Bu vurgu, "kaçınılmaz zafer" yönteminin açık bir kullanımıdır. Şarkının tümünde yaşanan tüm olumsuzlukların sona ereceği ve güzel günlerin geleceği iletisi verilirken, gelecek zaman kullanılmaktadır.

Hayvanların önceliği karınlarının doyması ve canlarının yakılmamasıdır. Geleceğe ilişkin vaatlerde, hayvanları çalıştırmada kullanılan çeşitli işkence aletlerden kurtulacaklarından ve toprağın verdiği ürünlere tek başlarına sahip olacaklarından söz edilmektedir. Burada, "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemi, marşa dönüşecek *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısı yoluyla sağlanmaktadır:

> "Propaganda her şeyden önce konuyu basitleştirip, herkes tarafından kolayca anlaşılabilecek hale sokmaya çalışır. Böylece etkinlik sağlanır. Dost ve düşman, iyi ve kötü bellidir. Bu öğreti en kolay ve etkin bir şekilde simgelerle ya da bayrak, flama, çeşitli amblem veya işaretler gibi şeylerle ya da müziksel simgelerle (marş gibi) özetlenebilir."[610]

---

[608] Orwell, 1997, 6.
[609] **age,** 6-7.
[610] Özsoy, **age,** 114.

Bunun yanı sıra, bu bölümde insan açıkça "zorba" olarak tanımlanarak ve örtük olarak da hayvanların gördüğü işkenceden sorumlu tutularak (çünkü burunlarındaki halkayı insan takmaktadır, sırtlarına semeri insan vurmaktadır, karınlarına mahmuzu insan saplamaktadır ve kırbacı da yine insanlar kullanmaktadır) yine hayvanların ortak düşmanı olarak etiketlenmektedir.

Old Major'ın hayvanlara bu şarkıyı öğretmesi elbette nedensiz değildir. Hayvanların şarkıyı beş defa üst üste söylemeleri ve hatta Jones uyanıp da ahıra ateş etmese daha da devam edecek olmalarından, şarkının bir çeşit slogana dönüştüğü anlaşılmaktadır. "Bir düşünceyi kolayca hatırlanıp tekrarlanabilir bir biçimde ifade eden kısa, çarpıcı söz, motto" [611] tanımında sloganın her ne kadar kısa olma özelliğinden söz edilse de, şarkı hayvanlar açısından gerek ezgisi, gerekse içeriği bakımından kolay akılda tutulur niteliktedir ve bu nedenle de propagandaya hizmet edecektir. "İdealler kalabalıkları kitle yapar, belli ortak noktalarda buluşturur."[612] Hayvanlar, bu şarkı sayesinde aynı anda aynı şeyi yaparak bir paylaşımda bulunmakta, ilk kez birlikte hareket etmekten dolayı kendilerine ve birbirlerine olan güvenlerini pekiştirmekte ve birlikten kuvvet doğacağını belki de ilk kez görmektedirler. Öte yandan, şarkının beş kez tekrar edilmesi, hayvanların bizzat kendilerine yönelik olarak yaptıkları bir propaganda eylemidir çünkü bir şey defalarca tekrar edildiğinde, yalan bile olsa, söyleyeni de ikna edebilir. Çok tekrar edilen sloganların zaman içinde içleri boşalabilmekte ve ne anlama geldiklerine artık çok da bakılmayabilmektedir.

Propagandanın başarıya ulaşması için yapılması gerekenler, "toplumların dikkatini çekebilmek, toplumların güvenini kazanabilmek, toplumların umut ve beklentileriyle ilgili alternatif sunabilmek ve bu yollarla toplumları harekete geçmeye hazır hale getirmek"[613] olarak sıralanabilir. Bu açıdan baktığımızda, başlangıç için Old Major'ın uyguladığı yöntemlerin amaca yönelik olduğunu söyleyebiliriz. Old Major rüyasını anlatmak için hayvanların ahırda toplanmalarını sağlamış ve yaptığı giriş konuşmasıyla hayvanların dikkatini çekmeyi başarmış, zaten çok önceden kazanmış olduğu güveni hitabeti ile pekiştirmiş, hayvanların umut ve beklentilerini konuşmasının odak noktası yapmış ve böylelikle onları harekete geçmeye hazır hale getirmeyi başarmıştır.

---

[611] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "slogan", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.541135647acc68.04627529 [11.09.2014]
[612] Özsoy, **age,** 83.
[613] **age,** 82.

3.5.4. Birinci Kesitte Anlam Taşıyan Özel Adların Değerlendirilmesi

Old Major : Major, İngilizcede binbaşı, yetişkin ya da reşit kimse anlamına gelmektedir. Sözcük bu anlamları üzerinden dikkate alındığında Old Major öncelikle diğer hayvanlar arasında rütbeli bir kişidir, belli bir konuma sahiptir. Hayvanların özgür olmadığı ve yaşamları üzerinde hiçbir irade kullanamadıklarından hareketle adeta vesayet altında bulundukları düşünüldüğünde ise, Old Major'ın adının yetişkin ya da reşit sözcükleriyle karşılanan anlamı, diğer hayvanlardan daha yüksek bilinç düzeyi ile farklılığını ortaya koymaktadır. Öte yandan, her ne kadar metinde Major sözcüğü bir ad olarak kullanılmaktaysa da, aynı sözcüğün sıfat olarak kullanımının ise büyük, ana, önemli, baş, başlıca gibi anlamları vardır ve bu sıfatlarla yapılacak her tür niteleme Old Major karakteri ile ilintilendirilebilecek özelliktedir. Old sıfatına gelecek olursak, ihtiyar, yaşlı, eski, temelli gibi anlamlar taşımaktadır, ki bunların her biri yaşam deneyimi ile ilintilendirilerek, Old Major'ın bilge olarak nitelendirilebilecek bir konuma taşımaktadır. Nitekim, hayvanları bir araya toplaması, toplantıda yaptığı konuşmaların içeriği, söz söyleme sanatındaki yetkinliği, Old Major adını sahibiyle bütünleştirerek anlamlı kılmaktadır.

Napoleon: Metinde Stalin'i anıştıran karaktere, 1769-1821 yılları arasında yaşamış Fransız komutan, 1799-1804 arası Fransa 1. Konsülü olarak yasama, yürütme ve atamalarla ilgili geniş yetkileri elinde toplayan, 1804 yılında kendini imparator ilan ettirerek papanın da katıldığı bir törenle kendi eliyle taç giyen, İtalya'da kendi kurduğu cumhuriyeti kaldırarak İtalya kralı unvanını alan ve eski rejimdekine benzer kurum ve unvanları canlandırarak bir tür imparatorluk aristokrasisi yaratarak baskıcı önlemler, propaganda ve yaygın bir hafiye ağı gibi yöntemlere başvuran Napoléon'un[614] adının, Stalin ve Napoléon arasındaki çağ ve coğrafya farkına rağmen neden verilmiş olabileceği konusunda, bu ismin "tüm totaliter liderlerin güçlü konumlarına erişmek ve orada kalmak için az çok aynı yöntemleri uyguladığını bizlere hatırlatmak[615]" amacıya verilmiş olduğu görüşü mevcuttur. Lenin'in ölümünden sonra iktidarı ve mutlak gücü ele geçiren Stalin'in döneminde de ülkede baskı ortamı, propaganda ve istihbarat örgütleri hüküm sürmüştür. Kitabın sonunda, belki biraz da tarihte olduğu gibi, her şey baştaki haline dönmekte, tekrara girmekte

[614] Tüzün ve diğ, "Napoléon I", c. 16, 402-403.
[615] McGregor, Buzan, **age,** 11.

ve yeni liderlerin eski liderlerden bir farkı olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır, dolayısı ile hangi liderin isminin kullanıldığı pek bir şey değiştirmeyecektir.

Snowball: Kartopu anlamına gelmektedir. Stalin'i anıştıran domuza Fransız devriminin ardından darbe ile iktidarı ele geçiren Napoleon'un adı verilirken, Troçki'yi anıştıran domuza Kartopu adı verilmesi ile, ikisi arasındaki farka dikkat çekilmek istendiğini düşündürmektedir. Kartopu, beyazdır, saflık, temizlik, açıklık, aydınlık gibi tümü olumlu olan çağrışımları vardır. Öte yandan, kartopu yuvarlanarak çığ gibi büyüdüğünde ya da sıkıştırılıp birine fırlatıldığında ise tehlike oluştur. İktidarı ele geçirip zaman içinde de Troçki'yi sürgüne göndermeyi başarmasına rağmen Stalin de Troçki'yi daima bir tehdit olarak görmüştür.

Squealer: "Squeal" sözcüğünün anlamına baktığımızda, ad olarak cırlama, tiz ses ciyaklama, gıcırtı, ötme, ihbar, ispiyon; fiil olarak ise cırlamak, tiz ses çıkarmak, gıcırdamak, sızlanmak, ortağını ihbar etmek, ispiyonlamak gibi tanımlarla karşılaşmaktayız.[616] "Squealer" sözcüğünün anlamına baktığımızda ise, "ispiyon, ihbarcı, ciyaklayan kimse"[617] tanımlarını görmekteyiz. Squealer sürekli ortalarda gezinip konuşarak birilerine bir şeyler kanıtlamaya birilerini bir şeylere ikna etmeye çalışmaktadır. Öte yandan, keskin, tiz bir sesi olduğu bilgisi verilmektedir.[618] Gücü elinde bulunduranların en önde gelen işbirlikçisi ve hizmetçisidir. Bu anlamda, Squealer'ın adının kendini tanımladığını söyleyebiliriz.

Boxer: Boxer adı, Türkçede de aynı anlama boksör anlamına gelmektedir. Boks, bir dövüş, bir mücadele sporudur ve metinde işçi sınıfını anıştıran Boxer da devrim öncesi ve sonrası değişmeyen sürekli bir mücadele içindedir. Öte yandan, Boxer isminin kullanımı, Çin'deki Boxer ayaklanmasına bir gönderme olarak da alınabilir.

Boxer Ayaklanması, 1900 yılında gerçekleşen ve Çin'deki bütün yabancıları ülkeden çıkarmayı amaçlayan bir köylü ayaklanması olup, 19. yüzyıl sonunda yoksulluğun artması, doğal afetler ve yabancı saldırıları sonucunda Çinlilerin "Hak ve Uyum Yumrukları", yabancıların ise "Boxer" adını verdiği gizli örgütün güçlenmesi ve hanedanla birlemesiyle ortaya çıkmış, yabancılara açıktan açığa saldırılar olmuş ve uluslar arası bir birliğin Pekin'i işgalinden sonra yapılan görüşmelerle sona erdirilmiş,

---

[616] Dijital Sözlük, "sqeal", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [13.09.2014].
[617] Zargan İngilizce Türkçe Sözlük, "squealer",http://www2.zargan.com/tr/page/search?Text=squealer&From Language=&Category=0&StringType=0 [13.09.2014].
[618] Orwell, **age,** 9.

yabancı devletlere ödenecek tazminatları belirleyen bir protokol imzalanmıştır.[619] İşçi sınıfı adına yapılan Rus Devrimi nasıl işçi sınıfının yaşamına bir katkı sunmamışsa, bir köylü ayaklanması olan Boxer Ayaklanması da amaca hizmet etmeden bastırılmıştır.

Clover: Dişi kısrağın adı, yonca anlamına gelmektedir. Yonca, "hayvanlara yem olarak yetiştirilen çayır bitkilerinin genel adı"[620] olarak geçmektedir. Clover da, tüm hayvanlara olmasa da, domuzlara bir anlamda yem olmuş bir emekçi attır. Clover'ın yaşam şartları açısından devrim öncesi ve sonrası bir değişiklik olmamış, çalışma koşulları iyileşmemiş, önceleri Jones'lar için çalışırken, sonrasında domuzların çıkarlarına hizmet eder olmuştur.

Moses: Dini anıştıran Moses'a, Musevilik dininin peygamberi Hz. Musa'nın adı verilmiştir. Orwell'in bu noktada seçimini neden Rusya'da daha yaygın olan Hıristiyanlık dininin peygamberinin adı yönünde kullanmayıp, Moses adını kullandığı üzerinde düşünülebilir ancak Moses belli bir din ya da öğretiyi değil, genel anlamda din kavramını anıştırmaktadır.

3.5.5. Birinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Birinci kesitte, hayvanlar ve Jones'lar arasında bir tür efendi-köle ilişkisinden söz edilmektedir. Hayvanların Old Major'ın toplantısına gitmek için Mr. Jones'un uyumasını beklemeleri, toplantıda hep bir ağızdan *İngiltere'nin Hayvanları*'nı söylerken de yine Jones'un attığı kurşunlarla dağılıp kaçışmaları, *İngiltere'nin Hayvanları*'nda adı geçen kimi işkence aletleri ve ayaklanan hayvanlara Mr. Jones ve adamlarının kırbaçla karşılık vermesi, Mr. Jones ve hayvanlar arasındaki ilişkide Mr. Jones'un özerk eyleyen, hayvanların ise bağımlı eyleyen olduğunu ortaya koymaktadır. Mr. Jones'un bu ilişkide ne bildiği konusunda bilgi olmasa da, istediğini yaptığı ancak yapmak zorunda olduğu bir şey bulunmadığı, hatta kendine bağımlı yaşayan hayvanları beslemek ya da sağmak gibi sorumluluklarını da zorunluluk olarak görmediği ve yerine de getirmediği anlaşılmaktadır. Öte yandan, Mr. Jones'a

[619] Gürel Tüzün ve diğ., "Boxer Ayaklanması", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 4 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş.,1987), 508.
[620] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "yonca" http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts& arama=gts&guid=TDK.GTS.5414384068e196.78718821 [13.09.2014].

bağlı olan yalnızca hayvanlar değildir, yanında çalışan işçiler de vardır ancak işçilerin hayvanlara karşı tutumu da Mr. Jones'un tutumuna benzemektedir.

Hayvanların Mr. Jones ile olan ezilen-egemen ilişkisinde zorunda olmak kipliği etkindir. Bunun haricinde, kitabın başında hayvanlarla ilgili olarak verilen bilgiler arasında hayvanların ne bildiği, ne istediği ve ne yapabildiği konusunda açıklık yoktur. Old Major'ın yaptığı toplantının sonuna kadar, hayvanların yapmak zorunda oldukları şeyleri yapmamayı istediklerine ilişkin bir bilgi de verilmemektedir. Ayaklanma isteğinin hayvanlarda uyanmasını sağlayan etken ise, Old Major'ın yaptığı konuşmadır. Bu anlamda bu bir dönüştürücü edimdir. Bundan önce, hayvanların kölelikten kurtulmayı istediklerine ilişkin bir işaret yoktur. Öte yandan hayvanlar çiftlikte doğup büyüdüklerinden başka tür bir yaşamı bilmemektedirler. Bilinmeyen bir şeyin istenmesi de genellikle söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte, bazı hayvanların yaşadıkları hayata ilişkin bildikleri bazı şeyler olduğu da açıktır. Örneğin yaşlı ve huysuz eşek Benjamin hiç gülmemekte ve nedeni sorulduğunda da gülünecek bir şey olmadığı yanıtını vermektedir. Bu bilgiden, Benjamin'in uzun yaşamında bu karamsar bakış açısını edinmesinde kimi deneyimlerinin, başka bir deyişle de bildiklerinin etkili olduğunu düşünebiliriz. Öte yandan, Benjamin'in bildiklerinin onda bir şeyler yapma ya da değiştirme isteği doğurduğu yönünde bir bilgi de yoktur. Öyle ise, bilmemenin istiyor olmama sonucunu getirebileceği gibi, bilmenin de mutlaka istemekle sonuçlanmayacağını söyleyebiliriz.

Yine Old Major'ın yaptığı toplantının sonunda kadar hayvanların birbirleriyle olan ilişkileri içinde hangilerinin diğerlerinden daha güçlü olduğu, aralarında ezen-ezilen ilişkisinin bulunup bulunmadığına ilişkin bir bilgi yoktur. Old Major'ın ise, diğer hayvanlardan farklı olarak bazı bildikleri vardır. Bu nedenle de bu bildikleri onda yapmak zorunda olduklarını artık yapmama isteği uyandırmıştır. Old Major'ın bir diğer isteği de bu bildiklerini diğer hayvanlarla paylaşarak onlarda da aynı isteği uyandırmak ve böylelikle yapmak için harekete geçirmektir. Bu doğrultuda yaptığı toplantının sonucunda hayvanlarda insanların ortak düşman oldukları bilgisi yerleşecek ve onlardan kurtulma isteği doğacak, böylece zorunda olmaktan kaynaklanan bağımlılıkları sona erdirerek özerkliğe geçebileceklerdir. Ancak, bilmek ve istemek zorunluluklardan ve bağımlılıktan hemen kurtulmak için yeterli olmadığından, bu yoldaki etkinliklerini gizli yürütmek zorunda kalacaklardır.

Ancak bu gizli hazırlıklar sırasında, bazı hayvanların diğerlerine göre daha fazla bildikleri ortaya çıkmaktadır. Daha çok bilen domuzlar diğerlerini eğitme ve örgütleme işini üstlenmişlerdir ancak domuzların bilgileri de birbirine eşit değildir. Bu nedenle de onların içinde de daha çok bilen Napoleon, Snowball ve Squealer ön plana çıkmaktadır. Daha az bilen ya da hiç bilmeyen Mollie, daha çok bilen Snowball'a bilgilenmek için ayaklanmadan sonra şeker yiyip yiyemeyeceğini sorup, böylece üstü kapalı olarak şeker yemeye devam etmek istediğini dile getirdiğinde Snowball'un verdiği olumsuz yanıtla Mollie'nin ayaklanmadan sonra şeker yememek zorunda kalacağı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde yine daha az bilen ya da hiç bilmeyen Mollie, daha çok bilen Snowball'a yine bilgilenmek için ayaklanmadan sonra kurdele takıp takamayacağını sorup, böylece üstü kapalı olarak kurdele takmaya devam etmek istediğini dile getirdiğinde Snowball'un verdiği olumsuz yanıtla Mollie'nin ayaklanmadan sonra kurdele takmamak zorunda kalacağı ortaya çıkmaktadır. Böylelikle, ayaklanmadan önce zorunda olmak kipliğinin etkisindeki hayvanların, ayaklanmadan sonra bu zorunluluklardan kurtulacağı önvarsayılmış da olsa, başka zorunluluklarla karşı karşıya kalacakları ve neyi yapıp neyi yapamayacaklarına eskisi gibi yine başkalarının karar vereceği ortaya

Öte yandan, daha çok bilen domuzlar, Old Major'ın düşüncelerinden yola çıkarak geliştirdikleri öğretiyi diğer hayvanlara öğretmek istemektedirler. Böylelikle diğer hayvanların ayaklanmaya ilişkin kimi tereddütlerini gidermek istemektedirler. Ayaklanmadan sonra Mollie'nin şeker yemesini ve kurdele takmasını istememektedirler. Ayrıca hayvanların öldükten sonra Sugarcandy Mountain diye bir yere gideceklerini anlatan Moses'a inanmamalarını istemektedirler. Domuzların bu her istediklerinin gerçekleşip, istemediklerinin de gerçekleşmemesi durumu, diğer hayvanların ayaklanmadan sonraki zorunda olma durumlarını ve domuzların da zorunda olmama durumlarını etkileyeceği açıktır. Sonuçta bilen ve isteyen birileri istediklerini yaptırmayı ve istemediklerini de yaptırmamayı başarırlarsa, zorunda olmaktan kurtulur ve kimi zaman birilerini zorunda bırakabilirler. Buna karşılık, birileri de bilsin ya da bilmesin, istesin ya da istemesin, başkalarının istediklerini yapmak ve istemediklerini de yapmamak durumunda kalırlarsa zorunlu olma konumuna düşer ve bağımlı hale gelirler. Zaten önceden de bağımlı iseler de, öyle olmaya devam ederler.

Ayaklanmanın beklenmedik bir anda başlaması sırasında hayvanlar ortak düşman olarak bildikleri insanları yenmek istemektedirler çünkü onları çiftlikten kovmak istemektedirler, bunu sağlamak için de başkaldırmaktadırlar. İnsanlar ise hayvanlara engel olmak istemektedirler ancak engel olamayınca da çiftlikten kaçmak zorunda kalmaktadırlar çünkü yaşamlarının tehlikede olduğunu bilmekte ve canlarını kurtarmak istemektedirler. Bu noktada, bazen birden fazla isteğin aynı anda yerine gelmeyeceği ve seçenekler arasında karar kılmak gerekebileceği anlaşılmaktadır. Öte yandan, bir bağımlılıktan kurtulmanın özerkliğe kavuşmak anlamına gelip gelmediği de kitabın ilerleyen kesitlerinde ortaya çıkacaktır. Çiftlikteki gücün el değiştirdiği ortadadır, görünene göre güç, hayvanların eline geçmiştir, ancak "hayvanlar" kapsamı geniş bir ifadedir, ortaklaşa güç kullanımı uygulamada çok olası olmadığından, gücün kullanım yetkisi de birilerinin eline kayabilecektir. Gücü elde etmek yolunda bir şeyler yapmak için ise, öncelikle onun elde edilebilir olduğunu bilmek ve onu elde etmek istemek gerekmektedir.

3.5.6. Birinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Birinci kesitte hayvanların Mr. Jones ile olan ilişkisine baktığımızda, hayvanların Mr. Jones karşısında yükümsüz özneye dönüştüklerini görmekteyiz. Mr. Jones, hayvanların asla kontrol edemediği ve üzerlerinde baskı kuran bir güçtür, bu anlamda Mr. Jones, hayvanların üzerinde işleyen bir "aşkın bileşen" konumundadır çünkü hayvanların üzerine korku salmakta ve onlara işkence etmektedir. Hayvanlar, yaşadıkları hayatı sorgulamadan sürdürmektedirler ve hayatları da çalışmaktan ibarettir. Bu anlamda, kendilerine verilen işleri bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmesi amacıyla adeta programlanmış gibi olduklarından, birer robotlaştırılmış öznedirler.

Hayvanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ise ilk anda ezen-ezilen türünde bir ilişkiye rastlanmamaktadır. Hayvanlar hakkında verilen ilk bilgilerden, Old Major ve Benjamin'in, toplantıdan sonra ayaklanma için yapılan hazırlıklar sürecinde verilen bilgilerden ise Napoleon, Snowball, Squealer ve tüm domuzların, diğer hayvanlardan daha yüksek bir bilinç düzeyine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra yavru ördekler de yaşlarından dolayı yükümsüz özne konumundadırlar. Ahırdaki toplantı sırasında yapılan ilk tanımlamalardan, diğer hayvanların öznelik dönüşümleri

ile somut bir bilgi edinilememektedir. Her ne kadar Boxer'ın ahmak görünümlü, Mollie'nin akılsız olduğu söylense de, bu tanımlamaların patolojik bir durumdan kaynaklandığına, örneğin zihinsel engel düzeyinde bir durum olduğuna dair bilgi yoktur, kaldı ki Boxer, Clover ile birlikte samanların arasında bulunabilecek küçük hayvanları ezmemek için yavaş yürümeyi, Mollie ise dikkatleri üzerinde toplamayı bilecek ve çıkarlarını korumayı akıl edecek bilince sahiptir.

Mr. Jones, alkol alışkanlığı nedeniyle zaman zaman bilinç dışına çıkarak yükümsüz özneye dönüşmektedir. Böyle durumlarda Mr. Jones, hayvanlara karşı sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Ancak Mr. Jones'un yükümsüz özneye dönüştüğü zamanlarda bile hayvanlar üzerindeki yaptırımları devam etmekte, bilinç dışında da olsa onları korkutabilmekte ve kırbaçlayabilmektedir.

Ayaklanma kararının alınmasından sonra domuzlar diğer hayvanların içinde ön plana çıkmaktadırlar. Diğer hayvanlara bir şeyler öğretmeye, onları örgütlemeye, onların sorularını yanıtlamaya, onları bir şeylere ikna etmeye, onlara bir şeyleri kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Boxer ve Clover, domuzları öğretmenleri olarak görmekte ve her dediklerini doğru kabul etmektedirler. Ancak tüm bu bilgiler, hayvanların öznelik yetileri ya da belli bir noktada yükümsüz özneye dönüşüp dönüşmedikleri konusunda somut bir veri ya da kanıt niteliği taşımamaktadır.

3.5.7. Birinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Birinci kesit, görünmek ve olmak sınıflamaları arasındaki olası farkların saptanması için gerekli verilere erişim açısından oldukça erken bir evredir. Buna karşın, yakından bakıldığında bu ilk kesitte bile görünen ve olanların tamamen örtüşmediği anlaşılmaktadır.

Öncelikle, görüntüde, Old Major bir gece önce gördüğü rüyayı anlatmak için hayvanları ahıra çağırmıştır. Oysa aslında amaç, rüyayı anlatmak değil, hayvanları ayaklanmaya çağırmaktır, hatta Old Major'ın gerçekten böyle bir rüya görüp görmediğinden bile emin olmak mümkün değildir. Old Major'ın söylediğine göre, yani görünene göre, yıllar önce annesi ve diğer dişi domuzlardan ezgisi ve ilk üç sözcüğünü duyduğu bir şarkıyı rüyasında anımsamıştır. Olanın ise gerçekte bu söylenenle örtüşüp örtüşmediği bilinmemektedir. Belki gelecek için hayvanları harekete geçiren bu şarkıyı Old Major rüyasında da görmemiştir ancak hayvanlara bu

şekilde yansıtarak onları ayaklanmaya yönlendirmektedir. Bu noktada, olanla görünenin farklı olduğuna dair bir kanıt ya da sona atılan bir olta göze çarpmamaktadır.

Old Major'ın söylediklerine, yani görünene bakılırsa, tüm hayvanlar yoldaştır ve üstelik tüm hayvanlar eşittir. Olan ise, hayvanların hem fiziksel özelliklerinde, hem de zeka seviyelerinde farklılıklar bulunduğu gerçeğidir ve bunun bir sonucu olarak, ayaklanma kararından sonra yapılan gizli çalışmalarda, domuzlar başı çekmeye başlarlar. *İngiltere'nin Hayvanları*'nı söylerken hayvanların verdiği görüntü, hepsinin birlik içinde olduğu yönündedir. Oysa olan, hayvanlar arasında mutlak bir fikir birliği bulunmadığıdır çünkü ayaklanma için yapılan gizli hazırlıklar sırasında kimi hayvanların Mr. Jones'a bağlılıklarını gösteren ifadeler kullanmaktadırlar, kimi hayvanların ayaklanma için çalışma konusunda çekimser kalmaktadırlar, Mollie ise ayaklanmadan sonra da şeker yemeye ve kurdele takmaya devam edebilme derdine düşmüştür. Snowball'un bunları artık sürdüremeyeceği yönündeki gerekçeli açıklamalarını sözde kabul etmiş görünen Mollie, aslında hiç de ikna olmamıştır. Mollie'nin kabul etmiş görüntüsünü neden verdiği ve aslında ikna olmadığına göre gelecekte ne yapacağı bu noktada bir bilmecedir ve sona atılan bir olta olarak kalmaktadır. Bu noktada Mollie'nin Snowball'un açıklamalarını kabul etmiş görünmesi gerçeğin geciktirilmesi işlevini görmektedir.

Hayvanlar arasında tam bir fikir birliği oluşmamasına başka bir örnek de, kimi hayvanların domuzlarca aksi iddia edilmesine karşın Moses'ın yaşamdan sonra gidilecek yerle ilgili verdiği bilgilere inanma eğilimidir. Ayaklanmadan sonra görünen, Moses'ın Mrs. Jones ile birlikte çiftliği terk etmesidir ancak Moses bir hayvan olduğuna göre ve bu ayaklanma da hayvanların ayaklanması olduğuna göre, neden insanların peşine takıldığı konusu bir bilmece olarak değerlendirilebilir. Moses'ın yalnızca çiftlikten ayrılması ancak halen hayatta olması da sona atılan bir olta olarak alınabilir çünkü her gidişin bir dönüşü olması daima olasıdır.

İlk kesitte bilinen anlamı ile bir sözleşme bulunmamaktadır. Ancak Old Major, hayvanlara içinde bulundukları durumdan kurtulmak için bir yol göstermektedir. Eğer ayaklanırlar ve insandan kurtulmayı başarırlarsa, karşılığında birçok kazanım elde edeceklerdir. Artık özgür olacaklar, işkenceden, adaletsiz çalışma koşullarından kurtulacaklar, çalışmaların ürünü kendilerinin olacaktır. Ancak bu, hayvanlarla insanlar arasında yapılmış bir sözleşme değildir. Old Major'ın verdiği fikirle ortaya

çıkmış, hayvanların kendi aralarında kararlaştırdıkları bir durumdur ve hayvanların dışında kalan tarafın bundan haberi yoktur. Öte yandan, ayaklanmayı gerçekleştirmemeleri halinde ise şu anda geçerli olan zorlu yaşam koşullarına katlanmaya devam etmek zorunda kalacaklardır. Ayaklanma hayvanların kendi aralarında aldıkları bir karardır. Bu kararda iki tarafın da payı olmadığından herhangi bir sözleşmeden söz etmek mümkün değildir.

3.5.8. Birinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Bu bölümde, önce birinci kesitte yer alan özel adların ve içerdikleri göstergelerin çevirilere aktarılışları üzerinde durulacaktır. İncelenecek özel adlar, kişi adları ve yer adlarıdır. Yapılacak çeviri göstergebilimsel değerlendirmede, kimi adların içine yerleştirilmiş göstergelerin ortaya çıkarılıp varış diline aktarılması kadar, göstergelerin eksik ve kusurlu aktarımlarıyla, özgün dilde oluşturulmamış göstergelerin çeviri yoluyla oluşturuluğu durumlar incelenecektir.

Özel ad çevirilerinin incelenmesinden sonra ise, metinden yapılan farklı alıntılar ile çevirilerinin çeviri göstergebilmsel çözümlenmesine yer verilecektir. Gerek birinci kesitte, gerekse diğer kesitlerde yapılacak tüm çeviri göstergebilimsel çözümlemelerde karşılaşılacak anlam dönüşümleri, Öztürk Kasar'ın önerdiği Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği üzerinden değerlendirilecektir.

3.5.8.1 Birinci Kesit Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler

Örnek 1: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Mr Jones

Orwell / Özdenören / Dévil / Smon / Quéval	Mr. Jones
Adıvar	Mister Jones
Moralı / Okyay / Demir / Üster	Bay Jones

Tüm Fransızca çevirilerde İngilizceye özgü erkekler için kullanılan Mr. unvanı kısaltılmış haliyle özgün metindeki gibi korunmuştur. Türkçe çevirilerde yalnızca Özdenören "Mr." unvanını olduğu gibi korumuştur. Aslında soyadının da çevrilmediğini düşünecek olursak, soyadından önce kullanılan unvanın da çevrilmeyip özgün bırakılması adın bir İngiliz'e ait olma özelliğinin korunması açısından anlamlıdır. Moralı, Okyay, Demir ve Üster unvanın Türkçe karşılığını tercih ederken, Adıvar unvanı İngilizce bırakmış ancak kısaltılmış değil, açık yazılışını tercih etmiştir. Adıvar, kısaltılmış unvanın açılımını bilmeyen okura sözcüğü okuma konusunda yardımcı olmak amacıyla bu tercihte bulunmuş olabilir. Yapılan bu seçimlerin hiçbiri anlam bozucu bir eğilimle örtüşmemektedir.

Örnek 2 : Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Manor Farm

Orwell	Manor Farm
Adıvar / Özdenören / Üster	Beylik Çiftliği
Moralı / Demir	Manor Çiftliği
Okyay	Malikane Çiftliği
Dévil / Simon / Quéval	Ferme du Manoir

Manor Çiftliği'nin Fransızcaya çevirisi, İngilizceye çok benzeyen "Ferme du Manoir" karşılığıyla sağlanmıştır. Adıvar, Özdenören ve Üster'in kullandığı "Beylik Çiftliği" karşılığında, "beylik" sözcüğü bağlamında yerlileştirme durumu söz konusu olup, bu seçim özgün metnin yabancılığını yansıtmamaktadır. Öte yandan, sırf çiftlikteki domuzların varlığı dahi yapılan yerlileştirme ile yeterince çelişkilidir. Okyay'ın kullandığı "Malikane Çiftliği" seçimi ise, malikane sözcüğünün kentsel çağrışımı ve çiftlik sözcüğünün de kırsal çağrışımı nedeniyle anlamsal çelişkiye yol açmaktadır. Bu koşullarda, "manor" sözcüğü, "beylik" ya da "malikane" sözcüklerinin verdiği anlamı potansiyel olarak içinde taşısa da, Fransızcadaki "manoir" sözcüğü kadar örtüşme sağlanamamakta ve gösterge de Fransızca çevirilerde olduğu kadar net eşleşmemekte olup, bu karşılıkların tercih edildiği çeviriler "başka anlam" ile sonuçlanan "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

"Manor" sözcüğü "(İngiltere'de) esasen feodal nitelikte olup, içinde çeşitli imtiyazlara sahip, kimi haraçlar kesebilen bir lordun malikanesi ve topraklarından oluşan gayrimenkul ya da toprak parçası", "Ortaçağ Avrupası'nda feodal mülk olarak buna benzer her çeşit toprak parçası" olarak geçmekte olup, ayrıca sözcüğün köklerinin 1250-1300 yıllarına dayandığı ve Ortaçağ İngilizcesinde "maner", Eski Fransızcada da üç çeviride de geçtiği gibi "manoir" olduğu[621] dikkate değerdir zira sözcük Avrupa'nın eski zamanlardaki feodal yapısından kaynaklanmaktadır. "Beylik" sözcüğü de feodal yapıyı anımsatmakla birlikte, çiftlik için Orwell'in seçtiği ad ve Fransızca karşılığı Türkçe çevirilerde yer alan seçeneklerden daha çok anlam ifade etmekte ve kökleri de bu dillerden kaynaklanmaktadır. Fransızca çevirilerde "Manoir" sözcüğünün Türkçede kullanılan seçimlere göre daha doğal durmasının nedeni de bu olmalıdır.

Öte yandan, Moralı ve Demir de, "Manor" sözcüğünü özel ad olmasının yanı sıra bir anlam taşımasına karşın çevirmeyerek özgün dilde bırakmayı tercih etmiştir. "Manor"

[621] Dictionary.com, "manor", http://dictionary.reference.com/browse/manor?s=t [15.09.2014].

sözcüğü, eğer yalnızca bir özel ad olup, herhangi bir anlam taşımıyor olsaydı, çevrilmeden bırakılması anlam bozucu bir eğilim olarak tanımlanmayacaktı çünkü çeviride özel adların çevrilmeden bırakılması normal koşullarda olması gereken bir durumdur ancak burada anlam taşıyan bir birim olan "Manor" sözcüğünün çevrilmeyerek bırakılması sonucunda, özgün metin dilini bilmeyen okur için söz konusu göstergeyi yakalama olanağı kalmamaktadır ve böylelikle de "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 3: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Old Major

Orwell	Old Major
Adıvar / Özdenören	İhtiyar Major
Moralı / Demir	Koca Major
Okyay	Binbaşı
Üster	Koca Reis
Dévil / Simon	le vieux Major
Quéval	Sage l'Ancien

Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir, bir anlam taşımasına karşın "Major" sözcüğünü çevirmeyip özgün dilde bırakmışlardır. Özgün metin dilini bilmeyen bir okur açısından göstergenin okunmasını olanaksız kılan bu durum, "anlamın yok edilmesi" eğilimi ile tanımlanabilir. Öte yandan, Dévil ve Quéval'in de aynen kullandığı bu sözcük, Fransızcada da aynı şekilde yazıldığından, Fransız okur açısından "anlamın yok edilmesi" durumu söz konusu değildir. Orwell'in kullandığı "Old" sıfatına karşılık olarak "İhtiyar" sıfatını tercih eden Adıvar ve Özdenören gibi, "vieux" sıfatını kullanan Dévil ve Quéval de birebir karşılığı tercih etmişlerdir. Moralı, Demir ve Üster'in seçtikleri "Koca" sözcüğü, "Old" için kullanılan karşılıklarından biri olsa da "ihtiyar" ya da " yaşlı" sözcüklerinde doğrudan ya da her bağlamda bulunmayan "büyük, ulu, pir" gibi anlamlar barındırdığından, bu seçimle Old Major'ın bilgelik yönüne de bir gönderme yapılabilmiştir. Old Major'ın bilgeliği her ne kadar metinden anlaşılabilse de, bu anlam "Old" sözcüğü bağlamında doğrudan gerçekleşmemekte, böylece örtük olan bir anlam görünür biçimde dile getirilerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

"Old Major" için "Binbaşı" karşılığını kullanan Okyay çevirisinde ise, "Old" sözcüğü atlanarak Major'un yaşlı olduğuna ilişkin gösterge hiçe sayılmış ve "anlamın yok edilmesi" eğilimi ile "çeviri yokluğu" sonucu ortaya çıkmıştır. Öte yandan, hayvanlar Old Major'a saygı gösterseler de, aralarında bir rütbe hiyerarşisi yoktur. Bu anlamda "binbaşı", "Major"ın sözlükteki karşılıklarından biri olsa da, yerini

bulmamış bir izlenim yarattığından, bu seçim "anlamın kaydırılması" eğilimi ile tanımlanabilen "başka anlam" sonucunu getirmektedir.

Üster'in "Major" için kullandığı "Reis" karşılığı ise Türkçede "Başkan" ya da "Önder" anlamında da kullanıldığından, yine Old Major'ın hayvanların gözündeki ayrıcalıklı yerini ortaya koymakla birlikte, Old Major'ın hayvan topluluğunun lideri olduğuna dair bir bilgi bulunmadığından, bu seçimle özgün metindeki anlama aşırı bir yorum sunulmakta ve göstergenin fazladan içerikle donatılması "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya çıkarmaktadır. Aynı durum, "Sage l'Ancien" karşılığını tercih ederek Old Major'ın bilgeliğine, "bilge" anlamına gelen "sage" sözcüğünün kullanımı ile açık vurgu yapan ve Simon ile Dévil'in kullandığı "vieux" sözcüğü yerine "ancien" sözcüğünü tercih ederek çevirisini "saygı" yananlamı ile donatan Quéval için de söz konusudur. Quéval bu seçimle özgün metinde örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirmektedir ve bu nedenle ortaya "aşırı çeviri" sonucu çıkmaktadır.

Örnek 4 : Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Bluebell, Jessie, Pincher

Orwell	Bluebell	Jessie	Pincher
Adıvar / Demir / Üster / Dévil	Bluebell	Jessie	Pincher
Özdenören / Simon	Bluebell	Jessie	Pitcher
Moralı	Bluebell	Jessie	Pincer
Okyay	Maviş	Çinçin	Acar
Quéval	Fleur	Constance	Filou

Orwell'in köpekler için seçtiği adlardan Jessie, hem kadın, hem erkek adı olarak kullanılmaktadır. Bluebell dilimizde "çançiçeği, yaban sümbülü, meryemanaeldiveni"[622] olarak adlandırılan bir çiçektir. Pincher ise eli uzun, hırsız ya da cimri gibi anlamlar taşımaktadır. Bluebell ve Pincher, kişi adı olarak kullanılmamaktadır. Kitabın başında hayvanların toplantıya gelişini anlatan bölümde Adıvar, Demir, Üster ve Dévil, ahıra ilk gelen üç köpeğin adını özgün metinde olduğu gibi çevirmeden bırakmışlar ve böylelikle anlam içeren Bluebell ve Pincher adlarındaki göstergeyi çeviri dillerine aktarmadıklarından İngilizce bilmeyen okur açısından göstergeyi ortadan kaldırarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturmuşlardır. Moralı, Özdenören ve Simon ise ilk iki köpeğin adını olduğu gibi bırakmış ve Bluebell açısından aynı eğilimi göstermiş, üçüncü köpeğin adını ise çevirmemekle birlikte özgün metne göre bir harf değişikliği ile yansıtmışlardır. Bu harf değişikliği, basım hatasından da kaynaklanmakta olabilir zira bu isimleri

[622] Nedir Ne Demek NND Sözlük, "bluebell", http://www. nedirnedemek. com/ bluebell-nedir-bluebell-ne-demek [16.09.2014].

çevirmeme ancak özgün haliyle de bırakmayıp bir harf değişikliği yapma durumunu başka bir olasılıkla açıklamak güçtür. Ancak burada ilginç bir nokta bulunmaktadır. Orwell'in kullandığı Pincher adının anlamlarına değinmiştik, bu adın yerine çeviri metinlerde seçilen Pincer ve Pitcher da anlamsız değildir. İngilizcede Pincer, kıskaç anlamına gelirken, Fransızcada aynı şekilde yazılan ancak bir fiil olan sözcüğün, "çimdiklemek, parmakla çalmak, budamak, yakalamak, enselemek"[623] anlamları vardır. Öte yandan, Pitcher da "sürahi" anlamına gelmektedir. Bu örnekler, basit görünen ve yalnızca bir harf değişikliğine dayanan basım hatalarının bile göstergeyi farklı yerlere taşıyabileceklerini göstermeleri açısından önemlidir. Bu anlamda, Pitcher ve Pincer kullanımlarıyla, özgün metinle bir ilintisi olmayan anlam üretildiğinden "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Okyay ve Quéval, köpeklerin isimlerini de çevirmişler, daha doğrusu bu isimlere birer karşılık bulmuşlardır. Bluebell için Maviş karşılığını seçen Okyay, bu adı olasıdır ki sözcüğün içinde bulunan "blue"dan esinlenerek bu şekilde çevirmiş ve böylelikle özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üreterek "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Bu eğilimin sonucunda ortaya çıkan, "aykırı anlam", Okyay'ın diğer iki köpek için seçtiği adlarda da görülmektedir. Jessie için "Çinçin", Pincher için "Acar" adlarının seçimi, anlamla ilintisi bulunmayan bir karşılık kullanılması nedeniyle yine "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Bu örnekte gösterge farklı bir doğrultuya yönlendirilmiştir çünkü "Acar" sözcüğü atılgan, çevik gibi anlamlar taşımakta iken, "çinçin" sözcüğünün ise "serçe büyüklüğünde ve toprak renginde bir çeşit kuş, tek ayak üzerinde sekerek oynanan bir çocuk oyunu, ağızda ezilip çocuklara yedirilen çiğnem, su kuyusu, hamam tası"[624] gibi çeşitli yöresel anlamları vardır. Bu durumda, her iki sözcük de Orwell'in seçimi ile ilintisiz olduğundan, "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya çıkmaktadır.

Quéval'in Bluebell için kullandığı "Fleur" karşılığı, çiçek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, "fleur" genel anlamlı, Bluebell ise özel anlamlı bir sözcüktür. Quéval'in bu seçimi, özelin genelleştirilmesidir. Bu anlamda Quéval, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Bu eğilimle, belli bir çiçeğin

---

[623] FransizcaSozluk.gen.tr Türkçe Fransızca – Fransızca Türkçe Sözlük, "pincer" http://www.fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=pincer [16.09.2014].

[624] Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü, "çinçin", http://www. tdk. gov.tr /index. php ?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derlay&kelime1=%C3%A7in%C3%A7in, [23.11.2014].

adı yerine, tür adı karşılık olarak kullanılarak özgün metinde açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlam bulanık, belirsiz hale getirilmiştir. Öte yandan, Jessie yerine "bağlılık" anlamına gelen "Constance" karşılığı ise, yine "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnektir ve bu seçim, "aykırı anlam" sonucunu vermektedir. Quéval'in Pincher'a karşılık olarak kullandığı ve Pincher ile aynı anlama, yani hırsız, yankesici anlamına gelen Filou karşılığı ile Orwell'in kullandığı göstergeyi karşılamıştır. Bununla beraber, özgün metinde köpekler sırasıyla Bluebell, Jessie ve Pincher olarak tanıtılırken, Quéval sıralamayı değiştirerek Filou, Fleur ve Constance olarak vermiştir; bu sıra değişikliğinin ses uyumu doğrultusunda gerçekleştiğini tahmin etmek zor değildir. Fleur'un Bluebell'e ve Filou'nun da Pitcher'a karşılık geldiği anlamlarından tahmin edilebilmekte, böylelikle anlamca ilintili olmasa da geri kalan tek seçenek olarak Constance'ın da Jessie'ye karşılık olarak seçildiği anlaşılmaktadır.

Örnek 5: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Boxer, Clover Muriel, Benjamin, Mollie

Orwell	Boxer	Clover	Muriel	Benjamin	Mollie
Adıvar Özdenören Moralı /Demir Üster / Dévil Simon	Boxer	Clover	Muriel	Benjamin	Mollie
Okyay	Boksör	Yonca	Fikriye	Bünyamin	Mualla
Quéval	Malabar	Douce	Edmée	Benjamin	Lubie

Okyay ve Quéval çevirileri dışında, Boxer, Clover, Muriel, Benjamin ve Mollie adları özgün metinde olduğu gibi korunmuştur. Muriel, Benjamin ve Mollie kişi adı olarak kullanılmaktadır, üstelik Muriel ve Benjamin adları Fransızcada da aynı yazılış ile yer almaktadır. Boxer ve Clover ise kişi adı olmayıp, bir anlamları vardır. Boxer sözcüğünün Türkçesi "Boksör" ve Fransızcası da "Boxeur" olduğundan, çevrilmeyerek bırakılmış olması tam olarak "anlamın yok edilmesi" kapsamında değil, "anlamın bulanıklaştırılması" kapsamında değerlendirilebilir çünkü sözcüğün farklı dillerdeki benzerliği İngilizce bilmeyen Türk ve Fransız okur açısından çağrışım ve tahmin olasılığını güçlendirmektedir. Clover adında böyle bir çağrışım olanağı bulunmadığından, çevrilmeyerek bırakılması "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Öte yandan, Boxer'in çevirisi olarak Quéval'in tercih ettiği Malabar, "çam yarması"[625] anlamına gelmekte olup, iri yarı, kaslı kişileri tanımlamada kullanılmaktadır. Bu seçimiyle Quéval Boxer'ın fiziksel özelliği ile

[625] FransizcaSozluk.gen.tr Türkçe Fransızca – Fransızca Türkçe Sözlük, "malabar", http://www.fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=malabar [17.09.2014].

ilgili bilgi vermekte ve özgün metinde örtük olan bir anlamı görünür biçimde ortaya koyarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermektedir çünkü boksörler de mutlaka iri yarı olmasalar da, kuvvetli bir fiziksel görüntü sergilerler ve Orwell'in Boxer adını seçme nedeni de bu olabilir. Ancak böyle de olsa Orwell, atın güçlü fiziksel yapısına Boxer adıyla örtük bir göndermede bulunmuş, "çam yarması" gibi açık bir tanımlamayı seçmemiştir. Bu anlamda "Malabar" seçimi, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Orwell'in Clover, yani Yonca olarak adlandırdığı diğer at için de Quéval kibar, nazik gibi anlamına gelen Douce adını seçmiştir. Bu sıfatlar, Clover'ı tanımlamaktadır ancak Orwell'in seçtiği Clover adı bu nitelikleri yansıtır özellikte değildir. Bu anlamda Douce adının kullanımıyla, metinde Clover ile ilgili verilen bilgiler ada yansıtmış ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir.

Okyay Benjamin'i Türkçeleştirerek Bünyamin olarak kullanmış, Muriel için ise Fikriye adını tercih etmiştir. Quéval ise Benjamin'in adını olduğu gibi bırakırken, yalnızca Muriel'in adını Edmée olarak çevirmiştir. Benjamin adı Bünyamin olarak çevrilerek, İngilizce bir isim Türkçede kullanıldığı şekli ile çeviri metne aktarılmıştır. Benjamin ya da Bünyamin Hazreti Yakup'un oğlu olup, her iki dilde de yer alan bir isimdir. Muriel adının, Fikriye adı ile karşılanması ise ayrıca farklı bir eğilimi de ortaya koymaktadır. Öncelikle özgün metinde Muriel'in adının geçtiği bölümde, Muriel'in beyaz bir keçi olduğundan başka bir bilgi yer almamaktadır. Muriel'in anlamını araştırdığımızda, "parlayan deniz" açıklamasıyla karşılaşıyoruz.[626] Fikriye ise Fikri'den kadın ismi olarak türemiş olup, anlamı düşün ya da düşünce ile ilintilidir, "düşünce sonucu ortaya çıkan, düşünceye dayanan"[627] gibi anlamlara uzanmaktadır. Oysa daha sonraki bölümlerde Muriel'in diğer birçok hayvana göre daha fazla yetiye sahip olduğu, ısrar edip sonuçlandıramasa da bir yere kadar sorgulayabildiği ve düşünce üretebildiği anlaşılacaktır. Yine de, özgün metinde Muriel'in adı bağlamında onun anlayış, kavrayış ve düşünce yetileri ile bilinç düzeyine ilişkin bir gösterge bulunmamaktadır. Okyay'ın kullandığı Fikriye adının özgün metinde kullanılan Muriel adı ile bir ilgisi bulunmamaktadır, bu nedenle de bu

[626]Meaning-of-names.com, "muriel", http://www.meaning-of-names.com / search /index.asp?nm=muriel [18.09.2014].
[627]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "fikri", http://www.tdk. gov.tr/index.php?option=com _ gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.541a8427a4ad60.07388027 [18.09.2014].

seçim de tıpkı Clover karşılığında seçilen Douce gibi "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Quéval'in seçimine gelecek olursak, Edmée, Edmond adının kadınlar için kullanım şekli olup, "zenginlik ve koruma" anlamına gelmektedir,[628] ayrıca eski Fransızcada "saygı duyulan, sevilen" anlamı da vardır.[629] Edmée adının bu anlamları ile Orwell'in beyaz keçisi Muriel arasında kitabın bu ilk sayfalarında herhangi bir ilinti kurabilmek olanaklı değildir. Muriel adı Fransızcada da aynı yazılış ile yer almasına karşın Quéval seçtiği Edmée adı "anlamın saptırılması" eğilimine başka bir örnek oluşturmaktadır.

Mollie ise, Mary isminin bir türevidir[630] Okyay'ın Mollie ismi için seçtiği karşılık, "yüksek ve yüce"[631] anlamına gelen Mualla'dır. Öncelikle, Mr. Jones'un arabasını çekmesi nedeniyle kimi ayrıcalıklara sahip olsa da, Mollie de diğer hayvanlar gibi işçi sınıfının bir üyesidir ve bu nedenle de yüksek bir konumda bulunması ya da yüce bir kişilik olması söz konusu değildir. Ancak Mualla adı, lüks tüketim mallarına olan düşkünlüğü ve ben merkezci yaklaşımları yüzünden kendini bir şekilde diğerlerinden üstün gördüğü düşünülerek uygun görüldü ise, bu durum "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturur. Öncelikle Mollie kendini diğerlerinden üstün görüyorsa bile, bu özgün metinde adının anlamı ile yansıtılmış bir durum değil ancak Mollie ile ilgili verilen diğer bilgilere dayanarak yapılabilecek bir çıkarım olabilir. Öte yandan, Mollie yerine Mualla adının seçilmesi, yalnızca iki ad arasındaki sessel benzeşmeden de kaynaklanıyor olabilir. Her şekilde, özgün metindeki adların, Mualla, Fikriye, Edmée gibi çeviri diline özgü adlarla karşılanması, özgün ve çeviri metin dillerindeki adlar anlamca örtüşsün ya da örtüşmesin, özgün metnin gereksiz derecede çevrilmesi anlamına gelmekte, göstergelerin zarar görmesine neden olmakta ve metnin çeviri olma özelliğini örtmektedir.

Quéval ise, Mollie için "çılgınlık, kapris" anlamına gelen Lubie karşılığını seçmiştir. Lubie, Fransızcada bir kişi adı olarak kullanılmamaktadır. Mollie süslenen, kendine hayranlık duyan, lüksü seven ve bencil bir at olmakla beraber, yalnızca adına

[628]Notrefamille.com, "Edmée", http://www.prenoms.com/v2/services-prenom/ signification-prenom. asp [18.09.2014].
[629]BabyNamesPedia, "Edmée", http://www.babynamespedia.com/meaning/Edm _0_eacute_1_e [18.09.2014].
[630]BabyNamesPedia, "Mollie", http://www.babynamespedia. com/meaning/Mollie [19.09.2014].
[631]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "mualla", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com _gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.541baa41170e33.00785164 [19.09.2014].

bakarak kaprisli ya da çılgın olduğuna ilişkin bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir. Bu nedenle, Mollie için Lubie adının seçilmiş olması ile gösterge, fazladan içerikle şişirilerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 6: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Moses

Orwell	Moses
Adıvar / Okyay	Musa
Özdenören /Moralı/ Demir / Üster	Moses
Dévil / Simon / Quéval	Moïse

Orwell'in Hz. Musa'nın adını verdiği Moses adını İngilizce şekliyle koruyan Özdenören, Moralı, Demir ve Üster çevirilerinde, İngilizce bilmeyen okur açısından göstergenin ortadan kaldırılması nedeniyle "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Moses adının Türkçe karşılığını kullanan Adıvar ve Okyay çevirileri ile Fransızca karşılığının kullanan Dévil, Simon ve Quéval çevirilerinde ise söz konusu gösterge çeviri diline anlamsal içeriği korunarak aktarılabilmiştir.

Örnek 7: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Napoleon, Snowball, Squealer

Orwell	Napoleon	Snowball	Squealer
Adıvar / Özdenören / Moralı/ Demir	Napoleon	Snowball	Squealer
Okyay	Napolyon	Kartopu	Cavcav
Üster	Napoléon	Snowball	Squealer
Dévil / Simon	César	Snowball	Squealer
Quéval	Napoléon	Boule de Neige	Brille-Babil

Üster ve Quéval, Napoleon adına Fransızcada olduğu gibi aksanla, Napoléon şeklinde yer verirken, Okyay adı Türkçe yazılışıyla Napolyon şeklinde kullanmış, Dévil ve Simon dışındaki diğer çevirmenler özgün metindeki yazışı korumuşlardır. Napoleon dendiğinde anlaşılan kişi tüm dillerde aynı olduğundan, anıştırma amacıyla verilen bu addan kaynaklı gösterge, yazım şekli ne olursa olsun korunmuştur. Öte yandan, Dévil ve Simon'un Napoleon yerine César adını kullanmaları, Orwell tarafından Stalin'i anıştırmak üzere seçilen Napoleon adının bir Fransız'a ait olması ve metindeki karakterin olumsuz özellikleriyle ön plana çıkması nedeniyle Fransız kamuoyunca bu adın hoş karşılanmama olasılığına karşı yapılmış bir seçim gibi görünmektedir. Napolyon ve Sezar, farklı zamanlarda yaşamış iki farklı tarihi kişiliktir. Napolyon, 1769-1821 yılları arasında yaşamış, 1799-1804 arası Fransa 1. Konsülü olarak geniş yetkileri elinde toplamış, 1804 yılında kendini imparator ilan ettirerek kendi eliyle taç giymiş, İtalya'da kendi kurduğu cumhuriyeti kaldırıp İtalya kralı unvanını almış ve eski rejimdekine benzer bir imparatorluk aristokrasisi

yaratarak baskıcı önlemler, propaganda ve yaygın bir hafiye ağı gibi yöntemlere başvurmuştur.[632] Sezar ise, M.Ö. 102, 101 ya da 100 yılında doğmuş ve M.Ö. 44 yılında öldürülmüş, yaşam boyu diktatörlük hakkı elde etmiş bir Romalı konsül olup, öldürüldükten sonra siyasi, ahlaki ve edebi efsane haline gelmiş; fatihler, diktatörler ile tüm imparatorluk heveslilerinin ilk örneği olarak tanınmış, ayrıca "kayser" ve "çar" sözcükleri onun adından türetilmiştir.[633]

César seçimi, Napoleon yerine rastlantısal olarak başka bir özel adı tercih etme meselesi de değildir. Söz konusu olan iki ayrı kişilik olsa da, gerek özgün metin, gerekse çeviri metinler kendi dillerinin doğal okurlarına yabancı bir örnek vermektedir. Burada, temel anlamın "diktatörlük" olduğu kabul edilirse ve buna bir de "yabancılaştırma etkisi" eklenirse, Dévil ve Simon çevirilerinde bu gösterileni temsil etmek üzere seçilen figür özgün metinde kullanılanla kısmen ortak özellikleri olan bir göstergedir.

Öte yandan, özgün metin ve Fransızca çeviriler arasında kurulan Stalin, Napoleon ve César üçgeni, akla politik terim olarak yerleşmiş Bonapartizm ve Sezarizm'in tanımlarını getirmektedir. "19. yüzyılda Fransa'da Ive III. Napoléon ile onların siyasi kuramlarını ve politikalarını destekleyen, […] Bonapart ailesinin taht üzerindeki iddialarını savunan"[634] Bonapartizm, geniş anlamıyla "geçici bir süre için iktidarda kalan partiler üstü diktatörlük yönetimi"[635] olarak tanımlanabilir. "Sezar tarafından ortaya konan ve bütün devlet kurumlarının yönetimini bir tek insana veren hükümet şekli"[636] olan Sezarizm ise geniş anlamıyla sözlüklerde "hiçbir yasal ve ahlaki sınır tanımayan diktatörlük yönetimi"[637] olarak geçmektedir. 1917 Rus Devrimi'nin önemli simalarından olan ve Lenin'in ölümünden sonra Stalin'le giriştiği iktidar mücadelesinde yenik düşen, *Animal Farm*'da da Snowball ile anıştırılan Troçki, Bonapartizm, Sezarizm ve Stalinizmi iç içe geçirmektedir: Kritik dönemlerinde kapitalist rejimin silahı olan Bonapartizm, köle toplumundan çıkan Sezarizmin

[632] Gürel Tüzün ve diğ., "Napoléon I", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 16, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989), 402-403.
[633] Öztürk ve diğ. "Julius Sezar", c.10. 342-343.
[634] Gürel Tüzün ve diğ., "Bonapart'çılar", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 4, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987), 411.
[635] Zekeriya Yıldız, "bonapartizm", **Politika Sözlüğü,** 2. bs. (İstanbul: Etkileşim, 2013), 47.
[636] Sefa Kılıçlıoğlu ve diğ. "Sezarizm", **Büyük Lûgat ve Ansiklopedi**, c.11. (İstanbul: Meydan Yayınevi, 1973), 241.
[637] Yıldız, **age,** 262.

burjuva biçimidir, Stalinizm ise Bonapartizmin bir çeşitlemesidir ve Sovyet Bonapartizmi de dünya devriminin gecikmişliğinden kaynaklanmıştır.[638]

Sonuç olarak Napoleon ve César birbiriyle ve Stalin'le yüzde yüz örtüşmeseler de, ortak bir anlam çekirdekleri vardır. César adı da Napoleon adı gibi diktatörlük temel anlamını içinde taşımaktadır ancak özgün metin bağlamında gerçekleşen ad, César değil, Napoleon'dur, bu nedenle de César adının kullanılmasıyla özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlam üretilmiştir. Öte yandan, Napoleon adı diktatörlüğü çağrıştırsa da, César'ı doğrudan çağrıştırması söz konusu değildir. Dolayısıyla, bu örnekte gösterilen "anlamın kaydırılması" eğilimi sonucunda "başka anlam" ortaya çıkmaktadır.

Okyay ve Quéval dışında kalan tüm çevirilerde Snowball adı özgün metindeki gibi korunmuş ve böylelikle İngilizce bilmeyen okur açısından "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Aynı eğilim, yine aynı çevirilerde özgün metindeki gibi korunan Squealer adı için de geçerlidir. Squealer da, Snowball gibi bir kişi adı değildir. "Squeal" sözcüğü "cırlama, tiz ses, ciyaklama, gıcırtı, ötme, ihbar, ispiyon, cırlamak, tiz ses çıkarmak, gıcırdamak, sızlanmak, ortağını ihbar etmek, ispiyonlamak"[639] ve "Squealer" ise "ihbarcı, ciyaklayan kimse"[640] anlamlarına gelmektedir. Okyay'ın Squealer'a karşılık olarak seçtiği Cavcav ise, "boş, gereksiz laf"[641] demektir ve bu noktada, Squealer adı, Cavcav adıyla bire bir örtüşmese de, anlamları içinde bulunan "ötme, cırlama" gibi ayrıntılar dolaylı da olsa boş ve gereksiz laf üretimini tanımlamada da kullanılabileceğinden, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz değildir Ancak bu çeviri yine de yetersiz bir yorum içermektedir zira Squealer'ın lafları hiç de boş ya da gereksiz değildir. Üstlendiği görev gereği sürekli konuşmak durumunda olan Squealer'ın her sözü bir amaca yöneliktir ve propagandaya hizmet etmektedir. Bu nedenle, söyledikleri tamamen ya da kısmen yalan da olsa, boş ve gereksiz değildir, tüm söylemleri bilinçli olarak üretilmiştir. Bu durumda çevirmenin bu çözümü "anlamın eksik yorumlanması" örneği olarak karşımıza çıkar.

---

[638] Troçki, 1998, 258.
[639] Dijital Sözlük, "squeal", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [13.09.2014].
[640] Zargan İngilizce Türkçe Sözlük, "squealer", http://www2.zargan.com/tr/page/search?Text=squealer &FromLanguage=&Category=0&StringType=0[13.09.2014].
[641] Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, "cavcav", http://www.tdk. gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derlay&kelime1=cavcav21.09.2014].

Yine Squealer üzerinden devam ederek Quéval'in bu ada karşılık olarak seçtiği Brille-Babil adını inceleyecek olursak, öncelikle "briller" filli, "parlamak parıldamak, ışıldamak"[642], anlamına gelirken, "babil" sözcüğü "gevezelik, (çocuk) dillilik, cıvıltı"[643] anlamlarını taşımakta, "babiller" fiili de "gevezelik etmek, çene çalmak" gibi anlamların yanı sıra, ayrıca çocuk gibi konuşmaya da işaret etmektedir. Brille-Babil seçimi, Squealer'in özgün metindeki betimlenmesinde kullanılan "a brilliant talker"[644]. yani "parlak bir konuşmacı" nitelemesinden kaynaklanmaktadır. Squealer gerçekten de dili çok etkin kullanır, sözcük oyunları yapar, her olay ya da olgu hakkında bir fikir üretebilir, her çeşit konuda görüş bildirebilir ve güzel konuşması sayesinde hayvanlar üzerinde etkili olur. Ancak, Squealer'in hitabet konusunda başarılı oluşu, Squealer adından anlaşılan bir özellik değildir. Çevirmen, bu adı metnin farklı bir bölümünde verilen bilgiye dayanarak kullanmakta ve böylelikle özgün metnin Squealer adı bağlamında çağrıştırmadığı bir yananlam yaratması açısından, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Örnek 8: Özel Ad Çevirilerinde Anlam Bozucu Eğilimler: Sugarcandy Mountain

Orwell	Sugarcandy Mountain
Adıvar / Özdenören / Moralı	Şeker dağı
Okyay	Latilokum Dağı
Demir	Şekerdağı
Üster	Balbadem Diyarı
Dévil	Le Pays du Sucre Candi
Simon / Quéval	Montagne de Sucrecandi

Tüm çevirmenler, cenneti anıştıran Sugarcandy Mountain için kendi dillerinde bir karşılık kullanmışlardır. Sugar Candy, "şekerleme, şeker, akide şekeri"[645] olarak Türkçeye çevrilebilmektedir. Bu anlamda, Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir'in kullandığı Şeker dağı / Şekerdağı seçenekleri sözlük anlamı açısından Sugarcandy Mountain'ın birebir karşılığı olsalar da, İngilizce adlandırmanın cazibesine sahip gözükmemektedirler. İngilizce adlandırmanın bir müzikalitesi bulunmaktadır ve özgün metinde Cennet'i çağrıştıran, seçilen adın anlamı olduğu kadar, aynı zamana kulağa hoş gelmesidir. Dolayısıyla, Şeker dağı / Şekerdağı seçenekleri düzanlam açısından Sugarcandy Mountain ile denk olsa da yananlam açısından eksik kalmaktadır. "Cennet" yananlamı göz önüne alındığında, Üster'in kullandığı

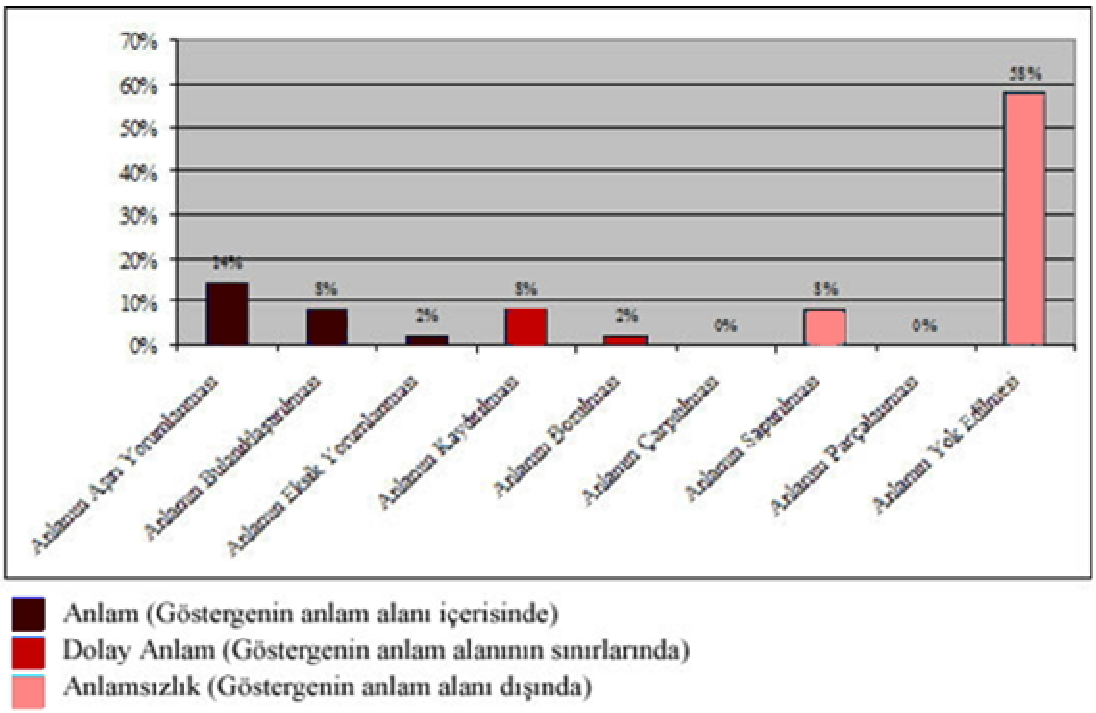
[642] FransizcaSözlük.gen.tr Türkçe Fransızca – Fransızca Türkçe Sözlük,"briller", http://www.fransizcasozluk. gen.tr/sozluk. php?word= briller [21.09.2014].
[643] FransizcaSözlük.gen.tr Türkçe Fransızca – Fransızca Türkçe Sözlük, "babil", http://www.fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=babil [21.09.2014].
[644] Orwell, 1997, 9.
[645] Dijital Sözlük, "sugar candy", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [21.09.2014].

Balbadem Diyarı ve Okyay'ın kullandığı Latilokum Dağı özgün metinde sesin de yardımıyla sağlanan etkiyi yakalamış gözükmektedir. Öte yandan, bu karşılıklar sadece Türk diline değil, aynı zamanda Türk kültürüne ait olmaları nedeniyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır çünkü gösterge Türkçeleştirilmekle kalmayıp, aynı zamanda Türkleştirilmiş ve böylece anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulmuştur.

Buna ek olarak, "dağ" anlamına gelen Mountain sözcüğünü Üster "diyar" olarak ifade ederken, Dévil ise "pays", yani "ülke" olarak çevirmeyi tercih etmiştir. "Diyar" ve "ülke" yerine özgün metinde olduğu gibi "dağ" sözcüğü kullanılsaydı anlamda önemli bir değişiklik olur muydu diye düşünecek olursak, sonuçta dağ olsun, diyar olsun ya da ülke olsun, her biri ölümden sonra yaşam için hayvanlara cazip gelecek ve şekerin çekiciliğinden yararlanarak olumlu bir izlenim uyandıracak bir mekana işaret etmektedir. Bununla beraber, bir şekilde özgün metinde verilen anlamın dışına çıkılması söz konusudur. Bu durum, bu seçimleri "özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretme" yoluyla ortaya çıkan "anlamın bozulması" eğilimi ile tanımlanabilir.

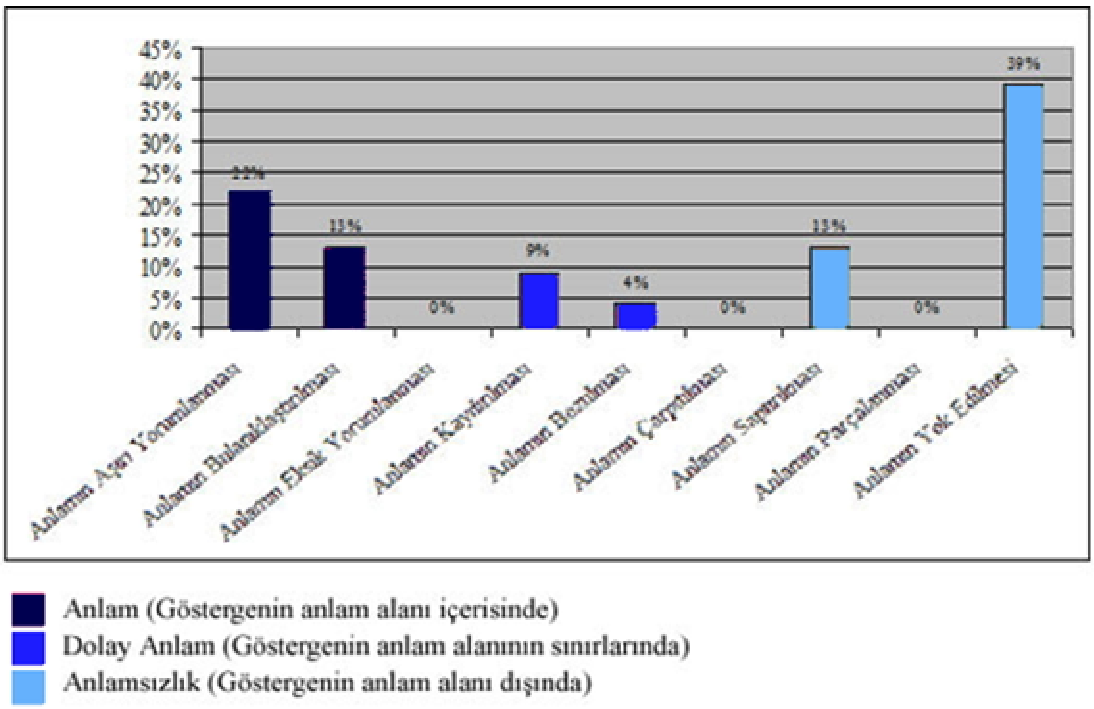
Vardığımız noktada, çalışmada incelen 16 özel adın özgün metindeki şekliyle korunması ya da çevrilmesi konusunda çevirmenlerin farklı tercihler kullandıklarını görmüş bulunmaktayız. Aşağıdaki tablolarda, özel ad çevirilerinde rastlanan anlam bozucu eğilimlerin Türkçe ve Fransızca çeviriler için önce ayrı ayrı ve sonra da tüm çevirileri kapsayan dağılımları istatistik verileriyle gösterilmektedir.

Tablo 7: Türkçe Özel Ad Çevirilerinde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

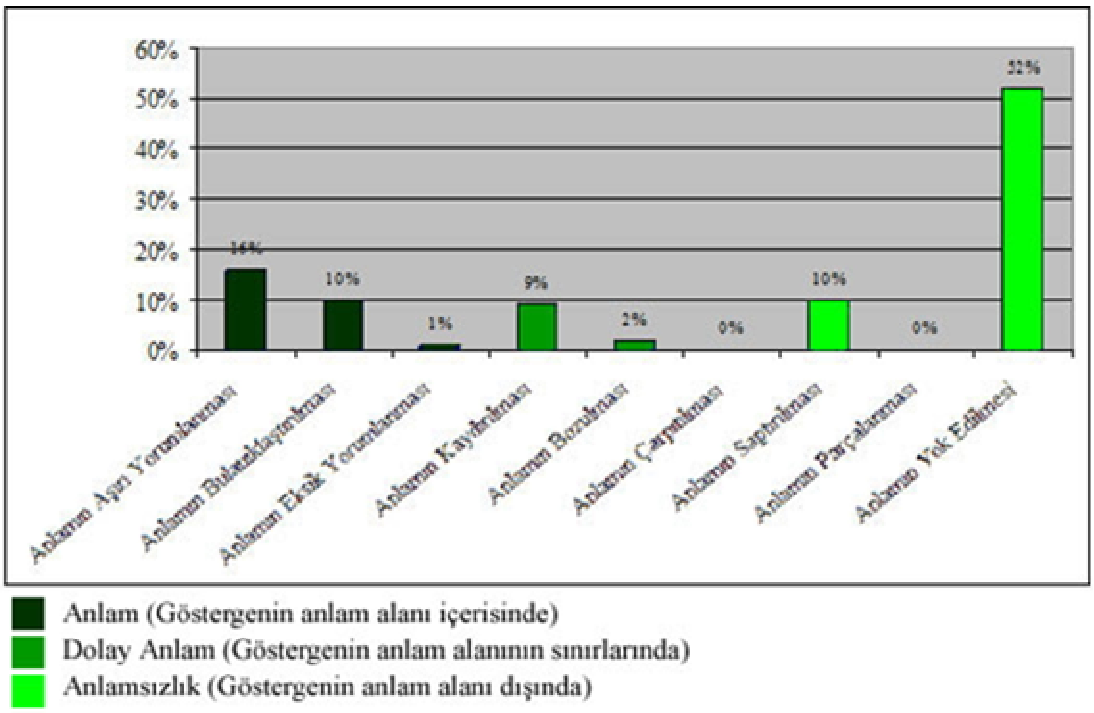
Türkçe çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımına bakıldığında en sık rastlanan eğilim büyük bir yüzde ile "anlamın yok edilmesi" olup, "anlamın aşırı yorumlanması" onu izlemektedir. "Anlamın yok edilmesi" eğiliminin yüzdelik dağılımın çoğunu kaplaması nedeniyle diğer eğilimler daha düşük yüzdelerde görülmektedir. Bir sonraki sırada yer alan "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın kaydırılması" ve "anlamın saptırılması" eğilimleri aynı oranda, yüzde sekiz sıklıkta görülmekteyken, "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri yüzde iki oranında kalmakta, "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine ise rastlanmamaktadır.

Tablo 8: Fransızca Özel Ad Çevirilerinde Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Fransızca çevirilerdeki anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımlarına bakıldığında, en sık rastlanan eğilimin Türkçe çevirilerde olduğu gibi "anlamın yok edilmesi" olduğu görülmektedir. Bu eğilim her iki dilde yapılan çevirilerde de ilk sırada yer almasına karşın, yüzdelik oranı Türkçe çevirilerde daha yüksektir. İngilizce ve Fransızcadaki sözcük benzerliklerinin, İngilizce ve Türkçe arasında çoğunlukla söz konusu olmaması, bu durumun bir açıklaması olarak düşünülebilir. İkinci sırada yer alan eğilim yine Türkçe çevirilerde olduğu gibi "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimidir. Üçüncü sırada "anlamın bulanıklaştırılması" ve "anlamın saptırılması" eğilimleri yer almaktayken, daha sonra sırasıyla "anlamın kaydırılması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri gelmektedir. "Anlamın eksik yorumlanması", "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine ise rastlanmamaktadır.

Tablo 9: Tüm Özel Ad Çevirilerinde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Son tabloda, Türkçe ya da Fransızca olmasına bakılmasızın incelenen dokuz çevirinin tümünde anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımı gösterilmektedir. Tablo, anlam bozucu her bir eğilimin, dokuz çeviri toplamında karşılaşılma sayısı temel alınarak yapılmıştır. Ancak, anlam bozucu her bir eğilimin altı Türkçe çeviri ve üç Fransızca çeviri toplamında karşılaşılma sayısından oluştuğunu ve Türkçe çevirilerin bu yüzdelik dağılım içinde Fransızca çevirilerden iki kat fazla payı olduğunu akılda tutmak gerekir, kaldı ki bu nedenle tüm çevirileri içeren bu tablodaki yüzdelik dilimler Türkçe çevirilerdeki yüzdelik dilimlere çoğunlukla daha yakındır. Yine de tablonun amacı, incelenen çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımını dil ayırmaksızın vermektir.

Anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımlarını gösteren tablolardan çıkan ortak sonuca göre bu çalışmada incelenen özel ad çevirilerinde en çok rastlanan "anlamın yok edilmesi" eğilimi, "özgün birimde anlam üreten birimin silinmesi, göstergenin tümüyle ortadan kaldırılması" şeklinde geliştiğinden aslında sıkça rastlanabilecek nitelikte bir eğilim değildir çünkü bir birimin çevrilmeden atlanması ya da göstergenin sıfırlanması uç örneklerdir. Öte yandan, "anlamın yok edilmesi" zaten anlam bozucu eğilimlerin varabileceği son noktadır. Bu durumda, bu eğilimin ön plana çıkmış olması, incelenen örneklerin özelliği ile ilgili olmalıdır. Orwell'in

kullandığı kimi kişi ve yer adları ya da kişi ve yerlere ad olarak verilen ancak aslında kişi ve yer adı olmayan sözcükler, bir amaca yönelik olarak özellikle seçilmiş, anıştırma sağlayan ya da metnin anlam evrenine farklı bir katkı sunan birer gösterge olduklarından, çeviri dilinde ifade edilmeleri gereklidir. Kimi adlar ise, bu kapsam dışındadır ve çevrilmeleri değil, çevrilmemeleri olağan karşılanabilir. Bu koşullarda, çevrilmesi beklenen adların çevrilmemesi, özgün metin dilini bilmeyen okurun anlama erişimini engellediğinden, "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, özgün metin dilinde kişi adı olarak kullanılan ve özel bir gösterge de içermeyen adların çevrilmesi çabasıyla ortaya çıkan ilintisiz ve hatta zorlama çeviriler, "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Her çeviride karşılaşılması beklenmeyecek bu iki eğilimin bu çalışmamızda ilk ve üçüncü yüzdelik sırada yer alması, hem çalışma konusunun özel ad çevirisi olması, hem de incelenen çevirilerde karşılaştığımız çevirmen tercihleriyle ilintilidir.

Yine gerek Türkçe, gerek Fransızca çevirilerde ve dolayısıyla da tüm çevirilerin birlikte değerlendirilmesinde ikinci sırada yer alan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi, özgün metinde açıkça ifade edilenden fazlasını okuyan çevirmenin ve üçüncü sırada yer alan "anlamın bulanıklaştırması" ise özgün metindeki belirginliği okuyamayan çevirmenin aktarımı ile ilgili olup, bunlar özel ad dışındaki çözümlemelerde de yoğunlukla karşılaşılabilecek eğilimlerdir. Sonuç olarak zaman zaman yaşamda da söylemde de çözümlenememiş bir yön kalırken, kimi zaman da söylenenden fazlasını okuruz. Yaşamla ilinti, hiç kuşkusuz bu çalışmamızda az sayıda da olsa örneklenebilen anlam bozucu diğer eğilimler üzerinden de kurulabilir.

"Anlamın parçalanması" ve "anlamın çarpıtılması" eğilimlerinin bu çalışmada örneklenememesi ise, yine inceleme konusunun özel adlarla sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır zira özgün metindeki birimin kimi kalıntılarının bulunduğu ancak anlamdan yoksun bir sözce üretimi, çoğu tek sözcükten oluşan adlar üzerinden gösterilmesi güç bir durumdur. Aynı şekilde, özgün metindeki anlama zıt bir anlam üretilmesi, özel bir anlam taşımayan bir ad için olanaklı olmadığı gibi, özel bir anlam taşıyan adın zıt anlamını kullanacak bir çevirmen yaklaşımı da pek olası gözükmemektedir. Bu tür eğilimlere, çoğu tek sözcükten oluşan ve üstelik de özel ad olan birimlerden çok, daha fazla öğe içeren ve daha karmaşık birimlerde rastlanması beklenebilir.

Bunun yanısıra, çeşitli örnekler üzerinden gördüğümüz gibi özel adların çevirisinde kimi zaman var olmayan göstergeler yaratılabilmekte, kimi zaman da var olan göstergeler fazladan içerikle donatılabilmektedir. Elbette bu aşırı yorumlama ve yok etme uç noktaları arasında, yine örneklerini gördüğümüz şekilde göstergeyi farklı derecelerde dönüştüren anlam bozucu eğilimler, gerek çevirmenin seçimleri, gerekse metnin ve dillerin özelliklerine de bağlı olan çeşitli nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, bu çalışma kapsamında incelediğimiz İngilizceden Fransızcaya kimi çeviri örnekleri, bazı sözcüklerin İngilizce ve Fransızcada eşadlı ya da yakın adlı sözcükler olmaları, dil yapılarının ve belli noktalarda da kültürel öğelerin benzeşmesi gibi nedenlerle İngilizceden Türkçeye çevirilere kıyasla daha örtüşen ve göstergeleri daha pürüzsüz yansıtan sonuçlar verebilmektedir. Öte yandan, çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar, özgün metnin özelliklerine, seçtiğimiz inceleme alanına, ele aldığımız çeviri dillerine ve çevirilerde kullanılan tercihlere bağlıdır. Aynı metnin özel adlar dışında kalan bir yönüyle ele alınması ya da farklı dillere çevirilerinin incelenmesi, hatta yine aynı dillerde farklı çevirmenlerce yapılacak çeviriler üzerinde çalışılması hiç kuşkusuz farklı eğilimleri ön plana çıkarabilecektir.

3.5.8.2. Birinci Kesitte Diğer Anlam Bozucu Eğilimler

Örnek 9: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 1.[646]	Mr Jones of the Manor Farm […].
Adıvar, 3.	Beylik Çiftliği sahibi Mister Jones […].
Özdenören, 5.	Beylik Çiftliği sahibi Mr. Jones […].
Moralı, 5.	Manor Çiftliği sahibi Bay Jones […].
Okyay, 5.	Malikane Çiftliğinin sahibi Bay Jones […].
Demir, 11	Manor Çiftliği sahibi Bay Jones […].
Üster, 17.	Beylik Çiftlik'in sahibi Bay Jones […].
Dévil, 3.	Mr. Jones de la Ferme de Manoir […].
Simon, 7.	A la Ferme du Manoir, Mr. Jones […].
Quéval, 7.	Le propriétaire de la Ferme de Manoir […].

Kitabın ilk tümcesinde Mr. Jones'tan söz edilmekte ancak çiftliğin sahibi olduğu bilgisine yer verilmemektedir. Ancak Dévil ve Simon dışında kalan tüm çevirmenler çevirilerin ilk tümcesinde Mr. Jones'un çiftliğin sahibi olduğu bilgisini vermişlerdir.

Adıvar, Moralı, Özdenören, Okyay, Demir, Üster ve Quéval, özgün metinde yer almamasına rağmen bu ilk tümcede Mr. Jones'un çiftliğin sahibi olduğunu

[646] Yazar adının yanında sayfa numarası yer almaktadır.

açıklayarak olmayan bir bilgiyi çeviriye eklemekte ve böylelikle örtük olan bir bilgiyi açık hale getirerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadırlar. Böylelikle, metnin ilerleyen bölümlerde edinilecek bir bilgi öncelenerek okura ilk tümceden sunulmaktadır.

Örnek 10: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 2

Orwell, 1.	With the ring of light from his lantern dancing from side to side, he lurched across the yard, kicked off his boots at the back door, […].
Adıvar, 3.	Feneri sağa sola ışık salarak, kendisi de avluda yalpa vurarak, çizmelerini arka kapıda çıkardıktan […] sonra […].
Özdenören, 5.	Fenerinden etrafa halkalı, titrek bir ışık yayılıyordu, yalpalayarak avluyu geçti, kapının arkasında çizmelerini tekmeleyerek çıkardı, […].
Moralı, 5.	Elindeki feneri sallayarak avludan sendeleye sendeleye geçti evin arka kapısında ayakkabılarını çıkarıp attı, […].
Okyay, 5.	Fenerinin yuvarlak ışığı sağa-sola dansederek sendeleye sendeleye avludan geçti, arka kapıda çizmelerini savurtarak ayağından çıkarıp, […].
Demir, 11.	Avluyu, elindeki feneri sallaya sallaya ve sendeleyerek geçip evin arka kapısının önünde durdu. Ayakkabılarını çıkarıp fırlattı.
Üster, 17.	Avluda tökezlene tekerlene yürürken elindeki fenerin ışığı da bir o yana bir bu yana yalpa vuruyordu. Arka kapıda botlarını çıkarıp attı.
Dévil, 3.	La tache lumineuse de sa lanterne dansait en zigzags à ses côtés tandis qu'il titubait à travers la cour. Arrivé à la porte de service il enleva ses chaussures a coup des pieds, […].
Simon, 7.	A la lueur de sa lanterne, dont le disque de lumière dansait de droite et de gauche, il traversa la cour en titubant. D'un bref coup de pied il se défit de ses chaussures à la porte de l'arrière cuisine, […] .
Quéval, 7.	S'éclairant de gauche et de droite avec sa lanterne, c'est en titubant qu'il traversa la cour. Il entreprit de se déchausser, en donnant du pied contre la porte de la cuisine, […].

Mr. Jones'un çok sarhoş olduğunu vurgulayan ifadenin çevirilerinde, çeşitli anlam bozucu eğilimlere rastlanmaktadır. Öncelikle, gerek Türkçe, gerekse Fransızca çevirilerde seçilen tümce yapıları ve sözcüklerin birbirlerinden oldukça farklı oldukları ancak tümünün Mr. Jones'un sarhoşluğunu yansıttığı dikkat çekmektedir. Anlam bozucu eğilimler ise kimi ayrıntılarda kendilerini göstermektedir.

Adıvar, Moralı, Demir, Üster, Dévil ve Simon, Mr Jones'un fenerinden yansıyan ışığın halka şeklinde olduğuna dair göstergeyi atlamışlar, hatta Moralı ve Demir ışıktan da söz etmemişler, böylelikle de "anlamın yok edilmesi" eğilimine birer örnek oluşturmuşlardır. Elbette fener olduğunda ışık da olduğu düşünebilir ve ışığın şekli de pek önemli gözükmeyebilir ancak çevirilerde yalnızca ana fikri aktarma gibi bir kaygı ve anlamı doğrudan etkilemeyen ayrıntıları atlama özgürlüğü olsaydı, metinlerin çevirileri yerine özetleri de pekala aynı görevi yerine getirebilirlerdi. Bu anlamda, ışığın halka şeklinde olduğunun ya da ışık sözcüğünün atlanması, olan bir göstergenin yok sayılması nedeniyle "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnektir ve sonucu da çeviri yokluğudur. Öte yandan, Özdenören bu ışığı halkalı olarak

tanımlamasına rağmen, aynı zamanda da özgün metinde bulunmayan bir niteliği, ışığın titrek olduğunu da çeviriye eklemiştir. Fenerin yayacağı ışığın, özellikle sarhoş bir adamın elinde sallanırken titrek olması olasılık dahilindedir. Bu noktada, özgün yapıtta bulunmayan ve ayrıca yorum da içeren bir öğenin çeviriye eklenmesiyle, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Eski tip, saplı fenerlerde sap, fenere tam sabit değildir, sap oynayınca fener de sağa sola oynar. Orwell, Mr. Jones'un sarhoşluğundan dolayı yalpalaması ve böylece fenerin de oynaması sonucunda oluşan görüntüyü ışık halkasının bir yandan bir yana dans etmesi olarak anlatmaktadır. Okyay, anlatımdaki tüm öğelere atlamadan yer vermesine karşın, bir anlatım bozukluğu sergilemektedir. Moralı ve Demir ise, Mr. Jones'un elindeki feneri salladığını ifade etmektedirler. Oysa bu, doğrudan feneri sallama eylemi değildir çünkü Mr. Jones feneri bilinçli olarak sallamamaktadır; fener, Mr. Jones'un sendelemesinden dolayı sallanmaktadır. Bu durum, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmesini gösterdiğinden, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Adıvar'a göre fener sağa sola ışık salmaktadır, Özdenören'e göre ışık yaymaktadır, Quéval'e göre Mr. Jones'un yolunu aydınlatmaktadır, hepsi de doğrudur çünkü fenerler bunun için vardır, Orwell'in fenerin ışığıyla ilgili olarak kullandığı dans etme benzetmesine Okyay, Dévil ve Simon çevirileri haricinde yer verilmemiş, Adıvar ve Quéval fenerin "sağa sola", Üster de "bir o yana bir bu yana" ışık verdiğinden söz ederek benzer bir anlam etkisi yaratmış ancak "dans etme" benzetmesi çevirilerinden eksilttikleri için "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Öte yandan, Dévil ise ışığın dansından söz ederken "zigzag" (çizme) ifadesini kullanmakta olup, sarhoş bir adamın elinde sallanan fenerin yansıtacağı ışığın zigzaglar oluşturması olasılık dahilindedir. Bu noktada, özgün yapıtta yer verilmiş çeşitli bilgilere dayanarak yoruma dayalı bir öğenin çeviriye eklenmesiyle, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Orwell'in, Mr. Jones'un arka kapıda çizmelerini tekmeleyerek çıkardığına ilişkin ifadesinden, bir ayağındaki çizmeyi diğer ayağının yardımıyla çıkardığı anlaşılmaktadır. Bu ayrıntı, kabalığın da bir göstergesi olabilir, sabırsızlığın da. Hatta sarhoşluktan dengesini bulamayıp, gücünün çizmelerini elle çıkarmaya yetmeyebileceği düşünülürse, sarhoşluğunu yeniden vurgulayan bir ayrıntı olarak da değerlendirilebilir. Özdenören, Dévil, Simon ve Quéval, Mr. Jones'un çizmelerini

tekme ile çıkardığını belirtmekte ancak diğer çevirmenler bu ayrıntıya değinmeyerek, "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturmaktadırlar. Öte yandan, bazı çevirmenler de bu noktada bir yandan anlamın bir kısmını yok ederken, bir yandan da özgün metinde bulunmayan bazı ayrıntılara çeviride yer vermektedirler. Moralı ve Üster Mr. Jones'un çizmelerini çıkarıp attığından, Okyay savurtarak ayağından çıkardığından, Demir çıkarıp fırlattığından söz etmektedir. Elbette, çizmeleri tekmeleyerek çıkarma eyleminin atma, savurtma ya da fırlatma eylemlerini de içerdiğini düşünebiliriz. Böyle düşünecek olursak, bu çevirilerde söz konusu olan "anlamın kaydırılması" eğilimi olacaktır çünkü bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlam üretilmiştir. Öte yandan, Moralı, Demir, Dévil ve Simon çevirilerinde, bot ya da çizme yerine ayakkabı sözcüğünü kullanılması ile, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış bir anlam üretilmiş ve "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Mr. Jones'un çizmelerini tekmeleyip çıkarttığı arka kapıyı, Moralı ve Demir küçük bir ilaveyle "evin arka kapısı" olarak ifade ederken, Dévil "servis kapısı", Simon "arka mutfak kapısı" ve Quéval de "mutfak kapısı" ifadelerini kullanmaktadır. Arka kapının "evin" arka kapısı olduğu anlaşıldığından, bu kullanım ile anlama ilişkin bir fark oluştuğu söylenemese de, metnin bu bölümünde yer almayan "evin" tamlayanının eklenmesi ile çeviriye ayrıca bir vurgu eklenmiş ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi böylelikle ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, arka kapının servis kapısı ya da mutfak kapısı olarak çevrilmesi de yine "anlamın aşırı yorumlanması"na örnek oluşturmaktadır çünkü kullanılan bu karşılıklar içlerinde arka kapıların servis kapısı ya da mutfak kapısı oldukları yorumunu da barındırdığından, özgün yapıttaki anlama aşırı bir yorum sunulması söz konusudur. Öte yandan, Özdenören'in "arka kapı"yı "kapının arkası" olarak çevirmesi, "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnektir, çünkü özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretilmiş ve sonucu "aykırı anlam" olmuştur.

Örnek 11: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 1.	Old Major, the prize Middle White boar […].
Adıvar, 3.	Orta-beyaz-boğa-domuz mükafatını almış olan ihtiyar Major […]
Özdenören, 5.	Orta –Beyaz domuz armağanını kazanan Old Major[…].
Moralı, 5.	Vaktiyle ödül kazanmış olan Koca Major denilen domuz[…].
Okyay, 5.	Panayırda Orta-Sıklet-Damızlık-Beyaz-Erkek Domuz ödülünü kazanmış ihtiyar Binbaşı […].
Demir, 11.	Beyaz bir erkek olan ödüllü Koca Major[…].

Üster, 17.	Koca Reis dedikleri, bir zamanlar ödül kazanmış kır erkek domuz[…].
Dévil, 3.	Le vieux Major, le Verrat Blanc primé de race Yorkshire […].
Simon, 7.	Le vieux Major, lauréat des porcs blancs intermédiaires […].
Quéval, 7.	Sage l'Ancien était un cochon qui, en son jeune temps, avait été proclamé lauréat de sa catégorie[…].

Çevirilerin incelenmesinden öncelikle "Middle White"ın anlamı konusunda farklı yorumlar olduğu görülmektedir. Öncelikle "Orta Beyaz" tanımından ne anlamamız gerektiğine, bu nitelemenin domuzun rengi ile mi, büyüklüğü ile mi yoksa farklı bir özelliği ile mi ilgili olduğuna bakacak olursak, Orta Beyaz ilk kez 1852 yılında Batı Yokshire'da domuzların sergilenmesi sırasında bir tür olarak ortaya çıkmış, bazı domuzlar Büyük Beyaz sınıfına dahil olabilecek kadar büyük olmadığından ancak üstün nitelikleri nedeniyle diskalifye edilmeleri de istenmediğinden bir danışma kurulu toplanmış ve Büyük Beyaz sınıfından çıkarılan domuzlar Küçük Beyaz sınıfı için uygun olmadığından Orta Beyaz adında üçüncü bir sınıf oluşturulmuştur.[647] Bu bilgilerden, Orta Beyaz tanımlamasının domuzların büyüklüğü ile ilgili olduğu sonucunu çıkarıyoruz. Bu bilgiye ulaştıktan sonra, çevirmenlerin yaptıkları seçimlere bakalım.

Adıvar'ın, "Orta-beyaz-boğa-domuz mükafatını almış olan ihtiyar Major" çevirisi, Orwell'in özgün metnindeki tüm bilgileri içermekle ve Old Major'ın ödül kazanmış bir domuz olduğu bilgisini aktarmakla birlikte, ödülün tam olarak ne olduğu anlaşılamamaktadır ve üstelik "boğa", Türkçede damızlık erkek sığır anlamında bilinip kullanıldığından domuzdan "boğa" olarak söz edilmesi kulağa yadırgatıcı gelmektedir. Yapılan çeviri özgün metindeki bilgilerin aralarına birer kısa çizgi koyularak sıralanmış bir kavram kargaşası gibi durmakta ve ayrıca kısa çizgiler Türkçe dilbilgisi kurallarına da uymamakta, anlamı adeta kesintiye uğratıp parçalamaktadır. "Orta-beyaz-boğa-domuz" ile ne kastedildiği açık değildir. Bu durum, domuzun varış kültüründe yakından tanınan bir hayvan olmamasından da kaynaklanmakta olabilir. Sonuç olarak, özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntılarını barındırmakla birlikte, anlamdan yoksun bir sözce üretilmiş ve "anlamın parçalanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Moralı'nın "vaktiyle ödül kazanmış olan Koca Major denilen domuz" şeklindeki çevirisi ise, öncelikle özgün metnin bu bölümünde bulunmayan "vaktiyle" belirtecinin kullanımı ile "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek

[647] British Pig Association, "middle white", http://www.britishpigs.org.uk/breed_mw.htm [23.09.2014].

sunmaktadır zira Old Major'ın bu ödülü ne zaman, yakın geçmişte mi, uzak geçmişte mi kazandığı açık değildir, oysa "vaktiyle" sözcüğü doğrudan uzak geçmişe işaret etmektedir ve bu nedenle de bu kullanımdan "aşırı çeviri" sonucu çıkmaktadır. Öte yandan Moralı, bunun tersi bir eğilimi de domuzun sınıflamasını belirten Orta Beyaz tanımlamasını çevirmeyerek ortaya koymaktadır. Böylelikle, "özgün metinde anlam üreten birimin silinmesi" durumu ortaya çıkmaktadır. Sonucu "çeviri yokluğu" olarak açıklanabilecek bu tür bir eğilim "anlamın yok edilmesi" olarak adlandırılmaktadır.

Özdenören'in, "Orta–Beyaz domuz armağanını kazanan Old Major" şeklindeki çevirisinde yer alan, "Orta-Beyaz domuz armağanı" özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntılarını barındırsa da, ne olduğu anlaşılmayan ve dolayısı ile de anlamdan yoksun bir ifadedir, ve bu nedenle de "anlamın parçalanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Orta-Beyaz domuz anlam ifade etmezken, Özdenören'in bir de "ödül" yerine "armağan" sözcüğünü tercih etmesi de varış metnini anlamsızlaştıran unsurlardan biridir. Armağan sözcüğü özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz değildir çünkü ödül, "bir başarı karşısında verilen armağan"[648] olarak tanımlanmaktadır. Ancak, her ödül bir yönüyle armağan olsa da, her armağan ödül değildir. Bu bağlamda, ödül yerine armağan sözcüğünün seçilmesi, Old Major'ın yarışmaya girmesine ilişkin üstü örtük göstergenin de ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Öte yandan, ifadede bir dil sorunu da vardır zira armağan kazanılmaz, ödül kazanılır.

Okyay, "Panayırda Orta-Sıklet-Damızlık-Beyaz-Erkek Domuz ödülünü kazanmış ihtiyar Binbaşı" çevirisi ile öncelikle "panayırda" dolaylı tümleci ile özgün yapıtta olmayan bir sözcüğün, dolayısı ile de göstergenin çeviri metne eklenmesi" yoluyla "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek sunmaktadır çünkü ödülün kazanıldığı yarışmanın nerede yapıldığına ilişkin bir bilgi özgün yapıtta yer almamaktadır. Kitabın yazıldığı tarih de göz önüne alınarak, bu tür yarışmaların o zamanlar yaygın olan panayırlarda[649], yani "genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini de taşıyan büyük pazar" yerlerinde kurulduğu, bundan çıkışla da Old Major'ın kazandığı yarışmanın panayırda yapılmış olması gerektiğine dair "anlamın aşırı yorumlanması" eğiliminin sonucu, "aşırı çeviri" olmuştur.

[648]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözcük, "ödül", http:// www.tdk.gov.tr /index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.542108a228a9d1.16293201 [23.09.2014].
[649] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "panayır", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option= com_gts& arama=gts&guid=TDK.GTS.547f86c82cbd03.94953548 [04.12.2014].

Öte yandan Okyay, Orta Beyaz yerine, Orta-Sıklet tanımını kullanarak, her ne kadar yine özgün metinde olmayan "sıklet" sözcüğünü çeviriye eklemiş olsa da, anlamı bozmak yerine tamamlamış ve böylelikle diğer çevirilere göre daha açık bir ifade yakalayabilmiştir. Öte yandan, "sıklet" sözcüğü özgün metinde doğrudan kullanılmasa da, "Middle White" sınıflamasının içinde dolaylı olarak var olan bir tanımlamadır ve bu nedenle de özgün metinde hiç olmayan bir kavram da değildir. Öte yandan, Adıvar çevirisinde olduğu gibi Orta-Sıklet-Damızlık-Beyaz-Erkek Domuz gibi uzun bir tanımlama, yine özgün metindeki bilgilerin aralarına birer kısa çizgi koyularak sıralanıp çevrilmiş bir kavram kargaşası gibi dursa da, seçilen sözcüklerden Old Major'ın ne yarışmasına katıldığı anlaşılmaktadır.

Demir'in "beyaz bir erkek olan ödüllü Koca Major" şeklindeki çevirisinde ise, metinde adı ilk defa geçen Old Major'ın bir domuz olduğu bilgisi atlanmış ve bununla da kalınmayarak domuzun sınıflamasını belirten Orta Beyaz tanımlamasını çevrilmemiş olup, böylelikle, "özgün metinde anlam üreten birimin silinmesi" ile "anlamın yok edilmesi" eğilimi iki kez ortaya çıkmaktadır.

Üster'in çevirisinde kullandığı "Koca Reis dedikleri, bir zamanlar ödül kazanmış kır erkek domuz" ifadesinde, öncelikle özgün metnin bu bölümünde bulunmayan "bir zamanlar" belirteci ile "özgün yapıtta olmayan bir sözcüğün, dolayısı ile de göstergenin çeviri metne eklenmesi" yoluyla çeviriye "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek sunmaktadır çünkü "bir zamanlar" ifadesi, uzak geçmişe işaret eder, oysa ki özgün metinde Old Major'ın bu ödülü ne zaman kazandığına ilişkin bir bilgi yoktur. Öte yandan Üster de Moralı gibi bunun tam tersi bir eğilimi de domuzun sınıflamasını belirten Orta Beyaz tanımlamasını çevirmeyerek ortaya koymaktadır. Böylelikle, "özgün metinde anlam üreten birimin silinmesi" durumu ile "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Üster Old Major'u tanımlamada "kır" sıfatını kullanmaktadır. Kır, "beyazla az miktarda siyahın karışmasından oluşan renk" olarak tanımlanmaktadır, oysa bu Middle White türünün rengi değildir. Middle White türü, hafif pembeye bakan bir beyazdır,[650] kaldı ki "kır" sözcüğü de İngilizceye "gri" olarak çevrilmektedir. Bu durumda Üster bu seçimi ile "özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretme" işlemi ile,

[650] bkz. British Pig Association, "middle white", http://www.britishpigs.org.uk/breed_mw.htm [23.09.2014].adresindeki görseller.

"anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Anlam saptırılmaktadır zira her ne kadar ikisi de beyaza baksa da, kır ile uçuk pembe aynı renk değildir.

Fransızca çevirilere gelecek olursak, Dévil "Le vieux Major, le Verrat Blanc primé de race Yorkshire" çevirisi ile, Old Major'ın ödüllü bir erkek domuz olduğunu söylemekle birlikte, orta büyüklükte olduğundan söz etmemekte ve böylelikle özgün metinde anlamı olan bir birimi silerek "anlamın yok edilmesi" eğilimini göstermektedir. Öte yandan Dévil, Old Major'ın Yorkshire ırkından olduğundan söz ederek özgün metinde yer almayan bir bilgiye çevirisine yer vermekte ve böylece çevirisinde " "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Son olarak, Quéval'in çevirisinde özgün metinde bulunmayan "gençliğinde" belirteci çeviride kullanılarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya konmuştur. Buna ek olarak, Old Major'ın Orta Beyaz türden olduğu söylenmemiş, bunun yerine sınıfında ödüllü bir domuz olduğundan söz edilmiştir. "Sınıf", genel ve hangi sınıf olduğunu açığa vurmayan bir ifadedir. Oysa Old Major'ın sınıfı bellidir. Bu noktada ortaya koyulan eğilim, "anlamın bulanıklaştırılması"dır. Old Major'ın özgün metinde açıkça belirtilen türü, çeviride yer almamaktadır.

Örnek 12: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 2.	God
Adıvar, 4.	Allah
Özdenören, 6.	Allah
Moralı, 6.	Allah
Okyay, 7.	Tanrı
Demir, 12.	Allah
Üster,	Tanrı
Dévil, 3.	Dieu
Simon, 9.	Dieu
Quéval, 9.	Dieu

"God" sözcüğünü Okyay ve Üster "Tanrı" olarak çevirirken, diğer Türk çevirmenler "Allah" sözcüğünü tercih etmişlerdir. Allah'ın sözlükte "kainatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı"[651] şeklindeki tanımına baktığımızda, Tanrı sözcüğü ile eşanlamlı olarak verildiğini görüyoruz. Bu yönden, düzanlam bağlamında bakıldığında Tanrı ya da Allah sözcüğünün seçimi arasında bir fark olmasa da, Tanrı aslında her din ve inanç için kullanılabilen bir sözcüktür. Allah ise Arapça bir sözcük olup, yaratan için Kuran-ı Kerim'de yer alan 99 isimden biridir. Bu anlamda Allah, İslam dinine özgü bir sözcüktür. Öte yandan, kitabın kahramanları

[651]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "Allah", http://www.tdk.gov.tr /index .php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54224a7be948e3.12365038 [24.09.2014].

domuzlar ile Allah kavramı birbiriyle çelişkilidir, zira domuz İslam inancında mekruh kabul edilir ve etini tüketmek de haramdır. Bu anlamda, İngilizce bir özgün metnin çevirisinde kullanılan Allah karşılığı, düzanlamda özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte, yananlam bağlamında yanlış bir anlam üretimi olduğundan, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Örnek 13: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 3.	[…] I feel it my duty to pass on to you such wisdom that I have acquired
Adıvar, 6.	[…] ömrüm boyunca elde edebildiğim akıl ve hikmeti size devretmeyi vazife biliyorum
Özdenören, 7.	[…] ömrüm boyunca elde ettiğim akıl ve hikmeti size devretmeyi bir vazife biliyorum.
Moralı, 8.	[…] edinebildiğim tecrübe ve bilgileri […] size iletmeyi bir borç bildim.
Okyay, 8.	[…] ömür boyu edindiğim hikmeti size aktarmayı görev sayıyorum.
Demir, 13.	[…] edinebildiğim bilgi ve tecrübelerimi size aktarmayı borç biliyorum.
Üster, 21.	[…] bugüne kadar edindiğim bilgileri, deneyimleri size aktarmayı görev biliyorum.
Dévil, 4.	[…] je me sens le devoir de vous transmettre le peu de sagesse que j'ai acquise
Simon, 11.	[…] il est de mon devoir de transmettre le peu de sagesse qu'il me fut donné d'acquérir.
Quéval, 10-11.	[…] je voudrais m'acquitter d'un devoir, car je désire de vous faire profiter de la sagesse qu'il m'a été donné d'acquérir.

Türkçe çevirilerde Okyay'ın kullandığı "edindiğim hikmet" karşılığını haricinde, diğer çevirmenler "wisdom" sözcüğünü bir yerine iki sözcükle karşılamayı tercih etmişlerdir. Adıvar ve Özdenören "akıl ve hikmet", Moralı "tecrübe ve bilgiler", Demir "bilgi ve tecrübeler", Üster ise "bilgiler ve deneyimler" karşılıklarını kullanmış, böylelikle özgün metindeki sözcüğü açarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Bu durum Fransızca çeviriler için geçerli değildir zira her üç çeviride de "wisdom" sözcüğü gerek anlam, gerekse ifade açısından sorunsuz bir şekilde "sagesse" sözcüğü ile karşılanmıştır.

Özgün yapıtta Old Major'ın "edindiği" bilgelik, Adıvar, Moralı ve Demir çevirilerinde –ebilmek ilavesi ile "edinebildiği" akıl, hikmet tecrübe, bilgi olarak geçmektedir. Edinmek ve edinebilmek anlamı ifade etmemektedir zira "edinebilmek" dendiğinde "alçakgönüllülük" yananlamı işin içine girmekte ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, özgün yapıtta olduğu gibi tüm Türkçe çeviriler ile Simon çevirisinde Old Major'ın "edindiği" belirtilen bilgelik, hikmet ya da bilgi, denetim ve tecrübeye ilişkin, Simon ve Quéval çevirilerinde bir takım dış etmenlerin katkısı ve muhtemelen bundan kaynaklı olarak

da bir tür bahşedilme durumu yansıtılmaktadır. Böylelikle ortaya çıkan, yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi olmaktadır.

Bunun yanı sıra, yine Quéval çevirisinde geçtiği şekliyle, Old Major'ın kendisine bahşedilen bilgelikten hayvanları "yararlandırmayı" istemesi de özgün metinde bulunmayan bir eklenti olarak, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır çünkü Orwell'in kullandığı "aktarmak" sözcüğü, yansız bir içeriktedir, oysa "yararlandırmak" sözcüğünde, birilerinin çıkarına ya da lehine işleyen bir durum söz konusudur. "Aktarmak" sözcüğünün çeviriye bu karşılıkla yansıması, anlamı farklılaştırmaktadır.

Son olarak, Dévil ve Simon çevirilerinde yer alan "le peu de sagesse" yani "azıcık bilgelik" Old Major'ı alçak gönüllü bir kişilik olarak göstermektedir. Özgün metindeki "such wisdom" yani "şu bilgelik", Dévil ve Simon'in kullandıkları anlamı vermemekte ve Old Major'a özgün metinden çıkarılamayacak bir nitelik atfedilmesi açısından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Öte yandan, diğer çevirilerin hiçbirine "such" sözcüğünün karşılığının yansıtılmaması ise, "bilgelik" sözcüğü üzerine yöneltilen vurguyu zayıflattığından, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Örnek 14: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 3.	Now, comrades, what is the nature of this life of ours? Let us face it: our lives are miserable, laborious and short.
Adıvar, 6.	Yoldaşlar! Acaba şu bizim hayatımızın mânâsı nedir? Bunu olduğu gibi anlıyalım: hayatımız sefil, kısa ve yüklüdür.
Özdenören, 7.	Yoldaşlar, şimdi, acaba şu bizim hayatımızın mânâsı nedir? Ona şöyle bir bakalım: Hayatımız sefil, zhmetli ve kısadır.
Moralı, 8.	Şimdi arkadaşlar, bizim yaşantımızın niteliği nedir? Bunu açıkça görelim. Yaşantımız kısadır, sefalet içinde, hiç durmadan çalışmakla geçer.
Okyay, 8.	Evet, yoldaşlar, nasıl bir şey şu sürdürdüğümüz hayat? Gerçeklerden kaçmayalım: Sefil, yorucu ve kısa bir hayattır bu.
Demir, 13.	Şimdi yoldaşlar, bizim hayatımızın özü nedir? Gelin bununla yüzleşelim. Kısa hayatımız sefalet içinde ve hiç durmadan çalışmakla geçer.
Üster, 21.	Evet yoldaşlar, yaşadığımız hayat nasıl bir hayattır? Açıkça söylemekten korkmayalım: Şu kısa ömrümüz yoksulluk içinde sabahtan akşama kadar uğraşıp didinmekle geçip gidiyor.
Dévil, 4.	Or donc, camarades, qu'est-ce qui caractérise notre vie ici-bas? N'hésitons pas à regarder les choses en face: notre si courte existance est toute entière vouée à la misère et au labeur.
Simon, 11.	Quelle est donc, camarades, la nature de notre existance? Examinons les faits qui nous confrontent: Notre vie est misérable, elle est pénible, elle est brève.
Quéval, 11.	Quelle est donc, camarades, la nature de notre existance? Regarons les choses en face: nous avons une vie de labeur, une vie de misère, une vie trop brève.

Bu konuşma, Old Major'ın hayvanları toplantıya çağırmadaki asıl amacını açıklayacağı bölümün başı olduğundan önem taşımaktadır. Tümcelere baktığımızda,

kısa, öz, net, açık ve anlaşılır olduklarını görüyoruz. Old Major, yanıt beklemeden, yalnızca topluluk üzerinde belli bir etki yaratmak amacıyla bir soru sormakta ve sorusunun yanıtını da yine kendisi vermektedir, bu nedenle de sözkonusu olan gerçek bir soru değil, sözde sorudur. Öncelikle, Sovyetler Birliği'nde ve diğer komünist rejim uygulanan ülkelerde kişilerin birbirine hitapta kullandıkları "tavariş" olarak okunan "товарищ"[652] sözcüğü, Türkçede bu bağlam söz konusu olduğunda "yoldaş" olarak geçer. Orwell'in "comrade" olarak kullandığı bu sözcük tüm diğer çevirilerde "yoldaş" sözcüğü ile karşılanırken, Moralı bu sözcüğü "arkadaş" olarak çevirmeyi tercih etmiş ve bu durum Rus Devrimi'ne ve komünizme göndermede bulunan göstergenin belirginliğini yitirmesine neden olmuştur. Hayvanların birbirine hitap ederken kullandıkları ve aslında komünist rejimin uygulandığı ülke vatandaşlarının birbirine hitap tarzını anıştıran bu ifade, taraflar arasında bir görüş ve fikir birliğine, birlikte hareket etme durumuna işarettir. "Arkadaş" ise bu ayrıntıları kapsamayan, daha genel bir ifadedir. Bu yüzden, çeviri metinde eksik bilgi verilip, yetersiz anlam üretildiğinden, "anlamın eksik yorumlanması " eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Orwell'in hayvanlara hitap ederken bir geçiş olarak kullandığı "now" sözcüğü, Adıvar ve Özdenören tarafından çeviriye yansıtılmamış ve böylelikle hayvanların dikkatini çekmek üzere kullanılan bu vurgunun ortadan kaldırılmasıyla "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur çünkü topluluklara yapılan ve özellikle propagandaya yönelik hitabetlerde bu tür dikkat çekme amaçlı vurgulara sıkça rastlanır. Old Major'ın belli bir amaç uğruna gerçekleştirdiği bu konuşmadan vurgunun eksiltilmesi bu nedenlerle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Hayvanların yaşantısını sorgulayan Old Major'ın, "doğa, öz, nitelik, mahiyet, içerik" gibi anlamlara gelen "nature" sözcüğünü, "mânâ" sözcüğü ile karşılayan Adıvar ve Özdenören ile, sorunun genel havasını farklı bir içerik ile karşılayan Okyay ve Üster çevirileri özgün metindeki anlam ile tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış bir anlam üreterek "anlamın bozulması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadır.

Orwell'in kendi sorduğu soru ile, yine kendi verdiği yanıt arasında yer alan ve hayvanları sorunun yanıtıyla yüzleşmeye çağıran "let us face it" ara tümcesine karşılık olarak Adıvar çevirisinde yer alan "bunu olduğu gibi anlayalım", Özdenören

[652] Dictionarist TR, "товарищ" http://nedir.dictionarist.com/%D1%82%D0%BE%D0% B2%D0% B0%D1%80%D0%B8%D1%89 [08.10.2014].

çevirisinde yer alan "ona şöyle bir bakalım", Moralı çevirisinde yer alan "bunu açıkça görelim", Dévil çevirisinde yer alan "olaylarla yüzleşmekte tereddüt etmeyelim" ifadeleri ile, özgün metinde yer alan "yüzleşelim" ifadesindeki netlik ve keskinlik yumuşatıldığından "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Üster çevirisindeki "açıkça söylemekten korkmayalım" ifadesiyle de, özgün metinle tümüyle ilintiziz olmamakla birlikte yanlış bir anlam üretilerek "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmaktadır. Simon ise "karşı karşıya geldiğimiz gerçekleri inceleyelim" diyerek, özgün metinde açık seçik dile getirilmiş bis anlamı belirsiz hale getirerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Son olarak, Old Major'ın hayvanların yaşamı ile ilgili birbiri ardından kısa ve net olarak sıraladığı "yaşamımız sefil, zor ve kısadır" şeklindeki üçlü saptamanin içeriği olduğu kadar şekli de önemlidir çünkü üç vurgunun ardarda sıralanması bütün olarak hayvanların özellikle dikkatini çekecek bir gösterge oluşturmaktadır. Moralı, Demir ve Üster bu üçlü vurgunun içeriğini korusalar da şekil olarak bölmüş ve etkisini dağıtmış, böylelikle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Başka bir deyişle, söylemin içeriği aktarılmış ancak vurgusu atlanmış, böylelikle vurguyla sağlanacak anlam eksiltilmiştir. Simon "yaşamımız sefildir, zordur, kısadır" ifadesi ile yardımcı fiili vurgunun her bölümünde tekrarlayıp pekiştirirken, Quéval de benzer şekilde "yaşam" sözcüğünü vurgunun her bölümünde "yaşamımız sefildir, yaşamımız zordur, yaşamımız kısadır" şeklinde tekrar ederek pekiştirmekte ve çoğaltılan vurguyla katma anlam yaratarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Old Major'ın yaptığı bu konuşma etki yaratma amaçlı ve dolayısıyla da propaganda içerikli olduğundan, özgün metinde kullanılan vurguların çeviriye daha zayıf ya da daha güçlü aktarılması verilen ileti de doğrudan etkilediğinden özel önem taşımaktadır.

Öte yandan Moralı ve Demir özgün metinde ifade edilmediği halde hayvanların "hiç durmadan çalıştığını, Üster "sabahtan akşama kadar uğraşıp didindiğini", Dévil yaşamlarının sefalet ve emeğe "adandığını" ifade ederek, yapılan eylemi kutsallaştırarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar çünkü özgün metinde bu ifadeler yoktur. Olmayan öğeler çeviriye eklenerek, "aşırı çeviri" sonucu ortaya çıkmıştır.

Örnek 15: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 5.	That is my message to you comrades: Rebellion!
Adıvar, 8.	İşte size diyeceğim budur, yoldaşlar: İsyan!
Özdenören, 9.	Yoldaşlar, işte size mesajım: İsyan!
Moralı, 10.	İşte arkadaşlar, size öğüdüm budur: İsyan etmeli!
Okyay, 10.	İşte size diyeceğim bu, yoldaşlar: İsyan!
Demir, 15.	-
Üster, 25.	İşte söylüyorum yoldaşlar: Ayaklanın!
Dével, 5.	"Révolte! Révolte!" tel est mon message et mon mot d'ordre
Simon, 14.	Tel est mon message, camarades: la Rébellion
Quéval, 14.	C'est là mon message, camarades. Soulevons-nous!

Old Major'ın durumun ne olduğunu açıkladıktan sonra, ne yapılması gerektiğine de açıklık getirmektedir. Asıl konuya gelindiği noktada da son derece net olunması, kitle üzerinde yaratılacak etki açısından önemlidir. Old Major, iletisini tek bir sözcükle özetlemektedir: İsyan! Adıvar, Özdenören, Okyay ve Simon tek sözcükten oluşan bu vurguyu varış metnine aynı şekilde aktarırken, Moralı "isyan etmeli" şeklindeki ifadesi ile tek ancak çok etkili "isyan" ünleminin vurgusunu dağıtıp azaltarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır zira –meli eki zorunluluk değil, gereklilik ifade etmekte olup, tavsiye niteliğindedir ve bu nedenle de isyanın kaçınılmazlığı tam olarak yansıtılmamaktadır. Dével ünlemi tümce başına alarak yerini değiştirmekte ve iki kez tekrar edip ek vurgu yaratarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Öte yandan, özgün metinde vurgu olarak kullanılan "isyan!" sözcüğünün yerine, Üster özgün metinden farklı olarak ikinci çoğul kişiye, yani seslendiği hayvanlara yönelik emir çekimi kullanmış ancak bu bölümde asıl önemli nokta olan vurgu korunmuş, hatta belki de bire bir aktarımda olacağından daha iyi yansıtılmıştır, çünkü "isyan" sözcüğü ad olsa da, aslında emir kipi olarak anlaşılmak üzere kullanılmıştır. Quéval ise birinci çoğul kişi kullanımından kaynaklı olarak Old Major'ın kendisini de içine alan birinci çoğul istek kipi kullanmış ve "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur, zira çok yaşlı olan Old Major'ın fiilen bir ayaklanmaya katılması mümkün gözükmediği gibi, yine yaşından dolayı buna ömrünün yetmesi de söz konusu değildir.

Orwell'in "ileti" olarak kullandığı sözcüğü içeriği farklı olan "öğüt" sözcüğü ile karşılayan Moralı çevirisi, özgün yapıtta örtük olan bir anlamın görünür biçimde dile getirilmesi nedeni ile "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluştururken, Dével de çevirisine özgün metinde olmayan bir ekleme yapmış, iletisinin bu

olduğunu vurguladıktan sonra, "ben onu bilir onu söylerim" dercesine "düsturum da budur" ifadesi ile "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine ve aynı zamanda da "yoldaşlar" hitabını kullanmayarak anlam üreten birimi silmesinden dolayı da "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Öte yandan, Demir de bu bölümü hiç çevirmeden atlayarak aynı eğilimi göstermiştir.

Örnek 16 : Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler -8

Orwell, 5.	No argument must lead you astray.
Adıvar, 9.	Hiçbir delil sizi bu yoldan çıkarmasın.
Özdenören, 9.	Hiçbir delil sizi bu yoldan saptırmasın.
Moralı, 10.	Hiçbir itiraz sizi yolunuzdan saptırmasın.
Okyay, 11.	Kim ne derse, nasıl derse desin, zihninizi çelmemeli.
Demir, 16.	İleri sürülen hiçbir fikir işlenilen hiçbir ihanet sizi yolunuzdan saptırmasın.
Üster, 26.	Hiçbir tartışma sizi yolunuzdan saptırmasın.
Dévil, 5.	Ne vous laissez égarer par aucun argument fallacieux.
Simon, 15.	Qu'aucune discussion jamais ne vous égare.
Quéval, 14-15.	Nul argument ne vous fera prendre des vessies pour des lanternes.

Özgün metinde kullanılan "argument" sözcüğünün çeşitli Türkçe karşılıkları vardır ancak bu anlamlardan tümü, özgün metindeki bağlamla uyumlu değildir. "Hiçbir gerekçelendirme / neden sizi yolunuzdan saptırmamalı" şeklinde aktarılabilecek bu tümce, Adıvar ve Özdenören çevirilerindeki "delil" karşılığı ve Moralı çevirisindeki "itiraz" karşılığı ile özgün metindeki bağlamla ilintisi olmayan bir anlam üretmekte ve "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Okyay çevirisinde kullanılan ifade özgün metindeki anlamla uyum sağlasa da özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunduğundan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturılmaktadır. Demir çevirisinde, "ileri sürülen hiçbir fikir" ifadesinde "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi söz konusudur. Öte yandan, ifadenin devamında yer alan "hiçbir ihanet" ifadesi ise, özgün metinle ilintisi olmayan bir anlam üretmekte ve böylelikle "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Üster ve Simon çevirilerinde kullanılan "tartışma" karşılığı ise, "gerekçe" ya da "neden" sözcükleriyle sağlanabilecek anlamı daralttığından, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır çünkü özgün metinin bağlamında genel olarak her tür gerekçe ya da neden kastedilmektedir, oysa ki "tartışma" bir gerekçe türüdür.

Dévil çevirisinde "gerekçelendirme" sözcüğüne "yanıltıcı" sıfatı eklenmiş ve böylece "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Quéval çevirisinde yer verilen deyimle elde edilen "hiçbir gerekçe mesaneyi fener sanmanıza neden olmayacak", yani "hiçbir gerekçe sizi yanıltmayacak" anlamına gelen karşılık ise "anlamın bozulması" eğilimine örnektir zira özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz

olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmiştir. Öte yandan, özgün metinde kullanılan "saptırmamalı" çekimi, dilek kiplerinden gereklilik kipinin 3. tekil çekimidir. Okyay dışında kalan tüm çevirilerde, yine dilek kiplerinden olan emir kipinin 3. tekil çekimi ile 2. çoğul çekimi kullanılarak, "anlamın kaydırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Örnek 17: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 9

Orwell, 5, 6.	There were only four dissentients, the three dogs and the cat, who was afterwards discovered to have voted on both sides.
Adıvar, 10.	Sadece üç köpekle bir kedi muhalif kaldılar.
Özdenören, 11.	Sadece üç köpekle bir kedi muhalif kaldılar; bunlar da daha sonraları çekimser davrandılar.
Moralı, 11.	Yalnız dört aleyhte oy verildi, üç köpekle kedinin oyları. Kedinin her iki tarafa oy vermiş olduğu sonradan meydana çıktı.
Okyay, 12.	Yalnızca üç köpekle, kedi muhalif kaldılar. Sonunda kedinin, iki tarafa da oy verdiği anlaşıldı.
Demir, 16.	Üç köpekle kedinin dört oyu hariç farelerin yoldaş olduğuna karar verildi. Kedinin de her iki tarafa oy verdiği sonradan ortaya çıktı.
Üster, 26.	Yalnızca dört karşı oy çıkmış, onlar da üç köpekle kediden gelmişti. Sonradan kedinin hem evet, hem de hayır oyu kullandığı anlaşıldı.
Dévil, 6.	On ne compta que quatre opposants : les trois chiens et le chat ; encore s'aperçut-on plus tard que ce dernier avait voté pour les deux partis à la fois.
Simon, 16.	Il n'y eut que quatre dissidents : les trois chiens et le chat qui on s'en aperçut ensuite, avait voté pour et contre.
Quéval, 15-16.	Quatre voix furent seulement d'une voix contraire : les trois chiennes et la chatte (on le découvrit plus tard, celle-ci avait voté pour et contre).

Adıvar çevirisinde, kedinin her iki yönde de oy kullanıldığına ilişkin tümce atlanarak "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya koyulmuştur. Özdenören, bu ifadenin içine köpekleri de katmakta, üstelik "daha sonraları çekimser kaldıkları" gibi özgün metinle ilintili olmayan bir ifadeye yer vererek "anlamın saptırılması" eğilimini ortaya koymuştur.

Özgün metinde kediden "she" olarak söz edilmekte ve buradan da dişi kedi olduğu anlaşılmaktadır. Dévil ve Simon, dişi kediyi erkek kedi gibi aktardıklarından karşıt anlam üreterek "anlamın çarpıtılması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Quéval ise, hem üç köpeği, hem de kediyi dişi olarak göstermektedir. Üç köpekten Bluebell ve Jessie'nin yavrulamaları nedeniyle dişi oldukları özgün metinden anlaşılmaktadır. Metinde üçüncü köpek Pincher'ın dişi ya da erkek olduğuna ilişkin bir bilgi yoktur, kaldı ki iki dişi köpek yavruladığına göre çiftlikte erkek köpek de olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, metinde bu üç köpek ile, Bluebell ve Jessie'nin yavruladığı dokuz köpekten başka köpekten söz edilmediğine göre, Pincher'ın erkek olduğu kabul edilebilir. Bu durumda, erkek olan Pincher'ın da Quéval tarafından dişi gösterilerek "chiennes" (dişi köpekler) ifadesinin kullanımıyla "anlamın çarpıtılması"

eğilimi ortaya koyulmuştur. Quéval ayrıca, özgün metinde parantez kullanılmadığı halde, kedinin her iki yönde de oy kullanıldığının sonradan ortaya çıktığına ilişkin bölümü parantez içine almıştır. Böylece bu bilgiyi, özgün metinden farklı olarak bir ayrıntı gibi sunmuş ve çevirisinde özgün metinde bulunmayan bir çeşit yorum kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur çünkü bu bilginin bir ayrıntı olduğu metne getirilmiş aşırı bir yorumdur.

Örnek 18: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 10

Orwell, 6.	No animal must ever live in a house, or sleep in a bed, or wear clothes, or drink alcohol, or smoke tobacco, or touch money, or engage in trade.
Adıvar, 10	Hiçbir hayvan evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, esvap giymemeli, alkol içmemeli, tütün içmemeli, paraya el sürmemeli, ticaret yapmamalıdır.
Özdenören, 10,	Hiç bir hayvan evde yaşamamalı, yatakta uyumamalı, elbise giymemeli, alkol içmemeli, tütün içmemeli, paraya dokunmamalı, ticaret yapmamalıdır.
Moralı, 11-12.	Hiçbir hayvan ev içinde yaşamayacak, yatakta yatmayacak, elbise giymeyecek, alkol ve tütün içmeyecek, paraya el sürmeyecek, ticaret yapmayacak.
Okyay, 12.	Hiçbir hayvan evde oturmamalı, yatakta yatmamalı, elbise giymemeli, içkiyle sigara kullanmamalı, paraya elini sürmemeli, ticaret yapmamalıdır.
Demir, 17.	Hiçbir hayvan evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, elbise giymemeli, alkol ve tütün içmemeli, paraya dokunmamalı, ticaret yapmamalıdır.
Üster, 27.	Hiçbir hayvan asla bir evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, giysi giymemeli, içki ve sigara içmemeli, paraya el sürmemeli, ticaretle uğraşmamalı
Dévil, 6.	Habiter une maison, dormir dans un lit, porter des vetêments, boire de l'alcool, fumer, manier de l'argent, se livrer au commerce, autant d'habitudes qu'un animal devra s'interdir à jamais.
Simon, 16.	Jamais aucun animal ne devra vivre dans une maison, dormir dans un lit, s'affublerde vêtements, boire de l'alcool, fumer, toucher de l'argent ou faire du négoce.
Quéval, 16.	Jamais animal n'habitera une maison, ne dormira dans un lit, ne portera de vêtements, ne touchera à l'alcool ou au tabac, ni à l'argent, ni ni fera négoce.

Bu bölümde Orwell, hayvanların yapmamaları gereken eylemleri tek tek sıralarken, her bir yasak eylemin başında "or" yani "ya da" vurgusunu kullanarak etki yaratmakta, bu vurgu ile aynı zamanda eylemler arasında bir duraklama vererek daha açık ve net olarak anlaşılmalarını sağlamaktadır. Bu vurguyu "ne .... ne de" şeklindeki farklı bir karşılıkla yalnızca "paraya el sürmek" ve "ticaret yapmak" noktaları üzerinde kullanan Quéval dışında hiçbir çevirmen kullanmamış ve bu nedenle de özgün tümcedeki vurguların çeviride kullanılmaması ile "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Öte yandan, özgün metindeki "asla" sözcüğü Adıvar, Özdenören Moralı ve Demir çevirilerinde atlanarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine birer örnek oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra, özgün metindeki gereklilik kipinin karşılanmasında "(kendine) yasaklamak", yani bir tür kaçınmak ifadesini kullanan Dévil ile, yasaklama ile ilgili bir ifadeyi doğrudan kullanmaksızın, yasaklama anlamını veren Moralı ve Quéval çevirileri, bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında

gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretmeleri açısından "anlamın kaydırılması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar.

Örnek 19: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 11

Orwell, 8.	The singing of this song threw the animals into the wildest excitement.
Adıvar, 12.	Bu havayı dinlemek hayvanları fevkâlade coşturdu.
Özdenören, 12.	Bu şarkının söylenişi hayvanları derin bir coşkunluğa boğmuştu.
Moralı, 14.	Bu şarkıyı dinlemek hayvanları çok heyecanlandırmıştı.
Okyay, 14.	Bu şarkının söylenmesi hayvanları fena halde coşturdu.
Demir, 19.	Bu şarkı hayvanları vahşi serüvenlerde gezdiriyordu.
Üster, 29.	Şarkı, hayvanların yüreğine yabanıl bir coşku salmıştı.
Dével, 7.	Ce chant jeta les animaux dans un délire de surexcitation.
Simon, 19.	Ce chant porta les animaux au comble de l'agitation.
Quéval, 18.	D'avoir chanté un chant pareil suscita chez les animaux l'émotion, la fièvre et la frénésie.

Özgün metne göre Old Major, *İngiltere'nin Hayvanları* adlı şarkıyı söylemeye başlamakta ve şarkının sonuna gelmeden diğer hayvanlar da ona katılmaktadırlar. Orwell'in "bu şarkının söylenmesi" şeklinde kullandığı ifade, genel bir ifadedir, yani hayvanların şarkıyı söylemiş olma durumunu dışlamamaktadır. Oysa Adıvar ve Moralı hayvanların şarkıyı dinlediklerinden söz etmekte, böylelikle şarkıya katılmadan dinlemekle yetinmişler gibi bir anlam oluşmaktadır. Ancak bir sonraki tümcede, hayvanların şarkının sonuna gelmeden Old Major'a katıldıkları belirtilmektedir. Hayvanların şarkıyı dinledikleri doğru olmakla birlikte, bu fiilin kullanılması anlamı sınırlamakta ve böylece "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Quéval'in tümcesine "bu şarkıyı söylemek" olarak başlaması ise, bir sonraki tümcede hayvanların aslında şarkıyı son anda katılıncaya kadar Old Major'ın ağzından dinledikleri bilgisi ile tam örtüşmemektedir. Bu başlangıç, anlamı sınırlayıcı bir özellik taşıdığından yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine başka bir örnek teşkil etmektedir. Sonuçta hayvanları etkileyen "şarkının söylenmesi"dir, ki bu mutlaka bizzat kendi söyledikleri bölümle ilgili olmayıp, Demir, Üster, Devil ve Simon, söylemek ya da dinlemek fiillerini kullanamayıp doğrudan "şarkı"nın yarattığı etkiden bahsederek, özgün metnin "şarkının söylenmesi" ifadesiyle yarattığı genellemeyi yakalamışlardır. Ancak, şarkının "söylenmesi" ile ilgili gösterge belirginliğini kaybetmiştir, ki hayvanları asıl heyecanlandıran bir olgu olarak bu şarkı değil, Old Major tarafından söylenen şarkının dinlenmesi ve sonrasında da hayvanlarca söylenmesi sırasında verdiği duygudur ve bu belirsizlik nedeniyle "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine birer örnek oluşmaktadır. Öte yandan, Demir çevirisinde yer aldığı şekliyle, şarkının hayvanları vahşi serüvenlerde gezdirmesine ilişkin ifade, özgün metindeki çeviri

biriminin kimi kalıntılarını taşımakla birlikte, özgün metinle örtüşecek bir anlam yansıtmamaktadır, bu nedenle de "anlamın parçalanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Adıvar'ın şarkı yerine "hava" sözcüğünü tercih etmesi, özgün metinle yine bir şekilde ilintili ancak yanlış anlam üretimidir, bu nedenle de "anlamın bozulması" eğilimine bir örnektir. Hava sözcüğünün ezgi ya da türkü gibi anlamları vardır ve genellikle belli bir yöreye özgülüğü çağrıştırmaktadır. Bu anlamda, hava bir şarkı türü olsa da, anlamı daha kısıtlıdır, bu nedenle de şarkı ile ilintili olmakla birlikte aynı şey de değildir.

Orwell'in kullandığı "excitement" sözcüğüne karşılık, Dévil'in seçtiği "surexcitation", hayvanların coşkusunun aşırılığını vurgulamaktadır. Bu aşırılık Orwell'de "wildest" sözcüğü ile gösterilmiş olsa da, "surexcitation" seçimine neden olacak "overexcitement" gibi bir ifade özgün metinde yoktur, kaldı ki "wildest excitement" ile yapılan ikili pekiştirme, zaten yine coşkunluk ya da taşkınlığı vurgulayan "délire de surexcitation" ile sağlanmıştır. Bu anlamda, "excitement" sözcüğü bağlamında Dévil'in seçtiği "surexcitation" karşılığı, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Simon ise, aynı sözcüğü "agitation" olarak çevirmiştir. "Agitation" sözcüğü İngilizcede de aynı yazılış ile bulunmasına rağmen, Orwell'in yapmadığı bir tercihi Simon kullanmaktadır. "Agitation"sözcüğünün "excitement" sözcüğü ile ortak sayılabilecek kimi anlamları olsa da, "agitation" olumsuz çağrışımları ile de ön plana çıkabilen bir sözcüktür. Bu anlamda, "agitation" sözcüğünün seçimi ile hayvanların yaşadığı coşkuya galeyan, kızıştırma, kışkırtma ya da huysuzluk gibi yananlamlar da eklenebildiğinden, bu seçimle özgün yapıttaki anlama aşırı bir yorum sunularak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Son olarak Quéval hayvanların yaşadığı yoğun coşkuyu üç ayrı sözcükle ifade etmiştir. Quéval çevirisine göre böyle bir şarkıyı söylemek hayvanlarda heyecan, coşku ve çılgınlığa neden olmuştur. "Frenesie" sözcüğü, çılgınlıkla birlikte bir yandan da öfkeye, hatta öfkeden köpürmeye de işaret etmektedir, ki bu da Simon'un "agitation" seçiminde olduğu gibi olumsuz yananlam getirmektedir. Elbette, hayvanların coşkusunun olumlu mu, olumsuz mu olduğu konusu hem okur olarak metni nasıl okuduğumuza, hem de olaya kimin açısından baktığımıza göre değişebilecektir. Birkaç tümce sonra şarkıyı söylemenin hayvanların çok hoşuna

gittiği belirtilmektedir. Demek ki şarkı sırasında duydukları coşku, hayvanlar açısından olumlu bir duygudur. Ancak bu coşkunun birilerine karşı başlatılan bir hareketin yansıması olduğu ve dışarıdan bakan için büyük olasılıkla yığın psikolojisinden kaynaklanan taşkınlık olarak yorumlanacağı ve tehlike sayılabileceği düşünülürse, bu coşkunun birileri için olumsuz bir görüntü olduğu ve muhtemelen yine o birileri açısından hiç de iyi bir yönde sonuçlanmayabileceği düşünülebilir. Özgün metinde kullanılan "wildest" sözcüğünün Türkçede çeşitli karşılıklarına baktığımızda ise hayvanların coşkusunu olumlu bir bakış açısıyla "delişmen" bir coşku olarak da tanımlayabiliriz; azgın, kızgın ya da barbarca bir coşku olarak da. Ancak, Quéval, üç ayrı sözcük seçimiyle özgün metinde bir tamlayan ve bir de tamlanandan oluşan ifadeyi aralarında virgül olan üç ayrı sözcükle karşılamakta ve anlamda bir pekişme sağlayarak vurguyu arttırmaktadır. Bu bağlamda bu örneği "anlamın aşırı yorumlanması" kapsamında değerlendirmek mümkündür zira vurgu iletiyi dönüştürme gücüne sahiptir.

Örnek 20: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 12

Orwell, 8.	Three nights later Old Major died peacefully in his sleep. His body was buried at the foot of the orchard.
Adıvar, 13.	Üç gün sonra Major uyurken sükûn içinde öldü ve leşi yemişliğin kenarına gömüldü.
Özdenören, 13.	Üç gün sonra ihtiyar Major uyurken sessiz sedasız öldü. Vücudu, yemiş bahçesinin alt ucunda bir yere gömüldü.
Moralı, 15.	Üç gün sonra Koca Major uyurken ölüverdi. Cesedi meyve fidanlığının ucundaki bir yere gömüldü.
Okyay, 16.	Üç gece sonra ihtiyar Binbaşı, uykusunda huzur içinde öldü. Leşi, meyve bahçesinin kıyısına gömüldü.
Demir, 20.	Üç gece sonra koca Major, yumuşak bir ölümle karşılaşıverdi. Vefat Mart ayının ilk günlerine rastlamış, meyve bahçesinin ucunda bir yere gömülmüştü Koca Major'un cesedi.
Üster, 30.	Koca Reis, üç gece sonra, uykusunda huzur içinde öldü. Meyve bahçesinin kıyısında bir yere gömdüler.
Dévil, 7.	Trois jours plus tard, le vieux Major s'éteignait paisiblement durant son sommeil. On l'enterra au fond du verger.
Simon, 20.	Trois nuits plus tard, le vieux Major mourut dans la paix du sommeil. Son corps fut enterré dans le bas du verger.
Quéval, 20.	Trois nuits plus tard, Sage l'Ancien s'éteignait paisiblement dans son sommeil. Son corps fut enterré en bas du verger.

Özgün yapıtta Orwell'in "üç gece sonra" olarak kullandığı zaman dilimi, Adıvar, Özdenören, Moralı ve Dévil çevirilerinde "üç gün sonra" olarak geçmektedir. Üç gece sonra ya da üç gün sonra, zaman uzunluğu bakımından farklı süreler olarak görünmese de, toplantı da gece olmuştur, Old Major da gece ve hatta uykusunda ölmüştür, tüm bunların ötesinde özgün metinde "üç gece sonra" ifadesi tercih edilmiştir. Çevirilerde yapılan tercih ile, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz

olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Düşüncelerini yaptığı toplantıda hayvanlarla paylaşma olanağı bulan ve onlara başkaldırmaları gerektiğini de açıkça ifade eden Old Major, üç gece sonra Adıvar çevirisine göre "sükûn içinde", Özdenören çevirisine göre "sessiz sedasız", Okyay ve Üster çevirilerine göre ise "huzur içinde" ölmüştür. Aslında, sözlüğe göre bu sözcüklerin tümü hatta fazlası, "peacefully" sözcüğüne karşılık olabilmektedir, ancak Old Major'ın durumunu en bütünlüklü olarak tanımlayan "huzur içinde" ifadesidir çünkü bildiklerini aktarmayı görev bilmiş ve bunu gerçekleştirmeyi de başarmış olduğundan, ruhunu bunun verdiği huzurla teslim etmiştir. Hiç kuşkusuz uykudaki bu ölüm "sükûn içinde" ve "sessiz sedasız" bir ölümdür ancak asıl önemli olan Old Major'ın ölümünün sessizce gerçekleşmiş olmasından çok, gönül rahatlığı ile gerçekleşmiş olmasıdır. Bu anlamda Adıvar ve Özdenören çevirileri, anlamı özgün metinde olduğundan daha az belirgin bir şekilde ortaya koyduklarından, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Moralı çevirisinde ise, Old Major'ın "gönül rahatlığı" ya da "huzur içinde" öldüğü bilgisi çevrilmeden atlandığından, "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Moralı çevirisindeki "ölüverdi" ve Demir çevirisindeki "ölümle karşılaşıverdi" ifadelerinde, bir kurallı birleşik fiil olup, çabukluğa ve beklenmedikliğe işaret eden tezlik fiili yer almaktadır. Bu kullanım ile, fiile çabukluk görünümü kazandırılmaktadır. Old Major, yakında öleceğini hissetmiş ve bunu düzenlediği toplantıda diğer hayvanlarla paylaşmıştır. Bu anlamda, Old Major'ın ölümünün beklenmedik olduğu doğru değildir. Özgün metinin söz konusu tümcesinde, ne bu ölümün beklenmedikliğine, ne de çabukluğuna ilişkin bir gösterge de bulunmamaktadır, üstelik çabukluk, göreceli bir kavramdır. Bu nedenle, her iki çeviride de tezlik fiilinin kullanımıyla yaratılan çabukluk görünümü ile özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulduğundan, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, Demir çevirisindeki "yumuşak bir ölümle karşılaşıverdi" ifadesi, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ile "aşırı çeviri" sonucunu getirmesinin yanı sıra, aynı zamanda Türkçe için "yumuşak bir ölüm" ifadesiyle alışılmışın dışında bir benzetme içermektedir. Bu ifadede anlam söz konusu olmamakla birlikte, özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntıları

mevcuttur ve bu nedenle "anlamın parçalanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Bunların yanı sıra, Demir çevirisinde ölüm için kullanılan "vefat" sözcüğü ile, Dévil ile Quéval çevirilerinde kullanılan "s'éteigner" yani "sönmek" ifadesi de hem saygı yananlamı içerdiklerinden, hem de ölümü daha nezaketli bir anlatımla dile getirmekte kullanıldıklarından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar zira özgün metinde doğrudan "ölmek" ifadesi kullanılmaktadır. Özgün metin ve diğer tüm çevirilerde Old Major "uykusunda huzur (ya da sessizlik) içinde" ölürken, Simon çevirisinde "uykunun huzuru içinde" ölmekte ve bu durum da "anlamın bozulması" eğilime bir örnek oluşturmaktadır çünkü özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmektedir. özgün metne göre Old Major'ın kendisi huzurludur, çeviride huzurlu olan ise uykudur.

Old Major'ın ölüsü için Adıvar ve Okyay "leş", Moralı ve Demir" ceset", Özdenören "vücut" sözcüğünü kullanmaktadır. İngilizcede "body" sözcüğü hem canlı, hem de ölü beden için kullanılmaktadır. Aynı durum Fransızca "corps" sözcüğü için de geçerlidir. Ancak Türkçede, ölü beden için "vücut" sözcüğü kullanılmamaktadır. Bu anlamda Özdenören çevirisinde Old Major'ın ölü bedeninden vücut olarak söz edilmesi kulağa uyumsuz olarak gelmekte olup, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır çünkü vücut sözcüğünde ölüm yananlamı bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, Türkçede canlı beden için vücut denirken, ölü beden için bir ayrım daha bulunmakta, insan ölüsüne "ceset", hayvan ölüsüne ise "leş" denmektedir. Old Major bir domuz olduğundan, Adıvar ve Okyay "leş" sözcüğünü tercih etmektedirler. Öte yandan, Old Major'ın bu yapıttaki diğer hayvanlar gibi kişileştirilmiş olması, insana özgü nitelikler taşıması, öncelikle konuşması ve akıl yürütebilmesi, bunun yanı sıra da bir insanda bulunacak kimi kişilik özelliklerine sahip olması onu da diğer hayvanlar gibi bir ölçüde insanlaştırdığından, ölüsü için "leş" karşılığının kullanılması "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır zira bu kullanımla Old Major'ın kişileştirilmesine ilişkin göstergeler göz ardı edilmektedir. Üster ile Dévil çevirilerinde ise, "body" sözcüğü çevrilmeden atlanmış olduğundan, bu sözcük açısından "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Son olarak, bu çeviri örneklerinde dikkate değer farklı bir nokta, kimi sözcükler için tüm Fransızca çevirilerde aynı karşılık kullanılırken, Türkçe çevirilerde farklı seçimler yapılmasıdır. Örneğin, "orchard" sözcüğü için tüm Fransızca çevirilerde "verger" karşılığı kullanılırken, Türkçe çevirilerde yemişlik, meyve fidanlığı, yemiş bahçesi, meyve bahçesi gibi değişik karşılıklar kullanılmasıdır. Bu durum, dillerin ve kültürlerin birbirleriyle örtüşme düzeyleri ile ilintilendirilebilir.

Örnek 21: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 13

Orwell, 9.	These three had elaborated Old Major's teachings into a complete system of thought, to which they gave the name of Animalism. Several nights a week, after Mr. Jones was asleep, they held secret meetings in the barn and expounded the principles of Animalism to the others.
Adıvar, 14.	İşte bu üçü aralarında ihtiyar Majorun öğrettiklerini tam bir fikir sistemi haline sokarak adını da "Animalism" Hayvan-ism koydular. Haftada birkaç gece Mr. Jones uyurken bunlar ambarda gizli içtimalar yapar, Hayvan-ism esaslarını diğer hayvanlara izah ederlerdi.
Özdenören, 13.	İşte bu üçü, ihtiyar Major'un öğrettiklerini tam bir fikir sistemi haline soktular ve adına da Animalism (Hayvanizm) adını verdiler. Haftada birkaç gece, Mr. Jones uyuduktan sonra ambarda gizli mitingler tertip ederler ve Hayvanizm prensiplerini öteki hayvanlara izah ederlerdi.
Moralı, 16.	Bu üç arkadaş Major'un öğrettiklerini tam bir fikir sistemine çevirdiler, sisteme "Hayvanism" adını taktılar. Haftada birkaç gece, Bay Jones uyuduktan sonra samanlıkta gizli toplantılar düzenleyerek Hayvanism ilkelerini ötekilere anlatırlardı.
Okyay, 17.	İşte bu üçü, yaşlı Binbaşı'nın öğretilerini eksiksiz bir fikir sistemi halinde geliştirmiş, adını da Hayvanizm koymuşlardı. Haftada birkaç gece, Jones uyuduktan sonra, ahırda gizli toplantılar yapıyor ve Hayvanizm'in ilkelerini diğer hayvanlara açıklıyorlardı.
Demir, 21.	Bu üç arkadaş, Major'un öğrettiklerinin adına "Animalizm" diyerek bunları bir fikir sistemine dönüştürdüler. Bay Jones uykuya çekildikten sonra samanlıkta gizli toplantılar tertiplediler. Haftanın birçok gecesinde Animalizm ilkelerini diğerlerine izah ederken…
Üster, 31.	Bu üçü, Koca Reis'in düşüncelerini geliştirerek dört dörtlük bir öğretiye dönüştürmüşer, adına da "Animalizm" demişlerdi. Haftanın birkaç gecesi, Bay Jones uyuduktan sonra samanlıkta gizli toplantılar düzenliyor, Hayvancılığın temel ilkelerini öbür hayvanlara anlatıyorlardı.
Dévil, 8.	Ils avaient elaboré à eux trois, en s'inspirant des préceptes du vieux Majeur, une doctrine très complète qu'ils baptisèrent: "Animalisme". Plusieurs soirs par semaine, une fois Mr. Jones endormi, ils tenaient dans le grange des réunions clandestines afin d'exposer à leurs camaradesles principes de l'Animalisme.
Simon, 21.	Ils avaient elaboré à eux trois, à partir des enseignements du vieux Majeur, tout un système de pensée auquel ils donnairent le nom d'Animalisme. Plusieurs nuits par semaine, après que Jones se fut endormi, ils organisèrent des réunions clandestines dans la grange et exposèrent aux autres les principes d'Animalisme.
Quéval, 21.	A partir des enseignements de Sage l'Ancien, tous trois – Napoléon, Boule de Neige et Brille-Babil- avaient elaboré un système philosophique sans faille qu'ils appelaient l'Animalisme. Plusieurs nuits chaque semaine, une fois Mr. Jones endormi, ils tenaient des réunions secrets dans la grange afin d'exposer aux autres les principes d'Animalisme.

Adıvar, Özdenören ve Okyay çevirilerinde tümcenin başında özgün metinde bulunmayan bir geçiş sözcüğü eklenmiştir. "Anlatılan şeye dikkat çekmek için

kullanılan bir söz"[653] ve aynı zamanda da bağlayıcı tümce başı sözü olarak bir önceki tümceyle bağlantı unsuru olan "işte", özgün metinde yer almayan bir vurgunun çeviride kullanılmasına ve böylelikle anlamın dönüşmesine yol açtığından, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Moralı ve Okyay, "arkadaş" sözcüğünü çeviriye ekleyerek, Napoéon, Snowball ve Squéaler'ın "arkadaş" oldukları bilgisini çeviriye katmak suretiyle yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunmakta ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadırlar. Gerçekten de, bu üç domuzun birlikte çalışıyor olmaları arkadaş olmalarını gerektirmeyeceği gibi, zaten metnin ilerleyen bölümlerinde Napoleon ve Snowball birbirlerine düşman olacak, Squealer ise Napoleon'un emirinde çalışmaktan öteye gitmeyecektir. Quéval, özgün metinde yalnızca "bu üçü" şeklinde geçmesine karşın ek bir açımlama gereği görerek üç domuzun adlarını kısa çizgi arasında vermiş, bu isimleri vurgulan ve özgün metinde yer almayan bir ara söz yaratmış ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Demir ve Simon, bu üçlünün geliştirdiği düşünce sisteminin eksiksiz olduğuna ilişkin göstergeyi çevirmeden atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluştururken, bu düşünce sistemi için Üster "öğreti", Dévil "doktrin", Quéval "felsefi sistem" karşılıklarını kullanmış ve böylelikle söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üreterek "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturmuşlardır. Gerçekten de sözü edilen bu düşünce sistemi, bir öğreti, bir doktrin, bir felsefi sistem olarak alınabilir. Ancak Orwell, diyebilecekken "tenet" dememiş, "doctrine" dememiş, "philosophical system" dememiş, "system of thought" demiştir.

Yapıta özgü bir söz olan Animalism, İngilizcede "hayvan" anlamına gelen "animal" ile, doktrin, öğreti, inanç ya da sistem gibi anlamlar veren –ism ekinden oluşmaktadır. Aynı sözcük ile ekin Fransızcada da kullanılması nedeniyle Fransızca sözcük aynen korunabilmiştir. Türkçe çevirilerde ise farklı bir durum görülmektedir. Adıvar, "Animalism" sözcüğünü aynen koruyarak, İngilizce bilmeyen okur açısından "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluştururken, öte yandan bu sözcüğün yanına bir de muhtemelen İngilizce bilmeyen Türk okura örtük kalıp anlam ifade etmeyeceğinden Türkçe karşılık olarak oluşturulan "Hayvanism" sözcüğünün ikinci

[653] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "işte", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.543a5bda2dd3e6.50275480 [12.10.2014].

bir sözcük olarak fazladan verilmesi sonucunda, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Aynı durum, Özdenören çevirisi için de geçerli olup, aradaki tek fark Türkçeleştirilmiş sözcüğe eklenen eki Adıvar'ın İngilizce şekliyle bırakarak "Hayvanism" demesi, Özdenören'in ise eki de Türkçeleştirerek "Hayvanizm" karşılığını kullanmasıdır. Öte yandan, Demir ve Üster de sözcüğü Türkçe kurallarına uygun olarak "Animalizm" şeklinde kullansalar da, çevirmeden bırakıp kullandıkları için yine İngilizce bilmeyen okur açısından "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Ancak Üster, bir sonraki tümcede, sözcüğü "Hayvancılık" olarak kullanmaktadır. Hayvancılık dilimizde "evcil hayvanlara bakma ve yetiştirme işi"[654] olarak kullanıldığından, Üster'in bu kullanımı yerini bulmamakta zira sözcüğün Türkçedeki yaygın anlamı nedeniyle bu karşılık havada kalmakta ve böylelikle anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretilmekte olduğundan, "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Orwell'in "uyuduktan sonra" şeklindeki ifadesini Adıvar "uyurken", Demir "uykuya çekildikten sonra" olarak çevirmişlerdir. Sonuçta anlam açısından çok şey değişmese de Orwell'in tercihi "uyduktan sonra" ifadesidir, ayrıca özellikle "uykuya çekilmek", her zaman uyumak anlamına da gelmeyebilir. Uykuya çekilmek, uyumak üzere odasına çekilmek, yatmaktır ancak mutlaka uyumaya işaret etmez. Bu nedenle yetersiz anlam üretildiğinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, özgün metindeki "gece" sözcüğü için "akşam" karşılığı kullanılan Dévil çevirisinde de, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Özdenören'in yapılan gizli toplantılarla ilgili olarak Orwell'in kullandığı "meeting" sözcüğünü "miting" olarak alması, özgün metindeki anlama zıt bir anlam üretmek nedeniyle, "anlamın çarpıtılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır çünkü Türkçede miting, "gösteri amacıyla veya bir olaya dikkati çekmek için genellikle açık yerlerde yapılan toplantı"[655] anlamına gelmektedir, oysa ki metindeki toplantı, kesinlikle gösteri amaçlı değildir, tam tersine gizli ve kapalı bir toplantıdır. Bu anlamda, miting sözcüğünün kullanımı, her ne kadar İngilizce ve Türkçe sözcük aynı görünürse

[654] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "Hayvancılık", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.543aa2f3d2d0f4.25307407 [12.10.2014].
[655]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "miting", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.543ad1ba5226b2.25514984[12.10.2014].

görünsün, metin bağlamında karşıt durumlara işaret etmektedirler ve bu nedenle de "karşıt çeviri" sonucu ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, Hristiyanlıkta vaftizden sonra çocuğa adının verilmesi işlemi nedeniyle, özgün metin ile Dévil'in seçtiği "Animalism olarak vaftiz etmek" karşılığı arasında "ad verme" bağlamında bir örtüşme söz konusudur. Ayrıca bu sözcüğün çıkış noktasındaki dinsel bağlam da aslında bir anlamda silinmiştir. Öte yandan Dévil, çeviri açısından bir zorunluluk olmamasına rağmen, özgün metinde kullanılan "adlandırma" yerine "vaftiz etme" karşılığını tercih etmiştir. Bu bağlamda Dévil çevirisinin, adlandırma olayını fazladan bir içerikle donatması açısından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek olduğu düşünülebilir.

Örnek 22: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 14

Orwell, 9.	"We have no means of making sugar in this farm. Besides, you do not need sugar."
Adıvar, 14-15.	"Bu çiftlikte şeker yapacak vasıta yok. Hem, bizim şekere de ihtiyacımız yok."
Özdenören, 14.	"bu çiftlikte şeker yapacak vasıtamız yok. Ayrıca şekere de ihtiyacımız olmayacak."
Moralı, 16-17.	"Biz çiftlikte şeker imal edemeyiz. Zaten şekere ihtiyacın kalmayacak,…"
Okyay, 18-19.	"Bu çiftlikte şeker yapma olanağımız yok. Üstelik şeker de gerekli değil sana."
Demir, 21.	"Bu çiftlikte şeker imalatının bir anlamı yok. Zaten şekere de ihtiyacın yok.
Üster, 31.	"Bu çiftlikte şeker meker üretemeyiz. Kaldı ki şeker gerekmeyecek."
Dévil, 8.	"Nous n'avons aucun moyen de produire du sucre dans cette ferme. Tu n'en as d'ailleurs nul besoin."
Simon, 22.	"nous n'avons aucunmoyen de fabriquer du sucre dans cette ferme. Au demeurant le sucre n'est pas necessaire."
Quéval, 22.	"Dans cette farme, nous n'avons pas les moyens de fabriquer du sucre. De toute façon, le sucre est du superflu.

Bu bölümde, isyandan sonra şeker olup olmayacağını soran Mollie'nin Snowball'dan aldığı olumsuz yanıt, domuzlarla diğer hayvanlar arasındaki farkın yavaş yavaş ortaya çıkması açısından önem taşımaktadır. Elbette bu fark, açık olarak ortaya koyulmamaktadır, hatta son derece örtüktür. Farkı saptamak için bu aşamada iki noktaya dikkat etmek gerekir. Öncelikle, domuzlar isyandan hemen sonra "soru sorulan" konumuna yükselmişlerdir. Diğer hayvanlar ise "soru soran" konumundadır. Başka bir deyişle domuzlar "bilir kişi" ya da "öğreten adam" olmuşlar, hayvanlara neyin yapılması ve neyin yapılmaması gerektiğini bildirmektedirler. İkinci bir nokta da, domuzların hayvanlarla konuşurken kullanmaya başladıkları "biz" ayrıntısıdır. Metnin bu noktasında henüz "biz"in tam kapsamı açık değildir, yani bu "biz"in içine tüm hayvanların mı, yoksa yalnızca domuzların mı dahil oldukları açık değildir. Öte yandan, "you" kişi adılını "siz" olarak çeviren çevirmen yoktur, bazı çevirmenler "you" kişi adılını atlayarak genel bir ifadeye başvururken, diğerleri de muhtemelen

Mollie'ye hitap edilmekte olmasından çıkışla "sen" karşılığını tercih etmişlerdir. Oysa "you" eğer "siz" anlamında kullanılmaktaysa, yani Mollie'nin sorduğu sorunun yanıtı tüm hayvanları bağlayacak bir genellemeyse, o zaman domuzlar ve diğer hayvanlar ayrımı daha belirgin bir niteliğe bürünecektir. Bununla beraber, burada kullanılan "you", özgün metinde "sen" anlamı kastedilerek kullanıldıysa bile, Mollie'nin domuzlar karşısındaki konumunu belirlemesi açısından önemlidir. Öte yandan, metinde ayrım ve ayrımcılığın ilk işaretlerinin oluştuğu bir noktada özgün metinde yer verilen göstergelerin çeviride atlanmaması ve ziyan edilmemesi büyük önem taşımaktadır.

Öncelikle, özgün metinde, "şekere ihtiyacın(ız) yok" ifadesi, Adıvar çevirisinde "şekere ihtiyacımız yok" olarak çevrilmiş ve böylelikle Mollie'yi ya da Mollie ve domuzlar dışındaki diğer hayvanları bağlayacak yanıt, sanki domuzlar da dahil tüm hayvanları kapsıyormuş gibi yansıtılmış ve özgün metinde domuzları ayrıştıran gösterge, çeviride domuzlarla diğer hayvanları birleştirir olmuştur. Aynı durum, Özdenören çevirisi için de söz konusudur ve çevirilerle elde edilen, özgün metinde verilenin neredeyse zıttıdır çünkü özgün metin domuzların diğer hayvanlardan ayrıştığına dair bir gösterge sunarken, çeviri metinler domuzlar da dahil tüm hayvanları "biz" çatısı altında bir araya getirmektedir. Bu, "anlamın çarpıtılması" eğilimine bir örnektir çünkü özgün metnin ile zıt bir anlam üretilmektedir. Özgün metin, ayrımı ortaya koyarken, çeviri bu durumun tersini yansıtmaktadır. Öte yandan, Üster çevirisindeki "şeker gerekmeyecek" ve Simon'un "şeker gerekli değil" ve Quéval'ın "şeker gereksiz" ifadelerinden, bu gereksinimin genel olarak duyulmayacağı ya da olmadığı anlamı çıkmaktadır, oysa özgün metinde "you" hitabı kullanmakta yani ya üçüncü tekil şahıs olarak Mollie ya da ikinci çoğul şahıs olarak Mollie'nin de içinde bulunduğu hayvanlar kastedilmektedir. Bu noktada, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Moralı çevirisinde ise, Mollie'nin şekere ihtiyacı "kalmayacağı" söylenmektedir. Bu ifade Mollie'nin önceden şekere ihtiyacının olduğunu önvarsaymaktır, ki bu doğru dahi olsa, özgün metnin bu tümcesinde böyle bir ön kabul yansıtılmamıştır. Bu nedenle, özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulduğundan, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşmuştur. Bunların yanı sıra, Adıvar, Özdenören, Okyay ve Demir çevirilerinde "şeker" sözcüğünden sonra gelen "de"

bağlacı da önemlidir. Bu bağlacın bu örneklerdeki görevi, tümcede hangi öğeden sonra geliyorsa onu vurgulamaktır. Bu anlamda, Adıvar, Okyay ve Demir çevirilerinde dolaylı tümleci, yani "şekere" sözcüğünü, Özdenören çevirisinde özneyi, yani "şeker" sözcüğünü pekiştirip vurgulamaktadır. Üster çevirisinde kullanılan biri anlamlı, biri anlamsız iki sözcükten oluşan "şeker meker" ikilemesindeki "meker" ise yakıştırma söz olup, yine pekiştirme ve vurgu görevi görmektedir. Özgün metinde şeker sözcüğü üzerinde herhangi bir vurgu bulunmadığından, bu örneklerde yine söyleme vurgu ile ek anlam katılmakta ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır.

Özgün metinde çiftlikte şeker üretecek "olanak" ya da "araç" olmadığından söz edilmekte, Demir çevirisinde ise, şeker üretmenin "anlamı" olmadığından söz edilmektedir. Şeker üretmek için olanak olmaması ya da gerekli araçların olmaması ile, şeker üretmenin bir anlamının olmaması aynı şey değildir. Bu noktada, özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretildiğinden, "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, Moralı ve Üster çevirilerinde çiftlikte şeker üretilemeyeceği söylenmekle birlikte, bir neden gösterilmemektedir. Özgün metinde çok genel bir ifadeyle de olsa gösterilen nedenin bu çevirilere yansıtılmaması anlamı olduğundan daha belirsiz gösterdiğinden, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Örnek 23: Birinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 15

Orwell, 10.	"Comrade," said Snowball, "those ribbons that you are so devoted to are the the badge of slavery. Can you not understand that liberty is worth more than ribbons?"
Adıvar, 15.	Snowball, "hayır" dedi. "Senin bu kadar bağlı olduğun kordelâ esaret nişanesidir. Hürriyetin kordelâdan daha kıymetli olduğunu anlamıyor musun?"
Özdenören, 14.	"Yoldaş," dedi Snowball, senin o kadar bağlı olduğun kordeleler esaret nişanesidir. Hürriyetin kordeleden daha değerli olduğunu anlamıyor musun?"
Moralı, 17.	Arkadaş", dedi, "senin bu kadar sevdiğin kurdelalar kölelik işaretidir. Özgürlüğünün kurdeladan daha kıymetli olduğunu anlayamaz mısın?"
Okyay, 18.	Kartopu, "Yoldaş" diye cevap verdi. "Senin ayılıp bayıldığın bu kurdeleler esaret nişanesidir. Özgürlüğün kurdelelerden değerli olduğunu anlayamıyor musun?
Demir, 21.	Snowball, "yoldaş" dedi, "senin bu kadar beğendiğin kurdelalar kölelik işaretidir. Özgürlüğün kurdeladan daha kıymetli olduğunu anlamıyor musun?"
Üster, 31.	Snowball, "Bak yoldaş," demişti. "Senin onsuz edemediğin kurdele, köleliğin simgesidir. Özgürlüğün kurdelelerden çok daha değerli olduğunu kafan almıyor mu?
Dévil, 8.	-Camarade, fit Snowball, ces rubans auxquels tu tiens tant sont le symbole de l'esclavage. Est-tu incapable de comprendre que la liberté est plus précieuse que tous ces rubans?
Simon, 22.	-Camarade, dit Snowball, ces rubans qui te tiennent tant à cœur sont le signe même de l'esclavage. Ne peux tu donc comprendre comprendre que la liberté a plus de prix que tes colifichets?
Quéval, 22.	-Camarade, repartit Boule de Neige, ces rubans qui te tiennent tant à cœur sont l'emblème de l'esclavage. Tu ne peux pas te mettre en tête que la liberté a plus de prix que ces colifichets?

Adıvar çevirisinde bulunan "hayır" yanıtı özgün metinde yoktur ve özgün metinde yer alan "yoldaş" hitabı da çeviride yer almamaktadır. Bu sözcüklerin her biri, Mollie'nin sorusuna Snowball'un yanıtının ilk sözü olma özelliğine sahiptirler. Adıvar çevirisinde doğrudan "hayır" yanıtı kullanılırken, özgün metinde "hayır" denmeden "hayır" denmektedir, başka bir deyişle, hiçbir olumsuzluk eki ya da sözcüğü içermeyen tümcede, anlam olumsuzdur. Bu noktada, özgün metinde örtük olarak verilen "hayır" yanıtı, çeviride açık olarak verilmektedir. Böylelikle özgün yapıtta örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirildiğinden, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. "Yoldaş" hitabının kullanılmaması ise, "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnektir.

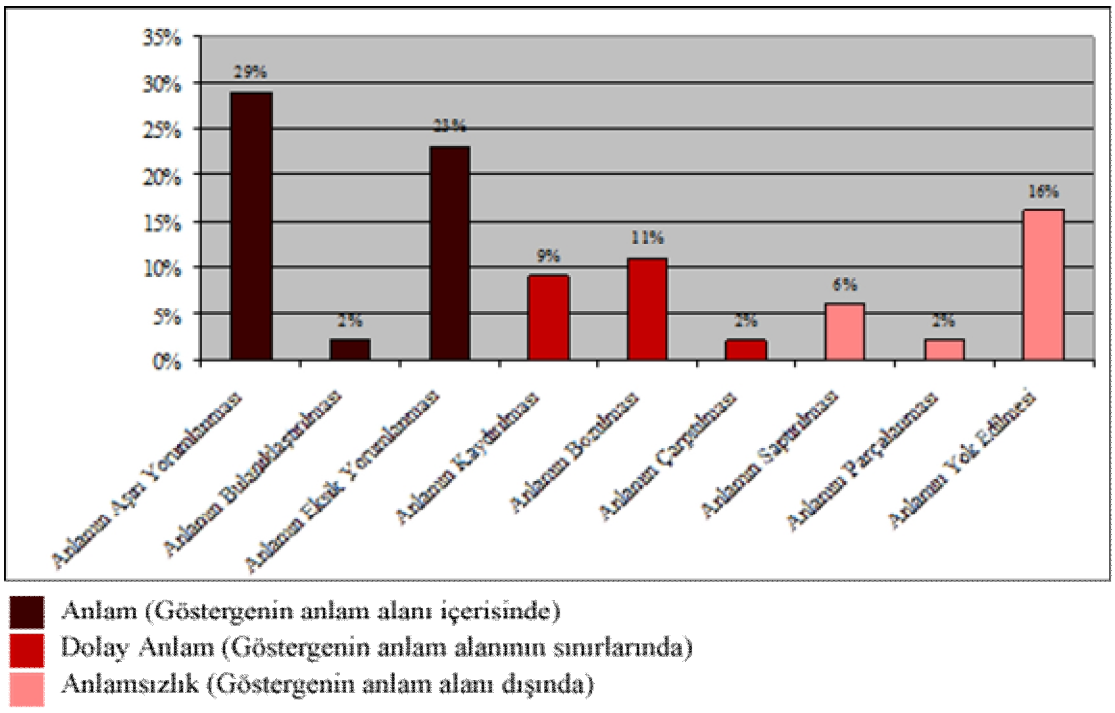
Özgün metinde Mollie'nin "bağlı olduğu" kurdelelerden söz edilirken, Moralı çevirisinde Mollie'nin kurdeleleri "sevdiği", Demir çevirisinde "beğendiği", Okyay çevirisinde ise onlara "ayılıp bayıldığı" belirtilmektedir. Bu örneklerde bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretildiğinden "anlamın kaydırılması" eğilimine birer örnek oluşturulmaktadır.

Bunun yanı sıra, İngilizcede "can" yardımcı fiili ile sorulan ve Türkçe karşılığı da yeterlilik bildiren bir birleşik fiil olan "anlayabilmek" ile ifade edilmesi gereken soru, Adıvar, Özdenören ve Demir çevirilerinde, birleşik fiil kullanılmadan "anlamıyor musun" şeklinde sorulmuştur. Bu durum, özgün metindeki anlamın yetersiz aktarılması sonucunda ortaya çıktığından, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnektir çünkü bu noktada öncelikle "anlamamak" ve "anlayamamak" arasındaki farkı önemsemek gerekir çünkü özgün metinde Mollie'nin anlama yeterliliği sorgulanmakta ve hatta anlayışının kıt olduğu ima edilmektedir çünkü Mollie'ye sorulan "anlayamıyor musun" sorusu, gerçek bir soru değil, sözde sorudur, yanıtı da içinde saklıdır: Mollie, anlayamamaktadır. Benzer bir sorgulama ve ima her ne kadar "anlamıyor musun" sorusu ile de kısmen sağlanabilse de, "anlamamak" anlamak istememek ya da anlamaya çalışmamak de ilgili olabilir, oysa anlayamamak söz konusu olduğunda yeterlilik işin içine girmektedir. Bu koşullar altında, yeterlilik bildiren birleşik fiil kullanımının atlanması, bu sorgulama ve imayı belirleyen göstergenin en azından zayıflamasına neden olmaktadır. Ancak, Üster, Dévil ve Quéval çevirilerinde bu durumun tersi geçerlidir. Bu çevirilerde Mollie'nin anlayışı daha açık şekilde yapılan sorgulama ima sınırlarını aşmakta, sözde soru içinde

doğrudan Mollie'yi aşağılayan ifadeler yer almaktadır. Üster ve Quéval, "kafan almıyor mu", Dévil ise "anlamaktan aciz misin" ifadeleriyle, özgün yapıtta örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Yine Üster çevirinde, özgün metinde "daha değerli" olarak geçen ifade, "çok daha değerli" olarak karşılanmış ve böylelikle özgün yapıttaki vurgu çeviride daha güçlü kılınarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

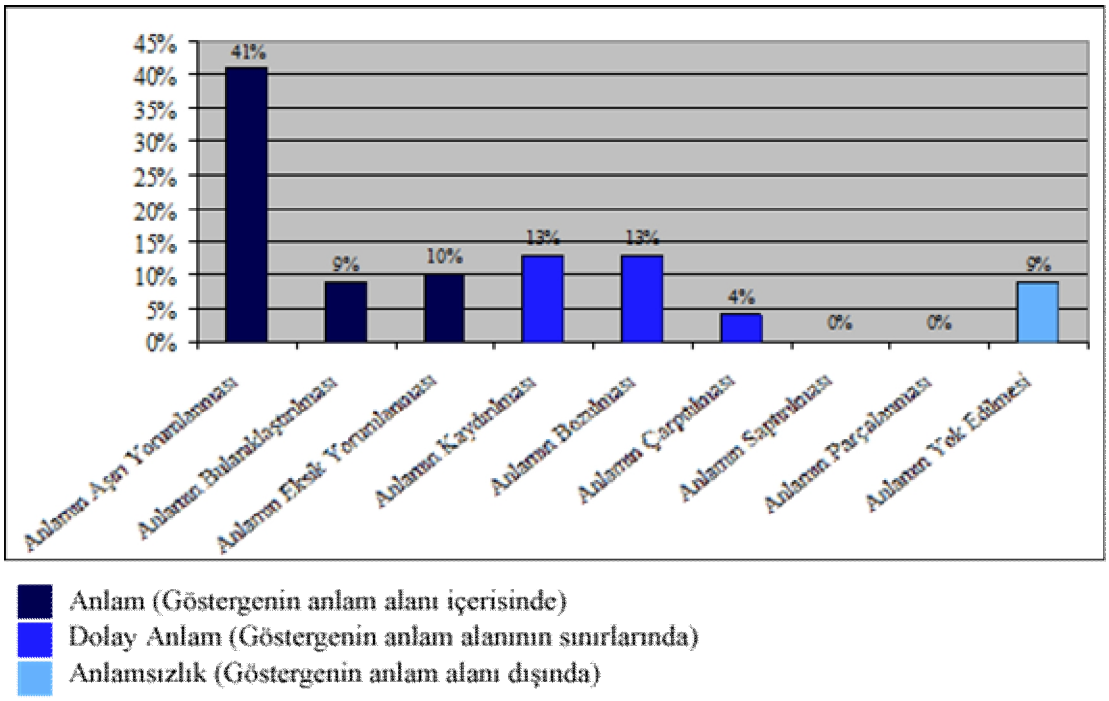
Son olarak, Simon ve Quéval çevirilerinde özgün metinde "kurdeleler" olarak açık şekilde belirtilen nesne yerine, "süs eşyası, süs" gibi daha genel bir ifadeyi tercih etmişlerdir. Bu seçim ile özgün yapıtta açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlam belirsiz hale geldiğinden, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan özgün metindeki "kurdeleler", Quéval çevirisinde "bu süsler" olarak yer alırken, Simon çevirisinde "senin süslerin" olarak çevrilmiş ve böylelikle kurdelelerin ya da süslerin üzerindeki vurgu, Mollie'nin üzerine doğrultulmuştur. Bu durum, bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretmek anlamına geldiğinden, "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Kurdele ya da süsler Mollie'nin ilgi alanında girmesine ve bu açıklama Mollie'ye yönelik olarak yapılsa da, özgün metinde genel anlamda kurdele ya da süslerden söz edilmektedir.

Tablo 10: Birinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

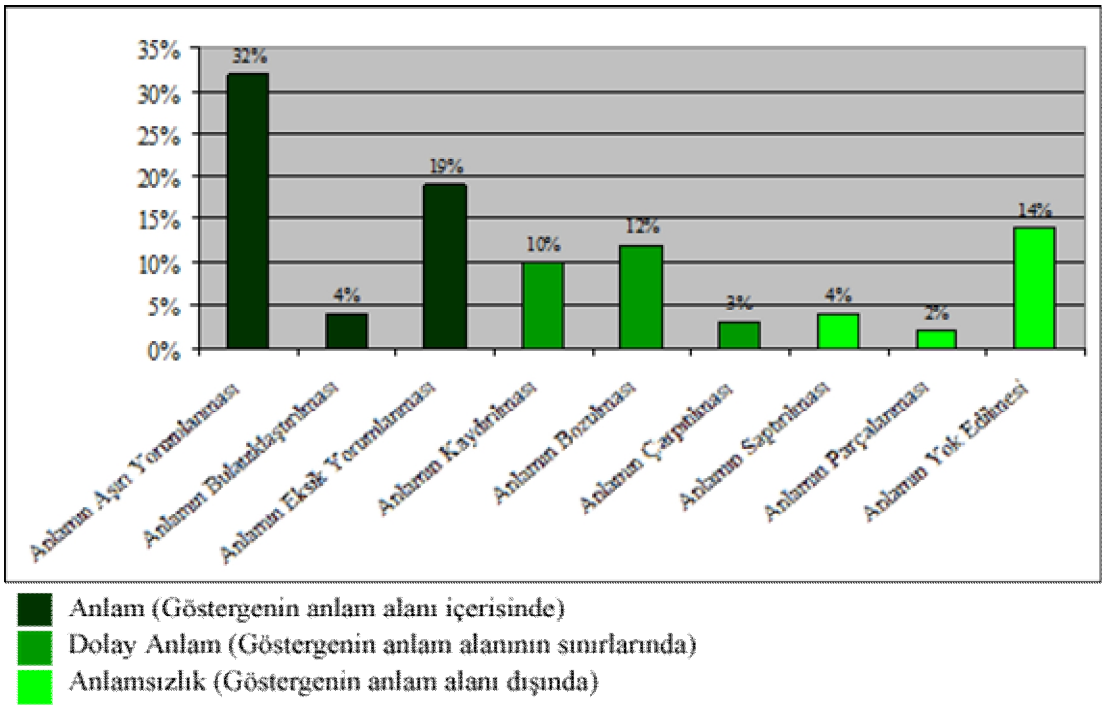
Türkçe çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımında "anlamın aşırı yorumlanması" ilk sırada olup, onu "anlamın eksik yorumlanması" izlemektedir. Üçüncü sırada " anlamın yok edilmesi" eğilimi yer almakta, onu sırasıyla "anlamın bozulması" ve "anlamın kaydırılması" eğilimleri izlemektedir. Sonrasında gelen "anlamın saptırılması" eğilimini eşit yüzde ile "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri izlemektedir. Bu kesitte en az sıklıkta rastlanan "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri özgün metinle zıt bir anlam üretilmesi ya da anlamdan yoksun bir sözce üretilmesi gibi özel durumlara bağlıdır ve bu nedenle bu eğilimler sıklıkla karşılaşılabilecek özellikte değildir. Bu anlamda, bu eğilimlere bundan sonraki kesitlerde de büyük yüzdelerle rastlanmayacağı öngörülebilir.

Tablo 11: Birinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerdeki anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımlarına karşılaştırmalı olarak bakıldığında, gerek Türkçe, gerekse Fransızca çevirilerde ve dolayısıyla da genel toplamda en sık rastlanan eğilimin "anlamın aşırı yorumlanması" olduğunu gözlemlenmektedir. Fransızca çevirilerde "anlamın kaydırılması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri eşit yüzde ile ikinci sırada yer almakta, sonrasında "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi gelmekte ve onu da yine eşit yüzde ile "anlamın bulanıklaştırılması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri izlemektedir. Bu kesitte Fransızca çevirilerde "anlamın çarpıtılması" eğilimini en az rastlanan eğilim olup, "anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri Fransızca çevirilerde örneklenememektedir. "Anlamın saptırılması" eğilimi özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretmekle ortaya çıktığından, "anlamın parçalanması" eğilimi gibi bu kesitte olduğu kadar, genel anlamda da sıklıkla rastlanabilecek eğilimler olmayacağı öngörülebilir.

Tablo 12: Birinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Diğer Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Bu tabloda, Türkçe ya da Fransızca olmasına bakılmasızın incelenen dokuz çevirinin tümünde anlam bozucu eğilimler dağılımı gösterilmektedir. Tablo, anlam bozucu her bir eğilimin, dokuz çeviri toplamında karşılaşılma sayısı temel alınarak yapılmıştır. Ancak, incelenen dokuz çeviriden altısının Türkçe ve üçünün de Fransızca olduğunu düşünecek olursak, anlam bozucu her bir eğilimin altı Türkçe çeviri ve üç Fransızca çeviri toplamında karşılaşılma sayısından oluştuğunu ve Türkçe çevirilerin bu yüzdelik dağılım içinde Fransızca çevirilerden iki kat fazla payı olduğunu akılda tutmak yararlı olabilir. "Anlamın aşırı yorumlanması" ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimlerinin ilk iki sırada yer aldığı bu tabloda, daha önce de belirtildiği gibi en düşük yüzdelerle yer alan "anlamın çarpıtılması" "anlamın parçalanması" eğilimlerinin, "anlamın saptırılması" eğilimi ile birlikte özellikleri nedeniyle en az rastlanan eğilimler arasında yer alacakları öngörülebilir.

3.6 İkinci Kesit

Vincere scis, Hannibal, victoria uti nescis[656]

İkinci kesit, *"For the first few minutes the animals could hardly believe in their good fortune"*[657] / *"İlk birkaç dakika hayvanlar, şanslarının yaver gitmesine inanamadılar"* tümcesiyle başlamakta ve *"So the animals trooped down to the hayfield to begin the harvest, and when they came back in the evening it was noticed that the milk had disappeared"*[658] / *"Böylelikle hayvanlar hasada başlamak üzere sürü halinde tarlaya yol aldılar, akşam geri döndüklerinde ise sütün ortadan kaybolduğu anlaşıldı"* tümcesiyle bitmektedir. Kesit, hayvanlar açısından yepyeni bir yaşam umudu ile başlamakta ancak aslında değişen bir şey olmadığına ve olmayacağına ilişkin sona atılan bir olta ile sona ermektedir. İkinci kesiti sona erdiren tümceye ve bu kesitin yalnızca dört sayfa sürmesine bakılırsa, isyandan kısa süre sonra yolunda gitmeyen birşeyler oluştuğu düşünülebilir.

3.6.1. İkinci Kesitin Fabl Olarak Okunması

İkinci kesit, hayvanların kazandıkları zafere kendilerinin bile inanmakta güçlük çektikleri açıklamasıyla başlamaktadır. Aslında hayvanların aklında isyana ilişkin hiçbir fikir yokken, bunu akıllarına getiren ve yönlendirmeyi yapan Old Major, yani bir domuz olmuştur. İsyana hazırlık aşamasında ön plana çıkan ise yine domuzların içinden Napoleon, Snowball ve Squealer olmuştur. İsyandan hemen önce domuzların "soru sorulan" konumunu kazanma, diğer hayvanların ise "soru soran" olmaktan öteye gidememe durumu isyandan sonra da geçerliliğini korumaktadır. Örneğin, Snowball çiftlik evinde bulunan kurdeleleri ateşe vererek tüm hayvanların çıplak gezmeleri gerektiğini tebliğ etmektedir. İsyan sözcüğünün yüksek sesle dile getirildiği andan itibaren domuzların diğer hayvanlara kıyasla daha baskın bir davranış geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Bu noktada, isyanı akıl eden bile Old Major, yani bir domuz olduğuna göre, domuzlarla diğer hayvanların arasında bir fark olduğu sonucuna varılabilir. Her ne kadar tüm hayvanların eşit olduğu noktasından yola çıkılsa da, öncelikle doğaları gereği her biri farklı özelliklere sahiptir. Bunun ötesinde, düşünce şekilleri ve kapasiteleri farklıdır. İsyandan söz edilmesinden sonra

---

[656] *Zafere ulaşmayı biliyorsun Anibal, ama zaferden sonrasını değil.*
Yöndemli, **age,** 302.
[657] Orwell, 1997, 12
[658] age, 15.

domuzlar yönetime talip olmuş, karar verme yetkisini ele almış ve çalışmaya başlamışlardır. Bu durum, bir toplumda herkesin her işi yapamayacağını, bunun ötesinde de zaten yapmak istemeyeceğini ve bu nedenle de talip olmayacağını örneklemesi açısından önemlidir. Diğer hayvanlardan hiçbiri, yönetimde yer alma yönünde bir çaba ya da istek ortaya koymamaktadır. Bu durum, insanların yönetiminden yeni kurtulmuş hayvanların, bu kez domuzların yönetimine geçtiklerini, başka bir deyişle yönetilen konumundan bir türlü kurtulamadıklarını göstermektedir. Yeni düzen, yine kendi yöneten ve yönetilenlerini, sömüren ve sömürülenlerini yaratacaktır. Güçten bir taraf pay kazandıkça diğer taraf kaybedecek, bir taraf çıkar sağladıkça diğer taraf düzenin mağduru olacaktır.

İsyan başarıya ulaştıktan sonra hayvanlar, insanların kendilerin işkence etmede kullandıkları çeşitli aletlerden kurtulurlar. Bu aletlerin ateşe verilmesinin, hayvanların bir daha hiç eziyet çekmeyecekleri anlamına gelip gelmediği, henüz bu kesitten belli değildir. Snowball'un kurdeleleri yakarken giysilerin insana özgü olduğunu açıklaması üzerine Boxer da hiç sorgulamadan ve düşünmeden küçük hasır şapkasını ateşe atar. Dünyada diğerlerine üstünlük kurup, onlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu ve ne yapıp ne yapmamaları gerektiğini bildiren birileri daima var olduğu gibi, aynı zamanda kendilerine bildirilenleri daima doğru kabul edip verilen yönergeleri kayıtsız şartsız yerine getirenler de mevcuttur. Başka bir deyişle, kimileri yönetmeye hevesli iken, kimileri de yönetilmekten ve söz dinlemekten şikayetçi değildir. Hiç kuşkusuz, birilerinin başkaldırmadan buyruklara uymalarını sağlayabilmek için, üzerinde etki sahibi olunmak istenen topluluk ya da toplumun gereksinimlerine, önceliklerine ve duyarlılıklarına yönelik bir takım stratejiler geliştirmek ve uygulamak gerekir.

Napoleon işkence gereçlerini yok eden hayvanları, ambara yönlendirerek birincil öncelikleri olan beslenme gereksinimlerini karşılamaktadır. Bu şekilde, "doyuran" olarak saygı görecek ve hayvanların minnetini kazanacaktır. Sonrasında hayvanlar, birlik halinde defalarca *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısını söyleyerek bir topluluğun içinde yer almanın ve birlikte hareket etmenin verdiği aidiyet duygusuna, o topluluğun ortak gücünden paylarına düşeni de katarak güvende olma gereksinimlerini giderir ve böylelikle birlikten doğan kuvvet duygusunu yaşarlar. Bundan sonra uyurlar, yani yine öncelikli gereksinimlerinden birini giderirler.

Uyandıktan sonra bir tepeye çıkıp, çevreyi başka bir gözle seyrederler çünkü kendinin olmayana bakmak başkadır, kendinin olana bakmak başkadır.

Çiftlik binalarına geri döndüklerinde domuzlar yeniden öncü konumlarına uygun davranırlar. Kapıyı, Snowball ve Napoleon kırar ve hayvanlar bu sayede içeri girerler. Domuzların şu ya da bu şekilde, çeşitli söz ya da davranışlarla kendilerini ön plana çıkarmaları, aslında önemsenmesi gereken bir stratejidir. Böylelikle hayvanlar, yavaş yavaş, farkında olmadan onların önderliğine alışmaktadır. Bir topluluğun ya da toplumu yeni bir düzene ikna etmek için yapılması gereken en önemli işlerden biri, bireylerin gözünü bir takım görüntülere, kulaklarını da bir takım söylemlere alıştırmaktır. Kanıksatma politikası ile, bir topluluk ya da toplum için başta olanak dışı görünen kimi düzenleme ve uygulamalar, kimse tam farkına varmadan ve kimse çok ürkütülmeden yavaş yavaş yerleşik hale gelebilir. Metinde de domuzlar diğer hayvanları kendilerine bu nedenle alıştırmaya çalışmaktadırlar.

Çiftlik evini soluklarını tutup, çekinerek ve hayranlık duygularıyla gezen hayvanlar, "sürü"den ayrılıp yatak odasında süslenmekle meşgul olan Mollie'yi azarlarlar. Hayvanların Mollie'yi azarlaması, kendi akıl yürütmelerinin mi, yoksa o ana neyin doğru, neyin yanlış olduğuna ilişkin farkında olmadan maruz kaldıkları yönlendirmelerden öğrendiklerinin bir sonucu mu olduğunun üzerinde düşünülebilir. Hayvanların içinde bulundukları topluluk psikolojisi, domuzlar tarafından güdümlenmeye başlanmıştır ve bu noktadan sonra yaptıkları eylemler ile dile getirdikleri söylemlerin bu güdümün bir sonucu olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Hayvanların çiftlik evini ziyaretleri sırasında oybirliği ile "alınan" karara göre, çiftlik evi müze olarak "korunacaktır." Bu durumu ifade etmek için Orwell, edilgen çatı kullanmaktadır. Gerçek özne belli değildir. Kararın, oybirliği ile alındığı söylenmektedir ancak acaba aslen kimin kararıdır bu? Gerçekten ortak bir karar mıdır, yoksa domuzların yeni bir güdümlemesi midir? Öte yandan, hiçbir güdümleme amaçsız da olamaz, bu nedenle "alınan" bu kararı, sona atılan bir olta olma olasılığı üzerine akılda tutmak yararlı olabilir. Domuzların evin "korunmasını" istemekte farklı bir amaçlarının olup olmadığı ilerleyen bölümlerde ortaya çıkabilecektir.

Bu kararın alınmasından sonra da yine Snowball ve Napoleon baş rollerdedir. Hayvanları toplantıya çağırırlar ve ot biçmeye başlayacaklarını bildirirler. Bu arada, Napoleon ve Snowball'un son üç ayda bir kitaptan okuma yazma öğrendikleri ortaya

çıkar. Napoleon ve Snowball'ın okuma öğrendiklerinin o an anlaşılması da ilgi çekicidir. Hayvanlar bunu o an öğreniyor olmaları, daha önce onları okuma yazma öğrenmek için çalışırken kimsenin görmemiş olmasını gerektirir. Çiftlikte bütün hayvanların bir arada yaşadıkları bir ortamda domuzların bu çalışmayı yaparken hiç kimse tarafından görülmemiş olmaları ancak bu işi gizli olarak yürütmüş olmalarıyla açıklanabilecektir ve bir şeyi gizli yapanın da kuşkusuz gizli bir amacı olmalıdır. Bu doğrultuda, kendilerini gizli gizli yetiştiren ve bunun sonucunda da ön plana çıkmayı başaran Napoleon ve Snowball'un diğer hayvanlarca bilinmeyen bir hesapları olduğu açıktır.

Snowball, ot biçmeden önce halledilecek bir işleri olduğunu açıklar. Snowball, siyah ve beyaz boya kutularını "getirtir". "Getirtmek", ettirgen bir eylemdir ve ettirgen bir eylem söz konusu olduğunda, işi özne yapmaz, başkasına yaptırır. Bu noktada, Napoleon'un eyletim gücünün de oluştuğu ve hatta olgunlaşmaya başladığı açıktır. Napoleon, şimdiden birilerine bir şeyleri yapmalarını buyurabilmekte ve buyrukları da yerine getirilmektedir. Snowball, Napoleon'un getirttiği bu boyalarla kapının üzerinde yazılı olan çiftliğin eski adını karalar ve yeni adını yazar. Çiftlik, artık *Animal Farm,* yani *Hayvan Çiftliği* olarak anılacaktır ve bunun kararını veren de yine domuzlar olmuştur. İlk andan itibaren, diğer hayvanların herhangi bir kararda pay sahibi olamayacakları açıktır. Yine domuzlar, son üç aydır, okuma yazma öğrenmelerinin yanı sıra *Hayvanizm*'in ilkelerini *Yedi Emir* haline getirmişlerdir ve Snowball bu emirleri de duvara yazar. Bu noktada, yasamanın da domuzların elinde olduğu anlaşılmaktadır, yürütmenin de. Öte yandan, metnin buraya kadar olan bölümlerinde, henüz yargının kimin elinde bulunduğuna ilişkin bir gösterge mevcut değildir.

Yazma işinin Snowball'a düşmesi, en iyi yazı yazan olmasından kaynaklanmaktadır ancak o bile bazı yazım hataları yapmaktadır. Bu durum, yeni işletilmekte olan bir düzende yöneticilerden kaynaklanan hatalar yapılabileceğine ilişkin bir gösterge olarak okunabilir. Snowball, okuma yazmayı yeni öğrenmiştir, bu nedenle kusursuz bir başarım sergilemesi pek olası gözükmemektedir. Başka bir deyişle, Snowball'un okuma yazma konusunda yeterli deneyimi bulunmamaktadır. Bu durum, Snowball'ın yöneticilikte deneyimi olmaması ve bu nedenle de hata yapmasının olası olmasına bir gönderme olarak alınabilir. Öte yandan, daha teknik nedenlerden kaynaklanan

güçlükler de vardır. Snowball'un vücut yapısı, merdiven üzerinde durmaya uygun değildir, yani kimi güçlükler doğa gereği ortaya çıkabilecektir.

Öte yandan, yeni düzenlerin eski düzenlerden keskin bir çizgiyle ayrılabilmeleri her koşulda kolay değildir. Hayvanlara karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen Mr. Jones gibi, domuzlar da ineklerin sağılması gerektiğini ancak inekler böğürmeye başlayınca akıl ederler. Ortaya çıkan süt, hayvanların ilgisini çeker. Biri, süte ne olacağını sorarken, bir tavuk da daha dolaylı bir anlatım yolu seçerek, Jones'un zaman zaman yemlerine süt kattığını hatırlatır. Bu noktada Napoleon verdiği yanıtta bir kez daha edilgen çatı kullanır: sütün "çaresine bakılacaktır". Ancak, bu işle kimin ilgileneceği, nasıl ilgileneceği belirsizdir. Öte yandan, Napoleon'un bu yanıtı verirken, süt kovalarının önüne geçmesi, dikkat çekici başka bir göstergedir çünkü bir şeyin önüne, onu korumak için geçilir. Bu anlamda, Napoleon sütü hayvanlardan her şekilde "esirgemektedir", sütü hayvanlardan korumaktadır ve sütü onlarla paylaşmaktan kaçınmaktadır. Napoleon, sütle "ilgilenileceğini" belirttikten sonra hayvanların dikkatini farklı bir noktaya yöneltmek için hemen konuyu değiştirerek onları ot biçmeye yönlendirir. Hayvanların başında Snowball gidecektir, bu da bir kez daha hayvanların bir güdücü önderliğinde hareket ettiklerini göstermektedir. Napoleon "birkaç dakika sonra" geleceğini ifade eder. Acaba bu birkaç dakikada ne yapacaktır?

Hayvanlar, akşam geri döndüklerinde sütün yok olduğunu fark ederler. Bu kesit, domuzların elde ettiklerini kötüye kullanacaklarına ilişkin ilk somut göstergenin ortaya çıkması açısından önem taşımaktadır. Süt, elbette kendiliğinden yok olmamıştır. Bu durum, göstergeyi okuyabilenler açısından daha sonra olabilecekler hakkında sona atılan önemli bir oltadır.

3.6.2. İkinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Hayvanlar, insanlara karşı gerçekleştirdikleri isyan başarıyla sonuçlandıktan sonra kendilerine Jones'un nefret edilen saltanatını anımsatacak her şeyi silmek üzere çiftlik binalarına yönelir ve ilk işleri insanların kendilerine karşı kullandıkları bazı işkence aletlerinden kurtulmak olur. Hayvanlar isyandan önce sessiz, yorumsuz, kabullenmiş ve kendilerine layık görülenlerle yetinen bir tavır sergilemişler ancak Old Major'ın öğretileri sonucunda hareketlenip bir takım hazırlıklar yapmışlar, bu

hazırlıkları gizli sürdürmeyi başarmışlar, beklenmedik bir anda isyan etmişler, yani zamanı gelince durağanlığı eyleme dönüştürmeyi bilmişlerdir. Tüm bunlar, Çarlık Rusyasında devrime giden süreçte yaşananları anıştırmaktadır çünkü "Çar otokrasisi [de], etkileyici dış görünüşünün altında durağan bir ekonomi ile aç ve huzursuz bir köylülük gizlemekteydi. Sürekli tekrarlanan şiddet ve baskı dönemleri içinde terörist gruplar 1860'lardan beri faaliyetlerini sürdürüyorlardı."[659] Pek çok faaliyetin ve gizli hazırlığın geldiği nokta, 1917 devrimi olmuştu. Hayvanlar için de, Old Major'ın düzenlediği toplantıdan başlayıp isyana kadar geçen dönem, dışarıdan bakanlar için sessiz ve olağandışı hiçbir durumun fark edilmediği bir süreç olsa da, aslında Jones uyuduktan sonra çalışmaların yürütüldüğü bir dönem olmuştur.

Snowball'un *Manor Çiftliği* adını karalayıp *Hayvan Çiftliği* yazması ise, 1721 yılında kurulan Rusya İmparatorluğunun 1917 yılında yıkılıp, yerine Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulmasını anıştırmaktadır. Yine Snowball'un duvara yazdığı *Yedi Emir* ile ise, *On Emir,* yani "Yahudilikte ve Hristiyanlıkta, Tanrı'nın Sina Dağında Hz. Musa'ya vahyettiğine ve iki taş tablet üzerine yazıldığına inanılan dinsel buyruklar" [660] anıştırılmaktadır. *Yedi Emir* ve *On Emir* arasında gerek şekil, gerekse içerik olarak kimi benzerlikler bulunmaktadır. *On Emir*'in metni, aşağıda verilmektedir:

> "1) Seni Mısır ülkesinden, tutsaklık yurdundan çıkaran Tanrı'n Rab benim.
> Karşımda başka tanrıların olmayacak.
> 2) Kendin için oyma put yapmayacaksın; yukarıda göklerde olanın; aşağıda yerde olanın, yerin altında sularda olanın suretini yapmayacaksın; onların önünde eğilmeyeceksin, onlara tapmayacaksın, çünkü ben, senin Tanrı'n Rab, benden nefret eden babaların günahlarını çocuklar üzerinde, üçüncü kuşak üzerinde ve dördüncü kuşak üzerinde arayan ve beni seven, buyruklarıma uyanların binlercesine iyilikte bulunan, kıskanç bir Tanrı'yım.
> 3) Tanrı'n Rab adını boş yere ağza almayacaksın; çünkü Rab adını boş yere ağza alanı suçsuz tutmayacaktır.
> 4) Sebt gününü kutsamak için onu hatırında tut. Altı gün çalışacaksın ve bütün işlerini yapacaksın: ama yedinci gün Tanrı'n Rabb'e Sebt'tir: sen ve oğlun ve kızın, erkek ya da kadın hizmetkarın ve hayvanların ve evindeki konukların hiçbir iş yapmayacaksınız…
> 5) Tanrı'n Rabb'ın sana verdiği topraklarda ömrün uzun olsun diye babanı ve anneni say.
> 6) Öldürmeyeceksin.
> 7) Zina etmeyeceksin.
> 8) Çalmayacaksın.
> 9) Komşuna karşı yalan tanıklık etmeyeceksin.
> 10) Komşunun evine, karısına ve erkek ya da kadın hizmetkarlarına ve öküzüne ve eşeğine ve onun hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin."[661] [662]

---

[659] Carr, **age,** 47.
[660] Gürel Tüzün ve diğ., "On Emir", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 17, (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989), 108-109.
[661] **age,** 108-109.
[662] On Emir'in metni 655. dipnotta verilen kaynaktan alınmıştır. On Emir'in numaralandırmaları için ise aşağıdaki kaynağa başvurulmuştur:

Yedi Emir de, *On Emir* gibi ne yapılması ve ne yapılmaması gerektiğini sıralayan bir içeriktedir. Öte yandan, *Yedi Emir* ve *On Emir*'in ortak bir noktası da öldürme yasağı ile ilgilidir. On Emir'de "öldürmeyeceksin" buyruğu verilirken, *Yedi Emir*'de ilgili maddenin kapsamı daha sınırlı tutulmuş ve "Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecektir" denmiştir. Aradaki üslup farkı ise, On Emir'de ikinci tekil şahıs emir kipi kullanılmışken, *Yedi Emir*'in ise üçüncü tekil şahısa yönelik olmasıdır.

Öte yandan, Orwell'in neden *Yedi Emir* ile *On Emir*'i anıştırdığı, bu noktada "yedi" sayısının özel bir önemi ya da farklı bir anıştırmasının olup olmadığı üzerinde de düşünülebilir. Bu bağlamda, karşımıza Tevrat'ta yer alan *Nuh'un Yedi Kanunu* çıkmaktadır. Yahudiler, Tevrat'ta yer alan 613 emre uymak zorunda iken, Yahudi olmayanlar bu yedi emre uymaları halinde dürüst bir insan olarak kabul edilir ve cennetteki yerlerini garanti altına alırlar:

1) Tanrı'yı inkar etme.
2) Tanrı'ya küfretme.
3) Cinayet işleme.
4) Ensest, zina ve eşcinsel ilişkilere girme.
5) Çalma.
6) Canlı hayvanlardan kopartılmış et yeme.
7) Kanuna uyulmasını sağlamak için mahkemeler / hukuk sistemi kur.[663]

Bunun yanı sıra, yedi sayısı Tevrat'ta 735 kez yer aldığından özel bir öneme sahiptir ve Tanrı'nın sözünün temeli olarak kabul edilir.[664] *Yedi Emir*'in de hayvanlar için adeta kutsal bir yönü vardır. Öte yandan *Yedi Emir*, aslında Tanrı'nın değil, domuzların sözüdür. Bu noktada, Tanrı'nın sözü olan *On Emir*'i ya da *Nuh'un Yedi Kanunu*'nu anıştıran ve yedi maddeden oluşması nedeniyle dinsel anıştırması daha da kuvvetlenen *Yedi Emir*'in, zaman içinde Tanrı sözüne dönüştürülüp dönüştürülmeyeceği, başka bir deyişle *Yedi Emir*'in yaratıcıları olan domuzların tanrılaştırılıp tanrılaştırılmayacağı da sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir.

İkinci kesitte, yedi sayısı *Yedi Emir* haricinde bir kez daha geçmektedir. Bu kesitte, isyanları başarı ile sonuçlanan hayvanlar İngiltere'nin Hayvanları şarkısını yedi kere söylemektedirler. İlerleyen bölümlerde yedi sayısı, yine kutlama amaçlı olarak yedi kere tüfek atılması ile de gündeme gelecektir.

Life, Hope & Truth, "Ten Commendments" http://lifehopeandtruth.com/bible/10-commandments/ the-ten-commandments/10-commandments-list/ [01.03.2015].

[663] Jewish Virtual Library, "Jewish Concepts: The Seven Noachide Laws" https://www. Jewish virtuallibrary .org/ jsource/Judaism/The_Seven_Noahide_Laws.html, [15.03.2015].

[664] Esreya Seval Vali, "Yahudilikte 7 Sayısı", **Şalom Haftalık Siyasi ve Kültürel Gazete**, 25 Şubat 2015, http://www.salom.com.tr/haber-94255-yahudIlIkte_7_sayisi.html [15.03.2015].

3.6.3. İkinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

İkinci kesitte domuzların kontrolü ele geçirmekte oldukları görülmekte ve böylelikle de her tür söylem ve eylemlerinde propaganda unsuru arama gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Zaferin kazanılmasından sonra temel gereksinimlerin giderilmesinin yanı sıra öncelikle yapılanlardan biri yine "*İngiltere'nin Hayvanları*"nı üst üste yedi kez okumak olmuştur. Hayvanlar, bu şarkı ile kendi aralarındaki bağları ve birbirlerine olan güvenlerini pekiştirmekte, birbirlerine ve kazandıkları zafere olan inançlarını sağlamlaştırmaktadırlar. Bu yüzden bu sloganlaşmış şarkının tekrar edilmesi daha önce de belirttiğimiz gibi hayvanların büyük olasılıkla farkında bile olmadan kendilerine yönelik uyguladıkları bir propaganda eylemi, bir ikna yöntemidir.

Domuzlar, *Hayvanizm*'in temel ilkelerini *Yedi Emir'*e indirgemişler ve herkesin anlayacağı basit bir dilde ifade etmişlerdir. *Yedi Emir*, "indirgemecilik" yöntemine bir örnektir:

> "İndirgemecilik, karmaşık bir olgu, bu olguyla ilintilendirilebilen ya da ilintilendirilemeyen basit bir hale indirgendiğinde ortaya çıkar. Bu yönteme genellikle çok yönlü ya da çok boyutlu bir konuyu, olayı ya da inanç dizgesini açıklamada başvurulur. […] İndirgemecilik, atlama safsatasının açık bir örneğidir. Tüm atlama safsataları, incelenen konunun çeşitli yönlerini keşfedip tartışmaya çalışmak yerine önemli bilgileri devre dışı bırakır."[665]

Domuzların *Yedi Emir*'i yürürlüğe koymalarında devreye giren bir diğer propaganda yöntemi ise, "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemidir. Yapılması gerekenler basit bir dille ifade edilerek herkesin anlayacağı şekle sokulmuştur. Bu sayede, anlama ve uygulama kapasiteleri farklı olan hayvanların anlayışlarını zorlamayacak bir yönerge elde edilmiştir.

- *"Ribbons", he said, "should be considered as clothes, which are the mark of a human being. All animals shold go naked"*[666] / *"Kurdeleler", dedi, "giysi olarak kabul edilmelidir, giysiler de insanoğlunun işaretidir"* açıklamasıyla Snowball, kurdeleyi giysi sınıflamasına sokarak insana özgülüğünü vurgulamakta ve hayvanların çıplak gezmeleri gerektiğini belirtmektedir. Bu sözlerle Snowball, hayvanları "tek tipleştirme" yöntemi kullanarak, öncelikle görünümleri, sonra da düşünce yapılarını aynılaştırmayı hedeflemekte, böylece aralardan yükselebilecek sesler için şimdiden bir önlem almaktadır. Bunun yanı sıra, insanlara özgü şeylerden

[665] Jacob E. Van Vleet, **Informal Logical Fallacies** (Lanham: University Press of America, 2014), 11.
[666] Orwell, 1997, 12.

kaçınılması gerektiğinin sürekli vurgulanması, "ötekileştirme" ve "ortak düşman gösterme" yöntemlerine örnektir. Hayvanlar, insanlara benzememelidir ancak birbirlerinin aynısı olmalı, farklı renk ve ses vermemelidirler.

Öte yandan, Napoleon'un hayvanları ambara götürüp beslenmelerini sağlaması da ayrı bir propaganda yöntemidir. Beslenmek, canlıların birincil gereksinimidir. Bu nedenle, "kitleleri doyurma" etkin bir propaganda yöntemidir. Özellikle erzak gereksiniminin karşılanması, bunun yanı sıra yakacak gibi yine temel gereksinimlerden sayılan açıkları giderme, kitleler üzerinde doğrudan olumlu etki yaratacak hamlelerdir. Bunun yanı sıra, besleyene minnettar kalınması da propagandacının sonuna kadar kendine çıkar sağlayacağı bir durum oluşturur. Napoleon, aslında bütün hayvanların ortaklaşa kazandıkları bir zafer sonunda, diğer hayvanların da kendisiyle eşit konumda olması söz konusu iken, onları ambara yönlendirmekle sanki ambarda bulunan ürünlerin sahibi kendisiymişçesine bir algı yönetimi gerçekleştirmekte ve kendisini sessiz ve derinden hayvanları besleyen, onları koruyan ve düşünen bir yüce gönüllülük içinde göstermeyi bilmektedir. Bu anlamda, devrimden hemen önce duyulan kimi çatlak seslere de bir yanıt verilmiş olunmaktadır. Böylelikle devrimden önce kimi hayvanların Mr. Jones'un onları beslemesinden dolayı, eğer o giderse aç kalacaklarından korkmaları durumunun da yersiz bir endişe olduğu kanıtlanmaktadır. Mr. Jones gitmiş ancak domuzlar gelmiştir, yani bir boşluk oluşmayacaktır.

- *"Let us make it a point of honour to get in the harvest more quickly than Jones and his men could do."*[667] */ "Hasadı Jones ve adamlarından daha hızlı kaldırmayı bir onur meselesi haline getirelim"* sözleriyle Snowball, "erdemli sözler" yöntemini kullanmaktadır. Hasadı Jones ve adamlarından daha hızlı kaldırmayı bir "onur" meselesi haline getirme önerisiyle, hayvanları yüce bir amaç için daha çok çalışmaya yönlendirmekte bunu yaparken de işin içine "onur" sözcüğünü katarak işi farklı bir noktaya taşımaktadır çünkü "onur", "erdemli sözler" içinde sınıflandırılabilinecek niteliktedir. "Erdemli sözler", "hedef kitlenin değer dizgesi içinde bulunan ve bir insan ya da mesele ile ilintilendirildiğinde olumlu bir imaj yaratan sözlerdir."[668] Bu anlamda, hasadı hızlı kaldırmanın bir onur meselesine dönüştürülmesi, hayvanları hasadı hızlı kaldırmak konusuna olumlu bakmaya yöneltecektir. Öte yandan

[667] **age,** 15.
[668] Psychological Operations, ı-4.

Snowball, Jones ve adamlarını işin içine karıştırarak ortak düşmanı anımsatmakta ve böylelikle hayvanların bir araya gelip hasada daha kuvvetli yoğunlaşmalarını sağlama amacını ortaya koymaktadır.

Bu kesitin ve belki de yapıtın en önemli bölümü, ineklerden sağılan sütün ne olacağı ile ilgili soruya yanıt olarak *"Never mind the milk comrades! That will be attended to"*[669] / *"Boş verin sütü yoldaşlar, onun çaresine bakılır"* diyen Napoleon, hem soruyu geçiştirmekte, hem de "çaresine bakılır" derken kullandığı edilgen çatı ile, sütün çaresine kimin bakacağını gizlemektedir. Sütle kimin ilgileneceği ve nasıl ilgileneceği havada kalmış bir konudur. Bu anlamda, Napoleon "belirsizlik" yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntemde konu kasıtlı olarak açık uçlu bırakılır, böylelikle kitle "kendi yorumunu yapabilir"[670], bu sayede kitlede rahatsızlık yaratacak gerçekler telaffuz edilmemiş olur çünkü gerçeği açıklamak propagandacının hiç de işine gelmemektedir. Öte yandan, burada aynı zamanda "kaçamak söz söyleme" yöntemi de kullanılmaktadır:

> "Manipülatörler genellikle kendilerini ele vermekten ya da doğrudan yanıtlar vermekten kaçınarak sözcüklerin arkasına saklanır. Bu da onların gerektiğinde geri adım atmalarına olanak verir. Eğer önemli bir bilgiyi atladıkları ortaya çıkarsa, başta açık olmadıkları için mazeret bildirirler." [671]

Domuzlar şimdilik gerçeği açıklama taraftarı olmadıklarından, sütle ilgili soruyu Napoleon kaçamak bir yanıtla geçiştirmektedir. Gelecekte gerçek ya bir şekilde ortaya çıkacak ya da domuzların gerçeği kendileri açıklamaktan herhangi bir çekinceleri kalmayacaktır.

- *"Forward, comrades! The hay is waitting."*[672] / *"İleri yoldaşlar! Hasat bizi bekler"* sözleri ile Napoleon,"kumanda etme" yöntemini kullanmaktadır. "Bazı insanlar, kendilerine ne yapmaları gerektiği söylendiğinde rahat ederler. Propagandacı bir emir verdiğinde, bu otorite gereksinimine hitap etmektedir."[673]

3.6.4. İkinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Hayvanların kazandığı zaferin hemen sonrasındaki olaylara denk gelen ikinci kesitte, yalnızca Napoleon, Snowball ve Squealer'ın adı geçmekte, diğer hayvanlardan

---

669 Orwell, **age,** 15.
670 Psychological Operations, ı-2.
671 Paul, Elder **age,** 27.
672 Orwell, **age,** 15.
673 Gula, **age,** 30.

topluluk olarak söz edilmekte ve Snowball'un tüm hayvanların çıplak gezmesine ilişkin bildirimi üzerine derhal küçük hasır şapkasını ateşe atan Boxer ve güruhtan ayrılması nedeniyle kınanan Mollie haricinde hiçbir hayvanın adı geçmemektedir. Sonuç olarak, hiçbir hayvanın adı, bireysel olarak ortaya koyduğu herhangi bir eylem, söylem ya da duruş nedeni ile gündeme gelmemekte ve böylelikle ilk kesitin sonunda ortaklaşa bir zafer kazanan hayvanlar, ikinci kesitte de toplu bir görüntü sergilemektedirler.

Öncelikle, Mr. Jones'a karşı girişilen isyan başarı ile sonuçlandığından, ilk kesitte Mr. Jones ve hayvanlar arasında gözlemlenen efendi-köle ya da egemen-ezilen ilişkisi artık geçerliliğini korumamaktadır ve bu nedenle de en azından Mr. Jones ile ilişkileri bağlamında, artık bağımlı eyleyen konumunda olma durumları ortadan kalkmıştır. Görünüşe göre, artık hayvanların Mr. Jones'a, hatta kimseye karşı yapmak zorunda oldukları bir şey kalmamıştır çünkü *Yedi Emir*'in son maddesine göre tüm hayvanlar eşittir, üstelik hayvanlar isyanın gerekliliğini bilerek, bir devrim gerçekleştirmek istemişler ve bunu yapmayı başarmışlardır. Bu noktada, bilmek, istemek, yapabilmek kipliklerinin tümü devrede gözüktüğünden, hayvanlar isyan sırasında ve sonrasında kendilerini bağımsız eyleyen olarak ortaya koyabilmiş gözükmektedirler.

Öte yandan, *Yedi Emir*'in kimi maddeleri ise hayvanlara kimi yasaklar, başka bir deyişle de kimi zorunluluklar getirmektedir. Buna göre hayvanlar, iki ayak üzerinde yürüyen herkesi düşman kabul etmek zorundadırlar, giysi giymemek zorundadırlar, yatakta yatmamak zorundadırlar, içki içmemek zorundadırlar, başka bir hayvanı öldürmemek zorundadırlar. Zorunda olma durumu, bağımlı eyleyenliği gösterdiğine göre, tüm hayvanlar *Yedi Emir* karşısında, yani kanun ya da kural ya da yönerge karşısında bağımlı eyleyen durumundadır. Ancak *Yedi Emir* kendiliğinden oluşmadığına göre, bir de kanun koyucu ya da kural belirleyici ya da yönerge oluşturucunun varlığı da söz konusudur. Öyle ki bu rol de yine bir domuz olan Old Major'ın belirlediği *Hayvanizm* ilkelerinden yola çıkarak *Yedi Emir*'i oluşturan domuzlara aittir. Bu anlamda, tüm hayvanlar her ne kadar sözde eşit olsalar da, uygulamada domuzlarla diğer hayvanların arasında birtakım eşitsizlikler oluşmaya başlamıştır bile. Yasama erkinin domuzlara ait olduğu, *Yedi Emir*'in domuzlarca oluşturulmasından anlaşılmaktadır ancak domuzların neyin yapılıp neyin yapılmaması gerektiği noktasında sürekli fikir beyan etmeleri ve hatta diğer hayvanlardan gelen bir kabul ile danışılan konumunda bulunmaları, yürütme erkinin

de domuzların eline geçtiğini göstermektedir. Bu anlamda, hayvanların zorunluluğu yalnızca *Yedi Emir*'e karşı değil, bu zorunlulukların yerine getirilme durumunu denetleyecek ve yerine getirilmemeleri noktasında belki de bir takım önlemler alacak olan domuzlara da karşıdır.

Hayvanlar, kurdele dahi takmamak zorunda olduklarını Snowball'dan öğrenmektedirler. Ne zaman ve ne kadar yemek yeneceğini belirleyen Napoleon'dur. Hayvanları yeniden toplantıya Snowball ve Napoleon çağırmaktadır. Ot biçmek zorunda olduklarını da onlara yine Snowball bildirmektedir. Hasadı Jones ve adamlarından daha kısa sürede yapmayı bir onur meselesi haline getirmeleri gerektiğine Snowball karar vermektedir. Süte ne olacağının kararı Napoleon'a aittir. Hasadın daha önemli olduğunun takdiri, başka bir deyişle neyin daha az önemli, neyin daha çok önemli olduğunun kararı da yine Napoleon'dadır. Demek ki kurdele takarlarsa ya da ot biçmezlerse ya da süte takılıp kalırlarsa ya da domuzların güdümünde hasat için çalışmazlarsa hesap verecekleri bir "makam" oluşmuş durumdadır. Bu anlamda, her ne kadar üstü örtülü de olsa, hayvanlar, domuzlarla olan ilişkilerinde bağımlı eyleyen konumundadırlar. Domuzlar ise, diğer hayvanlarla olan ilişkilerinde bağımsız eyleyendirler.

İnsanlardan kurtulma fikri bir domuza aittir, bu fikrin benimsenmesinden sonra diğer hayvanları eğitme ve örgütleme işi de domuzlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Yine domuzlar Old Major'ın öğretilerini geliştirerek bütünlüklü bir düşünce sistemi haline getirmişler ve *Hayvanizm*'in ilkelerini de yedi maddede toplamışlardır. İsyandan önce ve sonra hayvanları yönlendirmeye ilişkin tüm iş ve işlemler domuzlarca yürütülmüştür. Bu anlamda, çiftlikte gerçek anlamda bilen, isteyen, yapabilen ve buna karşılık da hiçbir zorunluluğu bulunmayanlar yalnız ve ancak domuzlardır. Diğer hayvanlar ise aslında kendi iradeleri ile karar verir görünseler de, domuzların bildikleri, istedikleri ve yaptırdıkları doğrultusunda hareket etmektedirler. Önceden Mr. Jones'un buyruklarını yerine getirirken, aslında şimdi de domuzların buyruklarına göre hareket eder olmuşlardır ancak şimdilik yaptıkları işleri zorunluluktan yaptıklarının farkında değildirler.

Domuzların birbirleri ile olan ilişkileri için ise henüz bir bilgi mevcut değildir. Ancak, Old Major'dan sonra tüm domuzlar arasında yalnızca Napoleon, Snowball ve Squealer'ın adlarının geçmesi, özellikle karar mekanizmalarında ve diğer hayvanları yönlendirme noktasında Napoleon ve Squealer'ın sürekli ön planda yer almaları, eğer

domuzlar arasında bir ast-üst durumu olacaksa hangi domuzların egemen konumda olacaklarına ilişkin sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir.

3.6.5. İkinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

İkinci kesitte hayvanlar, şeklen kendi özgür iradeleri doğrultusunda hareket ederek giriştikleri isyanın sonucunda zafer kazanmış olmanın kazandırdığı görüntü ile ilk bakışta doğrudan yükümsüz özne ya da eşik özne özellikleri göstermemekte, kendilerini özne olarak ortaya koymaktadırlar. Ancak kimi ayrıntılara yakından bakıldığında, aslında diğer hayvanların özneliğin gereği olan söyleme ve söylediğini üstlenme koşulunu yerine getirdiklerinin söylenemeyeceği görülmektedir çünkü hayvanlar ilk andan itibaren bir birey olarak ve kendi adlarına hareket etmemekte ve gerçekte hiçbir şey de söylememektedirler. Söylemedikleri için, üstlenmeleri de olası değildir.

Öte yandan, hayvanların kendilerini özne olarak ortaya koymaları her ne kadar yalnızca görüntüden ibaret bir durum olsa da, aslında bilinçli ve istemli bir biçimde anlam üreten özne konumundan çıkmış, geçici ya da kalıcı olarak yargılama yeteneğini yitirmiş ve yükümsüz özneye dönüşmüş olduklarını söylemek için henüz yeterli veri bulunmamaktadır. Özne ile yükümsüz özne arasındaki geçiş aşamasında bulunan eşik özne olarak konumlandırılabilmeleri için de gerekli koşullar da yoktur. Bu durumda, hayvanların şimdilik özne görüntüsü vermekte olduklarını ancak ağır ağır aşkın bir bileşene boyun eğme yolunda ilerledikleri gözlemlenmektedir. İncelenen kesit içinde hayvanların boyun eğmek zorunda oldukları güç, şimdilik *Yedi Emir* gibi gözükmektedir, *Yedi Emir* ise içselleştirilmiş sembolik nitelikte bir aşkın bileşen tanımına uymaktadır ancak *Yedi Emir*'in perde arkasında domuzlar vardır.

Hayvanların, Mr. Jones ile bir egemen-ezilen ilişkisi içinde olduklarına ve Mr. Jones'dan korktuklarına daha önce değinmiştik. Aslında hayvanlar yine henüz farkında olmasalar da domuzlardan bir şekilde çekinmeye başlamışlardır. İneklerin sağılması üzerine ortaya çıkan sütten canları çekmekte ancak sütü istediklerini nedense doğrudan dile getirmekten kaçınmakta, dolaylı ifadelerle başvurmaktadırlar. Sütü açıkça isteyememeleri, Napoleon süt kovalarının önüne geçip konuyu değiştirdiğinde tepki vermeyip kendilerine emredildiği gibi hasada yönelmeleri, kendilerine yap denileni yapmaları, aşkın bir bileşene boyun eğme durumuna ek

olarak yavaş yavaş yükümsüz öznenin farklı türleri olan robotlaştırılmış özneye ya da bir işleve indirilmiş kimlik olarak kurumsal biçim özneye de dönüşebileceklerine ilişkin sona atılan bir oltadır.

3.6.6. İkinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

İkinci kesitte görünen, tüm hayvanların eşit ve özgür bir ortama kavuşmuş bulunmalarıdır. Gerçekte olan ise, Mr. Jones'un boyunduruğundan kurtulan ve işkence aletlerinin yakılmasıyla eziyetten kurtulduklarını sanan hayvanların, aslında yavaş yavaş domuzların buyruğu altına girmeleridir.

Snowball kurdelelerin insana özgü olduğunu, giysi sayıldığını ve tüm hayvanların çıplak gezmesi gerektiğini söylerken görüntüde hayvanları insanı çağrıştıran her tür ayrıntıdan korumaktadır. Olan ise, hayvanların zamanla robotlaştırılmalarının sağlanması amacıyla öncelikle tektipleştirilmesi, bireysel tercih ya da seçim ortaya koymamaya alıştırılması, aynı anda ortak düşmana karşı birleşmelerinin sağlanması ancak hayvanların herbiri fikirlerini özgürce ifade eden, sorgulayan bireyleren oluşan bir topluluk olmaktan çok, bir sürüye, bir güruha, bir yığına dönüştürülmek istenmesidir.

Napoleon'un hayvanları ambara götürmesi ile ilgili görünen, hayvanların karınlarını doyurmalarının sağlanmasıdır. Gerçekte olan ise, Napoleon'un işe hayvanları ambara yönlendirmek ya da götürmekle başlayıp, sonrasında işi onları sürmeye, gütmeye ve güdümlemeye vardıracak olmasıdır. Zafer ortaklaşa kazanılmış olduğuna göre, ambardaki yiyecekler de tüm hayvanların malıdır. Aslında hayvanların kendilerine ait olanı yemek için davete gereksinimleri de yoktur. Ancak Napoleon'un hayvanları ambara yönlendirmesi bir göz alıştırması, bir algı yönetimidir. Domuzların egemenliği hayvanlara yavaş yavaş kanıksatılmaktadır.

Napoleon'un ambarda hayvanlara yiyecek dağıtması, yoldaşlarına yapılmış bir hizmet olarak görünmekle birlikte, bu da taktiksel bir davranış olup, olan görünenden yine farklıdır. Napoleon, hayvanların kendilerini besleyene minnettarlık duyacaklarını hesaplamakta ve bu nedenle de yiyecek dağıtımı işini bizzat üstlenmektedir. Birileri tarafından doyurulmak, muhtaç olma durumuna işarettir ve Napoleon, yiyecek dağıtım işlemiyle hem hayvanlarda bir muhtaçlık duygusu yaratmakta ve kendileriyle ilgili algılarını değersizleştirmeke, hem de aynı zamanda hangi hayvanların hangi

yiyecekten ne kadar yiyeceklerine de kendisi belirleyerek karar verme yetkisini de elinde tutmaktadır. Hiç kuşkusuz, karar verme yetkisi kimde ise, güç de ondadır.

Hayvanların *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısını üstüste yedi kez söylemelerinden, birlik içinde oldukları görüntüsü ortaya çıkmaktadır, oysa birlikte hareket ettikleri doğru da olsa, bunlar bağımsız olarak değil, domuzların güdümünde yapılmış hareketlerdir. Öte yandan, şarkıyı defalarca tekrar etmekle hayvanlar farkında olmadan kendi kendilerini robotlaştırmakta, kendi beyinlerini yıkamakta ve kendilerini asıl gündemden uzaklaştırmaktadırlar.

Hayvanların Mollie'yi azarlaması, görüntüde diğer hayvanlardan ayrıldığı ve insana özgü kurdeleri yasak olduğu bidirilmesine karşın takıp kendini hayran hayran seyretmesidir. Mollie, gerçekte diğer hayvanlardan farklı bir çizgidedir. Hayvanların ona kızıp tepki vermeleri, kendilerine kızmak zorunda olduklarının öğretilmesinden kaynaklanmaktadır. Kurdelelerin ve giysilerin kaçınılması gereken nesneler olduğu, domuzlara ait bir söylemdir, dolayısı ile Mollie'nin süslenmesine kızmayı akıl etmelerini sağlayan, domuzların öğretilerdir. Domuzlar fark ettirmeden öyle sağlam adımlar atmışlardır ki, Snowball'un bir sözüyle Boxer şapkasını ateşe atar, hayvanlar kurdele için Mollie'yi azarlar hale gelmişlerdir. Amaç, farklılıkları yok edilmiş, beyni yıkanmış, yalnızca boyun eğmeye ve çalışmaya programlanmış sahibinin sesi ile konuşan robotlar, kurumsal biçim özneler yaratmaktır.

Görünüşe göre çiftlik evinin müze olarak korunması konusunda oybirliği sağlanmıştır ve hayvanların arasında hiçbir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ancak, çiftliğin nasıl kullanılacağı konusunu oylamaya kimin sunduğu ve ne şekilde sunduğuna kesitte yer verilmemektedir. Bu kadar hayvan arasında hiçbir görüş ayrılığına rastlanmadığına göre, görünenle olanın farkı, birilerinin diğerlerine ne düşünmeleri gerektiğini başarıyla öğretmiş olmalarıdır.

Snowball, hayvanlara "Önümüzde uzun bir gün var. Bugün hasata başlıyoruz" derken "biz" dilini kullanmakta, kendini ve muhtemelen diğer domuzları da hayvanlarla birlikte hareket edecekmiş ya da onlarla eşit bir platformdaymış gibi sunmakta ve böylelikle görüntüde domuzların da hasatta diğer hayvanlarla çalışacağı anlamı verilmektedir. Oysa gerçekte olan, görünürden farklıdır. Snowball'un kendisini de diğer hayvanlarla bir tutuyormuş gbi göstermesi, onları işe sürene kadardır. Zaten hayvanların içlerinden birinin çıkıp da diğerlerine ne yapılması gerektiğini dikte

etmesi, görünenle olanın en büyük farklarından birini ortaya koymaktadır. Görünüşe göre, tüm hayvanlar eşittir, oysa gerçek durumun eşitlik ile bir ilgisi yoktur.

Son olarak, süt sağıldığında, görüntüde hayvanlardan biri süte ne olacağını sormaktadır. Bu, aslında gerçek bir soru değil, sütü içmek istediğini doğrudan söyleyememesinden dolayı bu konuyu bir şekilde gündeme getirmek ve böylelikle de domuzların aklına sütü paylaştırmayı getirmektir. Aynı şekilde, tavuklardan birinin "Bazen Jones yemimize süt katardı" demesinin nedeni de Jones'un yaptığı uygulamalarla ilgili bilgi vermek ya da anımsatmada bulunmak değil, sütün hayvanlara verilmesi konusunda imada bulunmak içindir. Görüntüde hayvanlar sütle ilgili bir iki basit soru sormakta ancak aslında sütü istemektedirler. Yanıt olarak Napoleon sütün çaresine bakılacağını söylemektedir, görüntüde sütle ilgilenen birileri çıkacaktır ancak aslında sütün çaresine bakılması, sütün tümünün domuzlara ayrılması demektir. Sütün çaresine bakılacağı şeklindeki bir yanıt, anlam belirsizliği taşımakta, bu şekilde gerçek geciktirilmekte ve süte ne olacağı konusu bilmece niteliği kazanmaktadır.

İkinci kesit sonuna kadar geçen bölümlerde, henüz bir sözleşme yer almamaktadır. Bilmeceler ise, hem bilmecedir, hem de değildir. Ucu açık bırakılan birkaç nokta, aslında göstergeleri dikkatle okuyanlar açısından sona atılan birer oltadır ve oltadan ne çıkabileceği konusunda tahmin yürütmek de mümkündür. Örneğin, domuzların neden son üç aydır okuma yazma öğrendikleri, neden başka hayvanların değil de özellikle domuzların *Hayvanizm* ilkelerini *Yedi Emir*'de toplamakla uğraştıkları, neden isyan başarıyla sonuçlandıktan sonra domuzların her yerde öne çıkıp, diğer hayvanları çeşitli şekillerde yönlendirdikleri, sağıldıktan sonra ortadan kaybolan sütlere ne olduğu henüz belli değildir ve bu nedenle tüm bu sorular bilmece niteliğindedir. Bu konuda yürütülen tahminlerin kesinlenmesi için ise, kanıta gereksinim vardır, kanıt da kitabın ilerleyen bölümlerinde bulunup bulunmayacağı belli değildir. Başka bir deyişle, kitabın ilerleyen bölümlerinde sona atılan kimi oltaların, aslında sona atıldığı zannedilen olta oldukları ortaya çıkabilir. Bu durumda her tür olta dolu da çıkabilecektir, boş da.

3.6.7. İkinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 24: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 12.	"Ribbons", he said, "should be considered as clothes, which are the mark of a human being. All animals should go naked."
Adıvar	"Kordele de insanların esvapları gibi bir şeydir. Bütün hayvanlar çıplak gezmelidir.
Özdenören, 16.	"Kordeleler, dedi, insanların yaftası olan elbiseler gibidir. Bütün hayvanlar çıplak gezmelidir."
Moralı, 20.	"Kurdelalar", dedi, "insanların işareti olan elbiselerden sayılmalıdır. Hayvanlar çıplak olmalı."
Okyay, 21.	"Kurdeleler de" dedi, "Esvaptan sayılsın. İnsana özgü bir şey çünkü. Bütün hayvanlar çıplak dolaşmalı."
Demir, 24.	"Kurdelalar insanlara ait takılardan biri gibi kabul edilmelidir ve bu yüzden hayvanlar mutlaka çıplak gezmelidir.
Üster, 36.	"Giysi, İnsanoğlu'nu çağrıştırır," dedi. "Kurdele de giysiden sayılır. Tüm hayvanlar çıplak dolaşmalıdır.
Dévil, 9.	"Les rubans, déclara-t-il, doivent être assimilés aux vetêments, qui sont le signe distinctif des humains. Un animal doit aller nu."
Simon, 26.	[...] et qui dit-il, doivent être considerés comme vetêments: "Ce sont là les marques de l'homme: les animaux doivent aller tout nus."
Quéval, 26-27.	"Les rubans, déclara-t-il, sont assimilés aux habits. Et ceux-ci montrent la marque de l'homme. Tous les animaux doivent aller nus."

Adıvar ve Demir çevirilerinde, "kurdele(ler)" den sonra özgün metindeki duraksama verilmeden tümceye devam edilerek vurgu değiştirilmiştir. Üster ve Simon çevirilerinde de vurgu değişikliği tümcenin farklı bir şekilde kurulmasıyla görülmektedir. Orwell, "kurdeleler" sözcüğünden sonra virgül koyup "dedi" diyerek, sonra tekrar virgül kullanarak, söyleyen için, yani Snowball için zaman kazanmaya, düşünme payı bırakmaya ya da dikkat çekmeye yarayan bir duraksama kullanmıştır. Propaganda için son derece önemli olan vurgunun değiştiği örneklerde bu gösterge aktarılamamakta ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, son tümcede yer alan "tüm" hayvanlar ifadesindeki "tüm" ya da "bütün" vurgusu Moralı, Dévil ve Simon çevirilerinde ortadan kalkmıştır. Bu sözcük kullanılmadan "hayvanlar çıplak gezmelidir", ya da "bir hayvan çıplak gezmelidir" dendiğinde kastedilenin bütün hayvanlar olduğu açıktır ancak tümcenin başındaki bu sözcük anlamı pekiştirmekte ve vurgulamaktadır, bu nedenle de kullanılmaması, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Özgün metinde yer almayan ancak Demir çevirisine hayvanların "mutlaka" çıplak, Simon çevirisine ise "tamamen" çıplak gezmeleri şeklinde eklenmiş vurgular ise "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Snowball'un dediğine göre, kurdeleler de giysi sayılmalıdır. Bunu belirtmek için gereklilik kipi kullanılmaktadır. Adıvar, Özdenören, Üster ve Quéval geniş zaman, Moralı emir kipi kullanmaktadır. Öte yandan, yine özgün metinde kurdelelerin giysi

sayılması gerektiği belirtilirken, Adıvar, Özdenören, Dévil ve Quéval çevirilerinde kurdeleler giysilere benzetilmektedir. Sayılmak ve benzemek aynı şey değildir. Bu örneklerde, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden "anlamın bozulması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Adıvar ve Okyay, özgün metin öğelerinden farklı öğeler kullanarak tamamen ilintisiz olmayan ancak özgün metnin dışına çıkan tümce kullanımlarıyla da "anlamın bozulması" eğilimine ayrıca örnek oluşturmuşlardır. Öte yandan, "çıplak gezmek" ya da "çıplak dolaşmak", "çıplak olmak" ile tamamen ilintisiz olmasa da aynı şey değildir, bu nedenle de Moralı'nın tercih ettiği ifade, "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Demir çevrisinde Snowball, kurdelenin takı olarak kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir. Takı ile giysi ise, birbirinden farklı kavramlardır. Özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretildiğinden, "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Dévil çevirisinde Snowball, giysilerin insanların "ayırt edici" işareti olduğunu söyleyerek, özgün metinde bulunmayan "ayırt edici" vurgusunu çevirilere katmakta ve böylece "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşmaktadır. Demir, yine özgün metinde bulunmayan "bu yüzden" bağlacını, Okyay ise "çünkü" bağlacını çeviriye ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine başka bir örnek daha oluşturmuştur. Her ne kadar ifadede neden-sonuç ilişkisi bulunsa da, özgün metinde bunu belirten bir bağlaç yoktur.

Özgün metine göre Snowball'un "dediği", Dévil ve Quéval tarafından "bildirmek", "ilan etmek" gibi anlamları olan "déclarer" fiili ile karşılanmıştır. Hiç kuşkusuz bildirmek ya da ilan etmek de demenin bir türüdür ancak bu eylemlerin içeriği daha farklıdır. Aslında Snowball'un yaptığı da, yalnızca demekten ibaret değildir. Gerçekte Snowball, kurdele takılmayacağını nedeniyle birlikte açıklamaktadır, bu konuda duyuru yapmaktadır, sözlerinin de bağlayıcılığı vardır. Bu anlamda, çevirmenler özgün metni nasıl okuyorlarsa, o şekilde çevirmişlerdir. Okumaları da yanlış değildir ancak seçtikleri sözcükle yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunmuşlar, bu nedenle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 25: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 14-15.	1. Whatever goes upon two legs is an ennemy. 2. Whatever goes upon four legs or has wings is a friend. 3. No animal shall wear clothes. 4. No animal shall sleep in a bed. 5. No animal shall drink alcohol. 6. No animal shall kill any other animal. 7. All animals are equal.
Adıvar	1. İki ayakla yürüyen herkes düşmandır. 2. Dört ayakla yürüyen ve kanadları olan herkes dosttur. 3. Hiçbir hayvan esvab giymiyecektir. 4. Hiçbir hayvan yatakta yatmıyacaktır. 5. Hiçbir hayvan alkol içmiyecektir. 6) Hiçbir hayvan diğer bir hayvanı öldürmiyecektir. 7) Bütün hayvanlar müsavidir.
Özdenören, 18.	1. İki ayakla yürüyen herkes düşmandır. 2. Dört ayakla yürüyen ya da kanatları olan herkes dosttur. 3. Hiçbir hayvan elbise giymeyecektir. 4. Hiçbir hayvan yatakta uyumayacaktır. 5. Hiçbir hayvan alkol içmeyecektir. 6) Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecektir. 7) Bütün hayvanlar eşittir.
Moralı, 23.	1. İki ayakla yürüyenlerin hepsi kötüdür. 2. Dört ayakla yürüyen ve kanatlı olan her yaratık dosttur. 3. Hiçbir hayvan elbise giyemez. 4. Hiçbir hayvan yatakta yatamaz. 5. Hiçbir hayvan alkol içemez. 6) Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldüremez. 7) Hayvanların hepsi eşittir.
Okyay, 24.	1. İki ayak üzerinde yürüyen herkes düşmandır. 2. Dört ayak üzerinde yürüyen ya da kanatları olan herkes dosttur. 3. Hiçbir hayvan elbise giyemez. 4. Hiçbir hayvan yatakta yatamaz. 5. Hiçbir hayvan alkollü içki içemez. 6) Hiçbir hayvan başka hayvanları öldüremez. 7) Bütün hayvanlar eşittir.
Demir, 26.	1. İki ayakla yürüyenlerin hepsi düşmandır. 2. Dört ayakla yürüyenler veya kanatlı olanlar yoldaştır. 3. Hiçbir hayvan elbise giyemez. 4. Hiçbir hayvan yatakta yatamaz. 5. Hiçbir hayvan içki içemez. 6) Hiçbir hayvan diğer bir hayvanı öldüremez. 7) Hayvanların hepsi eşittir.
Üster, 41.	1. İki ayak üstünde yürüyen herkesi düşman bileceksin. 2. Dört ayak üstünde yürüyen ya da kanatları olan herkesi dost bileceksin. 3. Hiçbir hayvan giysi giymeyecek. 4. Hiçbir hayvan yatakta yatmayacak 5. Hiçbir hayvan içki içmeyecek 6) Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek. 7) Bütün hayvanlar eşittir.
Dévil, 11.	1. Tout ce qui marche sur deux pieds est un ennemi; 2. Tout ce qui marche à quatre pattes ou possède des ailes est un ami; 3. Animal, tu ne porteras point de vêtements; 4. Animal, tu ne dormiras point dans un lit; 5. Animal, tu ne boiras point d'alcool; 6. Animal, tu ne tueras point un autre animal; 7. Tous les animaux sont égaux;
Simon, 30.	1. Tout Deux-Pattes est un ennemi. 2. Tout Quatre-Pattes ou tout volatile, est un ami. 3. Nul animal ne portera de vêtements.

	4. Nul animal ne dormira dans un lit. 5. Nul animal ne boira d'alcool. 6. Nul animal ne tuera un autre animal. 7. Tous les animaux sont égaux.
Quéval, 30.	1. Tout deuxpattes est un ennemi. 2. Tout quatrepattes ou tout volatile, un ami. 3. Nul animal ne portera de vêtements. 4. Nul animal ne dormira dans un lit. 5. Nul animal ne boira d'alcool. 6. Nul animal ne tuera un autre animal. 7. Tous les animaux sont égaux.

Yedi Emir ile anıştırılanın *On Emir* olduğuna daha önce değinmiştik. *On Emir*'de bulunan yasaklamalar, doğrudan "sen" hitabı ile yapılmaktadır. *Yedi Emir*'de ise Orwell, yasaklamayı ikinci tekil kişiye yönelmeyerek, üçüncü tekil kişi kullanımıyla genelleme şeklinde yapmaktadır. "Sen" hitabı ile Üster ve Dével, üslup bakımından anıştırılan metne yaklaşırken, özgün metinden uzaklaşmışlardır. Öte yandan Üster, ilk iki maddede, Dével ise üç, dört, beş ve altıncı maddelerde ikinci tekil kişiye yönelik bir hitap tarzı kullanmaktadırlar. Bu hitap tarzı, kullanılan söz birimlerinin içinde üstü örtük olarak yer alsa bile, özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olup, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır, çünkü özgün metinde daha örtük bir üslupla "kural" formatında yer alan *Yedi Emir,* bu çevirilerde açıkça "emir" biçimini almıştır. Dével çevirisinde bunun yanı sıra adı geçen maddelerin başında "Animal" şeklinde ek bir hitap olması, ayrıca özgün metinde olmayan "point", yani "hiç" sözcüğü ile vurguda yine bir fark yaratmaktadır: "Hayvan, elbise hiç giymeyeceksin; hayvan, yatakta hiç uyumayacaksın; hayvan, alkol hiç içmeyeceksin, hayvan, başka bir hayvanı hiç öldürmeyeceksin" şeklinde yapılan çeviri ile, bir kez daha anlam vurgu pekiştirilmekte ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

"Düşmandır" ve "dosttur" şeklinde kesinliği olan ifadeyi "düşman bileceksin" ve dost bileceksin" şeklinde karşılayan Üster çevirisinde bu kadar net bir kesinlik yoktur zira bir kişinin düşman bilinmesi mutlaka düşman olmasını, dost bilinmesi de mutlaka dost olmasını gerektirmez, sonuçta dost bilinenin düşman ve düşman bilinenin de dost olduğu ortaya çıkabilir. Bu anlamda, özgün metin kesin bir hüküm ortaya koyarken, çeviride bu kesinliğin bulunmamakta, böylelikle de özgün metinde tam olarak dile getirilmiş bir anlamı yetersiz hale getirildiğinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Moralı ise, "düşman" sözcüğünü "kötü" olarak çevirerek "düşman" sözcüğünün bir şekilde ilintili olduğu ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı

üretmek suretiyle "anlamın bozulması" eğilime örnek oluşturmaktadır. Yine Moralı, özgün metinde bulunmayan "yaratık" sözcüğünü çeviriye ekleyerek, "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır çünkü "yaratık" olumsuz çağrışımlı bir sözcüktür. Yedi Emir de hayvanlar tarafından oluşturulmuş bir metin olduğuna göre, hayvanların kendilerinden olumsuz çağrışımlı "yaratık" sözcüğüyle bahsetmeleri aykırı bir durum oluşturmaktadır.

Demir ise, "friend" sözcüğünü "yoldaş" olarak çevirerek, içeriği farklı bir anlamla donatmaktadır. "Dost" sözcüğünden farklı olarak "yoldaş" sözcüğünün içeriğinde, arkadaş olmanın yanı sıra bir tür fikir birliği içinde olmak, aynı yola baş koymak gibi yananlamlar bulunmaktadır. Öte yandan bu sözcük, Sovyetler Birliği başta olmak üzere birçok komünist ülke vatandaşlarının birbirine yönelik hitap tarzıdır. Bu seçimle Demir, özgün metindeki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunmaktadır. Hayvanların yoldaş olduğu ve birbirlerine bu şekilde hitap ettikleri doğrudur ancak bu anlam metnin *Yedi Emir* ile ilgili bölümü bağlamında gerçekleşmiş değildir, bu nedenle ortaya çıkan eğilim, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimidir.

Özgün metindeki yasaklamalarda gelecek zaman eki kullanılsa da, tümcelere anlam ve zaman kayması ile emir niteliği kazandırılmıştır. Adıvar, Özdenören, Üster, Simon ve Quéval aynı kalıbı kullanırken, Moralı, Okyay ve Demir, yasaklama belirtmede de kullanılan olanaksızlık kipini seçmişlerdir. Sonuçta "giymeyecek" ya da "giyemez" her şekilde engel koymaya işaret etmektedir, her ikisi de emir verme ve yasaklama niteliğindedir, kaldı ki metnin bu bölümünün adı da *Yedi Emir*'dir. Sonuç olarak Moralı, Okyay ve Demir, çevirilerinde özgün metnin kullanıldığı kalıp değiştirilmiş, ancak anlam düzleminde bir sorun oluşmamıştır.

Örnek 26: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 3

Orwell, 15.	It was very neatly written, and except that "friend" was written "freind" and one of the S's was the wrong way round, the spelling was correct all the way through.
Adıvar, 21.	Gayet dürüst bir yazı ile yazılmıştı. Dost kelimesindeki yanlış ile S harfinin baş aşağı gelmesi müstesna hiçbir imlâ yanlışı yoktu.
Özdenören, 18.	Yazı gayet düzgün yazılmıştı, yalnız "dost" kelimesi "dosd" şeklinde yanlış yazılmış, bir de "S" harfi ters döndürülmüştü.
Moralı, 23.	Yazı çok güzel yazılmış ancak "dost" kelimesinin harfleri karışmış, bir S harfi de ters yazılmıştı.
Okyay, 24.	Emirler tertemiz yazılmıştı. Gerçi 'dost' yerine 'tost' denmiş ve 's' harflerinden biri tersine dönmüştü ama, bunlar dışında bir tek imla yanlışı yoktu.
Demir, 27.	Yazıda, "yoldaş" kelimesinin harflerinin karışmasından, bir "s" harfinin ters yazılmasından başka bir yazım hatası yoktu.
Üster, 41.	Emirler büyük bir özenle yazılmıştı; "dost"un "tost" diye, s'lerden birinin de ters yazılmış olmasının dışında, hiçbir yazım yanlışı yoktu.
Dévil, 11.	C'était très proprement fait et si ce n'est que "pieds" était écrit "peids" et que l'un des "t" était tourné du mauvais côté, l'ortographe était correcte d'un bout à l'autre.
Simon, 30.	Ce fut très habilement fait. Si le mot ennemi n'eût été écrit avec un seul N et que l'un des S n'eût été formé à l'invers, l'ortographe en aurait été irréprochable.
Quéval, 31.	C'était tout à fait bien calligraphié, si ce n'est que volatile était devenu vole-t-il, et aussi à un s près, formé à l'invers.

Adıvar'ın ilk tümcesinin başında öncelikle özne-yüklem ve çatı uyumsuzluğu bulunmaktadır. Neyin yazıldığı da açık değildir. Öte yandan, "dürüst bir yazı" bu bağlamda bir anlam ifade etmemekte ve sonuç olarak da "anlamın parçalanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, "özgün metinde "friend" sözcüğünün "freind" olarak yazılmış olmasına ilişkin ifade Adıvar'da "dost kelimesindeki yanlış" olarak geçiştirilmiş ve özgün metinde açıkça dile getirilmiş anlamın bulanık hale getirilmesinden dolayı "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Aynı eğilim, yazım yanlışından "yoldaş kelimesinin harflerinin karışması" olarak söz eden ancak özgün metindeki ayrıntıyı karşılamayan Demir çevirisi için de söz konusudur.

"Friend" yerine "freind" yazılmasını; Özdenören "dost"-"dosd" olarak, Okyay ve Üster "dost"-"tost" olarak, Dévil "pieds"-"peids" olarak, Simon "ennemi"-"enemi" olarak "volatile"- "vole-t-il" olarak çevirmek suretiyle uyarlarken, Okyay ve Üster de özgün metindeki "friend" sözcüğünü bire bir çevirip "dost" sözcüğüne uyarlamışlar ancak Fransızca çevirilerde "friend"e karşılık gelen sözcük üç harfli "ami" sözcüğü olduğundan ve özgün metinde anlatılan harf karışıklığı üç harfli bu kısa sözcükle tam yansıtılamayacağından olsa gerek, çevirmenler harf karışıklığını farklı sözcükler üzerinden yansıtmışlar, Dévil özgün metindeki gibi "i" ve "e" sözcüklerinin yer değişikliğinden kaynaklanan yazım hatasını "pied" sözcüğü ile yakalarken, Simon ve Quéval ise yazım yanlışını farkı sözcükler üzerinde göstermişlerdir. Sonuç olarak, bu örneklerin her birinin zorunluluk nedeniyle ortaya

çıktığı düşünülebilir, ancak birkaç nokta üzerinde durmakta yarar bulunmaktadır. Öncelikle özgün metindeki "friend" / "dost" sözcüğü üzerinde yapılan yanlış Orwell açısından rastlantısal olmayabilir zira aslında "arkadaş", hayvanlar için çok önemli olan ve en iyi bilmeleri gereken sözcüklerden biridir. Öte yandan, Simon çevirisinde "ennemi" / "düşman" sözcüğü üzerinden yakalanmaya çalışılan karşılık, "dost" ve "düşman sözcüklerinin karşıt anlamlı olmaları nedeniyle "anlamın çarpıtılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Başka bir örnek de, özgün metinde "friend" sözcüğünün yanlış yazılması ile ortaya çıkan ve hiçbir anlam taşımayan "freind" sözcüğüdür. Oysa Okyay ve Üster'in kullandıkları "tost" sözcüğünün özgün metinde kullanılan "dost" sözcüğü ile hiçbir ilintisi olmayan bir anlamı vardır ve bu nedenle de bu seçim "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Özgün metinde, "s" harflerinden birinin ters yazılması şeklinde açıklanan diğer yazım hatası, Adıvar ve Özdenören çevirilerinde sanki "dost" sözcüğündeki "s" harfiymiş gibi ifade edilerek yanlış bir anlam üretilmiş ve böylelikle "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Dével ise ters yazılan harfi "t" olarak çevirmiştir, ki böyle bir seçime neden gerek duyduğunu anlamlandırmak kolay değildir zira *Yedi Emir*'in Fransızca çevirisinde "s" harfleri mevcuttur ve başka bir harf seçmeye gerek yoktur. Öte yandan, alttan sağ yana doğru uzantı verilmeden yazıldığında "t" harfinin yanlış yöne bakmasına da olanak yoktur. İki harf birbirinden farklı birer gösterge olduğuna göre ve "t" harfinin "s" harfiyle harf olmaktan başka bir ilintisi olmadığına göre, Dével'in seçimi "anlamın saptırılması" kapsamında değerlendirilebilir.

Yedi Emir'in yazılışı ile ilgili Orwell'in kullandığı "very neatly" tanımlamasını Özdenören "gayet düzgün", Okyay "tertemiz", Üster "büyük bir özenle" Dével "très proprement" yani "tertemiz şekilde" ifadeleri ile karşılamıştır, ki bunların tümü sözlükte karşılık olarak verilmektedir. Simon'un kullandığı "très habilement" ise, "büyük ustalık" anlamını içerdiği için çelişkilidir zira büyük ustalık söz konusu olmuş olsaydı, "friend" sözcüğündeki yazım yanlışı ve "s" harfinin ters yazılması gibi hataların da olmaması gerekirdi. Öte yandan, bir şeyin düzgünce ya da temiz bir şekilde ya da özenle yapılmış olması, mutlaka ustalıkla yapılmasını gerektirmez. Moralı da, yazıyı "güzel" olarak tanımlamaktadır. Aynı şekilde, düzgün, temiz ve özenli olan bir şey her zaman güzel olmayabilir. Bu anlamda, her iki örnekte de yanlış bir anlam üretildiğinden, "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Orwell, yazıdaki iki yanlıştan söz ederek, bunların dışında yazımın baştan sona doğru olduğundan söz etmektedir. Özdenören ve Moralı ise iki yanlıştan söz etmekle yetinmekte ancak bunların dışında yazımın tamamen doğru olduğu ayrıntısını atlayarak, "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Öte yandan Orwell'in iki yanlış dışında yazının "doğru" olduğunu ifade etmesine karşın, Adıvar, Okyay, Demir, Üster yazıda başka "yanlış" ya da "hata" olmadığını ifade etmeyi tercih etmişlerdir. Başka bir deyişle, özgün metin yazının geri kalanının "doğru" olduğunu ifade ederken, adı geçen çevirmenler ise "yanlış" olmadığını ifade etmişlerdir. Her ne kadar her iki ifade tarzı da aynı sonuca varsa da, özgün metin bağlamında yer alan söz birimi farklıdır ve bu nedenle de vurgunun kaydırılması nedeniyle "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır, zira özgün metinde doğruya vurgu yapılmakta iken, Adıvar, Okyay, Demir ve Üster çevirilerinde yanlış ya da hata olmamasına vurgu yapılmaktadır. Simon da eğer o iki yanlış olmasa, yazımın "kusursuz" olacağını söyleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır çünkü kusursuzluk mükemmelliği çağrıştırmaktadır. Oysa bir şeyin doğru olması her zaman kusursuz olmasını gerektirmeyebilir.

Örnek 27: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 15.	"Now, comrades," cried Snowball throwing down the paint-brush, "to the hayfield! Let us make it a point of honour to get in the harvest more quickly than Jones and his men could do."
Adıvar	Snowball boya fırçasını çayıra fırlatarak,"Şimdi yoldaşlar, mahsulü Jones'un adamlarından daha çabuk toplamak bizim için bir namus meselesi olduğunu hepimiz kabul edelim" diye haykırdı.
Özdenören, 19.	Snowball boya fırçasını fırlatarak "Şimdi yoldaşlar çayıra! diye seslendi. "Mahsulü Jones ve adamlarından daha çabuk toplamak bizim için bir şeref meselesidir!"
Moralı, 23.	Snowball boya fırçasını yere atarak: "Şimdi tarlalara arkadaşlar! diye seslendi. "Mahsulü Jones'la işçilerinden daha kısa zamanda içeri almayı bir onur meselesi yapalım!"
Okyay, 24.	Kartopu elindeki boya fırçasını atarak, "Şimdi yoldaşlar" dedi, "Doğru tarlalara! Ürünü Jones ve adamlarından daha çabuk toplamak bizim için bir onur meselesi olmalı."
Demir, 27.	Snowball boya fırçasını yere fırlatıp, "haydi şimdi tarlalara yoldaşlar"! diye kükredi, "mahsulü Jones ve adamlarından kısa sürede biçmek onur meselemiz olsun."
Üster, 41.	Snowball, boya fırçasını yere atıp "Haydi yoldaşlar!" diye bağırdı. "Doğru tarlaya! Harmanı, Jones ve adamlarından daha çabuk kaldırmanın onurunu yaşayalım."
Dévil, 11.	-Et maintenant, camarades, s'écria Snowball en jetant son pinceau sur le sol, allons faire les foins! Mettons Notre point d'honneur à les rentrer plus vite que Jones et ses ouvriers.
Simon, 31.	"Et maintenant, Camarades, aux foins! s'écria Snowball, en jetant son pinceau. Considérons qu'il y va de notre honneur que la récolte soit engrangée plus vite que ne pourrait faire Jones avec tous ses valets."
Quéval, 31.	"Et maintenant, camarades, aux foins! s'écria Boule de Neige. Il y va de notre honneur d'engranger la récolte plus vite que ne feraient Jones et ses acolytes."

Fransızca çeviriler özgün metinle aynı vurgu kullanılarak başlatılmasına rağmen, Snowball'un hayvanlara seslendiği vurgu ile, sonra da onları tarlalara yönlendirmesi arasında verilen kısa duraklama, yalnızca Dévil çevirisinde karşılanmış, Simon ve Quéval çevirilerinde vurgu değişikliği nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır.

Adıvar, özgün metinde Snowall'un hayvanlara seslenip onları tarlalara yönlendirdiği vurgularda kullanılan tırnak işaretlerini dikkate almamış, bu nedenle Snowball'un sözleri ile bunların arasında verilen açıklama birbirine karışmış, böylelikle çeviride Snowball'un elindeki fırçayı yere atıp hayvanları çayora yönlendirdiği değil de, Snowball'un elindeki fırçayı çayıra fırlattığı ifadesine yer verilmiştir. Aslında Snowball "to the hayfield" derken fırçayı çayıra atmamakta, hayvanları çayıra yönlendirmektedir. Oluşan anlamın özgün metinle ilintisi yoktur, bu nedenle "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Böylelikle aynı seçim ile, hayvanların çayıra yönlendirilmesi noktası da atlandığından, "anlamın yok edilmesi" eğilimine de örnek oluşturulmaktadır. "Anlamın yok edilmesi" eğilimine bir başka örnek de, Quéval çevirisinde Snowball'un boya fırçasını fırlattığına ilişkin bölüme yer verilmemesidir.

Yine özgün metinde yer alan "onur meselesi" ifadesi, Adıvar çevirisine "namus meselesi" olarak yansımıştır. Bu seçimle, özgün yapıtta kullanılan ifade varış kültürüne özgü bir kavramla karşılanmaktadır. Öte yandan, namus ve onur birbiriyle tamamen ilintisiz olmamakla birlikte, eşanlamlı da değildir. Bu nedenle de ortaya yanlış bir anlam çıkmakta ve "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, Adıvar'ın "mahsulü Jones'un adamlarından daha çabuk toplamak bizim için bir namus meselesi olduğunu hepimiz kabul edelim" ifadesi bir anlatım bozukluğu içermesinin yanı sıra, özgün metinde "onur meselesi yapalım" ya da "onur meselesi kabul edelim" şeklindeki ifadesi ile de örtüşmemektedir. Özgün cümlede, mahsülü çabuk toplamanın "onur meselesi" olduğuna dair bir ifade olmayıp, hayvanların bunu onur meselesi "yapmaları", "saymaları" ya da "kabul etmeleri" konusunda bir öneri bulunmakta, oysa Adıvar çevirisinde bunun bir namus meselesi "olduğunun" kabul edilmesi istenmektedir. Özdenören de aynı durumu "şeref meselesidir" şeklinde ifade ederken, Quéval "il y va de notre honneur" diyerek olayın onur meselesi "olduğunu" kesinlemekte, Okyay ise "onur meselemiz olmalı" diyerek, özgün metnindeki istek kipine karşılık,

gereklilik kipi kullanmakta, Üster ise "onurunu yaşayalım" diyerek yine bunun bir onur "olduğu" ön kabulü ile, hayvanların bu duyguyu yaşamalarına ilişkin dileğini dile getirmektedir. Tüm bu örnekler özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden, ortaya "anlamın bozulması" eğilimi çıkmaktadır. Son olarak, özgün metindeki "bağırmak" sözcüğü yerine Demir çevirisinde yer verilen "kükremek" karşılığı, öfke ya da korku salma gibi yananlamlar içerdiğinden, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Örnek 28: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 15.	"What is going to happen to all that milk?" said someone.
Adıvar	İçlerinden biri " Bu süt ne olacak" diye sorunca […]
Özdenören, 19.	Birisi "Bu süt ne olacak" diye sorunca […]
Moralı, 24.	Birisi "Bu sütler ne olacak" diye sordu.
Okyay, 25.	Birisi "Bunca süte ne olacak?" diye sordu.
Demir, 27.	Birisi "Bu süt ne olacak" diye sorunca […]
Üster, 41.	İçlerinden biri "Bu kadar süt ne olacak?" diye soracak oldu.
Dévil, 11.	-Que va devenir tout ce lait? demanda quelqu'un.
Simon, 31.	-Que va-t-on faire de tout ce lait? demanda quelqu'un.
Quéval, 31.	L'un d'eux dit: "Qu'est-ce qu'on va faire avec tout ce lait?"

Özgün yapıtta " 'Bunca süt ne olacak' dedi birisi" şeklindeki ifade, Dévil ve Simon dışında kalan tüm çevirilerde gerek sorunun tümce içindeki yerinin değişik kullanılması, gerekse bazı çevirilerde tümcenin başka bir tümce ile birleştirilmesi nedeniyle özgün metinden farklı vurgularla yansıtılmıştır. Özgün yapıtta sorulan soru ön plandadır, Dévil ve Simon çevirileri haricinde ise her ne kadar kim olduğu belli olmasa da soruyu soran ilk önce yer almakta, sorulan soruya daha sonra yer verilerek tümcenin vurgusu değiştirilmekte ve böylelikle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Öte yandan Orwell'in "dedi birisi" ifadesindeki "demek" eylemi, Quéval dışındaki tüm çevirmenlerce "sormak" eylemi ile karşılanmaktadır. Sonuçta ortada bir soru olduğuna göre, "demek" eylemi de kullanılsa, "sormak" eylemi de kullanılsa sözkonusu olan bir soru sorulmasıdır. Ancak İngilizcede "sormak" sözcüğü bulunmasına rağmen, Orwell "demek" eylemini tercih etmiştir. Bu durumda ne Türk ne de Fransız çevirmenler için "sormak" eylemini tercih etme zorunluluğu yoktur. Öte yandan, "demek" tercihi, sorulan soruya doğrudan bir soru olmaktan çok, bir tür sesli düşünme ya da kendi kendine konuşma niteliği vermek amaçlı ise, "sormak" tercihi ile bir göstergenin bu niteliği yansıtılamamış olacak ve yetersiz anlam üretimi nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkacaktır.

Simon ve Quéval'in kullandığı ifadede tercih edilen "on" kişi adılı, dilbilgisinde üçüncü tekil kişilerden biri olarak yer alsa da bir tür edilgenlik içermekte ve ayrıca "insanlar", "onlar" gibi genel anlamlarına ek olarak "biz" anlamını da taşımaktadır. Bu durumda Simon ve Quéval çevirilerinden "bunca sütü ne yapacağız" gibi bir anlam da çıkabilmektedir, ki böyle bir ifadeden soruyu soran "birisinin" ve diğer hayvanların süte ne olacağına ilişkin oluşacak karar mekanizmasında yer aldıkları gibi bir sonuç çıkmaktadır, ki bu söz konusu değildir ve böyle bir durumun özgün metinde iması dahi yoktur. Domuzlar haricinde hiçbir hayvan hiçbir karar mekanizmasında yer almamaktadır ve Simon ile Quéval çevirilerinde sorulan sorunun tarzından sanki karar vericiler arasında yer alıyorlarmışçasına bir sonuç çıkmaktadır. Bu anlamda olmayan bir şey olan bir şey gibi gösterildiğinden, özgün metindeki anlama zıt bir anlam üretilmektedir ve bu nedenle de "anlamın çarpıtılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 29: İkinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 15.	"Never mind the milk, comrades!" cried Napoleon, placing himself in front of the buckets. "That will be attended to."
Adıvar, 22.	Napoleon derhal süt kovalarının önünü keserek,"Sütü siz bırakın yoldaşlar!" diye haykırdı. "O iş halledilir."
Özdenören, 19.	Napoleon kovaların önüne geçerek: "Süt bir şey değil, yoldaşlar," dedi, "icabına bakılacaktır."
Moralı, 24.	Napoleon kovaların önüne geçerek: "Sütü düşünmeyin, arkadaşlar," dedi, "icabına bakılacaktır."
Okyay, 25.	Napolyon hemen süt kovalarının önüne geçerek, "Süte boş verin şimdi yoldaşlar" dedi, "O iş çözümlenir nasılsa."
Demir, 27.	Napoleon kovaların önüne geçerek, "sütü düşünmeyin yoldaşlar."
Üster, 41-44.	Bunun üzerine, Napoléon, kovaların önüne geçerek, "Sütü kafanıza takmayın, yoldaşlar! diye bağırdı. "Gereği yapılır, merak etmeyin."
Dévil, 11.	"Ne vous inquiétez pas du lait, camarades, s'écria César en se campant devant les seaux. On s'en occupera."
Simon, 31.	"Ne vous inquiétez pas du lait, camarades, s'exclama César en se plaçant devant les seaux. On s'en occupera."
Quéval, 32.	Napoléon se planta devant les seaux et s'écria: Ne vous en faites pas pour le lait, camarades! On va s'en occuper."

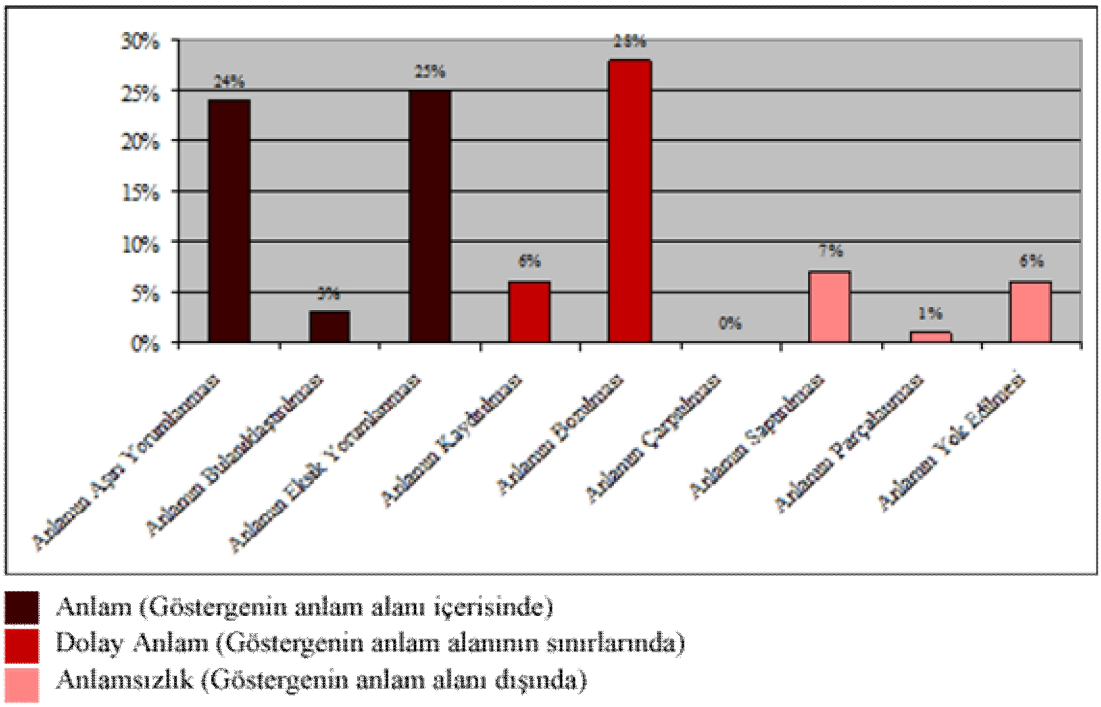
Özgün yapıtta " 'Sütü boşverin yoldaşlar!' diye bağırdı Napoleon kovaların önüne geçerek" şeklindeki ifade, tüm Türkçe çeviriler ile Quéval çevirisinde, önce Napoleon'un süt kovalarının önüne geçtiğine ilişkin bilgi ve sonrasında da Napoleon'un sözlerine yer verilmesi şeklinde farklı bir sıralama ile yansıtılmış ve böylelikle özgün metinden farklı vurgu oluşturulmuştur. Özgün yapıtta Napoleon'un kovaların önüne geçmesi (aslında sona atılan çok önemli bir olta olsa da) yalnızca bir ayrıntı gibi verilmektedir. Oysa bu bilgi tümce başında yer aldığında Napoleon'un sözlerinin önüne geçmekte, odak örtük olana yönlendirilmekte, araya sıkıştırılan olay

görselleştirilip ön plana çıkarılmakta ve böylelikle tüm Türkçe çeviriler ile Quéval çevirisinde "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır.

Adıvar çevirisinde Napoleon'un "derhal", Okyay çevirisinde ise "hemen" süt kovalarının önüne geçtiği ifade edilmektedir. Her ne kadar Napoleon süt kovalarının önüne sütle ilgili soru sorulur sorulmaz, yani "derhal" ya da "hemen" geçmiş olsa da, bu durum özgün metinde belirtilmediğinden, örtük bir anlam görünür biçimde dile getirilmekte ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Demir çevirisinde ise, metnin bu noktadan sonrasının belirleyicisi olması açısından son derece önemli bir sona atılan olta olan süte ne olacağının sorgulandığı bölümde, "onun çaresine bakılır" şeklindeki geçiştirme sözleri atlanmıştır. Göstergenin tümüyle ortadan kaldırıldığı bu durum, "anlamın yok edilmesi" eğilimini örneklendirmektedir.

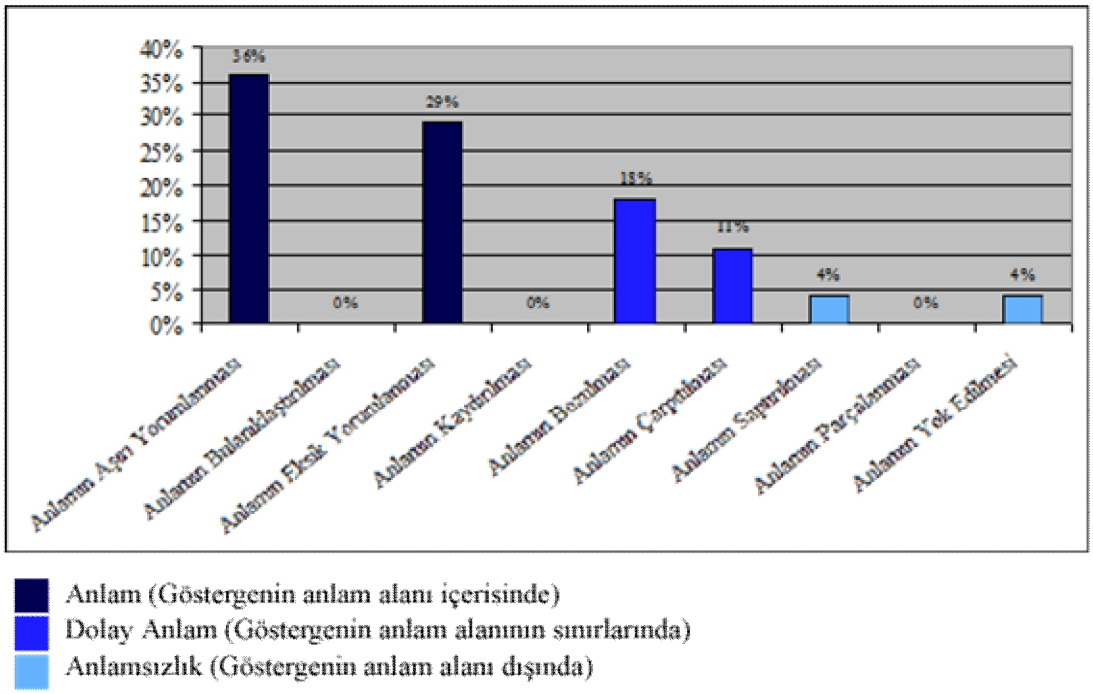
Özgün metinde Napoleon'un kovaların önüne geçtiği ya da yerleştiği belirtilmekte ve dikkatli bir okuyucu için sona atılan olta niteliğinde olan bu bilgi Napoleon'un asıl niyetine ilişkin fazladan bir gösterge içermemektedir. Adıvar çevirine göre ise, Napoleon süt kovalarının önünü "kesmiştir". Bu noktada "kesmek" eylemi, geçişi engellemek anlamını taşımaktadır ve Napoleon'un bu hareketi rastlantısal olarak yapmadığı, amacının ise hayvanların süte yönelmesini engellemek olduğu seçilen ifadeden anlaşılmaktadır. Öte yandan, Fransızca çevirilerde, Simon Orwell'in kullandığı "place" eyleminin eşdeğeri olan "se placer" eylemini kullanırken, Dévil konuşlanmak ya da kamp kurmak gibi anlamları olan "se camper" eylemini, Quéval ise dikilmek, saplanmak gibi anlamları olan "se planter" eylemini tercih etmiştir. Gerek konuşlanmak ya da kamp kurmak, gerekse dikilmek bir amaca yönelik olarak yapılan eylemlerdir ve Napoleon'un hayvanlara engel olma niyeti bu seçimlerden ortaya çıkmaktadır. Napoleon'un sütlerin önünde adeta kök salmıştır ve tehlike geçene yani konu değişene kadar oradan kıpırdamayacağı anlaşılmaktadır. Bu anlamda, Adıvar, Dévil ve Quéval çevirilerinde, "place" eylemi için seçilen karşılıklarla özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulmakta ve bu nedenle de "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Üster çevirisinde ise, Napoleon'un sözlerinin sonuna "merak etmeyin" ifadesi, Okyay çevirisinde de "nasılsa" sözcüğü eklenerek, özgün metinde olmayan bir söz birimleri çeviride kullanılmak suretiyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Tablo 13: İkinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

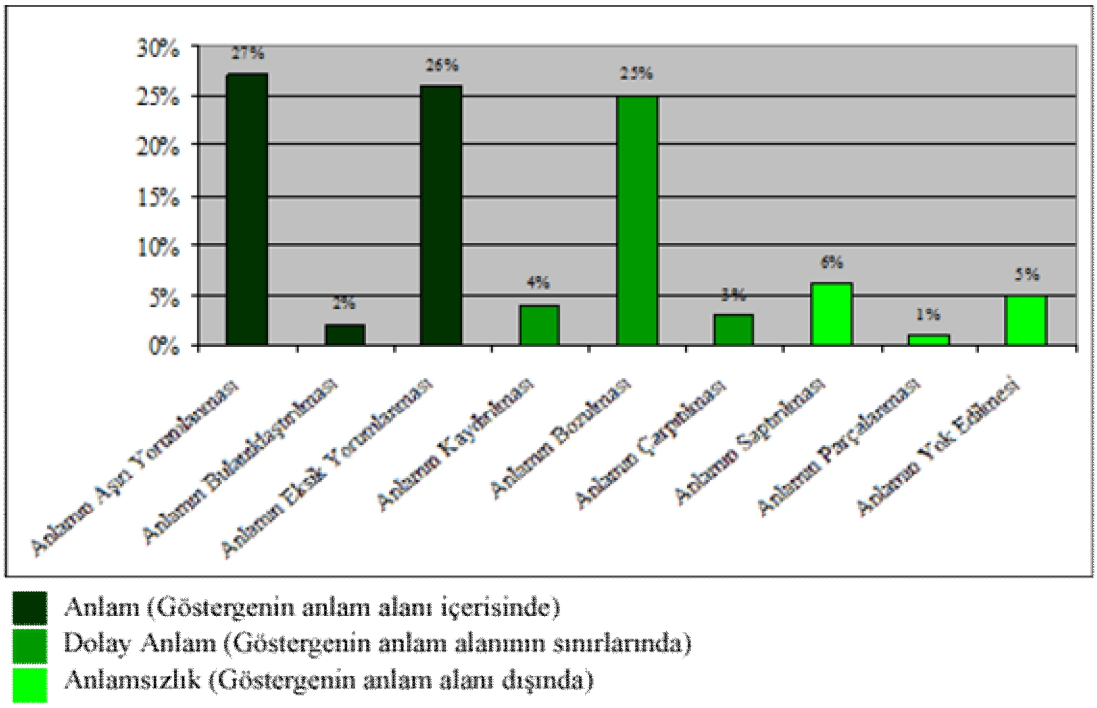
İkinci kesitte incelenen Türkçe çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımına bakıldığında, "anlamın bozulması" eğiliminin ilk sıraya yerleştiği görülmektedir. İkinci sırada yer alan "anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin bir nedeni, ikinci kesitte incelenen tümcelerin çoğunun karakterlerin konuşmalarından alınmış olmasıdır zira propaganda içerikli konuşmalarda vurgu çok önemli olduğundan, çeviride özgün metinden farklı bir vurgu kullanılması anlamın yetersiz yorumlanmasına neden olmaktadır. Çeviri metinlerde vurgu değişiklikleri, kimi zaman dil yapısının gerektirmesinden, kimi zaman ise çevirmenin kendi seçiminden, kimi zaman da göstergebilimsel çözümlemenin yapılmamasından kaynaklanabilmektedir. "Anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ise örtük olanın fazladan sözcük ilavesi de dahil olmak üzere çevirmenin okuması doğrultusunda çeşitli yollarla daha açık hale getirilmesi ile açıklanabilir. Bu kesitte Türkçe çevirilerde hiç görülmeyen eğilim ise, "anlamın çarpıtılması" eğilimidir. Onu izleyen "anlamın parçalanması" eğilimi ise sadece bir kez, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ise iki kez örneklenmiştir. Eşit yüzde ile rastlanan "anlamın kaydırılması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri ile, "anlamın saptırılması" eğilimleri de yoğun olarak örneklenmemiştir.

Tablo 14: İkinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

İkinci kesitte incelenen Fransızca çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımını bakıldığında, "anlamın aşırı yorumlanması", "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri ilk üç sıraya yerleşmektedir. Böylelikle, Fransızca ve Türkçe çevirilerde farklı sıralarda olsa en yüksek ilk üç oranda rastlanan anlam bozucu eğilimlerin aynı olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe çeviriler için de belirtildiği üzere ikinci kesitte incelenen tümcelerin çoğunun karakterlerin konuşmalarından alınmıştır. Çevirmenin kişisel okuması, hiç kuşkusuz anlamın eksik ya da aşırı yorumlanması üzerinde doğrudan bir etkendir. Öte yandan, vurgu değişikliği de niteliğine göre kimi zaman anlamın eksik yorumlanmasına, kimi zaman da aşırı yorumlanmasına neden olabilmektedir. Bu kesitte Fransızca çevirilerde hiç görülmeyen eğilimler ise, "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın kaydırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleridir. Eşit yüzde ile rastlanan "anlamın saptırılması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri yalnızca birer kez örneklenirken, "anlamın çarpıtılması" eğilime ise Fransızca çevirilerde üç kez rastlanmıştır.

Tablo 15: İkinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

İkinci kesitte tüm çevirilerde en çok rastlanan eğilim, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimidir. Bu eğilimi az yüzdelik farklarla "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri izlemektedir. Tüm çevirilerin incelenmesinde dikkate alınan altı Türkçe ve üç Fransızca çeviri olduğu için, yüzdelik dağılımda Türkçe çeviriler Fransızca çevirilerin iki katı ağırlığa sahip olması nedeniyle tüm çevirilerde anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik sıralamasının, Türkçe çevirilerdeki sıralama ile daha çok örtüşmesi beklenebilir. Ancak ikinci kesit için tüm çevirilerde rastlanan anlam bozucu eğilimlerin ilk üç sıralaması Fransızca çevirilerin sıralaması ile örtüşmektedir. Bu durum, örneklenen eğilimlerin genel dağılımdaki yüzdeleri ile ilintilidir.

3.7. Üçüncü Kesit

Erat, est, fuit.[674]

Üçüncü kesit, *"How they toiled and sweated to get the hay in!"*[675] / *"Hasadı kaldırmak için nasıl da ırgat gibi çalışıp ter döktüler!"* tümcesiyle başlamakta ve *"It*

[674] *Evvelce vardı şu anda, var, gelecekte de var olacak.*
Yöndemli, **age,** 117.
[675] Orwell, 1997, 16.

was also found that the stupider animals, such as sheep, hens and ducks, were unable to learn the Seven Commendments by heart"[676] */ "Koyun, tavuk ve ördek gibi en akılsız hayvanların Yedi Emir'i ezberleyemedikleri de anlaşılmıştı"* tümcesiyle sona ermektedir. Bu kesit, hayvanların arasında eşitlik olmadığının bir kez daha örneklenmesi ve onaylanması açısından önem taşımaktadır. İkinci kesitin sonunda domuzlar tarafından tarlalara çalışmaya güdülen hayvanlar, üçüncü kesitin başında domuzlar tarafından yönlendirildikleri bu görevi başarı ile tamamlamış ve hasadı kaldırmışlardır. Üçüncü kesitin ilk tümcesine göre, bu iş için ırgatlar gibi çalışmışlar ve bol bol ter dökmüşlerdir. Başka bir deyişle, Jones'un zamanında olduğu gibi güç koşullar altında çalışmaktadırlar.

İkinci kesitin sonunda domuzların diğer hayvanları tarlada çalışmaya göndererek verdikleri önder görüntüsü ile sarsılan tüm hayvanların eşitliği söylemi, üçüncü kesitin sonunda bazı hayvanların daha aptal olduğunun açıkça ifade edilmesiyle iyice şüphe götürür duruma gelmektedir. Üçüncü kesitin sonunda, koyun, hindi ve ördek gibi "daha aptal" hayvanların *Yedi Emir*'i ezberleyemediklerinden söz edilmektedir. *Yedi Emir* çiftliğin yasası hükmünde olduğundan, kimilerinin onu ezberleyememeleri, kesitin bir açmazla bitmesine neden olmaktadır.

3.7.1. Üçüncü Kesitin Fabl Olarak Okunması

İsyan, insanların baskı ve zorbalığına karşı ve tüm hayvanların eşit olduğu savından yola çıkılarak gerçekleştirilmiş ve egemenlik hayvanların eline geçmiştir. Öte yandan, üçüncü kesitin ilk tümcesinden hayvanların hasadı kaldırmak için ırgat gibi çalıştıklarından ve çok ter döktüklerinden söz edilmektedir. Old Major ise isyanın kaçınılmazlığını etkin şekilde ifade etmek için, hayvanların durmaksızın çalıştıklarından, yaşamlarının cefa ve sefaletle dolu olduğundan, insanlar tarafından sömürüldüklerinden yola çıkmış ve isyan çağrısına bu yöntemle karşılık bulmuştur. Üçüncü kesitin başlangıç tümcesine bakıldığında, hayvanların çalışma tempolarında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Tek fark, hayvanların insanları bertaraf ettikleri ve bu kez kendileri için çalışıyor oldukları düşüncesi ile mutluluk duymaları ve ne kadar yorulsalar da bundan asla gocunmamalarıdır.

Oysa ki hayvanlar çevrelerinde olup biteni doğru okuyamamakta, insanların gitmesi ile boşalan yerin yavaş yavaş doldurulmakta olduğunu fark edememektedirler.

[676] **age,** 20.

Aslında eşitliğin mümkün olmadığı, ilk kesitten beri bellidir zira öncelikle hayvanlara isyan etme çağrısında bulunan Old Major bir domuzdur. Başka türden bir hayvanın değil de, bir domuzun bunu akıl etmesi rastlantısal değildir zira metinde açıkça belirtildiği üzere hayvanların "en zekileri" domuzlardır ve isyanın başarıyla gerçekleştirilmesinden hemen sonra diğerlerini örgütleme ve eğitme işleri "doğal olarak" domuzlara düşmüştür. Üçüncü kesitte de domuzların doğrudan çalışmayıp diğerlerini yönlendirdikleri ve denetledikleri, diğerlerinden daha bilgili oldukları ve bu nedenle de önderliği üstlenmelerinin "doğal olduğu" açıkça ifade edilmektedir. Bu durumda, hayvanlar arasında gerçek bir eşitlik aslında söz konusu değildir. Koyunlar, tavuklar ve ördekler diğer hayvanlardan daha aptaldır ancak tavuklarla koyunların gözleri diğerlerinden daha keskindir. Atlar fiziksel güç yönünden üstündür ancak Boxer, buna eklenen çalışkanlığı ile ön plana çıkmaktadır. Domuzlar zekidir ancak Napoleon ve Snowball'da önderlik niteliği bulunmaktadır. Sonuç olarak, hayvanlar gerek doğalarından gelen özellikleri, gerekse kişilik özellikleri itibarıyla eşit değillerdir. Bu farklılıklarla, insanlar arasındaki farklılıklar anıştırılmaktadır. İnsanlar da gerek doğuştan kendilerinde bulunan özellikler, gerekse kişisel nitelikleri nedeniyle birbirlerinden farklıdırlar, bu durum da onları değişik ilgi alanlarına ve toplumsal yaşamda değişik konumlara yöneltir. Doğuştan zeki ve hırslı bir kişinin, doğuştan zeki ancak tembel bir kişiden farklı yönelimleri olacağı açıktır. Bu durum, *Animal Farm*'da yer alan karakterler için de geçerlidir.

İşbaşı yapılmayan Pazar günlerinde bir bayrak töreni düzenlenmekte ve ardından da tüm hayvanların katılımıyla bir sonraki hafta yapılacak işlerin görüşüldüğü toplantı yapılmaktadır. Bayrak töreni, hayvanları bir simge altında birleştirmesi açısından önemlidir. Gerek bayrağın her Pazar göndere çekilmesi, gerek bundan sonra yapılan toplantı, gerekse toplantın sonunda *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısının söylenmesi, çiftliğin aslında domuzlarca belirlenen resmi ideolojisinin sağlamlaştırılması amacını gütmektedir. Tüm bu törensel rutinler, devlet politikalarının vatandaşlara ezberletilmesi ve "tekrarlama" yöntemi ile benimsetilmesini anıştırmaktadır. Toplantıda alınması gereken kararlar daima domuzlar tarafından ortaya atılmaktadır. Başka bir deyişle aslında çiftliğin karar alma mekanizmaları domuzlara bağlıdır. Öte yandan, üçüncü kesitte, önderlik özellikleri ile ön plana çıkan Snowball ve Napoleon'un sürekli fikir ayrılığına düştükleri belirtilmektedir. Bir ayrıntı gibi verilen bu bilgi, aslında dikkate değerdir ve sona atılan bir olta olabileceği düşünülerek

akılda tutulmalıdır. İsyan, tüm hayvanların eşit olduğu savı üzerinden gerçekleştirilmiştir ancak tüm hayvanlar eşit olmadığı gibi, bir topluma iki önder bile fazla gelmektedir. Hayvanlar arasından domuzlar, domuzlar arasından da Snowball ve Napoleon sivrilip ön plana çıkmıştır ancak er ya da geç birisi devre dışı kalmak zorundadır. Aralarındaki anlaşmazlığın asıl nedeni de budur.

Domuzların kendilerini diğer hayvanlardan ayrıştırmalarının bir örneği de, koşum odasını kendilerine karargah olarak ayırmalarıdır. Domuzlar, her akşam burada konuşlanarak hem kendilerini yetiştirmekte hem de diğer hayvanların örgütlenmesini sağlamak için uğraşmaktadırlar. Diğer hayvanların ne böyle bir mekanı, ne de bu tür sorumlulukları vardır. Ayrışma, hem hayvanların doğalarından ve kişiliklerinden gelen farklılıklar sonucunda, hem de domuzların olaylara yön vermeleri nedeniyle oluşmaktadır. Öte yandan, domuzların kendileri ve diğerleri için bazı düşünceleri olsa da, her şey planladıkları gibi gelişmemektedir zira kimi hayvanlar yaratılıştan gelen özelliklerinden vazgeçmemektedirler. Yabani hayvanlar alışkanlıklarını devam ettirmekte ve kendilerine gösterilen anlayışı kötüye kullanmaktayken, kedi serçeleri pençesine konmaya ikna etmeye çalışmakta ancak başarılı olamamaktadır.

Üçüncü kesitte her ne kadar tüm hayvanların var güçleriyle çalıştıkları ve hiç hırsızlık yapmadıkları söylense de, sonuçta isyanın gerçekleşmesiyle hayvanlar aniden meleğe dönüşmüş değildir. Onların içinde de fırsatçılar, tembeller, güvenilmezler vardır. Bu anlamda üçüncü kesitte Mollie'nin, kedinin ve yabani hayvanların kimi tutum ve davranışları, gerçek yaşamda yer alan bazı insan tiplemelerini anıştırmaktadır. Gerçek yaşam da başkalarına zarar vermekten vazgeçmeyenler, başkalarının iyi niyetini kullananlar sürekli bahane üreterek başkalarının sırtından geçinenlerle doludur.

Son olarak, çiftlikteki hayvanların okuma yazma derslerinden farklı derecelerde yarar görmeleri de yine gerçek yaşamdaki insanların okuma yazma düzeylerindeki farklılığı anıştırmaktadır. Domuzlar, mükemmel bir şekilde okuyup yazabilmektedir. Domuzların en zeki hayvanlar olduğunu anımsayacak olursak, bu okuryazarlığın basit düzeyde anlaşılmaması gerektiği çıkarımında da bulunabiliriz. Domuzlar muhtemelen harfleri çözümleyip seslendirme ve yazıya dökmenin ötesinde, işlevsel olarak da okuyup yazabilmektedirler. Başka bir deyişle, domuzların okuryazarlığı, gösterge okuryazarlığıdır. Toplumda olan bitenleri doğru okuyabildiklerinden, bu sayede toplumun kaderini de yazabilmekte ve kendilerini de başrollere oturtmaktadırlar.

Köpekler oldukça iyi okuyabilmekte ancak *Yedi Emir* dışında hiçbir şey onların ilgilisini çekmemektedir. Bu anlamda köpekler, gerçek yaşamda yalnızca tek tip okumalar yapan, örneğin belli bir ideolojiyi benimseyip, yalnızca bu konu üzerine okuyanları, başka bir deyişle "sırf kendi inançlarını destekleyecek şeyleri okuyanları"[677] anıştırmaktadır. Muriel, bir şekilde köpeklerden daha iyi okuyabilmekte, zaman zaman çöpten bulduğu gazete parçalarını diğerlerine okumaktadır. Bu anlamda Muriel, okuma konusunda seçici olmayan, belli bir arayışı da bulunmayan ancak "gözüne çarpan her yazıya bir göz atan"[678], eline bir şekilde geçen yazıları okumadan geçmeyen kişileri anıştırmaktadır, ki bu yazılı ve görsel basın bugünkü konumuna gelmeden evvel ve bir gazete parasının dahi insanlar için önemli olduğu dönemlerde daha sıkça rastlanan bir okur türüdür. Benjamin domuzlar kadar iyi okuyabilmekte, ancak bu yeteneğini hiç kullanmamakta çünkü okumaya değer hiçbir şey olmadığını düşünmektedir. "Bu yeteneğini kullanmayı reddetmesi, bir bakıma bir şeylere bulaşmaktan hiç hoşlanmamasından kaynaklanmaktadır."[679] Toplumdaki yaşlıları anıştıran Benjamin, hiçbir şeyin değişmeyeceğine ilişkin sağlam bir inanca sahip olduğundan, yaşamını eskiden olduğu gibi sürdürmekte, hiçbir yeniliğe karşı heyecan duymamaktadır. Tüm alfabeyi öğrendiği halde sözcükleri oluşturamayan Clover, D harfinin ötesine geçemeyen Boxer ve A'dan başka harf öğrenemeyen diğer hayvanlar ise toplumda akademik becerileri çok ileri düzeyde olmayan bireyleri anıştırmaktadır. Mollie ise, adını oluşturan harfler dışında kalanları öğrenmeyi reddetmiştir. Bu anlamda Mollie, ilgi alanı okuma dışında yoğunlaşan ve yalnızca "basit ya da eğlenceli konuları okuyan"[680] bireyleri anıştırmaktadır. "Bunlar okuryazardır ancak işlevsel olarak okuryazar değildirler. Okumayı öğrenirler ancak öğrenmek için okumazlar"[681] Bireylerin okuma düzeyleri, toplumdaki konumları konusunda da önemli bir belirleyicidir. Metindeki ya da toplumdaki alt metinleri ve göstergeleri okuyamayanlar, başkaları tarafından yanlış yönlendirilme ve kullanılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

Kesitin sonunda, bazı hayvanların *Yedi Emir*'i ezberlemedikleri ortaya çıkmaktadır. Bir sonraki kesitte hiç kuşkusuz bu soruna bir çözüm üretilecektir. Çözümü kimlerin üreteceğini tahmin etmek ise güç değildir.

---

[677] McGregor, Buzan, **age,** 29.
[678] **age,** 29.
[679] **age,** 29.
[680] **age,** 29.
[681] **age,** 29.

3.7.2. Üçüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

İsyandan sonra da hayvanlar, ırgat gibi çalışmaya devam etseler de, artık yedikleri yiyecek gerçekten onlara aittir, "kendileri tarafından ve kendileri için" üretilmiştir. Bu ifade, komünizmi tanımlamada kullanılabilecek bir niteliktedir zira komünizm "üretim araçları üzerindeki mülkiyetin topluma ait olduğu ve sınıf farklılıklarının ortadan kaldırıldığı bir toplum biçimi"[682] olarak tanımlanabilmektedir.

Çiftlikte hayvanlar yoğun bir şekilde çalışmakta, üzerlerine düşeni yerine getirmektedirler. Boxer ve Clover tarlada çalışmakta, ördeklerle tavuklar gagalarıyla ot taşımakta, domuzlar doğrudan çalışmayıp, diğer hayvanları yönetip denetlemektedirler. Çiftlikte "herkes kendi yeteneğine göre" çalışmaktadır. Bu durum, Marx'ın 1875 tarihli *Gotha Programının Eleştirisi* çalışmasında yer alan komünizmin en önemli sloganlarından birini anıştırmaktadır:

> "Komünist toplumun daha yüksek bir aşamasında, bireylerin işbölümüne kölece boyun eğişi ve onunla birlikte kafa ve kol emeği karşıtlığı da ortadan kaybolduktan sonra; çalışma sadece bir geçim aracı değil, bizzat yaşamın birincil gereksinimi haline geldikten sonra; bireylerin çok yönlü gelişmesiyle birlikte onların üretici güçleri de artıp tüm kolektif zenginlik kaynakları daha hür aktığında – işte ancak o zaman burjuva hukukunun dar ufku tamamen aşılabilecek ve toplum, bayrağına şunu yazabilecektir: "Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!"[683]

Bu düşünceye göre, herkes yeteneğine göre üretecek ancak yeteneğine bakılmaksızın üretimden pay alacaktır çünkü:

> "biri fizik ya da zeka bakımından bir diğerinden üstündür, dolayısıyla aynı süre içinde daha fazla iş yapar ya da daha uzun süre çalışabilir[684] […]
> Ayrıca: bir işçi evlidir, diğeri değil; birinin diğerinden daha çok çocuğu vardır vb., vb. Böylece eşit emek sarfiyla ve dolayısıyla toplumsal tüketim fonundan eşit payla, biri diğerinden daha çok alır, biri diğerinden daha zengindir, vb. Bütün bu kusurlardan kaçınmak için, hakkın, eşit olmak yerine bilakis eşitsiz olması gerekirdi."[685]

Bu durumda, bedensel ya da zihinsel olarak başkalarından daha geride olan ve / veya diğerlerinden daha fazla gereksinimi bulunanlar mağdur edilmeyecektir. Bu slogandan yola çıkarak, çiftlikte de tüm hayvanlar "kendi yeteneğine göre" çalışmaktadır.

---

[682] Marx, Engels, 2012, Sözlükçe, "komünizm", 205.
[683] Karl Marx, **Gotha Programının Eleştirisi; Marx, Engels ve Lenin'in Alman Sosyal-Demokrasisinin Programlarına İlişkin Yazıları ve Mektupları**, çev. İsmail Yarkın, M.A. İnci (İstanbul: İnter Yayınları, 1999), 28.
[684] **age,** 27.
[685] **age,** 28.

Sovyetlerde kurulan kolektif çiftlik sistemi de, komünizmin lafzına ve ruhuna uygun olarak, üretim araçlarının üzerindeki mülkiyeti topluma vererek sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırmıştır. Öte yandan, bu kolektifleşmeyi farklı nedenlere bağlayanlar da vardır:

> "Sovyetler 1930'da memleket ziraatini kolektif çiftlik sistemi üzerinden organize etmeye karar verdikleri zaman bir siyasi, öteki ekonomik olmak üzere iki gayeleri vardı.
> Siyasi gaye Kulak denilen en zengin, en müstakil beş milyon kadar köylüyü tasfiye etmekti. Bunlar komünizme karşı kuvvetli bir muhalefet nüvesi teşkil etmekteydi. Bundan sonra geri kalan köylüleri, Kremlinin kolayca kontrol edebileceği bir organizasyon içinde toplamak gerekiyordu.
> Ekonomik gaye zirai istihsali arttırmak ve aynı zamanda milyonlarca işçiyi topraktan alarak inkişaf halinde olan Sovyet endüstrisinde çalıştırmaktır."[686]

Böylelikle, "Sovyet Rusya, başta toprak her çeşit istihsal vasıtalarını mülkiyet dışına çıkarmıştır. Bunun yerine de köylünün ortak çalışması ile işliyen toprakları –Kolhoz, devletin doğrudan doğruya işlediği toprakları –Sovkoz-"[687] getirmiştir:

> "Kolhoz, bizdeki tarım kooperatiflerini andırır bir tarım işletmeciliği. Devrimden sonra geliştirilmiş bir tarım düzeni. Bir de sovhoz düzeni var. Sovhoz, daha ileri, daha geliştirilmiş bir düzen. Kolaylık olsun diye, ille de bir benzetme yapmak gerekirse, sovhoz bizdeki devlet üretme çiftliklerine yakın bir düzen diyebiliriz."[688]

Animal Farm'da hayvanların ortak çalışması ile işlenen topraklar Kolhoz'u, hayvanların yedikleri yiyeceklerin kendilerine ait olması ya da kendilerine ait olduğuna inandırılmış bulunmaları durumu da bu üretim araçları üzerindeki mülkiyetin topluma ait olmasını anıştırmaktadır. Genel anlamda, "Rusya'da insanın insan tarafından sömürülmesi yasak edildiğine göre her Sovyet vatandaşı sadece devletin memurudur. Böylece Sovyetlerde devlet sanayicilikten ayakkabı boyacılığına kadar her şeyin sahibi!"[689] Aşağıdaki konuşma ise, Sovyetler Birliği'ne yapılan bir gezi sırasında gözlemlere dayalı notlardan oluşturulan bir kitaptan alınmıştır:

> " Örneğin gene bir otomobil yolculuğunda tanık olduğumuz şöyle bir konuşmayı ileteyim:
> - Bu fabrika kimin?
> - Bizim, yani toplumun.
> - Bu tarlalar kimin?
> - Bizim, yani toplumun.
> - Yani fabrikalar ve tarlalar devletin desene!
> İşte o zaman yanıt sahibinin bir açıklaması :
> - Ama efendim, devlet diye bir insan yok ki!"[690]

Hiç kuşkusuz, gözlemlere dayalı gezi kitapları, hatta belki daha nesnel verilere dayalı çeşitli yayınlar, amaca ve bakış açısına göre Sovyetler Birliği'ni ya da dünyanın

---

[686] Fischer, **age,** 135.
[687] Ağaoğlu, **age,** 147.
[688] Erdal Öz, **Allı Turnam,** 5. bs. (İstanbul,: Can Sanat Yayınları, 1987), 38.
[689] Ağaoğlu, **age,** 137.
[690] Varlık Özmenek, **İşte Sovyetler Birliği (SSCB Gezi İzlenimleri),** (İstanbul: Bilim Yayınları, 1980), 19.

başka bir ülkesini olumlu özellikleriyle de yansıtabilir, olumsuz özellikleriyle de. Yukarıdaki örnek, mülkiyetin topluma ait olduğa ve sınıf farklılıklarının ortadan kaldırıldığına ikna olmuş öznel bir bakış açısını yansıtmaktadır. Kimi bakış açılarına göre ise, herkesin yeteneğine göre ürettiği ve gereksinimine göre alabildiği bir düzen, her ne kadar 11 Haziran 1936 tarihinde taslağı onaylanan yeni Sovyet Anayasası'nın "Toplumsal Yapı" adlı ilk bölümünde yer alsa da, fiilen söz konusu değildir.

> "Tüm ilişkilerde Sovyet devleti komünizme olduğundan çok, geri bir kapitalizme yakındır. Henüz herkese "gereksinmelerine göre" dağıtmayı düşünememektedir bile. Ama tam bu nedenle de vatandaşlarının "yeteneklerine göre" çalışmasına da izin veremez. Parça başı ödeme sistemini yürürlükte tutmak zorunda bulmaktadır kendisini ki bu sistemin ilkesi şöyle ifade edilebilir: 'Her insandan alabildiğin kadar çok al ve karşılığında da mümkün olduğu kadar az ver.' Kuşkusuz Sovyetler Birliği'nde hiç kimse, kelimenin mutlak anlamıyla, kendi 'yeteneklerinin' üstünde çalışmamaktadır; yani kendi fiziksel ve ruhsal potansiyelinin üstünde. Ama bu kapitalizm için de doğrudur. En vahşi olduğu gibi en ince sömürü yöntemleri bile doğanın koyduğu sınırlara gelip dayanır."[691]

Animal Farm'a geri dönecek olursak, Snowball'un Mrs. Jones'a ait eski yeşil bir masa örtüsünden yaptığı bayrağın üzerine beyaz boya ile çizdiği "toynak ve boynuz, açıkça Komünist Partinin amblemi çekiç ve oraktır"[692]

Snowball, diğer hayvanların çeşitli hayvan komitelerinde örgütlenmesi için de çalışmaktadır ve bu amaçla "Yumurta Üretim Komitesi", "Temiz Kuyruklar Komitesi", "Yabani Yoldaşların Yeniden Eğitimi Komitesi" ve "Daha Beyaz Yün Hareketi Komitesi" gibi komiteler oluşturulmuştur. Bu komiteler, Sovyetler Birliği'nde fabrika komiteleri ya da işyeri komiteleri denen örgütlenmeleri anıştırmaktadır:

> "Bu tür fabrika kurulları Rus işçi hareketinin en eski örgütlenme biçimiydi. […] 1917 Şubat Devrimi bu tür fabrika örgütlerinin önündeki engelleri temizledi. […] Fabrika komitelerinin görevleri fabrikada çalışan işçileri ücretler, çalışma saatleri, fabrika içi düzen vs. konularında fabrika yönetimlerine karşı temsil etmesiydi. Ayrıca işçilerin kendi aralarındaki ilişkileri düzenlemek, işçilerin çıkarlarını devlete ve diğer toplumsal kuruluşlara karşı korumak, işçilerin kültürel ve eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamaktı."[693]

Çiftlikte okuma-yazma dersleri büyük başarıya ulaşmış, sonbaharda neredeyse tüm hayvanlar okur-yazar hale gelmişlerdir. Bu durum, Sovyetler Birliği'nde başlatılan okuma-yazma seferberliğinin başarı ile sonuçlanmasını anıştırmaktadır:

> "1917 devrimiyle birlikte Çarlık rejiminden devralınan Rusya'da okur-yazar oranı yüzde 28,4'tü. […] Ekim Devrimiyle birlikte eğitimin tüm kademeleri, tıpkı diğer kamusal haklar gibi ücretsiz hale getirildi. Ama eğitimin ücretsiz hale getirilmesi tek başına Sovyetler Birliği'nin eğitimle ilgili sorunlarını çözmüyordu. Bu yüzden Lenin 26 Aralık 1918'de; sekizinci parti

---

[691] Troçki, 1998, 241.
[692] Valerie Meyers, "Animal Farm, An Allegory of the Revolution", **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm.** ed. Harold Bloom. (New York: Infobase Publishing, 2009), 27.
[693] Aral ve diğ., "Ekim Devrimi", c.2, 575.

> kongresinde ülkedeki okur yazar oranını arttırmak için okuma yazma seferberliği başlattı. […] Okuma-yazma seferberliği 1939 yılına kadar sürdü. 1926 yılında ülkede okur-yazar oranı yüzde 56.6 ya çıkarken; 1939'larda Sovyet yurttaşlarının neredeyse tamamı Rusça okuma-yazma biliyordu."[694]

Kimi yorumlara göre, Sovyetler Birliği'nde okumaya bu kadar önem verilmesinin ardında, görünenden farklı nedenler vardı:

> "Rusya'da İhtilâl elli yıl önce vuku bulmuş olmakla beraber, sanki dün olmuş gibi gazeteler her gün İhtilâl'den bahsetmekte; kitaplar İhtilâl ve Komünizm prensipleri üzerine yazılmakta; hikâyeler, romanlar, piyesler daima bu temayı işlemekte; radyolar, televizyonlar komünizmin başarılarını anlatmaya hiçbir surette ara vermemektedirler. Eğer insanlar okumayı bilmeseler, yazılı neşriyatı takip etmek imkânından mahrum kalacaklardır. Sanki Rusya'da okuma, diğer faydaları mühimsenmeden yalnız Komünizm lehinde yazılanları okutmak için halka öğretilmiş gibidir ve bunun için öğretilmektedir."[695]

Oysa ki, yazıya dökülmüş ve basılmış her şey doğru olmayabilir. Bu anlamda eleştirel bir bakış ve sorgulamanın eşlik etmediği bir okuma, insanları kimi amaçlar doğrultusunda hissettirmeden yönlendirmeye, beyin yıkamaya ve propagandaya alet etmeye yarayabilir. Bu nedenle, insanları eğitmenin ve bilinçlendirmenin en önemli yollarından bir olan okuma, bireylerin her okuduklarını doğru kabul etmeleri halinde bir beyin yıkama aracına dönüşerek toplumlar için bir tehlike arz edebilir. *Animal Farm*'da okur-yazarlık temasıyla dikkat çekilmek istenen hususlardan biri de budur.

Son olarak, eşit oldukları söylenen hayvanlar, okuma-yazma konusunda eşit bir başarım göstermemektedirler. Üçüncü kesitin bitiminde, bazı hayvanların okuma-yazmada A harfinin ötesine geçemedikleri, bazılarının da *Yedi Emir*'i ezberleyemedikleri ortaya çıkmaktadır. Kimi görüşlere göre, insanlar nasıl yaratılıştan çeşitli farklılıklarla geliyorlarsa, toplumlarda da sınıfların olması doğaldır:

> "İsmi, rengi, yönetim şekli ne olursa olsun bir asiller, bir ortalar, bir de paryalar sınıfı her çağda, her toplulukta kendi kendine doğacak. Bu tabiatın kanunu galiba. Nasıl tabiat güzel, çirkin, zayıf, kuvvetli, uzun, kısa yaratıyorsa cemiyetler de kendi içlerinde yüksekler, orta ve aşağı tabakalar çıkarıyorlar, çıkmaması için ne tedbir alırlarsa alsınlar bu oluyor."[696]

İsyanın hemen ardından domuzların en zeki ve bilgililer olarak ayrışmaları ve "doğal olarak" diğerlerini yöneten ve denetleyen bir konuma yükselmeleri, tarlada atların arkasından gidip onları yönlendirmeleri, koşum odasını karargah olarak kendilerine ayırmaları, çiftlikte eşitlik savının geleceği ile ilgili sona atılan oltalar olarak akılda tutulabilir. Sonuçta işçiler devrimden önce de, sonra da köle gibi çalışmaktadırlar. Devrim, yalnızca bir zümrenin, domuzların iş yükünü üzerlerinden almıştır ve onları yavaş yavaş seçkinleştirmektedir. Kimi görüşlere göre, Ekim devrimi de işçiler

---

[694] Sol Günlük Siyasi Gazete, "SSCB"de Eğitim" 31.05.2008, http://arsiv.sol.org.tr/?yazino=26073, [08.12.2014].
[695] Rado, **age,** 18-19.
[696] Ağaoğlu, **age,** 75.

açısından bir değişim sağlayamamıştır ve Marx'ın öngördüğünden farklı bir tablo ile sonuçlanmıştır:

> "1917'de Bolşeviklerin Rusya'da iktidarı ele almaları, Marx'ın hayallerini yerle bir etti. Tahakkuk eden Komünist sistem; devlet'in kendini yok edecek yerde daha da kuvvetlendiğini, işçi sınıfı iktidarının sözden ibaret kaldığını, işçilerin hayatlarında en küçük bir gelişme kaydedilmediğini, toplumun sınıfsızlaşmadığını, vaad edilen eşitliğin teoride kaldığını, fiilen ispat etti. Sovyetlerdeki elli yıllık iktidarın getirdiği sonuç, işçiler açısından sıfırdı. Sovyet toplumunda aristokratlar; parti kodamanları, yöneticileri ve silahlı kuvvetlerde üst rütbeli subaylar, teknokratlar Burjuvaziyi teşkil ediyor, işçiler ve köylüler ise gene PROLETERYA idiler."[697]

3.7.3. Üçüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

Bir metinde söylem içinde yer alan propagandayı saptamak, söylem dışında yer alan propagandayı saptamaktan çoğu zaman daha kolay olabilir ancak üçüncü kesit olarak belirlediğimiz bölümde konuşma bulunmadığından propaganda yöntemlerini söylem içinden saptamak mümkün olmayacaktır. *Animal Farm*'da anlatıcı, her şeyi bilen, her şeyi gören bir üçüncü şahıstır ancak hayvanların içlerinden neler geçirdiklerini bilmesi nedeniyle, olayların hayvanların bakış açısından aktarıldığı söylenebilir.

Öte yandan, hayvanların içlerinden geçirdiklerinin ne kadarının kendilerine ait olduğu, ne kadarının algı yönetimi ve propagandanın etkilerinden kaynaklandığı üzerinde düşünmek gerekir. Üçüncü kesitte, hayvanlar ırgat gibi çalışmaya devam etmekte ancak domuzlar artık çalışmamaktadır. Başka bir deyişle, isyan yalnızca domuzların çalışma koşullarını değiştirmiştir. Buna karşın, diğer hayvanların bu durumdan yakınmaları söz konusu değildir. Hayvanların bakış açısını yansıtan metne göre, domuzlar o kadar akıllıdırlar ki, bir şekilde her güçlüğün üstesinden gelmektedirler. Üstün bilgileri ile önderliği üstlenmeleri de doğaldır. Bütün yaz boyunca çiftlik işleri saat gibi işlemektedir. Hayvanlar hayal edemeyecekleri kadar mutludurlar, yedikleri yiyecekler kinci bir efendi tarafından azar azar verilmemektedir. Beş para etmeyen, asalak insanlar gitmiştir. Daha çok boş vakit bulabilmektedirler. Herkes kendi yeteneğine göre çalışmakta, kimse hırsızlık yapmamakta, payına düşen yiyecekten şikayet etmemektedir. Eski günlerde olağan karşılanan kavga, ısırma ve kıskançlıklar neredeyse ortadan kalkmıştır. Hemen hemen hiç kimse işten kaçmamakta, Pazar günleri ise çalışılmamaktadır. Bu bilgilere baktığımızda, isyandan sonra çok çalışmaya devam ettikleri halde hayvanların mutlu oldukları ve çiftlikteki koşulları olumlu buldukları, domuzların önderliğini kabul

[697] Akif Tarakçı, **Komünizmin 50. Yılında Sovyet İşçileri** (Ankara: Altınok Matbaası, 1969), 3,4.

ettikleri, hatta bunun belki de coşkulu bir kabul bile sayılabileceği, insanlardan ise nefret ettikleri anlaşılmaktadır. Tüm bu bilgiler, hayvanların bakış açısından aktarılsa da, bu bakış açısını oluşturan domuzların algı yönetimi ve propagandasıdır. Hayvanlara ne düşünecekleri öğretilmiştir ve onlar da domuzların ağzından konuşmakta ve düşünmektedirler.

- *"But the pigs were so clever that they could think of a way round every difficulty"*[698] / *"Ama domuzlar öyle akıllıydılar ki her güçlüğün çaresini düşünebiliyorlardı"* ve *"the pigs did not actually work, but directed and supervised the others. With their superior knowledge it was natural that they should assume the leadership"*[699] / *"Domuzlar aslında çalışmıyor ancak diğerlerini yönetip denetliyorlardı. Üstün bilgileriyle önderliği üstlenmeleri de doğaldı"* ifadelerinden, diğer hayvanların ağzından çıkan ya da aklından geçenlerin "sahibinin sesi"ne dönüşmüş olduğu anlaşılmaktadır. "Propaganda kolaylıkla 'beyin yıkamak' olarak bilinen çok daha vahim bir şeye dönüşebilir. Bu, insanların düşündüklerinin içeriğini tümüyle değiştirmek demektir."[700] İsyan yoluna eşitlik düşüncesiyle çıkmış olan hayvanlar, çok geçmeden domuzların üstün olduğunu kabullenmişler ve onlar tarafından yönlendirilip denetlenmelerini doğal karşılar olmuşlardır.

- *"Every mouthful of food was an acute positive pleasure, now that it was truly their own food, produced by themselves for themselves and not doled out to them by a grudgind master. With the worthless parasitical human beings gone, there was more for everyone to eat"*[701] / *"Boğazlarından geçen her lokmadan, artık istemeye istemeye veren bir efendinin sadakası olmadığı, kendileri tarafından kendileri için üretilen gerçekten kendi yiyecekleri olduğu için büyük bir tat alıyorlardı"* ifadesinden, domuzların "ortak düşman gösterme" yöntemini diğer hayvanların üzerinde başarıyla uyguladıkları görülmektedir. Hayvanlar, "ortak düşman"dan kurtulmuş olmanın verdiği mutlulukla, yaşamlarında şikayet konusu olabilecek hiçbir unsuru umursamayacaklardır çünkü insanlardan kurtulmuşlardır ve en önemli sorunun da bu olduğu hayvanlara öğretilmiştir.

---

[698] Orwell, 1997, 16.
[699] **age,** 16.
[700] McGregor Buzan, **age,** 26.
[701] Orwell, **age,** 16.

- *"[...] their effors were rewarded"*[702] / *"çabalarının karşılığını görüyorlardı", "there was more leisure too"*[703] / *"daha fazla boş vakit vardı", "nobody stole, nobody grumbled over his rations, the quarreling and biting and jealousy which had been normal features of life in the old days had almost disappeared. Nobody shirked, or almost nobody"*[704] / *"kimse çalmıyor, kimse yiyecek miktarından şikayet etmiyordu, önceden yaşamın olağan özelliği olan kavgalar ve ısırmalar ve kıskançlıklar neredeyse yok olmuştu. Hiç kimse ya da neredeyse hiç kimse işten kaçmıyordu ", "on Sundays there was no work"*[705] / *"Pazar günleri çalışma yoktu"* ifadelerinden, hayvanların geçmiş ile yaşadıkları günü karşılaştırdıklarında, durumlarının geçmiştekinden çok daha iyi olduğuna inan(dırıl)dıkları görülmektedir. Domuzların inceden inceye yürüttükleri propaganda, diğer hayvanların içine işlemiş durumdadır. Bu anlamda, metinde hayvanların bakış açısından gerek doğrudan, gerekse dolaylı anlatım yolu ile dile getirilen her söz ya da düşünce domuzların yerleştirmek istediği bakış açısını yansıtmaktadır ve her biri birer "sahibinin sesi" örneğidir.

3.7.4. Üçüncü Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Üçüncü kesitte hayvanların ırgat gibi çalıştıkları belirtilmektedir. İnsanların tahakkümü altındayken çalışmak zorunda olan hayvanlar, insanların kovulmasından sonra yine çalışmak zorundadır ancak bu kez çalışmayı istemektedirler. Öte yandan, görünüşe Old Major hayvanları toplayıp da isyana çağrı konuşmasını yapmadan önce hayvanlar içlerinde bulundukları durumla ilgili herhangi bir değerlendirme yapmamışlar ve genel bir kabullenmişlik ile kendilerine verilen işleri yapmayı sürdürmüşlerdir. Bu anlamda, insanlar varken hayvanların çalışmayı istemediklerine ilişkin bir bilgi yoktur. Bu durumu belki şöyle ifade etmek yerinde olabilir: İnsanların egemenliği sırasında hayvanlar çalışmayı istiyor da değildir, istemiyor da değildir. Sadece çalışmakta ve gerisini sorgulamamaktadırlar. İnsanlar gittikten sonra ise, zorunda olduklarını isteyerek yapmaya başlamışlardır.

Metnin her şeyi bilen, her şeyi gören anlatıcısının söylediklerinden çıkarılabildiği kadarıyla, hayvanlar çalışmak zorundadırlar, çalışmaları gerektiğini bilmektedirler ve

[702] **age,** 16.
[703] **age,** 16-17.
[704] **age,** 17.
[705] **age,** 18

yapmaları gerekeni yapmak istemektedirler. Öte yandan, hepsi kendi yeteneğine göre çalıştığından, hepsi "yapabilme" durumundadır zira görünüşe göre kendilerinden bireysel yeti ve yeteneklerini aşan bir iş yapmaları beklenmemektedir. Boxer ve Clover kendi istekleri ile kendilerini tarağa koşmakta, Boxer kendi isteğiyle diğerlerinden yarım saat erken uyanmakta ve büyük bir iş yükü omuzlamakta, hatta daha da çok çalışmak isteğini dile getirmektedir. İsteme, bilme ve yapabilme kipliklerinin varlığı, hayvanların özerk eyleyenler olarak ortaya konmasını sağlamaktadır. Metinden anlaşıldığı kadarıyla, çalışmak zorundadırlar ancak başkaları için değil, kendileri için çalıştıklarından bir bakıma bu zorunluluğun onları bağımlı eyleyen konumuna düşürmediği düşünülebilir.Bununla beraber, buraya kadar anlatıcının hayvanların bakış açısından aktardıkları, hayvanların özerk eyleyen olarak tanımlanabilmelerine olanak sağlar görünse de, hayvanların bakış açısı kendilerine benimsetilmek istenenler yönünde işlemektedir. Hayvanların çalışmayı isteyen ve asla şikayet etmeyen sesleri, aslında domuzlara aittir. Bu anlamda, hayvanlar aslında farkında olmadan adım adım bağımlı eyleyene dönüşmektedirler.

Domuzlar dışındaki hayvanların arasında Mollie ve kediyi diğerlerinden ayıran birkaç nokta vardır. Mollie ve kedi, diğerlerinden farklı olarak, çalışmamayı istemektedirler ve çalışmamak için de ne yapmaları gerektiğini bilmektedirler. Mollie sabahları geç kalkmakta ve toynağına taş kaçtığını bahane ederek çalışmaktan kurtulmakta, kedi de yapılacak bir iş olduğunda ortadan kaybolarak yine çalışmamayı başarmakta, yani istemediklerini yapmamaktadırlar. Metnin bu bölümünde verilen bilgiler arasında Mollie'nin ya da kedinin kendilerini herhangi bir şey yapmak zorunda hissettikleri ya da herhangi bir şey yapmak zorunda bırakıldıklarına dair bir ipucu yoktur. Mollie ve kedinin bu anlamda tam olarak bağımlı eyleyen konumunda değerlendirilemeyebilecekleri söylenebilse de, aslında çalışmamak için bahane üretmek ya da ortadan kaybolmak zorunda bulunmaları da özerk olmadıklarını göstermektedir.

Eşek Benjamin ise, ne çalışmayı, ne de çalışmamayı istemekte, isyandan önce ne yapmaktaysa aynen onu yapmaya devam etmektedir. Bu anlamda, Benjamin insanlar varken diğer tüm hayvanlar gibi bağımlı bir eyleyen konumundaysa, isyandan sonra da bağımlı eyleyen konumunda değerlendirilmelidir çünkü Benjamin hiçbir şeyin değişeceğine inanmamakta ve hiçbir şey değişmemiş gibi davranmaktadır. İsyandan sonra insanların yerini domuzların aldığını, böylelikle sömürü düzeninin devam

ettiğini ve eşitliğin lafta kaldığını düşünerek Benjamin'in haklı olduğunu kabul edecek olursak, Benjamin'in kipsel donanımında "bilmek" kipliğinin diğer hayvanlarınkinden daha ön planda yer aldığını söyleyebiliriz. Öte yandan, Benjamin için "istemek" söz konusu değildir. Bu kipliğin devre dışında olmasından ötürü de "yapabilmek" kipliğinin değerlendirmesini yapmak söz konusu değildir çünkü Benjamin yapamamaktan daha çok, yapmamaktadır çünkü istiyor değildir. Bu anlamda, Benjamin bağımlı bir eyleyen olsa da, kipsel donanımı diğer bağımlı eyleyenlerden farklıdır.

Domuzlar, diğer hayvanlar üzerinde üstünlük kurmuşlar ve nasıl yürütüldüğü metinde açıklanmayan bir algı yönetimi ile bu üstünlüğü doğal göstererek kabul ettirmeyi başarmışlardır. Doğrudan çalışmayan domuzlar, tarlada diğer hayvanları yönlendirmektedir. Aslında çiftlikte asıl özerk eyleyen domuzlardır. Açıkça dile getirilmemekle birlikte domuzlar bilmekte, istemekte, yapabilmekte ve yaptırabilmektedirler. Güç, domuzların elindedir. Domuzlar insanların bıraktığı gücü istemekte, onu nasıl adım adım ele geçirebileceklerini bilmekte ve bu doğrultuda gereğini yapmaktadırlar. Metinden anlaşıldığı kadarıyla yapmak zorunda oldukları bir şey yoktur.

Domuzlar içinde adlarıyla anılmaları nedeniyle diğerlerinden farklı bir konuma gelecekleri tahmin edilebilen Napoleon ve Snowball'un ise birbirleri ile asla anlaşamadıkları bilgisi önemlidir. Anlaşamamak, çatışmaya işarettir, her iki tarafın da istediği şeyin birbiri ile çatıştığına işaret eder. Napoleon ve Snowball'un bir bildiklerinin olduğu açıktır, bu doğrultuda hiç kuşkusuz bir istekleri de vardır ancak isteklerini yapabilmeleri için biri diğerine engel konumdadır. Bu nedenle de sürekli anlaşmazlık içindedirler. Bu anlamda, Napoleon ve Snowball'un her ikisinin de bu isteğe kavuşması mümkün olmadığından, biri diğerini devre dışı bırakmak zorundadır. Başka bir deyişle, Napoleon ve Snowball diğer hayvanlara ve hatta domuzlara karşı herhangi bir zorunluluk içinde olmasalar da, bireysel çıkarları için birbirlerine üstün gelmek zorundadırlar. Bu nedenle bu zorunluluk, alışılageldik anlamda onları bağımlı eyleyen kılan bir zorunluluk değil, yerine getirilmesi halinde zaten özerk olanı daha da özerk kılacak ancak yenileni de bağımlı eyleyene dönüştürecek bir özelliktedir.

Hayvanların okuryazarlık düzeyleri de onları bağımlı ya da özerk eyleyene dönüştürmede önemli rol oynayacaktır. Domuzların okur yazarlığı kusursuzken, diğer

hayvanlar farklı düzeylerde okuyup yazabilmekte, kimileri de birkaç harfin ötesine geçememektedir. Eşitsizliğin olduğu yerde, zorunda kalma ve zorunlu bırakılma da söz konusu olacağına göre, birilerinin diğerlerine kıyasla özerklik kazanacağı ve o diğerlerinin de özerklik kaybedecekleri açıktır zira şimdiden birileri kafalarıyla diğerleri de (temsili olarak) kollarıyla çalışmaktadır ve kimilerince her koşulda "aklın ellere hükmetmesi gerektiğine göre, her toplumda akıllı adam emekçi adamı yönetecektir."[706]

Sonuç olarak başta insanlarla hayvanlar arasındaki eşitsizlik, insanların ortadan kalkmasıyla domuzlar ve diğer hayvanlar arasındaki eşitsizliğe dönüşmüştür ve metnin izleyen bölümlerinde domuzlar arasında da eşitsizlik söz konusu olacaktır. Eşitsizlik söz konusu olduğunda, bir eyleyen diğer eyleyene kıyasla özerk ya da bağımsız konumda yer alacaktır. Eşitsizlik, birden fazla bireyin bulunduğu her çeşit ortamda kendiliğinden ortaya çıkar çünkü "insanların doğal olarak eşit oldukları gerçek olmaktan uzaktır, iki insan yarım saat yan yana durmaya görsün, biri diğeri üzerinde belirgin üstünlük sağlar."[707] *Yedi Emir'*in son maddesinde yer alan bütün hayvanların eşit olduğuna ilişkin hükme karşın çiftlikte üstü kapalı da olsa eşitsizliklerin baş gösterme nedeni de bu olsa gerektir. Yine de bu kesitte söz edilen bağımlılık durumları da, özerklik durumları da henüz örtüktür.

3.7.5. Üçüncü Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Üçüncü kesitte domuzlardan diğer hayvanlara doğrudan yönelen emir-komuta durumu söz konusu olmasa da, domuzlarla diğer hayvanlar arasında üstü örtülü bir talimat-itaat ilişkisi gözlemlenebilmektedir. Domuzlar yönlendirip yönetmekte, diğer hayvanlar da uygulamaktadır. Ancak hayvanların yargılama yetisinden yoksun kaldıklarından ötürü itaat ettiklerine ilişkin bir veri olmadığından, domuzlar karşısında yükümsüz özneye dönüştüklerine ilişkin bir açıklık da bulunmamaktadır. Bu aşamada domuzlar diğer hayvanlar üzerinde doğrudan baskı göstermemektedirler. Bu anlamda henüz hayvanların üzerinde işleyen bir "aşkın bileşen" konumunda değildirler. Hayvanların üzerine henüz korku salmamakta, onlara henüz işkence etmemektedirler.

---

[706] The Samuel Johnson Sound Bite Page, Quotes on Class, Samuel Johnson: Journey to the Western Islands of Scotland, http://www.samueljohnson.com/class.html, [18.12.2014].
[707] James Boswell, **Life of Johnson,** Samuel Johnson'dan aktaran Meyers, **age,** 23.

Ancak hayvanlar, Mr. Jones'un zamanında olduğu gibi yaşadıkları hayatı sorgulamadan sürdürmektedirler ve hayatları da eskisi gibi çalışmaktan ibarettir. Bu noktada, hayvanların yükümsüz özne olarak tanımlanabilmeleri için henüz erken olsa da, kendilerine verilen işleri bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmeye adeta programlanmış gibi olduklarından, yükümsüz öznenin bir türü olan robotlaştırılmış öznenin özelliklerini taşımaktadırlar. Bu konuda Boxer, özel olarak örnek teşkil etmektedir. Clover ile birlikte kendini tarağa koşmakta, sabahları yarım saat erken kalkıp herkesten çok çalışmaktadır. Bu anlamda, Boxer'ın üzerinde henüz belirgin olarak işleyen bir aşkın bileşene ilişkin ipucu ya da yükümsüz özneye dönüştüğüne ilişkin somut bir kanıt bulunmamakla birlikte, robotlaştırılmış öznenin özelliklerini taşımasına ek olarak da kendini yeni düzen yolunda çalışmaya adamış olduğundan yükümsüz öznenin bir türü olan bir işleve indirilmiş kurumsal biçim özneye dönüşmektedir.

Diğer hayvanlar ise, söylenene göre kendi istekleriyle, başka bir deyişle kendi özgür iradeleriyle çalışmaktadırlar ancak daha önceki kesitlerde olduğu gibi hâlâ kendilerini birey olarak ortaya koymuş değillerdir. Hâlâ kendi adlarına hareket etmemekte ve gerçekte hiçbir şey de söylememektedirler ve söylemedikleri için, söylediklerini üstlenmeleri durumu da hâlâ sözkonusu değildir. Sözde karar almak için toplanmakta ancak karara dönüşecek bir öneride bulunmaktan aciz olduklarından domuzların açıkladığı kararlara oy vermektedirler. Ancak, bu durumu domuzlar dışında kalan bazı hayvanlarda doğa gereği bilinç yetersizliği olarak yorumlayacak olursak, bu hayvanları neredeyse doğrudan yükümsüz özne olarak değerlendirme gereği ortaya çıkacaktır.

Öte yandan, daha önce de değindiğimiz gibi, kimi yükümsüz öznelik durumları kalıcı, kimileri ise geçici ya da bağlamına göredir. Örneğin kedi, gerek işten kaytarırken, gerekse serçeleri pençesine konmaya ikna etmeye çalışırken bilinç dışı hareket etmemektedir. Yargılama yetisi yerli yerinde ve etkindir, yaptığı davranışın bir nedeni ve bir amacı bulunmaktadır. Aynı durum, yine işten kaytarmak için geç kalkan ve bahane üreten Mollie için de geçerlidir. Kedi ve Mollie kendi çıkarlarını gözetmektedirler, sergiledikleri içten pazarlıklı davranışlar rastlantısal değildir, İşler bittikten sonra ortaya çıkan kedi türlü özürlerle kendini affettirmeyi akıl edebildiğine ve başardığına göre, bu hayvanlarda bir yükümsüz öznelik durumundan söz etmek mümkün değildir. Benjamin'in eskisinden az ya da fazla çalışmaması ise vardığı

yargıların bir sonucudur çünkü hiçbir şeyin değişmeyeceğinden emindir ve bu nedenle bilinçli olarak yeni düzenden bir şey ummamakta ve istemli olarak da yaşamında herhangi bir değişiklik yapmamaktadır. Domuzlar kadar okuyabildiği halde bu bilgisini hiç kullanmaması da bilinçli bir seçimdir çünkü Benjamin hayatta kazandığı deneyimlerden yola çıkarak okumaya değer hiçbir şey olmadığı kararına varmıştır.

Domuzlar diğer hayvanların içinde ön planda olmaya devam etmektedirler. Her ne kadar diğer hayvanların yükümsüz özne olduğuna ilişkin yeterli veri bulunmasa da, domuzların özne olduklarına ilişkin yeterli veri bulunmaktadır. Domuzlar bilinçli ve istemli davranmakta, yargılama yeteneklerini kullanmakta ve söylediklerini yalnızca üstlenmekledirler.

3.7.6. Üçüncü Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Üçüncü kesitte görünenle olanın farklı olup olmadığını değerlendirdiğimizde, hayvanların düşünemeyecekleri kadar mutlu oldukları, artık cimri bir efendinin sadaka gibi verdiği yeme muhtaç olmadıkları, kendileri için yetiştirdiklerini yedikleri ve değersiz, asalak insanlardan kurtulduktan sonra dinlenmeye de daha çok vakit bulabildikleri ifade edilmektedir. Oysa gerçekte var olan, insanların yerini yavaş yavaş domuzların almasıdır. Domuzlar, sezdirmeden, insanlardan boşalan yere sessiz ve derinden yerleşmekte, şimdilik doğrudan emir vermeseler de hayvanları çekip çevirmekte, yönetip yönlendirmekte ve asla kol gücü gerektiren işlerde çalışmamaktadırlar.

Metnin her şeyi bilen ve hayvanların bakış açısından, daha doğrusu hayvanlara öğretilen bakış açısından konuşan anlatıcısına göre, hayvanlar dinlenmeye daha çok vakit bulmaktadır ancak yine aynı anlatıcının metnin farklı yerlerindeki ifadelerine göre, hayvanlar ırgat gibi çalışmaktadır, kimi zaman hayvanların fiziksel kısıtları nedeniyle işler güçleşmektedir. Boxer üç atın yapabileceği işi üstlenmekte, sabahları yarım saat erken kalkıp çalışmaktadır. Bu anlamda, hayvanlar eskisinden daha çok dinlenmekte değil, daha çok dinlendiklerini sanmakta, daha doğrusu buna inandırılmaktadırlar.

Görüntüde hayvanlar oy vererek çiftliğin karar alma mekanizmasında yer almaktadırlar. Oysa ki oya sunulacak konular hep domuzlar tarafından gündeme

getirildiğinden, gerçekte kararlar domuzlar tarafından alınmaktadır. Hayvanlar tek başlarına yorum yapmaktan ve karar almakta acizdirler. Elbette verdikleri oyların aslında kendilerine ait olmadığının da farkında değildirler.

Her toplantının sonunda söylenen *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısı, görünürde hayvanların birlik ve beraberliğini simgelemekte, bayrak sembolü ile birlikte milliyetçilik duygularına hitap etmektedir. Olan ise, şimdilik hayvanları bir arada tutmanın domuzların işine geldiğidir, çünkü hayvanlar bu devrim ruhu sayesinde çok çalışmakta, çalışmaktan düşünmeye fırsat bulamamakta ve domuzların yavaş yavaş çiftliği ele geçirmekte olduğunun farkına bile varamamaktadırlar.

Sonuç olarak, görünen hayvanların son derece mutlu oldukları, çiftlikte her şeyin iyi gittiğidir. Gerçekte olan ise, hayvanların domuzların ağzıyla konuşuyor, domuzların kafasıyla düşünüyor oldukları, sıkı bir beyin yıkama işleminden geçirildikleri ancak bunu ruhlarının bile duymadığıdır. Öte yandan, domuzların ağzı ile konuşmayan kimi hayvanlar da vardır.

Yaşlı eşek Benjamin, isyan ve sonuçları hakkında fikir beyan etmemekte ve Jones artık gittiğine göre daha mutlu olup olmadığı sorulduğunda "Eşekler uzun yaşar. Hiçbiriniz ölü bir eşek görmediniz" şeklinde kısmi yanıt niteliğin taşıyan bir tepki vermekle yetinmektedir. Benjamin'in yaşamının ve tavrının isyandan sonra hiç değişmemesi ve bu konuda yorum yapmaktan da kaçınması, metindeki bir bilmece olarak alınabilir. Öte yandan, asıl soruyu yanıtsız bırakması sona atılan birer oltadır ve oltadan ne çıkabileceği konusunda tahmin yürütmek de mümkündür. Verdiği yanıt ise, "bekle ve gör" mesajını taşıması açısından da yine sona atılan olta olarak değerlendirilebilir.

Bu kesitte okuma-yazma konusunda geniş yer ayrılması ve değişik türlerde hayvanların ne kadar okuyabildiklerinin ayrıntılı olarak açıklanması da sona atılan bir olta olarak alınabilir. Domuzlar okuma-yazma konusunda çiftliğin en iyileridir, diğerlerinin de seviyesi farklıdır. Bu konuya neredeyse bir sayfa ayrılması, konunun görünenden, yani hayvanlar arasında mutlak bir eşitliğin aslında sözkonusu olmadığının işaret edilmesinden farklı bir önemi olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Hayvanların okuma yazma konusunda kısıtlı bir seviyede kalmalarının metnin ilerleyen bölümlerinde herhangi bir yansımasının olup olmayacağı şimdilik açık değildir.

Öte yandan, Napoleon ve Snowball'un bir türlü anlaşamıyor olmalarının da, basit bir anlaşmazlık olayının ötesinde farklı bir önem taşıyabileceği de akılda tutulması gereken bir olasılık ve sona atılan bir oltadır. Tüm hayvanların içinde domuzların ve domuzların içinde de özellikle Napoleon ve Snowball'un ön plana çıkması, rastantısal değilse, ikisinin arasındaki anlaşmazlık da o kadar basit olmayacaktır. Yöneten konumundaki iki domuzun anlaşamıyor olmaları sona atılan bir olta, asıl anlaşmazlıkları da, nedeni tahmin edilebilse de şimdilik bir bilmecedir.

Metnin üçüncü kesitinde herhangi bir sözleşme bulunmamaktadır.

3.7.7. Üçüncü Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 30: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 16.	Sometimes the work was hard.
Adıvar, 22.	Bazan iş zor geliyordu.
Özdenören, 20.	Bazan iş çetinleşiyordu.
Moralı, 25.	Bazen işler çok güçleşiyordu.
Okyay, 26.	Bazen iş pek zor geliyordu.
Demir, 28.	[…] işler güçleşiyor, bazen de aksıyordu.
Üster, 45.	Zaman zaman analarından emdikleri süt burunlarından geldi.
Dével, 11.	A certains moments, leur tâche était des plus pénibles.
Simon, 33.	La besogne fut parfois très pénible.
Quéval, 33.	A certains moments la besogne était tout à fait pénible.

Özgün metinde işin kimi zaman güç olduğu şeklindeki ifadeyi Adıvar işin zor geldiği, Okyay pek zor geldiği şeklinde ifade ederek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluştrmuşlardır, zira bu çevirilerde işin gerçekten zor olduğundan mı zor geldiği, yoksa hayvanların güçsüzlüğünden ya da tembelliğinden onlara mı zor geldiği anlaşılmamaktadır. Özdenören işin çetinleştiğini, Moralı çok güçleştiğini ve Demir de güçleştiğini ifade ederek anlama bir derecelendirme katmak suretiyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmuşlardır. Quéval ise aynı eğilimi, "belli zamanlarda" yerine "tamamen" anlamına gelen bir sözükle karşılayarak göstermiştir.

Demir özgün yapıtta yer alan tümceyi başka bir tümce ile birleştirmesinin yanı sıra, çevirisine özgün metinde bulunmayan "bazen de aksıyordu" şeklinde bir ekleme yaparak yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Bu eğilime bir başka örnek de, çeviride işin zorluğundan söz etmek için "anasından emdiği süt burnundan gelmek" ifadesini kullanarak göstergeyi Türkçeleştirilmekle kalmayıp, aynı zamanda Türk dili ve kültürüne ait bir deyimle karşılayan Üster çevirisinde görülmektedir.

Örnek 31: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 16.	With the worthless parasitical human beings gone, there was more for everyone to eat.
Adıvar, 23.	O işe yaramaz tufeyli insanlar gittiğinden beri herkes için bol gıda vardı.
Özdenören, 21.	O değersiz, haşere insanların gitmesiyle birlikte herkesin payına düşen yiyecek miktarı da artmıştı.
Moralı, 26.	Değersiz ve parazit insanlar gittikten sonra gıda maddeleri çok bollaşmıştı.
Okyay, 27.	Değersiz, asalak insanlar gidince herkesin payına daha fazla yiyecek düşmüştü.
Demir, 29.	Değersiz, asalak insanlar kovulduktan sonra [...] yemek miktarı […] çoğalmıştı.
Üster, 46.	Ciğeri beş para etmez, asalak insanlar yok olup gittikleri için, herkese daha çok yiyecek düşüyordu.
Dévil, 12.	Grâce à la disparition des hommes – ces affreux parasites- la part de chacun était plus abondante […]
Simon, 34.	Une fois delivrés de la vie infâme et parasitaire des humains chacun d'eux reçut en partage une plus copieuse ration.
Quéval, 34.	Une fois delivrés de l'engeance humaine – des bons à rien, des parasites-, chacun d'eux reçut en partage une ration plus copieuse.

Özgün metinde değersiz ve asalak insanların gidişiyle birlikte herkese "daha çok " yiyecek olduğuna ilişkin ifadeyi Adıvar "bol" gıda olarak çevirmiştir Ancak, bir şeyden "daha çok" ya da "daha fazla olması" şeklindeki bir ifadede geçmişle bir kıyas sözkonuu olsa da, bu durum miktarın mutlaka "bol" olmasına işaret etmemektedir. Bir şey eskiye oranla artmakla beraber, pekala hâlâ az ya da yetersiz miktarda kalabilir. Böylelikle Adıvar çevirisinde özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmekte ve "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, "çok bollaşmıştı" ifadesini kullanan Moralı, eskiye oranla artma anlamını vermekle birlikte, "bollaşmak" fiilini seçmesi nedeniyle yine "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır zira bollaşmak, bol duruma gelmek demektir. Moralı, buna ilaveten sözlerini "çok" sözcüğü ile de pekiştirmiştir. Oysa özgün metinde, yalnızca "daha fazla" denmektedir. "Daha fazla" olmak ise "bollaşma" ya da "çok bollaşma" anlamına gelmeyebilir, söz konusu olan küçük ya da önemsiz bir artış olabilir.

Özdenören, özgün metinde "asalak" olarak tanımlanan insanları, "haşere" olarak tanımlamaktadır. Asalak, "bir canlıda sürekli veya geçici yaşayarak ona zarar veren başka canlı, parazit" [708] anlamındadır. Haşere ise, "böcek" [709] anlamına gelmekte olup, genellikle hastalık taşıyan böcekleri ifade etmede kullanılır. Haşere ile asalak aynı anlamı ifade etmemekle birlikte, her ikisinin de ortak özellikleri zararlı olmalarıdır. Bu durumda, "haşere" sözcüğünün seçilmesiyle özgün metindeki

[708] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "asalak", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option =com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.549c935b248b85.08217665, [26.12.2014].
[709] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "haşere", http:// www.tdk.gov.tr/ index. php? option =com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.549c9500eb21f5.49616810 [26.12.2014].

anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretilmekte olup, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Özgün metinde insanların gittiğinden söz edilmekte iken, Demir insanların kovulduğunu ifade etmektedir. İnsanların kovuldukları doğru olsa da, metnin bu bölümü bağlamında bu anlam gerçekleşmemektedir. Bu nedenle, özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunulmaktadır. "Anlamın aşırı yorumlanması " eğilimi aynı zamanda insanların "yok olup" gittiği ifadesine yer veren Üster çevirisi ve yine insanların yok olduğundan söz eden Dével çevirisi için de geçerlidir zira özgün metinde insanların yok olduğuna ilişkin bir bilgiye yer verilmemektedir. Bu eğilime bir başka örnek de, insanların değersizliğinden söz etmek için "ciğeri beş para etmemek" ifadesini kullanarak göstergeyi Türkçeleştirilmekle kalmayıp, aynı zamanda bir Türk dili ve kültürüne ait bir deyimle karşılayan Üster çevirisinde görülmektedir.

Özgün metindeki "insanların gitmesiyle" ifadesiyle sağlanan önce-sonra karşılaştırılması, Üster çevirisinde "gittikleri için" ve Dével çevirisinde de "gitmeleri sayesinde" ifadesiyle doğrudan neden-sonuç ilişkisine dönüştürülmüş ve böylelikle bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlam üretilerek "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur zira bir olaydan sonra diğer bir olayın olması, mutlaka ilk olayın ikincisinin doğrudan nedeni ya da ikinci olayın ilkinin doğrudan sonucu olduğunu göstermeyebilir. İncelediğimiz örnekte insanların gitmesiyle hayvanların payına düşen yiyeceğin artması arasında bir ilinti vardır ancak bu özgün metin bağlamında doğrudan neden-sonuç ilişkisi belirten sözcüklerle ifade edilmemiştir, üstelik insanlar gidince hayvanların yiyeceği artmıştır ancak hayvanlar da bunun için çok çalışmıştır. Yani yiyecek miktarı insanlar gider gitmez artmış değildir, bunu sağlamak için hayvanların birşeyler yapması gerekmiştir.

Özgün metinde insanları tanımlamak için kullanılan "worthless" sözcüğü Türkçeye genellikle değersiz (ya da işe yaramaz) olarak çevrilirken, Dével, karşılık olarak daha olumsuz bir içeriği olan, Türkçeye de korkunç, berbat, çirkin, iğrenç gibi çevrilebilen "affreux" sözcüğünü tercih ederek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Öte yandan Simon, insanları değil, insanların hayatını Türkçeye alçak, rezil, utanılası ya da iğrenç gibi oldukça olumsuz içeriği olan "infâme" sözcüğüyle nitelemekte ve yine insanları değil, insanların hayatını asalak olarak

tanımlamaktadır. Burada anlam insanlardan insanların hayatına kaydığı için "anlamın kaydırılması" eğilimine ve bu hayatı tanımlayan sözcük özgün metinde insanları tanımlayan sözcükten daha olumsuz bir içeriğe sahip olduğundan ayrıca "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine de bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, gerek Simon, gerekse Quéval özgün metinde insanların "gittiği" şeklindeki ifadeyi, hayvanların "kurtulduğu" şeklinde çevirdiklerinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek daha oluşturmaktadırlar. Buna ek olarak, Quéval çevirisine göre, insan "soyundan" kurtulunması, "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnektir çünkü anlam insanlardan, insan soyuna kaymıştır.

Örnek 32: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 17.	His answer to every problem, every setback was "I will work harder!"- which he had adopted as his personal motto.
Adıvar, 24.	Her müşkülât ve mesele karşısında şahsi bir vecizesi vardı: "Daha çok çalışırım!"
Özdenören, 21.	Her müşkülât ve her mesele karşısında şahsî bir vecizesi vardı: "Daha fazla çalışırım!"
Moralı, 27.	Her sorun karşısında cevabı: "Daha çok çalışacağım" demekti. Bu sözler onun özel parolası olmuştu.
Okyay, 28.	Her sorunu, her engeli ise, kendi kişisel düsturu ile cevaplandırırdı: "Daha sıkı çalışacağım."
Demir, 29.	[Çiftlikte herkes yapabileceğinden daha fazlasını yapmak için kapasitesini zorluyor,] herhangi bir sorun karşısında "daha fazla çalışacağım" diyordu.
Üster, 46.	Bir sorun, bir terslik çıkmayagörsün o saat "Daha sıkı çalışacağım! diyip işe koyuluyordu.
Dévil, 12.	Sa réplique invariable à toute difficulté, à toute déconvenue, c'était "Je travaillerai davantage", formule dont il avait fait sa devise personelle.
Simon, 35.	Il en était venu à dire, dès que se posait un problème ou survenait un revers de fortune : "Je vais redoubler d'efforts !" –devise qu'il s'était choisie.
Quéval, 35.	A tout problème et à tout revers, il opposait sa conviction :"Je vais travailler plus dur." Ce fut là sa devise.

Tümceyi özgün metinden farklı bir şekilde kuran Demir çevirisinde "Daha çok çalışacağım" ifadesinin Boxer'a ait olduğu anlaşılmamakta, sanki bu sözleri çiftlikteki herkes söylüyor gibi bir anlam çıkmaktadır. Bu sözleri çiftlikteki tüm hayvanların söylemesi ile, Boxer'ın söylemesi arasında önemli bir fark vardır çünkü bu bakış açısı, Boxer'ın diğer hayvanlardan farkını, yaşama ve devrime bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu ifade ile Boxer'ın sözü bütün topluluğa mal edilmekte, çıkan bu yanlış anlam sonucunda "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Üster, çevirisine "o saat" ifadesin ilave ederek, çeviriye "hemen, derhal" gibi bir anlam ilave etmekte ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermektedir. Öte yandan Üster, Boxer'ın "hemen işe koyulduğunu" Dévil, Boxer'ın yanıtının "değişmez" olduğunu, Simon, Boxer'ın bu sözleri bir sorun "çıkar çıkmaz" ya da bir

talihsizlik "olur olmaz" söylediğini, Quéval ise her sorun ya da terslikte "kanısını ortaya koyduğunu" çevirilerine ekleyerek yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine önek oluşturmaktadırlar.

Özgün metinde her sorun, her engel karşısında Boxer'ın yanıtının "daha çok çalışacağım" olduğunu ve bunu kişisel düsturu olarak kabul ettiği belirtilmektedir. Adıvar, Özdenören, Demir ve Üster özgün metinde Boxer'ın bir sorun, bir engel karşısında "yanıtı" şeklinde kurulan ifadedeki yanıt sözcüğünü atlanarak tümcenin de farklı kurulmasıyla sondaki açıklama ile sağlanan vurgu da ortadan kalkmış olduğundan "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Öte yandan Üster ve Devil, özgün metin için önemli olan "motto / düstur" sözcüğüne çevirilerde yer vermeyerek "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturmuşlardır. Bu seçimle Boxer'ın yaşam felsefesini yansıtan "daha çok çalışacağım" ifadesinin özelliği vurgulanmamış, Boxer'ın sözleri herhangi bir tümce gibi aktarılmıştır. Özgün metindeki "her engel" ifadesine hiç yer vermeyen Moralı da, yine "anlamın yok edilmesi" eğilimine başka bir örnek oluşturmuştur.

Örnek 33: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 17.	But everyone worked according to his capacity.
Adıvar, 24.	Maamafih herkes gücünün yettiği kadar çalıştı.
Özdenören, 21.	Mamafih herkes gücünün yettiği kadar çalışıyordu.
Moralı, 27.	Gerçekten, hayvanların hepsi kendi yeteneklerine göre çalışıyorlardı.
Okyay, 28.	Ama zaten herkes günün yettiğince çalışıyordu.
Demir, 29.	Çiftlikte herkes yapabileceğinden daha fazlasını yapmak için kapasitesini zorluyor, […]
Üster, 47.	Aslında herkes kendi gücü ve yeteneğine göre iyi çalışıyordu.
Dévil, 12.	Chacun d'ailleurs, suivant ses forces, prenait sa part du labeur commun.
Simon, 35.	Chacun travaillait selon sa mesure.
Quéval, 35.	Toutefois, chacun œuvrait suivant ses capacités.

Moralı, özgün metinde "ama" ile başlayan tümceyi, "gerçekten" ile, Üster ise "aslında" başlatarak özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden, "anlamın bozulması" eğilimine birer örnek oluşturmuşlardır. Okyay, çevirisine "zaten" sözcüğünü ekleyerek, Üster ise özgün metinde "capacity" ile, yani tek bir sözcükle ifade edilen anlamı, "güç ve yetenek" sözcükleriyle, yani iki sözcükle karşılayarak ve böylelikle özgün metinde olmayan bir vurgu ve bir pekiştirme yaratarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Üster, aynı zamanda tümcesine herkesin "iyi" çalıştığı yorumunu da ekleyerek aynı eğilimi bir kez daha göstermiştir. Simon ise, tümcenin başındaki "ama" sözcüğüne çevirisinde yer vermeyerek "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek

oluşturmuştur. Son olarak, özgün metinde komünizmin en önemli sloganlarının biri olan "Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!"[710] ifadesini anıştırdığı için özel önemi olan herkesin yeteneğine göre çalıştığına ilişkin bilgiyi Demir " çiftlikte herkes yapabileceğinden daha fazlasını yapmak için kapasitesini zorladığı" şeklinde çevrilerek hem kitaptaki söyleme, hem de anıştırılan slogana karşıt bir ifade ortaya çıkmış, böylelikle "anlamın çarpıtılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Okyay çevirisinde ise, herkesin "günün" yettiğince çalıştığı belirtilmekte ve özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretildiğinden "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan "günün" sözcüğü ile muhtemelen "gücünün" sözcüğü kastedilmekte olup, bu durum bir basım hatasından kaynaklanıyor olabilir ancak hatalı sözcüğün de bir anlamı olması nedeniyle gösterge tamamen farklı bir yöne yönelmektedir. Hayvanların "günün" yettiğince çalışmaları, sabahtan akşama kadar çalıştıkları anlamına gelecektir, ki bu anlamın özgün metindeki anlamla ilintisi bulunmamaktadır.

Örnek 34: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 17.	The hens and ducks, for instance, saved five bushels of corn at the harvest by gathering up the stray grains.
Adıvar, 24.	Meselâ tavuklar ile ördekler, dağılmış daneleri toplamak suretiyle beş ölçü buğday kurtardılar.
Özdenören, 21.	Meselâ tavuklarla ördekler, dağılmış taneleri toplamak suretiyle beş kile buğday kurtardılar.
Moralı, 27.	Mesela tavuklarla ördekler, harmandan sonra yerde kalan taneleri toplamak suretiyle otuz kilo kadar bir tasarruf sağlamışlardı.
Okyay, 28.	Örneğin tavuklarla ördekler, dağılmış tanecikleri toplayarak hasatta beş ölçek mısır kurtardılar.
Demir, 29.	Tavuklar ve ördekler bile mısır tanelerini toplayarak çiftliğe otuz kilo mısır tasarrufu sağlamıştı.
Üster, 47.	Sözgelimi, tavuklar ve ördekler, ortalığa saçılmış tahıl tanelerini toplayarak neredeyse yirmi kile ekini kurtarmışlardı.
Dévil, 12.	Les poules et les canards, par exemple, à l'époque de la moisson, récupérèrent cinq boisseaux de blé en recueillant les grains détachés des épis.
Simon, 35-36.	Les poules et les canards épargnèrent ainsi dix boisseaux de blé en récupérant les grains disséminés lors de la moisson.
Quéval, 35.	Ainsi les poules et les canards récupérèrent i dix boisseaux de blé en recueillant les grains disséminés ça et là.

Özgün metinde "bushel" olarak verilen ağırlık ölçüsü, Türkçede "kile"[711] olarak geçmektedir. "Kile", "iki gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeği" ya da "otuz kilogram

[710]Karl Marx, **Gotha Programının Eleştirisi; Marx, Engels ve Lenin'in Alman Sosyal-Demokrasisinin Programlarına İlişkin Yazıları ve Mektupları**, çev. İsmail Yarın M.A. İnci (İstanbul: İnter Yayınları, 1999), 28.
[711] Dijital Sözlük, "bushel", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [27.12.2014].

gelen tahıl ölçeği"[712], şeklinde tanımlanabilmektedir. Bir gaz tenekesini 18 kg. olarak düşünürsek, iki gaz tenekesi 36 kilograma karşılık gelmektedir. Litre hesabı ile ise, bir "bushel" 36.369 litreye[713] karşılık gelmektedir. Sözcüğün Fransızca karşılığı ise, Dévil, Simon ve Quéval'in kullandığı gibi, "boisseau"[714] olarak geçmektedir.

Adıvar "bushel" için "ölçü", Okyay ise "ölçek" karşılıklarını seçerek, özel anlamlı bir sözcüğü, genel anlamlı bir sözcükle karşılamış ve böylelikle "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Moralı ve Demir, toplanan tanelerin miktarını otuz kilo olarak çevirmiştir. Sözlüğe göre kile, otuz kilogram olarak hesaplanabilse de, söz konusu olan beş kiledir. Bu durumda Moralı ve Demir'in hesabı, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Aynı eğilim, hesabı "yirmi kile" olarak yapan Üster ve "on kile" olarak yapan Simon ve Quéval çevirileri için de geçerlidir.

Adıvar, Özdenören, Demir, Üster ve Quéval "harmanda" ifadesini atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini gösterirken, Moralı da "harmandan sonra" karşılığını kullanıp özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üreterek "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Demir, tanelerin "saçılmış" olduğu bilgisini atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine, Dévil de tanelerin "başaklardan ayrıldığı" bilgisini çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Adıvar, Özdenören, Dévil, Simon ve Quéval "corn" sözcüğünü "buğday", Okyay ve Demir ise "mısır" olarak çevirmişlerdir. "Corn", İngiliz İngilizcesinde buğday, Amerikan İngilizcesinde ise mısır olarak geçmektedir. *Animal Farm* İngiliz İngilizcesiyle yazıldığına göre, "mısır" karşılığını kullanan Okyay ve Demir "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Öte yandan, bu sözcüğü "tahıl" olarak çeviren Üster "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır çünkü tahıl genel anlamlı, buğday ise özel anlamlı bir sözcüktür. Moralı ise sözcüğü çevirmeden atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini göstermektedir.

Herkesin kendi yeteneğine göre çalışması durumuna özgün metinde örnek olarak tavuklar ve ördekler gösterilirken, Demir "tavuklar ve ördekler bile" ifadesiyle sanki

---

[712] Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, "kile",http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option= com_ bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.549e973e24bc01.85732467 [27.12.2014].
[713] Tarımsal.com, "Ölçü ve Tartı Birimleri Değişim Tablosu", http://www.tarimsal.com/topraksiz_tarim/OLCU%20VE%20TARTI%20BIRIMLERI%20DEGISIM%20TABLOSU.pdf [27.12.2014].
[714] Dictionarist, "bushel", http://www.dictionarist.com/bushel, [27.12.2014].

tavuklar ve ördekler kendilerinden beklenmeyecek bir şey yapıyorlarmış izlenimi verip yanlış bir anlam yaratarak "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır zira taneleri tavuklar ve ördeklerden daha iyi hiçbir hayvan toplayamaz.

Örnek 35: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 17.	Nobody shirked- or almost nobody.
Adıvar, 24.	Kimse işten kaçmıyordu.
Özdenören, 21	Kimse işten kaçmıyordu- veya hemen hemen kimse…
Moralı, 27.	Kimse işten kaçınmıyor, […]
Okyay, 28.	Kimse işten kaçmıyordu. Ya da hemen hemen hiç kimse kaçmıyordu.
Demir, 29.	-
Üster, 47.	Kimse işten kaçmıyordu, bir kişi dışında.
Dévil, 12.	Personne, ou presque, ne cherchait à se soustraire aux corvées.
Simon, 36.	Personne ou presque ne renâclait devant l'effort.
Quéval, 36.	Personne ne tirait au flanc- enfin presque personne.

Adıvar ve Moralı, özgün metinde "ya da hemen hemen hiç kimse" şeklindeki bölümü atlayarak, Demir ise, tümcenin bütününe çevirisinde hiç yer vermeyerek "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Üster, "ya da hemen hemen hiç kimse" ifadesini, "bir kişi dışında" şeklinde açıklayıp özgün yapıtta verilen örnek bağlamında örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirerek, Okyay ise kimsenin işten kaçmadığını iki kez tekrar edip fazladan vurgu oluşturarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimin göstermektedirler.

Örnek 36: Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 18.	"Donkeys live a long time. None of you has ever seen a dead donkey."
Adıvar, 25.	"Eşeklerin ömrü uzun olur. Hiçbiriniz bir ölü eşek görmemişsinizdir."
Özdenören, 22.	"Eşekler uzun ömürlüdür. Hiç biriniz ölü bir eşek görmemişsinizdir."
Moralı, 27.	"Eşekler uzun zaman yaşarlar. Hiç biriniz ölmüş eşek görmediniz"
Okyay, 28.	"Eşeklerin ömrü çok uzun olur. Şimdiye kadar hanginiz ölü bir eşek gördü?"
Demir,30.	"Eşekler uzun yaşar. Siz henüz ölmüş eşek görmediniz"
Üster, 47.	"Eşekler uzun yaşar. Hiç ölmüş bir eşek gördünüz mü hayatınızda?"
Dévil, 13.	"Oh! Vous savez, un âne, ça vit vieux. Quel est celui d'entre vous qui peut se vanter d'avoir déjà vu mourir un âne ? "
Simon, 36-37.	"Les ânes ont la vie dure. Aucun de vous n'a jamais vu mourir un âne"
Quéval, 36.	"Les ânes ont la vie dure. Aucun de vous n'a jamais vu mourir un âne"

Okyay, özgün metinde eşeklerin uzun yaşadığına ilişkin ifadeyi "çok" uzun olarak çevirerek, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Aynı eğilimi, tümceyi çeşitli ünlem ve vurgu ilaveleriyle uzatarak "Oh ! Bilirsiniz, eşek uzun yaşar" şeklinde ifade eden Dévil de göstermektedir. Öte yandan, yine aynı eğilim, özgün metinde "hiçbiriniz şimdiye kadar ölü bir eşek görmedi" ifadesini, sözde soru tümcesine dönüştürerek farklı bir vurgu yaratmaları nedeniyle Okyay, Üster ve Dévil çevirilerinde de örneklenmekte, hatta Dévil bu sözde soruyu fazladan

içerikle donatarak "aranızda daha önce bir eşeğin öldüğünü görmekle övünebilecek olan kimdir" şeklinde sormaktadır.

Adıvar ve Özdenören'ın kullandığı "görmemişsinizdir" ifadesi özgün metinde bulunmayan tahmin yürütme anlamını içerdiğinden"anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Demir'in hayvanların "henüz" ölmüş eşek görmediklerini ifade etmesi ise, hayvanların ileride ölü bir eşek görecekleri yananlamını içerdiğinden yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Son olarak, özgün metinde "ölü bir eşek görmediniz" şeklindeki ifade, tüm Fransızca çevirilere "bir eşeğin öldüğünü görmediniz" olarak aktarılmıştır. Bu ifade aynı zamanda "bir eşeğin ölürken görmediniz" anlamına da gelmekte olup, böylelikle bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamın üretilmesi ile "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

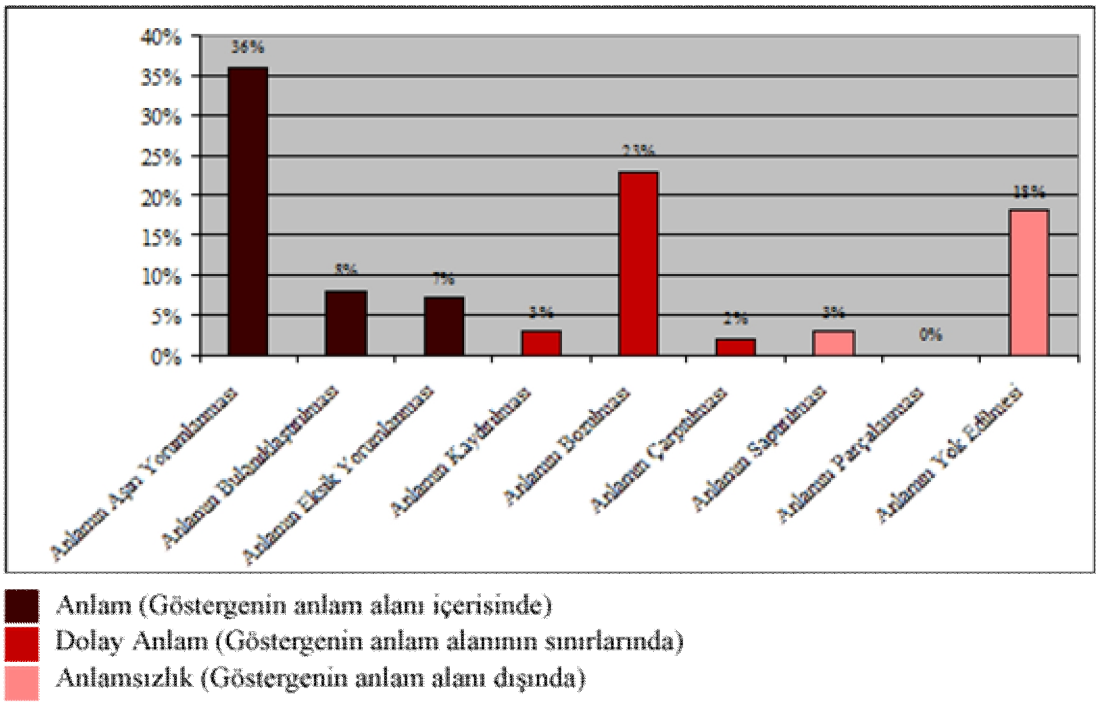
Örnek 37 : Üçüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 19.	On the whole, these projects were a failure.
Adıvar, 26.	Bu projeler umumiyetle muvaffak olamadı.
Özdenören, 23.	Bu tasarılar hemen tamamiyle başarısızlığa uğradı.
Moralı, 29.	Genellikle bu örgütler bir sonuca ulaşamadı.
Okyay, 30.	Genelde bu projelerin pek başarılı olmadığı söylenebilir.
Demir, 31.	Bunların birçoğu başarısızlıkla sonuçlandı.
Üster, 49.	Bu atılımların çoğu bir sonuca varamadı.
Dével, 13.	Ces projets, dans l'ensemble, n'aboutirent qu'à des échecs
Simon, 38.	Ces projets dans l'ensemble furent voués à l'échec.
Quéval, 38.	Dans l'ensemble ces projets connurent l'échec.

Özgün metinde "genel anlamda bu projeler bir fiyaskoydu" şeklinde geçen ifade için "hemen tamamiyle" ifadesini kullanan Özdenören çevirisinde "anlamın kaydırılması" eğilimi söz konusudur. "Proje" sözcüğüne karşılık olarak "örgüt" sözcüğünü kullanan Moralı çevirisinde ise, "anlamın saptırılması" eğilimi sözkonusudur zira proje sözcüğünün örgüt sözcüğüyle bir ilintisi bulunmamaktadır. Üster çevirisinde yine aynı sözcük için kullanılan "atılım" sözcüğü ise, her proje bir atılım olarak alınacak olursa, anlamla tümüyle ilintisiz olmadığından, ortaya "anlamın bozulması" eğilimi çıkmaktadır. Özgün tümceye yorum katarak "genelde bu projelerin pek başarılı olmadığı söylenebilir" karşılığını kullanan Okyay çevirisinde "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi söz konusudur.

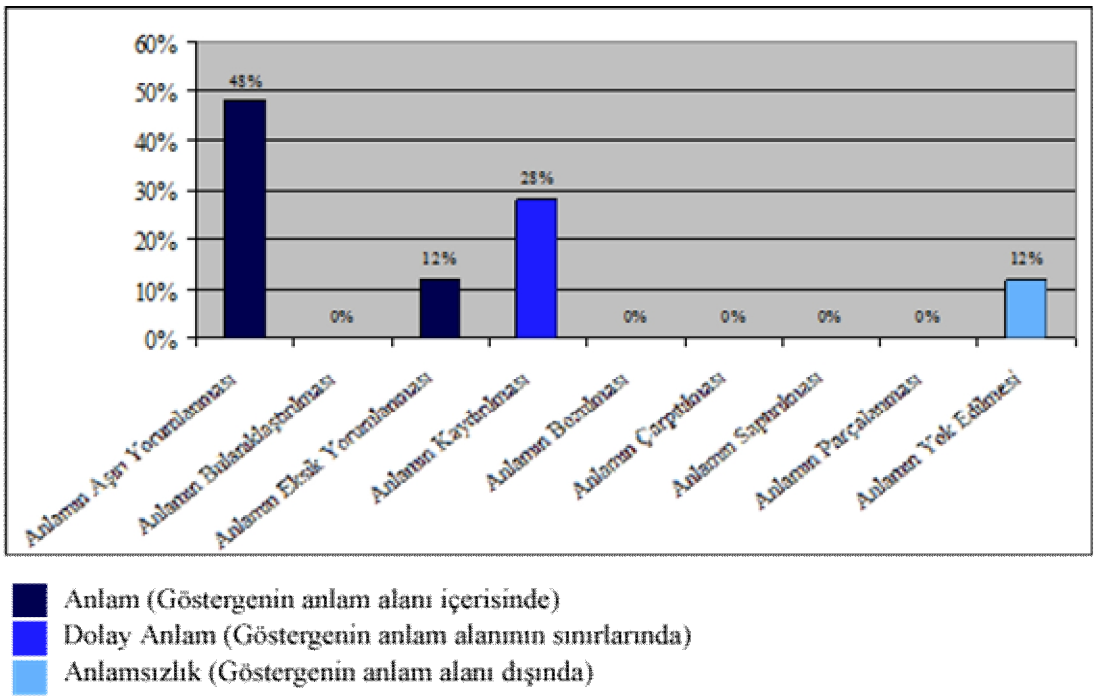
Son olarak, Dével çevirisinde kullanılan, "bu projeler, genel olarak başarısızlıktan başka sonuç vermedi" şeklindeki karşılık ile de "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Tablo 16: Üçüncü Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Üçüncü kesitte incelenen Türkçe çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımını bakıldığında, "anlamın aşırı yorumlanması" eğiliminin ilk sıraya yerleştiği görülmektedir. İkinci ve üçüncü sırada "anlamın bozulması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri yer almaktadır. Bundan sonra sırasıyla "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın eksik yorumlanması", aynı yüzde ile "anlamın kaydırılması" ve "anlamın saptırılması", sonrasında ise "anlamın çarpıtılması" eğilimleri gelmektedir. Bu kesitte Türkçe çevirilerde hiç görülmeyen eğilim ise, "anlamın parçalanması" eğilimidir.

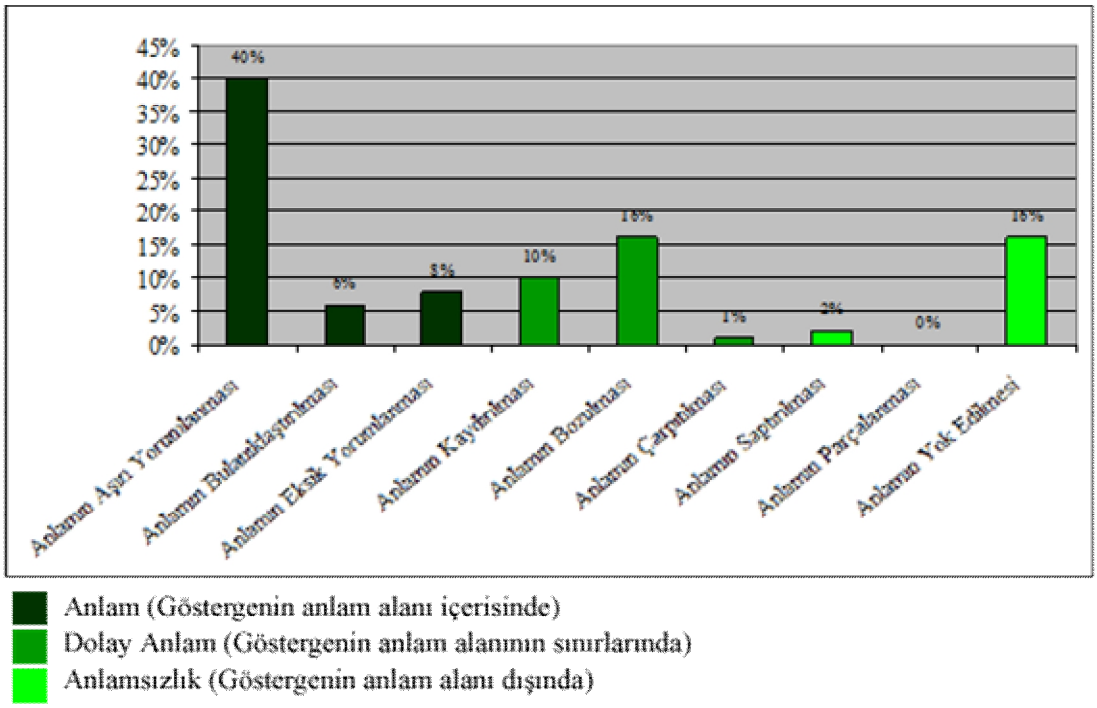
Tablo 17: Üçüncü Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Anlam (Göstergenin anlam alanı içerisinde)
Dolay Anlam (Göstergenin anlam alanının sınırlarında)
Anlamsızlık (Göstergenin anlam alanı dışında)

Üçüncü kesitte incelenen Fransızca çevirilerde en çok karşılaşılan eğilim, Türkçe çevirilerde olduğu gibi "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimidir. İkinci sırada "anlamın kaydırılması" ve üçüncü sırada da aynı yüzde ile "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri yer alırken, bu kesitte diğer eğilimlere hiç rastlanmamaktadır.

Tablo 18: Üçüncü Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Üçüncü kesitte incelenen tüm çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımını bakıldığında, "anlamın aşırı yorumlanması" eğiliminin ilk sıraya yerleştiği görülmektedir. Bu eğilimi ikinci sırada aynı yüzde ile "anlamın bozulması " ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri izlemekte, sonrasında sırasıyla "anlamın kaydırılması", "anlamın eksik yorumlanması", "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın saptırılması" ve "anlamın çarpıtılması" eğilimleri gelmektedir. "Anlamın parçalanması" eğilimine ise bu kesitte ne Türkçe, ne de Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır.

3.8. Dördüncü Kesit

Jus est in armis[715]

Dördüncü kesit, *"After much thought Snowball declared that the Seven Commendments could in effect be reduced to a single maxim, namely 'Four legs good, two legs bad' "*[716] / *"Epey düşündükten sonra Snowball Yedi Emir'in aslında 'Dört ayak iyi, iki ayak kötü" şeklinde bir özlü söz olarak kısaltılabileceğini*

[715] *Güçlü olan haklıdır.*
Yöndemli, **age,** 296.
[716] Orwell, 1997, 20

açıkladı" tümcesiyle başlamakta ve *"It had come to be accepted that the pigs, who were manifestly cleverer than the other animals, should decide all the questions of farm policy, though their decisions should be ratified by majority vote"*[717] / "*Diğer hayvanlardan açıkça daha akıllı olan domuzların çiftliğin işleyişi ile ilgili tüm konular hakkında karar vermeleri kabul edilmişti ancak kararlarının oy çokluğu ile onaylanması gerekiyordu"* tümcesiyle sona ermektedir. Üçüncü kesit bazı hayvanların *Yedi Emir*'i ezberleyememeleri nedeniyle bir açmazla bitmekte ancak dördüncü kesitin başında bu açmaza çare Snowball, yani bir domuz tarafından bulunmaktadır. Üçüncü kesitin sonunda bazı hayvanların daha aptal olduklarının açıkça ifade edilmesinden sonra, dördüncü kesitin sonunda da domuzların diğer hayvanlardan açıkça daha akıllı oldukları ifade edilmektedir. Her ne kadar baştan beri eşitliğin sözde kalacağına ilişkin sona atılan birçok olta bulunsa da, dördüncü kesit bazı şeylerin açıkça dile getirilmeye başlanması açısından önem taşımaktadır çünkü bazı şeylerin artık açıkça ifade edilebiliyor olması, domuzların bunu yapabilmek için gereken gücü kazandıklarını hatta kazanmaya da devam ettiklerini göstermektedir.

3.8.1. Dördüncü Kesitin Fabl Olarak Okunması

Yedi Emir'in anlaşılmaması üzerine çıkan sorunu Snowball'un, yani bir domuzun çözmesi dikkate değerdir çünkü bazı hayvanların daha aptal olduğunun dile getirilmesiyle eşitlik söylemi şüphe götürür hale gelmişken, sorunlara çözümün domuzlardan gelmesi bir kez daha eşitlik konusunda soru işaretlerine neden olmaktadır zira kimi aptallardan kaynaklanan sorunlara çözüm üretenler hiç kuşkusuz akıllılar olmalıdır. Böylelikle, daha önce aptalların varlığı açıkça ifade edilmişken, onların göreceli olarak aptal diye tanımlanmasına neden olan karşıt grup da üstü örtük de olsa artık belli olmuştur.

Sorunu çözen Snowball'dur ve kendileri iki ayaklı oldukları için iki ayağa kötü denmesini başta kabul etmeyen kuşları ikna eden de yine Snowball'dur. Sonuç olarak, her ne olursa olsun, domuzlar diğer hayvanları her konuda ikna edebilme gücünü kazanmış, kendilerini çiftliğin bilenleri olma seviyesine yükseltmişlerdir. Burada önemli olan bir husus da, kuşların Snowball'un anlattıklarını anlamamalarına rağmen açıklamasını kabul etmeleridir. Bu durum, hayvanların şimdiden domuzlara

[717] **age,** 28.

kendilerini teslim ettikleri ve hatta boyun eğmeye başladıklarını göstermesi açısından önemlidir.

Napoleon'un Snowball'un komitelerine hiç ilgi göstermemesi de önemsiz bir bilgi değildir. Bu durum, iki domuzun şimdilik üstü örtük bir rekabet içinde bulunmalarının bir sonucudur. Napoleon, Snowball'un komitelerine ilgi göstermemek suretiyle, etrafa bu komitelerin aslında ilgiye değer olmadığı mesajını vermektedir. Napoleon, kendine farklı bir yol çizerek, Jessie ve Bluebell'in yeni doğurduğu dokuz yavruyu himayesine almış ve onların eğitimi ile bizzat ilgileneceğini açıklamıştır. Metnin bu bölümünde Napoleon'un yavru köpekleri yalnızca koşum odasından bir merdivenle erişilebilen tavan arasına götürdüğü ve çiftlikteki diğer hayvanların kısa zamanda bu yavruların varlığını unuttuğu belirtilmektedir. Öte yandan, yavru köpeklerin öyküsü de burada bir paragrafın içinde bitmese gerektir. Napoleon'un yavrular için seçtiği yere erişim zordur, hatta çoğu hayvan için fiziksel olarak olanaksızdır. Bu anlamda, hem Napoleon'un neden özellikle eğitime yatırım yaptığı ve hem de bu eğitimi neden yavruları özellikle tecrit ederek sağladığı, sona atılan bir olta olarak akılda tutulabilir.

Sütün domuzlara ayrıldığının ortaya çıkması ve sonrasında da elmaların domuzlara teslim edilmesi gerektiğinin açıklanması, domuzların gitgide daha güçlü konuma gelmelerinin yanı sıra, aynı zamanda daha da cüretkar olduklarını göstermektedir. Bazı hayvanların bu duruma söylenmesi de işe yaramaz çünkü tüm domuzlar, hatta Napoleon ve Snowball bile bu konuda fikir birliği içindedirler. Bu durum, domuzların yavaş yavaş hiçbir çekincelerinin kalmadığını, açıkça diğer hayvanlar üzerinde üstünlük kurduklarını ve bunu doğal kabul ettiklerini göstermesi açısından önemlidir. İkinci kesitte sütü kendilerine ayırdıklarını gizleyen ve buna ilişkin açılan konuyu geçiştiren domuzlar artık hiçbir şeyi gizlemeye gerek görmemektedirler. Bunda, baştan beri izledikleri yavaş yavaş kendine yer edinme politikasının hiçbir direnişle karşılaşmaması da bir etkendir. Öte yandan şimdilik usulen de olsa, süt ve elmaları kendilerine ayırmalarının açıklamasını Squealer yapmaktadır ancak hayvanlar, adeta domuzların söylediklerine ikna olmaya programlanmışlardır. Süt ve elma yemenin kafa emekçisi domuzların sağlığı için gerekli olduğunu ve eğer görevlerini yerine getiremezlerse Jones'un geri geleceğini öğrenmek, hayvanlar açısından yeterince inandırıcı olmuştur ve böylelikle süt ve elmaların yalnızca domuzlara ayrılmasını konusunda karar alınmıştır.

Yazın sonlarında çiftlikte olup bitenlerin dışarıdakiler tarafından duyulması bir tesadüf değildir. Snowball ve Napoleon'un bu konuda güvercinleri görevlendirmeleri, çiftlikteki devrimin yayılması yönünde bir politika izlediklerini düşünmektedir. Bu anlamda güvercinler çiftliğin dış propagandasını anıştırmaktadırlar. Mr. Jones'un dış dünyaya uğradıkları haksızlıklardan yakınmalarını diğer çiftçiler haklı da bulsalar yardım etmeye pek yanaşmamaktadırlar çünkü her çiftlik öncelikle kendi çıkarlarına uyan durumu saptayıp tavrını ona göre belirlemek durumundadır. Komşu çiftlikler Foxwood ve Pincfield'in sahiplerinin birbiriyle anlaşamaması ise olumlu bir durumdur zira böylelikle bu iki çiftlik karşılarına birleşik bir güç odağı ve tehdit olarak çıkmayacaktır. Ancak çiftlik sahiplerinin, benzer bir durumun kendi başlarına da geleceğinden korkarak kimi söylentiler yaymaları, örneğin hayvanların kendi aralarında sürekli kavga ettikleri, sonunda açlıktan ölecekleri, hayvanların yamyamlık yaptığı, birbirlerine kızdırılmış at nalları ile işkencede bulundukları ve dişilerini paylaştıkları söylemeleri, çiftliğin dış dünyada antipropagandasının yapıldığını göstermektedir. Ancak bütün bunlar diğer çiftliktekilerin, insanları kovulduğu, hayvanların kendi işlerini yönettikleri harika bir çiftlik hakkında söylenenlerini duymalarına, bunun diğer çiftliklerde de bir isyan dalgasına neden olmasına ve *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısının her yerde duyulup öğrenilmesine engel olmamıştır. Bu durum, güvercinlerle yapılan dış propagandanın antipropaganda ile başa çıkabildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu noktada, Snowball ve Napoleon'un dış propagandayı devreye sokmakta ne kadar haklı oldukları da ortaya çıkmaktadır çünkü hiçbir sistem aslında kendisiyle baş başa değildir. İçeride olduğu kadar dışarıda da o sistemden ya da sistemin yıkımından beslenmek, çıkar sağlamak isteyenler daima olacaktır. Nitekim Mr. Jones ve adamları, yanlarına Foxwood ve Pinchfield çiftliğinden adamlar alarak saldırıya geçmektedirler. Jones'un amacı, çiftliğini geri almak, Foxwood ve Pinchfield'den gelen adamları da mutlaka kendilerine göre bir çıkar elde etmektir, kaldı ki çiftlikte gerçekleşen isyan ve etrafa yayılan devrim ruhuna bir son vermek dahi, diğer çiftçiler için başlı başına bir çıkar unsuru oluşturmaktadır.

Snowball'un Julius Sezar'ın seferleri hakkındaki bir kitaptan bilgi edinerek kendisini yetiştirmesi, ne kadar öngörülü olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Muharebede insanların baskın çıktığı bir anda Snowball'un uyguladığı bir taktik ile hayvanlar zafer kazanır. Bu noktada bir kez daha domuzların diğer hayvanlardan farkı

bir kez daha ortaya koyulmaktadır. Dıştan gelecek bir saldırıyı öngörüp gereken hazırlığı yapan da, muharebenin gidişatına göre strateji belirleyip zafer kazanılmasını sağlayan da Snowball'dur. Muharebenin sonunda bir insanı öldürdüğünü sanarak üzülen Boxer'a duygusallığın gereği olmadığını ve tek iyi insanın ölü insan olduğunu söyleyen Snowball merhametsiz, söz konusu insan bile olsa can almak istemediğini söyleyen Boxer ise merhametli olarak yansıtılmaktadır.

Zafer, bayrağın göndere çekilmesi ve *İngiltere'nin Hayvanları*'nın söylenmesiyle kutlandıktan sonra, hayvanlar oybirliği ile muharebede kahramanlık gösterenlerin madalya ve nişanlarla ödüllendirilmesine karar vermişlerdir. Hiç kuşkusuz bu kararın mimarları da domuzlardır. Hayvanların kendilerini değerli ve önemli hissetmeleri, kendilerini çiftliğe daha fazla adamalarını, daha çok çalışmalarını ve dolayısıyla da domuzlara daha çok hizmet etmelerini sağlayacaktır. Öte yandan, Napoleon ile hiç anlaşamayan Snowball'un ödül kazanması dikkate değer bir durumdur. Snowball'un bu muharebe sonucunda kazanılan zaferde büyük rol oynadığı bir gerçektir ancak Snowball ile ilgili olan her konuda muhalefet eden Napoleon'un bu noktada bu ödüle karşı çıkmış olmaması da düşündürücüdür. Bu şaşırtıcı durum, belki metnin ilerleyen bölümlerinde açıklığa kavuşacaktır.

İsyanın gerçekleşmesinden, isyandan sonraki tüm gelişmeleri içeren süreçte Mollie olup bitenler karşısında fazla heyecan ya da mutluluk göstermeyen bir tavır sergilemiş, işten kaçabileceği her anı çeşitli bahanelerle değerlendirmiş, fazladan iş yapmadığı gibi, daha az çalışmanın yollarını arar görünmüş, her fırsatta kendi içine dönerek bencilliğini ortaya koyan davranışlarda bulunmuştur. Mollie'yi çiftliğin sınırında bir insanla konuşurken gören Clover, onu sorgulamayı kendine görev bilmektedir çünkü Clover yeni sisteme inanan ve sistemin domuzlarca dayatılan gerekliliklerini kayıtsız şartsız yerine getirerek adanmışlığını ortaya koyan bir yoldaştır. Bu noktada her bireyin farklı olduğu bir kez daha ortaya konmaktadır zira Mollie Clover gibi değildir, onun gibi hissetmemektedir, onun inandıklarına inanmamaktadır ve bu nedenle de onun gibi davranmayacak, kendisine bir çıkış yolu arayacaktır. Nitekim Clover'ın gördüklerini inkar edecek ancak onun yüzüne bakmaktan da kaçınacaktır. İkna olmayan Clover'ın, Mollie'nin ahırdaki bölmesine gizlice giderek yaptığı arama sonucunda kesme şeker ve kurdeleleri bulması, Mollie hakkındaki şüphelerinin doğrulanması dışında da farklı bir nedenle önemlidir. Clover, etrafında olup bitenlerin farkına varma kapasitesine sahip, kendisine her söylenene

inanmayan ve aklını çalıştırabilen bir hayvandır. Öte yandan, bir şeyleri görebiliyor ve aklını da kullanabiliyor olmasının domuzlar karşısında bir etkisi olup olmayacağı da metnin bu bölümünde açıklık kazanan bir durum değildir. Sonuçta kimi kişiler, olup bitenleri doğru okuyabilecek zeka ve yeteneğe sahiptirler ancak bu onların bir şeyleri değiştirebilecek güçlerinin olduğu ya da her şeyden evvel bir şeyleri değiştirmek istedikleri anlamına gelmemektedir.

Mollie'nin üç gün sonra ortadan kaybolması ise, hiçbir sistemin tüm bireyleri mutlu edemeyeceğini göstermesi açısından önemlidir. Çünkü bireyler farklıdır, kişilik yapıları beklentileri birbiriyle aynı değildir, bu nedenle Mollie de fırsatını bulunca kendi yolunu çizmiştir.

Kesitin sonunda domuzların kazandığı güç, daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Domuzlar tek başlarına çiftliğin karar mekanizmasını oluşturmaktadırlar. Diğer hayvanlar ise şeklen, yalnızca şeklen bu kararları onaylayıcılarıdır. Başka bir deyişle, diğer hayvanlar bir tür tasdik makamı olmuşlardır. İşlevleri, önlerine her gelen karara olur vermektir.

3.8.2. Dördüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Dördüncü kesitte Troçki'yi anıştıran Snowball etkin rol oynamaktadır. Bazı hayvanların *Yedi Emir*'i ezberleyememesine çözüm üretmekte, buna karşı çıkan kuşları ikna etmekte, insanlarla bir muharebe öngörerek hazırlığını yapmış bulunmakta, yenik düşmek üzereyken strateji geliştirerek son anda insanları yenmeyi bilmekte, zaferden sonra da madalya kazanmaktadır. Öte yandan, Boxer'ın öldürdüğünü zannederek üzüldüğü insan için en ufak bir merhamet göstermemektedir:

> "Orwell, Lenin'in ölümünden sonra Stalin değil de, Troçki lider olsaydı, devrimin farklı olacağına dair […] görüşlere katılmamıştır. Orwell, Snowball'u aynı derecede kana dökmeye hevesli ve ahlak dışı göstermektedir.[…] 'Troçki, katillerin proleterya adına hareket ettikleri gerekçesiyle, Çar'ın çocuklarının katledilmesini savunmuştur.'[718] "[719]

Snowball'un merhametsizliği bir yandan Troçki'nin kimi katı tutumlarını anıştırırken, Snowball'un etkin rol üstlendiği ve zafere ulaştırdığı *İnek Ahırı Muharebesi* de Sovyetlerde devrim sonrasında yaşanan iç savaşı anıştırmaktadır. Troçki, iç savaşın Bolşeviklerin lehine bitmesinde de önemli rol oynamıştır:

[718] Paul Johnson, Modern Times (New York: Harper and Row, 1985), 263'ten aktaran Meyers, **age,** 29.
[719] Meyers, **age,** 29.

> "Ekim Devrimi'nin başarıya ulaşmasından sonra, Bolşevikler iki ciddi tehlike ile karşı karşıya kaldı. Bunlardan biri 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk'da imzalanan anlaşma, sonra deniz yoluyla Rusya'ya doğrudan müdahalede bulunan Müttefikler, diğeri de karşı devrimcilerin başkaldırmasıydı. İki cephede birden savaşmaya itilmiş Sovyet rejimi, kıtlığın da başgöstermesiyle içine itildiği yalnızlık durumundan kurtulma yollarını arıyordu. Finlandiya, Baltık devletleri, Polonya, Ukrayna, Kazakistan bağımsızlığını ilan etti. Beyaz orduların 500 bin kişiye ulaşan gücünün karşısına Troçki 28 Ocak 1918'den itibaren kurmaya koyulduğu ve sayıları 5 milyona ulaşan Kızıl Ordu'yu çıkardı. Donanımı tam olmayan, ancak merkezi bir konumda bulunmanın sunduğu olanaklarla az çok haberleşme ağına sahip olan Kızıl Ordu, ortak bir saldırı örgütlemeyi başaramayan ve bağımsızlıklarını ilan eden bölgeleri Rusya'ya katma politikası güden asileri bozguna uğramayı başardı."[720]

Öte yandan, zaferin sonunda takılan çeşitli madalyalar, "Sovyet Rusya'nın madalya takmaya düşkünlüğünü" [721] anıştırmaktadır. Gerçekten de, Sovyetler Birliği'nde gerek askeri personele, gerekse sivillere bir takım gerekçelerle birçok onursal unvan ile çeşitli madalya ve nişanlar dağıtılmaktaydı. Sovyetler Birliği Kahramanı, Sosyalist Emek Kahramanı, S.S.C.B.'nin Pilot-Kozmonotu unvanları; Zafer Nişanı, Lenin Nişanı, Ekim Devrimi Nişanı, Dostluk Nişanı, Onur Nişanı, Anne Kahraman Nişanı; Ushakov Madalyası, Nakhimov Madalyası, Kızıl Ordunun 20. Yılı Madalyası, Boğulan Bir Kişiyi Kurtarma Madalyası ve Annelik Madalyası, çeşitli amaçlara ve önem derecelerine sahip onlarca değişik unvan, madalya ve nişandan yalnızca birkaçıdır:[722]

> "Fabrikalarda, tarlalarda üretimde yararlılık, yaratıcılık gösterenler 'Emek Kahramanı' seçiliyorlar.Tiflis'in ana caddesinde gezinirken belirli aralıklarla panolarda bazı portreler görürseniz şaşırmayın, onlar emek kahramanlarıdırlar… Panolardaki fotoğraflar zaman zaman değişiyor. Panolara yeni emek kahramanlarının fotoğrafları konuyor."[723]

Bu alışkanlığın ya da geleneğin bir sonucu olarak, "Rusyada hemen hemen herkesin bir, birçoğunun da altı yedi madalyası vardır. Halk bunları üniformalarında, yahut sivil elbiselerinde kurdelâ ile birlikte [taşır]." [724] Metnin dördüncü kesitinde Snowball, Boxer, Clover ve ölü bir koyuna takılan madalyalar, Sovyetler Birliği'nde yaygın olarak verilen ve yıllar içinde gereksinime göre yeni türleri çıkarılan madalyalarını anıştırmaktadır. Snowball'a verilen "Birinci Derece Kahraman Hayvan Madalyası", İç Savaş sonrası Troçki'nin kazandığı başarıyı anıştırmaktadır:

> "İç Savaş süresince Savaş Komiseri olan Leon Troçki, Kızılordu'nun önderi olarak, Bolşevikler tarafından 'zaferin babası' olarak selamlanıyordu. Troçki, ordunun içindeki 'kişisel imtiyazlardan hoşlanmayan ve işçi sınıfının devrimi için ölebilecek, diğerlerine ölebilmeyi öğretebilecek' siyasal komiserliği onurlandırmıştı."[725]

---

[720] Aral ve diğ., "Sovyetlerde İç Savaş", **age,** c.2., 592.
[721] Meyers, **age,** 27.
[722] The Soviet Military Awards Page, http://soviet-awards.com/ [28.12.2014].
[723] Özmenek, **age,** 18.
[724] Fischer, **age,** 56.
[725] Aral ve diğ., "Sovyetlerde İç Savaş", **age,** c.2., 604.

Napoleon'un Jessie ve Bluebell'in doğurduğu dokuz yavru köpeği eğitimlerini üstlendiğini söyleyerek analarından ayırması, Sovyetler Birliği'nde çocukların ailelerinden ayrı olarak eğitilmesi durumunu anıştırmaktadır. Çok tartışılan toplumsal eğitim konusuna Komünist Manifesto'da yer verilmiştir:

> " Bizi, çocukların ana-babaları tarafından sömürülmelerine son vermeyi istemekle mi suçluyorsunuz? Bu suçu kabul ediyoruz. Ama ev eğitiminin yerine toplumsal eğitimi koymakla, ilişkilerin en kutsalını yıkıma uğrattığımızı söyleyeceksiniz. Peki ya sizin eğitiminiz! O da toplumsal değil mi ve o da içerisinde toplumsal koşullar, toplumun okul vb. aracılığıyla yaptığı dolaysız ya da dolaylı müdahale tarafından belirlenmiyor mu? Eğitime toplumun müdahalesini komünistler icat etmedi; komünistler bunu yapıyorlar ama bu müdahalenin karakterini değiştirmeye ve eğitimi egemen sınıfın etkisinden kurtarmaya çalışıyorlar.
> Proleterler arasındaki tüm aile bağları modern sanayinin etkisiyle parçalandıkça ve bunların çocukları sıradan ticaret nesneleri ve iş araçları haline dönüştürüldükçe, aile ile eğitim, ana-baba ile çocuk arasındaki kutsal ilişkiye dair burjuva safsataları daha da mide bulandırıcı hale gelmektedir. "[726]

Komünist Manifesto'ya göre aile eğitiminin yerini alacak toplumsal eğitim, çocukları korumaya, sömürülmelerine, ticaret nesnesi ya da iş aracı olarak kullanılmalarını önlemeye yöneliktir. Kimi görüşlere göre Sovyetler Birliği'nde uygulanan eğitim sistemi de, yasalar da çocukların korunmasını ön plana almıştır, bu doğrultuda "çocuklar, erginliğini kanıtlanmadan önce (18 yaş), yasa tarafından garanti edilen ayrıcalıklardan yararlanırlar. […] içlerinde derin bir hümanizmin bulunduğu bu yasalar, küçüklerin haklarının korunması konusundaki kuralsal çalışmaların temeline konulmuştur:[727]

> "Sovyetler Birliği'nde çocuğa, yarının, yarınların temsilcilerine verilen değeri ve doruklara vardırılan saygıyı, sevgiyi anlatmak kolay şey değil. Bu olgunun tarihsel boyutları devrimle yaşıt. Ekim Devrimi'nden üç gün sonra Sovyet Hükümeti özel bir kararname yayımlayarak 14 yaşından küçük çocukların çalışmasını yasaklıyor. 1919 yılından itibaren de, 14 yaşından küçük tüm çocuklar için parasız beslenme başlatılıyor. Parasız olan kreş, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra 14 yaşına kadar da parasız beslenme…"[728]

Sovyetler Birliği'nde çocuklara eğitim alanında birçok olanak sağlanmıştır, çocukları yuvaya göndermek zorunlu olmasa da, çalışan ana babalar için büyük rahatlıktır, kaldı ki Sovyetler Birliği'nde tüm ana babalar çalışmaktadır. Aşağıdaki bölüm, Sovyetler Birliği'ne yapılan bir gezide ziyaret edilen bir çocuk yuvası yöneticisinin verdiği bilgilerden alınmıştır:

---

[726] Marx, Engels, **age,** 64.
[727] **Sosyalizm 60 Yılda Neler Getirdi? Sovyetler Birliği Üzerine Sorular, Cevaplar,** çev. N. Himmet, T. Sezer (İstanbul: Bilim Yayınları, 1979), 155.
(Devrimin 60. yılında Novosti Press Ajansı tarafından hazırlanan, İngilizce ve Fransızca olarak 'What Has Socialism Given to the People' ve 'Le Socialisme, Qu'a-t-il Apporté à l'Homme en 60 Ans?' adlı kitaplardan çevrilmiştir. Yazar adına yer verilmemiştir.)
[728] Özmenek, **age,** 26.

> "Yuvamızda 140 çocuk var. Sovhozda çalışan işçilerimizin çocukları. Bunlardan 100 tanesi yatılıdır. 40 tanesi akşamları kendi evlerine gider. […] Yazın çocuklar yuvada altı gün kalırlar; kışın ise haftada beş gün. Burada fizik ve estetik eğitim görürler. Birlikte yaşamanın güzelliğine alışırlar; birbirlerini sevmeyi, birlikte oynamayı, birlikte eğlenmeyi birlikte çalışmayı ve gülümsemeyi öğrenirler. Burada bütün bencilliklerinden arınırlar. Yuvamızdaki çocukların yaşları 1 ile 7 arasında değişir. […] Analar babalar yuvamıza hiçbir ödeme yapmazlar. Yuvanın bütün giderlerini sovhoz yönetimi karşılar. […] Yuvada usta bir aşçımız garsonlarımız, temizlik işlerine bakan işçilerimiz var. Çocuklarımızın her türlü sağlık durumlarından sorumlu başhemşiremizi de sayarsak 36 görevli çalışıyoruz bu yuvada. Haftada iki kez, dışarıdan uzman bir çocuk doktoru gelir yuvaya, çocuklarımızı tepeden tırnağa inceler."[729]

Bu açıklamalara göre, Sovyetler Birliği'nde çocukların eğitimi baştan sona devlet tarafından üstlenilmiştir. Çalışmayan kimse olmadığına göre, çocukların çok erken yaştan itibaren eğitim kurumlarına devam etmesi kaçınılmazdır. Yine açıklamalara göre, yatılılık zorunlu değildir ancak verilen sayılara bakılırsa çoğunluk çocuğunu yatılı bırakmayı tercih etmekte ve hiç ücret ödemeden bütünlüklü bir eğitim alabilmektedir. Sovhoza ait yuvaya çocuklar nasıl bir yaşından itibaren devam ediyorlarsa, Napoleon da yavruları sütten kesilir kesilmez tavan arasında "yatılı" yani annelerinden ayrı olarak eğitime almıştır. Bu durumun, yavruları yalnızca eğitmekten başka nedenlere de bağlanıp bağlanamayacağı konusunu, sona atılan bir olta olarak bir kenara ayırmıştık.

Sovyetler Birliği'nde çocuk merkezli ve çocuk haklarını gözeterek kurgulanan eğitim sistemi, kimilerine göre çocukları korumak ve kollamanın dışında bazı amaçlara da hizmet etmiştir. "Bilhassa çocukların her saat her dakika komünizm telkinlerinin altında bulunduruluşları, onların hür dünya kaynaklarından 'zararlı' fikirlere kapılmaları ihtimalini son derece azaltır."[730] Elbette bu durum, önemsiz değildir:

> "Çocuklara verilen önemin belli başlı hedeflerinden biri de ilerdeki komünist düzeni, devlet gibi bir burjuva müessesesi saydıkları sezilen ailenin etkilerinden kurtuluş olarak kurabilmektir. […] Gerçekten de kreşler, yatılı okullar, doğar doğmaz bakıma başlıyacak müesseseler yeter sayıda kurulduğu gün çocuklar ailelerinden yüzde yüz kopmuş bulunacaklardır"[731]

> "Ruh ve fikir yapıları baba ve annelerinin isteklerine göre değil, kreşlerdeki yetiştiricilerin etkisiyle yoğrulmuş, her varlıktan önce toplum varlığı bir iman olarak gönül ve kafalarına yerleşmiş olarak cemiyete gireceklerdir."[732]

Napoleon'un yavru köpekleri tecrit ederek bizzat eğitmesinin onları korumak ve iyi bir eğitim vermek kaygısı ile mi, yoksa başka amaçlar doğrultusunda alınmış bir karar mı olduğu kuşkusuz metnin ilerleyen bölümlerinde açıklık kazanacaktır.

---

[729] Öz, **age,** 54-55.
[730] George W. Cronyn, **Komünizm Hakkında Tafsilat, 200 Soru ve Cevapları** (Ankara: Doğuş Ltd. Şt. Matbaası), 67.
1957'de **A Primer on Communism, 200 Questions and Answers** adıyla New York'ta E.P. Dutton & Co tarafından yayınlanan özgün metnin çevirisinde, yayın yılı ve çevirmen adına yer verilmemiştir.
[731] Ağaoğlu, **age**, 93.
[732] **age,** 94.

Dördüncü kesitte komünizm antipropagandasını anıştırmak üzere çiftlik dışında yayılan çeşitli söylentiler arasında, dişi hayvanların ortak paylaşılması yer almaktadır. Gerçekten de komünist sistemde kadınların ortaklaşalığı unsuru çok tartışılmış ve antipropaganda unsuru olarak kullanılmıştır. Bu konuya, Komünist Manifesto'da da değinilmiştir. "Kapitalizm altında ve daha önceki sınıflı toplumlarda kadınlar erkeklerin mülkiyetindeymiş gibi göründüğünden, burjuvazi yanlış bir biçimde kadının komünist toplumda ortak mülk haline geleceğini varsayar:[733]

> "Komünistlerin kadınların ortaklaşa kullanımlarını getirmelerine gerek yoktur, çok eski zamanlardan beri var olan bir şeydir bu. Burjuvalarımız, bırakalım resmi fuhuşu, kendi proleterlerinin karılarını ve kızlarını ellerinin altında bulundurmakla yetinmez, birbirlerin karılarını baştan çıkarmaktan büyük zevk alırlar. Burjuva evliliği, gerçekte kadınların ortaklaşa kullanıldığı bir sistemdir ve bu nedenle komünistler, olsa olsa, kadınların ortaklaşalığını ikiyüzlüce gizlenmiş bir şey olmaktan çıkarıp, açıkça yasalaştırılmış bir şey haline getirmek istemekle suçlanabilirler. Üstelik bugünkü üretim sisteminin ortadan kalkmasıyla birlikte bu sistemden kaynaklanan kadınların ortaklaşalığının, yani resmi ve gayrı resmi fuhuşun da ortadan kalkacağı apaçıktır."[734]

Buna göre, "komünizm kadının eşya yerine konulmasına son verecektir. Amaç kadının kurtuluşu ve kadınla erkeğin tam eşitliğinin sağlanmasıdır."[735] Bunun için, kadınların yeniden toplumsal üretime katılmasının sağlanması, ev işlerinin toplumsal bir sanayiye dönüştürülmesi, çocukların bakımı ve eğitiminin bir kamu işi haline getirilip toplumca üstlenilmesi ve tek eşli ailenin ortadan kaldırılması gerekir çünkü aile içinde erkek burjuvadır ve kadın da proletaryayı temsil eder.[736] Kadınların kurtuluşu, bu duruma son verilmesinden geçer. Öte yandan, kadının üzerinden büyük oranda tek başına yüklendiği çocukların sorumluluğunun topluma kaydırılmasının amacı çocukların geleceğini garanti altına almaktır:

> "Sovyet Rusya'da aile hukuku alanında yapılan devrimin en büyük amacı şudur: Çocuk geleceğini sağlamak. Erkeğe ve kadına evlilik hayatında geniş özgürlükler vermiş gibi görünen Sovyet aile hukuku hakikatte başka amaç gütmemektedir. İki kişi beraber yaşamakta istedikleri zaman ayrılmakta serbesttirler. Fakat her şeye karşın toplum çocuğun geleceğini sağlamakla yükümlüdür. Çünkü çocuk iki kişinin değil, daha çok, hatta yalnız toplumun malıdır. […] Serbest evlilikten doğan bir çocuğun, işlemli (enregistré) evlilikten doğan bir çocuktan hiç farkı yoktur."[737]

Tek eşli ailenin ortadan kaldırılması, komünizm karşıtı çevrelerce kadınların ortaklaşalığı olarak yansıtılıp eleştirilmiş ve kuvvetli bir antipropaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Metinde de "dişilerin ortaklaşa kullanılması" ile anıştırılan bu durumdur. Metinde dişilerin ortaklaşalığı söylemine ilaveten, hayvanların

---

[733] Marx, Engels, **age,** Açıklamalar, 65.
[734] **age,** 65.
[735] **age,** Açıklamalar, 65.
[736] Frederick Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, 1884, II. Bölüm, "Aile" den aktaran Engels, Marx, **age,** 184, 185.
[737] Nadir Nadi, **İki Sovyet Rusya, İki Polonya** (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1978), 39.

birbirleriyle sürekli dalaştıkları, yakında açlıktan ölecekleri, yamyamlığın baş gösterdiği ve hayvanların kızgın nallarla birbirlerine işkence yaptıkları gibi söylentilerin olduğu ancak bu hikayelerin kimseye inandırıcı gelmediği anlatılmaktadır. Bu bölüm, genel anlamda bilinçsiz ve desteksiz yapıldığı için başarısızlığa uğrayan antipropagandayı anıştırmaktadır çünkü "sistemli bir düşmana ancak sistemli bir biçimde karşı koymak mümkündür"[738]:

> "Ciddi ve bilinçli çevreler ses çıkarmayıp komünizmi kötülemeyi patavatsızlara ve yaygaracılara bıraktıkça 'antikomünizm eşittir ekstremizim (aşırıcılık)' görüşü doğrulanmış sayılır; ciddi ve bilinçli çevrelerin de eli kolu bağlanmış olur. Buluşlarının etkisiyle paniğe kapılarak harekete geçen Senatör Joseph Mc Carthy, kripto-komünistlere[739] karşı zaman zaman ölçüsüz ve sık sık heyecanlı davranmıştır. Bu nedenle harekete geçen komünist propaganda mekanizması başarı kazanmış, bunun sonucu olarak Senatör'e 'gerici ekstremist' ve 'demagog' damgası vurulmuş ve herhangi bir kimseye kripto-komünist diyenler iftiracılıkla suçlanmıştır."[740]

Çiftlik dışında komşu çiftlik sahiplerince yürütülen antipropaganda da benzer şekilde tersine dönmüş, çiftlikle ilgili olumlu söylentiler de çıkmış, çevre çiftliklerde hayvanlar isyan etmeye başlamış, çiftlikte gelişen devrim ruhu beklenmedik bir şekilde yayılmaya başlamıştır, başka bir deyişle antipropaganda propagandaya hizmet eder hale gelmiştir. Normal koşullarda propaganda ise, güvercinler tarafından yürütülmektedir. Çiftlikteki yeni düzenin dışarıdaki çiftliklerde de yankı bulması antipropagandanın eksikliği kadar, propagandanın başarısı olarak da düşünülmelidir. Bu durum, Sovyet propagandasının başarılı yönlerini anıştırmaktadır:

> "Bir batılı yazar, "Nasıl Aldatıyorlar" adlı kitabında şöyle demektedir:
> Komünistlerin gayelerine ulaşmaları üç safhada olur.
> Birincisi: Halkı, dehşete sevk edip, o günkü durumunda huzursuzluk yaratmak: halkın halinden duyduğu memnuniyeti yok etmek.
> İkincisi: İstikbalin kötü olduğunu, sistemin iyi çalışmadığını ve geçmişteki muvaffakiyetsizliklerin sistem bozukluğu nedeni ile meydana geldiği.
> Nihayet üçüncü safha: Bu durumda yegâne ümidin komünistlerin gösterdiği çözüm yolu olduğuna inandırmak. Birinci ve ikinci yolla ayağa kaldırılanların enerjilerini bu yolda harcamalarını temin edici telkinlerde bulunmak."[741]

Napoleon ve Snowball'un uçurdukları güvercinler de komşu çiftliklerdeki gençlerle dostluk kurup onlara isyanı anlatıp ve *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısını öğrettikçe, komşu çiftliklerde başkaldırı dalgası yükselmektedir. Bu anlamda güvercinler,

---

[738] Suzanne Labin, **Komünist Propaganda Taktikleri,** 2.bs**.** (Ankara: Altınok Matbaası, 1976), 66. (Çevirmen adına yer verilmemiştir.)
[739] Kripto komünist: kendini gizleyen komünist
[740] Labin, **age,** 66-67.
[741] **Uyanalım**. **Komünistler Gençlerimizi Nasıl Aldatıyor?** Genelkurmay Başkanlığı 1nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Uyarı Kitabı (İstanbul: Sağduyu Yayınları, 1978), 45.

Sovyetlerin yabancı ülkelere yönelik olarak yürüttükleri propagandayı anıştırmaktadır.

Yine dördüncü kesitte komşu çiftliklerin sahibi olarak adları geçen Mr. Frederick ve Mr. Pilkington'ın da tarihte karşılıkları bulunmaktadır:

> "Hayvanlara karşı acımasızlığı ve başkalarının topraklarını gasp etmesiyle ünlenen Pinchfield'in Mr. Frederick'i, adı her ne kadar on sekizinci yüzyılın despot Prusya kralı Büyük Frederick'i anımsatsa da, Hitler'i anıştırmaktadır. Foxwood'un Pilkington'ı ise Churchill ve tilki avlayan üst tabakanın egemen olduğu İngiltere'yi anıştırmaktadır."[742]

Kesitte adı "Foxwood" olarak geçen çiftliğinin içinde bulunan "fox" sözcüğü de tilki anlamına gelmektedir. Sevin Okyay bu adı "Tilki Korusu" olarak çevirmiştir. Öte yandan belalı ve kurnaz bir adam olduğu, sürekli davalarla uğraştığı belirtilen Mr. Frederick'in çiftliğinin adı olarak geçen "Pinchfield"in içinde bulunan "pinch" sözcüğü de çalmak ya da aşırmak gibi anlamlarda da kullanılmaktadır, ki "Pinchfield", yine Okyay tarafından "Kapkaç Tarla" olarak çevrilmiştir. Foxwood için düşünülen anıştırma tilki avından yola çıkılarak İngiltere ve Pilkington için düşünülen anıştırma da kitabın yazıldığı dönemin İngiltere'sinden yola çıkılarak Churchill olarak düşünülebilmektedir. Hitler'i anıştıran Mr. Frederick için kullanılan nitelemelerin ise neden kaynaklandığı ya da hangi olayları anıştırdığı ise gelecek kesitlerde aydınlanacaktır.

Son olarak, Mollie'nin ortadan kaybolması ile, devrimden sonra ülkeden giden Beyaz Rusların anıştırıldığına daha önce değinmiştik. Metinde de Mollie'nin "ortadan kaybolduğu" anlatılmaktadır. Buradan da Mollie'nin gidişinin herkesten habersiz olarak ve dolayısıyla da "kaçmak" suretiyle gerçekleştiği anlaşılmaktadır çünkü ülkeden çıkış serbest değildir. Mollie'nin "ortadan kaybolması" ile, bir vatandaş için Sovyetler Birliği'nden çıkışın resmi çıkış iznine tabi olması durumu anıştırılmaktadır. Öte yandan, Beyaz Rusları anıştıran Mollie'nin beyaz bir kısrak olması gözden kaçmayan bir ayrıntıdır.

3.8.3. Dördüncü Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

Dördüncü kesitte propaganda yöntemlerinin kullanımı yoğunlaşmaktadır çünkü domuzlar daha da güçlenmişlerdir. Bu güçle kendilerine çeşitli ayrıcalıklar sağlamaya

[742] Meyers, **age,** 28.

devam etmekte, ayrıcalıkları artık örtük biçimde değil açık olarak kullanmakta ve hayvanları kandırmak amacıyla çeşitli propaganda yöntemlerine başvurmaktadırlar.

Snowball'un *Yedi Emir*'i "dört ayak iyi iki ayak kötü" şeklinde tek bir slogana indirmesi ve koyunların da bu sloganı yerli yersiz saatlerce tekrarlar olmaları, öncelikle "indirgemecilik" ve "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemlerine, sonra da "tekrarlama" yöntemine örnek oluşturmaktadır. Böylelikle hayvanlara karmaşık gelen *Yedi Emir*, onunla ilintilendirilebilen basit bir hale indirgenerek hayvanların anlayacağı hale getirilmiştir. Böylelikle yaratılan slogan ile verilmesi istenen mesaj tek tümcede ifade edilebilmektedir. Mesajı tekrar tekrar dile getirme işlemi, bizzat mesajın hedef kitlesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Koyunlar kendi tekrarları ile kendi beyinlerini yıkamakta ve böylelikle kendi yaptıkları propagandaya ikna olmaktadırlar. Bu durum, aynı zamanda bir beyin uyuşturulması durumudur. Bir şey defalarca söyleyince içeriği önemini kaybetmekte ancak tekrar edenin de dış dünya ile ilişkisi kopmaktadır. Bu nedenle tekrarlanan sloganların bir propaganda yöntemi olarak kullanması, hem kitlenin ikna edilmesi hem de sloganın dışında kalan konular karşısında uykuda kalmasını sağlamaktadır.

Süt ve elmaların domuzlara ayrılması konusunda hayvanları ikna etmeye çalışan Squealer, sözlerine *"Comrades, you do not imagine, I hope, that we pigs are doing this in a spirit of selfishness and privilege?"*[743]*/ "Yoldaşlar, umarım biz domuzların bunu bencillik ve ayrıcalık adına yaptığımızı düşünmüyorsunuzdur"* sözleriyle diğer hayvanları domuzlara önce yaklaştırmakta sonra da onları domuzlardan ayrıştırmaktadır. "Yoldaşlar" hitabı eşitlik varsayan bir yaklaşımdır ancak bundan hemen sonra gelen "siz", "ben", "biz domuzlar" şeklindeki ifadelerle domuzlarla diğer hayvanların ayrıştırıldığına işarettir. Squealer burada yanıt beklemediği sözde bir soru sormakta ve böylelikle hayvanları domuzların süt ve elmaları bencillik ve ayrıcalık nedeniyle istemediklerine kanmaya yönlendirmektedir. Öte yandan, "…. yapıyorsunuzdur, …. yapmıyorsunuzdur, hiç kuşkusuz siz…. türünde ifadeler ya da eşdeğerleri yanıt verilmeden yanıtı denetim alırlar. Soru kesin ve kararlı bir dille sorulduğunda daha anlam yüklü olur."[744] Buna "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi denebilir.

[743] Orwell, 1997, 21.
[744] Gula, **age,** 43.

- *"Many of us actually dislike milk and apples. I dislike them myself"*[745] / *"Aslında çoğumuz süt ve elmayı sevmez. Ben kendim de sevmem"* sözleriyle Snowball, öncelikle domuzların çoğunun süt ve elmadan hoşlanmadıklarını söyleyerek "genelleştirme" yöntemine başvurmaktadır. Bu sayede domuzların süt ve elmayı yemekle adeta fedakarlık yaptıkları izlenimini uyandırmaya çalışmaktadır. Sonrasında kendisinin de süt ve elmadan hoşlanmadığını söyleyerek "kendini örnek gösterme" yöntemini kullanmakta ve kendisini ortaya koyarak inandırıcılığını arttırmayı amaçlamaktadır. Öte yandan, Squealer'ın sözlerinden, domuzların hiç hoşlanmadıkları halde diğer hayvanların iyiliği için süt ve elma tüketmek zorunda kaldıkları anlaşıldığından, burada Squealer'ın "kendini acındırma" yöntemini de kullanmakta olduğu söylenebilir çünkü "manipülatörler, özellikle yaptıkları bir şeyin sorumluluğunu almak istemediklerinde kendilerini (ve içinde bulundukları durumu) insanların onlar için üzülecekleri ve onlara sempati duyacakları şekilde tanımlamayı bilirler."[746] Squealer da diğer hayvanları domuzların süt ve elmaları istemeye istemeye tükettiklerine inandırarak bu etkiyi sağlamaya çalışmaktadır. Squealer'in yaratmaya çalıştığı izlenime göre, domuzlar elma yiyip süt içmekle, sevmedikleri bir şeyi zorunluluk nedeniyle yaptıkları için kendilerini bir bakıma feda etmektedirler. Bu anlamda diğer hayvanların domuzlara karşı acıma ile karışık bir tür takdir duygusu geliştirmeleri beklenmektedir.

- *"Milk and apples (this has been proved by science, comrades) contain substances absolutely necessary to the well-being of a pig"*[747] / *"Süt ve elma (bilimsel olarak da kanıtlanmıştır, yoldaşlar) bir domuzun sağlığı için kesinlikle gerekli olan maddeler içermektedir"* sözleriyle "kanıtsızlık" yöntemini kullanmaktadır. "Sonsuz sayıda kanıtlayamayacağımız şeyler vardır. […] İnsanlar asılsız iddialarda bulunur ve aksi ispat edilemediğinden yaptıkları yanlarına kalır."[748] Süt ve elmanın içinde domuzların sağlığı için gerekli maddelerin bulunmadığını hiçbir hayvan iddia edemeyeceğine, etse de kanıtlayamayacağına göre Squealer'in açıklaması kabul edilmektedir. Burada Squealer'in yaptığı, "kitlenin anlamayacağı dilden konuşma" yöntemi olarak da adlandırılabilir. Anlayamadıkları için, söylenenlerin aksini ya da yanlış olduğunu kanıtlamaları mümkün değildir.

---

[745] Orwell, **age,** 21.
[746] Paul, Elder, **age,** 20.
[747] Orwell, **age,** 21.
[748] Bennett, **age,** 73.

Bu noktada, ilginç bir ayrıntıyı vurgulamak yerinde olur. Daha önce "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yönteminden söz etmiştik. Şimdi ise "kitlenin anlamayacağı dilden konuşma" yönteminden söz ediyoruz. Demek ki, propagandada kimi zaman anlaşılır olmak, kimi zaman da anlaşılmaz olmak gerekmektedir çünkü insanlar, zaman zaman anladıkları şeylere, anlayıp ikna oldukları için rıza gösterir. Kimi zaman ise anlatılan o kadar karmaşık ve dinleyiciyi aşar niteliktedir ki, dinleyen hiçbir şey anlamadığı için karşı çıkacak bir şey bulamaz ve bu nedenle rıza gösterir.

- *"We pigs are brain workers. The whole management and organisation of this farm depend on us. Day and night we are watching over your wellfare. It is for your sake that we drink that milk and eat those apples"*[749] */ "Biz domuzlar kafa emekçileriyiz. Çiftliğin bütün yönetimi ve örgütlenmesi bize bağlı. Sizin uğrunuza bu sütü içiyoruz, bu elmaları yiyoruz biz"* sözleriyle Squealer, "mazeret" yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntem, "kişinin, başkalarına tatbik edilen standart, ilke kural, vb. şeyleri, geçerli bir neden olmaksızın kendisi için geçerli olmadığını savunması"[750] olarak tanımlanabilir. Squealer da, bu yöntemle diğer hayvanların tüketemedikleri süt ve elmayı domuzların tüketmesine mazeret üretmektedir. Öte yandan Squealer, "*sizin* refahınız" diyerek "sizin" sözcüğü üzerinden "vurgulama" yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntem, "bir kelime veya ifadeye vurgu yaparak farklı bir anlam elde etme veya anlamı kaydırma"[751] olarak tanımlanabilir.

- *"Do you know what would happen if we pigs failed in our duty? Jones would come back! Yes, Jones would come back! Surely, comrades, […] surely there is no one among you who wants to see Jones come back?"*[752] */ "Biz domuzlar görevimizi yerine getiremezsek ne olur biliyor musunuz? Jones geri gelir! Evet, Jones geri gelir! Hiç kuşkusuz, yoldaşlar, […] hiç kuşkusuz aranızda Jones'un geri gelmesini isteyen hiç kimse yoktur?"* sözleriyle Squealer, bir kez daha birden fazla propaganda yöntemini bir arada kullanmaktadır. Öncelikle "sözde soru sorma" yöntemi ile Squealer, diğer hayvanları tasarlanmış bir yanıta yönlendirmektedir. Öte yandan, Jones'un geri geleceği tehdidini savurarak, "korkuya başvurma" yöntemini kullanmaktadır. Üstelik, ya süt ve elmalar domuzlara ayrılacak ya da Jones geri gelecektir. Bu yaklaşım, "ya siyah ya beyaz" yöntemine bir örnektir. Bu yöntemde "gerçekte çok seçenek olmasına

[749] Orwell, **age,** 21.
[750] Alatlı, **age,** 113.
[751] **age,** 37.
[752] Orwell, **age,** 21.

rağmen, muhatabı birbirine karşıt iki seçenek arasında bırakma"[753] olarak tanımlanabilir. Bu yöntem, "yanlış ikilem yaratma" veya "ya / ya da" yöntemi olarak da adlandırılabilir. "Yanlış ikilemler genellikle 'ya o ya da bu' diliyle veya seçeneklerin ihmal edilmesiyle nitelendirilebilir. Başka bir türü de üç seçenekli olanıdır."[754] Öte yandan, Squealer'ın sözleri arasında yer alan "elbette" belirteci kesinlik bildirmekte olup, bu sözcüğe yer verilmesiyle "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi kullanılmaktadır.

İnek Ahırı Muharebesi'nde kazanılan zafer sonrası hayvanlara madalyalar dağıtılması, "kaçınılmaz zafer" yöntemine bir örnektir. Bu şekilde onurlandırılmak, hayvanların bundan sonra da kazanan tarafta olmak için çalışmaya ve çarpışmaya devam etmesini sağlayacaktır.

3.8.4. Dördüncü Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Dördüncü kesitin başında Snowball, hayvanların *Yedi Emir*'i ezberleyememelerinden dolayı çıkan soruna çözüm üretmeyi istemekte, sorunu nasıl çözeceğini bilmekte ve sorunu çözebilmektedir. Böylelikle Snowball açısından çiftlikteki hayvanlar karşısında istemek, bilmek ve yapabilmek kiplikleri devrede olduğundan ve kimseye karşı herhangi bir zorunluluğu da bulunmadığından, özerk eyleyen olarak tanımlanabilmesine bir engel bulunmamaktadır.

İnek Ahırı Muharebesi sırasında da Snowball taktik ve talimat veren, strateji geliştirip uygulayan konumundadır. Muharebeyi kazanmak istemekte, bunun için ne yapılması gerektiğini bilmekte, yapabilmekte ve yaptırabilmekte, sonuç olarak insanları kaçmak zorunda bırakmaktadır. Snowball, tüm bunları gerçekleştirmek için gerekenleri yaparken onun yönlendirmelerine göre hareket eden hayvanlar bağımlı eyleyen, Snowball ise yine özerk eyleyen olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanlar, çiftliği geri almak istemekte, bunun için savaşmaları gerektiğini bilmekte ancak saldırıda bulunduklarında istedikleri sonucu elde edememekte ve kaçmak zorunda kalmaktadırlar.

Kuşlar, "dört ayak iyi iki ayak kötü" sloganını kabul etmek istememekte, Snowball'un yaptığı açıklamaların ne anlama geldiğini bilmemekte ancak bu

[753] Alatlı, **age,** 70.
[754] Bennett, **age,** 119.

açıklamaları kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Kuşlar, Snowball'un karşısında bilmeyen ancak inanmak zorunda olan konumundadırlar zira söylenenlerin aksini iddia edecek durumda değildirler. Kipliklerin yapmak istememek, bilmemek ve yapmak zorunda olmak şeklindeki birleşimi, kuşları domuzların karşısından bağımlı eyleyen konumuna sokmaktadır.

Napoleon Snowball'un komiteleriyle ilgilenmek istememekte, ilgilenmek zorunda kalmamakta ve ilgilenmemekte, gençlerin eğitimi ile ilgilenmek istemekte, Jessie ve Bluebell'in doğurduğu dokuz yavruyu analarından alarak eğitmek istemekte ve alabilmektedir. Bunları yaparken Napoleon'un önüne herhangi bir engel çıkmamaktadır. Kipliklerin birleşimi, Napoleon'un kendini özerk bir eyleyen olarak ortaya koymasına müsaittir.

Sütlerin domuzların lapasına karıştırıldığını ve elmaların da domuzlara teslim edilmesi gerektiğini öğrenen hayvanlar, sütün ve elmaların domuzlara ayrılmasını istememekte ancak buna engel olmak için bir şey yapamamakta zira süt ve elmanın domuzların sağlığı için gerekli olduğu ve domuzlar görevini yerine getirmezse Jones'un geri geleceğine ilişkin Squealer'ın yaptığı açıklamaların geçerliliğini değerlendirecek bilgileri bulunmamaktadır. Bu nedenle hayvanlar, Squealer'ın yaptığı açıklamaları kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Hayvanlar, Squealer'ın karşısında bağımlı eyleyen konumundadırlar çünkü bilmemekte, yapmak istememekte ancak yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Squealer ise süt ve elmalar konusunda bir sorun çıkmaması için hayvanları ikna etmesi gerektiğini ve onları nasıl ikna edeceğini bilmekte, onları ikna etmek istemekte ve ikna edebilmektedir. Bu doğrultuda Squealer, hayvanların karşısında özerk eyleyen konumundadır. Ancak aynı durumu, bu kez Squealer'in başka birileri karşısındaki durumu açısından değerlendirecek olursak, Squealer hayvanları ikna etmek zorundadır çünkü birileri öyle istemektedir. Squealer bu durumda hayvanları ikna etmesi gerektiğini bilmektedir, onları ikna etmek istemektedir ve ikna etmektedir çünkü işi gereği bunu yapmak zorundadır. Bu noktada Squealer birileri karşısında bağımlı eyleyen konumundadır. O birilerinin kim olduğu metnin şimdiye kadar gelinen noktasına kadar açıkça ifade edilmemiş olsa da, söz konusu olan domuzlar arasında önder konumdaki Napoleon ve Snowball'dur. Tüm hayvanların diğerlerine karşı bağımlılık ve özerklik durumları hemen hemen belli olsa da, Napoleon ve Snowball'un birbirileri ile ilişkileri konusunda henüz bir açıklık yoktur. Napoleon ve

Snowball diğer tüm hayvanlar karşısında özerk eyleyen olmakla birlikte, bu ikilinin birbirleri ile ilişkilerinde kimin egemen, kimin ezilen olduğu ya da olacağı, kimin bağımlı konumuna geçtiği ya da geçeceği henüz belli değildir. Napoleon ve Snowball birbirleri ile sürekli anlaşmazlık yaşamalarına karşın aralarındaki ilişkide herhangi biri henüz baskın çıkmamıştır.

Baştan beri çiftlikte olup bitenlere ilgi göstermeyip, kendine dönük tutumlar sergileyen Mollie, isyandan sonra kurulan yeni sistemde eski alışkanlıklarını ve ayrıcalıklarını sürdüremeyeceğini bilmektedir. Bu nedenle çiftlikte yaşananların bir parçası olmayı istememektedir. Ancak, çiftlikteki işbölümünde payına düşenleri de yapmak zorundadır. Mollie, yapmamayı başaramayacağına göre, kaytarma ve bahane üretme gibi yollara başvurmakta, yapmak zorunda olduklarını yapmamak ya da mümkün olduğunca az yapmak için her fırsatı değerlendirmektedir. Mollie'nin bu işleri yapmamaya karar vermek ve bu kararı uygulamak gibi bir özgürlüğü yoktur. İşten kaçmayı başardığında bile zorunda olmak kipi devrede olduğundan, Mollie çiftlikte kurulan düzen karşısında bağımlı eyleyen konumundadır. Bu konumu istemediğinden çareyi kaçmakta bulur. Bir süre sonra güvercinler, onu çiftlik dışında görürler: Tüyleri kırkılmıştır, kurdelelerini takmıştır, şeker yemektedir ve bir insan burnunu okşamaktadır. Mollie çiftliğin yeni düzenine uymak istememiş, bunu sağlamak için kaçması gerektiğini bildiğinden kaçmış ve çiftlikle ilgili bir zorunluluğu kalmamıştır. Mollie'nin çiftlikten kaçtıktan sonra gittiği yerde bulunanlara karşı bağımlı eyleyen mi, özerk eyleyen mi olduğuna ilişkin fikir verecek bir bilgi yoktur ancak Mollie'nin lükse düşkün olduğu ve aldığı kararlarda bu düşkünlüğün etkisi bulunduğu da muhakkaktır.

Öte yandan, Mollie'nin tavırlarından şüphelenen Clover, onu sorgulamak istemiştir. Mollie, Clover'ın diğer hayvanlar gibi yeni düzene uyum sağlamasını istemektedir. Clover'ın kendisinin yeni düzene uyum sağlamış olması ve etrafından da bunu beklemesinin içten gelen bir istek mi, yoksa domuzların yönlendirmeleriyle oluşturulmuş bir ezber mi olduğu üzerinde düşünülebilir. Mollie ve Clover'ın birbirleri ile ilişkilerinde bağımlı eyleyen ya da özerk eyleyen olma durumu göze çarpmamaktadır. İkisinde de farklı kipliklerin birleşimleri devrededir ancak birbirleri karşısında egemen ya da ezilen konumu saptanamamaktadır, hatta Clover, Mollie'nin açığını ve yalanını yakaladığı halde ona karşı bir üstünlük ya da yaptırım gücü elde etmiş değildir. Clover, yeni düzen karşısında bağımlı bir eyleyendir. Mollie de aynı

konumda olmasına rağmen, bu durumu değiştirmek istemekte ve çareyi çiftlikten kaçmakta bulmaktadır.

3.8.5. Dördüncü Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Dördüncü kesitte koyunlar, *Yedi Emir*'in basite indirgenmiş hali olan "dört ayak iyi, iki ayak kötü" sloganını ezberledikten sonra hep birlikte saatler boyu bıkmadan usanmadan tekrar etmektedirler. Bu durum koyunların yükümüz öznenin "robotlaştırılmış özne" haline dönüştüklerini göstermektedir çünkü koyunlar sloganı tekrarlama işini robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmeye programlanmışçasına hareket etmektedirler. Koyunlar sürekli yaptıkları bu tekrarla "sahibinin sesi" olarak hareket etmektedirler çünkü sözler Snowball'a aittir, Snowball bir domuzdur ve domuzlar diğer hayvanları ele geçirmek üzeredir.

Sütten kesilir kesilmez annelerinden koparılan yavru köpekler yaşları gereği yükümsüz özne konumundadırlar zira bilinçleri yeterince gelişmiş değildir, yaşam deneyimleri sınırlı olduğu için algılarını yargıya dönüştürmek için yeterli altyapıları henüz oluşmamıştır. Öte yandan, aslında hayvanlar yaşam boyu yükümsüz özne konumundadırlar, ancak *Animal Farm*'da yer alan hayvanlar kişileştirilmiş olduklarından, insan gibi değerlendirilebilirler. Bu nedenle yavru köpeklerin yükümsüz özneliği, hayvan olmalarına değil, yavru olmalarına bağlanabilmektedir.

Sütün ve elmaların neden domuzlara ayrılması gerektiği konusunda Squealer'ın yaptığı açıklamaları kabul eden hayvanlar da birer yükümsüz öznedir çünkü kabulleri Jones'un geri dönmesinden korkmalarından kaynaklanmaktadır. Jones, burada korku salan ve işkence eden bir aşkın bileşen etkisi yaratmaktadır. Bu korku, sağlıklı bir yargıda bulunmalarını engellemektedir. Süt ve elmalar konusundaki bu kabul, bilinçli ve istemli değil, tehdit koşullarında oluşmuş bir durumdur.

İnsanların saldırısı sonucunda gerçekleşen muharebe sonrasında Boxer, nallarıyla kafasına vurduğu seyisin öldüğünü zannedince bir tür çöküntü geçirmektedir çünkü ilk kesitte küçük hayvanları ezmemek için dikkatli yürümesinden de anımsanacağı gibi, kişiliği herhangi bir canlıyı incitmeye müsait değildir. Bu nedenle, ceset sandığı vücudun başından ayrılamamakta, onu iteleyip sırtüstü çevirmeye çalışmaktadır. Boxer o anda bu olaya kilitlenmiş durumdadır, Snowball'un duygusallığa gerek olmadığına ilişkin söylemine de kulak asacak durumda değildir. Tutku türündeki bir

içkin bileşenden kaynaklanan yükümsüz öznelik durumuna düşmüştür; esenliksiz hali elem derecesinde varmaktadır. O anda ona ne yapılsa ya da ne söylense bir şey ifade etmeyecektir. Algısı, öldüğünü zannettiği seyise kilitlenmiş, yargısı devre dışı kalmış ve biraz önce yaşadıkları şeyin bir savaş olduğunu değerlendiremez olmuştur.

Seyisin Boxer'ın çiftesini yiyip kendini kaybetmesinden aşırı derecede korkan insanlar hemen kaçmaya başlamışlar, o sırada bütün hayvanların birden saldırıya geçmesi üzerine yedikleri boynuzlar, çifteler, ısırıklar, tırmıklar ve gagalar korkularını kat kat arttırmıştır. Var güçleriyle anayola doğru koşarken, kendilerini ölüm tehlikesi içinde hissetmektedirler, o anda yalnızca kaçmaya kilitlenmişlerdir, bunun dışında kalan olay ve olguları algılayacak ve herhangi bir yargıda bulunabilecek halde değillerdir çünkü korku salan ve hatta işkence eden baskın nitelikte bir aşkın bileşene boyun eğme durumunda kalarak yükümsüz özneye dönüşmüşlerdir.

Muharebenin sonucunda zafer kazanan hayvanlar çılgınca bir coşku sergilemekte, gösterdikleri kahramanlıkları bağıra bağıra anlatmaktadırlar. Hayvanların bu durumu, tutku türündeki bir içkin bileşenden, bu örnekte çok büyük coşku, heyecan ve sevinç yaratan esenlikli bir durumdan kaynaklanan bedensel bir dengesizliktir. Zafer sarhoşluğu, hayvanları yükümsüz özneye dönüştürmektedir çünkü yalnızca kazandıkları zafer üzerinde yoğunlaşabilmekte onu çevreleyen ya da onun dışındaki olay ve olgularla bir ilgileri olamamakta, farklı bir şey algılamaları ya da herhangi bir yargıya varmaları söz konusu olamamaktadır.

Mollie ise, Clover tarafından sorgulandığında panik yaşamakta ve Clover'ın kendine yönelttiği suçlamaları üç ayrı ünlemle reddetmektedir. Bu panik, insanlarla olan bağlantısının saptanacağına ilişkin korkusundan kaynaklanmaktadır. Mollie yeni düzeni hiç benimsemediğinden kendi çözümünü üretme yoluna gitmiştir ancak gerek insanlarla bağlantısını, gerekse kaçış planlarını gizli tutmaktadır, oysa ki dördüncü kesit itibarı ile çiftlikteki tüm hayvanların eşit olduğu söylemi hâlâ geçerlidir ancak Mollie'nin tepkisi aslında bu söylemin sözde kaldığını ve Mollie açısından çekinilecek bir şeyler ya da birileri olduğunu göstermektedir. Bu anlamda Mollie, korku salan bir aşkın bileşenin etkisi altındadır, kendini baskı altında hissetmektedir ve korkusunu dışarı vurmaktadır. Bu durum, onu Clover'ın soruları karşısında panikletmekte ve yükümsüz özne durumuna getirmektedir. Mollie'nin Clover'ın

yönelttiği suçlamaları reddetmesi, bilinçli ve planlı bir inkar değildir. Suçlamaları panik halinde otomatik olarak reddetmektedir.

Napoleon, Snowball ve Squealer'ın, başka bir deyişle, metinde adı telaffuz edilen domuzların her tür tutum ve davranışları bilinçli ve istemli, yargıları da daima devrede göründüğünden, dördüncü kesit boyunca kendilerini özne olarak ortaya koyabildikleri söylenebilir. Üzerilerinde ve içlerinde işleyen güçler varsa bile etkin ya da baskın değildir çünkü kesit boyunca anlam üreten özne konumunda kalmakta ve yargılama yeteneğini ellerinde bulundurmaktadırlar.

3.8.6. Dördüncü Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Dördüncü kesitte görünene göre koyunlar, *Yedi Emir*'in basite indirgenmiş hali olan "dört ayak iyi, iki ayak kötü" sloganını ezberledikten sonra o kadar çok sevmişlerdir ki, hep birlikte saatler boyu bıkmadan usanmadan tekrar etmektedirler. Koyunların bu sloganı saatlerce tekrarlamalarının görünürden farklı bir nedeni olup olmadığı ya da bu davranışın birilerinin çıkarına olup olmadığı sorusunun ise şimdilik bir yanıtı bulunmamaktadır. Öte yandan sürekli tekrar söyleneni anlam boyutundan çıkaran, tekrar edeni ve dinleyeni düşünmemeye sevk eden ve beyni uyutma öğesine dönüşen bir eylemdir.

Görünene göre Napoleon, dokuz köpek yavrusunu sütten kesilir kesilmez eğitmek için annelerinden koparıp bir tavan arasına kapatmaktadır. Gerçekte olan ise, görünenden farklı bir amacının bulunduğudur ancak bu amacının ne olduğu metnin bu kesitinde henüz bir bilmecedir. Yavruların "eğitiminin" diğer hayvanların gözlerinden ve erişiminden uzak bir mekanda veriliyor olması ise hem bir bilmece hem de üzerinde düşünülmesi gereken sona atılan bir oltadır. Bu noktada, köpeklerin sadakatleri ile tanınan hayvanlar oldukları ancak bu sadakati yalnızca sahiplerine, yani onları besleyip doyurana karşı hissettikleri, fiziksel güçlerini kullanmaları durumunda da ciddi bir tehlike oluşturabildikleri de akılda tutulmalıdır. Öte yandan, diğer hayvanlar kendilerinden soyutlanan yavru köpeklerin varlığını çok geçmeden unutmuşlardır, kaldı ki eğitimin verildiği mekan özellikle buna yönelik olarak seçilmiş izlenimi vermektedir.

İkinci kesitte sütlerin nereye gittiğine ilişkin bilmece dördüncü kesitte aydınlığa kavuşmaktadır. Sütler domuzların lapasına karıştırılmaktadır. Bu bilmece, olayı çok

da gizemli hale getirmeden, gerçeğin metinde aniden açıklanmasıyla çözülmüştür. Öte yandan, bu noktada Squealer'ın sunumuyla domuzlarla diğer hayvanlar arasında yürürlüğe bir sözleşme girmektedir. Domuzlar eğer süt ve elmada bulunan bazı maddeleri alamazlarsa görevlerini yerine getiremeyecek ve Jones geri gelecektir.Hayvanlar sütün ve hatta sütün yanı sıra elmaların da domuzlara ayrılmasını kabul edecek, böylece domuzların sağlığı korunacak ve görevleri eksiksiz yerine gelecek, bunun sonucunda da Jones geri gelmeyecektir. Bu kesit itibarıyla her ne kadar sözleşmenin maddeleri şimdilik örtük olarak egemen olan domuzların sözcüsü Squealer tarafından dile getirilmiş olsa da, diğer hayvanların ezilen taraf olduğuna doğrudan kanıt oluşturacak bir durum söz konusu değildir.

Bu olayda görünen, Squealer'in söyledikleridir. Gerçekte olan ise, domuzların bir seçkinler sınıfı oluşturduğu, eşitliğin söylemde kaldığı ve domuzların güç kazanarak ayrıcalık elde ettikleridir. Görünen, süt ve elmalar yalnızca domuzlara ayrılmazsa Jones'un geri geleceğidir. Gerçekte olan ise süt ve elmaların Jones'un geri gelip gelmemesiyle bir ilgisinin bulunmadığı ancak domuzların Jones'u bir tehdit unsuru olarak kullanıp hayvanları kandırmayı başardıklarıdır.

Öte yandan, Hitler'i anıştıran Mr. Frederick için kullanılan belalı ve kurnaz gibi nitelemelerle, devamlı davalarla uğraştığına ilişkin bilginin ve "Pinchfield" adındaki çiftliğinin içinde yer alan ve aşırma, çalma gibi anlamları da olan "pinch" sözcüğünün tarihteki bazı olayları anıştırma olasılığı da sona atılan olta olarak akılda tutulabilir.

3.8.7. Dördüncü Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 38: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 20.	"A bird's wing, comrades," he said, "is an organ of propulsion and not of manipulation. It should therefore be regarded as a leg. The distinguishing mark of Man is the *hand,* the instrument with which he does all his mischief."
Adıvar, 28.	"Yoldaşlar, bir kuşun kanadı ayağıdır. Kanad el yerine değil, ileri süren bir uzuv diye kullanılır. Ondan dolayı ayak sayılır. İnsanın bâriz alâmeti, bütün kötülüklerine âlet olan elidir" dedi.
Özdenören, 24.	"Yoldaşlar, dedi, kuşların kanadı ayak vazifesi görür, el yerine kullanılmaz. Onun için kanat, ayak sayılır. İnsanın farklı tarafı elidir; bütün kötülüklere vasıta olan eli…"
Moralı, 30.	"Arkadaşlar", dedi, kuş kanadı el gibi kullanılacak bir araç değildir, hareket etme aracıdır, dolayısıyla ayak olarak anlaşılmamalıdır. İnsanı ayırd eden araç "el"dir, bütün kötülükleri de eliyle yapar."
Okyay, 32.	"Bir kuşun kanadı, yoldaşlar" dedi, "bir ilerleme organıdır, el gibi işleme organı değil. İnsanın ayırıcı niteliği ise **el,** yani bütün kötülükleri işlediği alettir."
Demir, 32.	"Yoldaşlar" dedi, "Kuş kanadı el gibi kullanılacak bir uzuv değildir; hareket etme aracıdır, dolayısıyla ayak olarak anlaşılması gerekir. İnsanı bizden farklı kılan uzuv elidir ve zararlı faaliyetleri eliyle gerçekleştirir."

Üster, 50.	"Yoldaşlar" dedi. "Kuşun kanadı, iş görmek için değil, devinmek için kullanılan bir organdır. Dolayısıyla kanat, ayak olarak kabul edilmelidir. İnsanoğlu'nun farklılığı, bütün şeytanlıkları yaptığı alet olan el'dedir.
Dévil, 14.	"L'aile d'un oiseau, camarades, leur déclara-t-il, est un organe de propulsion et non de manipulation. Il faut donc la considérer comme une patte. La caractère distinctif de l'homme, c'est posséder une *Main,* l'instrument dont il se sert pour accomplir tous ses méfaits."
Simon, 41.	"Les ailes de l'oiseau, camarades, sont, dit-t-il, des organes de propulsion, non de manipulation. On doit dès lors les considérer comme des pattes. La marque distinctive de l'Homme, c'est la 'main', instrument de toutes ses iniquités."
Quéval, 40.	"Les ailes de l'oiseau, camarades, étant des organes de propulsion, non de manipulation, doivent être regardées comme des pattes. Ça va de soi. Et c'est la main qui fait la marque distinctive de l'homme, la main qui manipule, la main de malignité"

Özgün metinde "yoldaşlar" hitabı, "bir kuşun kanadı" sözcüğünden sonra, bir duraklama olarak verilmektedir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Üster, bu hitabı tümcenin başına çekerek propaganda içerikli konuşmalarda büyük önem taşıyan vurgunun yerini değiştirmekte ve bu nedenle de "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya çıkarmaktadırlar. Bu hitabetin yerinin değişmesi tümcenin nihai anlamını değiştirmiyor olabilir ancak metnin bu bölümünde böyle bir değişikliği yapma zorunluluğu yoktur, bu tümcenin dilimize Okyay çevirisinde olduğu gibi Orwell'in vurguyu yerleştirme tercihi korunarak aktarılması mümkündür. Bu mümkün iken farklı bir tercih kullanılması, vurgunun farklı aktarılmasına yol açmaktadır. Orwell'in metninde Snowball'un açıklaması, "yoldaşlar" hitabetiyle kısa bir kesintiye uğratılmakta ve hayvanların dikkatleri bu şekilde çekilmektedir. Örnek verilen çevirilerde ise açıklamada herhangi bir kesinti yoktur, hitabet baştan yapılmıştır ve sonrasında açıklama kesintisiz verilmiştir. Oysa ki propagandada, tonlamalar, duraklamaklar tekrarlar büyük önem taşır ve bu nedenle de, aksi mecburi olmadıkça, her tür vurgu için özgün metinde yapılmış tercihleri yansıtmak yararlı olabilir.

Adıvar, ayrıca "bir kuşun kanadı ayağıdır" ifadesini çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Öte yandan, "kanad el yerine değil, ileri süren bir uzuv diye kullanılır" ifadesindeki anlatım bozukluğu, özgün yapıtta açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlamı bulanık ve belirsiz hale getirdiğinden, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnektir.

Özgün metinde "el" sözcüğü, italik olarak *hand* şeklinde yazılarak, sözcüğün farklı bir vurgu ile okunmasına işaret edilmiştir. Bu vurgu Moralı ve Simon çevirilerinde sözcüğün tırnak içine alınmasıyla, Okyay çevirisinde kalın karakterle yazılmasıyla,

Üster çevirisinde özel admış gibi ekinin ayrı gösterilmesiyle bir şekilde sağlanmışken, Dével çevirisinde özgün metindeki gibi italik olarak kullanılmış, Adıvar, Demir ve Quéval çevirilerinde ise dikkate alınmamış ve böylece özgün metindeki vurgu çevirilere eksik yansıtıldığından "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine birer örnek ortaya çıkmıştır. Özdenören çevirisinde sözcüğün iki kez kullanılması ise ek vurgu ile "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnektir.

Özgün metinde, kuşun kanadının iş yapmak için değil, yol almak için kullanılması nedeniyle ayak gibi düşünülmesi gerektiği belirtilmektedir. Özdenören çevirisinde kuşların kanadının ayak vazifesi gördüğü ve el yerine kullanılmadığı belirtilmekle birlikte, bu durumun nedeni, yani ayağın yol almaya yaramasına ilişkin ayrıntıya yer verilmemiş ve böylelikle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır.

"Propulsion" sözcüğüne Türkçede tek sözcüklü bir karşılık bulmanın kolay olmaması, bulunan karşılıkların da tam açık olmaması çeviriler kimi sıkıntılara neden olmuştur. Moralı ve Demir çevirilerinde kanat, "hareket etme aracı" olarak verildiğinden, "anlamın eksik yorumlanması" söz konusu olmaktadır zira hareket etmek, "propulsion" sözcüğünde var olan "yol almak" anlamını karşılamamaktadır. Okyay'ın kanadı "ilerleme organı" eli ise "işleme organı" olarak tanımlaması ise "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine birer örnektir zira bu karşılıklar anlamda açıklık sağlamamaktadır.

Quéval çevirisinde, kuşun kanadının neden ayak gibi düşünülmesi gerektiği açıklandıktan sonra, "ça va de soi", şeklinde, durumun "açık ve net" olduğuna ilişkin bir açıklama çeviriye eklenerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya konmuştur. Aynı eğilim, yine Quéval çevirisinde insanların ayırt edici özelliğinin "el" olduğunun belirtilmesinden sonra, "el" sözcüğünün "hile yapan el (ya da iş gören el), kötülük yapan el" şeklinde iki kere daha tekrarlanmasıyla oluşan fazladan vurgu ile de söz konusu olmaktadır.

Dével, "say", yani "demek" fiiline karşılık olarak, "dire" yani "demek" değil de, "bildirmek, ilan etmek, beyan etmek" anlamları ile donanmış olan "déclarer" fiilini kullanmakta ve böylelikle konuşmayı yapan Snowball'ıun bu konuda yetkili ağız olduğu yananlamını çeviriye katmaktadır. Snowball'un bir domuz olarak yetkili ağız olduğu bir gerçektir ancak bu "demek" fiili bağlamında gerçekleşen bir anlam

olmadığından, Dévil çevirisinde "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 39: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 20.	FOUR LEGS GOOD, TWO LEGS BAD
Adıvar, 28.	Dört ayak iyi, iki ayak fena
Özdenören, 24.	DÖRT AYAK İYİ, İKİ AYAK FENA
Moralı, 31.	DÖRT AYAK İYİ, İKİ AYAK FENA
Okyay, 32.	DÖRT AYAK OH NE ÂLA, İKİ AYAK BİR BELÂ
Demir, 32.	Dört ayaklı iyidir; iki ayaklı kötüdür
Üster, 50.	DÖRT AYAK İYİ, İKİ AYAK KÖTÜ
Dévil, 14.	-
Simon, 40.	Vive les Quatre-Pattes, à bas les Deux-Pattes.
Quéval, 40.	*Quatrepattes oui! Deuxpattes, non!*

Hayvanların ezberlemeye çalıştığı slogan, özgün metinde büyük harflerle yazılarak özellikle vurgulanmıştır. Büyük harf, yazı dilinde yüksek ses ya da bağırma anlamı taşımaktadır. Büyük harf kullanmayarak bu vurguyu eksilten Adıvar, Demir, Simon ve Quéval çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusudur. Dévil ise, metnin bu bölümünü tamamen atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 40: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 20.	"Four legs good two legs bad.! Four legs good two legs bad!"
Adıvar	"Dört ayak iyi, iki ayak fena."
Özdenören, 24.	"Dört ayak iyi, iki ayak fena; dört ayak iyi, iki ayak fena"
Moralı, 31.	"Dört ayak iyi, iki ayak fena. Dört ayak iyi, iki ayak fena."
Okyay, 32	"Dört ayak oh ne ala, iki ayak bir bela! Dört ayak oh ne ala, iki ayak bir bela!"
Demir, 33.	"Dört ayaklı iyidir, iki ayaklı kötüdür… dört ayaklı iyidir, iki ayaklı kötüdür…"
Üster, 50.	"Dört ayak iyi, iki ayak kötü.! Dört ayak iyi, iki ayak kötü.!"
Dévil, 14.	"Quatre pattes, bon ; deux pieds, non. "
Simon, 41.	"Vive les Quatre-Pattes, à bas les Deux-Pattes ! Vive les Quatre-Pattes, à bas les Deux-Pattes ! Vive les Quatre-Pattes, à bas les Deux-Pattes ! "
Quéval, 41.	"Quatrepattes, oui ! Deuxpattes, non ! "

Özgün metinde *Yedi Emir*'in kısaltılmış hali olan "Dört ayak iyi, iki ayak kötü.! " sloganını benimseyen koyunların bıkmaksızın saatlerce sloganı tekrar ettiklerini anlatan bölümde, slogan iki kez tekrar edilmektedir. Adıvar ve Dévil slogana bir defa yer vererek vurguyu eksilttiklerinden "anlamın eksik yorumlanması", Simon ise üç defa tekrar edip vurgu sayısını arttırdığından anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Öte yandan, özgün metinde fiil bulunmadığı halde, Demir çevirisinde "iyidir, kötüdür" şeklinde tercih kullanılması, slogana fazladan bir vurgu kattığından ve ayrıca tartışılmaz bir gerçekten söz ediliyormuş izlenimi verdiğinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Dévil ise, "dört ayak" ve "iki ayak" ifadelerini "quatre pattes" ve "deux pieds" olarak çevirmekle hayvan ve insan ayağı arasındaki farkı ortaya koymuş, böylelikle "iki ayak"la insan örtük olarak

kastedilirken, bunu daha açık hale getirerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur zira özgün metinde insan-hayvan ayağı ayırımı bulunmamaktadır, kuşların itirazı da bu nedenledir. Eğer özgün metinde bu şekilde bir ayrım olsa, kuşların itiraz etmelerinin gereği kalmayacaktır. Simon ve Quéval çevirilerinde ise hem dört ayak, hem iki ayak için "hayvan ayağı" anlamına gelen "patte" sözcüğü kullanılmış ve özgün metinde olmayan insan / hayvan ayağı ayrımı yaratılarak "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Özgün metindeki "four legs good, two legs bad" sloganında her sözcük tek hecelidir ve slogan belli bir ritmi yakalamış durumdadır. Metinlerde ses, ritm ve müzikalitenin anlama katkı sunduğu yerler vardır ve bu örnek de bunlardan biridir. Ses, ritm ve müzikalite, bu söylemi bir slogan yapmaktadır ancak Türkçe çevirilerde bunlar yansıtılamamış, İngilizcedeki akışkanlık sağlanamamıştır. Okyay çevirisinde belli bir ses uyumu sağlanmakla birlikte, "Dört ayak oh ne ala, iki ayak bir bela!" sloganında özgün metinde olmayan alaysı bir özellik, bir gülümsetme unsuru bulunmaktadır. Bu anlamda bu karşılık ile "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulduğu düşünülebilir. Bu çeviride "kötü" yerine de "bir bela" karşılığının tercih edilmesine gelince, "bela" "kötü" bir şey olsa da, iki sözcük eş anlamlı değildir. Bu kullanımla bir söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretildiğinden "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır. Aynı eğilim, yine ses uyumu yakalamak için "bon" ve "non" sözcükleriyle "dört ayak iyidir iki ayak değildir" anlamına gelen bir ifade kullanan Dévil çevirisi için de geçerlidir. Öte yandan, "dört ayağa evet, iki ayağa hayır" diyen Quéval çevirisi ile "Dört ayaklılar yaşasın, iki ayaklılar kahrolsun" diyen Simon çevirisi ise özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretildiğinden "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 41: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 21.	Many of us actually dislike milk and apples. I dislike them myself. Our sole object in taking these things is to preserve our health.
Adıvar, 29-30.	Aramızda birçoğumuz hakikat halde elma ve sütten nefret ederiz. Ben kendim de hiç sevmem. Bunları kendimize hasretmekteki tek gaye sıhhatimizin muhafazasıdır.
Özdenören, 25.	Bizim çoğumuz, aslında, sütten ve elmadan nefret ederiz. Ben kendi payıma hiç sevmem. Bunları yememizin tek sebebi sağlığımızı korumaktır.
Moralı, 32.	Çoğumuz sütten ve elmadan hiç hoşlanmayız. Ben ise bunları hiç sevmem. Bizim tek amacımız sağlığımızı korumaktır.
Okyay, 33.	Aslında çoğumuz süt ve elmayı hiç sevmeyiz. Kendi hesabıma ben

	sevmem. Bunları yeyip içmekte tek amacımız, sağlığımızı korumak.
Demir, 33.	Çoğumuz süt içmeyi, elma yemeyi sevmeyiz. Bendeniz de bundan hoşlanmam. Gayemiz biz domuzların sağlığını korumaktır.
Üster, 51.	Aslında çoğumuz süt ve elmadan hoşlanmayız. Ben de hoşlanmam. Bu elmalara el koymamızın tek bir amacı var, o da sağlığımızı korumak.
Dévil, 15.	De fait, il en est plus d'un parmi nous qui déteste le lait et les pommes. Personnellement, c'est mon cas. Notre seul but, en agissant de la sorte, c'est de préserver notre santé.
Simon, 42-43.	Nombre d'entre nous n'aiment ni le lait ni les pommes. Moi-même n'en suis guère friand. En vous en privant, notre seul but est de préserver notre santé.
Quéval, 42.	En fait, beaucoup d'entre nous qui détestent le lait et les pommes. C'est mon propre cas. Si nous les approprions, c'est dans le soucis de notre santé.

Adıvar, Özdenören, Dévil ve Quéval domuzların çoğunun süt ve elmadan "nefret ettiğini" söyleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuşlardır çünkü özgün metindeki "dislike" sözcüğü, nefret kadar kuvvetli bir duyguyu ifade etmemekte, anlamı daha çok "sevmemek, beğenmemek" sınırında kalmaktadır. Sonuç olarak, Fransızcada "détester" fiili ile aktarılan bu durum için, özgün metinde aynı sözcükle ifade edilen "detest" ifadesi tercih edilmemiş, içeriği daha hafif kalan "dislike" fiili tercih edilmiştir.

Moralı, Demir ve Simon özgün metinde "aslında" anlamına gelen sözcüğü çevirmeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Yine Moralı ve Demir, özgün metinde Squealer'ın domuzların amacını açıklarken, süt ve elmalar kastedilerek söylediği "bu şeyleri almaktaki" bölümünü çevirmeyerek bir kez daha "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini bir kez daha orta koymuşlardır.

Özgün metinde yine süt ve elmaları "almak"tan söz edilirken, Adıvar "bunları kendilerine hasretmek" yani "bunları kendilerine ayırmak", Özdenören "bunları yemek", Okyay "bunları yeyip içmek", Üster "bu elmalara el koymak", Simon "sizi bunlardan mahrum bırakmak", Quéval ise "bunlara sahip çıkmak" ifadelerini kullanarak, özgün metinde örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirdiklerinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar. Dévil ise, özgün metinde süt ve almalardan bahisle "almak" fiili kullanılırken "bu şekilde davranmak" ifadesini seçmiş ve böylelikle "almak" eylemini örtük hale getirerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Üster ise, özgün metine süt ve elmalardan "bunlar" diye söz edildiği halde, metninde sütü atlayarak "bu elmalar" ifadesini kullanmış ve böylelikle "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuştur.

Özgün metinde Squealer domuzların süt ve elmaları almaktaki amaçlarını "sağlığımızı korumak için" olarak açıklanmakta iken, Quéval bu durumu "sağlık kaygısıyla" ifadesi ile aktararak "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Öte yandan, yine amaç açıklanırken kullanılan "tek" amaç şeklindeki vurguya Demir ve Quéval yer vermeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Özgün metinde Squealer'ın çoğu domuzun aslında süt ve elmadan hoşlanmadığını ifade ettikten sonra "Ben de bunlardan hoşlanmam" şeklindeki açıklamasını Dévil "şahsen benim durumum da bu" ve Quéval "Benim kendi durumum da bu" şeklinde aktararak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Adıvar, Özdenören ve Moralı ise yine süt ve elmaları sevmeme konusunda çevirilerine "hiç" vurgusunu ekleyerek "hiç sevmem" ifadesini kullanmış ve özgün metinde olmayan bir vurguyu metinlerinde kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir.

Örnek 42: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 5

Orwell, 21.	Day and night we are watching over your welfare. It is for *your* sake that we drink that milk and eat those apples.
Adıvar, 30.	Biz gece gündüz sizlerin refahı ve rahatınızı temine uğraşıyoruz. Biz, sırf sizin selametiniz için bu sütü içiyor, bu elmaları yiyoruz.
Özdenören, 25.	Bizler gece gündüz sizlerin rahat ve huzurunuz için çalışıyoruz. Biz, sizin hatırınız için bu sütü içiyor, bu elmaları yiyoruz.
Moralı, 32.	Biz gece gündüz sizin refah içinde yaşamanızı sağlamak için çalışıyoruz, sizi gözetiyoruz. Sizin hatırınız için bu sütleri içiyor, elmaları yiyoruz.
Okyay, 33.	Gece gündüz sizin refahınızı kolluyoruz. Sizin hatırınız için o sütleri içiyor, o elmaları yiyoruz.
Demir, 33-34.	Gece ve gündüz, biz sizin refahınız için çabalıyor ve sizi gözetiyoruz. Sizin hatırınız için bu sütleri içiyor, o elmaları yiyoruz.
Üster, 51.	Gecemizi gündüzümüze katarak, sizin sağlığınızı koruyoruz. Bu sütleri sizin uğrunuza içiyor, bu elmaları sizin uğrunuza yiyoruz.
Dévil, 15.	Nuit et jour nous veillons sur votre bien être – c'est dans *votre* intérêt que nous boirons ce lait, que nous mangerons ces pommes.
Simon, 43.	Jour et nuit nous veillons à votre prospérité. C'est avec cette intention que nous buvons ce lait et que nous mangeons ces pommes.
Quéval, 42.	De jour et de nuit nous veillons à votre bien. Et c'est pour votre bien que nous buvons ce lait et mangeons ces pommes.

Özgün metinde **"**your sake" ifadesindeki *"your"* sözcüğü italik olarak yazılarak sözcüğün belli bir tonlama ile okunması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, Dévil haricindeki çevirmenlerden hiçbiri bu vurguyu dikkate almamıştır. Propaganda içerikli her tür konuşmada, vurgu ve tonlamalar çok büyük önem taşıdığından, özgün metinde yer alan vurguya çevirilerde yer verilmemiş olması, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

"Welfare" sözcüğünü Adıvar "refah ve rahat", Özdenören "rahat ve huzur" olarak çevirerek tek sözcükle verilen anlamı iki sözcükle açımladıkları için "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Üster ise "welfare" sözcüğü için "sağlık" karşılığını seçmiştir. Bu karşılık, her ne kadar sözlükte yer alıyorsa da, söz konusu bağlamda diğer hayvanların değil, domuzların sağlığından söz edilmektedir. Bağlama göre, diğer hayvanların sağlığından çok, iyiliği söz konusu ediliyor gibi görünmektedir, kaldı ki domuzların süt ve elma yemesinin diğer hayvanların sağlığı üzerinde olumlu bir etki yaratacağı şeklinde bir açıklamayı herhangi bir temele oturtabilmek oldukça güçtür. Bu anlamda, özgün metnin aslında çağrıştırmadığı bir yananlam üretildiğinden "anlamın kaydırılması " eğilimi ortaya koyulmaktadır.

Üster özgün metinde "day and night" şeklinde ifade edilen bölümü Türkçeye özgü "gecesini gündüzüne katmak" deyimini kullanarak ifadeyi Türkçeleştirmenin yanı sıra Türkleştirdiği için özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Adıvar, özgün metinde olmayan "sırf " sözcünü çevirisine ekleyerek ek bir vurgu yaratmış ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Simon, özgün metinde "for your sake" olarak yer alan bölümü ve bununla sağlayan pekiştirmeyi atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuş, bunun yerine kullandığı "bu amaçla" ifadesiyle açıklamasını bir önceki tümceye bağlamıştır. Quéval ise, "sake" sözcüğünü, bir önceki tümcede yer alan "sake" sözcüğünde yaptığı gibi "iyilik" şeklinde çevirerek özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam ürettiğinden "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Örnek 43: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 21.	"Surely comrades," cried Snowball almost pleadingly, skipping from side to side and whisking his tail, "surely there's no one among you who wants to see Jones come back?"
Adıvar, 30.	Squealer bir yandan öbür yana sıçrıyarak kuyruğunu sallıyarak, yalvaran bir sesle haykırdı: "Eminim ki yoldaşlar aranızda Jones'un geri geldiğini istiyecek bir tek hayvan yoktur."
Özdenören, 25.	"Eminim ki yoldaşlar" diye hemen hemen yalvaran bir sesle haykırdı Squealer, oraya buraya sıçrıyor, kuyruğunu sallıyordu, "eminim ki yoldaşlar aranızda Jones'un geri gelmesini isteyecek tek hayvan yoktur!"
Moralı, 32.	Squealer yandan yana sıçrayarak kuyruğunu oynattı. Yalvarır gibi devam etti. "Herhalde içinizde Jones'un geri gelmesini isteyen yoktur, değil mi?"
Okyay, 33.	"Eminim ki yoldaşlar" diye haykırdı Cavcav, adeta yalvarırcasına ve sağdan sola sıçrayıp kuyruğunu titreterek, "Eminim ki aranızda Jones'un geri gelmesini isteyen tek bir hayvan yoktur, değil mi?"

Demir, 34.	Squealer oradan oraya sıçrayıp kuyruğunu salladı ve yalvarır gibi devam etti: "Eminim ki içinizde Jones'un geri geldiğini görmek isteyen yoktur" diye acıklı sözlerini tamamladı.
Üster, 51-52.	"Bundan en küçük bir kuşkunuz olmasın, yoldaşlar." Sonra da oradan oraya sıçrayıp kuyruğunu oynatarak bağırdı: Aranızda Jones'un geri gelmesini isteyen tek bir hayvan yoktur sanırım!"
Dévil, 15.	"Sûrement, camarades, s'écria Squealer d'un ton presque suppliant, en sautillant d'une patte sur l'autre et en agitant la queue, sûrement il n'en est pas parmi vous qui souhaite le retour de Jones ? "
Simon, 43.	"Or je veux croire, camarades, s'écria Squealer presque suppliant, bondissant de droite et de gauche et fouettant l'air de sa queue, je suis persuadé qu'il n'en est pas parmi vous qui désire voir Jones revenir?"
Quéval, 42-43.	"Assurément, camarades, - s'exclama Brille-Babil, sur un ton presque suppliant, et il se balançait de côté et d'autre, fouettant l'air de sa queue - assurément il n'y a pas un seul parmi vous qui désire le retour de Jones ? "

Özgün metinde "surely comrades" ifadesinden sonra bir duraklama verilmekte ve duraklamadan sonra "surely" sözcüğü tekrar edilerek özellikle vurgulanmaktadır. Adıvar, Moralı ve Demir çevirilerinde bu duraklamaya ve ardından da tekrar sözcüğüne yer vermeyerek, propaganda içerikli konuşmalarda büyük önem taşıyan vurgunun hem yerini değiştirmekte, hem de vurguyu eksiltmekte ve bu nedenle de "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya çıkarmaktadırlar. Simon ve Üster ise, "surely" sözcüğünün tekrarına yer vermeyerek vurgu eksilttiklerinden, yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuşlardır. Öte yandan Üster, arasında bir duraklama verildiği halde aslında tek tümceden oluşan ifadeyi sanki iki ayrı tümceymiş gibi yansıtmış, tümcenin başında verilen "Hiç kuşkusuz yoldaşlar," şeklindeki giriş hitabını ayrı bir tümce olarak alıp, "Bundan en küçük bir kuşkunuz olmasın, yoldaşlar." şeklinde bir ifadeyle, bir önceki tümce ile ilintilendirerek bir kez daha "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Moralı ve Okyay ise, tümcenin sonuna özgün metinde yer almayan "değil mi" sorusu ile bir vurgu ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Özgün metinde Squealer'in "bir yandan bir yana" sıçraması şeklindeki ifadeyi, Özdenören "oraya buraya", Demir ve Üster "oradan oraya" ifadeleriyle "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar zira "oraya buraya" ve "oradan oraya" ifadeleri gelişigüzel yer değiştirme anlamında olup, mutlaka "bir yandan bir yana" anlamına gelmek durumunda değildir. Dévil'in kullandığı "bir ayaktan diğerine atlamak" ifadesiyle ise Squealer'ın sıçrama şekli özgün metinde olmayan şekilde aktarılarak, "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır zira domuzlar dört ayaklıdır ve bir ayaktan diğerine atlamaları fiziksel olarak mümkün değildir. Son olarak, Demir, Squealer'in sözlerinin sonuna "acıklı sözlerini tamamladı"

şeklinde özgün metinde bulunmayan ve ayrıca Squealer'in sözleriyle ilgili yorum içeren bir ifade ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Örnek 44: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 27.	"He didn't! I wasn't! It isn't true!"
Adıvar, 37.	"O yapmadı, ben değildim, doğru değil"
Özdenören, 32.	"O yapmadı!" diye bağırdı, "o ben değildim! Doğru değil!"
Moralı, 42.	"Hayır! Böyle bir şey olmadı! Doğru değil!"
Okyay, 42.	"Yapmadı! Ben değildim! Yalan bu!"
Demir, 41.	"Hayır, o böyle bir şey yapmadı, ben değildim, bu doğru değil!"
Üster, 61.	"Hayır! Burnumu falan okşamadı!" diye bağırdı Mollie. "Ben öyle bir şey yapmadım! Yalan!
Dévil, 18.	"Jamais de la vie! Ce n'est pas vrai! Il ne me faisait rien du tout!"
Simon, 54.	"Ça n'est pas vrai! Il ne m'a pas caressée."
Quéval, 53.	"Pas du tout! Je lui causais pas! Il m'a pas caressée. C'est des mensonges!"

Bu örnek, kendisini sorgulayan Clover karşısında büyük panik yaşayan Mollie'nin bu durumunu yansıtması açısından önem taşımaktadır. Bu sorgulama sırasında Mollie kendini baskı altında hissettiği için korku yaşamakta ve aşkın bir bileşene boyun eğme durumundan kaynaklanan geçici yükümsüz özne konumunda bulunmaktadır. Burada Mollie, Clover'ın kendisini Mr. Pikington'ın adamlarından biriye gördüğünden söz ettiği *"he was talking to you and you were allowing you to stroke your nose / seninle konuşuyordu ve sen burnunu okşamasına izin veriyordun"* şeklindeki ifadesine panik halde yanıt vermekte ve suçlamaları reddetmektedir. Mollie, İngilizcede "*short answers*" olarak adlandırılan ve sorulara yardımcı filler ile karşılık verilerek oluşturulan "kısa yanıtlar" kullanmakta ve böylelikle adamın kendisiyle konuştuğunu ve adamın burnunu okşamasına izin verdiğini reddetmektedir. Mollie'nin yanıtı, üç ünlemden oluşmaktadır. Demir, Üster ve Quéval, üç yerine dört ünlem kullanarak özgün metinde olmayan ek birer vurgu yaratmakta ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmakta, Simon ise iki ünlem kullanarak vurgu eksilttiğinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, Orwell'in kullandığı "*he didn't*" kısa yanıtının Adıvar ve Özdenören çevirilerindeki "o yapmadı" ve Okyay çevirisindeki "yapmadı" şeklinde aktarımı, özgün metinde adamın neyi yapmadığı konusunu havada bıraktığından "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine birer örnektir çünkü Türkçede "yapmadı" şeklinde bir aksine iddia, "yaptı" iddiasına karşılık kullanılır, oysa özgün metinde "yapmak" fiili yer almamaktadır, dolayısı ile de "*he didn't*" ifadesinin "yapmak" fiiliyle ilgisi bulunmamakta, "*he didn't*" yardımcı fiille üretilen kısa yanıt görevini görmektedir,

kaldı ki bu tür bir aktarım, Fransızca çevirilerin de hiçbirinde yer almamaktadır. Öte yandan, " yapmadı" şeklindeki bir aktarım için, "*he didn't* ***do***" şeklinde bir özgün tümce gerekmektedir.

Aynı şekilde "I wasn't" ifadesinin buradaki anlamı "ben değildim" değildir. Burada Mollie, adamın burnunu okşamasına izin verdiğini inkar etmektedir. Bu nedenle kullanılan "I wasn't", aslında *"I wasn't (allowing him to stroke my nose) / "burnumu okşamasına izin vermiyordum"* anlamındadır. Bu durumda, Adıvar, Özdenören, Okyay ve Demir çevirilerinde yanlış anlam üretildiğinden "anlamın bozulması" eğilimine birer örnek oluşturulmaktadır.

Özgün metindeki "bu doğru değil" ifadesini "yalan" olarak aktaran Üster ve Quéval çevirilerinde "anlamın kaydırılması" eğilimi gözlemlenmektedir. "He didn't!" ünlemini "hayatta mümkün değil!" şeklinde çeviren Dével ise "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Dével çevirisinde yer alan " o bana hiçbir şey yapmıyordu" ifadesi "anlamın bozulması" eğilimine örnektir çünkü özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan anlam üretilmiştir. Simon ile Quéval çevirilerinde yer alan, özgün metinde "burnumu okşamasına izin vermiyordum" anlamındaki ifade yerine "beni okşamadı" ifadesi, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnektir. Quéval ise, özgün metinde "o benimle konuşmuyordu" anlamındaki kısa yanıt yerine "ben onunla konuşmuyordum" ifadesini kullanarak, "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuştur çünkü konuşmak eylemini yerine getiren ile, hitap edilen yer değiştirince yanlış anlam ortaya çıkmıştır.

Örnek 45: Dördüncü Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 28.	It had come to be accepted that the pigs who were manifestly cleverer than the other animals, should decide all questions of farm policy, though their decisons should be ratified by majority vote.
Adıvar, 38.	Domuzların öteki hayvanlardan daha akıllı oldukları meydana çıktığı için çiflik siyasetine ait kararları ekseriyetin reyi ile geçiyordu.
Özdenören, 32.	Domuzların diğer hayvanlardan daha zeki olduğu açıkça kabul edildiği için çiftlik siyasetiyle ilgili bütün meselelere onlar karar veriyor, fakat bu kararları oy çokluğu ile tasdik ediliyordu.
Moralı, 42-43.	Zekaları öteki hayvanlarınkinden çok üstün olan domuzların iş hakkında karar vermeleri kabul edilmişti, fakat bu kararların oy çoğunluğu ile onaylanması da gerekiyordu.
Okyay, 43-44.	Diğer hayvanlardan daha akıllı olan domuzların, çiftlik politikasına ilişkin bütün konularda karar vermesinin uygunluğu kabul edilmişti artık. Ne var ki, kararlarının çoğunluk tarafından oylanması gerekiyordu.
Demir, 42.	Genellikle, kararlar için, diğer hayvanlardan zeki oldukları bilinen domuzlar seçilmişti. Ancak domuzlardan çıkan kararların, hayvanlara sunulması ve oy çoğunluğu ile de onaylanması gerekiyordu.

Üster, 62.	Çiftlik siyasetiyle ilgili bütün konularda karar verme yetkisi öteki hayvanlardan açıkça daha zeki olan domuzlara verilmişti; verdikleri kararların oy çokluğuyla onaylanması gerekse de.
Dévil, 19.	L'habitude de laisser les cochons – en raison de leur évidente supériorité intellectuelle – trancher toutes les questions se rapportant à la conduite de la ferme était maintenant passée dans les mœurs. Il fallait toutefois que leurs décisions fussent ratifiées par les suffrages de la majorité.
Simon, 55.	On avait admis que les porcs, qui manifestement se montraient les plus intelligents des animaux, décideraient à l'avenir de la politique de la ferme, sous réserve que leurs décisions fussent ratifiées à la majorité des voix.
Quéval, 55.	On en était venu à admettre que les cochons, étant manifestement les plus intelligents des animaux, décideraient à l'avenir de toutes questions touchant la politique de la ferme, sous réserve de ratification à la majorité des voix.

Adıvar, Özdenören ve Dévil çevirilerinde yer alan neden-sonuç ilişkisinden özgün metinde açıkça söz edilmediğinden, bu çeviriler neden-sonuç ilişkisi bağlamında "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Öte yandan Adıvar çevirisi özgün metinde yer alan kimi öğelere metninde yer vermediği için "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine de neden olmuştur çünkü Adıvar çevirisinde domuzların diğer hayvanlardan "açıkça" daha akıllı olduğu ve çiftlik politikasına ilişkin tüm kararları domuzların alması gerektiğinin kabul edildiğine dair bilgiler yer almamaktadır. Özdenören ise domuzların kararlarının oy çokluğu ile onaylanması "gerektiği" bilgisine yer vermeyerek yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Özgün metinde domuzların "çiftlik politikası" hakkında karar vereceklerinden söz edilirken, Moralı çevirisinde daha genel bir ifade kullanılarak "iş" hakkında karar vereceklerinden söz edilmekte ve böylelikle "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

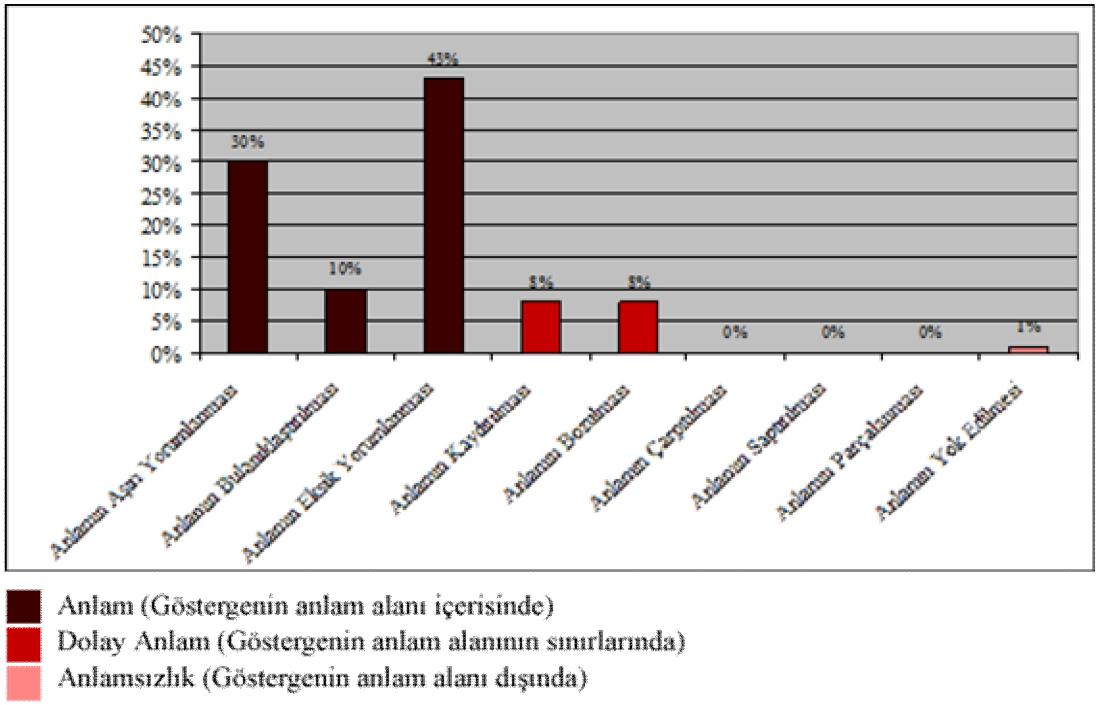
Özgün metinde çiftlik politikasını ilgilendiren "tüm" konularda kararları domuzların alacağı vurgulanırken, buradaki "tüm" ifadesine Adıvar, Demir ve Simon çevirilerinde yer verilmeyerek vurgu eksiltilmiş ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimleri ortaya koyulmuştur.

Demir'in "Genellikle, kararlar için, diğer hayvanlardan zeki oldukları bilinen domuzlar seçilmişti" ifadesi ile özgün yapıtta açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlam bulanık ve belirsiz hale getirildiğinden "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Öte yandan, "genellikle" ifadesi özgün metinde yer almamaktadır ve kararların domuzlar tarafından alınması "genellikle" olan bir şey değil, "her zaman" geçerli olan bir durumdur. Bu nedenle eksik anlam üretilerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Yine Demir

çevirisinde, domuzlardan çıkan kararların "hayvanlara sunulması" ayrıntısı özgün metinde açıkça yer almadığından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnektir. Üster çevirisinde ise, özgün metinde yer almayan "yetki" sözcüğüne yer verilmiştir, böylelikle çiftlik politikalarını ilgilendiren her tür konuda karar alma durumunun aslında bir "yetki" olduğu özgün metinde olmadığı şekilde açıkça ortaya koyularak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Öte yandan, Dével çevirisine göre, düşünsel açıdan üstün olmaları nedeniyle, çiftliğin gidişatına ilişkin tüm sorunların kesilip atılmasını domuzlara bırakma alışkanlığı şimdi günlük bir davranışa dönüşmüştür. Özgün metinde yer almayan birçok öğe içeren bu ifade bütünüyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Simon ve Quéval çevirilerindeki "gelecek" ifadesi de yine özgün metinde yer almamakta ve bu nedenle aynı eğilime neden olmaktadır.

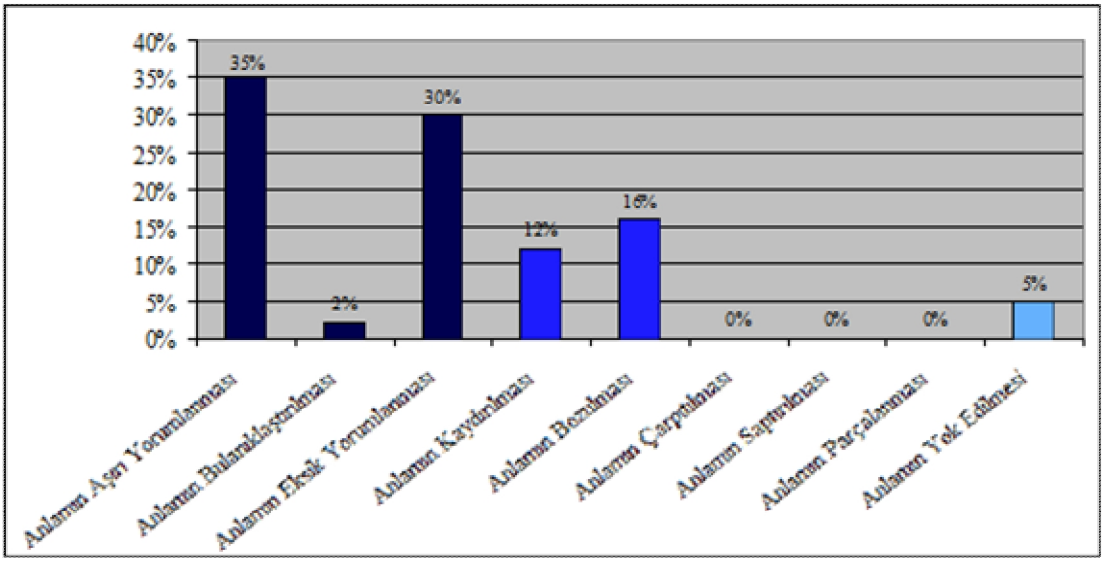
Tablo 19: Dördüncü Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Dördüncü kesitte çeviri göstergebilimsel çözümleme için seçilen tümcelerin tümü propagandaya yönelik konuşmalardan oluşmaktadır ve belki de bu yüzden "anlamın aşırı yorumlanması" ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimleri ön plandadır zira başlı başına konuşmalardaki vurguların çevirilere aktarılma şekli dahi aşırı ya da eksik yoruma neden olabilmektedir. Türkçe çevirilerde "anlamın eksik

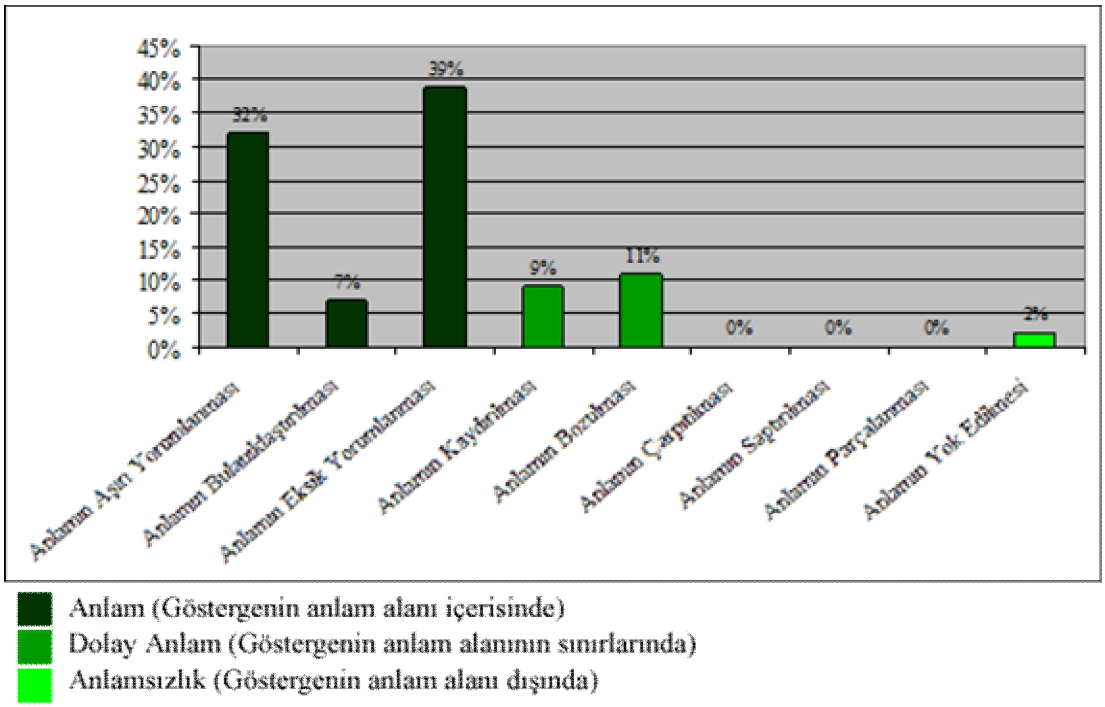
yorumlanması" eğilimi ilk, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ikinci ve "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi de üçüncü sırada yer almaktadır. Bu üç eğilim de göstergenin anlam alanı içinde yer almaktadır. Bundan sonra gelen "anlamın kaydırılması" ile "anlamın bozulması" eğilimlerine aynı yüzdelikte rastlanırken, "anlamın yok edilmesi" eğilimine yalnızca bir örnekte rastlanmış, "anlamın çarpıtılması" "anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine ise bu kesitte Türkçe çevirilerde hiç rastlanmamıştır.

Tablo 20: Dördüncü Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe çevirilerde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ilk, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ikinci sıradayken, Fransızca çevirilerde bunun tersi söz konusudur. "Anlamın bozulması" eğilimi üçüncü sırada gelmekte, bunu sırasıyla "anlamın kaydırılması", "anlamın yok edilmesi" ve "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimleri izlemektedir. Bu kesitte Türkçe çevirilerde olduğu gibi Fransızca çevirilerde de "anlamın çarpıtılması", "anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine ise hiç rastlanmamaktadır.

Tablo 21: Dördüncü Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Dördüncü kesitte incelenen tüm çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımını bakıldığında, "anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin ilk sıraya yerleştiği görülmektedir. Bu eğilimi ikinci sırada "anlamın aşırı yorumlanması", üçüncü sırada "anlamın bozulması", dördüncü sırada "anlamın kaydırılması", beşinci sırada " anlamın bulanıklaştırılması", altıncı sırada "anlamın yok edilmesi" eğilimleri izlemektedir. "Anlamın çarpıtılması", "anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimine ise bu kesitte ne Türkçe, ne de Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır.

3.9. Beşinci Kesit

Summa sedes noncapit duos[755]

Beşinci kesit, *'This arrangement would have worked well enough if it had not been for the disputes between Snowball and Napoleon"*[756] */ "Snowball ve Napoleon arasındaki çatışmalar olmasaydı, bu düzenleme çok da iyi yürürdü"* tümcesiyle başlamakta ve *"Then he put on an extra spurt and, with a few inches to spare, slipped*

[755] *En yüksek makamda iki kişi olamaz.*
Yöndemli, **age,** 266.
[756] Orwell, 1997, 28.

through a hole in the hedge and was seen no more "[757] */ "Sonra bir hamle daha yaptı ve bir karış mesafe ile çitteki bir delikten kayıp gitti; bir daha da onu gören olmadı"* tümcesiyle sona ermektedir. Beşinci kesit, daha önce de anlaşamadıklarından söz edilen Snowball ve Napoleon'un münakaşalarından söz edilmesiyle açılmakta ve Snowball'un çiftlikten kaçmasıyla son bulmaktadır, hatta bundan sonra Snowball'u gören olmamıştır. Beşinci kesit, bu noktaya kadar sona atılan bir takım oltalarla birlikte aslında hep eşitlikten söz edilmesine karşın, Jones'dan boşalan yerin yeni bir önder ile doldurulacağının ve bu önderin de Napoleon olacağının kesinleşmesi açısından önemlidir. Bundan önceki kesitlerde domuzların yönetim işlerini ele almış olmalarına, aralarında Snowball ve Napoleon'un ön plana çıkmış bulunmalarına ve aralarındaki anlaşmazlığın gizli bir rekabetten kaynaklanma olasılığına karşın, birisinin saf dışı kalacağına ilişkin bir ayrıntı bulunmamaktadır. Bu anlamda, Napoleon'un önderlik koltuğuna oturması ilk bakışta ani bir gelişme gibi gözükmektedir. Ancak bir önceki kesitte yer alan ve ilk anda ilgisiz görünen dokuz yavru köpek gibi kimi ayrıntılar anımsandığında, bu durumun Napoleon için o kadar da ani gelişmediği anlaşılmaktadır.

3.9.1. Beşinci Kesitin Fabl Olarak Okunması

Napoleon ve Snowball'un birbirleriyle anlaşamamalarının ana nedeni, her ikisinin de aynı şeyi, önderlik makamını istiyor olmalarıdır çünkü bir topluma iki önder fazladır. İki domuz da kendilerine yandaşlar toplamayı başarmışlardır ancak tarzlarında belirgin bir fark söz konusudur. Snowball, oyları yaptığı konuşmalarla kazanmaktadır. Konuşmalar da tüm hayvanlara açık mekanlarda yapılmaktadır. Başka bir deyişle, tüm yaptıkları ve söyledikleri açıktır, gizlisi saklısı yoktur. Söyledikleri, herkes tarafından duyulduğu gibi, rakibi Napoleon tarafından da duyulmaktadır. Napoleon ise gereksinim duyduğu desteği açık ortamlarda değil, herkesin bulunmadığı, kısıtlı sayıda hayvanın bulunduğu ortamlardan sağlamaktadır. Başka bir deyişle etkinliği, yürüttüğü kulis çalışmalarından ileri gelmektedir. Kitapta, bu kulis çalışmalarının içeriği hakkında bilgi verilmemektedir ancak çalışmalar açık yürütülmediğine göre, Snowball'un Napoleon'un ne yapıp yapmadığından haberi yoktur, oysa ki Napoleon, Snowball'un tüm faaliyetlerini izleme ve ona göre önlem alma olanağına sahiptir.

---

[757] **age,** 32.

Öte yandan, Snowball'un kendini yel değirmeni projesine fazla kaptırması, sürekli kapanarak bunun üzerine çalışması etrafında olup bitenlerden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu anlamda, meydan Napoleon'a kalmış durumdadır. Her ne kadar metinde Napoleon'un özgün bir proje geliştirmediğinden söz edilse de, aslında Napoleon'un en özgün projesi Snowball'dan kurtulmaya yöneliktir. Her adımı bu yönde tasarlayarak atmaktadır. Koyunları kendi amaçlarına alet etmeyi başarmıştır. Onları yerli yersiz "dört ayak iyi iki ayak kötü" diye bağırtarak hem gündemi unutturmakta, hem de Snowbal'un konuşmalarını bu sayede bölebilmektedir. Bu kesitte, Napoleon'un adeta uygun zamanı beklediğinden söz edilmektedir. Başka bir deyişle, Napoleon'un gizli bir amacı olduğu ortaya koyulmaktadır.

Napoleon ve Snowball arasındaki en büyük tartışmanın yel değirmeninden kaynaklanması aslında anlaşılabilir bir durumdur. Snowball, yel değirmeni projesiyle puan toplamaktadır. Napoleon Snowball'dan kurtulmak istiyorsa, bu yel değirmeni projesi hayata geçirilmeden olmalıdır zira bu proje hayata geçirilirse Snowball'un gücüne güç katılacak ve belki de Napoleon için Snowball'dan kurtulmak çok daha zorlaşacaktır. Yel değirmenine karşı baştan beri mesafesini koruyan Napoleon, amaçları hakkında çevreye bir ipucu vermezken, Snowball'un yel değirmeni planlarının üzerine işemekle ilk defa aktif saldırıya geçmiş olup, niyetini açık etmektedir.

Daha önce Napoleon'un sütten kesilir kesilmez eğitimlerini üstlenmek amacıyla analarından aldığı dokuz köpeğe ait bilmece de bu kesitte çözülmektedir. Köpekler Napoleon'a kayıtsız şartsız hizmet edecek, onun bir işareti ile saldırıya geçecek şekilde eğitilmişlerdir. Bu şekilde doğru hamleler yapan ve doğru zamanı bekleyen Napoleon, Snowball'un köpekler tarafından çiftlikten kovalanmasıyla rakipsiz kalmaktadır. Kesitin sonunda, Snowball'u bir daha gören olmadığına ilişkin bilgi verilmekte ve böylelikle Napoleon'un konumunun sağlamlığı da ortaya koyulmaktadır.

3.9.2. Beşinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Snowball ve Napoleon arasında en büyük çapta tartışmaya neden olduğu belirtilen yel değirmeni, Sovyetler Birliği'nde "1928'de yapılan, acil endüstrileşme ve tarımda

kollektivizmi getiren Birinci Beş Yıllık Planı anıştırmaktadır"[758]. Metinde Snowball'un ısrarla yel değirmeni üzerinde durmasına karşın, Napoleon'un önceliği besin üretimine vermekten yana tavır koyduğu görülmektedir:

> "Napoleon ve Snowball'un yel değirmeninin üzerinde çatışmaları gelişen Sovyetler Birliği'nde önceliğin neye verilmesi ile ilgili tartışmalarını anıştırmaktadır. Stalin tarımı kolektifleştirmeyi istemiş, Troçki ise endüstrinin geliştirilmesini savunmuştur."[759]

Metinde, Snowball ve Napoleon'un her ikisinin de yandaşları olduğundan söz edilmektedir. Troçki Lenin'in 1924 yılındaki ölümünden önce parti içinde muhalefete geçmiştir. Yandaşları da bulunmaktadır:

> "Almanya'da Ekim 1923'te bir ayaklanma girişiminde bulunan *Alman Komünist Partisi'*nin yenilgisinin sorumluluğunun kime ait olduğu sorunu parti yönetimi ile 'sol' muhalefet ve Troçki arasında önemli bir gerginliğin de sebebi oldu. […] Troçki 8 Ekim 1923'de *Merkez Komitesi*'ne gönderdiği bir mektupla açıkça muhalefete geçti. […] Bu mektuptan birkaç gün sonra 46 önde gelen *Bolşevik, Merkez Komitesi*'ne hitaben bir ortak bildiri hazırladılar. Hemen hemen Troçki'nin mektubundaki görüşler çerçevesinde hazırlanan bildiri, […] asıl ağırlığı parti yaşamındaki aksamalara veriyordu. […] İlk bakışta muhalefet etkili olmuş gibi gözüküyordu. […] Muhalefet, özellikle Moskova örgütünde ve partinin genç üyeleri arasında etkili olurken, işçiler arasında destek bulamadı.[760]

Lenin'in ölümünden sonra Stalin ve Troçki arasında oluşan önderlik yarışında kazanan Stalin olmuştur. Metinde de Napoleon ve Snowball arasındaki rekabette zaman zaman biri, zaman zaman da diğeri ön plana geçse de, sonuçta Snowball sahneden çekilmek zorunda bırakılmaktadır.

İnsanlar *İnek Ahırı Muharebesi'*nde yenilgiye uğratılmışsa da, çiftliğin savunması önemli bir gündem maddesidir. Napoleon hayvanları ateşli silah kullanmaları gerektiğini savunurken, Snowball ise öteki çiftliklere daha çok güvercin göndererek diğer çiftliklerdeki hayvanları başkaldırma konusunda kışkırtmak gerektiğine inanmaktadır. Stalin ve Troçki'nin de "En temel anlaşmazlıkları, klasik Marksizmin dayattığı gibi devrimi diğer ülkelere yaymaya çalışmak ya da kendilerini Rusya'da sosyalist bir devlet oluşturmakla sınırlamak konusuydu"[761]:

> "Troçki 1904-1906 içinde Marksizme en önemli katkısı sayılan ve Troçkizm ile çoğu kez eş anlamlı kullanılan sürekli devrim teorisini geliştirdi. […] Troçkinin teorisi, geri bir tarım ülkesi olan Rusya'nın dünya devriminde ilk atılımı yapabileceğini öngörüyordu. […] Rusya'dan kaynaklanan devrim Avrupa devrimine yol açacak, böylece burjuva devriminden proleterya devrimine, oradan da evrensel devrime ulaşılmış olacaktı."[762]

Stalin ise, Rusya haricindeki ülkelerde komünist devrimlerin başarısızlığından yola çıkarak 1924 yılında tek ülkede sosyalizm teorisini ortaya koydu:

---

[758] Meyers, **age,** 28.
[759] **age,** 29.
[760] Aral ve diğ., "Tek Ülkede Sosyalizm", **age,** c.3., 712.
[761] Meyers, **age,** 29.
[762] Aral, **age,** 718.

> "Stalin'in teorisi zamanlama bakımından çok uygun bir âna denk düşmekteydi. 1923'te Almanya'da devrimin son atılımı da başarısızlıkla sonuçlanmış, yakın gelecekte Batı'da devrimin gerçekleşmesi olasılığı tamamen ortadan kalkmıştı. Stalin dünya devrimine bağlanan umutlar gerçekleşmediğine göre Troçki'nin yaklaşımının uzun dönemde kitleleri şüphecilik ve hareketsizliğe iteceğini fark etmişti. Bu, Rus Devrimi'nin kaderini uluslar arası gelişmelere bağlaması anlamına gelecek ve ülkenin sosyalizm yolunda geliştirilmesini engelleyebilecekti."[763]

Böylelikle Stalin, "Troçki'nin dünya devriminin gerçekleşmemesi nedeniyle sosyalist Rusya'nın yaşama şansı kalmadığını ileri sürdüğünü ve devrimin elini kolunu bağladığını"[764] iddia etti. Stalin'in teorisi, sosyalizmin Sovyetler Birliği'nin kendi içinde güçlenmesi gerekliliğine dayanmaktaydı ve zamanla devlet politikası haline geldi. Bu durum, Napoleon'un dış çiftliklere güvercin göndermek yerine hayvanların silah edinip kullanmayı öğrenmeleri ve böylelikle çiftliği dış tehditlere karşı korumaları fikri ile anıştırılmaktadır.

Snowball'un her konuşmasını "dört ayak iyi iki ayak kötü" şeklinde alakasız melemelerle kesen koyunlar önderin şakşakçıları olarak propagandaya hizmet eden, kendilerine duyurulan her icraatı alkışlayan, önderi meydanlarda izleyip tezahürat yapan kitleler anıştırmaktadır. Bu kitleler hem yarattıkları gürültü ve kalabalık sayesinde farkında olarak ya da olmayarak diğer insanları etkileyip önderin gücüne ilişkin belli bir algı yönetimi yürütmekte, hem de kendi yaptıkları propagandadan etkilenip, etkilendikçe de propagandayı sürdürerek bir çeşit döngü içine kısılmaktadırlar.

Köpekler, Stalin'e hizmet eden güvenlik güçlerini anıştırmaktadır. *Animal Farm*'ın yazıldığı döneme bakılacak olunursa, Sovyetler Birliği'nde 1934 yılında kurulan 1946 yılında da dağılan gizli polis hükmündeki İçişleri Halk Komiserliği N.K.V.D.'yi anıştırdığı düşünülebilir:

> "Arka planda daima N.K.V.D…. Bu, hiç şüphesiz Rusya'nın en iyi işliyen ve en tesirli teşkilâtı. Bu teşkilâtın en tesirli ordusu, hudut kıtalarıyle, iç emniyet kıtaları dâhil, belki yarım milyonu bulmuyor ama bunlar Rusya'nın en iyi talim görmüş ve en techizatlı askerleri."[765]

Peki Sovyetler Birliği'nde hangi nedenle bu kadar güçlü bir teşkilat gereksinimi ortaya çıkmıştır?

> "Modern Rusya'da kendini gösteren bütün psikozlar gibi, bu kolektif korku ancak bir kaynaktan gelebilir: Sovyet cumhuriyetini idare eden on dört kişilik gruptan… […] Stain, Molotof, Beria, Malenkof, İdanof, Kaganoviç, Voroşilof, Mikoyan, Andreyef, Kurşef, Şvernik, Vornezenski, Bulganin ve Kazigin…"[766]

---

[763] **age,** 715.
[764] **age,** 718.
[765] Fischer, **age,** 5.
[766] **age,** 6.

> "Evvela bu idarecilerin şahsi emniyetleri için duydukları korku var: Kızıl duvarın arkasında yaşayan bu adamlar iktidara nasıl geçtiklerini hatırlamakta ve muhtemel başka bir suikastçi grupuna yolu açık bırakmak istememektedirler."[767]

Animal Farm'da da Napoleon dokuz köpeği yetiştirip hem kişisel güvenliğini sağlamakta, hem de köpekleri arkasına alarak Snowball'u çiftlikten göndermektedir. Metinde, Napoleon'un bir işareti ile koşup gelen ve dehşet saçan köpeklerin karşısında hayvanların korku yaşadığından söz edilmektedir. Napoleon'un herkesten tecrit ederek varlıklarını unutturduğu ve kendisinden başka kimseyi tanımaz hale getirdiği köpekler hem Snowball'un çiftlikten kaçmasını sağlamakta, hem Napoleon adına bir gövde gösterisi işlevini görmekte, hem de hayvanlara sıkı bir gözdağı vermektedir. Bu durum, içeriği kötü de olsa sonuç olarak Napoleon'un amaçlarına hizmet edecek bir çeşit propaganda olarak alınabilir. Bu şekilde bakıldığında da Sovyet propagandasının kimi özelliklerinin anıştırdığını düşünmek mümkün olabilecektir çünkü kimilerine göre;

> "Sovyet propagandası, çoğu zaman, inandırıcı nitelik taşıdığından değil, korku yarattığından başarılı olur. Kremlin elinde bulundurduğu bütün gücü son damlasına kadar ortaya koyar; hattâ türlü oyunlarla gerçek gücünü olduğundan fazla gösterir. Böylece kitleleri yıldıran bir ortam yaratmış olur."[768]

Snowball'un çiftlikten kovulması ise, Troçki'nin Stalin'le giriştiği rekabette yenilen taraf olmasını anıştırmaktadır. Çiftlikten kaçtıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamayan Snowball'un anıştırdığı Troçki'nin akıbetini özetleyecek olursak;

> "Politbüro'dan 1925'te ihraç edilen Troçki, 1929'da sürgüne gider ve topluluğun inançlarına ters düşen bir insan olarak kabul edilir. Tarihsel işlevi tahrif edilir, devrim önderlerinin grup fotoğraflarından çıkarılır, hain ve suikastçı ilan edilir ve 1940'ta Mexico City'de Stalin'in bir ajanı tarafından infaz edilir."[769]

Animal Farm'da ise, Stalin'i anıştıran Snowball'un çiftlikten kaçmasından ya da kovulmasından sonra nereye gittiği, somut olarak ne yaptığı, hatta yaşayıp yaşamadığı kesin olarak açıklanmamaktadır. Metnin bundan sonraki bölümlerinde Snowball ile karşılaşan olmayacak ancak Snowball'un adı domuzların amaçları doğrultusunda söz konusu edilecektir.

3.9.3. Beşinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

Bir metinde söylem içinde yer alan propagandayı saptamanın, söylem dışında yer alan propagandayı saptamaktan çoğu zaman daha kolay olabileceğine üçüncü kesitte

---

[767] **age,** 8.
[768] Labin, **age,** 88.
[769] Meyers, **age,** 29.

değinmiştik. Üçüncü kesitte olduğu gibi, beşinci kesit olarak belirlediğimiz bölümde de konuşma bulunmadığından propaganda yöntemlerini söylem içinden saptamak mümkün olmayacak, söylem içermeyen metinde propaganda yöntemleri olup olmadığına bakılacaktır.

- *"Four legs good two legs bad"*[770] */ "Dört ayak iyi iki ayak kötü"* sözleriyle koyunlar, insanların düşman ve hayvanların dost olduğunu defalarca tekrar ederek, "tekrarlama" yöntemine başvurmakta ve bu yöntemin içinde "ortak düşman gösterme" yöntemine yer vermektedir. Öte yandan, defalarca tekrar edilen sloganın aslında içi boşalmakta, ne duyanlar içeriğine dikkat etmekte, ne de söyleyenlerin kulakları ağızlarından çıkanı duymaktadır. Koyunların ne zaman Snowball konuşsa, konuşmayı bu sloganla böldükleri düşünülürse, Snowball'un propagandasını zayıflatmak amacına alet edildikleri söylenebilir. Bu noktada koyunlar, bilerek ya da bilmeyerek "gündemi değiştirme" yöntemine örnek oluşturmaktadırlar.

Öte yandan içeriği bir yana, sloganın kendisi de başlı başına bir propaganda yöntemidir çünkü "dinleyenler, akıllıca bir sloganı anlamını sorgulamadan -hatta anlamı hakkında düşünmeden- anımsayacaklardır."[771]

- *" This would light the stalls and warm them in winter and would also run a circular saw, a chaff-cutter, a mangel-slicer, and an electric milking machine. The animals had never heard of anything of this kind before […] and they listened in astonishment while Snowball conjured up pictures of fantastic machines which would do their work for them"*[772] */ "Bu, ahırları aydınlatacak ve kışın da ısıtacak, ayrıca motorlu testere, saman makinesi, pancar dilimleyici ve elektrikli süt sağma makinesini çalıştıracaktı. Hayvanlar daha önce hiç böyle bir şey duymamışlardı […] ve Snowball onların yerine iş görecek bu müthiş makineleri zihinlerinde canlandırırken, onlar da şaşkınlıkla dinliyorlardı"* ifadesinden, hayvanların Snowball'un yel değirmeni projesi gerçekleşirse olacağını açıkladığı değişikliklere pek akıl erdiremedikleri ortaya çıkmaktadır. Yel değirmeninin sağlayacağı elektriğin aydınlatma ve ısıtmada kullanılabileceği ve ayrıca bazı elektrikli aletlerin de hizmetlerine sunulabileceği hayvanların daha önce duymadıkları bilgilerdir ve duydukları onları çok şaşırtmaktadır. Bu noktada Snowball "kitlenin anlamayacağı

[770] Orwell, 1997, 28.
[771] Gula, **age,** 25.
[772] Orwell, **age,** 29.

dilden konuşma" yöntemini kullanmakta ve hayvanları etkilemeyi başarmaktadır. Snowball burada yaptığı açıklamalarda bu yöntemi kullanma kaygısıyla hareket etmiyor olabilir. Söyledikleri, gerçek planlarını ve olacakları yansıtmaktadır ancak her şekilde hayvanlar çok anlamasalar da duydukları içeriğin cazibesine ikna olmuşlardır. Hiç kuşkusuz, bu projenin gerçekleştirilebilirliği ile ilgili bir fikir yürütmeleri ya da Snowball'un söylediklerinin aksini kanıtlamaları söz konusu değildir.

- *"He walked heavily round the shed, looked closely at every detail of the plans and snuffed at them once or twice, then stood for a little while contemplating them out of the corner of his eye; then suddenly he lifted his leg, urinated over the plans, and walked out without uttering a word"*[773] */ "Barakanın içinde ağır ağır dolandı, planların her ayrıntısına yakından baktı, onları bir iki kez kokladı, sonra kısa bir süre durup gözünün ucuyla süzdü, derken aniden bacağını kaldırdı planların üzerine işedi ve hiçbir şey demeden dışarıya çıkıp gitti"* ifadesinden, Snowball'un planlarını inceleyen Napoleon'un planlara bir eleştiri getirmediği ancak doğrudan saldırı olarak nitelendirilebilecek bir şekilde üzerlerine işediği dile getirilmekte ve "sava değil kişiye saldırma" yöntemini kullanmaktadır. "Karşı taraf akla yatkın savlar ürettiğinde, manipülatörler bu savları yok sayar ve bunların yerine savları öne sürene kişisel olarak saldırmanın bir yolunu bulurlar."[774] Bu örnekte Napoleon, Snowball'un kişiliğine yönelik herhangi bir söz sarf etmese de, muhtemelen yaptığı planlarda dile getirilecek bir kusur bulamadığından çareyi üzerlerine işemek suretiyle planları değersizleştirme ve Snowball'u da bu yöntemle itibarsızlaştırmada aramaktadır. Bu anlamda, planların üzerine işemesi, Snowball'un ortaya attığı savlara değil, kişiliğine olan bir saldırıdır.

- *"Vote for Snowball and three-day a week"*[775] */ Oyunuzu Snowball'a ve haftada üç gün çalışmaya verin"* ve *"Vote for Napoleon and the full manger"*[776] */ "Oyunuzu Napoleon'a ve dolu yemliğe verin"* sloganları, hayvanların neden Snowball'a ya da Napoleon'a oy vermeleri gerektiğini en anlaşılır halde özetlediğinden her iki slogan da "kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemine bir örnektir. Her iki sloganı da anlayan hayvanlar, sunulan iki seçenek arasında karar verebileceklerdir.

---

[773] **age,** 30.
[774] Paul, Elder, **age,** 22.
[775] Orwell, **age,** 30.
[776] **age,** 30.

- *"Too amazed and frightened to speak, all the animals crowded through the door to watch the chase"*[777] */ "Konuşamayacak kadar hayrete ve dehşete düşen hayvanlar, kovalamacayı izlemek için kapıya yığıldı"* ifadesiyle, hayvanların gözlerinin önünde Snowball'un dokuz köpeğin saldırısına uğraması sırasında hayvanların yaşadığı şaşkınlık ve korku dile getirilmektedir. Bu olayla hayvanlara kolay kolay unutamayacakları bir gözdağı verilmiştir. Bu durum, "sava değil, kişiye saldırma" yönteminin doğrudan bir örneğidir zira Snowball'un değil savına ya da kişiliğine, doğrudan fiziksel olarak kendisine saldırılmaktadır. Bunun arkasındaki göz dağı ise, o anda olayı izlemekte olan diğer hayvanlara yöneliktir ve önemi büyüktür zira kullanılmakta olan, "psikolojik savaş" yöntemidir.

Psikolojik savaş, "temeli propagandaya dayanan, karşı düşünceli grupların birbirlerini etkileyebilmek ve kendi düşüncelerini kabul ettirmek için aralarında tehdit, şantaj, yıldırma vb. psikolojik ögelerin kullanıldığı mücadele türü"[778] olarak tanımlanabilir. Napoleon da hayvanlar üzerinde etkili olmak ve onların boyun eğmelerini sağlayarak gücüne güç katmak amacıyla köpekleri birer tehdit unsuru olarak kullanmaktadır. Eğer Napoleon'un sözünü dinlemezlerse olacaklar bellidir.

3.9.4. Beşinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Beşinci kesitte Snowball, çiftliğin yenilenmesi ve geliştirilmesi gibi özgün projeler geliştirmek istemekte, elektrik enerjisinin hayvanlara kazandıracaklarını bilmekte, bu nedenle projelerini yel değirmeni üzerine yapmaktadır. İstemek, bilmek ve yapabilmek kipliklerinin etkin olması Snowball'u özerk eyleyen konumuna taşırken, Snowball'un yel değirmeni projesini diğer hayvanlara onaylatmak zorunda oluşu onu diğer hayvanlar karşısında "talep eden" konumuna sokmaktadır. Aslında domuzlarla diğer hayvanların ilişkisinde özerk eyleyen daima domuzlar ve bağımlı eyleyen de daima diğer hayvanlardır ancak yel değirmeni projesini gerçekleştirmek için diğer hayvanların oyuna muhtaç olan Snowball, bu oyları alarak yetkilendirilmiş özne olmak istemektedir. Snowball, yetkiye hür iradesi ile taliptir ve yetkiyi alırsa da bağımsız hareket edecektir. Normal koşullarda hayvanların önlerine domuzlar tarafından konan her kararı kayıtsız şartsız onaylamalarına rağmen, bu sefer

[777] **age,** 32.
[778] Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük, "psikolojk savaş", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54bbc5d20b7888.56838867 [18.01.2015].

Snowball'un oya muhtaç olmasının ve hayvanları ikna etmek için dil dökmek durumunda kalmasının nedeni, Napoleon ile olan rekabetidir. Napoleon, Snowball'un yemler, su kanalı ya da gübreleme ilgili geliştirdiği tüm projele karşı olduğu gibi, yel değirmenine de karşıdır ve öncelikli olarak besin üretiminin arttırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada, hiçbir konuda anlaşamadıklarının altı çizilen Snowball ve Napoleon, ilk defa diğer hayvanların önüne birer rakip olarak çıkmaktadırlar. Hayvanlar, birine oy verecek, diğerine ise oy vermeyecektir. Bu nedenle her ikisinin de oy alamama olasılığı bulunmaktadır.

Napoleon, kendisi bir proje üretmek yerine, Snowball'un ürettiklerini kötülemek istemektedir. Kendisi hayvanlardan oy alma kaygısında değil, Snowball'un oy almaması kaygısındadır. Besin üretimin arttırılması gerektiğini savunmakta ancak ortaya somut bir proje koymamaktadır. Aslında Napoleon, güce tek başına sahip olmak istemektedir. Bunu yapmak için Snowball'dan kurtulmak zorunda olduğunu bilmektedir. Bu nedenle hayvanlara sunacak görünür bir planı olmamakla birlikte, en büyük ve asıl planını Snowball'dan kurtulmaya yönelik olarak yapmıştır. Napoleon, Snowball'un önünde dikilen ve onu yok etmeye çalışan bir karşı öznedir. Nitekim, şiddete başvurarak bu amacına ulaşmaktadır.

Napoleon'un sütten kesir kesilmez annelerinden ayırdığı dokuz köpek yavrusu beşinci kesitte birer azman olarak tekrar ortaya çıktığında, kendilerine ait bir bildikleri ya da istedikleri olduğuna ilişki bir bilgiye rastlanmamaktadır. Köpekler, Napoleon ne derse onu yapmak, ne isterse onu istemek zorundadırlar çünkü annelerinden ayrıldıklarından itibaren Napoleon'a şartlanmışlardır. Bu anlamda, Napoleon ile olan ilişkilerinde köpekler bağımlı eyleyen durumundadır. Şartlanmışlıkları ve başka tür bir yaşamı tanımamaları onların bu konumda sabitlenmelerine neden olmaktadır.

Benjamin ise diğer hayvanlardan farklı olarak etrafında olup bitenlerin ne anlama geldiğini bilmekle beraber, herhangi bir şey yapmak istiyor değildir. Üzerine düşenden fazlasını yapmayı asla düşünmemesine rağmen, bir şeyleri yapmak zorunda olması ve zorunda olduğunu da yerine getirmesi açısından Benjamin de domuzların karşısında bağımlı eyleyen konumundadır.

3.9.5. Beşinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Snowball beşinci kesitte çiftlik için ürettiği projeler konusunda genel anlamda bilinçli ve istemli davranan, yargılama yeteneği olan bir özne olarak görünmektedir. Ürettiği tüm projeler için sağlam açıklamaları bulunmakta ve söylediklerini üstlenebilmektedir. Öte yandan Snowball'un kendisini bu projelere aşırı kaptırma durumu da söz konusudur. Metne göre Snowball, çalışma odası olarak kullandığı barakaya saatler boyu kapanarak çizim yapmaktadır. Bu vakitlerde Snowball, farkında olmadan meydanı Napoleon'a bırakarak etrafla olan iletişimini kesmekte ve tek bir işleve, çiftlik için projeler üretme işlevine indirgenmiş kurumsal biçim özneye dönüşmektedir. Snowball'un bu şekilde yükümsüz özne olarak geçirdiği zamanlar, beşinci kesit boyunca daima bilinçli ve istemli olarak Snowball'u yok etmeye çalışan ve asla yükümsüz özneye dönüşmeyen Napoleon için açık bir fırsat oluşturmaktadır.

Napoleon, Snowball'un konuşmalarının koyunların tekrarlayıp durduğu "Dört ayak iyi, iki ayak kötü" sloganı ile kesilmesini sağlamaktadır. Sürekli aynı şeyi tekrar eden koyunlar, belli bir işi bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmeye programlandıklarından, yine yükümsüz öznenin bir çeşidi olan robotlaştırılmış özneye dönüşmektedirler. Robotlaştırılmış özneye bir başka örnek de, dokuz azman köpektir. Köpekler Napoleon'un komutlarını bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden yerine getirmeye programlanmışlardır Böylelikle her ne kadar koyunlar pasif, köpekler ise son derece aktif olmaları bakımından birbirlerinden farklı olsalar da, her iki grup da Napoleon'un amaçlarına hizmet etmektedirler.

Aniden köpeklerin saldırısına uğrayarak kaçmaya başlayan Snowball'un hayatta kalma içgüdüsü devrededir. Saldırıya uğradığını algıladığı anda kaçma refleksiyle hareket etmiştir. Olaya tanık olan hayvanlar açsından gördükleri hem bir travma, hem de bir gözdağıdır. Şaşkınlık ve korku içindedirler. Dehşet verici havlamaları ve korku salan hareketleri ile, hayvanlara işkence etme olasılıkları yüksek olan köpekler, hayvanların başa çıkamayacakları baskın nitelikte bir aşkın bileşen konumundadır ve hayvanlar da bu aşkın bileşene boyun eğen birer yükümsüz özneye dönüşmektedir. Köpekler ve köpeklere komut veren Napoleon ile aynı ortamı paylaştıkları sürece kendilerini daima tehlike altında hissedeceklerinden, köpeklerin

oluşturduğu tehdit ortadan kalkmadıkça hayvanların Napoleon ya da köpekler karşısında yeniden özneye dönüşebilmeleri kolay gözükmemektedir.

Hayvanların içinde Benjamin'in ise farklı bir konumu bulunmaktadır. Benjamin, yargılama yeteneği olan öznedir. Hiçbir şeyin değişmeyeceğine ilişkin inancı nedeniyle, bilinçli ve istemli olarak çiftlikte isyandan sonra oluşan yeni düzenden hiçbir şey ummamayı seçmiştir. Bu düşüncesini söyler ve sözünü de üstlenerek öykünün başından sonuna kadar tavrını değiştirmez.

3.9.6. Beşinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Beşinci kesitte Napoleon'un çiftlikle ilgili tek bir özgün düşünce geliştirmediği ve sanki uygun zamanı bekler gibi olduğu ifadesi yer almaktadır. Uygun zamanı bekler gibi olma durumu, Napoleon'un bir şekilde harekete geçeceğine ilişkin sona atılan bir oltadır ancak bu oltanın ucuna takılanlar kesit bitmeden açığa çıkmaktadır: Napoleon Snowball'dan kurtulmanın peşindedir ve kesitin sonunda bu konuda istediği sonuca ulaşmaktadır. Öte yandan, genellikle işlerini sessiz ve derinden yürüten Napoleon'un, aniden Snowball'un planlarının üzerine işeyerek pasif görüntüsünün ötesinde cüretkar bir tutum sergilemesi, buna cesaret etmek için belli nedenleri olabileceğine ilişkin sona atılan bir başka olta olarak alınabilir. Nitekim, bu olta da ucuna takılanlarla birlikte kesit sonunda su yüzüne çıkmakta, Napoleon'un cesaretini gizlice yetiştirdiği köpeklerin kontrolsüz gücü ve kayıtsız şartsız sadakatinden aldığı açıklık kazanmakta ve Napoleon'un planların üzerine işerken bir bildiğinin olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, Napoleon'un köpekleri sinsice yetiştirip Snowball'un üzerine salması, Snowball'un kaçmasıyla birlikte rakipsiz kaldığı andan itibaren yapabileceklerinin teminatı olarak görülebilecek sona atılan bir başka olta olarak akılda tutulabilir.

Beşinci kesitte görünen, Snowball'un sürekli olarak çalışıp çiftlik ve hayvanlar için fikirler ve projeler üretmesidir. Görünen, doğrudur; Snowball gerçekten çabalamakta ve ortaya bir şeyler koyma kaygısı taşımaktadır. Ancak olup da görünmeyen, Snowball'un tüm vaktini bu tür çalışmalara ayırmaktan işin halkla ilişkiler boyutuyla hiç ilgilenememesi, algı yönetimine zaman ayırmaması, yalan dolan, üç kağıt ve tuzak kurma işleriyle ilgisinin olmaması nedeniyle de kendisine kumpas kurulabilme olasılığını da göz ardı etmesidir.

Yine görünen, Napoleon'un hiçbir özgün fikir üretmemesidir. Gerçekten de Napoleon, çiftlik işleri ile ilgili özgün bir fikir üretmemektedir. Ancak olup da görünmeyen, Napoleon'un fikir üretemiyor olmasından çok, Snowball ile yaratıcılık konusunda bir rekabete girmeye gerek bile duymamasıdır çünkü Snowball'u çiftlikten silmek için gerekli önlemleri almıştır. Bu anlamda, metinde söylenen, yani görünen Napoleon'un özgün bir fikir üretmediği olsa da, aslında olan, Napoleon'un Snowball'dan kurtulmak için köpeklere yatırım yapmak suretiyle gayet özgün bir fikir geliştirmiş olması ve bu fikrin çok parlak olduğunun da kesitin sonunda aldığı sonuçtan anlaşılmasıdır.

Beşinci kesitte bilmece niteliğini taşıyan bir durum görülmemektedir. Ancak, açık ya da örtük bir takım sözleşmeler bulunmaktadır. Örneğin, eğer yel değirmeni yapılırsa, çiftliğe elektrik gücü sağlanacak, böylelikle elektrikli aletler kullanılabilecek ve ahırlar aydınlatılacak, bu aletlerin kullanılması sayesinde hayvanlara fazla iş düşmeyecek, aletler çalışırken hayvanlar çayırda otlayabilecek, okuyup sohbet edebileceklerdir. Sonuç olarak, bu sözleşmeye göre hayvanlar yel değirmeninin yapılması yönünde oy kullanırlarsa, işleri azalacak ve böylelikle kendilerine vakit ayırabileceklerdir.

Snowball'un sunduğu "Oyunuzu Snowball'a ve haftada üç gün çalışmaya verin" sloganından çıkan sözleşmeye göre hayvanlar Snowball'a oy verirlerse haftada yalnızca üç gün çalışmaları mümkün olacak, en önemli gereksinimin besin üretiminin arttırılması olduğunu savunan Napoleon'un sunduğu "oyununuzu Napoleon'a ve dolu yemliğe verin" sloganından çıkan sözleşmeye göreyse Napoleon'a oy verirlerse hiç aç kalmayacaklardır. Eşek Benjamin'e göre ise bu sözleşmelerin bir hükmü yoktur çünkü yel değirmeni olsa da olmasa da yaşamlarında değişen bir şey olmayacaktır.

Bu noktaya kadar, sözleşmelerin tarafları arasında doğrudan bir eşitsizlik gözlemlenmemektedir. Aksine, Snowball ve Napoleon hayvanlara sözleşmeleri sunan ve kabul ettirmeye çalışanlar olarak, oy talep eden konumundadırlar. Bu nedenle şeklen de olsa, hayvanların ağzına bakmakta, onlardan medet ummaktadırlar. Öte yandan, her şekilde kazanan bir domuz olacaktır ve Snowball ile Napoleon'un hayvanlardan bir şey talep etme durumu, aralarındaki rekabetten kaynaklanmaktadır. Eğer Snowball ya da Napoleon'dan biri sahnede olmasa, diğeri gücü eline geçirecek, hayvanların kararına muhtaç kalmayacak, hayvanlar sunulana oy verdikleri için işlevsiz bir "tasdik makamı" olmaktan öteye gidemeyeceklerdir. Oysa rekabet olunca,

seçenek de oluşmaktadır ve hayvanlar farkında olmasalar da karar veren taraf olarak az da olsa bir miktar güç kazanmışlardır.

Beşinci kesitin sonunda Snowball'un başına gelenler ise, aslında hayvanlara örtük olarak ancak zorla dayatılan bir sözleşme olarak alınabilir. Hayvanlar, dokuz azgın köpeğin yarattığı ortamdan dehşete düşmüş durumdadır. Snowball'un başına gelenler ortadadır. Burada Napoleon tarafından hayvanlara üstü kapalı olarak bir sözleşme dayatıldığını düşünecek olursak, hayvanlar ya uslu olacaklar ve başlarına kötü bir şey gelmeyecektir ya da Snowball örneğinde olduğu gibi başlarına geleceklere katlanacaklardır. Rekabet bittiğine göre Napoleon, şimdiye kadar Snowball ile paylaştığı gücü tekeline almış durumdadır. Artık kimsenin oyuna ihtiyacı yoktur çünkü kendisinden başka zirveye oynayan kalmamıştır. Hayvanların alınan kararları oy çokluğuyla kabul etmeleri yönündeki uygulama devam ettikçe artık Napoleon tek başına kararlar alacak ve hayvanlar da onun her aldığı kararı onaylayacaktır.

Napoleon'un sadık köpeklerini ortaya sürmesiyle elinde örtük olarak bulundurduğu güç kesinlik ve somutluk kazanmıştır. Hayvanlara gözdağı olarak sunulan "akıllı olun, yoksa…" tarzındaki sözleşmede artık taraflar eşit değildir. Köpekleri arkasına alan, hatta önüne katan Napoleon bu sözleşmede egemen taraftır. Diğer hayvanlarla arasında güç dengesizliği söz konusudur, bu nedenle de sözleşme diğer hayvanlar açısından adil olmayan koşullar taşıdığından, adil olmayan sonuçlar doğurabilecektir.

3.9.7. Beşinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 46: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 28.	This arrangement would have worked well enough if it had not been for the disputes between Snowball and Napoleon.
Adıvar, 38-39.	Eğer Snowball ve Napoleon arasında anlaşmazlık olmasa idi bu vaziyet pekâlâ devam edecekti.
Özdenören, 32.	Snowball ve Napoleon arasında kavgalar, münakaşalar olmasaydı bu düzen pekâlâ yürüyecekti.
Moralı, 43.	Snowball ve Napoleon arasındaki kavgalar olmasa bu düzen pekâlâ uygulanabilirdi.
Okyay, 44.	Aslında pek de kötü bir düzenleme değildi bu. Yani, eğer Kartopu ile Napolyon arasındaki anlaşmazlık olmasa, işler pekalâ da yolunda gidecekti.
Demir, 42.	Domuzların karar alma işlemini yavaşlatan Napoleon – Snowball sürtüşmesi olmasa oylama işlemi daha kolay sonuca erdirilebilirdi.
Üster, 62.	Hemen her konuda takışan Snowball ve Napoleon arasında ikide bir hırgür çıkmasa, bu düzen pek güzel işleyecekti.
Dévil, 19.	Ce système n'eût pas fonctionné plus mal qu'un autre sans éternelles disputes entre César et Snowball.
Simon, 55.	Ce système eût assez bien fonctionné sans les disputes qui opposaient César à Snowball.
Quéval, 55.	Cette méthode aurait assez bien fait l'affaire sans les discussions entre Boule de Neige et Napoléon.

Özgün metinde, çiftlikle ilgili kararları domuzların alacağı ancak alınan kararların hayvanların oy çokluğu ile onaylanması durumundan "bu düzenleme" ya da "bu düzen" anlamında "this arrangement" olarak söz edilmektedir. Adıvar bunu "bu vaziyet", Okyay "işler", Dévil ve Simon "sistem" ve Quéval "yöntem" olarak aktararak "anlamın kaydırılması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar.

Snowball ve Napoleon'un arasındaki münakaşalar, Adıvar ve Okyay tarafından "Napoleon ve Snowball arasındaki anlaşmazlık" olarak aktarılmış ve sanki bu durum somut ya da tek konu ile sınırlıymış gibi bir anlama neden olunarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Özdenören ise "*disputes*" sözcüğünü "kavgalar, münakaşalar" şeklinde iki sözcükle açımlayarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir.

Demir çevirisindeki Napoleon-Snowball sürtüşmesinin karar alma işlemini yavaşlattığına ilişkin aktarımın özgün metinle hiçbir ilintisi yoktur. Özgün metinde, çiftlik meselelerine ilişkin kararları domuzların alacağı ancak bu kararların çoğunluk tarafında onaylanması gerektiği ve eğer Snowball ve Napoleon arasındaki münakaşalar olmasa bu düzenin pekala yürüyeceğinden söz edilmektedir. Özgün metin ve çeviri metin arasında ilinti bulunmadığından, Demir'in çevirisi "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Üster, yukarıdaki verilen tümcesinde, özgün metinde bir sonraki tümcenin içeriğinin bir bölümünü eksik yorumlayarak "hemen her konuda takışan Snowball ve Napoleon" şeklinde aktarmıştır. Bu konuya bir sonraki örnekte değinilecektir. Üster, bunun yanı sıra yine özgün metinde olmayan bir eklemeyle, Snowball ve Napoleon arasında "ikide bir" hırgür çıktığını ifade ederek yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir. Aynı eğilim, César ve Snowball arasındaki münakaşalar için metnine "ebedi" nitelemesini ekleyen Dévil çevirisi için de geçerlidir.

Orwell'in "münakaşa, çekişme" gibi anlamlar taşıyan "*disputes*" sözcüğüne karşılık olarak, Fransızcada aynı sözcüğün bulunmasına karşın Quéval daha çok "tartışma konuşma, müzakere" gibi anlamlar taşıyan "*discussions*" sözcüğünü kullanmıştır. *"Dispute"* sözcüğünde yer alan anlaşmazlık anlamı "*discussion*" sözcüğünde eksik kaldığından bu kullanım ile "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Simon "César ve Snowball'u karşı karşıya bırakan" münakaşalardan, Dévil ise César ve Snowball'un arasındaki tartışmalar olmasa "bu sistemin bir başkasından daha kötü işlemeyeceğinden" söz ederek, özgün metindeki anlama ilişkin aşırı bir yorum sunduğundan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 47: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 28.	These two disagreed at every point where disagreement was possible.
Adıvar, 39.	İtiraz imkânı bulunan her noktada birbirlerine karşı geliyorlardı.
Özdenören, 32.	Bu ikisi anlaşmazlığın mümkün olduğu her noktada anlaşamıyordu.
Moralı, 43.	Bu ikisi zıtlaşmanın mümkün olduğu her noktada birbirlerine karşı geliyorlardı.
Okyay, 44.	Ne var ki, bu ikisi anlaşmazlığın mümkün olduğu her yerde birbirleriyle anlaşmazlık halindeydi.
Demir, 42.	-
Üster, 62.	-
Dévil, 19.	Ces deux-là étaient en désaccord sur tous les points où le désaccord était possible.
Simon, 55.	Mais ces deux-là étaient en désaccord sur tous les points susceptibles de soulever contestation, […].
Quéval, 55.	[…] mais tout sujet prêtant à contestation les opposait.

Özgün metinde "bu ikisi" şeklinde yer alan özne Adıvar çevirisinde atlanmıştır. Örnek tümce ile bir öncesindeki tümce (Eğer Snowball ve Napoleon arasında anlaşmazlık olmasa idi bu vaziyet pekâlâ devam edecekti) arasında ortak özne kullanımı da mümkün olmadığından, örnek tümcedeki özne belirsizliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu sonucunda "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Okyay "ne var ki", Simon ve Quéval ise "ama" bağlaçlarını tümcelerinin başına eklemişler ve özgün metinde olmayan bu ilavelerle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır zira "ne var ki" "ama" vb. ifadeler, kendilerinden önce söylenenle, kendilerinden sonra söyleneceklerin arasında bir tür karşıtlık, aykırılık ya da uyumsuzluk olduğunu vurgulamada kullanılır. Bu ifadelere özgün metinde yer verilmediğinden, çeviri metinlerdeki kullanımları bir sonra söylenecekler için bir çeşit ipucu niteliğini taşımaktadır.

Sırasıyla bakıldığında Üster'in bu tümceye yer vermediği görülmektedir. Ancak Üster, bu tümceyi "hemen hemen her konuda takışan Snowball ve Napoleon" ifadesiyle kısmen bir önceki tümceye aktararak "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır, çünkü "hemen hemen" belirsiz bir ifadedir, "anlaşmanın mümkün olduğu her konuda" ifadesindeki kesinlik "hemen hemen" ifadesinde bulunmamaktadır. Demir ise çevirinde bu tümceye hiç yer vermemekle "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymaktadır.

Örnek 48: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 28.	If one of them suggested sowing a bigger acreage with barley, the other was certain to demand a bigger acreage of oats,
Adıvar, 39.	Meselâ, biri, arpa ekimi sahasını büyütmek iyi olacağını söylerse, öteki mutlak yulaf ekim sahasını genişletmek istiyor;
Özdenören, 32.	Meselâ, biri, arpa ekimi sahasını büyütmenin iyi olacağını söylerse, öteki mutlak yulaf ekimi sahasının genişletilmesinin zarurî olduğunu iddia ediyordu;
Moralı, 43.	Biri arpa tarlasının genişletilmesini önerse, öteki hemen yulaf tarlası büyütülmelidir derdi.
Okyay, 44.	Birisi daha büyük bir alana arpa ekmekten dem vursa, öteki hemen daha büyük bir alana yulaf ekilmesini istiyordu.
Demir, 42.	Ancak biri arpa tarlasının genişletilmesini önerse, diğeri tersini reddeder, "yulaf tarlası büyütülmelidir" derdi.
Üster, 62.	Biri arpa ekilen alanın genişletilmesini önerecek olsa, öbürü yulaf ekilen alanın genişletilmesi gerektiğini savunmaya kalkıyor, […]
Dévil, 19.	L'un d'eux suggérait-il de consacrer une superficie plus importante à l'ensemencement de l'orge, l'autre ne manquait pas d'insister pour qu'on développât la production de l'avoine ;
Simon, 55.	L'un d'eux proposait-il qu'on ensemençât d'orge une plus grande partie des terres, que l'autre ne manquait pas d'exiger qu'il en fût de même pour l'avoine.
Quéval, 55.	L'un proposait-il une ensemencement d'orge sur une plus grande superficie : l'autre, immanquablement, plaidait pour l'avoine.

Adıvar ve Özdenören özgün metinde bulunmayan "mesela" sözcüğünü çevirilerine ekleyerek, daha önce verilen bilginin örnekle açıklanacağını vurgulayarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmuşlardır. Orwell'in "önermek" şeklindeki ifadesini Okyay "dem vurmak" olarak aktarıp "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur, çünkü "söz etmek" ya da "konu açmak" gibi anlamları olan "dem vurmak" ifadesi, "önermek" ifadesinin yanında hafif kalmaktadır.

Özgün metinde "biri daha büyük bir alana arpa ekmeyi önerse, diğerinin yulaf için daha büyük bir alan talep edeceği kesindi" şeklindeki ifadesinin ikinci bölümünü Adıvar ve Özdenören "diğeri mutlak yulaf ekim sahasını genişletmek istiyor", Moralı "öteki hemen yulaf tarlası büyütülmelidir derdi", Demir " 'yulaf tarlası büyütülmelidir" derdi", Queval "mutlaka yulaftan yana tavır koyardı" şeklindeki aktarımlarıyla "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar, çünkü özgün metinin kimi öğelerinin yanı sıra aynı zamanda önem arz eden "talep etmek" ifadesi bu çevirilerde kullanılmamıştır. Dévil ise "diğeri yulaf üretimini arttırmak için ısrar etmekten geri kalmıyordu" şeklindeki aktarımıyla "anlamın bozulması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadır. "Israr etmek", "direnmek" ya da "üstelemek" anlamını taşımaktadır. Ancak "talep etmek", hak görülen bir şey için istem ifade etmektir. Bu nedenle bu iki ifade birbirlerinden oldukça farklıdır. Yine bu

bölümdeki yükleme "*ne pas manquer*" / "geri kalmamak" ifadesini ekleyen Quéval ve Simon, ek vurgu oluşturduklarından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar.

Öte yandan Özdenören, Adıvar çevirisinde yer alan "biri, arpa ekimi sahasını büyütmek iyi olacağını söylerse" şeklindeki anlatım bozukluğunu kendi çevirisinde düzeltmiş ancak özgün metinde bulunmayan "zaruri" sözcüğünü çevirisinde kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra Özdenören, özgün metinde "talep etmek" anlamında kullanılan "*demand*" sözcüğünü "iddia etmek", Üster "savunmaya kalkmak", Quéval de "savunmak" ya da "bir şeyden yana olmak" anlamlarını taşıyan "*plaider*" fiiliyle aktarıp "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Moralı ve Okyay ise, özgün metinde bulunmayan "hemen" belirtecini çevirilerine ekleyerek "çabucak" ek anlamı oluşturmuş ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Demir'in "ancak biri arpa tarlasın genişletilmesini önerse, diğeri tersini reddeder, 'yulaf tarlası büyütülmelidir' derdi" şeklindeki çevirisinde yer alan "tersini reddetmek" ifadesi, gerek tek başına, gerekse tüm tümce ile bir arada ele alındığında anlamdan yoksun bir sözcedir çünkü bir şeyin tersini reddetmek o şeyi kabul etmek anlamını taşıyabilir. Öte yandan arpa tarlasını genişletmenin tersi, yulaf tarlasını büyütmek değildir. Bu anlamda Demir'in bu kullanımı, "anlamın parçalanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Yine özgün metinde "biri daha büyük bir alana arpa ekmeyi önerse" ifadesine karşılık olarak Dével'in "arpa ekimine daha önemli bir yer ayırmak", Simon'un "toprakların daha büyük bir bölümüne arpa ekilmesi" şeklindeki çevirileri "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Örnek 49: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 30.	"Vote for Snowball and the three-day week" / "Vote for Napoleon and the full manger"
Adıvar, 42.	"Haftada üç gün işe ve Snowball'a rey verin." /"Napoleon'a ve bol yemek için rey verin".
Özdenören, 34.	"Haftada üç gün iş için Snowball'a rey verin" / "Bol yemek için Napoleon'a rey verin"
Moralı, 45.	"Snowball'a ve haftada üç gün için oy verin" / "Napoleon ve dolu yemlik için oy verin"
Okyay, 47.	"Kartopu'na ve üç-günlük çalışma haftasına oy ver" / "Napoleon ve ağzına kadar dolu yemliklere oy ver"
Demir, 45.	"Snowball ve haftada sadece üç gün için oy verin" / "Napoleon ve dolu yemlik için oy verin"

Üster, 65.	"Oyunuzu Snowball'a atın, haftada üç gün çalışın" / "Oyunuzu Napoléon'a atın, hiç aç kalmayın" /
Dévil, 20.	"Votez pour Snowball et la semaine de trois jours" / "Votez pour César et votre mangeoire pleine"
Simon, 59.	"Votez pour Snowball et la semaine de trois jours" / "Votez pour César et la mangeoire pleine"
Quéval, 59.	"Votez pour Boule de Neige et la semaine de trois jours" / "Votez pour Napoléon et la mangeoire pleine"

Orwell'in "Snowball'a ve üç güne oy verin" ifadesine karşılık olarak Adıvar'ın kullandığı "Haftada üç gün işe ve Snowball'a rey verin" karşılığında üç gün iş vurgusu Snowball'un önüne alınmakta ve vurgu değişikliğinden dolayı "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Aynı eğilim aynı nedenle Özdenören çevirisi için de geçerlidir. Öte yandan, özgün metinde yer almayıp Demir çevirisinde yer verilen "sadece" sözcüğü ek vurgu oluşturmakta ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Orwell'in "dolu yemlik" olarak kullandığı ifade Adıvar ve Özdenören çevirilerinde "bol yemek" olarak açıklandığından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Aynı eğilim, yemliğin "ağzına kadar" dolu olduğu ifade edilen Okyay çevirisi ile hayvanların oylarını Napoleon'a vermeleri halinde "hiç aç kalmayacaklarını" açıklayan Üster çevirisi için de geçerlidir. Dévil ise, "dolu yemlik" yerine "dolu yemliğiniz" ifadesini kullanarak yemliğin hayvanlara ait olduğu şeklinde özgün metinde olmayan bir vurgu oluşturarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Örnek 50: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 30.	Windmill or no windmill, he said, life would go on as it had always gone on – that is, badly.
Adıvar, 42.	Yeldeğirmeni olsun olmasın hayat olduğu gibi, yani fena devam edecek, diyordu.
Özdenören, 34.	Yeldeğirmeni olsun olmasın, diyordu, hayat her zamanki gibi devam edecek, yani berbat bir şekilde.
Moralı, 45-46.	Değirmen olsun olmasın, hayat her zamanki gibi sürüp gidecek – yani fena gidecek diyordu.
Okyay, 47.	Yeldeğirmeni ister olsun ister olmasın, diyordu, hayat şimdiye kadar nasıl sürdüyse, yine öylesine sürüp gidecek – yani berbat bir şekilde.
Demir, 45.	"Değirmenle ya da değirmensiz, hayat her zamanki gibi devam edecek, yani kötü bir şekilde" diyordu.
Üster, 65.	"Yel değirmeni olsa da, olmasa da, şu kötü hayatımızda değişen bir şey olmayacak" diyordu.
Dévil, 20.	"Moulin ou pas moulin, disait-il, la vie continuerait à aller comme par le passé… autrement dit, mal."
Simon, 59.	"Avec ou sans moulain, dit-il, la vie n'en continuera pas moins à se passer comme devant - c'est à dire, aussi mal."
Quéval, 59.	Moulin à vent ou pas, disait-il, la vie continuera pareil – mal, par conséquent."

Orwell'in "yel değirmeni olsun ya da olmasın" dedikten sonra duraklama olarak kullandığı "dedi" ifadesinin yeri Adıvar, Moralı, Demir ve Üster çevirilerinde değiştirilmiş, böylelikle Benjamin'in yaşam felsefesini yansıtan bu sözlerde vurgu değiştirilerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturulmuştur.

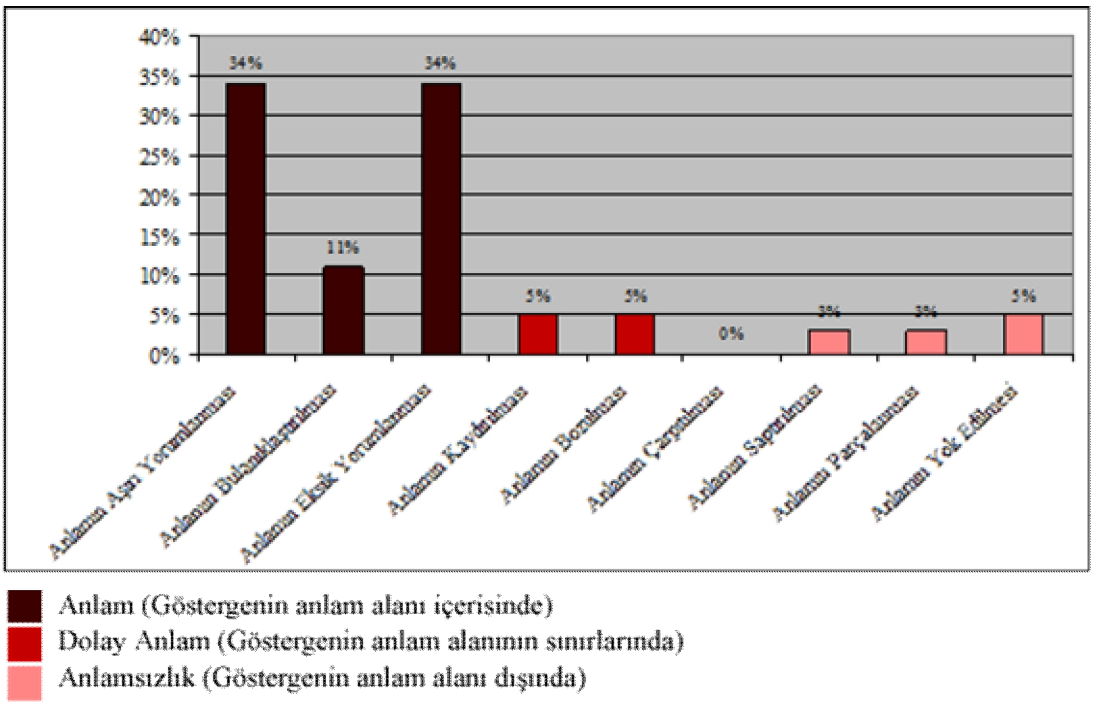
Orwell'in "yel değirmeni"ni "değirmen" olarak aktaran Moralı, Demir, Dévil ve Simon ise özgün metinde açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlamı bulanık, belirsiz hale getirerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 51: Beşinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 32.	[…] and was seen no more.
Adıvar, 44.	[…] ve bir daha göze görünmedi.
Özdenören, 36.	[…] ve bir daha da göze görünmedi.
Moralı, 48.	[…] bir daha görünmedi.
Okyay, 49.	Bir daha da görülmedi.
Demir,47.	[…] ve gözden kayboldu.
Üster, 67.	Bir daha da Snowball'u gören olmadı.
Dévil, 21.	il a disparu.
Simon, 62.	[…] et disparaît aux yeux de tous
Quéval, 61.	[…] personne ne lui avait encore entendu pousser.

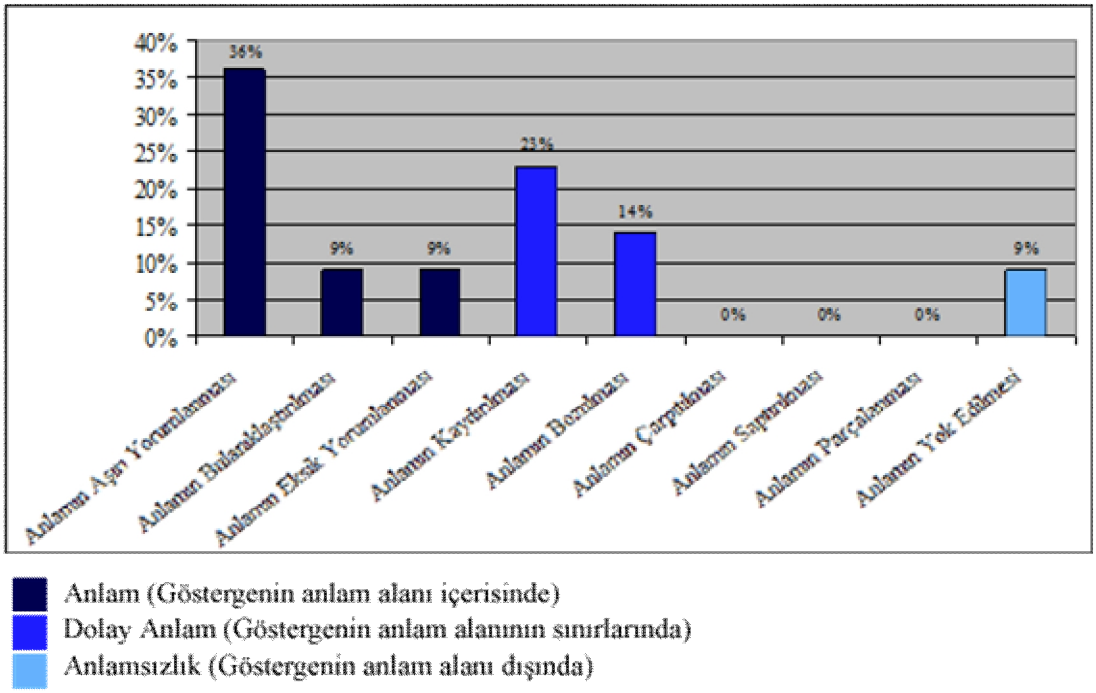
Demir, Dévil ve Simon çevirilerinde Snowball'un gözden kaybolduğu söylenmekte ancak onu bir daha gören olmadığı bilgisi atlandığından "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Quéval ise, "bir daha hiç kimse ortaya çıktığını duymamıştı" şeklindeki ifadesiyle "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymaktadır.

Tablo 22: Beşinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

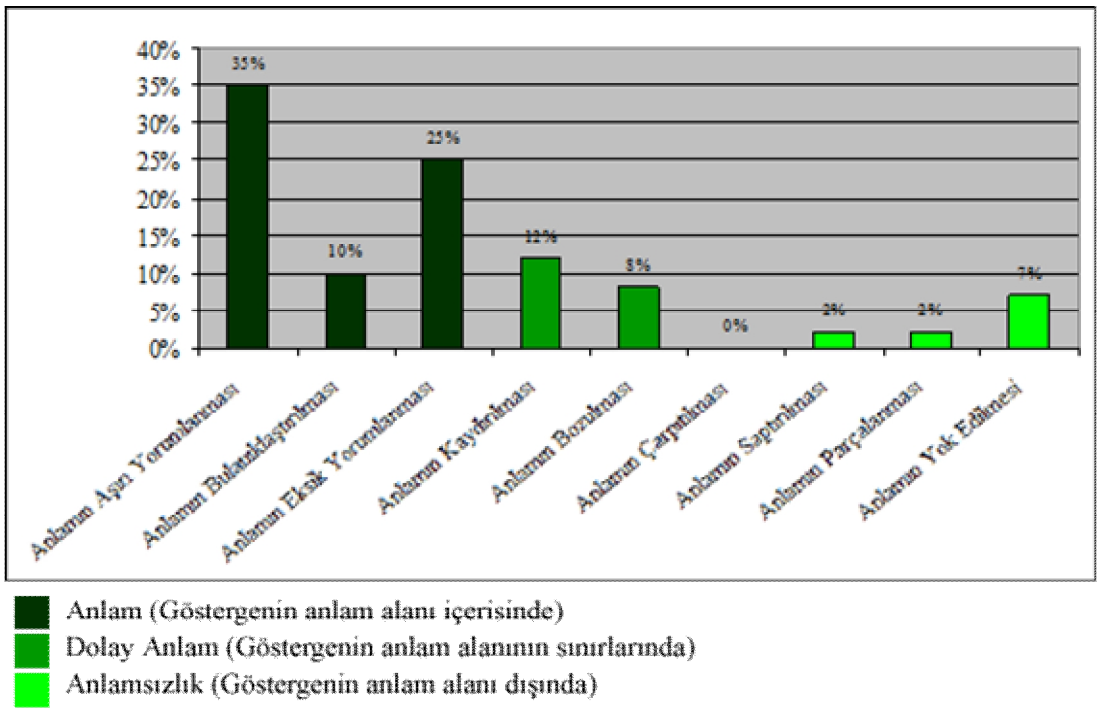
Beşinci kesitte Türkçe çevirilerde en çok iki rastlanan eğilim eşit yüzde ile "anlamın aşırı yorumlanması" ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimidir. Bu iki eğilim, şimdiye kadar incelenen kesitlerde genellikle en çok rastlanan eğilimler arasında yer almışlardır. Bir sonraki sırada ise "anlamın bulanıklaştırılası" eğilimi gelmektedir. Bu eğilimlerin üçü de göstergenin anlam alanı içerisinde bulunmaktadır. Sonrasında sıralamada "anlamın kaydırılması", "anlamın bozulması" ve "anlamın yok edilmesi" "eğilimleri aynı yüzdelik ile yer almaktadır. "Anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine de aynı düşük yüzdede rastlanırken, bu kesitte incelenen Türkçe çevirilerde "anlamın çarpıtılması" eğilimi hiç gözlemlenmemektedir.

Tablo 23: Beşinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Beşinci kesitte Fransızca çevirilerde de en çok rastlanan eğilim "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimidir. Bu eğilim, şimdiye kadar incelenen kesitlerin tümünde Fransızca çevirilerde en yüksek yüzdelikle yer almış, yalnızca özel ad çevirilerinde saptanan eğilimler dağılımında ikinci sıraya yerleşmiştir. Bu eğilimi ikinci sırada "anlamın kaydırılması" eğilimi izlemektedir. Üçüncü sırada bulunan "anlamın bozulması" eğiliminden sonra, "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimlerine aynı oranda rastlanmaktadır. Bu kesitte incelenen Fransızca çevirilerde "anlamın çarpıtılması", anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine hiç rastlanmamaktadır.

Tablo 24: Beşinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlerin ortak dağılımına bakıldığında ilk sırada yer alan "anlamın aşırı yorumlanması" eğiliminin şimdiye kadar incelenen kesitlerin tümünde genellikle en yüksek yüzdelikle yer almış, yalnızca özel ad çevirilerinde saptanan eğilimler dağılımı ile dördüncü kesit dağılımında ikinci sıraya yerleşmiştir. Bu eğilimi farklı yüzdelerle sırasıyla "anlamın eksik yorumlanması", "anlamın kaydırılması", "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın bozulması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri izlenmektedir. Öte yandan, kesitler ilerledikçe hiç rastlanmayan ya da ender olarak rastlanan eğilimler konusunda da kesitler arasında bir uyarlık olduğu belirginlik kazanmakta ve giderek genellenebilir hale yaklaşmaktadır. Beşinci kesitte "anlamın saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri en düşük yüzde ile rastlanan eğilimler iken, "anlamın çarpıtılması" eğilimine de hiç rastlanmamıştır. Bu eğilimler beşinci kesite kadar olan bölümde genellikle en az rastlanan eğilimler arasında yer almışlardır.

3.10. Altıncı Kesit

Cujus est potentia, ejus est actum[779]

Altıncı kesit, beşinci kesitin sonunda Snowball'un çiftlikten kovalanması sonucunda hayvanların durumunu anlatan *"silent and terrified, the animals crept back into the barn"*[780] / *"hayvanlar suspus olup dehşet içinde ahıra girdiler"* tümcesiyle başlamakta ve Napoleon'un *"I pronunce the death sentence upon Snowball. 'Animal Hero, Second Class', and half a bushel of apples to any animals who brings him to justice. A full bushel to anyone who captures him alive!"*[781] / *"Snowball'u ölüm cezasına çarptırıyorum. Ona hak ettiği cezayı verene 'İkinci Sınıf Hayvan Kahraman Nişanı' ve yarım kile elma. Diri yakalayana bir kile elma"* sözleriyle son bulmaktadır. Bir önceki kesitin sonuna kadar Napoleon ile eşit konumda olan, hatta birçok taraftarı bulunan Snowball'un beşinci kesit ile altıncı kesit arasında hızlıca gelişen birçok olaydan sonra açıkça ölüme mahkum edilmesi, rekabet ortamının ortadan kalkarak tek önder egemenliğinin başlamasıyla dengelerin nasıl değişebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

3.10.1. Altıncı Kesitin Fabl Olarak Okunması

Snowball'un çiftlikten kovulma planı başarıyla sonuçlandırılır sonuçlandırılmaz Napoleon tek önder olarak icraatına başlamaktadır. Öncelikle, Napoleon artık yalnız değildir, yanında dokuz devasa köpek vardır ve Napoleon'dan başka kimseyi tanımamaktadırlar. Orwell, Napoleon'un köpeklerini Jones'un köpeklerine benzetmektedir. Jones'un köpeklerinin ona kuyruk sallaması gibi, dokuz köpek de Napoleon'a kuyruk sallamaktadırlar. Böylelikle Jones ile Napoleon arasında bir benzerlik kurulmaktadır: Her ikisinin de köpekleri vardır çünkü iktidarda kalmak ve gücü elinde bulundurmaya devam edebilmek için önderlerin kendilerine kayıtsız şartsız bağlı görev adamlarına gereksinimleri vardır. Bu görev adamları hiçbir şeyi sorgulamamalı ve hiçbir koşulda önder dışındaki herhangi birinin çıkarını gözetmemeli, adaleti yalnızca önder için işleyen bir düzenek olarak görmeli ve önder için gözünü kırpmadan he şeyi yapabilir olmalıdır.

---

[779] *Kimin iktidarı varsa o faaliyete geçer.*
Yöndemli, **age,** 44.
[780] Orwell, 1997, 32.
[781] **age,** 43.

Napoleon tarafından hem savunma, hem saldırı aracı olarak kullanılan köpekler, Napoleon'un diğer hayvanlarla mesafesini korumasına da yardımcı olmaktadırlar. Snowball kovalandıktan sonra ilk konuşmasını yapmak üzere platforma tırmanan Napoleon'un peşinde yine köpekleri vardır. Öte yandan, Napoleon'un bu konuşmayı platformdan yapıyor olması da rastlantısal değildir. Napoleon, Old Major tarafından kullanılan bu platformdan hayvanlara hitap ederek, öncelikle kendisini Old Major ile özdeşleştirmektedir çünkü *Hayvanizm*'in tüm altyapısı Old Major'ın öğretileriyle şekillenmiştir. Bu anlamda, Napoleon Old Major'ın platformunu kullanarak bir yandan onun saygınlığından kendine pay çıkarırken, diğer yandan da platform yüksekte olduğundan hayvanlara tepeden bakabilme olanağına sahip olmaktadır. Bu durum, hayvanlar arasındaki eşitsizliği ortaya koyması açısından önemlidir.

Napoleon'un ilk icraatı, Pazar toplantılarını ortadan kaldırmaktır. Çiftlikle ilgili bütün sorunlar, domuzlardan oluşan ve Napoleon'un başkanlığında çalışacak bir komite tarafından yürütülecektir. Öncelikle Old Major'ın öğretilerine, sonra *Hayvanizm* ve *Yedi Emir*'in hükümlerine aykırı olan bu durum, Napoleon'un rakibinden kurtulur kurtulmaz tek adamlığını ilan ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Hayvanlar, artık Pazar günleri *İngiltere'nin Hayvanları*'nı söylemek ve o hafta için verilecek emirleri almak üzere toplanacaklardır. Bu durum, hayvanların artık domuzların vereceği emirler doğrultusunda hareket edeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu kesit, daha önce söylenmeden yapılan şeylerin, artık açık açık söylenmeye başlanması açısından da önem taşımaktadır. Tek adam olmak, Napoleon'u son derece cüretkar hale getirmiştir ya da önceden gizli tutmak zorunda olduğu cüretkarlığını ortaya çıkarmıştır. Artık Napoleon'un çekindiği ya da kaçındığı hiçbir şey kalmamıştır.

Hayvanlar bu durumdan tedirgin olsalar da söyleyecek bir şey bulamazlar. Ancak dört genç domuz hoşnutsuz olduklarını belirtir. Bu noktada, Boxer da dahil olmak üzere hiçbir hayvanın tepki koymadığı bir durum karşısında ses yükseltenlerin hem genç, hem de domuz olmaları üzerinde durulmaya değer bir noktadır. Öncelikle diğer hayvanların rahatsız olmalarına rağmen karşı çıkmak için doğru gerekçeleri bulamamalarına karşın, genç domuzlar tepki vermektedir zira domuzlar hayvanların en akıllılarıdır ve neye karşı çıktıklarını bilecek durumda oldukları varsayılabilir.

Öte yandan karşı çıkanların genç olması, genel anlamda gençlerin karşı çıkmaya eğilimli bir yönlerinin olması ve haksızlığa uğradıklarını, eşitlikçi olmayan muamele gördüklerini ya da kısıtlandıklarını düşündüklerinde sessiz kalamamaları ile

açıklanabilir. Tüm bunların yanı sıra, gençlerin yaşam deneyimleri daha sınırlı olduğu için davranışlarının sonuçları konusunda her zaman yeterli öngörüye sahip olmayabilmekte, bu nedenle içlerinden geldiği gibi davranmaktadırlar. Ancak genç domuzlar her ne kadar yürekli olsalar da, Napoleon'un köpeklerinin hırlamaları karşısında susup oturmak durumunda kalırlar çünkü aksi takdirde köpeklerin uygulayacağı güç, hem kontrolsüz hem de orantısız güç olacaktır. Domuzlar akıllıdır ve aklı olan köpeklerden korkmalıdır zira bir miktar korku, kimi zaman hayatta kalmanın garantisi olabilmektedir.

Squealer, hayvanlara "demir disiplin"den söz etmektedir. Disiplin sözcüğü sözlükte "bir topluluğun yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, düzence, düzen bağı, zapturapt" ve "kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü"[782] olarak açıklanmaktadır. Ancak çiftlikte disiplin her iki anlamıyla da tek yönlü olarak, yani yalnızca domuzların dışında kalan hayvanlar için işlemektedir. Topluluğun yasalarına, düzenle ilgili yazılı ve yazısız kurallarına uyması gerekenler domuzlar dışında kalan hayvanlardır. Buna karşılık, *Hayvanizm* Old Major'ın öğretilerinden yola çıkarak kendileri oluşturmalarına ve *Hayvanizm*'den de *Yedi Emir*'i ortaya çıkarmalarına karşın, bunlara aykırı davranan yine domuzlardır. Sıkı düzen diğer hayvanlar için işlemektedir, zapturapt altında olanlar da yine diğer hayvanlardır. Domuzlar, topluluk için belirledikleri genel düşünce ve davranışlara diğer hayvanların uymasını sağlamak için önlemler almakta ancak kendilerini bunun dışında tutmayı da bilmektedirler. Bu kesitte Napoleon çiftliğin Old Major'ın toplantısından bu yana belirlenmiş sözlü ve yazılı kurallarına karşı davranarak komşu çiftliklerle alışveriş yapmaya karar vermekte, böylelikle bir yandan insanlara benzememek, ticarete bulaşmamak, paraya dokunmamak, yatakta yatmamak gibi kurallara ve iki ayak üzerinde yürüyen herkesin düşman olduğu esasına aykırı hareket etmektedir.

Snowball'un yel değirmeni planlarını çizdiği barakanın kapısı kilitlenmiştir. Metinde bu bilginin verildiği tümcede edilgen yapı kullanılmıştır, dolayısıyla barakayı kimin kilitlediği belli değildir ancak amacı açık olmayan hamlelerin yalnızca domuzlardan

[782]Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "disiplin", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option =com _gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54c68880182544.00918363 [26.01.2015].

geldiği dikkate alınacak olursa, bu durumun da domuzların işi olabileceği düşünülebilir.

Old Major'ın kafatasının gömüldüğü yerden çıkarılarak bayrak direğinin dibindeki bir kütüğün üzerine yerleştirilmesi ve hayvanların Pazar sabahları bayrağın çekilmesinden sonra sıra olup kafatasının önünden geçmek zorunda bırakılmaları, aynen platformu kullanarak yapmaya çalıştığında olduğu gibi, Napoleon'un ölmüş Old Major üzerinden kendine pay çıkarmak istemesiyle ilgilidir. Hızla yükselen Napoleon, Old Major'ın ölüsüne sahip çıkarak onun saygınlığından yararlanmayı ve böylece saygın bir ölüden güç alarak bir adım daha yükselmeyi hesaplamaktadır. Hayvanlar Old Major'ı saymaktadır, Napoleon da (belli bir amaca yönelik de olsa) Old Major'ı saymaktadır, böylelikle Napoleon hayvanlarla kendi arasında ortak bir payda yaratmayı başarmakta ve bu durumu örtük de olsa bir propaganda malzemesine dönüştürmektedir. Öte yandan, Old Major'ın bu şekilde ilahlaştırılıyor olmasının, ileride başka ilahlaştırmaların kanıksanmasını sağlayabileceği de olasıdır.

Bu kesitte artık hayvanların eskisi gibi bir arada oturmadıklarından söz edilmektedir. Çiftlikte her durum domuzların kurgusu ile gerçekleştiğine göre, bu durum da rastlantısal olmamalıdır. Napoleon platformun ön tarafında Minimus adında şarkı besteleyip şiir yazan bir domuzla birlikte oturmakta, köpekler onların çevresinde çember oluşturmakta ve diğer domuzlar da platformun arkasında oturmaktadır. Napoleon'un Minimus ile ne işi olduğu bu kesitte açıklanmamaktadır. Platformun önünde yer alması Napoleon'un en önde gelen hayvan olduğunu göstermektedir. Diğer domuzlar ise, Napoleon kadar ayrıcalıklı olmasalar da, yine de samanlıkta oturan hayvanlara göre yüksekte kalmakta ve böylece ayrıcalıklı konumları belirginlik kazanmaktadır. Köpeklerin konumu ise bellidir zira her önder yer aldığı her tür toplulukta güvenlik güçlerinin koruması altında bulunur. Köpeklerin platformda yer almaları, görev icabıdır. Öte yandan, kimi görevler de kişileri diğerlerine göre ayrıcalıklı kılar. Köpekler diğer domuzlar gibi beyinlerini kullanmalarını gerektiren bir görevde bulunmamakla birlikte, öndere en yakın olan ve onunla her an iletişim kurabilen bir konumdadırlar ve bu durum onları ister istemez ayrıcalıklı kılmaktadır.

Hayvanlar *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısını söylemek için bir araya gelmektedirler. Öte yandan kimi zaman bir araya gelmelerinin, kimi zaman ise ayrı olmalarının domuzların işine geldiği düşünülebilir. *İngiltere'nin Hayvanları*'nın söylenmesi

topluluğu bir arada tutmanın ve böylelikle ortak amaç için çalışmalarını sağlamanın bir yoludur. Bunun yanı sıra, hayvanları gerekmedikçe bir arada tutmamak da izlenebilecek önemli bir stratejidir: Böylelikle hayvanlar arasında fazla bir iletişim olmayacak, kimse kendi akıl edemediklerini başkalarından duyamayacak, böylelikle olayların sorgulanması olasılığı azalacak ve hayvanların domuzlara karşı birleşip harekete geçmelerine pek olanak olmayacaktır. Tüm bunlara ek olarak, hayvanları çok çalıştırmak da onları bu tür düşüncelerden uzak tutmanın farklı bir yoludur çünkü hayvanlar köle gibi çalışmaktan etraflarındaki göstergeleri okumaya zaman bulamayacaklardır.

Napoleon'un yel değirmeninin yapılacağını ilan etmesi, Snowball'un yel değirmeni planlarını çizdiği barakayı kimin kilitlediği konusundaki bilinmezliği de aslında aydınlığa kavuşturmaktadır. Snowball'un çiftlikten kovalanmasının üzerine geçen üç hafta içinde domuzlardan oluşan bir komite Snowball'un projesi üzerinde gereken çalışmaları yapmıştır ve bunun bir sonucu olarak da şimdi Squealer, yel değirmeninin baştan beri Napoleon'un kendi fikri olduğunu ve asında hiçbir zaman yel değirmenine karşı olmadığını iddia etmektedir. Burada önemle dikkate alınması gereken bir nokta, Squealer'ın bu konuşmaları tüm hayvanlara hitaben değil de, akşam vakti özel olarak yaptığı görüşmelerde diğer hayvanlara aktarmasıdır. Bu yöntemle Squealer, toplu yapılan konuşmada kalabalıktan birilerinin mutlaka fark edebileceği olası mantık hatalarının saptanmasına engel olmaktadır. Bunun yanı sıra, bu yöntemle topluluktaki herhangi birinden bir itiraz gelmesi olasılığı da ortadan kaldırılmaktadır zira topluluğa hitap etmek bu anlamda çok risklidir. Birebir görüşmelerde itiraz konusu bulamayan ya da bulsalar bile ikili ilişkilerin etkisiyle itiraz etmeyen bireyler, bir topluluğun arkasına sığındıklarında ya da bir topluluğun gücünü arkalarına aldıklarında yalnızken yapmayacakları şeyleri yapabilirler, kaldı ki bu tür durumlarda bireyler kendi akıllarına gelmeyecek şeyleri başkalarından duyma olanağı bulmakta ve bu nedenle karşı çıkma olasılıkları artmaktadır.

Hayvanların yel değirmenini inşa etme uğruna köle gibi çalışmalarına rağmen, Napoleon artık Pazar günleri de çalışılacağını, çalışmanın isteğe bağlı olduğunu ancak çalışmak istemeyenlerin yiyecek miktarının yarıya indirileceğini açıklamaktadır. Bu kesitte Napoleon kuralları bir bir yıkmakta, her an biraz daha ileri gitmektedir çünkü Snowball gittiğinden beri hayvanlar üzerinde bir tür kanıksatma yöntemi denemiştir. Hayvanlar bir şeye alıştıkça, Napoleon bir adım daha ileri

gitmekte ve daha fazlasını istemekte, üstelik de almaktadır. Napoleon önderlik konumunu hedeflerken Snowball ile birlikte yola çıkmış ve onunla *Hayvanizm*'i oluşturmuş, sonrasında ondan kurtulmayı başarmış ve beyin takımı olarak yanında yer alan diğer domuzları da daima arka planda tutmayı bilmiştir. Öyle ki, beyin takımında olduğu ifade edilen ya da çeşitli komitelerde görev yapan domuzların adları bile yoktur, dolayısıyla Napoleon'a rakip olabilecek herhangi bir konumda değildirler. Adı telaffuz edilen domuzlardan Snowball çiftlikten kovalanmıştır, Squealer zaten Napoleon'un propaganda memurudur, Minimus ise yalnızca bir şair ve bestecidir, Napoleon ile aynı kulvarda değildir ancak belli ki onunla aynı gemide olacak ve ona hizmet edecektir zira Napoleon, dokuz köpek örneğinde olduğu gibi, hiçbir kimseyi boşu boşuna yanına almamaktadır.

Başlangıçta düzenin ve o düzenin başındaki önderin yararına olduğu düşünülüp uygulamaya koyulan kimi kararlar, zaman içinde koşulların değişmesiyle yeniden gözden geçirilmeye gereksinim duyabilir. *Yedi Emir* ve ona temel oluşturan diğer öğreti ve fikirler, gitgide Jones'a benzemekte olan Napoleon'un artık hiç işine gelmemektedir. Kurallar çiğnenmek için vardır ancak bunu alenen yapmak bir önder açısından dahi tehlikesiz değildir. Hukuki boşlukların yöneticiler tarafından kullanılması misali, Napoleon da *Yedi Emir*'in yazılı olduğu duvardaki boşlukları doldurmakta ve kuralları da kendi amaçlarına hizmet eder hale getirmektedir. Yatakta uyumak değil, "çarşaflı" yatakta uyumak yasaktır, hayvanlar insanlarla muhatap olmak durumunda değildir çünkü bu zorlu görevi Napoleon üstlenmektedir, alışveriş ya da para konusunda ise asla karar alınmamıştır. Böylelikle Napoleon gerçekleri tamamen ya da kısmen saptırarak, bilgilerin yalnızca işine gelen parçasını kullanarak ve olmayan gerçekler üreterek gücüne güç katmaktadır.

Son olarak, yel değirmeninin yıkılması ile uğranan hezimetin sorumluluğunu Snowball'a yükleyen Napoleon, yine önemli bir stratejiye imza atmaktadır. Napoleon bu noktada normal koşullar altında tüm hayvanları derin umutsuzluğa sürükleyebilecek ve yaşanılan olumsuzluğun bir yansıması olarak önderliği kaybetmesine kadar varabilecek bir durumu dönüştürmeyi başarmakta, bu olayı Snowball'un tamamen ortadan kaldırılması yönünde bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Bu nokta, Napoleon'un artık dur durak bilmediğini, hiçbir şeyle yetinmeyerek daima daha fazlasına ulaşma hırsına kapıldığını göstermesi açısından önemlidir.

3.10.2. Altıncı Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Sovyetler Birliği'nde yaşananlar ile kitapta anıştırılan olaylar aynı sırayı takip etmese de, altıncı kesitte Napoleon'un nihayet iktidarın tek sahibi olarak ortaya çıkması, Lenin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde Stalin'in Troçki ile giriştiği rekabette kazanan olarak önder konumuna yükselmesini anıştırmaktadır. Kitapta, Snowball çiftlikten kovalanmakta ve Napoleon eş zamanlı olarak iktidarı ele geçirmektedir. Sovyetler Birliğinde gelişen olaylarda ise, Lenin'den sonra Stalin Troçki'ye karşı kazanarak 1924 yılında önderliğe yükselmekte, Troçki'nin sürgüne gönderilmesi ise eşzamanlı olarak değil, 1927 yılında gerçekleşmekte, iki yıl sonra 1929 yılında ülkeden de kovulan Troçki 1940 yılında öldürülmektedir. Aslında Lenin, yazdığı vasiyetnamede Stalin'in önderlik için uygun olmadığını vurgulamış ancak olaylar yine de Stalin'in lehine gelişmiştir:

> "Lenin'in 23 Aralık ile 31 Aralık tarihleri arasında yazdırdığı notlardan ve 4 Ocak 1923 tarihli bir ekten oluşan *Vasiyetnamesi* parti içinde ortaya çıkacak bir bölünmeden duyduğu kaygıyı yansıtıyordu.
> […] Lenin notlarında kendinden sonra daha sonra kendisine halef olması söz konusu olabilecek iki önde gelen parti önderi, Troçki ve Stalin'i ele alıyor ve portrelerini çiziyordu. Lenin'e göre Troçki hiç kuşkusuz *Merkez Komitesi*'nin en yetenekli üyesiydi. Lenin'e göre Troçki aynı zamanda bireyciliği ön plana çıkaran ve parti disiplinine uymayı fazla önemsemeyen bir liderdi. Lenin'in Stalin hakkındaki yargısı ise daha farklıydı. 'Stalin yoldaş Genel Sekreter olduğundan beri elinde sınırsız yetkiler toplamış durumdadır' diyen Lenin 'onun bu gücünü her zaman aynı ılımlılıkla kullanacağından kuşku duyduğunu' belirtiyordu. […]
> 4 Ocak 1923'te Lenin 'vasiyetname'sine önceki notlarındaki dengeci sayılabilecek görüşleri aşan bir ek yaptı. Bu kez Stalin'i doğrudan hedef alan Lenin şöyle diyordu: 'Stalin çok kaba bir insandır ve… bu kusur bir Genel Sekreter'de hoşgörülemeyecek bir kusurdur. Bu nedenle yoldaşlarıma Stalin'i bu görevden uzaklaştırmanın ve yerine Stalin yoldaştan her bakımdan daha üstün olan, yani daha hoşgörülü, daha sadık, yoldaşlarına karşı daha saygılı ve düşünceli, daha az fevri, v.s. birini getirmenin yollarını aramalarını öneririm.' "[783]

Kendisinden sonra olacakları, hatta olayların Stalin ve Troçki arasında gelişeceğini öngören Lenin, son bir görev olarak bu şekilde toparladığı görüş ve uyarılarını yazılı hale getirmiş ve zamanı geldiğinde ortaya çıkarması için karısı Krupskaya'ya teslim etmiştir:

> "Mayıs 1924'de toplanması kararlaştırılan XIII. Parti Kongresi öncesi Krupskaya tarafından o ana kadar gizli tutulmuş olan *Vasiyet*'inin *Merkez Komitesi*'nde okunmuş olması Stalin'i çok zor duruma düşürdü. İstifa etmeyi öneren Stalin'i kurtaran Zinovyev ve Kamanev oldu ve Genel Sekreter güvenoyu almayı başardı."[784]

Napoleon da, beşinci kesit sonunda Snowball'un yaptığı konuşmalar sonucunda aleyhine dönen durumu, köpeklerin sayesinde lehine çevirmeyi başararak hem

[783] Aral ve diğ., "Tek Ülkede Sosyalizm", c.3, 705.
[784] **age,** 713.

iktidarın yegane sahibi olmakta, hem de Snowball'dan kurtulmaktadır. Napoleon'un ilk icraatı Pazar toplantılarının sonlandığını açıklamak ve artık çiftlikle ilgili tüm meselelerin "özel bir domuzlar komitesi" tarafından çözümleneceğini açıklamaktır. Sonradan Squealer hayvanlara aslında Napoleon'un eşitliğe inandığını, hayvanların kendi kararlarını kendilerinin vermelerinin Napoleon'u çok mutlu edeceğini anlatır ancak yanlış karar alırlarsa ne olacaktır? Bu noktada Squealer, gereken kararları hayvanların yerine domuzların alacak olmasını meşru bir zemine oturtmaya çalışmaktadır:

> "Komünistler 'parti dışındaki kütle'yi tembel, geveze, kavrayışı az, asırlarca kölelik yapmaktan budalalaşmış, partinin çobanları tarafından mütemadiyen teşvik edilerek mükemmel cemiyetin yolu üzerine getirilmiye muhtaç kimselerden mürekkep bir sürü gibi telâkki ederler. Avamdan adam kendisi için neyin iyi olduğunu kendisi tâyin edemez; çünkü o muhakkak ki, karnının dolu, sırtının pek olmasından ve fırsat bulunca tuğla sobanın yanında uyumaktan başka bir şey istemiyecektir. Bütün bunlara yeni seri beş yıllık plânların gerektirdiği sıkı çalışmayı ve nefis feragatini tercih etmiyecek derecede, bu adamın görüşü mahduttur."[785]

Öte yandan, yönetilenlerin iyi düşünmekten aciz kitleler olarak değerlendirilmeleri bir tek komünizmde ifadesini bulmuş bir düşünce de değildir. Demokraside de buna benzer tavırlar görmek olanak dışı değildir:

> "[…] demokrasinin iki işlevi var: Sağduyulu insanlardan oluşan seçilmişler sınıfı, düşünmek, planlamak anlamına gelen idari işleri yürütür ve ortak çıkarları anlarlar. Sonra şaşkın sürü gelir, onların da demokraside bir işlevi vardır. Onların işlevi, Lippmann'a[786] göre aktif katılımcı değil, 'seyirci' olmaktır. Ancak bundan başka işlevleri de vardır, çünkü bu bir demokrasidir. Arada sırada nüfuzlarını seçilmişler sınıfının bu ya da şu üyesine ödünç vermelerine izin verilmiştir. Diğer bir deyişle, 'sizin liderimiz olmanızı istiyoruz' ya da 'sizin liderimiz olmanızı istiyoruz' demelerine izin verilmiştir. Bunun nedeni devletin totaliter değil, demokratik olmasıdır. Bunun adı seçimdir. Ancak nüfuzlarını herhangi bir seçilmişler sınıfı üyesine ödünç verdikleri anda, tekrar geldikleri yere dönerek katılımcı değil, seyirci olmaya devam etmeleri beklenir onlardan. Bu, doğru şekilde işleyen demokrasilerde böyledir."[787]

Napoleon, açıklamaları yaparken Old Major'ın konuşmasını yaptığı platformu kullanarak hayvanlara yüksekten bakmaktadır. Hemen yanında bulundukları için aynı yüksek konumda konuşlanan köpekler ise, gerçek yaşamda etkin kişilerin hesabına çalıştıkları için, onların sahip olduğu olanaklardan yararlanan kişileri anıştırmaktadır. Öte yandan, bir öndere bu kadar yakın çalışan kişilere kimi ayrıcalıklar sunulması da çok şaşırtıcı değildir çünkü önder açısından gücü ele tutmak için, gücün ve ayrıcalıkların bir bölümünü çevredekilerle paylaşmak eski bir yöntemdir:

---

[785] Fischer, **age,** 46.
[786] Walter Lippmann, 1889-1974 yılları arasında yaşamış Amerikalı gazeteci yazar ve politika yorumcusu.
[787] Chomsky, 2013, 5.

> "Çeyrek asır müddetle bu teşkilat muhtelif isimler altında – Çeka, Gepeu, N.K.V.D. – imtiyazlı bir mevkide kalmıştır. Teşkilât memurları en iyi gıdaların, en iyi elbiselerin, en güzel arabaların ve en güzel dansözlerin kendilerine tahsis edilmesi imtiyazına sahiptiler. Teşkilâtın tahsisatı âdeta kusursuzdur."[788]

Old Major'ın kafatasının gömüldüğü yerden çıkarılarak bayrak direğinin dibindeki bir kütüğün üzerine yerleştirilmesi ve hayvanların Pazar sabahları bayrağın çekilmesinden sonra sıra olup kafatasının önünden geçmek zorunda bırakılmaları ise, Lenin mozolesine yapılan ziyaretleri anıştırmaktadır:

> "Moskova'da Kızıl Meydan'ındaki anıtkabirde Lenin nasıl ölmüşse, üzerindeki elbise ve son nefesinde aldığı tavırla, sol elinin parmakları uzanmış, sağ eli hafifçe yumruk gibi sıkılmış olarak, camdan bir muhafaza içinde uyur gibi yatıyor. Etrafında dört muhafız en ufak bir hareket göstermeden donmuşçasına nöbet tutmaktadır ve 50 yıldan beri haftanın muayyen günlerinde insanlar akın akın Lenin'in önünden geçerek ona saygılarının eksilmediği göstermeye mecburdurlar."[789]

Yine altıncı kesitte "özel bir domuzlar komitesi"nin yel değirmeni ile ilgili planların üzerinde çalıştığından söz edilmektedir. "Özel bir domuzlar komitesi" ile anıştırılan ise, "komünist partilerde en önemli karar alma komitesi"[790] olan Politbüro'dur. "İlk Sovyet Politbürosunda Lenin, Troçki, Stalin de bulunuyordu. Politbüro sonradan fraksiyonların ve iktidar kavgalarının yapıldığı kilit yer haline geldi. Stalin, Politbüroyu kendi iktidarını sürdürmek için parçalayarak kullandı".[791]

Metinde "özel domuz komiteleri" dışında kalan domuzların işlevleri hakkında fazla bir bilgi verilmemektedir. Adı bile telaffuz edilmeyen bu domuzlar, Sovyetler Birliği'nde Komünist Partisi üyelerini anıştırmaktadır. Metindeki domuzlar gibi, parti üyelerinin de çeşitli ayrıcalıklara sahiptirler ancak en büyük ayrıcalıkları da üyeliğe kabul edilmiş olmalarıdır:

> "Rusya'da komünist olmak Cizvit tarikatine girmek kadar zordur. Partinin kapısı, kabiliyetine güvenen her Rusa açıktır. Fakat bunların arasında yapılan eleme o kadar sıkıdır ki, Rusların ancak yüzde iki yahut üçü, partinin o kadar arzu duyulan kartını alabilirler."[792]

Bir önceki kesitte de değinildiği gibi yel değirmeni Sovyetler Birliği'nde Birinci Beş Yıllık Plan anıştırılmaktadır. Sovyetler Birliği'nde "ekonomik krizin yüzeysel olarak ertelendiği yılların ardından tüm toplum, ülkenin yapısal modernizasyonuna başlanması için aniden seferber edilmiştir."[793] Kitabın altıncı kesitinde de hayvanların köle gibi çalıştığından söz edilmektedir, kitapta da bir çeşit seferberlik söz konusudur, kaldı ki Napoleon yel değirmeninin yapılacağını ilan ettiğinde bunun çok sıkı

[788] Fischer, **age,** 14, 15.
[789] Rado **age,** 17.
[790] Yıldız, **age,** 239.
[791] **age,** 239.
[792] Fischer, **age,** 39.
[793] Öztürk ve diğ. "Sovyetler Birliği", c.11, 55.

çalışmak anlamına geldiğini ve ayrıca her birine düşen yiyecek miktarının azaltılmasının da gerekli olabileceğini söylemiştir. Kimi görüşlere göre Sovyetler Birliği'nde iktidarın vatandaşlardan beklentisi de daha çok iş çıkarmaları ancak daha az talepte bulunmalarıdır:

> "Hükûmetin içeride karşılaştığı başlıca mesele budur: Mümkün mertebe daha az yem vererek bir beygiri on sene daha yürütmek için ne yapmalı?
> Bunun için çok basit bir usul var: Niçin daha fazla yem verilemediğini beygire anlatmak! Diğer bir usul de şimdiki yem istihkakının çok iyi olduğuna, sahildeki tepelerde yem dolu bir çuvalın kendisini beklediğine beygiri ikna etmek… Parti her iki taktiği de kullanıyor."[794]

Burada sözü edilen propaganda ve algı yönetimidir. Altıncı kesitte de Napoleon'un açıklamalarından sonra Squealer diğer hayvanları ikna etmek için gereken konuşmaları yapmaktadır. Bu ikna çalışmalarında söylenecek şeyler seçilmekte, olayların bazı yönleri ön plana çıkarılırken bazı yönlerine hiç değinilmemekte ve böylelikle dil çeşitli sözcük oyunlarıyla belli amaçlara hizmet eden bir araç olarak kullanılmaktadır, ki Squealer'ın yaptığı konuşmalar genel anlamda propaganda ve algı yönetimine yönelik konuşmaların tümüne bir göndermedir.

Squealer'ın konuşmasının ikna edici olmasında, yanı başında "rastlantısal olarak" bulunan köpeklerin tehdit edici hırlamalarının da payı bulunmaktadır. Bu durum, N.K.V.D.'nin Sovyetler Birliği'ndeki "ikna edici" gücünü anıştırmaktadır: "Parti, eskiden dinî tarikatlerin yaptıkları gibi, adamlarını hemen her umumî hizmet şubesine yerleştirmiştir. Doğru akideyi yalnız o temsil etmektedir; ve engizisyonu olan gizli zabıta N.K.V.D. vasıtasiyle bütün itikatsızları merhametsizce takip eder."[795] Yetkileri çok geniştir:

> "Zabıtanın büyük bir salâhiyeti vardır. Stalin müstesna, herkes hakkında ölüm kararı vermeğe bile salâhiyetlidir, denilebilir. Dosyaları, muhaberatı, odaları, yahut mutfaktaki dolapları araştırabilir ve vatandaşların hususî hayatlarına karışmakta hiçbir mahsur görmez."[796]

Boxer'un kurduğu "Napoleon yoldaş söylüyorsa, doğrudur" tümcesi ile, "daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" şeklindeki kendi düsturları da Sovyetler Birliği'nde halkın Stalin'e gösterdiği bağlılığı anıştırmaktadır. Kimi görüşlere göre bu durum hem içten gelmekte, hem de bir şekilde dıştan desteklenmektedir. Öyle ki, "çoğunun şeflerine âdeta mistik bir imanı var. Bu imana sahip olmıyanlar […] ya susuyorlar, yahut siyasi zabıtanın mecburi iş kamplarından birine 'yeniden terbiye'ye gönderiliyorlar."[797] Sonuç olarak, metinde Boxer

[794] Fischer, **age,** 29-30.
[795] **age,** 38.
[796] **age,** 15.
[797] **age,** 21.

çalışacağını ve itaat edeceğini beyan etmektedir. Kimi görüşlere göre, Sovyetler Birliği'nde vatandaşlardan beklenen de tam olarak budur: "Körükörüne itaat, fevkalâde çalışmak"[798]:

> "Toplumu yöneten Marksist-Leninist felsefe, bu felsefenin resmî ve fiilî temsilcisi de Komünist Partisi. Komünist Partisini en yüksek seviyeden yönetenler hattâ Marx felsefesini diledikleri gibi yorumlıyarak hükümler, karalar veriyorlar. Bu kararları verirken dikkat ettikler şu: Halktan insanların kendilerine karşı çıkmaması, çıkamaması! Bunda hakları var. Çarlığı kitle ihtilâllerinden önce suikastlerle devirmeğe başlamışlardı. Kitle ayaklanmalarına giden kapıları suikastler, ferdî direnişler açıyordu. Dostoyevski'nin idealistleri de halkın acısı karşısında ve ondan aldıkları hisle adam öldürebiliyorlardı. Bu kuvvette insanlar yeni ihtilâllerin yollarını da gösterebilir."[799]

Metinde de Napoleon, hayvanların kendisine karşı çıkmamaları için yanında köpekleriyle gezmektedir. Hayvanlardan da korkmuyor değildir çünkü Jones'u kovan hayvanların kendisine karşı da başkaldırma olasılıkları vardır. Hayvanları bu tür düşüncelerden uzak tutmanın iyi bir yolu, onlara fazla düşünecek vakit bırakmamaktır. Napoleon da öyle yapmaktadır.

Napoleon'un Pazar günleri öğleden sonra da çalışılacağını ilan ettikten sonra, bu çalışmanın kesinlikle isteğe bağlı olduğunu söylemesi ancak katılmayan hayvanların payına düşen yem miktarının da yarıya indirileceğini açıklaması yine metinde yer alan birçok sözcük oyunundan biridir. Öte yandan Pazar günleri bu "isteğe bağlı" çalışma durumunun, Lenin zamanında gelişen bir olayı anıştırdığı düşünülebilir:

> "Lenin'in 'Büyük İnsiyatif' diye adlandırdığı bir olay 12 Nisan 1919'da Moskova-Kazan Demiryolu atölyesinde meydana geldi.
> Atölyedeki komünistler cephede ihtiyaç duyulan lokomotifleri tamir etmek için Cumartesi günü ücret almadan çalışmışlardı.
> İşte bu, tüm ülkeye örnek oldu. Rusçada Subota denilen Cumartesi kelimesinden üretilen Subotnikler, yani Cumartesi günleri ücret almaksızın, devrim için çalışma her yere süratle yayıldı."[800]

Öte yandan, işçilerden fazla mesai yapmalarının istendiği durumlar bu örnekle sınırlı değildir:

> "Sovyetler, özel durumlarda, işçilerinden fazla çalışma yapmalarını isterler. Gençlik günü, Önder'in doğum günü, 1 Mayıs günü, Ekim İhtilâli günü, Kızıl Ordu günü Halk dayanışma günü veya benimsenmiş öteki vesileler şerefine, her işçiye işine katkıda bulunma fırsatı verilir. Bu fırsatı herkes kabul eder."[801]

Metinde, yel değirmeni için yapılan çalışmaların beklenmedik güçlüklere neden olduğundan söz edilmektedir. İnşaat malzemeleri mevcuttur ancak hayvanlar taşları

---

[798] **age,** 55.
[799] Ağaoğlu, **age,** 65.
[800] **Sovyet Destanı,** (İstanbul: Haziran Yayınları, 1978), 25-26.
(Devrimin 60. yılında Soviet Weekly tarafından yayınlanan "The Soviet Story" adlı kitaptan çevrilmiştir. Yazar ve çevirmen adına yer verilmemiştir.)
[801] David E. Weingast, **Komünizmin İç Yüzü,** çev. Necmeddin Sefercioğlu (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1977), 161.

nasıl kıracaklarını bilmemektedirler. Daha sonra yel değirmeninin fırtınadan yıkılması ise, hayvanların daha sağlam duvarlar örmemiş olmalarına ya da domuzların daha sağlam duvarlar örülmesini sağlamamış olmalarına bağlanabilir. Bu durumun, birinci Beş Yıllık Plan sırasında Sovyet endüstrisinde yaşanan kimi sorunları anıştırdığı düşünülebilir çünkü o yıllarda "insanlar tecrübe ve bilgi açısından yetersizdiler, yeteri kadar makina da yoktu"[802]

> "Rusyada son yirmi sene zarfında yapılmış duvarlarda tuğlalar, iyi iş çıkarmak endişesi olmaksızın acele ile üst üste konmuş. İki tuğla arasında bazan hiç harç yok, bazılarında ise o kadar çok konulmuş ki, çimento iki taraftan taşmış.
> Böyle mahzurları önlemek çaresi, sıkı bir kontrol ve işçilerden kâfi derecede işinin ehli olması istenmesidir. Halbuki Sovyet endüstrisinde asıl bu iki unsur eksiktir. Bunda Sovyet Rusya kabahatli de görülemez; zira binlerce direktör ve ustabaşı yetiştirmek üzere maddeten zamanı olmamıştır. Orada işçilerin ekserisi, henüz işlerini tamamiyle öğrenmemiş köylülerdir. Çoğu henüz makineleri yağlamanın lüzumunu bile iyi anlamış değildir."[803]

Napoleon'un çiftlikte acilen gereksinim duyulan bazı şeyleri sağlamak için komşu çiftliklerle Mr. Whymper adındaki aracının yardımıyla ticaret yapması "Rusya'nın 1922 yılında Almanya ile imzaladığı Rapallo Antlaşmasını anıştırmaktadır."[804] Birbirlerine taban tabana zıt görünen devlet politikalarına rağmen ülkelerin çıkar için belli zamanlarda kimi konularda işbirliği yapmaları, ikili ilişkilerin çıkar uğruna başlayıp, yine çıkar uğruna askıya alınması ya da bitirilmesi, Napoleon'un diğer çiftliklerle olan ilişkileri günün koşullarına göre belirlemesiyle ve komşularla kimi zaman yakın, kimi zaman ise mesafeli, hatta düşmanca ilişkiler kurmasıyla anıştırılmaktadır. "Resmi Sovyet politikası militarist ve kapitalist bir devlet olan Almanya'ya düşmandı"[805] ancak Rapallo Antlaşması ile "iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması, iktisadi ilişkilerin hiçbir önkoşula bağlanmadan geliştirilmesi öngörülüyordu."[806]

Napoleon yapılacak ticarette hayvanların insanlarla muhatap olmasına gerek bulunmadığını, bu külfeti tek başına üstleneceğini açıklar. Hayvanların diğer çiftliklerle ya da insanlarla iletişimlerinin bulunmaması, Sovyetler Birliği'nin dış dünyaya kapalı olması durumunu anıştırmaktadır. Bu durum, "demir perde" terimiyle ifade edilmiştir:

> "Demir perde, II. Dünya Savaşı sonrasında Batı'da yaygınlık kazanan ve SSCB'nin, kendisini ve Doğu Avrupa ülkelerini Batı'yla ve komünist olmayan öteki ülkelerle özgür ve açık ilişkilere

[802] Sovyet Destanı, 34.
[803] Fischer, **age,** 112.
[804] Meyers, **age,** 27.
[805] **age,** 28.
[806] Oya Adalı ve diğ., **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi,** "Rapallo Antlaşmaları", c. 16. (İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986), 9708.

> kapalı tutma çabalarını simgeleyen terim[dir]. Terimi ilk kez, İngiltere'nin II. Dünya Savaşı sırasındaki başbakanı Winson Churchill, 5 Mart 1946'da ABD'nin, Montana eyaletindeki, Westminster College'da yaptığı bir konuşmada kullandı. Churchill konuşmasında 'Baltık Denizindeki Stettin'den, Adriya Denizindeki Triestre'ye kadar bütün kıta üzerinde bir demir perde inmiş bulunuyor' demişti."[807]

Napoleon'un ticarete girişmesine karşın, hayvanların dış dünyadan soyutlanma durumlarının devam etmesi, hiç kuşkusuz dışarıda olup bitenler konusunda bilgi edinememelerine ya da yanlış bilgi edinmelerine neden olabilecektir. Diğer çiftliklerde olup bitenleri ve oradaki hayvanların içinde bulundukları koşulları bilmediklerinden kendi durumlarıyla bir karşılaştırma yapma olanağından da yoksun olan hayvanların kendilerine anlatılanlarla yetinmeleri gerekmektedir. Kimi kaynaklar, Sovyetler Birliği'nde de bireylerin dış dünya ile ilgili olarak yanlı bilgilendirilmesi durumundan söz etmektedir:

> "Sovyet Rusya'da insanlara bazı bilgiler aşılanırken bazı bilgisizlikler de aşılanmaktadır. Nitekim bundan otuz yıl önce, devrin büyük muharrirlerinden André Gide sonsuz bir muhabbetle gittiği Rusya'da, bir ilkokul öğretmeni kendisine 'Fransa'da ilkokul var mı?' diye sorduğu zaman fena halde bozulmuş, 'Bu kadar da olmaz' diyerek komünizmden soğuduğunu belirten bir kitap yazmıştı.
> […] Sovyet Rusya dışındaki yaşayıştan Sovyet Rusya'da hiçbir surette bahsedilmemektedir. Gazeteler, mecmualar, kitaplar, radyolar Rusya'da her şeyin güzel, her şeyin yolunda, her tutumun doğru, her kararın isabetli olduğunu belirtiyor; eğer bir kötülükten bahsederse Avrupa'da veya Amerika'da olmuş kötülüklerden bahsediyorlar."[808]

Bu durumu örnekleyebilmek için farklı bir kaynakla devam edelim:

> "Amerikaya dair hemen bütün haberler, grevler, ırkçılık zulûmları, işçi kütlesinin merhametsizce istismarına dair yeknesak bir manzara çizecek şekilde, ihtiyatla seçilerek neşredilir. Bütün Rus okullarında okutulan coğrafya kitabı 'Birleşik Amerikanın muazzam servetinin, lüks bir hayat süren ve işçileri alabildiğine çalıştıran birkaç milyonerin elinde bulunduğunu' izah eder. 'Bir iş günü sabah dokuzdan akşam ona kadar sürer. Bir işçi kırkbeş yaşına geldiği zaman sıhhatçe harap olmuş ve ihtiyarlamıştır.' "[809]

Dış dünyadaki insanların çiftlikten nefret etmeleri, yel değirmeni projesinin başarısızlıkla sonuçlanacağını söylemeleri ve bir araya gelip çizdikleri şekillerle yel değirmeninin yıkılacağını, yıkılmasa da çalışmayacağını birbirlerine kanıtlamaya çalışmaları, dünyadaki komünizm korkusunu ve bundan kaynaklanan komünizm propagandayı anıştırmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde komünizm karşıtı çalışmalar yapılmış, doğrudan komünizm karşıtı ya da vatandaşları uyarıcı nitelikte yayınlar yapılmıştır. Komünizm korkusu, 1917 Ekim devriminden, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991 yılının sonuna kadar dünyanın farklı yerlerinde çeşitli şiddetlerle yaşanmıştır:

---

[807] Gürel Tüzün ve diğ., "Demir Perde", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 7 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş.,1987), 100.
[808] Rado, **age,** 31.
[809] Fischer, **age,** 33.

Komünizm karşıtı en önemli hareketlerden biri, her ne kadar *Animal Farm*'ın basılmasından sonraki bir süreçte, 1940'ların ikinci yarısı ile 1950'lerin ilk yarısında yaşanmış olursa olsun, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetçi senatör Joseph McCarthy, vatandaşları sıkı kontrol, takip ve baskı altına almış, şüphe üzerine devlet memurları tutuklanmış, ünlü isimler sorgulamış, fişlenmiş, hapse atılmış, işten çıkarılmalar olmuş, insanlar istifaya, ülkeyi terk etmeye mecbur bırakılmış, kiliseler bile soruşturulmuş, düşünce özgürlüğü diye bir şeyden söz edilemez olmuştur.

Türkiye'de ise komünizm propagandası yapmak ve komünist parti kurmak Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri ile yasaklanmıştı. Bu maddeler daha sonra 1991 yılında çıkarılan Terörle Mücadele Kanunu ile kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra kimi devlet tarafından olmak üzere komünizm karşıtı birçok yayın yapılmıştır. 1. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından "Komünistler Gençlerimizi Nasıl Aldatıyor?" ve "Komünistler İşçilerimizi Nasıl Aldatıyor?" adlı broşürler bu yayınlara birer örnektir. Bu broşürler daha sonra "1. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Uyarı Kitabı" adı altında başına "Uyanalım" adlı bir bölüm eklenerek yeniden basılmıştır. Bu bölümde, "komünizmde yok olanlar" ve "komünizmde var olanlar" adı altında bir bölüm yer almaktadır:

> **"Komünizmde yok olanlar:**
> Komünizmde din ve iman yoktur. Komünizmde dine bağlı ahlâk yoktur. Komünizmde kişilerin malı mülkü yoktur. Komünizmde işçiye grev hakkı yoktur. Komünizmde toplu sözleşme ve ücret artırma yoktur. Komünizmde serbest seyahat yoktur. Komünizmde hürriyet yoktur. Komünizmde fikir hürriyeti yoktur. Komünizmde çok parti ve serbest seçim yoktur.
>
> **Komünizmde var olanlar:**
> Komünizmde dinsizlik ve imansızlık vardır. Komünizmde ahlâksızlık ve iffetsizlik vardır. Komünizmde yalnız devletin mülkiyeti vardır. Komünizmde devletin isteklerine boyun eğme vardır. Komünizmde devletin gösterdiği işlerde çalışma zorunluluğu vardır. Komünizmde devletin verdiği ücret ile çalışma, itiraz etmemek vardır. Komünizmde tek parti, komünist partisi vardır. Komünizmde tek partinin tek listesine oy vermek zorunluluğu vardır. Komünizmde zorbalık, esaret, gözyaşı ve ümitsizlik vardır". [810]

Görüldüğü gibi, komünizmde olan ve olmayan unsurların listesinde hem göreceli olarak nesnel, hem de tamamen öznel bilgilere yer verilmiştir. Sonuçta bu bir antipropaganda yayınıdır ve tüm propaganda yayınları gibi belli bir amaca yönelik olduğundan içerdiği her tür bilgi taraflı olduğu gibi, kısmen doğru, tamamen doğru ya da tamamen yanlış olabilecektir. Öte yandan, Sovyet propagandasının bakış açısına göre, durum hiç de yukarıda yansıtıldığı gibi değildir:

---

[810] Zekeriya Beyaz**, Uyanalım. Komünistler Gençlerimizi ve İşçilerimizi Nasıl Aldatıyorlar** (İstanbul: Sağduyu Yayınları, 1978), 8-9.

> "Sosyalizm geniş ve istikrarlı bir demokrasi sağladı. Toplumun tüm fertlerine hak ve özgürlüklerini garanti etti. Herkese oy hakkı sağladı. […] Sosyalizm işsizliği ortadan kaldırdı ve herkese çalışma hakkını kopmaz bir hak olarak tanıdı. İnsanlar başka haklara da sahip oldular: İstirahat ve boş zaman hakkı, yaşlılıkta kimseye muhtaç olmama bedava tıbbi bakım ve eğitim, din hürriyeti, basın, toplanma ve gösteri hürriyeti ve daha birçokları."[811]

Buna göre, Sovyet propagandası çeşitli hak ve özgürlüklerden söz ederken, kimi görüşler bu hak ve özgürlüklerin belli bir koşula bağlı olduğunu vurgular:

> "Sovyetler dünyasında fikir hürriyeti var mı? Kendilerine sorarsanız evet. Ama kendilerine göre bir şartla: İnkılap prensiplerine sadık olmak ve Marx-Lenin sosyalizminin dışına çıkmamak! Bu iki noktaya dikkat edilirse, her çeşit fikir hürriyeti olduğu iddiasındadırlar."[812]

Domuzların yatakta yatmaları üzerinden devam edecek olursak, bu durum Sovyetler Birliği'nde sınıfsız toplum iddialarına karşı, devrimden sonra sınıfların yeniden üretildiğini göstermekte bazı kesimlerin ayrıcalıklı olması durumunu anıştırmaktadır. Sovyetler Birliği'nde basılan bir yayına göre, Sovyet toplumu "işçiler, kolhozcu köylüler ve oluşur."[813] "SSCB'de hâlâ, kendini emeğin niteliğinde, yaşam biçiminde gelirlerde, vb. gösteren sınıf ayrılıkları vardır. Fakat bunlar derinleşeceği yerde gitgide azalmakta olup sonunda yok olacaklardır."[814] Ancak bu kadar iyimser olmayan görüşler de vardır:

> "Cemiyetler er geç sınıflara bölünüyorlar. Rusya'dan önce Fransa da aynı denemeyi yaptı. Bütün asil sınıflar ortadan kaldırıldı. Fakat çok geçmeden bu sınıfları silip süpüren aşağı tabakadan insanlar kendilerini asîl ilân ettirdiler. […]
> Bugün Sovyetler İmparatorluğunun asilleri şunlardır: Parti idarecileri, akademisyenler, büyük profesörler, büyük mühendisler, büyük artistler Sovyet kahramanı ünvanını kazananlar, büyük romancılar, şairlerdir.
> İmparatorluğun orta sınıfı: mühendisler ve hükûmetin yüksek memurları,
> İmparatorluğun aşağı sınıfı: Kolhozcular, işçiler."[815]

Peki bu sözü edilen "aşağı sınıflar"a Sovyetler Birliği'nde nasıl yaşam koşulları sunulmaktadır?

> "Afişlerde 'İşçi ve Köylü Devleti' olarak ilan edilen Rusya'da işçi ve köylü olmaya heves eden hemen hemen yok gibidir. Çünkü işçi ve köylü olanın hakkı sadece sekiz metrekare ikametgâh, sekiz sınıflık tahsil imkânı, yüz rubleye kadar maaş, hasta olunca bakılma ve işsiz kalmama garantisinden ibarettir. Halbuki yüksek seviyedeki idareciler, entelektüeller, sanatkârlar, muharrirler, fazla koşmak, fazla atlamak gibi sporda fevkalâde bir kabiliyetle dünyaya gelmiş olanlar hatır ve hayale gelmeyen imtiyazlara sahiptirler"[816]

Aynı konuyu bu kez Sovyetler Birliği'nde devrimin 60. yılında basılmış bir yayından irdelediğimizde ise, o zamanki hükümet üyelerini örnek vererek açıklanan tamamen farklı bir bakışla karşılaşıyoruz:

---

[811] **Sovyet Destanı,** 56.
[812] Ağaoğlu, **age,** 61.
[813] **Sosyalizm 60 Yılda,** 139.
[814] **age,** 140.
[815] Ağaoğlu, **age,** 76.
[816] Rado, **age,** 78-79.

> "SSCB'de elit bir katman, 'aşağı' toplumsal katmanların girmelerinin yasak ya da güç olduğu bir topluluk yoktur. İşte, şimdiki SSCB hükümetinin üyelerinin ilk baştaki meslekleri: yağhanede işçi, otomatik makineler ayarcısı, inceleme büroları mühendisi, makine kuran işçi (montör), makinist yardımcısı, havacı, elektrikçi, marangoz, ressam, ırgat. Bakanların ve devlet komiteleri başkanlarının aşağı yukarı % 70'i ise işçi ya da köylü olarak başladılar".[817]

Ancak mesele aşağı sınıftan yöneticiliğe terfi edip edememek değil, yöneticiliğe terfi edildiğinde bir takım ayrıcalıklar kazanıp kazanmamaktır. Metinde Napoleon da, Jones'un zamanında diğerlerinden farkı olmayan, köle gibi çalışan bir hayvandır, ayaklanmadan sonra yönetime geçme olanağı bulmuş ve kendisine adım adım güç ve ayrıcalık sağlar olmuştur. Napoleon'un rakipsiz kalmayı başarmasından sonraki süreçte, Sovyetler Birliği'nin asil sınıflarıyla ilgili yukarıdaki açıklamalarda yer aldığı gibi, "yüksek seviyedeki idareciler" olan domuzların yatakta yattıklarının ortaya çıkması üzerine kesinlikle inkar yoluna gitmemekte, yatağın değil, çarşafın yasak olduğunu söylemekte, domuzların beyin işi yapmalarından dolayı dinlenmek için yatakta uyuduklarını, yatakların da gereğinden daha rahat olmadığını açıklamaktadır. Devrimin gerçekleşmesinden itibaren domuzların kendilerine layık gördükleri ayrıcalıklar, ufak tefek bahanelerle mazur gösterilmeye çalışılmakla birlikte, artık açıkça ifade edilebilir olmuştur, başka bir deyişle domuzların kimseden korkusu yoktur. Bu aleniyetin Sovyetlerde de mevcut olduğunu düşünenler de vardır:

> "Sınıfların imtiyazları bizzat hükûmet tarafından, açıkça ve politikasını takviye için en iyi vasıta olarak ihdas edilmiştir. Bu sınıf imtiyazları Sovyet hayatının bütün safhalarında, mühim vazifelerin taksiminden tiyatro biletlerinin satışına kadar her yerde ve her sahada mevcuttur."[818]

Domuzların çiftlik evine taşınmasının da, yine genel anlamda gerçek yaşamda olup bitenler ya da özel olarak Sovyetler Birliği'nde yaşananlar bağlamında bir karşılığını bulmak olanaksız değildir:

> "Tarihte halktan çıkmış ihtilâlcinin yine halk adına yıktığı tacın evine yerleşmediğini gösteren örnek pek az. […] Lenin'in de, Stalin'in de Kremlin'in duvarları arasında, Çarların odalarında yaşamalarıyle beliren intikam ihtirasını hiçbir bahane örtüleyemez. Halk dilinde "adam nerede doğdu nerede öldü" diye bir söz var. Bir kulübede doğarak bir sarayda ölenler için bu hayat maceralarının bir cümle ile hikâyesi."[819]

"Yel değirmeni 1928 yılında yapılan ve endüstrileşme ile kolektifleşmeyi öngören ilk beş yıllık planı anıştırmaktadır. Yıkılması ise […] bu politikanın endişe verici çöküşünü anıştırmaktadır."[820] Son olarak, Napoleon'un yel değirmeninin fırtına nedeniyle harap olmasının suçlusu olarak Snowball'u ilan etmesi, gerçek yaşamda da sık sık rastlanan eski bir yöntemi anıştırmaktadır. Olan olayların sorumlusu olarak bir

---

[817] **Sosyalizm 60 Yılda,** 141.
[818] Fischer, **age,** 54-55.
[819] Ağaoğlu, **age,** 56.
[820] Meyers, **age,** 28.

kişiyi ya da bir olguyu suçlu ilan ederek dikkatleri o farklı noktaya yöneltmek, özellikle suçlu ilan edilen kişinin yanıt hakkı bulunmuyorsa gerçek sorumluları ya da olumsuz sonuçta az ya da çok pay sahibi olanları sorumluluk yükünden kurtarmak için kullanılan bir yöntemdir. Suçlu aranması durumu, yalnızca olumsuz olaylar sonucunda değil, toplulukları tehdit altında olduklarına inandırarak belli şeyleri yapmaları ya da yapmamaları konusunda ikna etmek için de kullanılabilir. Stalin de toplumun gözünde Troçki'den bir düşman yaratmak ve onu silmek için gerekenleri yapmıştır:

> "Troçkizm Leninizme karşı bir akım olarak sunuldu. Troçki'nin devrimdeki rolü küçültüldü, sürekli devrim kuramı bir Menşevik sapkınlığı olarak lanetlendi kendisi de Ocak 1925'te savaş komiserliğinden alındı.[…] Ekim 1926'da Politbüro'dan, bir yıl sonra Zinovyev ile birlikte Merkez Komitesi'nden çıkarıldı. Devrimin 10. yıldönümünde düzenlemeye çalıştıkları gösterinin sonuçsuz kalmasının ardından ikisi de partiden ihraç edildi.[…] Ocak 1928'de başlıca yandaşlarıyla sürgün edilen Troçki, Orta Asya'da Alma Ata'ya gönderildi. Ocak 1929'da ise ülke topraklarından kovuldu. Önce Türk hükümeti tarafından kabul edilerek Büyükada'ya yerleşti. […] 1933'te Fransa'ya gitme izni aldı. […] 1935'te Norveç'e gitmek zorunda kalan Troçki 1936'da Sovyet baskısı karşısında yeniden sığınacak bir yer aradı ve Meksika'da Cayoacan'a yerleşti."[821]

Kesitin sonunda, Napoleon Snowball'u suçlu ilan etmekle kalmamakta, onu bir "düşman" olarak tanımlamaktadır. Burada kullanılan "düşman" sözcüğü, Sovyetler Birliği'ndeki "halk düşmanı" kavramını anıştırmaktadır:

> " 'Halk düşmanı' kavramını Stalin yaratmıştır. […] Bu deyim en vahşi sindirme metotlarının herhangi bir konuda Stalin'le görüş birliğinde olmayan, kötü niyet beslemelerinden şüphe edilen, kötü ünü olan herkese karşı, bütün devrimci meşrûluk kurallarını çiğneyerek kullanılmasını mümkün kılmıştır."[822]

Napoleon her ne kadar Snowball'u ölüm cezasına çarptırırsa da, metnin bundan sonraki bölümlerinde Snowball'un idamından söz edilmeyecektir. Oysa ki gerçek hayatta Troçki hain ilan edilmekle kalmamış, aynı zamanda katledilmiştir, hem de kimin emriyle?

> "Eski komünist muhalefet önderlerinin devlete ihanet suçundan yargılandığı ünlü Moskova duruşmalarında (1936-38) gıyaben başlıca hain olarak gösterildi. Sonradan gerek ona, gerekse öbür muhalefet liderlerine ilişkin 'ihanet' iddiaları ve dayanaklarının tümüyle düzmece olduğu saptandı. Troçki, Stalinci ajanların iki suikast girişimine hedef oldu. Evinin makineli tüfekle tarandığı ilk girişim başarısız kaldı. Bir İspanyol komünisti olarak Troçki'nin ve ailesinin güvenini kazanan Ramon Mercader'in gerçekleştirdiği ikinci girişim ise sonuca ulaştı. Sovyet hükümeti cinayet konusunda herhangi bir sorumluluğu reddetti. Troçki'yi buz baltasıyla öldüren katil Meksika yasalarına göre en ağır ceza olan 20 yıl hapse mahkum edildi; tahliyesinden sonra da Sovyetler Birliği'ne yerleşti. Troçki'nin gerçekten Stalin'in emriyle öldürülmüş olduğu 1985'ten sonra açıklığa kavuştu."[823]

---

[821] Tüzün ve diğ., "Troçki Lev", **age,** c. 21, 178-179.
[822] Nikita Kruşçev, "Gizli Söylev", **Kruşçev'in Anıları,** çev. M. Ali Kayabal, c. 2. (İstalbul: Milliyet Yayınları, 1971), 297.
[823] Tüzün ve diğ., "Troçki Lev", **age,** c. 21, 179.

Sonuç olarak Snowball hain ilan edildiğinde gösterilen gerekçe nasıl gerçek dışı ise, Troçki hain ilan edilmesi de bir kumpas sonucu gerçekleşmiştir. Snowball gibi, Troçki de gıyabında hain ilan edilmiştir. Bu anlamda, iki olay arasındaki koşutluğun yeterince açık olduğu söylenebilir.

3.10.3. Altıncı Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

Daha önce de belirttiğimiz gibi *Animal Farm*'da anlatıcı, her şeyi bilen, her şeyi gören bir üçüncü şahıstır ancak hayvanların içlerinden neler geçirdiklerini bilmesi nedeniyle, anlattıkları hayvanların bakış açısını da içermektedir. Altıncı kesitte hem karşılıklı konuşmalardan, hem de bu konuşmaların dışında anlatılanlardan çeşitli propaganda yöntemlerini saptamak mümkündür. Kesitin konuşmalar dışında kalan bölümlerinde aktarılanların çoğu daha önceki kesitlerde de gördüğümüz örneklerde olduğu gibi aslında doğrudan domuzların aşıladığı fikirlerdir. Bunlar domuzların yürüttüğü algı yönetimi ve propagandanın etkilerinden kaynaklanmaktadır.

- *"Comrades," he said, I trust that every animal here appreciates the sacrifice that Comrade Napoleon has made in taking this extra labour upon himself"*[824] / *"Yoldaşlar," dedi, "buradaki her bir hayvanın Napoleon Yoldaş'un bu ek görevi üstlenerek bulunduğu özveriyi takdir ettiğine inanıyorum"* açıklamasında yer alan "inanıyorum" ifadesi ile "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi kullanılmakta, hayvanların aksini iddia etmelerinin yolu kapatılmaktadır.

- *"But sometimes you might make the wrong decisions, comrades, and then where should we be?"*[825] / *"Ama kimi zaman yanlış kararlar da alabilirsiniz, yoldaşlar, o zaman halimiz ne olur?"* sözleriyle Squealer "imalı soru" yöntemini kullanmaktadır." Bu yöntem, ayrıca "şişirilmiş soru" "önvarsayımlı soru", "tuzaklı soru", "sahte soru" yöntemi olarak da adlandırılabilir. Bu tür sorular, "genellikle soranın kabul veya önyargıları ile bir uyumluluk ortaya çıkarmak üzere"[826] sorulmuş "bir şeyleri ima eden ancak soru soranı da yanlış iddialarda bulunduğuna dair suçlamalardan koruyan önvarsayımlı sorudur. Yanlış yönlendiren söylemin bir türüdür ve muhatap soruda gizli bilgiyi saptamayıp doğru kabul ederse yanıltmaca olur."[827] Squealer'ın yaptığı

[824] Orwell, 1997, 33.
[825] **age,** 33.
[826] Alatlı, **age,** 77.
[827] Bennett, **age,** 91.

da hayvanların yanlış kararlar alma olasılıklarının olduğunu ve bunun parlak sonuçlar getirmeyeceğini ima etmektir.

- *"Suppose you had decided to follow Snowball, with his moonshine of windmills – Snowball, who, as we now know, was no better than a criminal?"*[828] / *"Ya yel değirmeni saçmalıklarıyla Snowball'un– şimdi bir suçludan başka bir şey olmadığını bildiğimiz Snowball'un- peşinden gitmeye karar verseydiniz?"* sözleriye Squealer hem "ortak düşman gösterme" yöntemini kullanmaktadır.

- *"One false step and our ennemies would be upon us. Surely, comrades, you don't want Jones back?"*[829] / *"Tek bir yanlış adımda düşmanlarımız tepemize biner. Hiç kuşkusuz, yoldaşlar, Jones'un geri gelmesini istemezsiniz?"* sözleriyle Squealer hayvanların Jones'un geri dönmesine ilişkin yaşadıkları korkuyu kullanarak "korkuya başvurma" yöntemini kullanmaktadır. Burada ayrıca sorudaki kesinlik bildiren "hiç kuşkusuz" belirteciyle "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi de kullanılmakta, hayvanların ısrar etmelerine olanak bırakılmamaktadır.

- *"If Comrade Napoleon says it, it must be right"*[830] / *"Napoleon Yoldaş söylüyorsa doğrudur"* sözleriyle Boxer, kendi üzerinde "otoriteye başvurma" yöntemini kullanmaktadır. Boxer, Napoleon'a saygı ve hayranlık duymaktadır, bu nedenle verdiği kararlarda kendisinden daha iyi bildiğini düşündüğü Napoleon'un fikirleri doğrultusunda hareket etmektedir. Bir şeyi Napoleon'un söylemiş olması, Boxer'ın onu doğru kabul etmesi için yeterlidir.

-*"Napoleon is always right"*[831] / *"Napoleon daima haklıdır"* sözlerini düstur haline getirecek olan Boxer, *"I will work harder"*[832] / *"Daha çok çalışacağım"* düsturunu sürekli tekrarladığı gibi bu düsturu da sürekli tekrarlayacaktır. "Tekrarlama" yönteminin esası, duya duya doğru kabul etmeye başlamak ve ikna olmaktır. Aslında Boxer, bu düsturlarla kendi kendini ikna etmektedir. Tekrarladıkça ikna olmakta, ikna oldukça da tekrarlamaktadır.

- *"The windmill was, in fact, Napoleon's own creation"*[833] / *"Yel değirmeni, aslında, Napoleon'un kendi yaratısı idi"* açıklamasından, Squealer'ın hayvanları Snowball'a

[828] Orwell, **age,** 33.
[829] **age,** 33-34.
[830] **age,** 34.
[831] **age,** 34.
[832] **age,** 34.
[833] **age,** 35.

ait yel değirmeni projesinin gerçekte Napoleon'un düşüncesi olduğuna inandırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Oysa hayvanlar bu fikri ortaya atanın Snowball olduğunu ve bu uğurda ne kadar çok çalıştığını bilmektedirler. Burada kullanılan, "tarihi yeniden yazma" yöntemidir. Bu yöntemle hayvanların kendi gözleriyle görüp, kulaklarıyla duyduklarından yola çıkarak anımsadıklarını unutup, domuzların söylediklerine inanmaları beklenmektedir. "Geçmişle ilgili bir hikaye anlatırken manipülatörler geçmişi kendi işlerine geleceğine inandıkları her şekilde saptırırlar."[834] Napoleon'un çıkarı da, Snowball'un yarattığı projeyi sahiplenmesini gerektirmektedir.

- *"Tactics, comrades, tactics"*[835] */ "Taktik, yoldaşlar, taktik"* sözleriyle Squealer, "kitlenin anlamayacağı dilden konuşma" yöntemini kullanmaktadır. Squealer, hayvanları Napoleon'un aslında hiçbir zaman yel değirmenine karşı olmadığına, hatta bu fikrin Napoleon'a ait olduğuna inandırmaya çalışmaktadır. Hayvanlar, "taktik" sözcüğünün anlamını anlamadıklarından, Squealer'in dediklerini tam olarak değerlendirme olanağına sahip değildirler.

- *" […] three dogs who happened to be with him growled so threatingly, that they accepted his explanation without further questions"*[836] */ "Onunla birlikte olan üç köpek öyle tehditkar bir biçimde hırlıyorlardı ki, başka soru sormadan açıklamasını kabul ettiler"* ifadesinden, Squealer'ın Napoleon'un beslediği köpekleri yanına alıp "tehdide başvurma" yöntemi ile hayvanları ikna etmektedir. Köpeklerin hırlamaları, hayvanlara eğer Squealer'ın dediklerini kabul etmezlerse başlarına neler gelebileceği hakkında yeterli fikir vermektedir ve böylelikle hayvanlar tehdit altında ikna olmaktadırlar.

- *"This work was strictly voluntary, but any animal who absented himself from it would have his rations reduced by half"*[837] */ "Bu çalışma kesinlikle isteğe bağlıydı, ama yapmayanların yiyecek miktarı yarıya indirilecekti"* ifadesinden domuzların diğer hayvanlar üzerinde "hileli söz" yöntemini uyguladıkları anlaşılmaktadır. "Hileli söz, güçlü bir saldırı ya da savunma şekli olabilir. 'Hileli söz' yönteminde, kendimiz bir şey yaptığımızda olumlu bir sözcük ya da tümce, tamamen aynısını düşmanlarımız yaptığında olumsuz bir sözcük kullanırız."[838] Bu örnekte de, hayvanların Pazar

[834] Paul, Elder, **age,** 30.
[835] Orwell, **age,** 35.
[836] **age,** 35.
[837] **age,** 36.
[838] Paul, Elder, **age,** 32.

öğleden sonra çalışmaları kesinlikle "isteğe bağlı"dır ancak katılmayanların yiyecek miktarı yarı yarıya azaltılacaktır. Bu anlamda aslında "isteğe bağlılık" söz konusu değildir. Yapılan sözcük oyunlarıyla, durum olduğundan daha az vahim gösterilmeye çalışılmaktadır.

- *"If they had no more food than they had in Jones's day, at least they did not have less. The advantage of only having to feed themselves, and not having to support five extravagant human beings as well, was so great that it would have taken a lot of failures to outweigh it"*[839] / *"Yiyecekleri Jones'un zamanından daha fazla olmasa da, en azından daha az da değildi. Beş savurgan insanı sırtlarında taşımayıp, yalnızca kendilerini beslemek durumunda olmak birçok başarısızlığa ağır basacak kadar büyük bir avantajdı"* açıklamasından domuzların diğer hayvanlar üzerinde "kötünün iyisi" yöntemini kullandıkları anlaşılmaktadır:

> "Bu, izlenen yol haritasının belki de arzu edilmez olduğunu ancak bunun dışında herhangi bir seçeneğin çok daha kötü sonuç vereceğini kabul etme yöntemidir. Bu yöntem genellikle özverilere gereksinim olduğunu açıklamak için ya da hedef kitlenin hoşuna gitmeyen sert önlemlerin makul gösterilmesi için veya kişisel özgürlükleri kısıtlamak için kullanılır."[840]

Hayvanların hayatında değişen bir şey olmamış, ayaklanmadan sonra herkesin payına düşen yiyecek miktarı vaat edilenlerin aksine aynı kalmıştır. Ancak domuzların dayattığı ezberlere göre şimdi yalnızca kendilerini beslemektedirler, beş insanı sırtlarında taşımak zorunda değildirler artık. Hayvanların bakış açısından aktarılan bu bölümden, hayvanların henüz domuzları sırtlarında taşımakta olduklarının bilincine varmadıkları anlaşılmaktadır.

- *"The hens, said Napoleon, should welcome this sacrifice as their own special contribution towards the building of the windmill"*[841] / *"Tavuklar, dedi Napoleon, bu özveriyi yel değirmeninin inşasına kendi özel katkıları olarak karşılamalı"* ifadesinde domuzların diğer hayvanlar üzerinde "erdemli sözler" yöntemini kullandıkları anlaşılmaktadır. Ticarete atılmaya karar veren Napoleon yumurta satmaktan söz etmekte ve bunu tavukların "bu özveriyi" yel değirmeni yapımına "kendi özel katkıları" olarak görmeleri gerektiğini söylemektedir. Bu noktada, hem tavukların lütfedip özveride bulundukları kabul edilmekte, hem de tavuklara yel değirmenine katkıda bulunma onuru bahşedilmektedir. Bu anlamda gerek "katkı", gerekse "özveri", "erdemli sözler" içinde sınıflandırılabilinecek niteliktedir.

---

[839] **age,** 37.
[840] **Psychological Operations,** I-2.
[841] Orwell, **age,** 38.

- *"Are you certain that this is not something that you have dreamed, comrades? Have you any record of such a resolution? Is it written down anywhere?"*[842] / *"Bunu rüyanızda görmediğinize emin misiniz yoldaşlar? Böyle bir kararın kaydı var mı sizde? Bir yerlerde yazılı mı bu?"* sözleriyle Squealer, ticaret yapma yasağı ile ilgili olarak hayvanlara rüya görmediklerine emin olup olmadıklarını, ellerinde bu kararın belgesi bulunup bulunmadığını, bunun bir yerde yazılı olup olmadığını sormak suretiyle hayvanları bizzat yaşayıp anımsadıkları olayların aksine inandırmaya çalışarak "tarihi yeniden yazma" yöntemini kullanmaktadır. Napoleon'un ticarete atılma kararını temize çıkarması gereken Squealer aslında hiçbir zaman ticaret yapılmasına yönelik bir yasak konmadığından söz etmektedir.

- *"You did not suppose, surely, that there was ever a ruling against* ***beds****?"*[843] / *"****Yataklar*** *ile ilgili bir hüküm olduğunu sanmamışsınızdır herhalde"* sözleriyle Squealer bir kez daha "tarihi yeniden yazma" yöntemini kullanarak, yatakta yatma yasağını inkar etmekte, bu yasağın "çarşaflı yatakta yatmak " ile ilgili olduğuna hayvanları inandırmaya çalışmaktadır. Burada ayrıca sorudaki kesinlik bildiren "hiç kuşkusuz" belirteciyle "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi de kullanılmakta, hayvanların aksini iddia etmelerinin yolu kapatılmaktadır. Öte yandan, tümcede "*beds"* sözcüğü için italik karakter kullanılarak "vurgulama" yöntemine başvurulmuştur.[844] "Vurgulama ile birçok şey ima edilebilir."[845] Örneğin, bu örneğin ilk tümcesinde *"****Yataklar*** *ile ilgili bir hüküm olduğunu sanmamışsınızdır herhalde"* dendiğinde aslında başka bir şey ile ilgili bir hüküm bulunabileceği iması söz konusudur ve gerçekten de domuzlar hükmün yataklara değil, çarşaflı yataklara karşı olduğunu iddia edeceklerdir.

- *"You would not rob us our repose, would you comrades? You would not have us too tired to carry out our duties? Surely none of you wishes to see Jones back"*[846] / *"Bizi uykumuzdan yoksun bırakmak istemezsiniz, değil mi yoldaşlar? Görevlerimizi yerine getiremeyecek kadar yorgun olmamızı istemezsiniz? Hiç kuşkusuz hiçbiriniz Jones'un geri geldiğini görmek istemez?"* sözleriye Squealer öncelikle "kendini acındırma" yöntemini kullanmaktadır. Domuzlar sürekli kafalarını yorduklarından dinlenmeye

[842] **age,** 39.
[843] **age,** 41.
[844] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan ***"beds"*** sözcüğü, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.
[845] Gula, **age,** 33.
[846] Orwell, **age,** 41.

ihtiyaçları vardır, bu kadarı da onlara çok görülmemelidir. Burada görevlerini yerine getiremeyecek kadar yorulmaları yatakta yatmalarının bahanesi olarak gösterilip "mazeret" yöntemini kullanmaktadır. Öte yandan, sözü yine Jones'a getirerek "konuyu saptırma" yöntemini kullanmaktadır. "Konuyu saptırma", "savunulan şey hakkındaki bir eleştiriyi konuyu başka bir yere çekerek göz ardı etmekten oluşan hata"[847] olarak tanımlanabilen bir yöntem olup, "asıl konuyu değiştirmek amacıyla dikkati bile bile farklı bir noktaya yöneltmek"[848] suretiyle kullanılır. Burada ayrıca "değil mi yoldaşlar?" ifadesi ile "yanıtı denetim altında tutma" yöntemi de kullanılmakta, hayvanların aksini iddia etmelerinin yolu kapatılmaktadır. Bunun dışında, bu sözlerle yine hayvanların Jones'un geri gelmesinden korkuyor olmaları da kullanılarak "korkuya başvurma" yöntemi kullanılmaktadır.

- *"Do you know who is responsible for this? Do you know the enemy who has come in the night and overthrown our windmill? SNOWBALL!"*[849] */ "Bunun sorumlusunun kim olduğunu biliyor musunuz? Gece gelip de yel değirmenimizi yerle bir eden düşmanı biliyor musunuz? SNOWBALL!"* sözleriyle Napoleon, yel değirmeninin yıkılması olayını Snowball'a yükleyerek "günah keçisi yaratma" yöntemini kullanmaktadır.

- *"I pronounce death sentence upon Snowball"*[850] */ "Snowball'u ölüm cezasına çarptırıyorum"* sözleriye Napoleon aslında Snowball'u ölüme mahkum etmekle kalmamakta, aynı zamanda diğer hayvanlara da kendisine karşı gelirlerse başlarına neler geleceğine ilişkin gözdağı vermektedir. Bu anlamda, Napoleon'un "tehdide başvurma" yöntemini kullandığı söylenebilir.

- *"Surely comrades, you do not want Jones back?"*[851] */ Hiç kuşkusuz yoldaşlar Jones'un geri gelmesini istemezsiniz?* ve *"Surely none of you wishes to see Jones back?"*[852] */ Hiç kuşkusuz hiçbiriniz Jones'un geri döndüğünü görmek istemez?* örneklerinde olduğu gibi Squealer'ın hayvanları Jones'un geri dönmesiyle tehdit ettiği her bölüm, "ya siyah ya beyaz" yöntemine örnek oluşturmaktadır. Bu söylem sık sık yinelenmek suretiyle "tekrarlama" yöntemine de yer verilmektedir. Domuzların yaratmak istediği yanlış ikileme göre hayvanlar ya söyleyenlere boyun

[847] Alatlı, **age,** 55.
[848] Bennett, **age,** 184.
[849] Orwell, **age,** 42.
[850] **age,** 43.
[851] **age,** 34.
[852] **age,** 41.

eğip rıza göstererek yeni düzene uyum sağlayacak ya da Jones geri gelecektir. Burada hayvanların Jones'un geri gelmelerine karşı duydukları korkudan da yararlanılarak "korkuya başvurma" yöntemi de kullanılmaktadır.

3.10.4. Altıncı Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Altıncı kesitte Snowball'un sahneden çekilmesinin ardından Napoleon'un egemen özne konumu her satırda daha da pekişmektedir. Napoleon bilmekte, istemekte ve yapabilmektedir, hiç kimseye karşı da bir zorunluluğu bulunmamaktadır, bu nedenle tüm hayvanlarla olan ilişkisinde Napoeon özerk eyleyen konumundadır. Napoleon ile ilişkileri bağlamında tüm hayvanlar bağımlı eyleyendir. Hayvanların birbirleri ile olan ilişkilerinde ise farklı dengeler söz konusudur.

Havlayıp hırlayarak terör estiren köpekler aslında kendi iradeleri doğrultusunda değil, Napoleon'un koşullandırmaları doğrultusunda hareket etmektedirler. Öte yandan, fiziksel üstünlükleri ve potansiyel tehlike oluşturmaları nedeniyle domuzlar dışında kalan hayvanlar ile köpekler arasında Napoleon'un buyurmasıyla gerçekleşen egemen / ezilen ilişkisi vardır. Köpekler bir tek Napoleon'dan emir almakta olsalar da, Napoleon için çalışan diğer domuzlara da yine aynı yöntemle destek verdikleri görülmektedir. Squealer hayvanları yel değirmeninin aslında Napoleon'un yaratımı olduğuna ikna ederken yanında "tesadüfen" orada bulunan ve hırlayan köpekler vardır.

Squealer ile diğer hayvanlara arasında bilinen anlamda bir emir / itaat ilişkisi yoktur. Ancak Squealer hayvanların yanına gidip onlara nutuk atmak konusunda serbesttir. Hayvanların ise onun söylediklerini dinlemek zorundadırlar. Onu dinlemeyi reddetmek gibi bir seçenekleri yoktur. Squealer her tür propaganda, inandırma ve ikna yöntemini ve algı yönetimini çok iyi bilmektedir, bunları hayvanlar üzerinde uygulamayı da istemektedir ve uygulayabilmektedir de. Bu anlamda, Squealer diğer hayvanların yanında özerk eyleyen konumundadır ancak Squealer bir yandan da tüm bu bildiklerini, istediklerini ve yapabildiklerini yapmak zorundadır çünkü Napoleon'un emri altındadır. Bu nedenle Squealer, Napoleon karşısında bağımlı eyleyen konumuna geçmektedir. Ancak Squealer bu bağımlılığı içselleştirmiştir. Konumundan şikayetçi değildir, çünkü konumu ona bir takım ayrıcalıklar kazandırmaktadır.

Öte yandan hayvanların köpekler ve Squealer'ın yanında boyun eğen konumunda olmaları, aslında dolaylı olarak Napoleon'un yanında bağımlı eyleyen konumunda olmalarını göstermektedir çünkü köpeklerin ve Squealer tüm yaptıkları "sahibinin sesi" işlevini görmektedir. Köpeklerin sorgusuz itaati başka türlü bir yaşamı bilmemekten ve koşullanmadan kaynaklanmakta iken, Squealer'ın yaptıkları ise domuz olmasından dolayı kazandığı konumun ve öndere yakın çalışmanın getirdiği ek ayrıcalıkların karşılığını vermek zorunluluğundandır.

Aslında hayvanlardan bazıları bir şeyleri bilmekte ancak bildiklerinin yanlış olduğuna inandırılmaktadırlar. Pazar toplantılarının kaldırıldığını duyduklarında birçok hayvan kaygılanmış, dört domuz da bu durumu onaylamadıklarını yüksek sesle dile getirmişlerdir ancak köpeklerin tehditleri karşısında susup oturmuşlardır. Susup oturmaları, bilmelerine ve harekete geçmek istemelerine rağmen, yapamayacak olmalarındandır. Bu anlamda genç domuzlar, bilmekte, istemekte ancak yapamamaktadırlar zira tehdit altındadırlar. Aynı şekilde, Clover da aslında *Yedi Emir*'in yatakta yatmayı yasaklayan bir hükmü olduğunu bilmekte, hatta bu hükmün 4. maddede yer aldığını bile anımsamakta, emin olmak için Muriel'den 4. maddeyi okumasını istemekte ancak Muriel'in okuduğu sonradan değiştirilmiş hükmü doğru kabul etmektedir. Bu nedenle Clover bilirken bilmez konuma geçmekte, söylenen yalana inanmakta, bu nedenle yalanı ortaya çıkarıp yalancıların yüzüne vurmak gibi bir isteği oluşmamakta ve sonuç olarak da böyle bir şey yapamamaktadır.

Hayvanlar her ne kadar Pazar toplantılarının kaldırılmamasını isteseler de, daha çok istedikleri bir şey vardır: Hayvanlar Jones'un geri gelmemesini her şeyden çok istemektedirler. Boxer'ın "Napoleon her zaman haklıdır" demesine bakılırsa, Napoleon'un hayvanları adım adım tahakküm altında aldığının farkında olmadığı, başka bir deyişle bilmediği, bilmediğinden dolayı da bu düzenin devam etmesini istediği ve bunun için "Daha çok çalışacağım" düsturunun gereğini yerine getirmeye devam ederek çalıştıkça çalıştığı görülmektedir. Bu anlamda Boxer, bilmemekte, düzenin devamını istemekte ve istediğini yapabilmek için çalışmaktadır. Öte yandan Boxer her ne kadar isteyerek çalışsa da zaten çalışmak zorundadır ancak aslında zorunda olduğu için çalıştığının farkında değildir.

Napoleon isteyen, bilen, yapabilen ve zorunda olmayan tek hayvandır. Bildikleri çok, istedikleri ise sınırsızdır. Örneğin tek önder olmak için Snowball'dan kurtulması gerektiğini, yönetimi eline geçirdiğinde gücü elinde tutmak ve arttırmak için

Squealer, köpekler ve koyunlar gibi farklı hayvanlardan çeşitli yönlerde destek alması gerektiğini, Snowball'un yel değirmeni projesinin aslında işe yarar bir proje olduğunu ve projeyi sahiplenerek kendi çıkarına kullanmasının iyi olacağını, ticarete atıldığında kendisine yardımcı olacak aracıyı hayvanlardan stratejik olarak uzak tutmasının gerektiğini bilmekte, tüm bunları yapmak istemekte ve yapabilmektedir. Bu anlamda Napoleon çiftlikteki tek önder olmasının yanı sıra aynı zamanda her koşulda özerk kalabilen tek eyleyendir.

3.10.5. Altıncı Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Altıncı kesitte hayvanların Napoleon ile olan ilişkilerine baktığımızda, hayvanların kimi zaman Napoleon karşısında yükümsüz özneye dönüştüklerini görmekteyiz. Napoleon, Snowball'dan kurtulduktan sonra, Squealer'ın bilerek, köpekler ile koyunların ise muhtemelen çok da farkında olmadan verdikleri destek ile hayvanların asla kontrol edemediği ve üzerlerinde baskı kuran bir güce dönüşmektedir. Bu anlamda Napoleon hayvanların üzerinde işleyecek bir "aşkın bileşen" konumuna gelme yolundadır çünkü hayvanların üzerine şimdilik daha çok köpeklerin aracılığıyla da olsa korku salmaktadır. Köpekler, annelerinden alındıklarında yaşları gereği bilinçleri yeterince gelişmiş olmadığından yükümsüz özne konumunda iken, şimdi Napoleon'un beyinlerini yıkaması sonucunda programlanmış gibi davranmaktadırlar. Köpeklerin yaşamı Napoleon dışındakileri tehdit ile denetim altında tutmaktan ibarettir. Köpekler sütten kesildikleri andan itibaren bu yolda eğitildiklerinden başka türlü bir yaşam biçimi düşünememektedirler. Napoleon'la olan ilişkileri sonsuz itaat ve derin sadakat olarak tanımlanabilir.

Köpekler korku salma işini bir robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmek üzere programlandıklarından, "robotlaştırılmış özne" olarak değerlendirilebilirler. Bu arada koyunlar da önceki kesitlerdeki gibi "robotlaştırılmış özne" olarak meleyip gündem dağıtma işlevlerine altıncı kesitte de devam etmektedirler. Boxer ise "Daha çok çalışacağım" düsturuna "Napoleon her zaman haklıdır" düsturunu ekleyip yargılamadan çalışmaya devam ederek "kurumsal biçim özne" işlevini pekiştirmektedir.

Hayvanların çoğu yaşadıkları hayatı sorgulamadan ve yargılamadan köle gibi çalışarak sürdürmekte, köpeklerin saldığı dehşet nedeniyle kendilerini tehdit altında

hissettikleri durumlarda yükümsüz öznenin "korku salan ya da işkence eden baskın nitelikte bir aşkın bileşene boyun eğme" türünü temsil etmektedirler. Bu durumun somut bir örneği, Pazar toplantılarının iptal edilme gerekçelerini açıklayan Squealer'ın dediklerine köpeklerin hırlamasından korktukları için ikna olmalarıdır.

Napoleon'un her tür tutum ve davranışı bilinçli ve istemli olduğundan ve yargıları da daima devrede bulunduğundan, altıncı kesit boyunca kendisini özne olarak ortaya koyabildiği söylenebilir. Üzerinde ve içinde işleyen güçler varsa bile etkin ya da baskın değildir çünkü kesit boyunca anlam üreten özne konumunda kalmakta ve yargılama yeteneğini elinde bulundurmaktadırlar. Squealer da yargılama yeteneğini kesit boyunca korumayı başarmaktadır. Hayvanları ikna etmek için neyin nasıl ve hangi koşullar altında söylenmesi gerektiğini hesaplamakta, ikna turları için kimi zaman hayvanların toplu olduğu anları değil, yalnız oldukları anları seçmeyi akıl etmekte, kendisine yardımcı olmaları için yanına köpekleri almayı düşünebilmektedir. Tüm bunlar Squealer'in bilinçli ve istemli hareket edebildiğini göstermektedir.

3.10.6. Altıncı Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Altıncı kesitte metin görülenle olanın farkı üzerine kurulu olma özelliği daha yoğun bir hal almaktadır. Napoleon'un kendini önderlik koltuğuna oturtması konusunda diğer hayvanlara açıklama yapan Squealer, bunun aslında fazladan bir yük ve ağır bir sorumluluk olduğunu belirtmekte ve Napoleon'un yaptığını özveri olarak adlandırmaktadır. Olan ise böyle değildir. Napoleon çiftlik yönetimini tek başına eline geçirme konusunu hırs yapmış ve bunu gerçekleştirebilmek sinsi planlar kurmuştur.

Napoleon'un Snowball'dan kurtulur kurtulmaz ilk icraat olarak Pazar toplantılarını kaldırarak görüş alışverişini sona erdirmesi, bundan sonra yapacakları açısından sona atılan bir olta olarak alınabilir. Napoelon belli ki tüm yetkileri kendisinde toplamayı uygun görmektedir. Öte yandan, daha önce de değindiğimiz gibi Old Major'ın kafatasının mezardan çıkarılarak ilahlaştırılıyor olmasının, ileride başka ilahlaştırmaların kanıksanmasını sağlayabileceği de olasıdır. Bu da sona atılan bir olta olarak akılda tutulmalıdır.

Snowball'un yel değirmeni planlarını çizdiği barakanın kapısı kilitlenmiştir. Metinde bu bilginin verildiği tümcede edilgen yapı kullanılmıştır, dolayısıyla barakayı kimin

kilitlediği kesitin başında bir bilmece olsa da, kesitin ilerleyen bölümlerinde Napoleon yel değirmeni projesini kendine mal etmekte ve özel bir domuzlar komitesinin üç haftadır planlar üzerinde çalışmakta olduğu açıklanmakta, böylelikle de bilmece çözülmektedir. Ancak, gerek dokuz köpeğin annelerinden ayrılıp Napoleon tarafından eğitilmeleri olayında, gerekse barakanın kapısının esrarengiz bir biçimde kilitlenmesi olayında Napoleon'un gizli planlar kurup kapalı kapılar ardında olgunlaştırdığı ve yürürlüğe koyduğu anlaşılmaktadır. Napoleon'un bu özelliğinin ikinci defa somut olarak örneklenmesi, bundan sonraki olası hareket tarzının okunabilmesine olanak tanıyabilecek sona atılan bir olta olarak değerlendirilebilir.

Napoleon, ahırda Squealer ve Minimus adındaki başka bir domuzla platformun ön tarafına oturmakta ve dokuz köpek de etraflarında yarım daire oluşturmaktadır. İlk bakışta özel bir anlam ifade etmediği düşünülebilecek bu görüntüyü yorumlarken, Minimus'un şiir yazmak ve şarkı bestelemek konusunda özel bir yeteneği olduğu dikkate alınmalıdır. Köpeklerin yarım daire oluşturmaları ise, diğer hayvanların neler olup bittiğini görmelerini engellemek içindir. Napoleon'un Minimus ile bir araya geliş nedeni bu kesit için henüz bir bilmecedir ancak Minimus'un şair ve bestekar oluşu da sona atılan bir olta olarak alınmalıdır.

Metne göre hayvanlar bütün yıl köleler gibi çalışmışlardır ancak mutludurlar çünkü bütün yaptıkları kendileri ve gelecek nesiller içindir, bir avuç aylak ve hırsız insan için değildir. Oysa olan, metinde söylenenden farklıdır. Hayvanlar, kendileri için çalıştıklarına inandırılmışlardır, oysa şimdi insanlar için çalışmasalar da domuzlar için çalışmakta ve sömürülmeye devam etmektedirler. Ancak, bunun farkında değildirler.

Pazar öğleden sonraki çalışmaların gönüllüğe dayalı olduğu söylenmektedir ancak katılmayanların yiyecek miktarı yarıya indirileceğine göre bu durum, görüneni olandan farklı gösteren bir sözcük oyunundan başka bir şey değildir çünkü açıklanan koşullar altında, aksi bir davranış göstermenin olumsuz bir sonucu olacağına göre, bu çalışmaya katılmak aslında zorunludur. Görünenle olan arasındaki başka bir fark da, görünüşe göre Napoleon'un komşu çiftliklerde girişeceği ticarette sözde tüm yükü kendi sırtına alma özverisinde bulunarak hayvanları insanlarla muhatap olma külfetinden korumasıdır. Oysa olan, bu yöntemle ticaret işinde tek yetkilinin Napoleon olması ve böylece paranın da tamamen Napoleon'un kontrolü altında bulunmasıdır. Öte yandan, Napoleon hayvanların diğer çiftliklerde yaşayanlarla

iletişim kurmalarını da yine bu yolla engelleyerek hayvanların dışarıda olup bitenleri öğrenmemelerini sağlamaktadır. Başka çiftliklerin koşullarını bilmeyen hayvanların herhangi bir karşılaştırma yapmaları ve başkaldırma gereği duymaları söz konusu olamayacaktır.

Yine metinde söylendiğine, yani görünüşe göre Clover, *Yedi Emir*'in dördüncü maddesinin "çarşaflı" yatakta yatılmamasından söz ettiğini anımsamamaktadır. Başka bir deyişle, görüntüde Clover'ın belleği kusurludur. Oysa olan farklıdır: Clover'ın belleğinde bir sorun yoktur, hayvanların yatakta yatmalarını yasaklayan hükme "çarşaflı" ifadesi sonradan eklenmiş ve böylece hükmün kapsamı daraltılarak sanki yatakta yatmak değil de, çarşaf serili yatakta yatmak yasakmış gibi bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Elbette ki bu maddeye ilave yapıldığı metnin bu bölümünde ortaya çıkmamaktadır. Öte yandan, Clover'ın dördüncü maddenin "çarşaflı" yatakta yatılmamasından söz ettiğini anımsamaması durumu metinde "işin garibi" yorumuyla aktarılmakta ve böylelikle bu durumda bir aldatmaca olduğuna ilişkin sona bir olta atılmaktadır. *Yedi Emir*'e çarşaflarla ilgili bu ayrıntıyı kimin eklediği de henüz bir bilmecedir.

Domuzlarla hayvanlar arasında yapılan sözleşmelerde eşitlik söz konusu değildir. Aslında neredeyse tüm sözleşmelerin koşulları, hayvanların itaat göstermeleri üzerine kurulmuştur. Özet olarak, hayvanlar uslu olacak, böylelikle Jones geri gelmeyecektir. Pazar toplantılarının kaldırılmasına, Napoleon'un yönetime el koymasına, domuzların çiftlik evine taşınıp yataklarda yatmalarına ve ticarete atılmalarına ses çıkarmayacaklar, böylelikle Jones gelmeyecektir. Altıncı kesitte bu temel sözleşmelerin dışında da birkaç sözleşme daha bulunmaktadır. Snowball' a hak ettiği cezayı kesene, "İkinci Dereceden Kahraman Hayvan" nişanı ve yarım ölçek elma, onu canlı yakalayana da bir ölçek elma verilecektir. Bu sözleşmede görüntüde her iki tarafın da kazacağı bir şeyler bulunmakla birlikte, olan farklıdır. Hayvanlar nişan gibi sembolik bir mükafat ve yiyince bitecek olan, başka bir deyişle kalıcı özelliği bulunmayan elma ile ödüllendirilecekler, oysa Napoleon Snowball'dan sonsuza kadar kurtularak hem çok daha büyük bir çıkar elde edecek, hem de Snowball'un katledilmesiyle diğer hayvanlara sıkı bir gözdağı da vermiş olacaktır.

3.10.7. Altıncı Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 52: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 33.	Do not imagine, comrades, that leadership is a pleasure.
Adıvar, 46.	Liderliğin zevkli bir şey olduğuna zinhar inanmayın, yoldaşlar!
Özdenören, 37.	Sanmayın ki, yoldaşlar liderlik bir zevktir!
Moralı, 49.	Önderliğin bir zevk olduğunu sanmayınız.
Okyay, 51.	Bir an bile olsun, yoldaşlar, önderliğin zevkli bir iş olduğunu aklınızdan geçirmeyin.
Demir, 48.	Düşünmeyin ki yoldaşlar, liderlik keyiflidir.
Üster, 70- 71.	Yoldaşlar, sakın önderliğin yan gelip keyif çatmak olduğunu sanmayın.
Dévil, 22.	N'allez pas vous imaginer que le rôle de chef soit un sinécure !
Simon, 64.	N'allez pas imaginer que gouverner soit un plaisir !
Quéval, 64.	N'allez pas imaginer, camarades, que gouverner est une partie de plaisir !

Orwell "sanmayın ki" dedikten sonra duraklama olarak "yoldaşlar" hitabını kullanmış, sonra tümcesinin sonunu getirmiştir. Bu sıralama, Adıvar, Moralı ve Üster çevirilerinde değiştirilmiş, böylelikle Squealer'ın hayvanları ikna etmek üzere kullandığı bu ifadede vurgunun yeri değiştirilerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturulmuştur. Moralı ve Dévil "yoldaşlar" sözcüğünü kullanmayarak, propaganda içerikli konuşmalarda çok önemli olan hitap bölümünü eleyip konuşmadaki vurguyu eksilttiklerinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Tümceye Adıvar "zinhar", Okyay "bir an bile olsun", Üster "sakın" vurgularını ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Orwell'in önderliğin "bir zevk olduğunu" sanmamalarına ilişkin ifadesini Üster "yan gelip keyif çatmak" olduğunu sanmamaları şeklinde aktararak "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Dévil de, "zevk" yerine "arpalık", yani "işi az olup yarar sağlanılan yer" anlamında bir sözcük olan "*sinécure*" şeklinde aktararak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 53: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 33.	Suppose you had decided to follow Snowball, with his moonshile of windmills - Snowball, who, as we now know, was no better than a criminal?
Adıvar, 46.	Ya Snowball'in hayalî yeldeğirmenini de kabul etseyiniz…Biz şimdi onun bir kaatilden başka bir şey olmadığını biliyoruz.
Özdenören, 37.	Hele Snowball'un saçma yeldeğirmenini kabul etmiş olacağınızı bir düşünün! Biz şimdi Snowball'un bir suçludan başka bir şey olmadığını biliyoruz.
Moralı, 49.	Mesela, bir hainden başka bir şey olmadığını şimdi bildiğiniz Snowball 'a uymanız, onun yeldeğirmenine, boş sözlerine inanmanız olasılığını düşününüz!
Okyay, 51.	Ya Kartopu'nun, şimdi hepimizin bir suçlu olduğunu bildiğimiz Kartopu'nun ve onun tam bir hayal olan mavallarının peşinden gitmeye karar vermiş olsaydınız?
Demir, 48.	Sadece bir hain olduğunu bildiğimiz Snowball'un aklına uyduğunuz, onun yel değirmeni masalına inandığınızı farzedin.
Üster, 71.	Örneğin, şu yel değirmenliği saçmalığını savunan Snowball'un izinden gitmiş olsaydınız ne yapardık? Hainin teki olduğu artık açıkça ortaya çıkmadı mı Snowball'un?

Dévil, 22.	Supposez, par exemple, que vous ayez decidé de prendre parti pour ce songe-creux de Snowball et ses histoires de moulin à vent… Snowball qui, nous le savons à présent, n'était rien moins qu'un criminel ?
Simon, 64.	Supposez que vous ayez decidé, dans l'affaire de moulin, de suivre Snowball et ses calembredaines ? Snowball qui, nous le savons aujourd'hui,, n'était rien moins qu'un criminel ?
Quéval, 64.	Supposons qu'après avoir écouté les billevesées du moulin à vent, vous ayez pris le parti de suivre Boule de Neige qui, nous le savons aujourd'hui,, n'était pas plus qu'un criminel ?

Özgün tümcede kısa çizgiden sonra Snowball ile ilgili bir açıklama vardır ve bu açıklama tümcenin bir parçasıdır. Burada, Snowball ile ilgili bir saptama yapılmaktadır ve aslında Squealer'in bu tümceyi kurmaktaki asıl amacı araya Snowball'un bir suçlu olduğunu sıkıştırmak olduğundan kısa çizgiden sonraki bölümü tümcenin pekiştiricisi olarak vermek önemlidir. Adıvar ve Özdenören kısa çizgiden sonraki bölümü ayrı bir tümce gibi vererek pekiştirmeyi ortadan kaldırmış ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Özgün metinde "Ya Snowball ve onun yel değirmeni saçmalığının peşinden gitmeye karar vermiş olsaydınız" ifadesi, Adıvar tarafından "Snowball'in hayalî yeldeğirmenini de kabul etseydiniz", Özdenören tarafından "Hele Snowball'un saçma yeldeğirmenini kabul etmiş olacağınızı bir düşünün!", Moralı tarafından "onun yeldeğirmenine, boş sözlerine inanmanız olasılığını düşününüz", Demir tarafından "Snowball'un aklına uyduğunuz, onun yel değirmeni masalına inandığınızı farzedin", Dévil tarafından "ya bu hayalperest Snowball ve onun yel değirmeni masallarından yana tavır almaya karar verseydiniz?" olarak aktarıp "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koyulmuştur çünkü bu çevirilerde kim öğelerin yanı sıra önem arz eden "peşinden gitmek" ifadesi atlanmıştır.

Özgün metinde "suçlu" olarak nitelendirilen Snowball'u Adıvar "kaatil" olarak, Moralı, Demir ve Üster ise "hain" olarak nitelendirerek "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay ise, "onun yel değirmeni saçmalığı" sözlerini "tam bir hayal olan mavallar" şeklinde çevirerek, özgün metinde özel olarak yel değirmeninden söz edilirken, çeviride genel anlamda Snowball'un uydurmalarından söz etmekte ve belirli bir konuyu, genel bir durum gibi aktarmaktadır. Böylelikle açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlam bulanık, belirsiz hale getirilmekte ve "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Moralı "mesela", Üster "örneğin", Dévil de aynı anlama gelen "par exemple" belirteçlerini tümceye ekleyerek, bir önceki tümcede yer alan bilginin örnekle açıklanacağı ortaya koyup "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek

oluşturmuşlardır. Moralı, özgün tümcedeki geçmiş zaman kullanımını şimdiki zaman olarak aktarmış ve sanki hayvanların hâlâ Snowball'un peşinden gitme olasılıkları varmış gibi bir anlam oluşturularak "anlamın bozulması" eğilimi ile yanlış anlam ortaya çıkmıştır çünkü Snowball artık gitmiştir ve böyle bir olasılık ortadan kalkmıştır.

Orwell, Snowball'un suçlu olduğunun "artık" bilindiğinden söz etmekte, Demir ise bu belirteci kullanmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır. Üster ise, tümceye acizlik de belirten "ne yapardık" sözde sorusunu ekleyerek özgün metinde olmayan bir vurgu ve anlam oluşturmuş ve "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur. Öte yandan, özgün metinde Snowball'un bir suçlu olduğu saptaması yapılmakta iken, Üster bunu onay beklercesine bir sözde soru ile aktarıp özgün metinde verilen kesinlik anlamını sarsarak "anlamın bozulması" eğilimini bir kez daha göstermektedir.

Örnek 54: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 34.	Once again this argument was unanswerable.
Adıvar, 46.	İşte bu cevabı olmayan bir delildi.
Özdenören, 37.	İşte bu delile cevap verilemezdi.
Moralı, 50.	Buna da cevap verilemedi.
Okyay, 52.	Böylesine bir mantık karşısında ne cevap verilir ki?
Demir, 49.	Bu soruya cevap verilemedi.
Üster, 71.	Bu soru da yanıtsız kaldı.
Dévil, 22.	Une fois de plus, il avait trouvé l'argument sans réplique.
Simon, 65.	Encore une fois, l'argument était sans réplique.
Quéval, 64.	Une fois de plus, l'argument était sans réplique.

Özgün metinde hayvanların ya itaat etmek ya da Jones'un geri gelmesi ikilemi ile karşı karşıya bırakıldıklarında içine düştükleri durumu ifade etmek üzere kurulan bu tümcede, böyle bir iddiaya verilecek yanıt olmadığından söz edilmektedir. Adıvar ve Özdenören'in kullandıkları karşılıklar anlamdan yoksun birer sözcedir çünkü bu bağlamda "delil" diye adlandırılıp anlam ifade edecek bir şey yoktur. Öte yandan, bu karşılıklarda özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntıları mevcuttur ve bu durumda "anlamın parçalanması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadırlar.

Orwell'in "bir kez daha" şeklindeki ifadesi, hayvanların daha önce de itaat etmek ya da Jones'un gelmesi ikileminde bırakıldıklarını göstermektedir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Okyay, Demir ve Üster çevirilerinde yani Türkçe çevirilerde bu durumun sürekliliğini ifade eden önemli bir göstergeye yer verilmediğinden "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Öte yandan, özgün metinle ilintisiz bir aktarım yapan Moralı, Demir ve Üster çevirilerinde "anlamın saptırılması" eğilimi

ortaya koyulmuştur. Özgün metinde gerekçelendirmenin itiraz edilebilir olmadığından söz edilmektedir zira böyle bir gerekçelendirmeye söylenecek söz yoktur. Demir ve Üster çevirilerinde "soruya", Moralı çevirisinde ise "buna" yanıt verilemediğinden söz edilmektedir, oysa ortada yanıtlanması gereken bir soru yoktur zira bu tümceden önce gelen soru, yanıt verilmesi gereken bir soru değil, sözde bir sorudur. Burada söz konusu olan Squealer'in yürüttüğü mantıktır. Dévil çevirisinde ise "bir kez daha yanıt verilemeyecek bir iddia bulmuştu" ifadesiyle ortaya özgün metinde olmayan bir üçüncü tekil şahıs atılıp, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya konmaktadır.

Örnek 55: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 35.	He had *seemed* to oppose the windmill, simply as a manoeuvre to get rid of Snowball, who was a dangerous character and a bad influence.
Adıvar, 48.	Tehlikeli bir karakter ve kötü bir misal olan Snowball'i ortadan kaldırmak için, yeldeğirmenine muarız görünmek suretiyle bir manevra yaptı.
Özdenören, 39-39.	O, yeldeğirmenine sadece görünüşte muhalifti., yoksa aslında kötü bir tesiri ve tehlikeli bir karakteri olan Snowball'u ortadan kaldırmak için bir manevra yapmıştı.
Moralı, 51.	"O, Napoleon arkadaşın kurnazca bir manevrasıydı" dedi. Kötü bir etkisi olan Snowball tehlikeli bir yaratıkmış, onu ortadan kaldırmak için Napoleon değirmenin işine karşıymış gibi görünmüş.
Okyay, 54.	Yeldeğirmenine karşı çıkıyor **gibi görünmüştü.** Oysa bu, tehlikeli bir karakter olan ve hayvanları olumsuz bir şekilde etkileyen Kartopu'ndan kurtulmak için bir manevraydı sadece.
Demir, 50.	"O, Yoldaş Napoleon'un kurnazca bir manevrasıydı" dedi. Dediğine göre, kötü güçlerle donanmış olan Snowball, tehlikeli bir mahlûkmuş, onu ortadan kaldırmak için Napoleon değirmen işine karşıymış gibi görünmüş.
Üster, 75.	"Snowball tehlikeli biriydi, herkese kötü örnek oluyordu. Napoléon Yoldaş da ondan kurtulmak için yel değirmenine karşıymış gibi *göründü.*"
Dévil, 23.	S'il avait *fait semblant* de prendre parti contre le moulin, c'était un simple manœuvre pour se débarrasser de Snowball qui était un individu dangereux exerçant une influence néfaste.
Simon, 67.	Cela, dit-il, c'est l'habileté de César qui astucieusement *a paru* s'opposer au moulin, n'utilisant cet artifice que pour se défaire de Snowball qui était un individu pernicieux dont l'influence était dangereux.
Quéval, 67.	A ce point Brille-Babil prit son air le plus matois, disant combien c'était astucieux de Napoléon d'avoir *paru* hostile au moulin – un simple artifice pour se défaire de Boule de Neige, un individu pernicieux, d'influence funeste.

Özgün metinde "görünmek*"* sözcüğü italik karakterle yazılmış ve böylece bu sözcüğün özellikle vurgulandığı belirtilmiştir. Okyay, bu vurguyu kalın karakter kullanarak belirtmiştir. Adıvar, Moralı ve Demir çevirilerinde ise bu vurgu atlanarak metindeki yoğunluk eksiltildiğinden, "anlamın eksik yorumlanması eğilimine birer örnek oluşturulmuştur.

Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir Napoleon'un Snowball'u "ortadan kaldırmak" istediğini ifade ederek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermektedirler çünkü metnin bu bölümünde henüz Napoleon Snowball'un ölüm emrini vermemiştir,

“ortadan kaldırmak” ifadesi de akla ilk önce öldürmeyi getirmektedir. Özgün metinde tehlikeli bir karakter olarak tanımlanan Snowball’u Moralı tehlikeli bir “yaratık”, Demir tehlikeli bir “mahlûk” olarak tanımlayarak “anlamın aşırı yorumlanması” eğilimini ortaya koymuşlardır. Üster ayrıca Snowball için “herkese kötü örnek oluyordu” şeklinde özgün metinde olmayan derecede kesin bir saptama yaptığından “anlamın aşırı yorumlanması” eğilimini ortaya koymuştur.

Demir dolaylı aktarıma “dediğine göre” diye özgün metnin bu tümcesinde bulunmayan bir ekleme yaparak “anlamın aşırı yorumlanması” eğilimini ortaya koymaktadır. Yine Demir Snowball’un “kötü güçlerle donanmış” olduğunu söyleyerek özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretmekte ve böylece “anlamın saptırılması” eğilimini göstermektedir.

Metnin bir önceki tümcesinde yel değirmenine karşı görünmenin Napoleon’un “kurnazlığı” olduğu belirtilmektedir. Moralı ve Demir, o tümcedeki “kurnaz” nitelemesini alıp, örnek tümcedeki “manevra ile birleştirerek Napoleon’un “kurnazca bir manevrası” ifadesini kullanmakta ve özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretmekte, böylece “anlamın bozulması” eğilimini ortaya koymaktadırlar. Özgün metinde manevradan söz edilirken kullanılan “yalnızca” ya da “sadece” belirtecini Adıvar, Özdenören ve Simon kullanmayarak vurgu eksilttiklerinden “anlamın eksik yorumlanması” eğilimine birer örnek oluşturmuşlardır. Üster ise “yalnızca bir manevra” ifadesine hiç yer vermeyerek “anlamın yok edilmesi” eğilimini ortaya koymuştur.

Moralı, Napoleon’un “değirmenin işine” karşı göründüğünü ifade ederek anlamdan yoksun bir sözce üretmektedir, çünkü “değirmenin işi” şeklindeki bir ifade anlam taşımamaktadır. Napoleon ancak “değirmene” ya da” değirmen işine” karşı olabilir. Bu anlamda “değirmenin işi” ifadesi, her ne kadar belki klavye hatasından kaynaklansa da, “anlamın parçalanması” eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Özdenören tümcesine birbiri ardına “yoksa” bağlacı ve “aslında” belirtecini ekleyerek özgün metinde yer almayan olmayan bir ipucu yaratmış ve “anlamın aşırı yorumlanması” eğilimine örnek oluşturmuştur zira bir ifadeden sonra “yoksa aslında” deniyorsa, o ifadenin arkasındaki gerçeğin açıklanacağı anlaşılmaktadır.

Quéval, özgün metnin bir önceki tümcesiyle bu örnekte incelediğimiz tümceyi birleştirmiştir. Napoleon’un yel değirmenine “karşı” görünmesi durumunu, “düşman”

görünmek olarak aktararak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Özgün metinde Snowball'un "kötü" etkisinden söz edilmekteyken, Dévil ve Simon "tehlikeli" etkisinden söz ederek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar çünkü "kötü" geniş kapsamlı bir kavramdır, tehlikeli bir şey kötüdür ancak kötü bir şey mutlaka tehlikeli değildir. Quéval ise yine Snowball'un etkisinden söz ederken "uğursuz, felaketli, ölümcül" gibi anlamları olan "*funeste*" sözcüğünü seçmekte ve yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır.

Örnek 56: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 41.	"No animal shall sleep in a bed *with sheets*."
Adıvar, 55.	"hiçbir hayvan çarşaflı yatakta yatmıyacak"
Özdenören, 44	"hiçbir hayvan çarşaflı yatakta yatmayacak"
Moralı, 59.	"Hiçbir hayvan çarşaflı yatakta yatamaz "
Okyay, 62.	"Hiçbir hayvan yatakta yatamaz, **çarşafsız olursa başka** "
Demir, 56.	"Hiçbir hayvan çarşaflı yatakta yatamaz"
Üster, 81.	"Hiçbir hayvan çarşaf serili yatakta yatmayacak"
Dévil, 27.	"Animal, tu ne dormiras point dans un lit *avec des draps*"
Simon, 77.	" Nul animal ne dormira dans un lit *avec des draps*"
Quéval, 76.	" *Aucun animal ne dormira dans un lit avec des draps*"

Özgün metinde "çarşaflı" sözcüğü italik kararterlerle yazılarak sözcüğün üzerindeki vurguya dikkat çekilmiştir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Üster bu vurgulamayı dikkate almayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay, kalın karakter kullanarak vurguyu sağlamıştır. Quéval ise tümcenin bütününü italik karakterle aktararak sonradan eklenen "çarşaflı" sözcüğünün üzerindeki vurgunun kaybolmasına neden olmuş ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Öte yandan, özgün metinde "*with sheets*" ifadesinin tümcenin sonunda yer almasının bir önemi vardır. Bu ifade, öncelikle İngilizce tümce yapısı nedeniyle sonda yer almaktadır. Ancak bunun da ötesinde, bu bölüm tümceye, yani *Yedi Emir*'in 4. maddesine sonradan eklendiği için, mantık olarak sonda yer alması gerekmektedir çünkü tümcenin ortasına yapılmış bir ilave sığmayacağından sonradan eklendiği belli olacaktır. Bu durum, Okyay'ın dikkatinden kaçmamış ve bu eki tümcenin sonuna Türkçeye de uydurarak yerleştirmeyi başarmıştır. Diğer Türkçe çevirilerde ise bu ayrıntı atlanarak yine "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Fransızca tümce yapısı, İngilizce tümce yapısı ile benzeştiği için, Fransızca çevirilerde tümcenin sonuna sorunsuz olarak ek ifade yerleştirilebilmiştir.

Yedi Emir'in çevirilerinde bulunan anlam bozucu eğilimler ikinci kesitte incelendiğinden, tekrar sayılmamaları için burada değinilmemektedir.

Örnek 57: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 41.	You did not suppose, surely, that there was ever a ruling against *beds*? […] The rule was against *sheets,* which are a human invention.
Adıvar, 55.	Yatak aleyhine hiçbir zaman bir yasak olabileceğine tabiî inanmadınız. […] Yasak, insanların icadı olan çarşaflar aleyhinedir.
Özdenören, 44.	Yatak aleyhinde bir karar alınmış olacağını tabiî aklınıza getirmediniz. […] Yasak, insanların icadı olan çarşaflar aleyhinedir.
Moralı, 59.	Yataklara karşı bir yasa olduğunu sanmıyorsunuzdur? […] Yasa, yatak çarşafına karşıdır […],
Okyay, 62.	Herhalde hiçbir zaman yataklara karşı bir yasa olabileceğini düşünmediniz, değil mi? […] Emir, insan icadı olan **çarşafları** yasaklıyordu.
Demir, 56.	Yatakları yasaklayan bir yasa olduğunu sanmıyorsunuzdur umarım.[…] Yasa, yatak çarşaflarına karşıydı;
Üster, 84.	Umarım yatakları yasaklayan bir buyruk olduğunu sanmıyorsunuzdur! […] Buyrukta, bir insan buluşu olan çarşaf yasaklanıyordu.
Dévil, 27.	Vous n'avez certainement pas été supposer qu'il ait jamais existé une règle quelconque contre *les lits* ? La défense s'applique aux 'draps' qui sont une invention humaine.
Simon, 77.	Je veux croire que vous n'avez pas supposé que l'usage de *lits* ait jamais été proscrit ? […] Ce sont les *draps*, invention des hommes qui ont été bannis.
Quéval, 77.	Vous n'allez tout de même pas croire à l'existence d'un règlement qui proscrive les *lits* ? […] L'interdiction porte sur les *draps,* lesquels sont d'invention humaine.

Özgün metinde "yataklar" ve "çarşaflar" sözcükleri italik karakterlerle yazılarak sözcükler özellikle vurgulanmıştır. Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Üster her iki sözcük için de bu vurgulamayı dikkate almayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini her bir sözcük için ayrı ayrı ortaya koymuşlardır.

Okyay ise "yataklar" sözcüğünün vurgusunu atlayarak vermiş ancak "çarşaflar" sözcüğünde kalın karakter kullanarak vurguyu sağlamıştır. Fransızca çevirilerde Dévil "çarşaflar" sözcüğünü tırnak içine alarak vurgulamıştır, bunun dışında tüm Fransız çevirmenler sözcük vurgularını özgün metindeki gibi italik karakter ile belirtmişlerdir.

"Elbette", "herhalde", "hiç kuşkusuz" gibi sözcüklerin soruda yer aldıkları zaman yanıtı denetim altında tutup yönlendirme işlevleri olduğundan söz etmiştik. Moralı, Okyay, Demir, Üster, Simon ve Quéval bu göstergeyi atlayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Adıvar'ın kullandığı "inanmadınız" ve Özdenören'in kullandığı "aklınıza getirmediniz" ifadeleri bilinen geçmiş zamana ait olup, ifadeleri kesinlik bildirmektedir. Oysa burada Squealer'ın bildiği kesin bir şey yoktur, yalnızca içinde yönlendirme de içeren bir tahminde bulunmaktadır. Bu anlamda burada öğrenilen

geçmiş zamanın rivayeti kullanılarak "inanmamışsınızdır" ve "aklınıza getirmemişsinizdir" denerek bir olasılık dile getirmek gerekmektedir. Adıvar ve Özdenören'in kullandığı bilinen geçmiş zaman burada "anlamın bozulması" eğilimine neden olmaktadır çünkü konuşanın bir tahmin yürütüp yürütmediği açık değildir. Okyay ise tümcenin sonuna "değil mi" sorusunu ekleyerek yürüttüğü tahmini pekiştirmekte ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Özgün metinde yataklara karşı bir kuralın asla olmadığını belirtmek üzere kullanılan "ever" sözcüğü Moralı, Okyay, Demir, Üster ve Quéval çevirilerinde aktarılmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Demir ve Üster tümceye "umarım", Simon ise "inanmak isterim ki" ifadelerini ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir.

Adıvar, hüküm, kural, yasa anlamlarında kullanılabilecek "rule" ve "ruling" sözcükleri için "yasak" karşılığını seçerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur zira her hüküm, kural ya da yasa mutlaka yasakları ifade etmez. Özdenören, Dével ve Quéval de "rule" sözcüğü için "yasak" karşılığını kullanırken, Simon da "yasaklamak" fiilini kullanmış, "*ruling*" için ise Simon ve Quéval yasaklamak" fiilini kullanarak yine aynı eğilimi göstermişlerdir. "*Rule*" sözcüğü için "emir" karşılığını kullanan Okyay ile, "*rule*" ve "*ruling*" sözcükleri için "buyruk" karşılığını kullanan Üster de "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Dével yataklara karşı kuraldan söz ederken "herhangi" sözcüğünü ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermektedir. Simon ise "yataklar" yerine "yatakların kullanımı"nın yasaklanmasından söz ederek "anlamın kaydırılması eğilimini ortaya koymaktadır. Quéval ise "elbette inanmamışsınızdır" yerine "yine de inanmayacaksınızdır" diyerek "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Son olarak, çarşafların insan icadı olduğu bilgisine yer verilmeyen Moralı ve Demir çevirilerinde "anlamın yok edilmesi" eğilimi söz konusudur.

Örnek 58: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 42.	"Comrades," he said quietly, "do you know who is responsible for this? Do you know the ennemy who has come in the night and overthrown our windmill? SNOWBALL!" he suddenly roared in a voice of thunder.
Adıvar, 57-58.	[…] sakin bir sesle: "Yoldaşlar, bundan kimin mesul olduğunu biliyor musunuz?" dedi "Bunu Snowball yapmıştır, Snowball!"
Özdenören, 46.	Sakin bir sesle: "Yoldaşlar, dedi, bunun sorumlusu kimdir biliyor musunuz? Geceleyin gelip de yeldeğirmenimizi mahveden kimdir biliyor musunuz? SNOWBALL" sesi birdenbire gökgürültüsü gibi gürledi.

Moralı, 61.	Alçak bir sesle "Arkadaşlar, bunun sorumlusu kimdir, bilir misiniz? Gece gelen, değirmenimizin tek düşmanını biliyor musunuz? dedi ve gürleyen bir sesle "Bunu Snowball yaptı!" diye bağırdı.
Okyay, 64.	Yavaşça, "Yoldaşlar" dedi, "Bundan kimin sorumlu olduğunu biliyor musunuz? Gece vakti gelip yeldeğirmenimizi yıkanın kim olduğunu biliyor musunuz? Birden gök gürültüsü gibi bir sesle kükredi: "KARTOPU!"
Demir, 58.	"Yoldaşlar" dedi alçak sesle, "Bunun sorumlusunun kim olduğunu biliyor musunuz? Gece gelip yeldeğirmenimizi yerle bir edeni tanıyor musunuz?" ve gök gürültüsünü andıran bir sesle haykırdı: Snowball!
Üster, 85.	Sesini yükseltmeden, "Yoldaşlar," dedi. "Bu işi kim yaptı biliyor musunuz? Geceleyin buraya gelip yel değirmenimizi yıkan düşmanın kim olduğunu biliyor musunuz?" Sonra birden gürledi "Snowball!
Dévil, 28.	"Camarades, déclara-t-il d'un ton calme, savez-vous qui est responsable de tout ceci? Connaissez-vous l'ennemie qui est venu à la faveur de la nuit pour abattre notre moulin à vent? C'est Snowball, rugit-il soudain d'une voix de tonnerre.
Simon, 80.	"Camarades, dit-il calmement, connaissez-vous la responsable de tout cela? Savez-vous qui est l'ennemi qui, venu pendant la nuit, a ruiné notre moulin? SNOWBALL! Rugit-il brusquement d'une voix tonitruante.
Quéval, 79.	"Camarades, dit-il savez-vous qui est le fautif? L'ennemi qui s'est presenté à la nuit et a renversé notre moulin à vent? C'est Boule de Neige! rugit Napoléon.

> "Kötü niyetli Napoleon, 'çok konuşkan olmayan' kişiliğine karşın, sözcükleri ve konuşma dinamiklerini amaçlara yeterince uydurmaktadır. Şaşkınlık içindeki hayvanlara diğer kaygılarını yatıştırmak için bir günah keçisi sunmakta, ses perdesinin yükseltilmesi ise iknanın fazladan pekiştirilmesi için kullanılmaktadır."[853]

Napoleon konuşmasına özgün metinde de söylendiği gibi "sakince" başlamakta fakat sonradan gök gürültüsü gibi gürlemektedir. Ancak, özgün metinde Napoleon'un sesinin aniden çok yükseltmesinin bir diğer göstergesi, düşmanın adını açıklarken büyük harf kullanmasıdır. Özdenören, Okyay ve Simon dışındaki çevirmenler bu göstergeyi çevirilerine yansıtmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Bu örnek dilde biçimin anlamdan çok bağımsız olmadığı durumlara bir örnektir. Gerçekten de dil ve biçim özellikle yazınsal dille kopuk değildir çünkü yazınsal dil yeni deyişler, yeni ifadeler ve yeni biçimler demektir.

Adıvar, Snowball'un adını iki kez tekrar ederek ek vurgu oluşturduğundan ve özgün metinde düşmanın sadece adı bir ünlemle açıklanırken, ayrıca "Bunu Snowball yapmıştır, Snowball!" şeklinde bir cümle kurduğundan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine birer örnek oluşturmuştur. Aynı eğilim, Snowball'un adıyla yetinmeyip bunu onun yaptığına ilişkin bir tümce kurma gereksinimini hisseden Moralı çevirisi ile, yine "Snowball" yerine "Snowball'dur" diyerek ek bir vurgu yaratan Dévil ve Quéval çevirileri için de geçerlidir. Öte yandan, Adıvar ve Moralı çevirilerinde "Yoldaşlar" hitabından sonra verilen kısa duraklama yansıtılmamış ve propaganda için çok önemli olan vurgu değişikliğe uğratılarak "anlamın eksik yorumlanması"

[853] Samir Elbarbary, "Language as a Theme in *Animal Farm*" **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm,** ed. Harold Bloom (New York: Infobase Publishing, 2009), 38.

eğilimi söz konusu olmuştur. Quéval ise Napoleon'un konuşmasına "sakince" başladığını atlayıp konuşmada alçak sesten gürlemeye giden bir tonlama olduğuna dair bilgiyi kullanmayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuştur. Adıvar, Napoleon'un gök gürültüsü gibi gürlediği bilgisini atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini göstermektedir. Özgün metne göre, önce Snowball'un adı büyük harf ve ünlemle verilerek Napoleon'un bağırdığı bu şekilde anlatıldıktan hemen sonra Napoleon'un gök gürültüsü gibi bir sesle gürlediğinin ifade edilmesi gerekirken, gürleme ile ilgiyi bilgiyi öne alıp vurguyu değiştiren Moralı, Demir ve Üster çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" söz konusudur. Moralı, Üster ve Quéval ise gök gürültüsü benzetmesini kullanmayarak yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Özgün metinde yer alan Napoleon'un "aniden" gürlediğine dair bilgiye yer vermeyen Moralı, Demir ve Quéval çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" bir kez daha söz konusudur.

Özgün metinde kimin "sorumlu" olduğu sorgulanırken, Üster "Bu işi kim yaptı biliyor musunuz?" şeklindeki aktarımı ile ve Quéval de "sorumlu" yerine "suçlu" ifadesini kullanarak "anlamın kaydırılması" eğilimini göstermiştir. Adıvar, geceleyin gelip de yel değirmenini yıkan düşmandan söz edilen bölümü atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur. Moralı ise bu bölümde "yeldeğirmenimizin tek düşmanı" şeklinde bir ifade kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir. Özdenören, Okyay ve Demir ise bunu yapanın "düşman" olduğunu aktarmayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 59: Altıncı Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 43.	Comrades, here and now I pronounce the death sentence upon Snowball. 'Animal Hero Second Class', and half a bushel of apples to any animal who brings him to justice. A full bushell to anyone who captures him alive!
Adıvar, 58.	Yoldaşlar! Burada Snowball'i idama mahkûm ediyorum, onu adalete teslim edenlere 'ikinci sınıf hayvan kahraman' nişanı ile, yarım ölçü elma verilecek. Sağ getirenlere tam ölçü!
Özdenören, 46-47.	Yoldaşlar, burada Snowball'u ölüme mahkûm ediyorum, onu adalete teslim edenlere 'İkinci Sınıf Hayvan Kahraman' nişanı ile, yarım ölçek elma verilecek. Diri getirene tam ölçek elma verilecek!
Moralı, 61.	Arkadaşlar, şimdi, burada Snowball'u ölüme mahkum ediyorum. Onun hakkından kim gelirse ona 'Birinci Sınıf Kahraman Hayvan', 'İkinci Sınıf Kahraman Hayvan' nişanları ile yarım kilo elma, onu sağ olarak yakalayana tam bir kilo elma verilecek!
Okyay, 64.	Yoldaşlar, hemen şimdi burada Kartopu'nu ölüme mahkum ediyorum Kim ona hak ettiği cezayı verirse, bir 'Hayvan Kahramanı Birinci Derece' nişanı, yarım ölçek de elma. Canlı getirene tam bir ölçek elma.

Demir, 58.	Kim onun hakkından gelirse, İkinci Sınıf Kahraman Hayvan Madalyası ile yarım kilo elma, onu sağ olarak yakalayan ise tam yarım kilo elma ile ödüllendirilecek.
Üster, 88.	Yoldaşlar, Snowball'u şu anda idam cezasına çarptırmış bulunuyorum. Ona hak ettiği cezayı veren hayvana 'İkinci Dereceden Kahraman Hayvan' nişanı ve yarım kova elma. Onu sağ getirene bir kova elma!
Dévil, 28.	Camarades, je prononce dès à présent la condamnation à mort de Snowball. La médaille de Héroïsme animal, de seconde classe, plus un demi boisseau de pommes à quiconque le livre à la justice. Un plein boisseau à celui qui le capture vivant.
Simon, 80.	Camarades, je le déclare passible de la peine de mort. Méritera la médaille de Héros-Animal, de Deuxième Classe et un-demi boisseau de pommes quiconque lui fera justice. ; un boisseau tout entier, qui le capturera vivant !
Quéval, 80.	Camarades, de ce moment je décrète la condamnation à mort de Boule de Neige. Sera Héros-Animal de Deuxième classe et recevra un-demi boisseau de pommes quiconque le conduira sur les bancs de la justice. Un boisseau entier à qui le capturera vivant !

Özgün metinde "şimdi ve burada" şeklinde ikili bir vurgu ile açıklanan ölüm cezası, Adıvar, Özdenören, Üster, Dévil ve Quéval tek vurgu ile aktarılarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine, Demir ise Napoleon'un Snowball'u ölüm cezasına çarptırdığına ilişkin bölümü atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Simon ise, "şimdi ve burada" vurgusunu atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini göstermiştir.

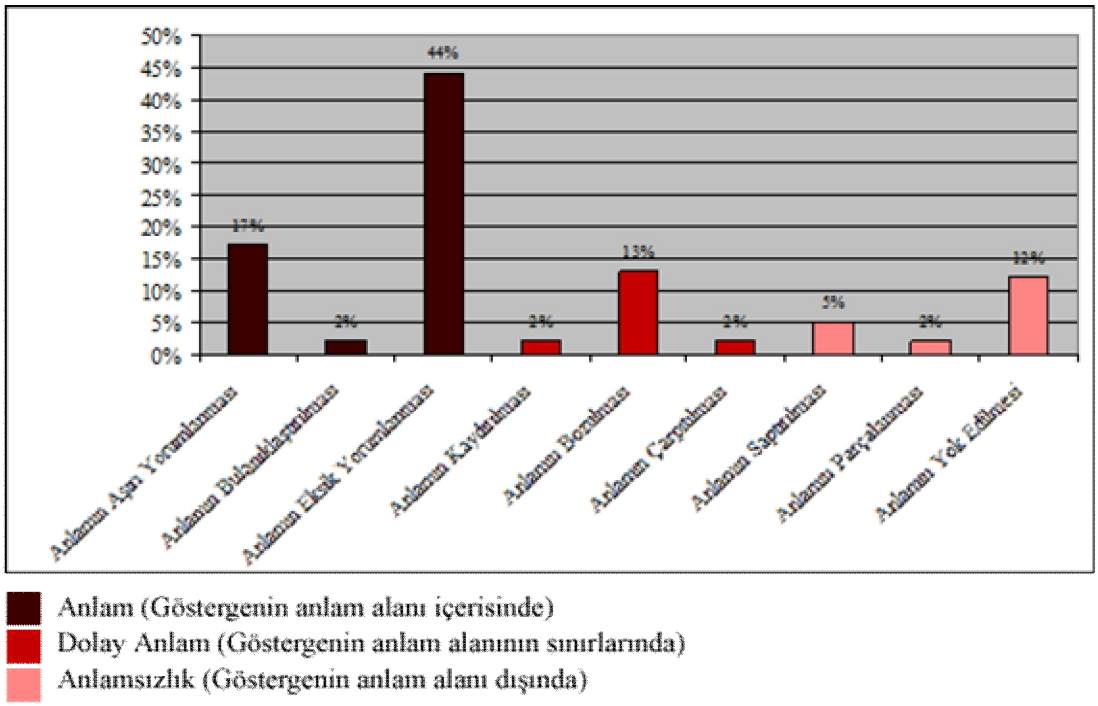
Özgün metinde ona hak ettiği cezayı verene ayrı, diri yakalayana ayrı ödül vaat edilmektedir. İdam cezasına çarptırıldığına göre, hak ettiği ceza ölüm cezasıdır. Demek ki Snowball'un ya ölü, ya diri yakalanmasından söz edilmektedir. Ancak Adıvar, Özdenören, Dévil ve Quéval çevirilerinde onun adalete teslim edenlere ayrı ödül, diri yakalayanlara ayrı ödül vaat edilmektedir. Burada bir mantık hatası vardır zira adalete teslim edilmek için diri olmak gerekir. Bu anlamda, özgün metinde ölüsünü getirene verilecek ödülden söz edilen bölüm için, bu çevirilerde yine dirisinin getirilmesi yananlamı çıkmaktadır. Bu anlamda söz konusu olan ölü / diri karşıtlığı yerine her şartta diri getirilmesi anlamı çıktığından, yani ölü yerine de diri anlamı çıktığından, bu çevirilerde "anlamın çarpıtılması" eğilimi söz konusudur.

Özgün metinde verilecek ödüllerden biri "İkinci Sınıf Kahraman Hayvan" nişanı iken Moralı çevirisinde bu "Birinci Sınıf Kahraman Hayvan", "İkinci Sınıf Kahraman Hayvan" olarak iki ayrı nişan olarak gösterilmiştir. Bir kişiye aynı anda önem dereceleri farklı iki ayrı nişan takdim edilemeyeceğine göre, burada aktarılanın özgün metindeki anlamla ilintisi bulunmamakta ve bu nedenle "anlamın saptırılması" eğilimi söz konusu olmaktadır. Demir çevirisinde ise, Snowball'un ölüsünü getirene

"yarım kilo elma", dirisini getirene ise "tam yarım kilo elma" verileceği söylenmekte ve yine bir mantık hatası ortaya çıkmaktadır. Öncelikle iki ödül arasındaki elma miktarı farkı yok olmaktadır. Öte yandan, yarım tamın yarısıdır. Bu durumda, burada aktarılanın özgün metindeki anlamla ilintisi bulunmamakta ve bu nedenle "anlamın saptırılması" eğilimi söz konusu olmaktadır.

Adıvar'ın "bushel" için "ölçek" ve Okyay'ın "ölçü" Moralı ve Demir'in ise"kilo" karşılığını kullanmaları ile ilgili değerlendirme üçüncü kesitte yapıldığından, bu kullanımlardan doğan anlam bozucu eğilimlere ikinci kez sayılmamaları için burada tekrar değinilmeyecektir. Ancak Özdenören, üçüncü kesitte "kile" karşılığını kullandığı halde burada "ölçek" karşılığını kullanarak, özel anlamlı bir sözcüğü, genel anlamlı bir sözcükle karşılamış ve böylelikle "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Metnin farklı yerlerinde aynı ölçü birimi için "kile" ve "kova" karşılıklarının kullanılması terimsel tutarsızlığa bir örnektir. Kovanın ne kadar elma alacağı belirsiz olduğundan bu örnekte "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini söz konusu olmuştur.

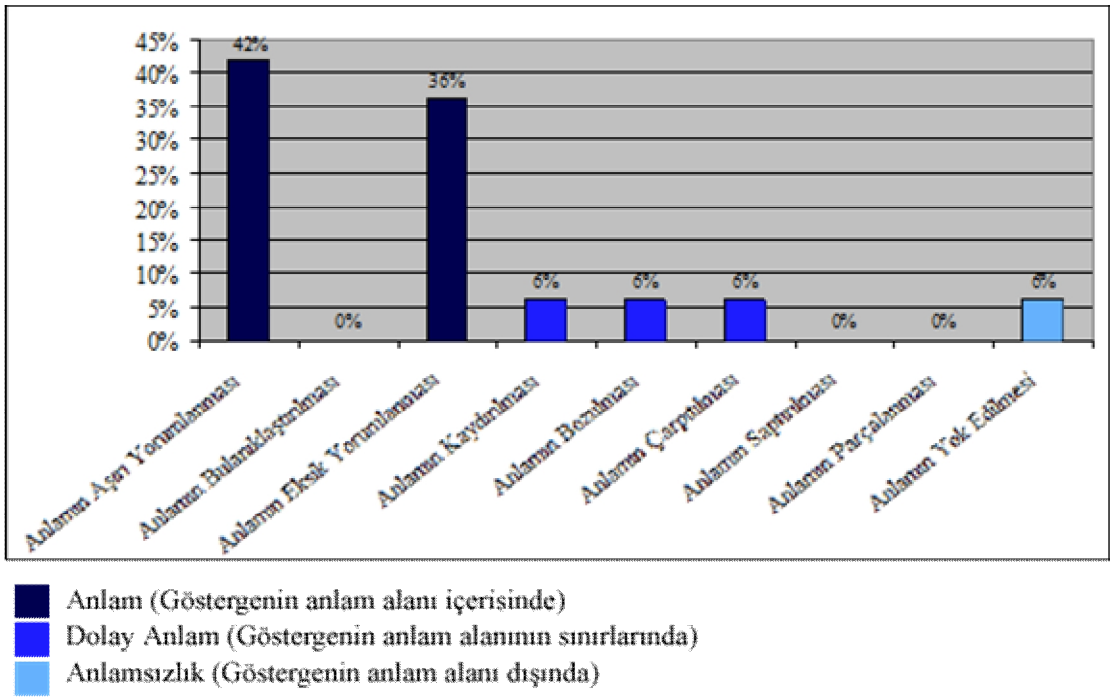
Tablo 25: Altıncı Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Altıncı kesitte Türkçe çevirilerde en çok rastlanan eğilim açık ara fark ile "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi

izlemektedir. Üçüncü sırada bulunan "anlamın bozulması" eğilimini, sonrasında gelen "anlamın yok edilmesi" ve "anlamın saptırılması" eğilimleri izlemektedir. "Anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin bu kadar ön planda olmasının nedeni, incelenen örneklerin çoğunlukla doğrudan propaganda içerikli konuşmalardan seçilmiş olması, bu tür konuşmalarda vurgulanan sözcüklerin özel önem taşıması, kimi sözcüklerin özgün metinde büyük harf ya da italik karakterde vurgulanmış olması ve birçok Türk çevirmenin bunları dikkate almamasına bağlanabilir. "Anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın kaydırılması", "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine de aynı düşük yüzdede rastlanmaktadır. Böylelikle altıncı kesitte Türkçe çevirilerde tüm anlam bozucu eğilimler örneklenmiştir. Diğer kesitlerde olduğu gibi, Türkçe çevirilerde altıncı kesitte de en az rastlanan eğilimlerde kesitten kesite yüzdelik farklar dışında anlamlı bir değişiklik olmamıştır.

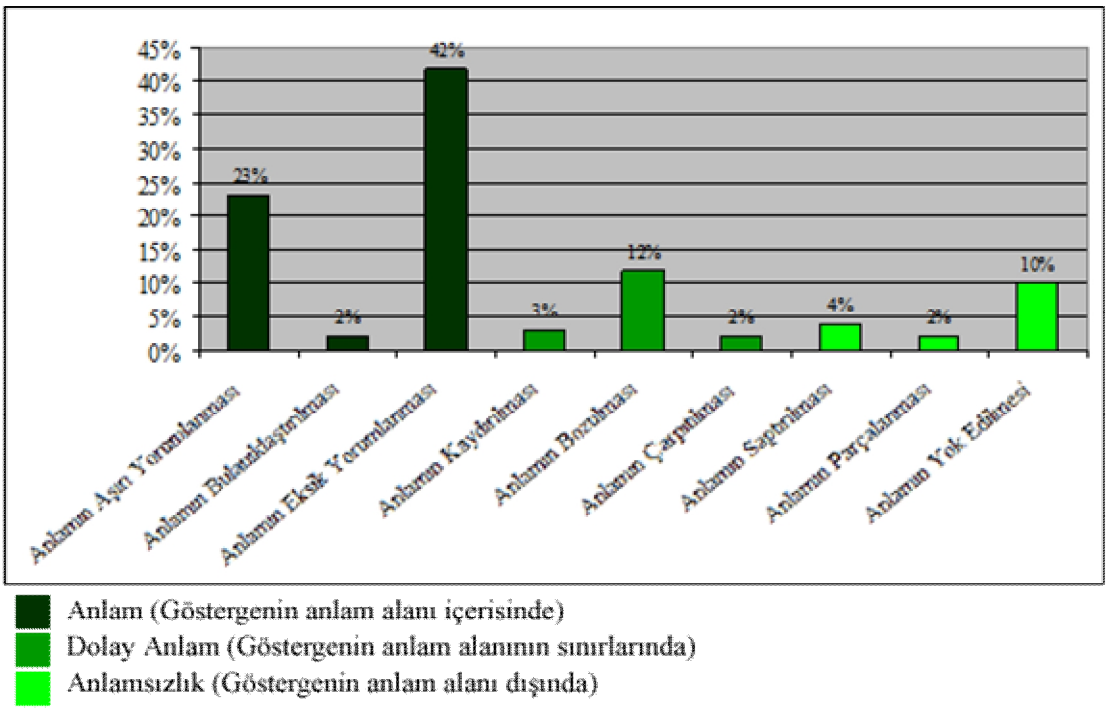
Tablo 26: Altıncı Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Altıncı kesitte Fransızca çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın aşırı yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi izlemektedir. Bu kesitin Fransızca çevirilerinde üçüncü sırada "anlamın kaydırılması", "anlamın bozulması", anlamın çarpıtılması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimlerine aynı yüzde ile rastlanmaktadır. "Anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın

saptırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine bu kesitte incelenen Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır.

Tablo 27: Altıncı Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlere bakıldığında ilk sırada gözlemlenen eğilimin farklı olduğu görülmüştür. Türkçe çevirilerde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi açık ara fark ile ilk sırada yer alırken, Fransızca çevirilerde bu eğilimin ikinci sırada yer almasının bir nedeni olarak, İngilizce ve Fransızca tümce yapılarının benzemesi görülebilir. Bu durum, vurgusu önem taşıyan kimi propaganda içerikli konuşmaların İngilizceden Fransızcaya gerek tümce öğelerinin yerleşmesi ve özgün metindeki vurguların korunması açısından daha sorunsuz bir şekilde taşınmasını sağlamaktadır. Öte yandan, büyük harf ya da italik karakterlerle vurgulanan sözcükler konusunda Fransız çevirmenlerin daha hassas davranmış oldukları da söylenebilir.

Altıncı kesitte Türkçe ve Fransızca çevirilerde görülen eğilim sıralaması, yine incelenen Türkçe çevirilerin sayıca fazla olmasından dolayı Türkçe çevirilerde yer alan sıralama ile daha fazla örtüşmektedir. Bu kesitte tüm eğilimler örneklenebilmiş olsa da, genel anlamda hiç rastlanmayan ya da ender olarak rastlanan eğilimlerde kesitler ilerledikçe bir değişiklik olmamaktadır.

3.11. Yedinci Kesit

Unum castigabis, centum emendabis.[854]

Yedinci kesit, altıncı kesitin sonunda Napoleon'un Snowball'u ölüme mahkum etmesi üzerine hayvanların şaşkınlığını anlatan *"The animals were shocked beyond measure to learn that even Snowball could be guilty of such an action"*[855] / *Snowball'un dahi böyle bir eylemden suçlu olabileceğini öğrenen hayvanların yaşadığı şokun haddi hesabı yoktu"* tümcesiyle başlamakta ve *"And so the tale of confessions and executions went on, until there was a pile of corpses lying before Napoleon's feet and the air was heavy with the smell of blood, which had been unknown there since the expulsion of Jones"*[856] / *"Ve böylece Napoleon'un ayağının dibinde bir cesetler yığını oluşana kadar itiraflar ve infazlar hikayesi sürüp gitti, havada Jones'un kovulmasından beri duyulmamış ağır bir kan kokusu vardı"* açıklamasıyla son bulmaktadır. Bir önceki kesitin sonunda ölüme mahkum edilen Snowball'dur ancak yedinci kesitin sonunda birçok hayvanın idam edildiği anlaşılmaktadır. *Yedi Emir*'in hayvanların birbirlerini öldüremeyeceklerine ilişkin hükmü anlaşılan artık geçerliliğini yitirmiştir.

3.11.1. Yedinci Kesitin Fabl Olarak Okunması

Hayvanlar yavaş yavaş gözleriyle görüp, kulaklarıyla duyduklarını bırakarak domuzların söylediklerine inanır olmuşlardır. Snowball'un *İnek Ahırı Muharebesi*'ndeki yararlıklarına şahit olmalarına karşın, şimdi idama mahkum edildiğinde eğer geri gelirse onu nasıl yakalayacaklarını büyük bir öfke ile planlamaktadırlar. Kural olarak, bir ortamda bulunmayanlar orada kendileri ile ilgili yapılan konuşmalarda ya da alınan kararlarda genellikle haksız çıkarlar çünkü kendilerini savunma olanakları yoktur. Öte yandan, bir şey sürekli tekrar edildiğinde toplum tarafından kanıksanıp olası görülmeye de başlanabilir. Snowball'un suça karışmış olması başta ne kadar şaşkınlık yaratsa da sonradan belli ki olası görülmeye başlanmıştır.

Olay yerine yakın bir yerde bulunan ayak izlerinin Snowball'a ait olduğu açıklanır. Oysa ki aynı türden hayvanları ayak izinden teşhis etmek kolay olmamalıdır çünkü

---

[854] *Bir kişiyi cezalandırırsan, yüz kişiyi düzeltirsin.*
Yöndemli, **age,** 73.
[855] Orwell, 1997, 43.
[856] **age,** 51.

aynı türden hayvanların ayak izleri hemen hemen aynı görünür, kaldı ki hayvanlar ayak izlerini sonuna kadar süremezler ancak izler sanki çitteki bir deliğe gidiyor gibidir. Burada önemli bir nokta, birisini karalamak için ilintili ya da ilintisiz her tür bilgi ya da belgenin bir kumpas malzemesine dönüştürülebileceğidir. Ayak izlerinin Snowball'a ait olduğu kesin olarak açıklanmakta ancak izlerin çitteki deliğe gittiğine ilişkin kesin bir dil kullanılamamaktadır.

Çiftlikte hayvanlara her ne kadar yel değirmenini Snowball'un yıktığı öğretilse de, yel değirmeninin duvarlarının inceliği nedeniyle yıkıldığını iddia eden insanları doğrularcasına yeni yel değirmeninin duvarları daha kalın örülmektedir. Bu noktada domuzların hayvanlara karşı bir algı yönetimi uygulamasında bulundukları açıktır. Sert kış şartlarında, soğuk ve açlıkla boğuşan hayvanları bir arada tutmak için ortak bir düşmana gereksinim vardır, bu nedenle de yel değirmenin asıl yıkılma nedeni gizli tutulmaktadır. Öte yandan, hayvanların sürekli ağır çalışma koşulları altında bulunmaları, onları başka şeylerle ilgilenmekten ve bir şeyleri sorgulamaktan uzak tutmaktadır. Domuzlar, hayvanlara rahat bir nefes alacak zaman bırakmayarak onları kendi amaçları doğrultusunda güdebilmektedirler.

Dış dünyada çıkan dedikodulara karşı Whymper'ın kullanılarak yine bir algı yönetimi uygulamasına gidilmesi Napoleon'un ve çiftliğin dış dünyaya karşı güçsüz görünmesini engellemek içindir. Dış dünyada çıkan söylentilerin doğruluğunun ispat edilmesi halinde çiftliğin dış dünyaya karşı kalkanları inecek ve Napoleon'un önderliği de tehlikeye girmiş olacaktır.

İsyan eden tavuklara karşı, aynı şekilde davranmayı akıllarından geçirecek diğer hayvanlara da örnek olacak şekilde sert önlemler alınması ve soruna anında el konulması Napoleon açısından önemli bir stratejidir zira her tür isyan bulaşıcı özellikte olabilir. Gereken önlemler alınmadığında o ana kadar herhangi bir konuda başkaldırmayı asla aklından geçirmemiş olanlar bile isyanın yarattığı ruha kendilerini kaptırabilirler. Anında ve yerinde müdahale ise başka isyan olasılıklarını yeşermeden ortadan kaldıracağı gibi, ayrıca isyancılar açısından doğurduğu sonuçlar kamu oyunun bilgisi dahilinde olduğunda caydırıcı bir özellik taşıyabilirler.

Çiftlikte gelişen her olumsuzluğun Snowball'a mal edilmesinin başka bir amacı da bu yöntemle gündemin değiştirilmesi, yönetimin öngörüsüzlüğünden ya da beceriksizliğinden kaynaklanan sorunların asıl sorumlularının temize çıkabilmesidir.

Örneğin buğday üretimi azaldığında, azaldığı gizlenerek buğdayı Snowball'un çaldığı söylenecek, inekler açlıktan dolayı yeterince süt vermediğinde aslında sütün yeterli olduğu ancak Snowball'un süt kovalarını devirdiği açıklanacak, tavuklar yeterince yumurtlayamadığında aslında yumurtaların bol olduğu, fakat onları Snowball'un kırdığı belirtilecek, ürün alınmadığında Snowball'un fideleri çiğnediği, meyve ağaçları meyve vermediğinde Snowball'un ağaç kabuklarını kemirdiği ortaya atılacak, domuzlar bir nedenle ambarın kapısını diğer hayvanlar girmesin diye kilitli tuttuklarında anahtarının Snowball tarafından kuyuya atıldığı iddia edilecektir. Böylelikle hiç kimse, Napoleon başta olmak üzere domuzları beceriksiz bir yönetim olmakla suçlayamayacak, olumsuz konularda tüm dikkatler doğrudan günah keçisi Snowball'un üzerine yönlendirilebilecektir. Sonuç olarak hem sorunların sorumluluğundan kurtulunacak, hem de hâlâ Napoleon açısından potansiyel bir rakip ve dolayısıyla tehdit olarak görülen Snowball'a karşı kamuoyu oluşturulacaktır. Snowball ile ilgili olumsuz bilgilerin dozunun giderek arttırılması bu stratejinin bir gereğidir. Snowball önce çiftlikten kovulmuş, ardından yel değirmeni projesinin aslen Napoleon'a ait olduğu açıklanmıştır. Bundan sonra *İnek Ahırı Muharebesi'*ndeki rolünün abartıldığı söylenecek, ardından adı her tür olumsuzlukla anılmaya başlanacak, sonrasında da baştan beri bir hain olduğu ve Jones ile birlikte çalıştığı açıklanacaktır. Adım adım ilerleyen bu karalama kampanyasını yürüten domuzlar, hayvanları alıştıra alıştıra hedefe gitmekte, Snowbal ile ilgili şaşırtıcı bir "gerçeği" öğrenmenin şokunu üzerlerinden atıp durumu kanıksayınca hemen daha ağır bir "gerçek" ile karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Böylece hayvanların hafızası silinerek, beyinleri geçmişle ilgili yepyeni bilgilerle yıkanmaktadır. Bununla birlikte Boxer, Snowball ile ilgili verilen son bilgilere inanamamış ancak Squealer'ın bu bilgileri Napoleon'un verdiğini söylemesi üzerine "Napoleon her zaman haklıdır" düsturu doğrultusunda ikna olmuştur. Squealer'ın ikna olmasına rağmen Boxer'a attığı kötü bakış, Boxer'ın olayı bu kadar sorgulamasından rahatsızlık duyduğunu göstermekte ve her ne kadar şimdilik sussa da, bu durumun Boxer için bazı sonuçları olabileceği izlenimini vermektedir. Nitekim, Boxer'ın avluda yapılan toplantıda üç köpek tarafından saldırıya uğraması da belli ki bunun bir sonucudur. Yönetim, oldukça kindar bir politika izlemektedir.

Avluda itirafta bulunan dört domuz, bir kaz, üç tavuk ve üç koyun anında idam edilirler. İtirafların ne kadarının doğru olduğu, ne kadarının ise işkenceden kurtulmak

için yapıldığı metinde açık değildir. Ancak Napoleon'a karşı gelenlerin sonunun ne olacağına dair tüm hayvanlara bir ders verilmiştir. İnfazların topluma açık yapılması bu yüzdendir. Birkaç kişi "sallandırılmış" ve böylece diğer hayvanların bazı şeyleri akıllarından bile geçirmemeleri için yeterli gözdağı verilmiştir. Metnin bu bölümü, bir topluma yavaş yavaş kimi görüntülerin kanıksatılması halinde olabilecekler hakkında bir fikir vermesi açısından önem taşımaktadır. Bir müddet sonra birilerinin infaz edilmesi alışılmış bir durum haline gelebilecektir. Öte yandan, önceki kesitlerde yasama ve yürütme erklerinin domuzların elinde olduğu açıklık kazanmışken, yedinci kesitlerde yer alan itiraf ve infazlar ile yargı erkinin de artık domuzların eline geçtiği anlaşılmaktadır.

3.11.2. Yedinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Yedinci kesitte yıkılan yel değirmenini tekrar yapılmasına karar verilmesi, Sovyetler Birliği'nde birbiri ardına gelen beş yıllık planları anıştırmaktadır. Napoleon, yapılacak çok iş olduğundan, kış boyunca tüm hava koşullarında çalışacaklarından ve planların aksamaması gerektiğinden söz eder. Sovyetler Birliği'nde yapılan her beş yıllık plan ise, halk tarafından yapılması gereken bir çok fedakarlık anlamına gelmektedir. Hem çok çalışacak, hem de kısıntılara razı olacaklardır:

> "Böyle bir programın sevindirici hiçbir tarafı yoktur. Çünkü bunlardan sonra, Rus halkının rahatı için büyük bir şey yapmağa imkân kalmaz. Memleket için bu kadar mühim sermayeyi başka sahalara ayırdıktan sonra istihlâk maddeleri istihsalâtını artırmak maddeten imkânsızdır. […] Kısıntılar daha uzun zaman devam edecektir. "[857]

Çiftlikte yiyeceklerin tükenmeye yüz tutması ve buğday kıtlığı da, Sovyetler Birliği'nde yaşanan tahıl sorununu anıştırmaktadır. Tahıl kıtlığı, aslında et ve süt üretimini de etkileyen bir sorundur çünkü "üretimi arttırmak için hayvan sayısını çoğaltmaya devam etmek ve verimliliği yükseltmek gereklidir. Bu da büyük bir yem stokunu zorunlu kılmaktadır." [858] Bu nedenle yem ülkenin kaynaklarından sağlanamayınca, dışarıdan temin edilmesi zorunlu hale gelmektedir. Metinde de acil önlem olarak bir yerlerden buğday almak gerektiğinden, Napoleon Whymper'ın aracılığıyla bir sözleşme imzalar. Buna göre haftada dört yüz yumurta verilecek, bundan kazanılan parayla da buğday ve yiyecek alınacaktır. Ancak yumurtalarını teslim etmek istemeyen tavuklar kirişlere çıkıp orada yumurtlayınca yumurtalar yere

[857] Fischer **age,** 20.
[858] **Sosyalizm 60 Yılda,** 57-58.

düşüp kırılır. Bu durumun ise, Haziran 1928'de Sovyetler Birliği'nin pek çok bölgesinde görülen köylü direnişlerini[859] anıştırdığı düşünülebilir. 1917 devriminin 60. yılında Soviet Weekly tarafından yayınlanan "The Soviet Story" adlı kitaba göre, "düşman unsurlar, 'herşeyinizi elinizden alacaklar' gibi asılsız söylentiler yayarak köylülerin ineklerini, tavuklarını kesmelerini, mallarını tahrip etmelerini teşvik ettiler."[860] Ancak yine aynı kaynağa göre, metinde tavukların yumurtalarının ellerinden zorla alınmaya çalışılmasını anıştırırcasına, kolektifleştirilme sırasında ciddi hatalar da yapılmış, bazı mahalli liderler köylülerin çiftliklere kendi istekleriyle katılmaları gerekirken onları zorlamış, ayrıca çiftlik üyelerinin kendi kullanımlarına bırakılmaları gereken inek ve tavuklar 'sosyalleştirilmiştir'[861] Ancak her ne olursa olsun, direniş Sovyetler Birliği'nde çok alışılmış bir davranış biçimi değildir:

> "Nadiren patlak veren grevler, umumî ademî tasvible karşılanan, yarını olmıyan meydan okuyuşlardır. Grevin tahrikçileri, grevi tahrik ve teşvikten değil, "sabotaj ve irticaî fikirlerin propagandasını yapmaktan bir toplama kampına gönderileceklerinden emin olabilirler."[862]

Çiftlikten kovulmasından sonra Snowball ile ilgili sürekli olumsuz bilgiler dolaşır. Snowball çiftlikten kovulduktan sonra önce yel değirmeni projesinin aslen Napoleon'a ait olduğu açıklanır, ardından *İnek Ahırı Muharebesi*'ndeki rolünün abartıldığı söylenir, ardından adı ters giden her işin sorumlusu olarak anılmaya başlanır, hakkında buğday çalıp süt kovalarını devirmekten, ambarın anahtarını kuyuya atmaya kadar birçok hayali suç üretilir, en sonunda da baştan beri bir hain olduğu ve Jones ile birlikte çalıştığı açıklanır. Bu durum, gözden düşenlerin gıyabında her tür iftiranın atılabileceğini ve aynı zamanda tarihin çıkarlar doğrultusunda yeniden yazılabileceğini göstermesi açısından önemlidir:

> "Komünist ünlüleri yükseldikçe ve düştükçe ansiklopediler yeniden yazılır. Bunların değişik basımları birbirinden kesinlikle ayrılabilir. Gözden düşenler kayıtlardan çıkarılır. Bunların ünleri başarılarının hikâyeleri silinir. George Orwell'in 1984 adlı kitabındaki gibi, 'şahsiyetsiz' durumuna konulurlar. Ansiklopedi editörleri, yayınlarını hükûmetin politikası çizgisinde tutmak için umutsuz bir yarış içindedirler."[863]

Avluda yapılan toplantıda çeşitli hayvanların suçlarını itiraf ettikten sonra hemen oracıkta idam edilmeleri, Sovyetler Birliği'nde gerek eski Bolşeviklere, gerekse başkalarına yönelik siyasi davaları anıştırmaktadır:

---

[859] Aral ve diğ., "Tek Ülkede Sosyalizm", **age,** c.3., 727.
[860] **Sovyet Destanı,** 41.
[861] **age,** 42.
[862] Fischer, **age,** 113-114.
[863] Weingast, **age,** 105.

> "Daha sonra 'Moskova Duruşmaları' olarak adlandırılacak olan eski *Bolşevik*'lere yönelik büyük siyasi davaların ilki 1936'da başladı. Davanın başlıca sanıkları 1934'de Kirov'un[864] öldürülmesinin ardından hapse mahkûm edilmiş bulunan Zinovyev[865] ve Kamenev'di."[866] 'Onaltılar davası olarak adlandırılan davada sanıklar hükümeti devirmek üzere komplo kurmak ve Stalin başta olmak üzere Politbüro üyelerini öldürmeyi planlamakla suçlanıyorlardı. Mahkeme, […] 'Troçkist-Zinovyevci Terör Merkezi' yöneticileri oldukları gerekçesiyle bütün sanıkların idamına hükmetti. Mahkum edilen 16 kişi, ertesi gün kurşuna dizilerek öldürüldü.'[867]

Napoleon'un çağırdığı toplantıda itirafta bulunan dört domuz, bir kaz, üç tavuk, üç koyun ve diğer itirafçı hayvanlar anında idam edilirler. Sovyetler Birliğinde "o zamanlar kitle halindeki cezalandırmalar, Troçkicilere karşı mücadele sloganı altında yürütülmekteydi."[868] Metindeki dört domuz da, Troçki'yi anıştıran Snowball ile gizlice görüştüklerini ve yel değirmeninin yıkılmasında onunla işbirliği yaptıklarını itiraf etmişlerdir. Domuzlar, Sovyetler Birliği'nde Bolşevikleri anıştırmaktadır ve Moskova duruşmalarında yargılanarak itiraflarda bulunan Zinovyev ve Kamenev de eski Bolşeviktirler. Bu anlamda, boğazlanan dört domuzun idam edilen eski Bolşevikleri, boğazlanan diğer hayvanlar ise yine duruşmalarda yargılanan Bolşevikler dışındaki diğer insanları anıştırdığı söylenebilir. Vatana ihanetten yargılanan Zinovyev ve Kamenev'e mahkemede son sözleri sorulur:

> "Zinovyev, son sözünün ne olduğu sorulduğunda şunları söyledi: 'Benim Bolşevizmim, Troçkizm aracılığıyla anti-bolşevizme vardı, hatta dahası faşizme vardı. Zinovyevcilik Troçkizmin, Troçkizm de faşizmin bir biçimidir.' Kamenev ise çocuklarına 'Karar ne olursa olsun bunu adil kabul edin. Geriye dönüp bakmayın, yolunuza devam edin. Sovyet halkının yararına olacağı için Stalin'in peşinden gidin' tavsiyesinde bulundu."[869]

Sovyetler Birliği'nde yaşanan bu itiraf ve idam olayları, uzun süre devam etmiştir. Bu olaylar, hiç kuşkusuz nedensiz değildir:

> "Stalin'in istediği, tamamiyle kendi iradesine bağlı ve bütün müstekil düşüncelerden temizlenmiş bir parti idi. 1938'in sonuna kadar devam eden kitle halinde cinayetler, muhalif olarak kayıtlara geçen herkesi ortadan kaldırmış, sağ kalanlar ise tamamiyle zararsız hale getirilmişti."[870]

Muhaliflerin cezalandırılması meselesi, hiç kuşkusuz Sovyetler Birliği ya da komünist rejim ile başlamış ya da sınırlı kalmış uygulamalar değildir. " 'Yandaşlar' ve 'muhalifler' arasındaki fark, tarihi süreç içerisinde ilk yazılı kaynaklara kadar

---

[864] 1934 yılında Troçki yanlısı bir muhalefet üyesi tarafından öldürülen Sovyet siyasetçidir.
[865] Troçki'ye karşı Stalin ve Kamenev ile birleşen, 1925 yılında da Troçki ile işbiriği yapan, 1926'da Politbüro ve partiden ihraç edilen, itiraftları üzerine 1936 yılında i suçunu itiraf ettikten sonra infaz edilen Sovyet siyasetçidir.
[866] Troçki'ye karşı Stalin ve Zinovyev ile birleşen, 1927'de atıldığı partiye özür dileyip geri dönen, Kirov cinayetine suç ortaklığından tutuklanıp, 1936 yılında suçunu itiraf ettikten sonra infaz edilen Sovyet siyasetçidir.
[867] Aral ve diğ., "Sovyetler Birliği ve Sosyalist Blok", **age,** c.3., 976.
[868] Kruşçev, **age,** 319.
[869] **age,** 976.
[870] G. F. Hudson, **Komünizmin Elli Yılı**, çev. Fırat Argeşo (Ankara: GİM Güzel İstanbul Matbaası, 1969), 99.

uzanmakta ve ülke içinde 'yandaşlar'ın genellikle saygı duyulup ayrıcalıklı kılınması, 'muhalifler'in ise nefret edilip cezalandırılması gerçeğine dayanmaktaydı."[871] Metinde, "yandaş" konumundaki domuzlar yükselirken, cılız bir muhalefet yapma cüretinde bulunmuş, ya da yaptığı varsayılmış tüm hayvanlar, zamanı geldiğinde davranışlarının bedelini canlarıyla ödemek üzere fişlenmektedir. Herkesin gözü önünde idam edilip, leşleri de Napoleon'un ayaklarının dibine bırakılan hayvanlardan bazılarının itiraflarına metinde dolaylı anlatım yoluyla yer verilmektedir. İtiraflara doğrudan hayvanların ağzından yer verilmemesi, aslında altı çizilmesi gereken bir durumdur zira hayvanlar itiraf etmiş dahi olsalar, sözleri kendilerine ait değildir. Öte yandan, onları bu itiraflarda bulunmaya yönelten süreç ya da nedenler ile ilgili fazlaca ayrıntı yoktur ancak Napoleon'un aniden tiz bir çığlık atması, köpeklerin dört domuzu kulaklarından yakalayıp sürüklemeleri, domuzların kulaklarından kanlar akıyor olması, köpeklerin kanın tadını alıp çıldırmaları olayın fiziksel ve psikolojik işkence boyutu hakkında fikir vermektedir. Öte yandan, yapılan itirafların doğru olduğuna ilişkin herhangi bir kanıt yoktur. Örneğin, Snowball'un tavukların rüyalarına girip de onları Napoleon'un emirlerine karşı gelmeye ikna etmesine ilişkin itirafın doğruluğu tartışmalı gözükmekte ve bu noktada da akla bir soru gelmektedir: Bir kimse, işlemediği bir suç konusunda neden itirafta bulunur?

> " 'Halk düşmanı' kavramı, her türlü ideolojik mücadele ihtimalini ortadan kaldırmış, kişilerin şu ya da bu konuda fikirlerini hatta, pratik niteliği olanlarını bile, açıklamalarını önlemiştir. Temelinde ve uygulanışında bilinen her türlü meşrû bilim kurallarının aksine suç delili olarak yalnızca sanığın **"itiraf**"ından yaralanılmıştır; sonradan ispatlandığı gibi bu **"itiraflar**"ın çoğu da sanıktan fizik işkence ile sızdırılmaktaydı"[872]

İsyan eden tavuklar, bir süre sonra artık direnemeyeceklerini anlayıp folluklara dönerler, yani yine Napoleon'un dediği olur ancak bu onların canını kurtarmaya yetmeyecektir çünkü bir kez karşı çıkmak muhalif olarak etiketlenmek için yeterlidir. Avluda yapılan toplantıda itirafta bulunanlar arasında direnişte elebaşı olan üç tavuk da vardır. Onlar da derhal boğazlanırlar. Kitapta olduğu gibi Sovyetler Birliğinde de "bu uydurma 'davalar 'yüzünden, bu her tür iftira ile dolu 'itiraf'ların kabul edilmesi yüzünden, işkence ve zor altında kendi kendini ve başkalarını suçlamalar yüzünden, on binlerce şerefli ve masum komünist ölmüştür."[873] Bu ölümlere kılıf olarak da, insanlara yaptırılan sözde itiraflar kullanılmıştır. Aslında bu durum, yine Sovyetlere

[871] Chomsky, 2012, 207.
[872] Kruşçev, **age,** 297.
[873] **age,** 337.

ya da komünist rejime özgü bir yöntem olmayıp, farklı toplumlarda farklı insanların çeşitli şekillerde maruz bırakıldığı bir uygulamadır:

> "Tarihi de tamamıyla çarpıtmak gerekir. Bu hastalıklı tutumları alt etmenin bir başka yoludur; böylece saldırı düzenleyip birilerini yok ettiğimizde olayların başka türlü görünmesini sağlayabilir; kendimizi bazı gerçek saldırganlara ve canavarlara karşı savunduğumuzu söyleyebiliriz."[874]

Napoleon'un çiftlik evinden hemen hemen hiç dışarı çıkmaması, çıktığında kendisine mutlaka koruma olarak altı köpeğin eşlik etmesi, köpeklerin de fazla yaklaşan olursa hırlamaları ise Stalin'in halkla arasına koyduğu mesafeyi anıştırmaktadır çünkü "Stalin […] kendisini halktan koparmıştı ve asla bir yere gitmezdi. Bu yıllarca sürdü."[875]

> "Lenin öldükten sonra emekçi sınıflarla devlet arasına […] yüksek duvarlar çekildi. Duvarların ötesinde, emekçi sınıflar adına işler çevirenlerin ne işler çevirdiğini kimse bilemez oldu. Duvarın bu yanında emekçi sınıflar; halk, duvarın öte yanında yılgı salan bir devlet kadrosu vardı. Stalin ölünceye kadar bu kalın duvarlar olanca yüksekliğiyle dikili kaldı." [876]

Ambarda boş duran kovalara kum doldurulması ve üstlerinin de buğdayla örtülerek, Whymper'a çiftliğin durumu ile ilgili farklı bir izlenim verilmeye çalışılması, Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden turistlere ancak iyi izlenimlerin verilebileceği belirli yerleri gezme olanağı tanınmasını anıştırmaktadır. "Ruslar yabancılara bilhassa kolhozları göstermekten hoşlanmıyorlar. Ama fazla dayatırsanız kendilerine göre seçilmiş bazılarına götürüyorlar."[877] Genel kural gibi işletilen bu durum söz konusu olmayıp da, "başka memleketler Rusyayı serbestçe müşahede edebilseler komünistler en kuvvetli silahlarını, Sovyetler Birliğinin işçiler cenneti olduğu efsanesini kaybederler."[878] Bu nedenle "seyyahlar ancak İntourist'in[879] sıkı bir nezareti altında memlekete kabul edilmektedirler"[880]:

> "Turistlere rehber seçilenlerin ilk vazifesi de şehirlerin yeni yeni mahallelerini göstermek. Arkasından da uzun ve insana ezberlenmiş sanısını veren bir hızla bu yeni yapılmış yerlerin eskiden bataklık, kurak topraklar veya savaşta yıkılmış yerler olduğunu söylemek ve yığın yığın rakamlar ortaya sürmek.". [881]

Böylelikle dışarıya seçilmiş bilgi ve dolayısıyla seçilmiş izlenim verilerek, diğer ülkeler karşısında Sovyetler Birliği'nin kalkanlarının düşmemesinin sağlanmasına

---

[874] Chomsky, 2013, 18.
[875] Kruşçev, **age,** 401.
[876] Öz, **age,** 95.
[877] Ağaoğlu, **age,** 147.
[878] Fischer, **age,** 37.
[879] Sovyetler Birliği'nin resmi turizm kuruluşudur.
[880] Fischer, **age,** 37.
[881] Ağaoğlu, **age,** 142.

çalışılmaktadır. Ancak elbette Sovyetler Birliği'ne düzenlenen bu geziler, turizm amaçlı ve turistlere yönelik olanlarla sınırlı değildir:

> "Önemli kişiler için düzenlenen geziler ve Sovyet nüfuzu altında bulunan ülkelere davet edilen heyetler Sovyetlere propaganda yönünden büyük yarar sağlar. 'Tanıtma ve iyi niyet gezileri' maskesi altında büyük bir fesat ve hile mekanizması çalışır. […] Rehberler ve tercümanlar okullarda eğitilir, bunların çoğu gizli polis tarafından görevlendirilmiş güzel ve genç kadınlardır. Bunların takındıkları tavır, büründükleri kişilik, verdikleri cevaplar ve gösterdikleri içten misafirperverlik önceden düzenlenmiş ve titizlikle prova edilmiştir. […] Bu gibi ziyaretlere ilişkin kitaplar ve yazılar Batı ülkelerinde boy gösterirler ve hepsi de aynı şeyi yansıtırlar: Karanlık totaliter dünyanın pespembe bir görünüşü. Stalin rejimi sırasında yayınlanan yazılar Batı'nın en ünlü isimlerini bile öylesine etkilemiştir ki, pek çok kişi söz konusu rejimi gerçeğe uygun olmayan bir biçimde yansıtmışlardır."[882]

Çiftlikle ilgili olumsuz dedikoduları önlemek için Napoleon da Whymper'ı kullanmakta, Whymper'ın çevresinde yem miktarının arttırıldığından söz eden bir grup hayvan yerleştirmekte, Whymper'ı bir bahaneyle ambara götürüp altı kum, üstü buğday dolu kovaları görmesi ve gözünün boyanması sağlanmaktadır. İntourist de Whymper misali Sovyetler Birliği'ne gelen turistlerin gözlerinin boyamakla yükümlüdür. "Dünyanın en büyük barajı Rusya'da, yine dünyanın en büyük elektrik santrali, en büyük orman sanayi, en büyük harb sanayii, Rusya'da, dünyanın en büyük her şeyi Rusya'da."[883] Ancak İnturist'in görevi, bu algı yönetimi ile sınırlı değildir. "Aynı zamanda devletin Rusya'ya gelecek turist yabancılar üzerinde kuvvetli bir gözüdür."[884]

3.11.3. Yedinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

- *"We will teach that miserable traitor that he cannot undo our work so easily"*[885] / *"Bu sefil haine eserimizi bu kadar kolay mahvedemeyeceğini gösterelim"* sözleriyle Napoleon, yel değirmeninin tekrar inşa edilmesi konusunda hayvanları özendirebilmek için "ortak düşman gösterme" yönteminden yararlanarak hayvanları Snowball'a karşı birleştirip daha çok çalışma konusunda onları güdülemeyi amaçlamaktadır.

- *"Long live the Windmill! Long Live Animal Farm"*[886] / *"Yaşasın yel değirmeni! Yaşasın Hayvan Çiftliği"* sloganları Napoleon tarafından hayvanların dikkatini yel değirmeni üzerinde yoğunlaştırıp onları çalışmaya yönlendirmek için kullanmaktadır.

---

[882] Labin, **age,** 62-63.
[883] Ağaoğlu, **age,** 160.
[884] **age,** 160.
[885] Orwell, 1997, 43.
[886] **age,** 43.

"Kitle, ustalıklı sloganı anlamına karşı çıkmadan, hatta anlamı üzerinde düşünmeden hatırlayacaktır"[887] Önemli olan sloganın içeriğinden çok bir kitleyi istenilen doğrultuda harekete geçirebilme özelliğidir.

-*"Out of spite, the human beings pretended not to believing that it was Snowball who had destroyed the windmill; they said that it had fallen down because the walls were too thin. The animals knew that this was not the case"*[888] */ "İnsanlar inadına yel değirmenini yok edenin Snowball olduğuna inanmıyormuş gibi yapmaya başlamışlardı, duvarlarının fazla ince olması nedeniyle yıkıldığını söylüyorlardı. Hayvanlar durumun böyle olmadığını biliyorlardı"* açıklamasından, domuzların diğer hayvanlara Snowball üzerinden uyguladıkları "günah keçisi yaratma", "ortak düşman gösterme" ve "tarihi yeniden yazma" yöntemlerinin işe yaradığı görülmektedir. Hayvanlar Snowball ile ilgili tüm bildiklerini unutup, ne kadar mantıksız olsa da, yel değirmeninin duvarları ince olduğu için yıkıldığına değil, Snowball'un tarafından yıkıldığına inanmaktadırlar.

- *"Once again it was being put about that all the animals were dying of famine and disesae, and that they were continually fighting amongst themselves and had resorted to cannibalisim and infanticide"*[889] */ "Bir kez daha hayvanların açlıktan ve hastalıktan öldüğü, aralarında sürekli kavga ettikleri, yamyamlık yaptıkları ve yeni doğan yavruları öldürdüklerine dair söylentiler çıkmıştı"* açıklaması çiftlik dışında yürütülen anti-propagandayı örneklemektedir.

- *"He stole the corn, he upset the milkpails, the broke the eggs, he trampled the see-beds, he gnawled the bark of fruit trees"*[890] */ "Buğdayları çalıyor, süt kovalarını deviriyor, yumurtaları kırıyor, fideleri çiğniyor, meyve ağaçlarının kabuklarını kemiriyordu"* açıklamasından Snowball üzerinden "günah keçisi yaratma" yönteminin yeni örneklerle pekiştirilerek kullanılmaya devam edildiği anlaşılmaktadır. Çiftlikteki buğday kıtlığını örtmek için buğdayı Snowball'un çaldığı söylenmektedir. Öte yandan devrilen süt kovaları, kırılan yumurtalar, çiğnenen fideler ve kabukları kemirilen meyve ağaçları gibi aslında pek de önemli olmayan ve günlük yaşamın akışı içinde herhangi bir hayvan tarafından bir amaca

[887] Gula, **age,** 25.
[888] Orwell, **age,** 44.
[889] **age,** 44.
[890] **age,** 46.

yönelik olmayarak neden olunabilecek her tür aksaklık da yine Snowball'a yüklenmektedir.

- *"The cows declared unanimously that Snowball crept into their stalls and milked them in their sleep"*[891] / *"İnekler ağız birliği ile Snowball'un geceleri ahırlarına süzüldüğünü ve uykularında onları sağdığını açıkladılar"* ifadesi ile domuzların Snowball üzerinden uyguladıkları "günah keçisi yaratma" yönteminin tavuklar açısından başarıya ulaştığını somut olarak göstermektedir. Tavuklar da artık Snowball ile ilgili hikayeler uydurmaya başlamışlardır.

- *"Snowball! He has been here! I can smell him distinctly"*[892] / *"Snowball! Buraya gelmiş! Kokusunu bariz alıyorum!"* sözlerinden Napoleon'un Snowball üzerinden kullandığı "günah keçisi yaratma" ve "ortak düşman gösterme" yöntemlerini, "tekrarlama" yöntemi ile pekiştirerek sürekli sıcak tuttuğu anlaşılmaktadır.

-*"Snowball has sold himself to Frederick of Pinchfield Farm"*[893]/ *"Snowball kendisini Pinchfield Çiftliği'nin sahibi Frederick'e satmış"* sözleriyle Squealer, "niteliksel adam karalama" yöntemini kullanmaktadır. Squelar burada Snowball'un kendisini Frederick'e sattığını söyleyerek kişiliğine yönelik bir saldırıda bulunmaktadır çünkü "satılık" olmak toplumda hoş karşılanan bir durum değildir ve Snowball'u hayvanların gözünde "karaktersiz" konumuna sokacak bir iftiradır.

- *"Snowball was in league with Jones from the very start! He was Jones' secret agent all the time"*[894] / *"Snowball başından beri Jones'la gizlice işbirliği içindeymiş! Başından beri Jones'un gizli ajanıymış"* sözleriyle Squealer bir kere daha "niteliksel adam karalama" yöntemini kullanmaktadır. Squealer burada Snowball'un baştan beri Jones ile işbirliği yaptığını ve Jones'un gizli ajanı olduğunu söyleyerek kişiliğine yönelik bir saldırıda bulunmaktadır, çünkü "casus" olmak toplumda hoş karşılanan bir durum değildir.

- *"Did we not see ourselves how he attemped – fortunately without success – to get us defeated and destroyed at the Battle of Cowshed?"*[895] / *"İnek Ahırı Muharebesi'nde yenilip mahvolmamamızı sağlamaya kalkıştığını gözlerimizle görmedik mi? Neyse ki başarılı olamadı"* sözleriyle Squealer, hayvanları *İnek Ahırı Muharebesi*'nde şahit

[891] **age,** 47.
[892] **age,** 47.
[893] **age,** 47.
[894] **age,** 47.
[895] **age,** 47-48.

olduklarından tamamen farklı bir şeyi anımsamaya yönlendirerek "tarihi yeniden yazma" yöntemini uygulamakta, yani hayvanların belleklerdeki bilgileri silip yerine yeni bilgiler yüklemeye çalışmaktadır. Snowball *İnek Ahırı Muharebesi'*nde kazanılan başarıda büyük rol oynamıştır, oysa Squealer hayvanlardan bu bildiklerini unutarak, Snowball'un bu muharebede yenilip harap olmaları için çabaladığına inanmalarını istemektedir Öte yandan Squealer'ın sorduğu soru ile hayvanları yönlendirerek "yanıtı denetim altında tutma" yöntemini de kullanmaktadır.

- *"Do you not remember how, just at the moment when Jones and his men had got inside the yard, Snowball suddenly turned and fled, and many animals followed him? And do you not remember too, that it was just at that, when panic was spreading and all seemed lost, that Comrade Napoleon sprang forward with a cry of 'Death to Humanity!' and sank his teeth in Jones's leg? Surely you remember* ***that***[896]*, comrades?"*[897] */ "Tam Jones ve adamları avluya girdiklerinde, Snowball'un dönüp kaçtığını ve birçok hayvanın da onun peşinden gittiğini şimdi anımsamıyor musunuz yoldaşlar? Ve tam panik yayılıp da, her şeyi kaybetmişiz gibi gözükürken, Napoleon Yoldaş'ın fırlayıp "İnsanlığa Ölüm!" diye haykırdığını ve dişlerini Jones'un bacağına geçirdiğini de mi anımsamıyorsunuz? Hiç kuşkusuz* ***bunu*** *anımsıyorsunuzdur, yoldaşlar?"* sözleriyle Squealer, yine hayvanları *İnek Ahırı Muharebesi'*nde olanlardan farklı şeyler anlatarak "tarihi yeniden yazma" yöntemini uygulamaktadır. Öte yandan Squealer'ın sorduğu sorularla hayvanları yönlendirerek burada da "yanıtı denetim altında tutma" yöntemini de kullanmaktadır. Öte yandan *that s*özcüğünün italik karakterle yazılması ile burada "vurgulama" yöntemi kullanılmaktadır. Squealer, uydurduğu şeyleri doğal olarak anımsamayan hayvanları, bari "*bunu*", yani Napoleon'un 'İnsanlığa Ölüm' diye nasıl ileri atıldığını ve dişlerini Jones'un bacağına nasıl geçirdiğini anımsamaları (daha doğrusu anımsadıklarını sanmaları) konusunda yönlendirmektedir.

- *"Our leader Comrade Napoleon [...] has stated categorically – categorically comrade – that Snowball was Jones's agent from the very beginning – yes, and from long before the Rebellion was ever thought of"*[898] */ "Önderimiz Napoleon Yoldaş [...] kesin olarak belirtti ki -kesin olarak yoldaş- Snowball baştan beri Jones'un ajanıymış*

[896] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan ***"that"*** sözcüğü, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.
[897] Orwell, **age,** 48-49.
[898] **age,** 49.

- *evet, hatta ayaklanmanın düşüncesi bile ortada yokken"* sözleriyle Squealer, Boxer'ı Snowball'un baştan beri Jones'un gizli ajanı olduğuna inandıramayınca, bunu Napoleon'un söylediğini açıklayarak, "otoriteye başvurma" yöntemini kullanmaktadır.

- *"And so the tale of confesssions and execytions went on, until there was a pile of corpses lying before Napoleon's feet and the air was heavy with the smell of blood, which had been unknown there since the expulsion of Jones"*[899] / *"Ve böylece Napoleon'un ayağının dibinde bir cesetler yığını oluşana kadar itiraflar ve infazlar hikayesi sürüp gitti, havada Jones'un kovulmasından beri duyulmamış ağır bir kan kokusu vardı"* açıklamasıyla bütün hayvanların gözü önünde gerçekleşen idamlar ve bundan kaynaklanan kanlı görüntülerden söz edilmektedir. Bu idamlarla, "korkuya başvurma" yöntemi kullanılarak tüm hayvanlara eğer yanlış davranırlarsa sonlarının ne olacağı ile ilgili gözdağı verilmektedir.

3.11.4. Yedinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Altıncı kesit sonunda bir adım daha ileri giderek Snowball'u ölüme mahkum eden Napoleon'un egemen özne konumu her satırda daha da sağlamlaştırmaktadır. Napoleon yedinci kesitte de bilmekte, istemekte ve yapabilmektedir, hiç kimseye karşı hâlâ hiçbir zorunluluğu bulunmamaktadır. Napoleon, egemen konumunu devam ettirebilmek için hiç açık vermemeye çalışmakta ve bu nedenle çiftlikte yaşanan kıtlığı dış dünyadan gizlemekte, egemen özne konumunu sarsacak hiçbir güç kaybı riskini göze almamaktadır.

Yumurtalarına el konulmak istenen tavuklar yumurtalarını teslim etmek istememekte, yumurtaları teslim etmemek için ne yapacaklarını bilmekte ve bu doğrultuda kirişlere çıkıp orada yumurtlayarak yumurtaları teslim etmemeyi başarmaktadırlar. Ancak, tavukların istemediklerini yapmamayı başarmaları onları zorunda olmak kipliğinden kurtarmamaktadır. Zorunda olmak kipliğinden kurtulmak için, yapılan ya da yapılmayan hareketin olumsuz bir sonucuna katlanma durumu olmaması gerekmektedir. Oysa tavukların yumurtaları teslim etmemeleri sonucunda yiyecekleri kesilmiş ve dokuz tavuk ölünce pes etmek zorunda kalmışlardır. Tavuklar, istemediklerini yapmamaları katlanılması gerekilen bir sonuç doğurduğu için tavuklar

[899] **age,** 51.

ne ezilen özne konumundan çıkabilmişler, ne de özerk eyleyen konumuna gelebilmişlerdir. Yaptırımdan yılan tavuklar, folluklara dönüp yumurtalarını uslu uslu teslim etmeye başlarlar, böylelikle zorunlu oldukları şekilde davranmaya başlarlar.

Hayvanların Snowball ile ilgili bildikleri aslında onun bir hain olmadığını göstermeye yetse de, hayvanların tüm bildikleri Squealer tarafından yeniden düzenlenmektedir. Normal şartlar altında Snowball'un düşman ya da hain olduğuna inanmayı asla istemeyecek olan hayvanlar, Squealer tarafından yapılan açıklamalar ve sözü edilen "kanıtlar" yüzünden bildiklerini bırakıp, söylenenlere inanmak zorunda kalmaktadırlar. Hayvanların Squealer ile uzun uzun tartışma yapmalarına olanak yoktur çünkü üstlendiği görev gereği Squealer olayları amaçlar doğrultusunda yönlendirme konusunda ustadır. Squealer ile başa çıkamayan hayvanlar, onun karşısında bağımlı eyleyen konumundadırlar, sonuçta çiftlikte olan her şey için onun ağzına bakmaktadırlar. Öte yandan, Snowball'un baştan beri hain olduğu konusundaki açıklamaya inanmayan Napoleon bile, Squealer çaresiz kalıp bunu Napoleon'un söylediğini belirtince yine ona inanmak zorunda kalmıştır.

Altıncı kesitte, potansiyel tehlike olarak terör estirmeleri nedeniyle domuzlar dışında kalan hayvanlar ile köpeklerin arasında bir tür egemen / ezilen ilişkisi olduğundan söz etmiştik. Bu denklem, güç orantısızlığı üzerine kurulu olduğundan, fiziksel olarak daha güçlü olan Boxer'ın karşısında dengeler değişmektedir. Avludaki toplantı sırasında Boxer'a saldıran ancak Boxer'ın birini havada çevirip yerle bir etmesi üzerine egemen öznelikten çıkan köpeklerin ikisi kaçarken, biri de Boxer ayağının altında kalır. Ancak herkes gibi Napoleon'un karşısında bağımlı eyleyen olan Boxer, ne yapması gerektiğini anlamak için Napoleon'a bakmaktadır. Bu önemli bir ayrıntıdır çünkü Boxer ne yapması gerektiğini bilmemekte, bu nedenle bir şey yapmamakta, Napoleon'un ne yapması gerektiğini söylemesini istemektedir. Başka bir deyişle Napoleon'un emrini beklemektedir. Napoleon ne yapmasını söylerse, Boxer onu yapmak zorundadır.

Aynı toplantıda itirafta bulunan ve anında idam edilen dört domuz, bir kaz, üç tavuk, üç koyun dahil olmak üzere Napoleon'un ayaklarının dibinde yatan bütün leşler, boğazlanmadan evvel uğradıkları işkence ve çektikleri büyük korku nedeniyle ezilen öznenin gelebileceği en son noktayı temsil etmektedirler zira ölümden öte bir şey yoktur. Onları itiraf etmeye yönelten sürecin nasıl geliştiği ve itiraflarının gerçeği yansıtıp yansıtmadığı konusunda metinde bir açıklık bulunmamasına rağmen,

ölmeden evvel muhtemelen işkenceden kurtulmak istedikleri, bunu sağlamak için kendilerine dayatılan şeklide itirafta bulunmalarının gerektiğini düşündükleri ve itirafta bulundukları, ancak itirafta bulunmalarının onları ölümden kurtarmayacağını bilmedikleri söylenebilir.

3.11.5. Yedinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Yedinci kesitin başında Napoleon'un Snowball'u idam cezasına çarptırmasına başta çok şaşıran hayvanlar, her ne kadar Snowball'un nasıl böyle bir suç işlediğini anlayamasalar da bir gün geri dönerse onu nasıl yakalayacaklarını hesap etmeye başlarlar. Bu noktada hayvanlar, Snowball ile ilgili tüm bildiklerini hiçe sayıp, aşkın bileşene boyun eğerek toplum tarafından öç almaya koşullandırılan yükümsüz öznelere dönüşmektedirler.

Yedinci kesitte hayvanların Napoleon ile olan ilişkilerinde kimi zaman yükümsüz özneye dönüşmeye devam ettiklerini görmekteyiz. Köpekler ile koyunların "robotlaştırılmış özne" olma durumları ile Boxer'ın bir işleve indirgenmiş kurumsal biçim özne olma durumu bu kesitte de devam etmektedir. Öte yandan, bir önceki kesitte "Napoleon her zaman haklıdır" şeklinde yeni bir düstur üreten Boxer'ın üzerinde çiftlikteki yeni düzen aşkın bir bileşen etkisi yaratmaktadır. Eski komünist rejimlerdeki Parti gibi, çiftlikteki yeni düzen ve onun önderi Napoleon, Boxer'ın üzerinde içselleştirilmiş bir aşkın bileşen etkisi yaratmakta ve kayıtsız şartsız çalışarak itaat etmesini sağlamaktadır. Nitekim, üçüncü kesitte diğer hayvanlardan yarım saat erken uyanmaya başlayan ve altıncı kesitte de bunu kırkbeş dakika olarak değiştiren Napoleon, etrafta olanları hiçbir yargı süzgecinden geçirmeden çalışma dozunu her geçen gün arttırmaktadır.

Yumurtalarını vermemek için isyan çıkaran tavuklar da beş gün aç bırakılmışlardır. Açlık, itki türündeki bir içkin bileşendir ve bedensel dengesizliğe neden olmaktadır. Açlığın etkisiyle yükümsüz özneye dönüşen tavuklar ancak beş gün sabrettikten sonra folluklara geri dönüp yumurtalarını teslim etmek zorunda kalmışlardır.

Avluda itirafta bulunan dört domuz, bir kaz, üç tavuk ve üç koyun da köpekler tarafından saldırıya uğramalarıyla infaz edilmeleri arasında geçen süre içinde yükümsüz özneye dönüşmektedirler. Burada Napoleon ve köpekleri, korku salan ve ayrıca işkence eden baskın nitelikte birer aşkın bileşen konumundadırlar.

Sorgulamaları işkence altında yapılan hayvanlar korkudan daha fazla direnmeyerek kendi iradelerinden vazgeçerek sözde itirafta bulunmakta ve bu aşkın bileşenlere boyun eğmektedirler.

Çiftliğe hükmeden Napoleon ise, aslında çevresindeki olayları yargılama sürecinden geçirerek gerekli hamleleri yapmaktadır. Ancak onun dahi daima öznelik konumunu koruyabildiğini söylemek güçtür zira Napoleon sık sık bitmek tükenmek bilmeyen bir hırs ve bu hırstan beslenen aşırı öfkenin, başka bir deyişle tutku türünde içkin bileşenlerin etkisi altında kalmaktadır. Öfke ve hırsının ağır bastığı zamanlarda bağırmakta, yanına köpeklerini alıp terör estirmekte, korkunç seslerle gürlemekte, hayvanları sindirmektedir.

3.11.6. Yedinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Yedinci kesitin başında görünene göre idama mahkum edilen Snowball'un ayak izlerine rastlanmıştır. Oysa olan, böyle ayak izleri gerçekten varsa başka bir domuza ait oldukları ya da ortada ayak izi diye bir şey olmadığıdır. Squealer, anlattıklarını desteklemek için sürekli kanıtlar üretmekte ancak bunların çoğu sözde kalmaktadır.

Görünen, Snowball'a haddini bildirmek için yel değirmeninin yapımına hemen başlanmasına karar verilmesidir. Oysa olan, hayvanlara boş zaman bırakmayıp isyan gibi şeyleri akıllarına getirmemelerini sağlamak ve eski yel değirmenin duvarlarını ince planlayıp yıkılmasına neden olan yöneticilerin öngörüsüzlüğünü örtmektir. Aslında Snowball'un suçlandığı her bölümde asıl amaç, olayların gerçek sorumlularının gizlenmesi ve dikkatin farklı bir noktaya çekilmesidir. Snowball'un baştan beri hain olduğunun ilan edilmesi ise, hayvanların bundan sonra olacaklara alıştırılmasına yönelik bir harekettir.

Görünen, dış dünyadaki kötü niyetli insanlara karşı açık verilmemesi ve zaten üretmekte oldukları söylentilere yenilerinin eklenmemesi için Whymper'ı kullanarak çiftlikte yiyecek kıtlığı değil, yiyecek bolluğu izlenimi olduğunu dış dünyaya vermektir. Her ne kadar bu doğru olsa da, olan bunun biraz daha fazlasıdır. Çiftlikle ilgili olumsuzlukların ortaya çıkması, Napoleon'un güç ve prestij kaybetmesine ve belki de önderliği yitirmesine neden olabilecektir. Napoleon'un olan biteni gizlemeye bu kadar özen göstermesinin görünmeyen nedeni de budur.

Gerek isyan eden tavukların aç bırakılması, gerekse itirafta bulunan hayvanların idam edilmesi olayında görünen suçluları cezalandırmak olmakla beraber, olan diğer hayvanlara sıkı bir gözdağı verilmesidir. Öte yandan, Snowball'un baştan beri hain olduğuna inanmayan Boxer'ı Napoleon'un adını kullanarak ikna eden Squealer, görüntüde Boxer'ın ikna olmasını olumlu karşıladığını belirten bir tümce kurmaktadır. Oysa olan farklıdır. Squealer, kendisini uğraştıran Boxer'a öfkelenmiştir ve ona pis bir bakış fırlatması da ileride Boxer'ın başına bir şeyler gelebileceğine ilişkin sona atılan bir oltadır. Nitekim, avluda yapılan toplantıda köpeklerin aniden Boxer'ın üzere saldırmaları da boşuna değildir. Besbelli Boxer aslında o gün idam edilmesi planlananlar arasındadır. Ancak Boxer'ın atik davranarak köpeklerden birini yakalaması sonucu bu plan gerçekleştirilememiştir. Ancak Napoleon'un Boxer'a köpeği bırakmasını "sert bir sesle" söylemesi, üstelik bu sırada yüzünün "allak bullak" olması, Boxer'ın bu kadarla kurtulamayacağına dair sona atılan başka bir olta olarak alınabilir. Öte yandan, Boxer saldırıya uğramasının Napoleon'un emrine bağlı olduğunu da hâlâ fark etmiş değildir.

Yedinci kesitte kerestelerin kime satılacağı konusu karara bağlanmamış ve şimdilik bir bilmece olarak kalmıştır. Hem Pilkington, hem de Frederick kerestelere talip olmuşlardır. Görünen, Napoleon'un keresteleri kime satacağı konusunda bocalıyor olmasıdır. Olan ise, hazır kerestelere talep varken, Napoleon'un fiyat yükseltmek istemesidir. Olan diğer bir şey ise, Napoleon'un bu olay üzerinden yine Snowball'a gıyabında yüklenme fırsatını yakalamasıdır. İbre hangi komşudan yana kaysa, Snowball'un diğer komşuda saklanmakta olduğu söylentisi çıkarılmaktadır. Kerestelerin satışı yedinci kesitte bir sonuca bağlanmadığından bu konuda bir sözleşme henüz ortada yoktur.

Öte yandan, bu kesitte farklı bir sözleşme bulunmaktadır. Napoelon Whymper aracılığıyla haftada dört yüz yumurta satacak ve bundan kazanılan para tahıl ve una yatırılacaktır. Ancak burada ilginç olan, sözleşmede yumurtaların gerçek sahibi olan tavukların taraf olmamasıdır. Tavuklardan tek beklenen yumurtalarını teslim edip köşeye çekilmelerdir. Tavukların bu konudaki isyanı başarısızlıkla sonuçlanmakta ve tavuklar açısından hiç de adil olmayan bu sözleşme yürürlüğe girmektedir.

Buna ek olarak, birçok hayvanın diğerlerinin gözü önünde infaz edilmelerinin ardında, aslında tek taraflı ve örtük olan, ayrıca adil de olmayan bir sözleşme vardır. Bu sözleşmeye göre, Napoleon'a şu ya da bu şekilde ihanet eden, Snowball ile

işbirliği yapan ya da kural dışına çıkanlar, yaptıklarını canlarıyla öderler. Canından olmak istemeyenler ise Napoleon'a bağlılık gösterecek, Snowball ile iletişim kurmayacak, kural dışı davranmayacaktır.

3.11.7. Yedinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 60: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 58.	"No more delays, comrades!" cried Napoleon when the footprints had been examined."There is work to be done […]"
Adıvar	Bu izlerin muayenesinden sonra Napoleon: "Artık bu iş geri bırakılamaz," dedi.
Özdenören, 46.	İşleri inceledikten sonra Napoleon:: "Daha fazla oyalanmayın yoldaşlar! dedi. Yapılacak işlerimiz var […]"
Moralı, 62.	İzleri inceledikten sonra Napoleon: "Arkadaşlar", dedi "fazla gecikmeyelim yapılacak işler var. […]"
Okyay, 65.	Ayak izleri adamakıllı incelendikten sonra Napolyon "Artık gecikmeye tahammülümüz yok, yoldaşlar!" dedi. "Yapılacak işlerimiz var […]"
Demir, 59.	Napoleon izleri iyice inceledikten sonra, "Yoldaşlar", dedi. "Fazla oyalanmayalım yapılacak işler var […]
Üster, 88.	Napoleon ayak izlerini inceledikten sonra, "Vakit kaybetmeyelim, yoldaşlar! diye bağırdı. "Yapılacak çok işimiz var […]"
Dévil, 28.	"Et maintenant, trêve d'atermoiements, camarades, s'écria César quand l'examen des empreintes fut terminé. Le travail nous appelle […] "
Simon, 81.	"Plus d'atermoiements camarades ! dit César quand on eut fini d'examiner les traces. Le travail nous attend […] "
Quéval, 80.	Et, ayant fini de renifler : " Plus d'atermoiements camarades ! s'écria Napoléon. Le travail nous attend […]"

Adıvar, özgün metinde Squealer'ın "Daha fazla gecikmek yok yoldaşlar" şeklindeki uyarısında yer alan "yoldaşlar" sözcüğünü kullanmayarak, propaganda içerikli söylemlerde önem taşıyan hitabeti atladığı için "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Adıvar ayrıca sözlerin devamında gelen "Yapılacak işler var" tümcesine de hiç yer vermeyerek, "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Özdenören, "ayak izleri" yerine belki de basım hatası sonucunda "işler" sözcüğünü kullanınca özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üreterek "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmuştur.

Özgün metinde edilgen yapıya yer verilerek "ayak izlerinin incelenmesinden sonra" ifadesi kullanılmıştır. Özdenören, Moralı, Okyay, Demir ve Üster çevirilerinde edilgen yapı kullanılmayarak inceleme işi doğrudan Napoleon'a mal edilmek suretiyle "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Okyay, Napoleon'un izleri "adamakıllı" incelediğinden,, Demir ise "iyice" incelediğinden söz ederek, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadırlar.

Özgün metinde Squealer'ın "Daha fazla gecikmek yok yoldaşlar" şeklindeki sözleri hayvanlara hitaben söylenmişse de onları doğrudan hedef almamaktadır. Oysa Özdenören çevirisinde kullanılan "Daha fazla oyalanmayın yoldaşlar" ifadesiyle, hayvanların oyalandığına ilişkin bir önvarsayım ve üstü kapalı bir eleştiri söz konusudur. Böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya konulmuştur. Moralı "fazla gecikmeyelim", Okyay "Artık gecikmeye tahammülümüz yok", Demir "Fazla oyalanmayalım", Üster "vakit kaybetmeyelim" ifadelerinde birinci çoğul şahıs kullanarak konuşmayı yapan Squelaer'ın kendisini de işin içine katmış ve söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretilerek "anlamın kaydırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Üster, "yapılacak 'çok' işimiz var" ifadesiyle ayrıca "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır. Yine birinci çoğul şahısı işin içine sokarak, tümcenin içeriğini de biraz değiştirerek "iş bizi çağırıyor" ifadesini kullanan Dévil çevirisi ile, "iş bizi bekler" ifadesini kullanan Simon ve Quéval çevirilerinde "anlamın kaydırılması" söz konusudur.

Özgün metinde Napoleon'un sözlerini bağırarak söylediği belirtilmektedir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Okyay, Demir ve Simon çevirilerinde Squealer'ın bağırdığı bilgisine yer verilmeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya konulmuştur. Yine özgün metinde, kimlerin kastedildiği belirtilmeden kullanılan "yapılacak işler var" ifadesini birinci çoğul şahısa mal eden Özdenören, Okyay ve Üster çevirilerinde "anlamın kaydırılması" eğilimi söz konusudur. Adıvar ise "yapılacak işler var" ifadesine hiç yer vermeyerek, "anlamın yok edilmesi" eğilimin ortaya koymuştur. Squealer'ın konuşması özgün metinde "ayak izlerinin incelenmesinden sonra" gerçekleşmektedir. Quéval çevirisinde ise Squealer "koklamayı bitirdikten sonra" konuşmaya başlatılarak, "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmaktadır.

Örnek 61: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 43.	We will teach that miserable traitor that he cannot undo our work so easily.
Adıvar, 58.	O sefil vatan hainine eserimizin bu kadar kolay bozulamıyacağını anlatacağız.
Özdenören, 47.	Bu sefil vatan hainine eserimizi bu kadar kolaylıkla bozamayacağını göstereceğiz.
Moralı, 62.	İşimizi bu kadar kolay bozamayacağını o haine öğreteceğiz.
Okyay, 65.	Bu sefile, bu haine işimize o kadar kolay sekte vuramayacağını öğreteceğiz.
Demir, 59.	İşimizi bu kadar kolay bozamayacağını o haine göstereceğiz.
Üster, 88.	Bu alçak haine, bizi o kadar kolay alt edemeyeceğini göstereceğiz.
Dévil, 28.	Nous montrerons à ce misérable traître qu'il ne peut détruire notre œuvre aussi facilement.

Simon, 81.	Nous allons montrer à ce traître sordide qu'il n'est pas si facile d'anéantir nos œuvres.
Quéval, 80-81.	Nous ferons savoir à cet abominable traître qu'on ne fait pas si facilement table rase de notre œuvre.

Özgün metinde üçüncü tekil şahıs kullanımıyla Snowball kastedilerek "eserimizi bu kadar kolay bozamayacağını öğreteceğiz" denmektedir. Adıvar çevirisinde ise "eserimizin bu kadar kolay bozulamayacağı" ifadesiyle edilgen yapı kullanılmış ve "o" şeklindeki açık ifade edilgen yapı ile örtükleştirilerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Aynı durum yine doğrudan Snowball'u hedef alan değil de, genel bir ifade kullanan Dévil ve Simon çevirilerinde de geçerlidir.

"Work" sözcüğü hem "iş", hem de "yapıt" anlamına gelmektedir ancak özgün metinde "work" ile kastedilen yel değirmenidir, yel değirmenine de eser gözüyle bakılmaktadır. Fransızca çevirilerin tümü ile, Adıvar ve Özdenören çevirilerinde sözcüğe bu anlamıyla karşılık kullanılmıştır. Moralı ve Demir'in kullandığı "iş" karşılığı ise, "işi bozmak" birleşimi ile ifade edilince anlam genelleşmekte, yel değirmenine yapılan gönderme örtükleşmekte, özel anlamda yel değirmenin yıkılmasından değil de, genel kapsamda hayvanların işlerini bozmak anlamı çıktığından, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Aynı eğilim yine "iş" karşılığının kullanıldığı Okyay çevirisi için de geçerlidir. Öte yandan Okyay çevirisinde kullanılan "sekteye uğratmak" ifadesi de "anlamın bozulması" eğilimine karşılık gelmektedir zira özgün metinde kullanılan "bozmak" ifadesi, "sekteye uğratmak" aynı şey değildir ve bu durumda özgün metindeki anlamla ilintisiz olmamakla birlikte, yanlış bir anlam üretilmiştir. Üster ise, özgün metindeki "eserimizi bu kadar kolay bozamayacağını öğreteceğiz" ifadesini "bizi o kadar kolay alt edemeyeceğini göstereceğiz" şeklinde aktararak "anlamın bozulması" eğilimine bir başka örnek oluşturmuştur.

Moralı ve Demir, özgün metinde yer alan Snowball ile ilgili "miserable" tanımlamasını aktarmayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay ise, "bu alçağa, bu haine" şeklindeki ifadesiyle iki kez "bu" vurgusunu kullanarak fazladan vurgu yarattığı için "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir çünkü propaganda içerikli konuşmalarda ne söylendiği kadar nasıl ve hangi etkiyi yaratmak amacıyla söylendiği de önem taşımakta, bu nedenle anlam

aktarırken vurgunun da özgün metinde yer aldığı şekilde aktarılması önem taşımaktadır.

Son olarak, Simon da, "eserimizi" yerine "eserlerimizi" diyerek yalnızca yel değirmeni kastedilerek kurulmuş bir anlamı çoğul yansıtarak "anlamın kaydırılması" eğilimini ortaya koymaktadır.

Örnek 62: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler -3

Orwell, 47.	"Snowball! He has been here! I can smell him distinctly!"
Adıvar, 63.	Snowball buradan geçmiş, açıktan açığa kokusunu alıyorum.
Özdenören, 51.	"Snowball! Buraya da gelmiş! Açıktan açığa kokusunu alıyorum!"
Moralı, 67.	"Snowball! Buradan geçti, kokusunu iyice duyuyorum!"
Okyay, 71.	"Kartopu!" diye haykırdı! Buradan geçmiş! Kokusunu alıyorum ayan beyan alıyorum!
Demir, 63.	"Snowball" diye bağırıyor," buradan geçmiş, kokusu burnumu dolduruyor" diye söyleniyordu.
Üster, 95.	Snowball! Buradan geçmiş! Bu onun kokusu!
Dévil, 30.	"Snowball ! il est passé par ici ! Je sens nettement son odeur ! "
Simon, 88.	" Snowball est passé par là ! Je suis distinctement le sillage de son odeur. "
Quéval, 88.	" Boule de Neige ! Il est venu ici ! Mon odorat me le dit ! "

Özgün metinde ardarda gelen üç adet ünlem kullanılarak üç vurgu oluşturulmuştur. Adıvar ünlemleri ve onlardan kaynaklanan vurguyu hiç kullanmayarak, Moralı üç yerine iki ünlem kullanarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Yine ünlemleri kullanmayan Demir çevirisinde de aynı eğilim söz konusudur.

Özdenören çevirisindeki "buraya da gelmiş" ifadesi, Snowball'un başka yerlere de gittiği yorumunu taşıdığından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Moralı, çevirisinde bilinen geçmiş zaman kullanarak, adeta Napoleon Snowball'un oradan geçtiğini görüp şahit olmuş anlamını yaratmakta ve "anlamın bozulması" eğilimini ortaya çıkarmaktadır. Okyay çevirisinde yer alan "kokusunu alıyorum ayan beyan alıyorum!" ifadesinde tekrara yer verilerek ek vurgu oluşturulduğundan "anlamın aşırı yorumlanması" söz konusu olmaktadır. Demir, Üster ve Quéval çevirilerinde Napoleon'un Snowball'un kokusunu belirgin bir biçimde alabildiğine ilişkin sözcük atlanarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Özgün metinde "kokusunu net olarak alıyorum" şeklindeki ifade, Simon çevirisinde "ardında bıraktığı kokuyu belirgin bir biçimde izliyorum" ve Quéval çevirisinde de "koku alma duyum bana bunu söylüyor" diyerek söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretilerek "anlamın kaydırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Örnek 63: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 47-48.	Did we not see for ourselves how he attempted – fortunately without success- to get us defeated and destroyed at the Battle of the Cowshed?
Adıvar, 64.	Biz onun İnek-ahırı harbinde –çok şükür muvaffak olamadı- bizim mağlubiyetimiz ve mahvımız için çalıştığını gözlerimizle görmedik mi?
Özdenören, 52.	Bizzat kendi gözlerimizle onun inek-ahırı harbinde bizim mağlubiyetimiz ve mahvımız için çalıştığını görmedik mi? Allah'a şükür ki muvaffak olamadı.
Moralı, 68.	İnek Ahırı Savaşı'nda bizim yenilmemiz ve mahvolmamız için nasıl çalıştığını kendi gözlerimizle görmedik mi?
Okyay, 71.	Biz hepimiz, onun İnek Ahırı muharebesinde (çok şükür ki başarıya ulaşamadan) nasıl bizi yenilgiye uğrayıp mahvetmeye çalıştığını gözlerimizle görmedik mi?
Demir, 64.	İnek Ahırı Savaşı'nda malubiyetimiz ve mahvolmamız için nasıl çalıştığını gözlerinizle görmediniz mi?
Üster, 96.	Ağıl Savaşı'nda bozguna uğrayıp yok olmamız için ne dolaplar çevirdiğini gözlerimize görmemiş miydik zaten? Neyse ki becerememəişti.
Dévil, 31.	Ne l'avons–nous pas vu de nos propres yeux tenter – en vain, par bonheur – de nous conduire à la défaite et à l'anéantissement lors de la bataille de la Vacherie ?
Simon, 89.	N'avons–nous pas vu de nos yeux comment il tenta – sans succès heureusement– de nous conduire à la défaite et à la ruine lors de la Bataille de l'Etable?
Quéval, 89.	N'avons–nous pas vu de nos yeux comment il tenta – sans succès heureusement– de nous entraîner dans la défaite et l'anéantissement, lors de la Bataille de l'Etable?

Özgün metinde "*did we not see for ourselves*" sorusunda "görmek" fiili "*for ourselves*" yani "kendimiz" ifadesi ile vurgulanmıştır. Burada tek bir vurgulama kullanılmıştır. Adıvar, Okyay, Demir, Üster, Simon ve Quéval de "gözleriyle" görmek karşılığı ile ifadeyi yine tek vurgu ile pekiştirmişlerdir. Özdenören "bizzat kendi gözleriyle" görmek karşılığı ile tek yerine üç vurgu, Moralı ve Dévil ise "kendi gözleriyle görmek" karşılığı ile iki vurgu kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Demir ise, özgün metinde "görmedik mi" şeklinde geçen ifadeyi "görmediniz mi" şeklinde aktararak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur çünkü birinci çoğul kişi yerine ikinci çoğul kişi kullanılarak yanlış anlam üretilmiştir. Okyay özgün metinde karşılığı olmayan "biz hepimiz" sözcesini, Üster ise "zaten" belirtecini tümcelerine ekleyerek olmayan bir vurgu kullanmış ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Özgün metinde iki çizgi arasında açıklama olarak verilen bilgiyi Moralı ve Demir atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuşlardır. Öte yandan, bu açıklama için Adıvar ve Okyay'ın kullandığı "çok şükür" örtük olarak, Özdenören'in kullandığı "Allah'a şükür" ise Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme yananlamı taşıdığından ve özgün metinde de böyle bir yananlam bulunmadığından, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Ayrıca özgün metinde tümcenin arasında iki çizgi arasında bir duraklama olarak verilen açıklama,

Özdenören ve Üster çevirilerinde farklı bir tümce olarak verilip araya sıkıştırılmış bir sözce ortaya çıkarılıp vurgulanmış ve bu nedenle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır.

Son olarak, özgün metinde Snowball'un *İnek Ahırı Muharebesi'*nde hayvanların yenilmesi ve mahvolması için "çalışmasından" söz edilirken, Üster bunu "dolaplar çevirmesi " olarak aktararak "anlamın bozulması " eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 64: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 48.	And he very nearly succeeded – I will even say comrades, he *would* have succeded if it had not been for our heroic Leader, Comrade Napoleon.
Adıvar, 65.	Az daha muvaffak olacaktı da. Hattâ kahraman liderimiz Napoleon yoldaş olmasa muvaffak olacaktı, diyebilirim.
Özdenören, 52.	Neredeyse muvaffak da olacaktı – hattâ yoldaşlar diyebilirim ki kahraman şefimiz Napoleon yoldaş olmasaydı muhakkak muvaffak olurdu.
Moralı, 69.	Başarmasına da kılpayı kaldı. Şunu da söyleyeyim size arkadaşlar, kahraman önderimiz Napoleon olmasaydı o hainlerin istediği olacaktı.
Okyay, 73.	Az daha başarıya da ulaşıyordu. Hatta şunu da diyeceğim, yoldaşlar, eğer kahraman önderimiz Napoleon Yoldaş olmasaydı, başarıya **ulaşırdı da.**
Demir, 64.	Becermesine de kılpayı kalmıştı. Unutmadan söyleyeyim yoldaşlar, eğer yoldaş Napoleon olmasaydı o hainlerin emelleri gerçekleşecekti.
Üster, 97.	Az kalsın başarıyormuş da. Aslında hiç kuşkum yok, yoldaşlar, eğer yiğit önderimiz Napoléon Yoldaş olmasaydı, mutlaka yapardı yapacağını.
Dévil, 31.	Et il a bien failli y réussir. J'irai même jusqu'à dire, camarades, qu'il y aurait réussi sans l'intervention de notre chef héroïque, le camarade César.
Simon, 90.	Et il ne fut pas loin d'y réussir – je veux dire qu'il y serait parvenu, n'eût été notre Chef héroïque, le camarade César.
Quéval, 90.	Et il a failli réussir. Bel et bien, camarades, il *aurait* réussi, n'eût été votre chef héroïque, le camarade Napoléon.

Özgün metinde "*would*" sözcüğü italik karakterle yazılarak üzerinde bir vurgu oluşturulmuş, Quéval bu vurguyu yine italik karakterle, Okyay ise kalın karakterle yansıtmıştır. Quéval ve Okyay dışındaki tüm çevirmenler bu vurguyu atlamış ve "anlamın eksik yorumlanması "eğilimi ortaya çıkmıştır.

Özgün metinde Snowball'un neredeyse başarılı olacağına ilişkin ifadeyi, Moralı "başarmasına da kılpayı kaldı" şeklinde aktararak, olayı sanki geçmişte olup bitmiş değil de, hâlâ gerçekleşme şansı olan bir durum gibi ortaya koymuş, bitmiş bir olayı bitmemiş gibi göstererek eylemin bitmişlik / bitmemişlik görünüşü üzerinden bir karşıtlık yaratmış ve "anlamın çarpıtılması" eğilimini ortaya koymuştur. Üster ise bilinen geçmiş zaman yerine öğrenilen geçmiş zaman kullanımıyla Squealer'ın kesin konuşarak aktardığı bir olayı, başka bir deyişle görüp de aktardığı bir olayı, görmeyip de aktardığı bir olay gibi yansıtarak eylemin tanık olma / tanık olmama görünüşü üzerinden bir karşıtlık yaratmış ve yine "anlamın çarpıtılması" eğilimine

bir örnek oluşturmuştur. Her iki örnek de, dilbilgisel yapının ortaya koyduğu "anlamın çarpıtılması" örneklerdir.

Adıvar "yoldaşlar" hitabına çevirisinde yer vermeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Özgün metin de "hatta diyebilirim (ki)" ifadesini Üster "aslında hiç kuşkum yok" şeklinde çevirerek "anlamın saptırılması" eğimini ortaya koymaktadır çünkü iki ifade arasında bir ilinti yoktur. Demir'in kullandığı "unutmadan söyleyeyim" karşılığı ise, "anlamın bozulması" eğilimine bir örnektir çünkü tamamen ilintisiz olmamakla birlikte yanlış anlam üretilmiştir. Öte yandan Quéval "diyebilirim ki" vurgusunu kaldırarak, Simon da "hatta" sözcüğüne yer vermeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Dévil ise, "diyecek kadar ileri gidebilirim" ifadesiyle söyleneceklerin risk taşıdığı yananlamını tümceye ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Quéval, özgün metindeki "önderimiz" ifadesini "önderiniz" olarak aktararak "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur. Özdenören özgün metinde olmayan "muhakkak" ve Üster de "mutlaka" sözcüklerini kullanarak ek vurgu yarattıklarından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi söz konusu olmuştur. Moralı, özgün metinde olmayan "o hainler" ve Demir de "o hainlerin emelleri"nden söz ederek, söz konusu olan yalnızca Snowball iken, sanki birden çok kişiden söz ediliyormuş izlenimini uyandırmakta ve "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Moralı özgün metindeki "Napoleon yoldaş" ifadesini "Napoleon" olarak aktararak, Demir de "kahraman önderimiz" ifadesini atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuşlardır. Dévil ise özgün metindeki "Napoleon olmasaydı başarırdı" ifadesini "Napoleon'un müdahalesi olmasaydı" olarak aktarıp "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koymuştur.

Örnek 65: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 49.	Surely you remember *that,* comrades?
Adıvar, 65.	-
Özdenören, 53.	-
Moralı, 69.	-
Okyay, 73.	Hiç değilse **bunu** hatırlıyorsunuzdur, değil mi yoldaşlar?
Demir, 65.	-
Üster, 97.	Bunu *unutmuş olamazsınız,* yoldaşlar!
Dévil, 31.	Vous vous souvenez sûrement de *cela,* camarades ?
Simon, 91.	Ça, vous vous en souvenez sûrement, camarades ?
Quéval, 90.	De *cela*, sûrement vous vous rappelez, camarades ?

Özgün metinde italik karakter kullanımıyla "*that*" sözcüğü üzerinde sağlanan vurguya Simon çevirisinde yer verilmemiş ve "anlamın eksik yorumlanması " eğilimi ortaya koyulmuştur. Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir ise tümceyi tamamen atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Özgün metinde "elbette / şüphesiz" ifadesini "hiç değilse" olarak aktaran Okyay çevirisinden, aza razı olmak yananlamı çıkmakta olup, "anlamın saptırılması" eğilimi söz konusu olmaktadır çünkü "elbette / şüphesiz" şeklindeki kesinlik bildiren bir ifadenin, "hiç değilse" ile bir ilintisi bulunmamaktadır. Üster ise "bunu *unutmuş olamazsınız,* yoldaşlar!" diyerek, "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır çünkü söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmemiş olan bir anlamı üretmektedir.

Örnek 66: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 49.	Now when Squealer described the scene so graphically, it seemed to the animals that they *did* remember it.
Adıvar, 65.	Şimdi, Squealer bütün o sahneyi resmini yapar gibi tarif ettikten sonra hayvanlar da hatırladıklarını sandılar.
Özdenören, 53.	Şimdi Squealer o sahneyi gözlerinin önüne serince hayvanlar hatırlar gibi oldular.
Moralı, 69.	Squealer olayı böyle açıkça anlatınca hayvanlar bunları hatırlar gibi oldular.
Okyay, 73.	Cavcav o sahneyi resmini çizer gibi anlatınca hayvanlar da hatırladıklarını sandılar.
Demir, 65.	Squealer olayı sahneleyince, hayvanlar anımsar gibi oldular.
Üster, 97.	Squealer sahneyi bu kadar canlı bir biçimde anlatınca, hayvanlar da gerçekten anımsar gibi oldular.
Dévil, 31.	Or, à l'entente décrire la scène avec tant de pittoresque, il leur sembla qu'ils se la rappelaient en effet.
Simon, 91.	A l'entendre décrire la scène de façon si vivante, les animaux crurent se souvenir en effet.
Quéval, 90.	Entendant le récit de cette scène haute en couleurs, les animaux avaient l'impression de se rappeler.

Özgün metinde vurgu için "*did*" yardımcı fiili kullanılmakta, üstelik kendiliğinden vurgu bildiren bu kullanım, italik karakterlerle yazılarak vurgu bir kez daha pekiştirilmektedir. Bu tür yardımcı fiil kullanımı gerek Türkçede gerekse Fransızcada yer almamakla birlikte, yardımcı fiilin bağlandığı "anımsamak" fiili üzerinden de bu vurguyu yansıtmak adına italik karakter kullanımına hiçbir çeviride yer verilmemiş ve böylelikle tüm çevirilerde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Özgün metinde Squealer'in bütün sahneyi resimlercesine tasvir etmesi şeklindeki ifadeyi örtükleştiren Moralı "olayı böyle açıkça anlatınca" şeklinde aktararak, özgün metinde nasıl olduğu açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir olayı belirsiz hale getirerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini ortaya koymuştur çünkü bu ifadeden o sahnenin adeta resmini çizer gibi aktarıldığı anlamı doğrudan

çıkmamaktadır. Demir ise "sahneleyince" ifadesini kullanarak "anlamın bozulması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur, çünkü görüntü vermek açısından bakıldığında özgün metinle tamamen ilintisiz olmamakla birlikte, sahnelemek öncelikle sahneye koymayı çağrıştırmaktadır.

Özgün metinde Squealer'ın sahneyi "tasvir ettiğinden" söz edilmekte, Dévil, Quéval ve Simon çevirilerinde ise hayvanların söz konusu sahnenin tasvir edildiğini "duymalarından" söz edilerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmaktadır. Elbette Squealer'ın konuştukları orada bulunanlar tarafından duyulmaktadır, ancak özgün metinde "duymak" eylemi üzerinden oluşturulmuş bir anlam yoktur. Üster özgün metinde olmayan "gerçekten", Dévil ve Quéval ise "aslında" belirteçlerini çevirilerine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

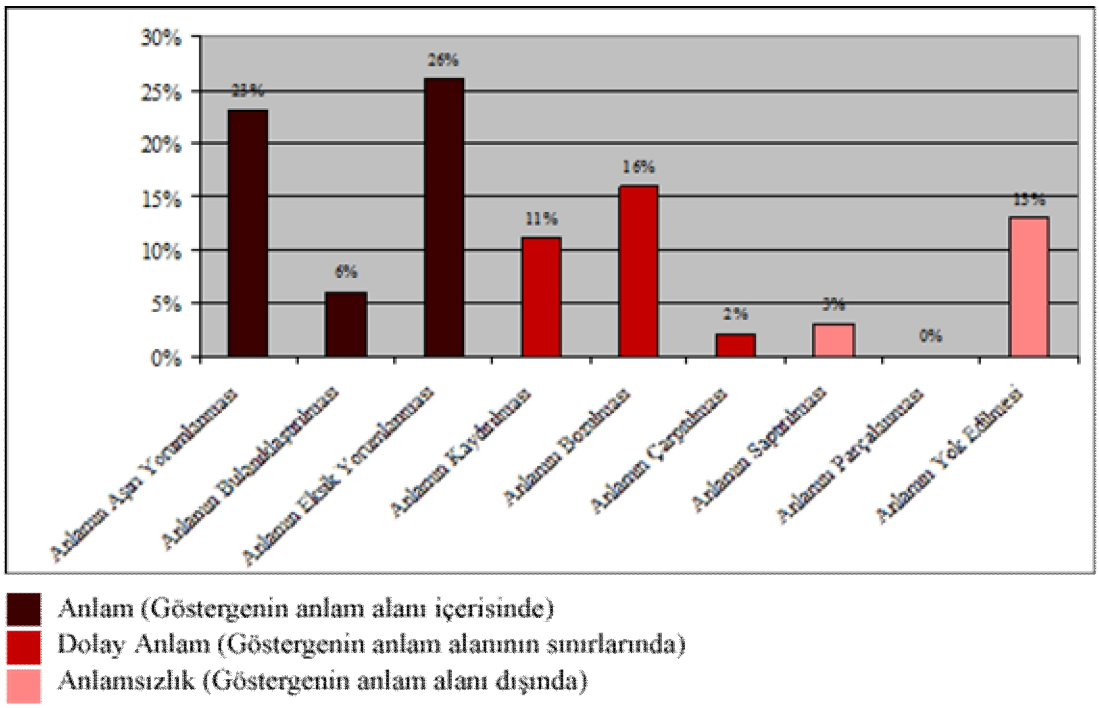
Örnek 67: Yedinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 49.	What he has done since is different.
Adıvar, 66.	Ondan sonra olanları bilemem.
Özdenören, 53.	[…] ondan sonra yaptıkları başka.
Moralı, 70.	Sonradan yaptıkları başka.
Okyay, 73.	Ondan sonra olanlar için bir şey diyemem.
Demir, 65.	Sonradan yaptıkları affedilecek gibi değil ama, […]
Üster, 97.	Sonradan yaptıklarına bir diyeceğim yok.
Dévil, 31.	Depuis, c'est différent, […]
Simon, 91.	Ce qu'il a fait depuis, ça c'est une autre histoire.
Quéval, 91.	Ce qu'il a fait depuis, c'est une autre histoire.

Boxer, Snowball'un baştan beri bir hain olduğuna inanmadığını söylemekte ancak "sonradan yaptıkları başka" demektedir. Bu ifadeden, Boxer'ın Snowball'un "sonradan" yaptıklarını bilip bilmediği ve bu konuda ne düşündüğü açık değildir. Boxer burada Snowball'un "sonradan" yaptıkları ile ilgili bir değerlendirme yapmamaktadır. Bu anlamda, Demir'in kullandığı "sonradan yaptıkları affedilecek gibi değil" karşılığı, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnektir. Öte yandan Okyay'ın kullandığı "bir şey diyemem" ve Üster'in kullandığı "bir diyeceğim yok" ifadeleri, bilip de yorum yapmamak ya da Snowball'un haksız olduğunu bilip de, o nedenle bir şey diyememek gibi anlamları da potansiyel olarak içinde taşıyabileceğinden "başka" karşılığına göre daha az tarafsız görünebilmektedir. Bu anlamda bu karşılıklarla "anlamın kaydırılması" eğiliminin ortaya koyulduğu düşünülebilir. Adıvar çevirisinde ise açıkça "ondan sonra yaptıklarını bilemem" şeklinde bir karşılık kullanılarak, özgün metinde bilip bilmediği açık olmayan bir

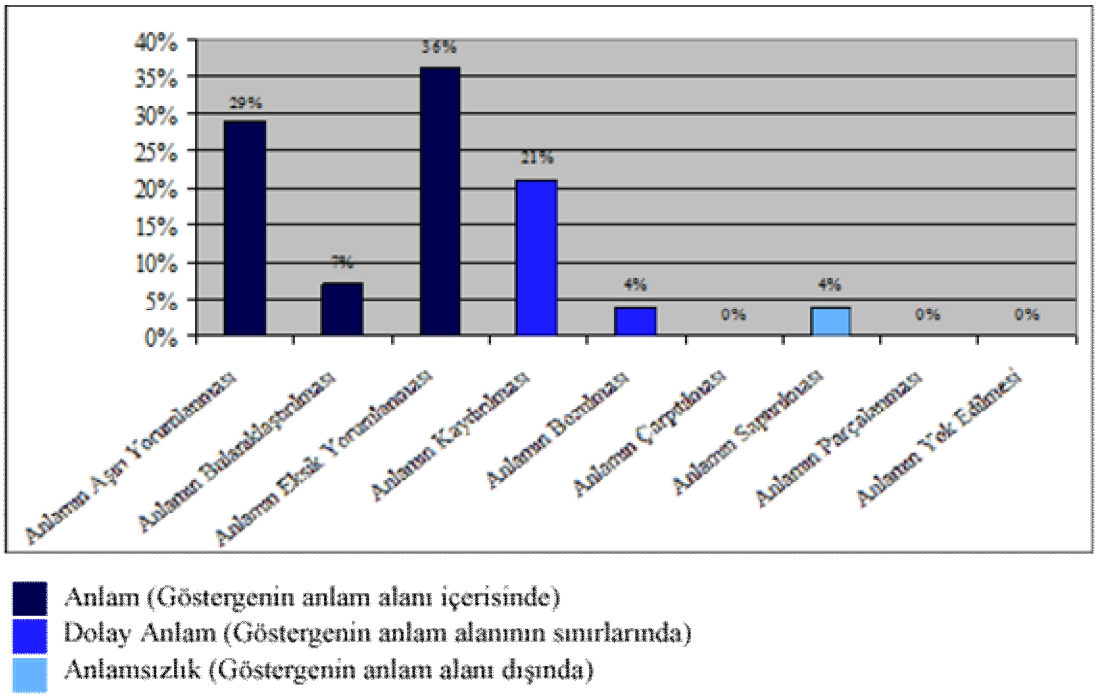
durumla ilgili yorum yapılmış ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Tablo 28: Yedinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

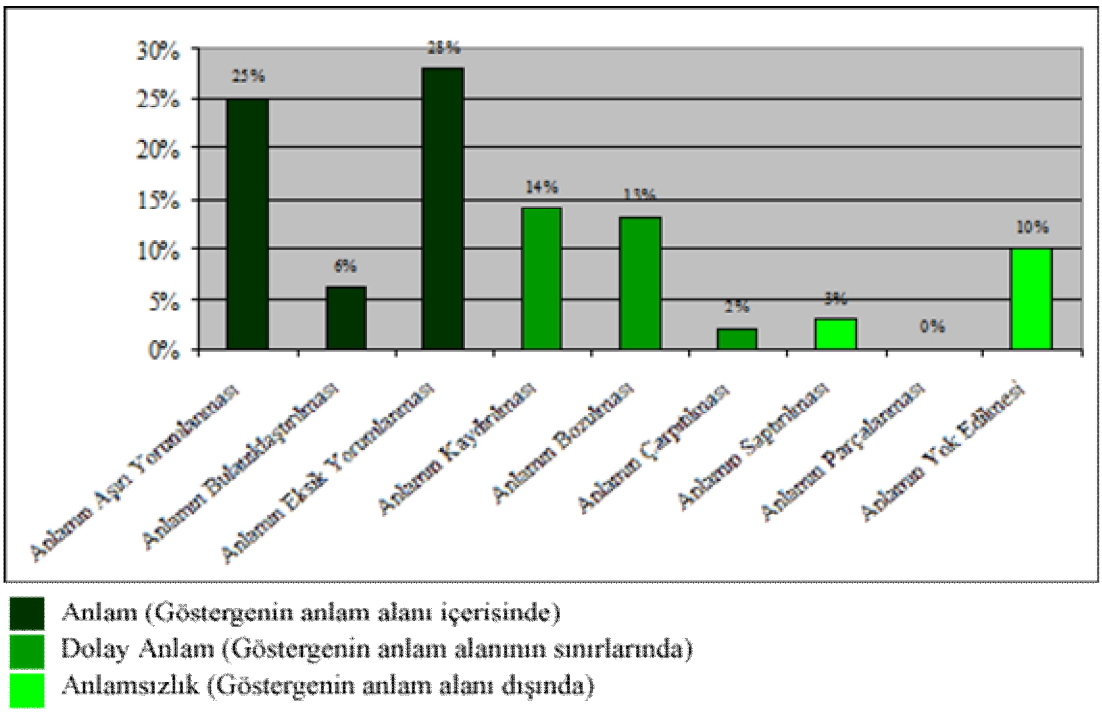
Yedinci kesitte Türkçe çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın aşırı yorumlanması" ve üçüncü sırada "anlamın bozulması" eğilimleri izlemektedir. Sonra sırasıyla "anlamın yok edilmesi", "anlamın kaydırılması", "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın saptırılması" ve "anlamın çarpıtılması" eğilimleri gelmektedir. "Anlamın parçalanması" eğilimi ise bu kesitteki Türkçe çevirilerde gözlemlenememektedir.

Tablo 29: Yedinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Yedinci kesitte Fransızca çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın aşırı yorumlanması" ve üçüncü sırada "anlamın kaydırılması" eğilimleri izlemekte, dördüncü sırada bulunan "anlamın bulanıklaştırılması" eğiliminden sonra "anlamın bozulması" ve "anlamın saptırılması" eğilimleri aynı yüzde ile yer almaktadır. Bu kesitte diğer eğilimlere rastlanmamaktadır. Burada ilginç olan, Türkçe çevirilerde üçüncü sırada yer alan "anlamın yok edilmesi" eğiliminin Fransızca çevirilerde hiç örneklenmemiş olmasıdır.

Tablo 30: Yedinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlere bakıldığında gerek Türkçe, gerek Fransızca çevirilerde ilk sırada gözlemlenen eğilimin "anlamın eksik yorumlanması" olduğu görülmektedir. "Anlamın parçalanması" eğilimine ne Türkçe, ne Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır. Bu kesitte "anlamın parçalanması " dışındaki tüm eğilimler örneklenebilmiş olsa da, genel anlamda hiç rastlanmayan ya da ender olarak rastlanan eğilimlerde kesitler ilerledikçe bir değişiklik olmamaktadır, örneğin "anlamın parçalanması" eğiliminin sıkça rastlanmayan bir eğilim olduğunu şimdiden saptayabilmek mümkündür.

3.12. Sekizinci Kesit

Littera docet, littera nocet.[900]

Sekizinci kesit, yedinci kesitin sonunda birçok hayvanın idam edilmesinden dehşete düşen hayvanların infaz alanından ayrılmalarını anlatan *"When it was all over, the remaining animals except for the pigs and dogs crept away in a body "*[901] */ Her şey bittikten sonra domuzlar ve köpekler dışında kalan hayvanlar tek vücut halinde*

[900] *Harf öldürür, harf yaşatır.*
Yöndemli, **age,** 80.
[901] Orwell, 1997, 51.

uzaklaştılar" tümcesiyle başlamakta ve *"Actually the commendment read: 'No animal shall drink alcohol* ***to excess"***[902] [903]/ *"Aslında emir şöyleydi: Hiçbir hayvan alkol içmeyecek****, aşırı miktarda"* sözleriyle son bulmaktadır. Kesitin başına ve sonuna bakıldığında, hayvanların iyi bir gözdağı ile sindirilmesinden sonra *Yedi Emir*'in değişikliğe uğratıldığı anlaşılmaktadır. Bu değişikliklerin ne boyutta olduğu kesitin incelenmesinde ortaya çıkacaktır. Öte yandan sekizinci kesitin sonu, Orwell'in yaptığı bölümlemede de sekizinci bölümün sonuna denk gelmektedir.

3.12.1. Sekizinci Kesitin Fabl Olarak Okunması

İnfazlar sonrasında domuzlar ve köpekler dışında kalan hayvanların birbirlerine sokulup oradan uzaklaşması, hayvanlar arasındaki eşitsizliği göstermesi açısından önemidir. Domuzların bir yere gitmesine gerek yoktur çünkü zaten her şekilde meydan onlara kalmıştır. Köpekler ise onların köpekleridir, sırtlarını domuzlara dayayıp etrafa dehşet salmaya devam ettikçe korkacakları bir şey yoktur. Öte yandan, hayvanların dehşet içinde olması, verilen gözdağının işe yaradığını göstermektedir. Böylelikle, herkes bir gün başına nelerin gelebileceğini bilecek ve ona göre davranacaktır. Jones gittiğinden beri çiftlikte ilk kez infazların olması, önderlerin yataklarda yatmaları gibi Jones'un zamanındaki uygulamalara geri dönülmeye başlandığına bir başka işarettir.

Boxer'ın neler olduğunu hâlâ anlamayıp, hatanın kendilerinde olduğunu düşünmesi, zaman zaman insanların gözleri önünde olup biten ve bizzat şahit oldukları olayları bile anlamalarının ne kadar uzun zaman alabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Kimi zaman yerinde uygulanmış ikna yöntemleri ve bilinçli yapılmış bir propaganda, insanları gözleriyle gördükleri ve kulaklarıyla duydukları şeylere değil de, kendilerine söylenenlere inandırmaya yeterli olabilmektedir. Özellikle insanları bazı durumlara yavaş yavaş alıştırıp kanıksamalarını sağlamak, rüyalarında görseler inanmayacakları türden olaylara rıza göstermelerine neden olmaktadır. Bu nedenle yönetenler, alıştıra alıştıra değiştirme, kanıksatma ve böylelikle tepkileri önleyerek bir şeyleri sessiz, derinden ve kökten değiştirme yoluna giderler, olup bitene ait göstergeler süreç içinde daima mevcut olsalar da, bunları doğru okumak her zaman mümkün değildir. Bu durumun bir örneği de, olanları gören, ama neden kaynaklandıklarını

[902] **age,** 65

[903] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan "to excess" sözcüğü, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.

yorumlayamayan Clover'dır. Clover'ın aklında isyan ya da itaatsizlik etmek gibi bir düşünce yoktur, çünkü olanları domuzlara bağlamamaktadır. Tüm bu yaşadıklarına karşın Jones'un zamanından daha iyi durumda olduklarına inanması da, domuzların yürüttüğü propaganda etkinliklerinin ne denli başarılı olduğunu göstermektedir. Öte yandan Clover'ın düşüncelerini ifade edecek sözleri bulamıyor olması, hayvanların bir söz ustası olan Squealer'ın her dediğine neden inandıklarını da açıklamaktadır. Domuzlarla diğer hayvanların zeka düzeyleri aynı değildir. En azından söylenenlerin yalan olabileceği çoğu hayvanın aklına bile gelmemektedir.

Hayvanlar *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısını söylemeye başladıklarında oradan iki köpekle birlikte Squealer'ın geçmesi ise rastlantısal değildir. Muhtemelen hayvanlar infaz alanından topluca ayrılınca, Squealer arkalarından ne yaptıklarını denetlemeye çıkmış, yanına da her olasılığa karşı önlem olarak köpekleri almıştır. *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısının yasaklanışı da içeriğinden kaynaklanmaktadır. Bu bir isyan şarkısı olduğuna göre ve ayrıca Jones'un zamanında hayvanları isyan etmeye yönelten koşullar yeniden oluştuğuna göre, Napoleon hayvanların bir süre sonra kendisine karşı isyan etme olasılığını düşünüp onları bu fikirden uzak tutmaya çalışmaktadır. *İngiltere'nin Hayvanları* şarkısının yerini Minimus'un bestelediği başka bir şarkı alır, böylelikle bu yasaklama düşüncesinin aniden gelişmediği, bilinçli bir şekilde önceden planlandığı da anlaşılır.

Yedi Emir'in hayvanların birbirlerini öldüremeyeceklerine ilişkin altıncı maddesine eklenen "sebepsiz yere" ibaresinden, domuzların kuralları bir bir çiğneyip, sonra da çarşaflar örneğinde olduğu gibi duvardaki *Yedi Emir*'e ekleyerek yaptıklarını yasal bir zemine oturtmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Yönetim domuzların, hatta Napoleon'un tekellinde olduğuna göre, yasaları değiştirme konusunda da domuzlar açısından bir sıkıntı bulunmamaktadır.

Napoleon'un ise nadiren ortaya çıkması, çıktığında yanında köpeklerin bulunması, konuşmaya başlayacağı zaman da kendisine "borazancıbaşı" gibi öten bir horozun eşlik etmesi, ayrı bir odada kalması, hizmet eden iki köpek sayılmazsa yemeklerini yalnız yemesi, yemeklerinin Crown Derby takımıyla servis edilmesi ve doğum günlerinde de tüfekle atış yapılacağının açıklanması, ayrıcalıklı konumunu pekiştiren ayrıntılardır. Bütün bunlar, gücün belli bir ortamdaki dengeleri nasıl değiştirebileceği konusunda önemli örneklerdir. Gücü elinde bulunduran onu kullanmakta, kullandıkça da güçlenmektedir. Napoleon'a artık yalnızca adıyla hitap edilemeyerek adının yanına

çeşitli sıfatlar da eklenmesi, gücün hayranlık uyandırma potansiyeli hakkında bir fikir vermektedir. Ama asıl önemli olan, güç sahibinin kendine duyduğu hayranlıktır. Gücü ele geçiren kendini büyük görür, etrafa da bu izlenimi bulaştırır. Öte yandan, çiftlikte tavukların yumurtaları Napoleon'un önderliği sayesinde yumurtladıklarını ifade etmeleri ve hayvanların suyun tadının güzel oluşunu bile Napoleon'a bağlamaları, artık Napoleon'un hayvanların gözünde ve hatta belki de kendi gözünde de tanrılaşmış olduğunu göstermektedir. Minimus'un bestelediği "Napoleon Yoldaş" adlı şiirde de Napoleon'a adeta tapıldığını doğrulayan ifadeler vardır. İşin en ilginci, bütün bunlara Napoleon'un da gönülden inanıyor olmasıdır. Güç, beraberinde yozlaşmayı da getirmektedir. Napoleon, şiiri *Yedi Emir*'in karşısına astırır. Bu noktada Napoleon'un, kendini şimdilik yasa ile eşdeğer gördüğü anlaşılmaktadır.

Frederick'in keresteleri satın almaya Pilkington'dan daha istekli görünmesi ancak bir türlü makul bir fiyat vermemesi, tıpkı Napoleon Frederick ve Pilkington'u oyalaması gibi, Frederick'in de aslında bir şeklide Napoleon'u oyaladığını göstermektedir. Almaya istekli görünmekte ancak gerekli adımı atmamaktadır.

Bu arada Napoleon'un güvenliği için dört köpeğin geceleri yatağının dört köşesinde nöbet tutması, zehirlenmesin diye yemeklerinin tadılması gibi abartılı önlemler, Napoleon'un bir çeşit paranoya içine düştüğünü göstermektedir. Elinde olanları kaybedeceği, güçten yoksun kalacağı yönündeki korkuları belli ki Napoleon'u aşırı kuşkucu yapmıştır.

Kerestelerin Pilkington'a satılmasına karar verilmesinden sonra Frederick'in yel değirmenine saldıracağı, çiftliği ele geçirmek için rüşvet yedirdiği ve ayrıca kendi hayvanlarına çok kötü davrandığına ilişkin söylentilerin yayılması, hatta "İnsanlığa Ölüm" sloganının "Frederick'e Ölüm" olarak değiştirilmesi, anlaşma sağlanamayan ülkelerle ilgili olumsuz gündem üretilmesine örnek oluşturmaktadır.

Snowball'un "Birinci Derece Kahraman Hayvan Madalyası"nı hiçbir zaman almadığı açıklanarak, hayvanlara yanlış anımsadıklarının söylenmesi, özgüvenle söylenen yalanların inandırıcı olabileceğini ve hatta bizzat yalanı söyleyenin bile bir süre sonra kendi yalanına inanabileceğini göstermektedir. .

Yel değirmeni nihayet tamamlandığında Napoleon'un, yel değirmenine "Napoleon Değirmeni" adının verileceğini açıklaması, kendi adını ön planda tutmak için birbiri

ardına adımlara yeni bir örnek olup, içine düştüğü kibrin derecesini göstermesinden dolayı önemlidir.

Pilkington'a satılacağı açıklanan kerestelerin Frederick'e satıldığının bildirilmesi, Frederick'e Ölüm" sloganının "Pilkington'a Ölüm" olarak değiştirilmesi ve Snowball'un Pinchfield çiftliğinde değil, Foxwood çiftliğinde yaşadığının açıklanması, verilmiş sözlerin büyük çıkarlar yanında hiçbir değerinin olmadığını göstermektedir. Ayrıca, Frederick'in peşin olarak verdiği paraların sahte çıkması üzerine Frederick'e ölüm cezası verilmesi ve Pilkington'a da uzlaşı mektubu gönderilmesi, çıkar söz konusu olduğunda ibrenin aniden yön değiştirebileceğine bir örnek oluşturmaktadır.

Frederick ve adamlarının saldırısıyla hayvanların ciddi zarar görmesi ve yel değirmeninin havaya uçurulmasına domuzların hiç değinmeyerek, yalnızca düşmanın çiftlikten kovulmasının ön plana çıkarılması bir gündemin nasıl kontrol edilebileceğini göstermesi açısından önemlidir. Olumlu yönler ön plana çıkarılmakta, olumsuzluklar ise yok sayılarak gündemden düşürülmekte, böylece gündem amaçlar doğrultusunda yönlendirilmektedir, kaldı ki Napoleon'un kutlama nutkundan sonra hayvanlar gerçekten zafer kazandıklarına inanmaya başlamışlardır.

Napoleon, inşaatı bittiğinde yel değirmeninin *Napoleon Değirmeni* olarak adlandırılacağını açıklamış olmasına karşın, yel değirmeninin yıkılmasıyla sonuçlanan muharebeye, *Napoleon Değirmeni Muharebesi* değil, *Yel Değirmeni Muharebesi* adını vermekte, yıkık yel değirmenini artık kendi adı ile anılmasını istememektedir. Muharebe sonunda Napoleon'un kendi kendini nişanla ödüllendirmesi ve sahte para işinin de yel değirmeninin yıkımıyla gündemden düşmesi, son derece olumsuz olayların bile usta yöntemlerle fırsata dönüştürülebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Yedi Emir'in hayvanların içki içmeyeceklerine ilişkin altıncı maddesine eklenen "aşırı derecede" ibaresinden, domuzların kuralları çiğnedikleri ve *Yedi Emir* üzerinde işlerine geldiği gibi oynamaya devam ettikleri anlaşılmaktadır, kaldı ki yine bu kesitte Napoleon'un şapka giymesi de, yine önceden konmuş bir kuralın domuzların keyfi için ihlal edilmesine başka bir örnektir. Tüm bu değişiklikler, yönetimde olanların olayları kendi çıkarları doğrultusunda ancak kalıbına da uydurmak kaydıyla nasıl yönlendirebileceklerini göstermesi açısından önemlidir.

3.12.2. Sekizinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Squealer'ın her türlü yiyecek üretimin yüzde iki yüz, üç yüz, beş yüz arttığını açıklaması ile "dışarıya olumlu bir görüntü yansıtmak için totaliter rejimlerin o çok bilinen sayıları tahrif etme uygulaması"[904] anıştırılmaktadır. Bu anlayıştaki yaklaşımlarda eldeki verilerin işe geldiği gibi kullanılması ya da bardağın dolu tarafının gündeme getirilmesi, hatta bununda ötesinde uydurma istatistikler kullanılması söz konusudur:

> "Komünistler […] propagandanın ustası oldukları kadar, sır saklamanın da ustasıdırlar. Sovyetler sanayi, üretim, tarım ve bilimdeki başarılarını öğmek istedikleri zaman, çoklukla yüzde terimleri ile konuşurlar. Bu yıl geçen yılı % 5, % 20, % 30 veya % 500 geçtiklerini söylerler. Fakat biz geçen yıl üretiminin birimde, yani kiloda, tonda veya kilede, ne kadar olduğunu çok kere bilemeyiz. Herkes, hangi rakamın % 5, 20, 30 veya 500'ü olduğunu sorar."[905]

Napoleon'a artık "Önderimiz Yoldaş Napoleon" olarak hitap edilmesi ve "Bütün Hayvanların Babası", "Koyun Ağılının Koruyucusu", "Yem Kovalarının Efendisi", "Ördek Yavrularının Dostu" gibi lakaplarla anılması, şerefine bestelenen şiirde "Yetimlerin Babası", "Mutluluk Çeşmesi" gibi sıfatların yer alması genel anlamda tüm totaliter önderlerin, özel olarak da Stalin'in putlaştırılmaları durumunu anıştırmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse;

> "Stalin, kendi heykellerini diktirmeye çok meraklı bir başkanmış. Sovyetler Birliğinin her yanına görkemli heykellerini, anıtlarını diktirmiş. […] Don Nehri'nin ortasına da koskocaman bir heykeli dikilmiş Stalin'in.[…] Oralar kuş cennetiymiş. […] Kuşlar, heykelin başına, omuzlarına konarlarmış. Bir gün Stalin oradan geçerken heykelini görmek istemiş. Göstermişler. Stalin çok kızmış. Çünkü heykelin başı, omuzları kuş pisliklerinden bembeyazmış. Stalin heykelin hemen temizlenmesini, heykele elektrik akımı bağlanmasını buyurmuş.[...] O günden sonra heykelin alt yanında kuş ölüleri sürüler halinde geçer olmuşlar."[906]

"Stalin'i her konuda bilgili ve yetkin, halkın her türlü sorunlarını çözen koruyucu bir yüce varlık olarak sunan kişi kültünün oluşturulmasında 1930'ların ortalarından sonra yayınlanan bir dizi Stalin biyografisi ve çeşitli anı kitaplarıyla hız verildi."[907] Bu yönde yapılan algı yönetimi çalışmaları, metinde Napoleon için yazılan "Napoleon Yoldaş" adlı şiirle anıştırılmaktadır. Napoleon, bu şiiri Minimus adlı şaire yazdırmış ve sonra da besteletmiştir. Bir önceki kesitte Minimus ile birlikte görülmesi, bu çalışmaları onunla bizzat birlikte yürüttüğü içindir. Bu durum, ayrıca Stalin'in kendisi

---

[904] Meyers, **age,** 27.
[905] Weingast, **age,** 163-164.
[906] Öz, **age,** 100.
[907] Aral ve diğ., "Sovyetler Birliği ve Sosyalist Blok", c.2, 997.

ile ilgili yayınları bizzat incelemesini anıştırmaktadır. Nitekim, "Stalin'in kendi kendisini övmesinin ve en basit alçakgönüllülükten bile yoksun oluşunun en belirgin örneklerinden biri de […] '**Kısa Biyografi**'sidir."[908] Bu biyografi Stalin tarafından satır satır okunarak onaylanmış, hatta bazı bölümleri Stalin tarafından eklenmiştir. Biyografide Stalin'in bir strateji dehası olduğu, Kızıl Ordu'nun en ihtişamlı zaferlerinde onun adının geçtiği, partinin ve halkın önderliğini tam bir ustalıkla yürüttüğü, bütün Sovyet halkının koşulsuz desteğini kazandığı, bütün bunlara karşın yaptığı işin en ufak kibir, gurur ya da kendini beğenmişlik belirtisiyle gölgelenmediği kendisini yalnızca Lenin'in bir öğrencisi olarak tanımladığı ve amacının da ona layık olmaya çalışmak olduğu, dehası, eğilmez iradesi ve parlak zekası ile devrimi daha yüksek bir seviyeye taşıdığı, tüm ülkelerden milyonlarca işçinin onu öğretmenleri olarak gördüğü, Stalin'in bugünün Lenin'i olduğu, Stalin'in adını kalplerinde taşıyarak Sovyet halkının birçok şeyin üstesinden geldiği, Stalin'in adının Sovyet halkının cesaretinin ve şanının simgesi olduğu anlatılmaktadır.[909] Hiç kuşkusuz Stalin'in tek biyografisi de bu değildir, çeşitli nedenlerle yazılmış farklı biyografilerinin yanı sıra hakkında yazılmış övgü yazıları da mevcuttur.[910]

Totaliter önderlerin ya da özel olarak Stalin'in kendi kendilerine hayranlık duymakla kalmayıp, etraflarındakilere de kendilerini bu şekilde dayattıklarını ve kabul ettirdiklerini gösteren birçok farklı örnek bulunabilir. Hatta kimi örneklerde, öndere hayranlığın ne şekilde gösterileceği bile yazılı kurallara bağlanmıştır:

> "Meselâ Stalin'in bir nutkunun metni, normal olarak parantez içinde şu cümlelerle kesilmişti: (Fasılasız alkış tufanı), Molotof'un, yahut İdanov'un nutukları ise sadece (devamlı alkış tufanı), bir generalin nutku ise sadece (devamlı alkışlar)la karşılanır. "[911]

Bu alkışlarda öndere duyulan (öğretilmiş) hayranlığın yanı sıra korkunun da payı olduğu bir gerçektir:

> "1939 yılının başında Stalin yeni bir parti kongresini, 18. kongreyi yapmak için zeminin müsait olduğuna kanaat getirdi. Bu kongreye iştirak eden her delege evvelki kongre delegelerin yarısından fazlasının kurşuna dizildiğini çok iyi hatırlıyordu. Sevgili liderleri platforma çıkınca bütün delegeler ayağa kalkıp onu alkışladılar. Alkış bir türlü kesilmek bilmedi, çünkü kimse tezahürata ilk son veren olmak istemiyordu."[912]

---

[908] Kruşçev, **age,** 388.
[909] J.V. Stalin Archive, **Stalin,** https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/ biographies/1947/ stalin/ [15.02.2015].
[910] Joseph V. Stalin Internet Archive, **Biographies and Tributes to Stalin,** https://www.marxists.org/ reference /archive/stalin/bios.htm [15.02.2015].
[911] Fischer, **age,** 65.
[912] Hudson, **age,** 99.

Öte yandan, hayranlığın öğretilmesi rastlantıya bırakılmış bir iş değildir. Programlı ve sistemli olarak, okul çağlarından başlanarak üzerinde durulan bir konudur. Öğrencilere küçük yaşlardan itibaren her şeyi Stalin'e borçlu oldukları öğretilir:

> "- Çocukluğunuzun mes'ut geçmesini kime borçlusunuz?
> Çocuklar hep bir ağızdan cevap veriyorlar:
> -Stalin yoldaşa… Yaşasın Stalin yoldaş!
> Okullarda Stalin'in tabiî büyüklükte resmi, sınıflarda mihraba benzer bir yere konulmuş ve etrafı noel ağaçlarını süslemekte kullanılan renkli ampullerle hâlelenmiştir."[913]

Bunun yanı sıra, kullanılan çeşitli propaganda afişlerinde, çocukların kendilerine mutlu bir çocukluk sağladığı için Stalin'e teşekkür etmeleri tema olarak işlenmiştir.[914]

Öte yandan, Napoleon'un Minimus'a yazdırdığı şiir 1944 yılında Stalin'in Enternasyonal yerine kabul ettiği marşı anıştırmaktadır.

> "Stalin, içinde Komünist Partisine ait bir tek sözcük bulunmayan bir güfteyi, Sovyetler Birliği'nin milli marşı olarak kabul etmiştir. Oysa güftede Stalin hakkında bir eşi daha olmayan bir övgü bulunmaktadır:
>
> Stalin bizi halka sadakate yöneltti,
> Bize çok çalışmayı ve ileri atılmayı esinletti.
>
> Marşın bu satırlarında Leninci büyük Partinin bütün eğitici, yönetici ve esinlendirici faaliyetleri, Stalin'e bağlanmaktadır."[915]

Elbette Stalin'e övgü olarak yapılmış besteler ya da yazılmış şiirler bundan ibaret değildir. Bilinen bir örnek de 28 Ocak 1936 tarihinde Pravda'da yayınlanan şair Rashimov tarafından yazılmış "Ô grand Staline"/"Ey büyük Stalin" adındaki şiirdir:

"Ô grand Staline, ô chef des peuples	Ey büyük Stalin, Ey halkların önderi
Toi qui fais naître l'homme	İnsanı doğduran Sen,
Toi qui fécondes la terre	Toprağı verimli kılan Sen
Toi qui rajeunis les siècles,	Çağları gençleştiren Sen
Toi qui fais fleurir le printemps	Baharı çiçek açtıran Sen
Toi qui fais vibrer les cordes musicales	Çalgı tellerini titreten Sen
Tu es la fleur de mon printems	Sen baharımın çiçeğisin
Un soleil refleté par des millions de cœurs humaines."[916]	Milyonlarca insanın kalbinden yansıyan bir güneşsin.

Aynı kaynakta yer alan alan ve aşağıda bir bölümü verilen "Ode à Staline" / "Stalin'e Methiye" adındaki şiir ise Stalin'in 60. doğum günü için yazılmış olup, yine sınırsız övgü içermektedir:

---

[913] Fischer, **age,** 39.
[914] Aral ve diğ., "Sovyetler Birliği ve Sosyalist Blok", c.2, 997.
[915] Kruşçev, **age,** 395.
[916] L'URSS de Staline, La Propagande Stalinienne, http://edwige.roland.pagesperso-orange.fr /troisieme/URSS/culteeperso.html [15.02.2015],

"Jamais nos champs n'ont donné une telle moisson	Tarlalarımız hiç böyle ürün vermedi
Jamais nos villages n'ont connu un tel bonheur	Köylerimiz hiç böyle bir mutluluk görmedi
Jamais la vie n'a été aussi bonne et les ésprits aussi élévés	Yaşam böyle güzel, düşünceler böyle yüce olmadı
Sur toute la terre, le soleil mance une lumière plus chaude	Güneş tüm dünyada daha sıcak ışıyor
Car la face de Stalin le fait briller plus fort."[917]	Çünkü Stalin'in yüzü onu daha da parlatıyor.

Çiftlikte de başarıyla sonuçlanan her iş gibi, yaşamın doğal akışı içinde gelişen her şey de Napoleon'a mal edilmekte, bunun sonucu olarak bir tavuk diğerine "Önderimiz Napoleon Yoldaş'ın rehberliğinde beş günde altı yumurta yumurtladım" gibi bir tümce kurarken, su içen iki inek de "Napoleon Yoldaş'ın önderliği sayesinde bu suyun tadı ne kadar da mükemmel" şeklinde bir yorumda bulunmaktadırlar. Metinde tavuklar yumurtladıkları yumurtaları, içtikleri suyu nasıl Napoleon'a mal ediyorlarsa, yukarıda örnek olarak verilen şiirlerde de yaşamın doğal akışı içinde gerçekleşen ya da Tanrıdan kaynaklandığı düşünülebilecek birçok şeyin Stalin'in sayesinde gerçekleştiği fikrine yer verilmektedir. Napoleon'un adeta Tanrı gibi görülmesi Stalin için de geçerlidir, hatta bu duruma tarihi belgelerde dahi değinilmiştir.

> "Parti Merkez komitesi'nin Yirminci Kongre'ye sunduğu raporda, Kongre'deki delegelerin birçok konuşmalarında ve Merkez Komitesi ile Sovyet Prezidiyumu'nun önceki oturumlarında, kişileri putlaştırma alışkanlığı ve bunun sonuçları hakkında çok şey söylenmiştir. Stalin'in ölümünden sonra Parti'nin Merkez komitesi, tek bir kişiyi tabiatüstü nitelikleri olan, adetâ tanrılaştırılmış üstün insan haline getirmenin, Marksim-Leninizm ruhuna yabancı bir tutum olduğunu seçkin ve uygun şekilde açıklayıp anlatmak politikasını uygulamaya başlamıştı. Böyle bir kişinin her şeyi gördüğü, her şeyi bildiği, herkesin hesabına düşündüğü ve her hareketinin doğru olduğu sanılır."[918]

Hayvanların bu kesitte de itirafta bulunmaya ve infaz edilmeye devam etmeleri ise, Sovyetler Birliği'nde uzun süre devam eden itiraf ve infazları anıştırmaktadır:

> "Stalin'in istediği, tamamiyle kendi iradesine bağlı, bütün müstakil düşüncelerden arınmış bir parti idi.1938'in sonuna kadar devam eden kitle halinde cinayetler, muhalif olarak kayıtlara geçen herkesi ortadan kaldırmış, sağ kalanlar ise tamamiyle zararsız hale getirilmişti."[919]

Sekizinci kesitte yine itirafta bulunan üç tavuk idam edilmekte, bir kazın da itirafta bulunduktan sonra intihar ettiği belirtilmektedir. Ancak bu kez, diğer hayvanların bu olaylardan duydukları dehşetten hiç söz edilmemektedir. Demek ki infazlarla ilgili ilk şok, yerini bir tür kanıksamaya bırakmak üzeredir. Domuzlar da ilk infazlarda bir

---

[917] L'URSS de Staline, La Propagande Stalinienne, http://edwige.roland.pagesperso-orange.fr/troisieme/URSS/culteeperso.html [15.02.2015],
[918] Kruşçev, **age,** 281-282.
[919] Hudson, **age,** 99.

direnişle karşılaşmadıklarından artık bu konuda daha rahat davranmaktadırlar. Bu durum, Sovyetler Birliği'nde insanların itiraf etmelerini sağlamak için kullanılan fiziksel işkencelerin açıkça telaffuz edilebilmesi ve ayrıca bu yöntemleri mazur göstermek için kimi mazeretler bulunması durumunu anıştırmaktadır. Bu noktada önemli olan, yapılan fiziksel işkencelerin inkar edilmesine bile artık gerek duyulmaması ve hatta bu uygulamaların haklı dayanakları olduğunun ifade edilmesidir. Stalin, 20 Ocak 1930'da yetkili birimlerine gönderdiği telgrafta yapılan fiziksel işkencelerin gerekli görüldüğünü ifade etmiştir:

> "Komünist Parti **(Bolşevikler)** Merkez Komitesi, NKVD'de 1937'den itibaren fizik baskı metotlarının uygulanmasına müsaade edildiğini Komünist Partisi **(Bolşevikler)** Merkez Komitesi'nin onayına uygun olarak açıklar… Bütün burjuva istihbarat servislerinin sosyalist proleterya mensuplarına karşı fizik metotlarını uyguladıkları ve hem de bunu en rezil şekilde uyguladıkları bilinmektedir. Sosyalist istihbarat örgütlerinin de, burjuvazinin çılgın ajanlarına, emekçi sınıfının ve kolhoz işçilerinin ölüme susamış düşmanlarına karşı neden daha insancıl metotlar uygulaması gerekiyor diye bir sorun ortaya çıkmaktadır. Komünist Partisi **(Bolşevikler)** Merkez Komitesi, fizik baskı metotlarının bugün de bilinen ve inatçı halk düşmanlarına karşı, haklı ve uygun bir metot olarak kullanılmasını gerekli görmektedir."[920]

Buna göre burjuvalar proleterya üzerinde bu yöntemleri uyguladığına göre, Sosyalist istihbarat örgütlerinin de aynı şekilde davranmalarında bir mahsur görülmemektedir. Kitapta Napoleon itiraf-infaz olaylarını nasıl kurbanların daima Snowball ile bağlantılarıyla ilişkilendiriyorsa, Stalin de bu telgrafında yapılan işkencelerin aslında burjuva tarafından da uygulandığını savunmaktadır. Her iki örnekte de olayların asıl sorumlusu olarak başkaları gösterilmektedir.

Öte yandan, hayvanlar Frederick'ten hem korkup, hem de nefret etmektedir. Frederick'in çiftliğin tapusunu eline geçirdiğinde sorun yaşamamak için şimdiden hakimlere ve polislere rüşvet yedirdiği, kendi hayvanlarına da eziyet ettiği, yaşlı bir atı döve döve, inekleri de açlıktan öldürdüğü, ayaklarına jilet bağladığı horozları dövüştürdüğü söylentilerinin ortalıkta dolaşması ve bunları duyan hayvanların öfkeden kudurmaları, 1933 yılında Alman Şansölyesi olan Hitler'in gerek Almanya'daki komünistler, gerekse Sovyetler Birliği için arz ettiği tehlikeyi anıştırmaktadır:

> "Hitler komünistler için iki yönden tehlike arz ediyordu. Zira iktidara geçer geçmez, Komünist Partisini yok etmeye karar vermiş, teşkilâtını dağıtmış, paralarına el koymuş ve faal üyelerini göz hapsine almıştı. Bu komünist aleyhtarı tedbirler sadece Almanlara inhisar etmiyordu. […] Versay Anlaşmasına karşı Almanya'yı yeniden silâhlandırır silâhlandırmaz Naziler Sovyetler Birliği için büyük bir tehlike teşkil edeceklerdi.[921]

---

[920] Kruşçev, **age,** 343-344.
[921] Hudson, **age,** 109.

Gerçekten de Almanya'da komünist partisi teşkilatına karşı çok sert özlemler alınmış, bunun sonucunda "yer altı çalışma hazırlıkları kifayet etmemiş, bazıları dışarı kaçmaya muvaffak oldularsa da partinin Almanya içinde çalışma imkânı tamamiyle ortadan kalkmıştı."[922] Sovyetler Birliği ise zaman içinde derin yaralar alacaktı. Öte yandan, Hitler'in çıkış noktası Sovyetlerde derin yaralar açmaktan daha fazlasıydı:

> "Hitler, bu çok iyi planlanmış ve hazırlanmış olan seferi düzenlerken şöyle yazmıştır: 'Bu devleti dünya yüzünden silmek istiyorum. […] Bu Slav ve Moğol ırkını, kendilerini insan sanan bu yarı vahşi Asyalı, Yahudi ve Çingene kitlesinin topunu birden yok etmek istiyorum. Bir kez Bolşevik ordusunu ortadan kaldırdık mı – ki bunu birkaç hafta içinde yapacağız- Rusya'nın tüm besin ve maden kaynakları yalnızca Almanyanın eline geçecektir. "[923]

Metinde, Napoleon'un Frederick ve Pilkington ile karışık ilişkilere girdiğinden söz edilmektedir. Frederick keresteleri satın almak konusunda Pilkington'dan daha istekli görünmekte, ancak bir türlü makul bir fiyat vermemekte, kerestelerin önce Pilkington'a satılacağı söylense de sonradan Frederick'e satılmaktadır. Kerestelerin Frederick'e satılması Sovyetler Birliği'nin 1939 yılında Almanya ile yaptığı saldırmazlık paktını anıştırmaktadır. Hitler açısından, "bütün faal komünistlerin öldürüldüğü veya hapsedildiği bir memleketin Kremlin'le pakt yapmasında hiçbir tehlike yoktu."[924] Bu pakt, 1939 yılında İngiliz-Fransız-Sovyet karşılıklı güvenlik anlaşması müzakereleri uzayıp çıkmaza girerek bir türlü sonuca bağlanamaması üzerine imzalanmıştır.[925] Napoleon'un da bir Frederick'ten, bir Pilkington'dan yana tavır koyması ve sonuçta keresteleri Frederick'e satmasının bu süreci anıştırdığı düşünülebilir.

Öte yandan "savaştan önceki devrede birçok olay, Hitler'in Sovyet Devletine karşı bir savaşa girişeceğini ve Sovyet sınırları boyunca büyük çapta asker ve zırhlı birlik yığınağı yaptığını açıkça göstermişti."[926] Tüm bu göstergelerin yanı sıra, Stalin'in dikkati bu konuya çekilmiş ve hatta olacaklar hakkında açıkça uyarılmıştı:

> "[…] Churchill, 3 Nisan 1941'de SSCB'deki elçisi Cripps aracılığı ile Almanların Sovyetler Birliği'ne saldırmak niyetiyle silahlı kuvvetlerini yığdıklarını Stalin'e şahsen bildirmiştir. […] Churchill bunu 18 Nisan tarihli telgraflarında ısrarla tekrarlamış, daha sonraki günlerde de devam etmiştir. Fakat Stalin bunlara hiç kulak asmamıştır. Hatta daha da ileri giden Stalin, bu tür bilgilere inanılmamasını, askeri harekâta girişilerek tahrikçiliğe kaçılmamasını istemiştir."[927]

---

[922] **age,** 111.
[923] Girgin Girginov, Vladimir Mshvenieradze, Günümüzde Anti-Sovyetizm, Anti-Komünizm, çev. K. Nural (İstanbul: Bilim Yayınları, 1978), 10.
[924] Hudson, **age,** 117.
[925] Bill Bland, **1939 Alman Sovyet Saldırmazlık Paktı,** https://www.marxists.org/turkce/bland /almansovyetpakti.htm, [11.02.2014].
[926] Kruşçev, **age,** 347-348.
[927] **age,** 348.

Napoleon'un da hayvanları çiftliklerine yakında saldırı yapılacağına ilişkin bilgilerin tamamen gerçek dışı olduğuna inandırması ve ayrıca Frederick'in hayvanlarına zalimce davrandığı yolundaki bilgilerin abartı olduğunu söylemesi ile, Stalin'in yapılan uyarılara kulak asmaması ve hatta etrafındakilere de bu bilgilere inanmalarını söylemesi anıştırılmaktadır. Frederick'in kerestelerin bedeli olarak ödediği paraların sahte çıkması ise, "Hitlerin saldırmazlık paktına ihanetini" [928] anıştırmaktadır.

Sovyetler Birliği, Hitler'in düşmanca bir tavır almaya başladığı 1941'e dek 2. dünya savaşının dışında kalır ancak 1941'de Alman orduları Ukrayna'yı işgal eder, Lenigrad'ı kuşatır ancak başkente gelmeden durdurulur, 1942'de ise saldırı Stalingrad'a doğru yeniden başlatılır.[929] Yel değirmeninin yıkılması, Nazi ordularının Sovyetler Birliği'ne saldırısını anıştırmaktadır.

Öte yandan, 1943 yılında Sovyet topraklarının üzerindeki büyük Alman saldırılarının sona ermesi, ülkenin Kızıl Ordu tarafından yeniden ele geçirilmesi, 1944 yılında Leningrad ve Ukrayna'nın geri alınması, kuzeyde Polonya ve güneyde Balkanlar üstünden Berlin'e dek Orta Avrupa'da saldırıya geçilmesi[930] ise, hayvanların Frederick ve adamlarını çiftlik dışına kovalamaları ile anıştırılmaktadır. Sonuç olarak, "1944'ün sonlarında Sovyet topraklarında tek bir düşman askeri kalmamıştı."[931]

Frederick ve adamlarının çiftlikten kovulmalarına rağmen birçok hayvanın ölmesi, ölmeyenlerin de çoğunun yaralanması, havaya uçurulan yel değirmeninden geriye taş bile kalmaması Almanya'nın saldırısı sonucunda Sovyetler Birliği'nin uğradığı kayıplar anıştırılmaktadır. Bu savaşta, "zafere ulaşmak için Sovyet halkı korkunç bir bedel ödedi. Fertlerinden ez az birini kaybetmeyen hiçbir Sovyet ailesi yoktu. Yirmi milyon insan hayatını yitirdi. Belorusya'da nüfusun yarısı yok oldu gitti."[932] Öte yandan, "NAZİ'ler Sovyetler Birliği'nde büyük tahribat yaratmışlardı. Ülkenin batı sınırından Volga'ya kadar geniş bir alan harabelerle doluydu. Ülkenin en zengin kömür yataklarının bulunduğu Donbos madenleri havaya uçurulmuş ve sular altında bırakılmıştı."[933] Tüm bu yaraları sarmak için ciddi adımlar atılması gerekecekti.

---

[928] Meyers, **age,** 28.
[929] Öztürk ve diğ. "Sovyetler Birliği", c.11. 56.
[930] **age,** 56.
[931] **Sovyet Destanı,** 63.
[932] **age,** 65.
[933] **age**, 69.

3.12.3. Sekizinci Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

- *"It ran: 'No animal shall kill any other animal* ***without cause.***[934] *Somehow or other, the last two words had slipped out of the animals' memory"*[935] */ "Şöyle diyordu: 'Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek,* ***nedeni yoksa****. Şu ya da bu şekilde, son iki sözcük hayvanların belleğinden silinmişti"* açıklamasından, domuzların "tarihi yeniden yazma" yöntemini diğer hayvanlar üzerinde başarıyla uyguladıkları anlaşılmaktadır. Hayvanlar, *Yedi Emir*'in hayvanların birbirlerini öldürmelerini yasaklayan altıncı maddesinde okudukları "sebepsiz yere" eklemesinin sonradan yapıldığını anlamamakta, hükmün baştan beri böyle olduğuna ancak bu iki sözcüğün bir şekilde hafızalarından silindiğine inanmaktadırlar.

- *"On Sunday mornings Squealer, holding down a long strip of paper with his trotter, would read out to them that the production of every class of foodstuff had increased by two hundred per cent, three hundred per cent, or five hundred per cent, as the case might be"*[936] */ "Pazar sabahları Squealer ön ayağıyla tuttuğu ince uzun bir kağıttan her çeşit yiyecek üretiminin duruma göre yüzde iki yüz, yüzde üç yüz, yüzde beş yüz arttığını okurdu"* açıklamasından Squealer'in "istatistik verme" yöntemine başvurduğu anlaşılmaktadır. "İnsanlar sayılardan, özellikle de kesin sayılardan etkilenirler. Bu nedenle manipülatörler her fırsatta istatistikleri kendi işlerine geldiği gibi aktarırlar"[937] Squealer da her tür yiyecek üretiminin arttığını artış yüzdeleriyle birlikte açıklamaktadır.

- *"He was always referred to in formal style as 'Our Leader Comrade Napoleon', and the pigs liked to invent for him such title as Father of All Animals, Terror of Mankind, Protector of the Sheepfold, Ducklings' Friend and the like"*[938] */ "Ondan daima resmi üslupla 'Önderimiz Napoleon Yoldaş' olarak söz ediliyor, hayvanlar onun için 'Tüm Hayvanların Babası', 'İnsan Soyunun Dehşeti', 'Koyun Ağılının Koruyucusu', 'Ördek Yavrularının Dostu' gibi unvanlar icat etmekten hoşlanıyorlardı"* açıklamasından, domuzların Napoleon'u yüceltmek için

---

[934] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan ***"without cause"*** sözcüğü, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.
[935] Orwell, 1997, 54.
[936] **age,** 54.
[937] Paul, Elder, **age,** 35.
[938] Orwell, **age,** 55.

"tekrarlama" yöntemi kullandıkları anlaşılmaktadır. Napoleon'un adının artık yalnızca "Yoldaş Napoleon" olarak değil de, gerek burada örnek verilen, gerekse Napoleon'un şerefine yazılan şiirde olduğu gibi daima övücü ve yüceltici sıfatlarla anılması suretiyle Napoleon hakkında bir algı yönetimi gerçekleştirilmektedir. Her seferinde değişik sözcükler kullanılmakla birlikte, her bir kullanım aynı amaca yöneliktir ve bu nedenle uygulanan propaganda "tekrarlama" yöntemi kapsamına girmektedir.

- "*It had become usual to give Napoleon the credit for every successful achievement and every stroke of good fortune"* [939] */ "Her parlak başarının ve şans eseri iyi giden her şeyin Napoleon'a mal edilmesi olağanlaşmıştı"* açıklamasından, "tekrarlama" yönteminin her başarı için Napoleon'a pay çıkarılarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Böylelikle, her başarıda Napoleon'un adı anıla anıla, herkes tüm iyi şeylerin ona borçlu olunduğuna inanacaktır çünkü bir şey yeterince tekrar edilirse insanların bir süre sonra onun doğru olduğu yargısına varmaları olasılığı yüksektir.

- "*The animals distrusted Pilkington, as a human being, but greatly preferred him to Frederick, whom they both feared and hated"*[940] */ "Hayvanlar Pilkington'a bir insan olarak güvenmiyorlardı ancak onu hem korkup, hem nefret ettikleri Frederick'e bin kere yeğliyorlardı"* açıklamasından domuzların "ortak düşman yaratma" yöntemini diğer hayvanların üzerinde başarıyla uyguladıkları görülmektedir. Hayvanların nefreti, o andaki devlet politikasına göre yönlendirilmekte, gerektiğinde ortak düşman değiştirilmektedir.

- *"The animals, now also learned that Snowball had never – as many of them has believed hitherto – received the order of 'Animal Hero First Class'. This was merely a legend which had been spread sometime after the battle of Cowshed by Snowball himself"*[941] */ Hayvanlar şimdi de – şimdiye kadar inandıklarının aksine- Snowball'un hiçbir zaman 'Birinci Sınıf Kahraman Hayvan' nişanını almadığını öğrenmişlerdi. Bu Snowball'un İnek Ahırı Muharebesi'nden bir süre sonra kendi yaydığı bir efsaneydi yalnızca"* açıklamasından domuzların "tarihi yeniden yazma" yöntemini diğer hayvanlar üzerinde başarıyla uyguladıkları anlaşılmaktadır. Hayvanlar, *İnek Ahırı Muharebesi'nden* sonra Snowball'un herkesin gözü önünde "Birinci Sınıf Kahraman

[939] **age,** 55.
[940] **age,** 57.
[941] **age,** 58.

Hayvan" nişanıyla ödüllendirilmiş olmasına karşın, şimdi aslında hiçbir zaman bu ödülü almadığı söylendiğinde, kendi gözleriyle gördüklerine değil de, domuzların söylediklerine inanmaktadırlar.

- *"Napoleon himself, attended by his dogs and his cockerel, came down to inspect the completed work; he personally congratulated the animals on their achievement, and announced that the mill would be named 'Napoleon Mill' "*[942] */ "Beraberinde köpekleri ve horozu ile, Napoleon'un kendisi de bitmiş işi denetlemeye geldi: hayvanları başarılarından dolayı bizzat kutladı ve değirmenin adının "Napoleon Değirmeni" olacağını açıkladı"* ifadesinden, asıl niyeti yel değirmenine *"Napoleon Değirmeni"* adını vermek olan Napoleon'un, işe "kitleyi pohpohlama" yöntemiyle başlayıp öncelikle hayvanları başarılarından dolayı bizzat kutladığı ve sonra da sadede geldiği anlaşılmaktadır. "Bir çok politikacı pohpohlama sanatında ustadır. Amaçları da, kitleyi kendi taraflarına çekmek, kitlenin savunmasını düşürüp, söylenenlere eleştirel bakmaya yönelik her tür eğilimi en aza indirgemektir."[943]

- *"And now, thanks to the leadership of Comrade Napoleon – we have won every inch of it back again!"*[944] */ "Ve şimdi, Napoleon Yoldaş'ın önderliği sayesinde, her bir karışını geri kazandık"* sözleriyle Squealer "konuyu saptırma" yöntemini kullanmaktadır. Yeldeğirmeninin yıkılmış olmasına karşın tüfek atışı yaptırılıp kazanılan "zafer" kutlanmaktadır. Bu kutlamanın nedeni olarak, düşmanın çiftlik topraklarından çıkartılmış olması gösterilmektedir. Verilen kayıpların üzerinde durmak yerine, zaten hayvanlara ait olan çiftliğin yeniden kazanılması bir zafer olarak gösterilerek, asıl eleştiri konusu olan yeldeğirmeninin yıkılması ve birçok hayvanın ölüp, geri kalanların da neredeyse hepsinin yaralanmış olması konu dışı bırakılmaktadır.

- *"In the general rejoicing the unfortunate affair of the bank-notes was forgotton"*[945] / "*Genel kutlama havası içinde talihsiz para olayı unutulmuştu"* açıklamasından, domuzlar tarafından hayvanlar üzerinde "gündemi değiştirme" yönteminin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yel değirmeninin havaya uçmasıyla sonuçlanan muharebenin, verilen büyük kayıplara karşın düşmanın çiftlik topraklarından çıkarılmasıyla sonuçlanması nedeniyle domuzlar, bu durumu bir zafer olarak

[942] **age,** 59.
[943] Paul, Elder, **age,** 27.
[944] Orwell, **age,** 63.
[945] **age,** 64.

yansıtmaktadırlar. Kazanıldığı sanılan zaferin sarhoşluğu ile gündem değişmiş, böylece hayvanlar Napoleon'un Frederick tarafından sahte paralarla dolandırılarak keresteleri bedava kaptırdığını unutmuşlardır.

- *"They had thought that the Fifth Commendment was 'No animal shall drink alcohol', but there were two words that they had forgotten. Actually the Commendment read: 'No animal shall drink alcohol* ***to excess****'"*[946] [947] / *"Beşinci Emir'in, 'Hiçbir hayvan alkol içmeyecek' olduğunu düşünüyorlardı ancak unuttukları iki sözcük vardı. Aslında emir şöyleydi: 'Hiçbir hayvan alkol içmeyecek****, aşırı miktarda****' "* açıklamasından domuzların "tarihi yeniden yazma" yöntemini diğer hayvanlar üzerinde başarıyla uyguladıkları anlaşılmaktadır. Hayvanlar, *Yedi Emir*'in içki içilmesini yasaklayan bölümünde gördükleri "aşırı derecede" eklemesinin sonradan yapıldığını anlamamakta, hükmün baştan beri böyle olduğuna ancak kendilerinin bu iki sözcüğü unuttuklarına inanmaktadırlar.

3.12.4. Sekizinci Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Yedinci kesit sonunda yine bir adım daha ileri giderek birçok hayvanı infaz ettiren Napoleon, egemen özne konumunu daha da sağlamlaştırmaya sekizinci kesitte de devam etmektedir. Napoleon sekizinci kesitte de yine bilmekte, istemekte ve yapabilmektedir, hiç kimseye karşı zorunluluğu bulunmamaya devam etmektedir. Napoleon, egemen konumunu devam ettirebilmek için her kesitte yeni yöntemler kullanmakta, sekizinci kesitte de adının önüne sıfatlar ekletmekte, kendi şerefine şiirler yazdırmakta, adını yel değirmenine vermekte, kendine nişan takmakta, yel değirmeninin yıkılmasını bile Frederick tarafından dolandırılmasını unutturacak bir fırsata dönüştürmekte, kendini dev aynasında ve hatta tanrı katında görmekte, etrafındaki tüm ezilen öznelerin de öyle görmelerini sağlamaktadır. Tüm bunlara bakıldığında Napoleon ağırlıklı olarak özerk eyleyen ve egemen özne konumunu korumaktadır.

Benjamin haricindeki hayvanlarda bilmek kipliği adeta daimi olarak devre dışındadır. Hayvanlar etraflarında olup bitenleri gözleriyle görüp, kulaklarıyla duyarak şahit

---

[946] **age,** 65.

[947] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan ***"to excess"*** söz öbeği, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.

olsalar da, yine de bilmemektedirler. Bilmedikleri için değiştirmek istememekte ve bu yönde bir şey yapmamaktadırlar. Hayvanların bildikleri onlara söylenenler, yaptıkları da yapmak zorunda bırakıldıklarıdır. Benjamin ise, bilmekte ancak konuşmak istememekte ve konuşmamaktadır, örneğin Clover ondan *Yedi Emir*'in hayvanların birbirlerini öldürmelerini yasaklayan altıncı maddesini okumasını istediğinde bu gibi işlere karışmak istemediğini söylemiştir. Yine bir gece Squealer'ın *Yedi Emir*'in yazılı olduğu duvarın dibinde düşmüş olduğunu görünce ne olduğunu hemen anlamış ancak konuşmamıştır. Bu nedenle Benjamin'de genel anlamda bilmek istememek ve yapmamak kipliklerinin devrede olduğu söylenebilir. Bu birleşim, aslında Benjamin'i en azından kendi sınırları içinde özerk bir eyleyen yapmaktadır.

Napoleon'un sürekli egemen öznelik durumu kendi çiftliğindeki hayvanlara karşı geçerli olan bir durumdur. Komşu çiftliklerin sahiplerinin üzerinde egemen bir etkisi bulunmamaktadır. Keresteler için bir Pilkington'dan, bir Frederick'ten yana tavır koyarak her ikisini de oynatmaya çalıştıysa da, Frederick tarafından sahte para ile dolandırılmış, doğrudan ezilen özne olarak adlandırılamasa da, zor durumda kalmıştır. Öte yandan Napoleon, yel değirmeni de dahil olmak üzere büyük çayır düşmanların eline geçince ne yapacağını bilemez olmuştur. Bu noktada, bilmemek ve yapamamak durumundan dolayı Napoleon, bir an için bile olsa özerk eyleyen konumundan uzaklaşmıştır.

Boxer ve Napoleon Frederick'in adamlarının çiftliğe yaptığı saldırıda önce saçmalardan ve patlamalardan dolayı geri çekilen hayvanları ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar toparlayamazlar. Burada önemli olan, Napoleon'un karşısında devamlı bağımlı eyleyen konumunda bulunan ve onun ağzından çıkan her şeyi yerine getirmek zorunda olan hayvanların, yaşadıkları o büyük korkudan dolayı Napoleon'u bile dinlemez olmalarıdır. Elbette zorunda olduklarını yapmama durumu hayvanların bu noktada özerk eyleyen konumuna geçmeleri anlamına gelmemektedir çünkü hayvanlar özgür iradelerinden çok, bilinç ve istem dışında, korkunun etkisiyle adeta hareket edemeyecek durumdadırlar. Öte yandan, yel değirmeninin yıkılmasından sonra büyük öfke ve intikam duygusuyla bu kez kurşunlara ve ölenlere aldırmadan saldırıya geçmektedirler. Hayvanlar Frederick ve adamlarını çiftlikten kovmak istemekte, bu amaç için saldırmaları gerektiğini bilmekte ve öyle de yapmaktadırlar. Öte yandan, yaşadıkları büyük öfkenin etkisi altındaki hayvanların bu noktada aldıkları kararlar yine bilinçli ya da istemli değildir, hayvanlar burada da

içgüdüleriyle hareket etmektedirler. Bu örneklerde olduğu gibi, istemek, bilmek ve yapabilmek kipliklerinin bireyi özerk eyleyen yapıp yapmadığına karar vermek için ortamdaki diğer koşulların da değerlendirilmesi daha sağlıklı olacaktır.

Bu kesitte itirafta bulunarak idam edilen üç tavuk ve yine itirafta bulunduktan sonra intihar ettiği söylenen kaz, bir önceki kesitte idam edilen hayvanlar gibi ölmeden evvel muhtemelen işkenceden kurtulmak istemiş, bunu sağlamak için kendilerine dayatıldığı şeklide itirafta bulunmaları gerektiğini bildiklerinden bunu yapmışlardır.

3.12.5. Sekizinci Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

İnfazlar sonrasında domuzlar ve köpekler dışında kalan hayvanlar birbirlerine sokulup oradan uzaklaştıklarında korku salan ve işkence eden baskın nitelikte aşkın bileşenin verdiği gözdağından dolayı yükümsüz özne konumundadırlar. Tüm idamların planlayıcısı olarak Napoleon, bilinçli ve istemli hareket etmeye devam ettiğinden özne konumunu korumaktadır, öncelikle diğer domuzlar ve ardından köpekler de onun yanında sahip olduğu güçten yararlanarak diğer hayvanların yanında özne konumunda gözükmektedirler. Diğer yandan köpekler, yükümsüz öznenin bir türü olan, bir işleve indirilmiş kurumsal biçim öznedirler. Yaşamlarını, Napoleon'u koruma ve onun emirlerini yerine getirme misyonuna adamışlardır.

Clover'ın aklından isyan ya da itaatsizlik etmek gibi bir fikrin hiç geçmemesi, her ne olursa olsun sadık kalarak çok çalışmaya devam edecek olması, kendine verilen emirleri yerine getirerek Napoleon'un önderliğini kabul edecek olması, kurumsal biçim özneye dönüştüğünü göstermektedir. Boxer'da da daima kurumsal biçim özne konumunu korumakta, hatta pekiştirmektedir. Dehşet verici idamlar sonucunda dahi Boxer, çareyi daha çok çalışmakta bularak bir saat daha erken kalkmaya karar vermiştir.

İngiltere'nin Hayvanları şarkısının yasaklandığını duyunca korkmuş olsalar da, belki de durumu protesto edecekken koyunların her zamanki gibi "dört ayak iyi, iki ayak kötü" şeklinde slogan atmalarıyla konu dağılır. Bu durum, sekizinci kesitte de koyunların robotlaştırılmak suretiyle yükümsüz özne konumlarını sürdürdüklerini göstermektedir. Öte yandan, bu kesitte köpekler de aynı konumdadır, bir robot gibi Napoleon'un komutlarını yerine getirmekte ve etrafa dehşet salmaya devam etmektedirler.

Aslında hayvanların tümünde genel bir boyun eğme ve rıza gösterme durumu hakimdir. Bu da, isyanı hâlâ kendileri için gerçekleştirdiklerine ve bu yolla bir çok hak elde ettiklerine inanmaya ısrarla devam eden hayvanların oldukça içselleştirilmiş bulundukları bir aşkın bileşen olarak yeni düzene boyun eğme durumudur. Aslında hayvanların asıl boyun eğdikleri aşkın bileşen, yeni düzenle eşanlamlı olan domuzlar, hatta daha doğrusu Napoleon'dur. Bu aşkın bileşene boyun eğmelerinden dolayı tüm hayvanlarda genel anlamda bir yükümsüz öznelik durumu söz konusudur.

Snowball'dan ilham aldıklarını söyleyen üç tavuk Napoleon'u öldürmek için bir komplo kurduklarını itiraf edince idam edilirler. Metinde aniden gelen bu itirafın neden kaynaklandığı belli değildir ancak burada Napoleon ve köpekleri, yine korku salan ve ayrıca işkence eden baskın nitelikte birer aşkın bileşen konumundadırlar. Muhtemelen işkence gören hayvanlar bu aşkın bileşenlere boyun eğerek kendilerine dayatıldığı şekilde ifade vermeyi kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Yine Snowball'la işbirliği yaptığını itiraf ettiği ve ardından da intihar ettiği söylenen kaz ise, gerçekten intihar da etmiş olsa, intihara zorlanmış da bulunsa ya da öldürtülüp olaya intihar süsü verilmiş de olsa her şartta baskı ve işkence altında gerçekleşen bir sorgulama sonucunda yükümsüz özneye dönüşmüş olduğu açıktır.

Viski içen Napoleon ve diğer domuzlar, alkolden aşırı derecede etkilenirler. Bu durum, kimyasal maddelerin etkisiyle bilinç dışına çıkma sonucu oluşan yükümsüz öznelik söz konusudur. Alkolün etkisiyle alkol alanlara ölüm cezası verilmesini kararlaştıran Napoleon, alkolün etkisi geçip yeniden öznelik konumunu kazanınca kendi bilinci ve isteğiyle alkollü içki hazırlamakla ilgili bazı kitapçıklar sipariş etmektedir.

Yel değirmeninin Frederick ve adamları tarafından havaya uçurulması sonucunda hayvanların öfke ve intikam hırsı ile cesaretlerini geri kazanarak, kurşunlara ve verilen kayıplara aldırmadan düşmanın üzerine saldırmaları, kendilerini kurşunlara siper etmeleri, politik ve ideolojik bir amaç uğruna, yani çiftliği ve çiftlikteki düzeni korumak adına onları adeta intihar saldırısı düzenleyen savaşçılar görüntüsüne sokmaktadır, ki bu da aşkın bir bileşene boyun eğmekten kaynaklanan bir yükümsüz öznelik durumudur.

3.12.6. Sekizinci Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Sekizinci kesitte görünen ve olanın farklı olduğu birçok örnek mevcuttur. İlk olarak, görünen, hayvanların *Yedi Emir*'de birbirlerini öldüremeyeceklerine ilişkin altıncı maddesinde yer alan "sebepsiz yere" ibaresini anımsamamalarıdır. Olan ise, zaten böyle bir ibarenin başta emirler arasında yer almadığı, sonradan domuzlar tarafından eklendiğidir. Durum, kesitin sonunda beşinci maddeye sonradan eklenen "aşırı derecede" ibaresi için de tamamen aynıdır.

Olan, hayvanların eskisinden daha çok çalıştıkları ve Jones'un zamanında olduğundan daha iyi beslenemedikleridir. Görünen ise Squealer'ın her türlü yiyecek üretimin yüzde iki yüz, üç yüz, beş yüz arttığını açıklamasıdır. Hayvanlar Squealer'ın dediklerine inanmamak için hiçbir neden görememektedirler, başka bir deyişle bizzat yaşadıklarına değil, Squealer'den duyduklarına inanmaktadırlar.

Görünen, itirafların devam ettiği, bu kapsamda Napoleon'u öldürmeyi planlayan üç tavuğun idam edildiği, Snowball'la işbirliği yapan bir kazın da intihar ettiğidir. Olan ise, çeşitli hayvanların zaman zaman idam edilerek diğer hayvanların korkusunu canlı tutmak ve böylelikle itaat etmeye devam etmelerini sağlamaktır.

Görünen, hayvanların düşmanı çiftlikten kovarak zafer kazanmasıdır. Bu nedenle kutlama amacıyla tüfekle atış yapılmaktadır. Olan ise hayvanların büyük kayba uğramış olmalarıdır. Can veren ve yaralananların yanı sıra yel değirmeni de elden gitmiştir. Squealer, olayın verilen kayıplarla ilgili bölümünü hiç ön plana çıkarmamakta bunu parlak bir zafer olarak yansıtmaktadır çünkü Napoleon'un önderliğinde verilen kayıplardan söz edilmesi, gerek Napoleon'un, gerekse etrafındakilerin güç kaybetmelerine neden olabilecektir.

Görünen, Snowball'dan ilham aldıklarını söyleyen üç tavuğun Napoleon'u öldürmek için bir komplo kurduklarını itiraf edince idam edilmeleri ve bunun üzerine Napoleon'un güvenliği için yeni önlemler alınmasıdır. Oysa olan, tavukların muhtemelen aslında yapmadıkları bir şeyi işkence altında itirafa zorlanmalarıdır. İdam edilmeleriyle hem diğer hayvanlara bir kez daha gözdağı verilecek, hem de bu bahaneyle Napoleon için alınan önlemlerin arttırılacaktır. Öte yandan yine görünen, Snowball'la işbirliği yapan bir koçun suçunu itiraf ettikten sonra intihar etmesidir.

Olan ise, koçun ya intihara zorlanması ya da belki de öldürülüp olaya intihar süsü verilmesidir.

İngiltere'nin Hayvanları şarkısının yasaklanarak yerini Minimus'un bestelediği başka bir şarkının alması, bir önceki kesitte yer alan bir bilmecenin çözümüdür. Bu şarkının ortaya çıkmasıyla, Napoleon'un neden Minimus ile birlikte vakit geçirdiği anlaşılmıştır. Öte yandan, Minimus'un görevi de işlevi de bunla sınırlı olmayacaktır. Bir süre sonra Napoleon'un şerefine yazdığı "Napoleon Yoldaş" adlı şiirin *Yedi Emir'*in karşısına astırılması, Napoleon'un adım adım gittiği düşünüldüğünde, kendini şimdilik yasa ile eşdeğer gördüğünü göstermekte ancak Napoleon hiçbir zaman yetinmediği için bundan sonra olabileceklerle ilgili sona atılan bir olta olarak akılda kalmaktadır.

Bu kesitte çözülen başka bir bilmece de hayvanların nasıl olup da *Yedi Emir*'in tüm maddelerini yanlış anladıkları sorusunun yanıtıdır. Bir gece Squealer'ın, *Yedi Emir*'e ekler yapmak üzere çıktığı merdiven kırılıp da Squealer büyük bir gürültüyle yere düşünce, aslında hayvanların *Yedi Emir*'de anımsayamadıkları bölümlerin Squealer tarafından sonradan eklendiği ortaya çıkmıştır. Ancak, okuyucu açısından sekizinci kesitin sonunda çözülen bu bilmece, Benjamin dışında kalan hayvanlar tarafından henüz idrak edilememiştir.

Bunların yanı sıra, Frederick'in adamlarının çiftlikten kovulmasından sonra kutlama için tüfek atılmasına Boxer tepki göstermektedir. Bunu bir zafer olarak görmemekte, düşmanların çiftlikten kovulmasına da zaten onların olan bir şeyin geri alınması olarak bakmaktadır. Üstelik yel değirmeni de yok olmuştur. Boxer, bu görüşlerini Squealer ile paylaşmaktadır ancak daha önce Snowball ile ilgili söylenenlere de inanmadığından, domuzların tepkisini çekmiştir. Burada Squealer'ın zafer diye anlattığı şeyin, zafer olmadığını kanıtlamaya çalışmasının Boxer için gelecekte bir takım sonuçlar doğurabilmesi olasılığı, sona atılan bir olta olarak akılda tutulmalıdır.

İtiraflar ile infazlar sekizinci kesitte de devam ettiğinden, yedinci kesitte sözü edilen örtük ve adil olmayan sözleşmenin halen geçerli olduğu söylenebilir. Bu sözleşmeye göre, Napoleon'a ihanet eden, Snowball ile işbirliği yapan ve kural dışına çıkanlar ölecektir. Napoleon'a bağlılık gösteren, Snowball ile iletişim kurmayan ve kural dışı davranmayanlar ise yaşayabilecektir.

3.12.7. Sekizinci Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 68: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 51.	They were shaken and miserable.
Adıvar, 68.	Korkmuşlardı ve ıstırap içindeydiler.
Özdenören, 55.	Sarsıntı ve ıstırap içindeydiler.
Moralı, 72.	-
Okyay, 76.	Sarsılmışlardı, kendilerini çok kötü hissediyorlardı.
Demir, 67.	-
Üster, 99.	Kuyruklarını kısmışlar, tir tir titriyorlardı.
Dévil, 33.	Bouleversés et malheureux, […]
Simon, 94.	Tout frémissants d'émotion, ils n'auraient su dire, dans leur peine […].
Quéval, 94.	Ils frissonnaient d'horreur, […].

Özgün metinde hayvanların sarsıldıkları ve perişan durumda oldukları ifade edilmektedir. Bu durum, yaşadıklarının bir sonucudur. Adıvar hayvanların korktuğunu ve ıstırap içinde olduğunu ifade etmektedir. Hayvanların içinde bulundukları perişanlık durumu fiziksel ya da ruhsal açıdan ıstırap olarak alınabilir. Öte yandan, özgün metinde kullanılan hayvanların sarsıldığına ilişkin ifade, içinde korku anlamını barındırsa da, ayrıca olayın beklenmedikliğini ve hayvanların yaşadığı şoku da yansıtmaktadır. Bu anlamda, Adıvar'ın seçimi durumu korku boyutu ile sınırlandırdığından, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Okyay, hayvanların kendilerini kötü hissettiklerini belirterek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Her ne kadar hayvanların perişan bir durumda olması kendilerini kötü hissetmeleri sonucunu getirse de bu ifade özgün metin bağlamında bu şekilde gerçekleşmemiştir, kaldı ki kötü hissetmek sarsılmanın yanında hafif kalmaktadır.

Üster'in kullandığı hayvanların kuyruklarını kısmaları ve tir tir titremeleri, yaşadıkları ruh halinin dışa vurumu olarak düşünülebilir. Ancak metinde hayvanların yaşadıkları sarsıntıyı ve içinde bulundukları perişan durumu kuyruklarını kısarak ya da tir tir titreyerek yansıttıkları söylenmemekte, yalnızca sarsıldıkları ve perişan bir halde oldukları ifade edilmektedir. Her sarsılan hayvan kuyruğunu kısmayacağına ve tir tir titremeyeceğine göre, bu aktarımla özgün metindeki anlamla ilintisi olmayan bir anlam üretilerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

İki ayrı tümcenin içeriklerini karıştırıp ifade ederek hayvanların titrediği ifadesini kullanan Simon ile dehşetten titrediği ifadesini kullanan Quéval de yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Öte yandan Quéval hayvanların perişan olduklarına ilişkin ifadeye çevirisinde yer vermeyerek "anlamın yok

edilmesi" eğilimini de ortaya koymuştur. Dévil ise, hayvanların sarsılmış ve üzgün olduğunu ifade etmektedir ancak "üzgün" sözcüğü hayvanların içinde bulunduğu perişanlığı yeterince ifade etmemektedir. Bu bağlamda, bu seçim ile "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Örnek 69: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 51.	I would not have believed that such things could happen on our farm.
Adıvar, 69.	Bizim çiftlikte böyle şeyler olabileceğine akıl erdiremiyorum.
Özdenören, 55.	Bizim çiftlikte böyle şeyler olabileceğine inanamıyorum.
Moralı, 73.	[…] böyle şeylerin çiftliğimizde meydana gelebileceğine inanmazdım.
Okyay, 77.	Çiftliğimizde böyle şeylerin olacağına görmesem inanmazdım.
Demir, 68.	[…] böyle garipliklerin başımıza geleceğini tahmin etmezdim.
Üster, 100.	Kırk yıl düşünsem çiftliğimizde böyle şeyler olacağı aklıma gelmezdi.
Dévil, 33.	Je n'aurais jamais cru que telles choses pussent arriver dans notre ferme.
Simon, 95.	Je n'aurais jamais cru que chose pareille pût se produire dans notre ferme.
Quéval	Je n'aurais jamais cru à des choses pareilles dans notre ferme.

Özgün metinde "böyle şeylerin bizim çiftliğimizde olabileceğine inanmazdım" ifadesi, Adıvar ve Özdenören çevirilerinde değişik bir zaman kullanımıyla aktarılmış ve böylelikle "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Okyay "görmesem" inanmazdım, Üster "kırk yıl düşünsem" inanmazdım şeklinde eklemelerle ve Demir de kurduğu tümcenin bütünüyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Quéval ise "böyle (şeylerin) olabileceğine" ifadesini aktarmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermiştir.

Örnek 70: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 53.	Animal Farm Animal Farm Never through me shalt thou come to harm
Adıvar, 72.	Hayvan çiftliği, hayvan çiftliği Benden sana asla zarar gelmez
Özdenören, 57.	Benden sana zarar gelmez Hayvan Çiftliği, Hayvan Çiftliği
Moralı, 75.	Hayvanlar Çiftliği Hayvanlar Çiftliği, inan benden sana zarar gelmez hiçbir zaman.
Okyay, 79.	Hayvanlar Çiftliği Hayvanlar Çiftliği, Görmesin benden en ufak kötülüğü
Demir, 70.	Hayvan Çiftliği, Hayvan Çiftliği Benden sana kötülük gelmez
Üster, 104.	Hayvan Çiftliği, Hayvan Çiftliği Benden sana zarar gelmez hiçbir zaman!
Dévil, 34.	Ferme des Animaux, Ferme des Animaux Ni mon cœur ni ma foi ne te feront défaut.
Simon, 99.	Domaine, ô mon Domaine, Domaine des Animaux, Que jamais je ne sois l'occasion de tes maux.
Quéval, 98.	Ferme des Animaux, Ferme des Animaux Jamais de mon fait ne te viendront des maux !

Şiir çevirisinin kendine özgü kısıtları nedeniyle düzyazı çevirisi gibi değerlendirilmesi olanaklı değildir ancak bu örneğin yalnızca iki dizeden oluşması nedeniyle incelenebileceği düşünülmüştür. Özgün metinde yer alan uyak, Fransızca

çevirilerde sağlanmış ancak Türkçe çevirilere yansıtılamamıştır. Özdenören dizelerin yerini değiştirirken, Moralı da şiiri düz yazıya çevirmiştir.

Özgün metindeki "asla" ya da "hiçbir zaman" anlamındaki vurguyu kullanmayan Özdenören, Okyay, Demir ve Dével "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Moralı, ikna etme yan anlamını taşıyan "inan" vurgusunu çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir. Okyay'ın "görmesin benden en ufak kötülüğü" şeklindeki aktarımı ise özgün metindeki kesinliği değil, istek yansıtan bir ifade olup, özgün metinde kullanılmayan içerik barındırmakta ve ayrıca özgün metinde doğrudan *Animal Farm*'a yönelen bir hitabı dolaylı hale getirmektedir. Bu anlamda bu örnekte "anlamın bozulması" eğilimi söz konusudur. Aynı şekilde yine kesinlik içeren ifadeyi anlam bakımından istek içeren ifade olarak aktaran Simon çevirisi için de "anlamın bozulması" eğilimi söz konusundur. *Hayvan Çiftliği* yerine "toprak", "mülk" anlamında bir sözcük seçimiyle Simon, aynı eğilimi bir kez daha göstermiştir. Dével ve Quéval çevirilerinde ise uyağı yakalamak için "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Öte yandan, tüm Fransız çevirmenler Fransız şiirinde "Alexandrin" olarak adlandırılan 12 heceli dizeler kullanarak, aktarımlarına kendi edebiyat kültürlerini katmışlardır.

Örnek 71: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 54.	No animal shall kill any other animal *without cause.*
Adıvar, 72.	Hiçbir hayvan diğer bir hayvanı **bir sebep olmadan** öldüremez.
Özdenören, 58.	Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldüremez meğer ki bir sebep ola.
Moralı, 77.	Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek, nedeni olmazsa.
Okyay, 80.	Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldüremez, geçerli **nedeni olursa başka.**
Demir, 71.	Hiçbir hayvan diğer bir hayvanı nedensiz öldürmeyecek.
Üster, 105.	Hiçbir hayvan başka bir hayvanı *sebepsiz yere* öldürmeyecek.
Dével, 34.	Animal, tu ne tueras point un animal *sans motif.*
Simon, 100.	Nul animal, prononça-t-elle, ne tuera un autre animal *sans raison valable.*
Quéval, 99.	*Nul animal ne tuera un autre animal sans raison valable.*

Özgün metinde "nedensiz yere" ifadesi italik karakterlerle yazılarak sözcüğün üzerindeki vurguya dikkat çekilmiştir. Özdenören, Moralı, Demir ve Üster bu ayrıntıyı dikkate almayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Adıvar ve Okyay ise kalın karakter kullanarak vurguyu sağlamıştır.

Öte yandan, özgün metinde "*without cause*" ifadesinin tümcenin sonunda yer almasının, daha önce çarşaf kullanımıyla ilgili hükme yapılan "*with sheets"* eklemesi örneğinde olduğu gibi özel bir önemi vardır. Bu ifade, öncelikle İngilizce tümce yapısı nedeniyle sonda yer almaktadır. Ancak bunun da ötesinde, bu bölüm tümceye, yani *Yedi Emir*'in 7. maddesine sonradan eklendiği için, mantık olarak sonda yer

alması gerekmektedir çünkü tümcenin ortasına sonradan yapılmış bir ilave sığmayacağından, araya sıkıştırmak suretiyle ekleme yapıldığı belli olacaktır. Bu durumu Özdenören, Moralı ve Okyay dikkate almış ve bu eki tümcenin sonuna Türkçeye de uydurarak yerleştirmişlerdir. Diğer Türkçe çevirilerde ise bu gösterge tahribata uğratılarak yine "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Fransızca tümce yapısı, İngilizce tümce yapısı ile benzeştiği için, Fransızca çevirilerde tümcenin sonuna sorunsuz olarak ek ifade yerleştirilebilmiştir.

Yedi Emir'in çeviri göstergebilimsel çözümlemesi ikinci kesitte yapıldığı için, burada yapılan eklemeler dışındaki bölümlere ikinci defa değinilmeyecektir. Öte yandan, Okyay Dévil ve Simon, özgün metinde olmayan "geçerli" neden ifadesine çevirilerinde yer vererek, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Quéval ise, tümcenin bütününün italik karakterle yazılıp sonradan eklenen "nedensiz yere" vurgusunun kaybolmasına neden olmuş ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmuştur.

Örnek 72: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 5

Orwell, 55.	You would often hear one hen remark to the other, "Under the guidance of our Leader Comrade Napoleon, I have laid five eggs in six days" or two cows, enjoying a drink at the pool, would exclaim, "Thanks to the leadership of Comrade Napoleon, how excellent this water tastes!"
Adıvar, 74.	Çok zaman bir tavuğun diğer bir tavuğa "liderimiz Napoleon yoldaş sayesinde altı günde beş yumurta yumurtladım" dediği veyahut iki inek havuzdan su içerken "liderimiz Napoleon yoldaşın sayesinde bu suyun tadı ne kadar da tatlılaşmış" diye bağırdığı işitiliyordu.
Özdenören, 59.	Sık sık bir tavuğun başka bir tavuğa "Şefimiz Napoleon sayesinde altı günde beş yumurta yumurtladım" dediğini, veya havuzdan hazla su içen iki ineğin "Napoleon yoldaşın şefliğine şükürler olsun, bu suyun tadı ne kadar da güzelleşmiş" diye bağırdıklarını işitebilirdiniz.
Moralı, 79.	Bir tavuğun "Önderimiz Napoleon arkadaşın sayesinde altı günde beş yumurta yaptım" ya da havuzdan su içen iki ineğin birbirine "Napoleon arkadaşın önderliği bereketiyle bu suyun tadı ne kadar güzel oldu!" dedikleri işitilirdi.
Okyay, 82.	Bir bakıyordunuz, tavuğun biri diğerine "Önderimiz Napoleon Yoldaş'ın rehberliği altında, altı günde beş yumurta yumurtladım" diyor, ya da havuzdan su içen iki inek "Napolyon Yoldaş'ın önderliği sayesinde bu suyun tadı ne kadar da harika" diye bağrışıyor.
Demir, 72-73.	Bir tavuğun "Liderimiz Napoleon Yoldaş 'ın sayesinde altı günde beş tane yumurta yumurtladım" demesi ya da havuzdan su içen iki ineğin birbirine "Napoleon Yoldaş'ın önderliğindeki bereketle bu suyun tadı ne kadar yumuşadı" cümleleri çiftliğin sesi olurdu.
Üster, 107.	Bir tavuğun başka bir tavuğa, "Napoléon Yoldaş'ın önderliği olmasaydı, altı günde beş yumurta yumurtlayamazdım" dediği; gölden su içmekte olan iki ineğin, "Napoléon Yoldaş'ın önderliği olmasaydı, gölün suyu bu kadar tatlı olur muydu?" diye bağırdığı bile duyulmuştu.
Dévil, 35.	Il était courant d'entendre une poule dire à une autre : "Sous la conduite éclairée de notre chef, le camarade César, j'ai pondu six œufs en six jours", ou bien c'étaient deux vaches, heureuses de se rafraîchir à l'abreuvoir, qui s'exclamaient: "Grâce au gouvernement de notre chef, le camarade César, que cette eau est donc bonne!"

Simon, 103.	Il n'était pas rare d'entendre une poule déclarer à une compagne : "Sous la conduite eclairée de notre chef, le camarade César, j'ai pondu six œufs en six jours"; ou deux vaches, se délectant à l'abreuvoir: "Que cette eau est donc savoueuse! Grâces en soit rendues au magistère de notre camarade César!"
Quéval, 101-102.	Aussi entendait-on fréquemment une poule déclarer à une autre commère poule : "Sous la conduite eclairée du camarade Napoléon, notre chef, en six jours j'ai pondu cinq œufs." Ou encore c'étaient deux vaches, à l'abreuvoir, s'exclamant: Grâces soient rendues aux lumières du camarade Napoléon, car cette eau a un goût excellent

Moralı, Demir ve Üster "sık sık" vurgusunda çevirilerinde yer vermeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay ise, "sık sık" yerine "bir bakıyordunuz" şeklinde bir ifade kullanarak "anlamın bozulması" eğilimini göstermiştir. Üster ise Yoldaş Napoleon'un "rehberliği" ayrıntısını atlayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Üster ayrıca tümcedeki coşkulu ünlemi soruya dönüştürerek "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuştur.

Özgün metinde yer almayan ancak Quéval çevirisinde yer verilen "*commère*" sözcüğü ile tavukların "geveze" olduğu anlamı oluşturulduğundan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur. Özgün metinde kullanılan "suyun tadına varma / tadını çıkarma" anlamındaki ifadeyi, Adıvar, Moralı, Okyay, Demir ve Üster doğrudan "su içmek" olarak ifade etmiş ve böylelikle suyun tadının güzel olduğuna ilişkin anlam eksiltildiğinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Aynı eğilim, durumu "yalaktaki" iki inek olarak ifade ederek su içme eylemini dolaylı yoldan anlatan ancak ineklerin suyun tadını çıkardıklarına dair anlamı eksilten Quéval çevirisi için da geçerlidir.

Özgün metinde ineklerin "bağırdıklarını işitirdiniz" ifadesi Adıvar çevirisinde "bağırdığı işitiliyordu" Özdenören çevirisinde "bağırdıklarını işitebilirdiniz" şeklinde farklı kişi ya da zamanlarla ifade edilmiş ve "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Okyay, bağırtının "işitilme" boyutunu aktarmamış ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Üster ise "bağırdığı bile duyulmuştu" şeklindeki aktarımında yer alan "bile" sözcüğüyle söz edilen durumun şaşılacak ya da beklenmedik bir durum olduğu yananlamını tümceye yüklemiş ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir.

Moralı ve Demir, ineklerle ilgili özgün metinde olmayan "birbirine" sözcüğünü çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Moralı, ineklerin bağırmalarını "demek" şeklinde ifade ederek "anlamın eksik

yorumlanması" eğilimini gösterirken, Demir ise "çiftliğin sesi olmak" ifadesiyle "anlamın saptırılması" eğilimini ortaya koymuştur zira özgün metinle çeviri arasında bir ilinti bulunmamaktadır.

Özgün metinde ineklerin sözleri olarak yer alan "Napoleon Yoldaşın önderliği sayesine bu suyun tadı ne kadar mükemmel" tümcesindeki şimdiki zamanı Adıvar ve Özdenören korumayarak öğrenilen geçmiş zaman, Moralı ve Demir ise bilinen geçmiş zaman kullanımıyla aktarmışlardır. Adıvar'ın kullandığı "tatlılaşmış" ve Özdenören'in kullandığı güzelleşmiş", Moralı'nın kullandığı "ne güzel oldu", Demir'in kullandığı "ne kadar yumuşadı" ifadelerindeki geçmişle karşılaştırma anlamı, özgün metinde bulunmamaktadır. Öte yandan, özgün metinde kullanılan "mükemmel olmak" ifadesi bu çevirilerde kullanılan "tatlılaşmak", "güzelleşmek", "güzel olmak" ve "yumuşamak" ile aynı anlamda değildir. Bu noktada bu kullanımlarla "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Üster ise, kesinlik bildiren tümceyi bir soru tümcesine çevirerek aynı eğilimi ortaya koymuştur.

Dévil, suyun iyi olduğunu belirterek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Aynı eğilimi suyun tadının güzel olduğu şeklindeki ifadeyi, vurguyu da değiştirerek kullanan Simon da göstermiştir. Moralı "Napoleon arkadaşın önderliği bereketiyle" ve Demir "Napoleon arkadaşın önderliği bereketiyle" ifadeleriyle "anlamın kaydırılması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 73: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 55.	Friend of the fatherless! Fountain of happiness!
Adıvar, 74.	Dostusun babasızların! Kaynağısın sevinçlerin!
Özdenören, 59.	Dostusun babasızların Kaynağısın sevinçlerin
Moralı, 79.	Öksüzlerin babası Mutluluk kaynağı
Okyay, 88.	Yetimlerin babası! Mutluluklar çeşmesi!
Demir, 73.	Yetimlerin babası! Hayat kaynağı!
Üster, 107.	Yetimlerin biricik babası Mutluluğumuzun kaynağı
Dévil, 35.	Ami de l'orphelin ! Source de tout bonheur !
Simon, 103.	Protecteur de nos orphelins, Source des joyeux lendemains,
Quéval, 102.	Tuteur de l'orphelin Fontaine de bonheur

Şiir çevirisinin özellikleri nedeniyle düzyazı çevirisi gibi değerlendirilmesi olanaklı olmadığına daha önce de değinmiştik. Bu nedenle burada özgün metinde yer verilen şiirin bütününü değil, yalnızca ilk iki dizesi örnek olarak alınmıştır. Özgün metinde kullanılan ünlem işareti Özdenören, Moralı, Üster ve Quéval çevirilerinde kullanılmayarak anlatılmak istenenden duygu eksiltilmiş ve böylelikle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Özgün metinde kullanılan "babasızların dostu" ya da "yetimlerin dostu" ifadesi Moralı tarafından "öksüzlerin babası" olarak aktarılmış ve "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur zira öksüzlerin babası zaten vardır. Okyay ve Demir "yetimlerin babası", Üster "yetimlerin biricik babası" Simon "yetimlerimizin koruyucusu", Quéval ise "yetimlerin vasisi" şeklinde aktarımlarıyla "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Özgün metindeki "mutluluk çeşmesi" için Demir'in kullandığı "hayat kaynağı" ve Simon'un kullandığı "neşeli yarınların kaynağı" karşılıklarının özgün metinle bir ilgisi olmadığından, "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Son olarak, Dévil ve Quéval çevirileri dışındaki sözcük seçimlerinde "babasızların / sevinçlerin", "babası / kaynağı", "orphelins / lendemains" örneklerinde görüldüğü gibi uyak sağlama düşüncesinin etken olduğu söylenebilir.

Örnek 74: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 60.	Three days later there was a terrible hullabaloo.
Adıvar, 80.	Üç gün sonra ortalıkta bir kıyamettir koptu.
Özdenören, 64.	Üç gün sonra ortalıkta bir velvele koptu.
Moralı, 84,	Üç gün sonra bir kıyamettir koptu.
Okyay, 88.	Üç gün sonra ise bir kıyamettir koptu.
Demir, 77.	Bir gürültü koptu üç gün sonra.
Üster, 114.	Daha üç gün olmamıştı ki çiftlik birbirine girdi.
Dévil, 37.	Trois jours plus tard éclatait un effroyable tumulte.
Simon, 110.	Trois jours plus tard ce fut un beau hourvari.
Quéval, 109.	Trois jours plus tard ce fut un hourvari sans nom.

Özgün metinde yer alan "korkunç / müthiş" anlamındaki vurguya Özdenören ve Demir yer vermeyerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuşlardır. Diğer Türkçe çevirilerde yer alan kıyamet sözcüğü ise korkunçluk yan anlamını içinde barındırmaktadır. Gürültü ya da velvele ise korkunç ya da müthis olmak zorunda değildir. Özgün metinde koptuğundan söz edilen "müthiş yaygara"yı Simon "adamakıllı bir yaygara", Quéval ise "adlandırılamaz bir yaygara" olarak aktararak "anlamın kaydırılması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Üster ise, özgün metindeki "üç gün sonra" ifadesini "daha üç gün olmamıştı ki" şeklinde aktarmaktadır. Başka bir deyişle, özgün metine göre söz edilen olayın üzerinden üç gün geçmiştir, Üster çevirisine göre ise geçmemiştir. Bu noktada, özgün metindeki anlama zıt bir anlam üretildiğinden "anlamın çarpıtılması" eğilimi söz konusu olmuştur.

Örnek 75: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 9

Orwell, 61.	"Impossible!" cried Napoleon.
Adıvar, 81.	Napoleon: "Buna imkan yok […]" dedi.
Özdenören, 65.	Napoleon: "Olamaz!" diye haykırdı.
Moralı, 86.	Napoleon: "Yapamazlar!" diye bağırdı.
Okyay, 90.	"İmkansız!" diye haykırdı Napolyon.
Demir, 79.	Napoleon "Bu imkansız, yıkamazlar!" diye bağırdı.
Üster, 115.	"Hiçbirşey yapamazlar!" diye bağırdı Napoléon.
Dévil, 38	"İmpossible!" s'écria César.
Simon, 112.	"İmpossible!" s'écria César.
Quéval, 111.	"Ils n'ont aucune chance!" s'écria Napoleon.

Özgün metinde Napoleon'un "imkansız!" diye haykırdığı belirtilmekte ve ünlem işareti kullanılmaktadır. Öncelikle Adıvar çevirisinde hem ünlem işareti kullanılmamış, hem de Napoleon'un yaşadığı dehşet ve şaşkınlığı ifade etmesi açısından kendisi de başlı başına bir ünlem olan ifade tümce başından, ortasına taşınarak vurgunun yeri değiştirilmiş ve böylelikle "anlamın eksik yorumlanması" söz konusu olmuştur. Bu eğilim, aynı şekilde vurgunun yer değiştirmesinden dolayı Özdenören, Moralı ve Demir çevirilerinde de geçerlidir. Öte yandan, Demir, Üster ve Quéval çevirilerinde özgün metinde olmayan içerik kullanılarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır.

Örnek 76: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 10

Orwell, 63.	But they have destroyed the windmill.
Adıvar, 84.	Fakat yeldeğirmenini ortadan kaldırdılar.
Özdenören, 66.	Ama yeldeğirmenini mahvettiler.
Moralı	Ama yeldeğirmenini yıktılar!
Okyay, 92.	Ama yeldeğirmenini yok ettiler.
Demir, 81.	Ama yeldeğirmenimizi yıktılar.
Üster, 117.	Ama yel değirmenini havaya uçurdular.
Dévil, 39.	Mais le moulin est détruit.
Simon, 115.	Ils ont détruit le moulin.
Quéval, 114.	Mais ils ont détruit le moulin.

Simon çevirisinde, özgün metinde tümcenin başında yer alan "ama" sözcüğü kullanılmayarak vurgu eksiltilmiş ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Üster ise, yel değirmeninin havaya uçurulduğu ifadesiyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir zira gerçekte yel değirmeni havaya uçurulmuş olmakla birlikte, bu bilgi metnin bu bölümünde ortaya koyulmuş değildir. Fransızca

çevirilerde ise "yel değirmeni" yerine "değirmen" sözcüğü kullanılarak "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Örnek 77: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 11

Orwell, 63.	You do not appreciate, comrade, the mighty thing that we have done.
Adıvar, 84.	Yapmış olduğumuz muazzam işleri takdir etmiyorsunuz yoldaşlar.
Özdenören, 66.	Yaptığımız büyük işleri takdir etmiyorsun yoldaş.
Moralı, 88.	Başarımızı takdir etmelisiniz arkadaşlar.
Okyay, 92.	Ne kadar büyük bir iş başardığımızın farkında değilsin galiba yoldaş?
Demir, 81.	Başarımızı görmezden gelmeyin yoldaşlar.
Üster, 117.	Ne kadar büyük bir iş başardığımızın farkında değilsin galiba, yoldaş!
Dévil, 39.	Tu méconnais, camarade, l'importance de notre exploit.
Simon, 116.	Tu n'apprécies pas à sa juste valeur le haut fait que nous venons d'accomplir.
Quéval, 114.	Camarade, tu n'estimes pas nos prouesses à leur aune.

Özgün metinde Squealer, muharebe sonucunda çiftliğin geri kazanılıp düşmanın kovulmasını kastederek, Boxer'a hitaben "yapmış olduğumuz muazzam işi takdir etmiyorsun yoldaş" demektedir. Adıvar ve Özdenören çevirilerinde "işler" ifadesi kullanılarak, sanki birden fazla olaydan ya da genel olarak yapılan işlerden söz ediliyormuş izlenimi verildiğinden "anlamın bozulması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Yine Adıvar ve Demir çevirilerinde "yoldaşlar" ve Moralı çevirisinde de "arkadaşlar" hitabı ile, sanki yalnızca Boxer'a değil de, tüm hayvanlara hitap ediliyormuş gibi bir anlam çıktığından, "anlamın bozulması" eğilimi bir kez daha söz konusu olmaktadır.

Okyay ve Üster, özgün metinde kesinlik bildiren tümceyi (sözde) soru tümcesi şeklinde aktararak "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Moralı ve Demir, yapılan işin muazzamlığı yerine "başarı" ifadesini kullanarak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuşlardır zira yapılan muazzam bir iş başarı olarak nitelendirilebilse de bu ifade özgün metin bağlamında gerçekleşmemiştir. Öte yandan kesinlik bildiren ifade yerine Moralı gereklilik kipi, Demir ise emir kipi kullanarak bir kez daha "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Dévil, özgün metindeki "yaptığımız muazzam iş" ifadesini "başarımızın önemi" olarak aktarıp "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Simon başarılan büyük işe gerçek değerinin verilmediğinden, Quéval gösterilen yiğitliğe ölçüsünde değer verilmediğinden söz etmek suretiyle sanki değer veriliyormuş ancak yeterli değilmiş izlenimini yarattıklarından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar. Öte yandan, özgün metinde "yapılan muazzam iş" Quéval çevirisinde açıkça "yiğitlik" olarak yer alıp, özgün metinde örtük bırakılan bir anlam

açıkça dile getirildiğinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini tekrar söz konusu olmaktadır.

Quéval hitabın yerini değiştirerek vurguyu farklılaştırmış ve "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Simon hitabı hiç kullanmayarak vurguyu ortadan kaldırmış ve "anlamın yok edilmesi" eğilimini göstermiştir.

Örnek 78: Sekizinci Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 12

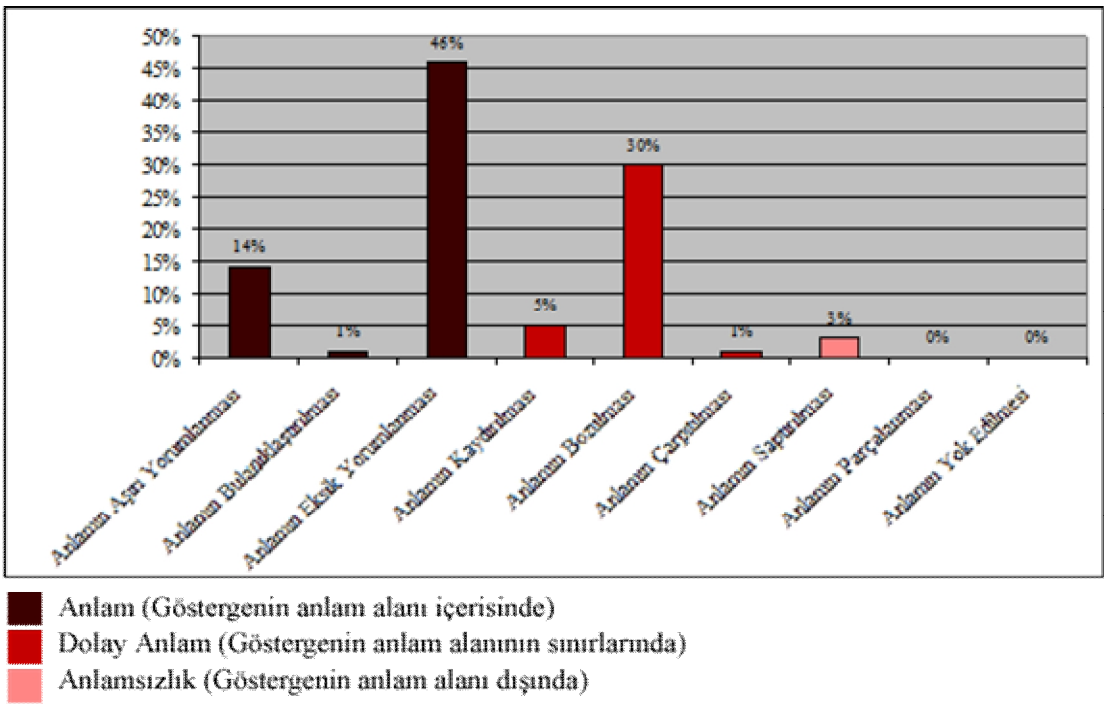
Orwell, 65.	No animal shall drink alcohol *to excess.*
Adıvar, 87.	Hiçbir hayvan fazla alkol içemez.
Özdenören, 69.	Hiçbir hayvan ifrat derecede alkol içemez.
Moralı, 91.	Hiçbir hayvan fazla miktarda alkol içmeyecek.
Okyay, 96.	Hiçbir hayvan alkollü içki içemez, **aşırıya kaçmazsa başka.**
Demir, 83.	Hiçbir hayvan gereğinden fazla alkol içmeyecek.
Üster, 122.	Hiçbir hayvan aşırı içki içmeyecek.
Dévil, 41.	Animal, tu ne boiras pas d'alcool à *l'excès.*
Simon, 120.	Nul ne boira d'alcool jusqu'*à l'excès.*
Quéval, 118.	*Aucun animal ne boira d'alcool à l'excès.*

Özgün metinde "aşırı" sözcüğü italik karakterlerle yazılarak sözcüğün üzerindeki vurguya dikkat çekilmiştir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Üster bu ayrıntıyı dikkate almayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay ise kalın karakter kullanarak vurguyu sağlamıştır.

Öte yandan, özgün metinde "*to excess*" ifadesinin tümcenin sonunda yer almasının, daha önce çarşaf kullanımıyla ilgili hükme yapılan "*with sheets"* eklemesi örneğinde olduğu gibi özel bir önemi vardır. Bu ifade, öncelikle İngilizce tümce yapısı nedeniyle sonda yer almaktadır. Ancak bunun da ötesinde, bu bölüm tümceye, yani *Yedi Emir*'in 5. maddesine sonradan eklendiği için, mantık olarak sonda yer alması gerekmektedir çünkü tümcenin ortasına yapılmış bir ilave sığmayacağından sonradan eklendiği belli olacaktır. Bu durum, Okyay'ın dikkatinden kaçmamış ve bu eki tümcenin sonuna Türkçeye de uydurarak yerleştirmeyi başarmıştır. Diğer Türkçe çevirilerde ise bu ayrıntı atlanarak yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuştur. Fransızca tümce yapısı, İngilizce tümce yapısı ile benzeştiği için, Fransızca çevirilerde tümcenin sonuna sorunsuz olarak ek ifade yerleştirilebilmiştir.

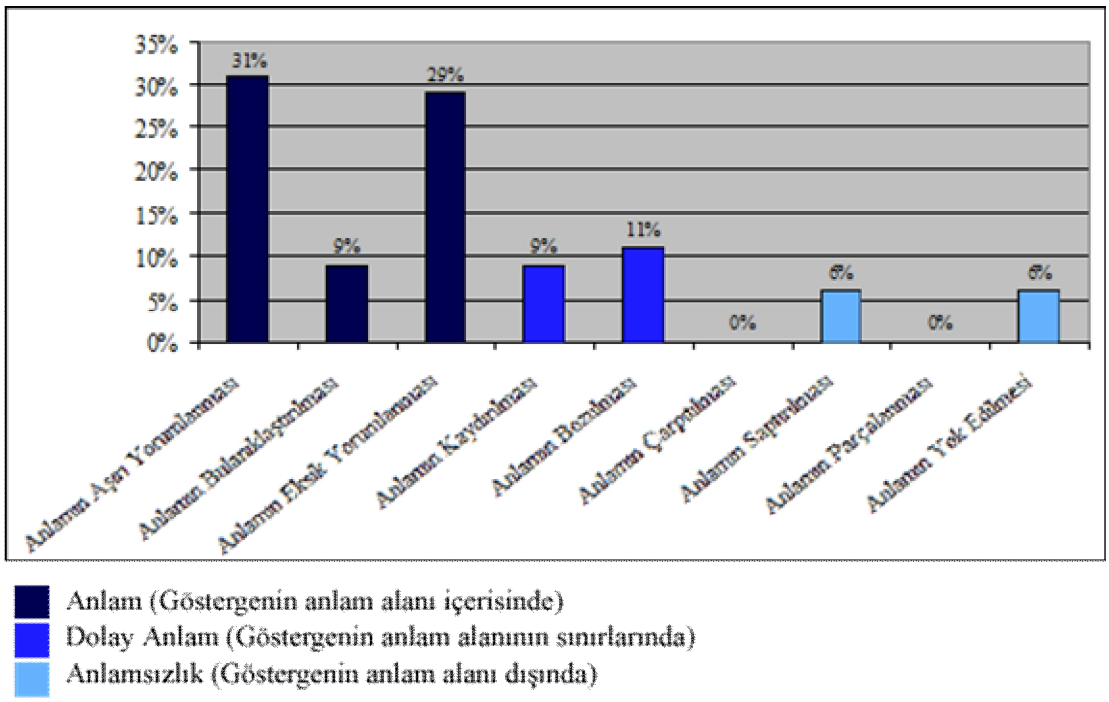
Yedi Emir'in çeviri göstergebilimsel çözümlemesi daha önce yapıldığı için, burada yapılan eklemeler dışındaki bölümlere ikinci defa değinilmeyecektir. Öte yandan, Demir'in kullandığı "gereğinden fazla" ifadesi "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnektir zira bir şeyin "gereğinden fazla" olması, mutlaka "aşırı" olduğunu göstermez. Bu nedenle verilen karşılık anlamı tam karşılamamaktadır.

Tablo 31: Sekizinci Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

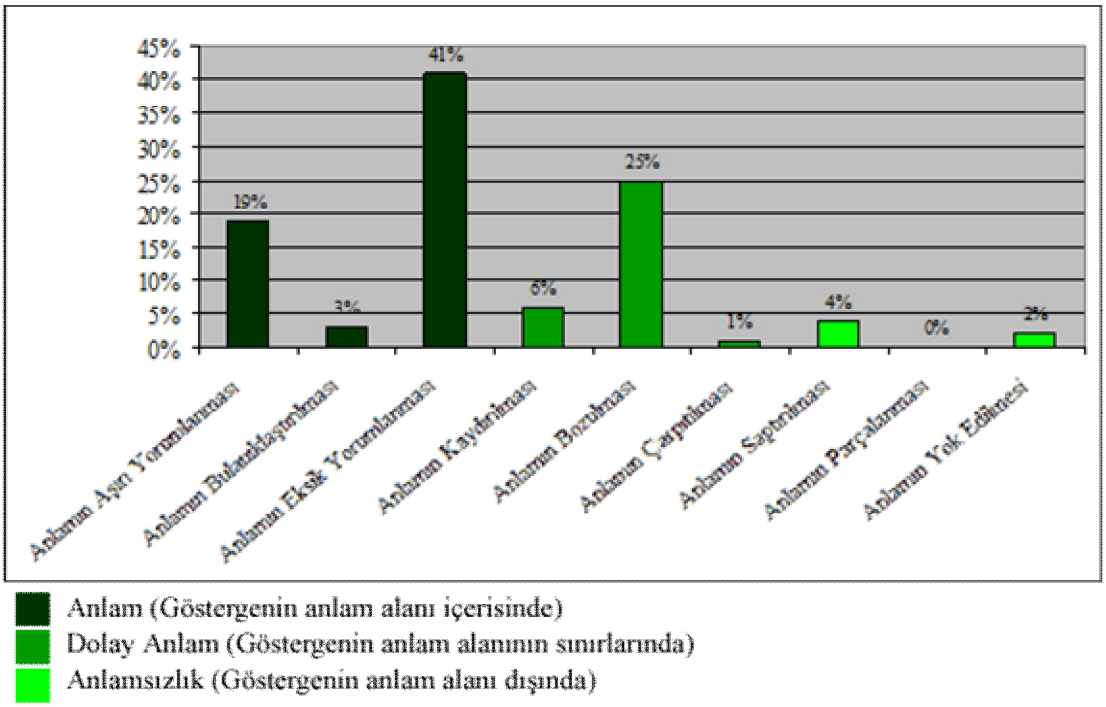
Sekizinci kesitte Türkçe çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın bozulması" eğilimi izlemektedir. Üçüncü sırada "anlamın aşırı yorumlanması" yer alırken, sonrasında sırasıyla "anlamın kaydırılması", "anlamın saptırılması" ve aynı çok düşük yüzde ile "anlamın bulanıklaştırılması" ve "anlamın çarpıtılması" eğilimleri gelmektedir. "Anlamın parçalanması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimlerine ise bu kesitteki Türkçe çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 32: Sekizinci Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Sekizinci kesitte Fransızca çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın aşırı yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi izlemekte, üçüncü sırada ise "anlamın bozulması" eğilimi yer almaktadır. Bunu aynı yüzde ile "anlamın bulanıklaştırılması" ve "anlamın kaydırılması" eğilimleri izlemekte, sonrasında yine aynı yüzde ile "anlamın saptırılması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimleri gelirken, "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine bu kesitte Fransızca çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 33: Sekizinci Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlere karşılaştırmalı olarak bakıldığında Türkçe çevirilerde en fazla yüzde ile rastlanan eğilimin "anlamın eksik yorumlanması", Fransızca çevirilerde ise "anlamın aşırı yorumlanması olduğu görülmektedir. Her iki eğilim de "göstergenin anlam alanı içinde" yer alsa da, birinde eksik çeviri ve yetersiz anlam, diğerinde aşırı çeviri ve aşırı anlam söz konusudur. "Anlamın parçalanması" eğilimine ise ne Türkçe, ne Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır. Bu kesitte de genel anlamda hiç rastlanmayan ya da ender olarak rastlanan eğilimlerde diğer kesitlere kıyasla büyük bir değişiklik görülmemektedir.

3.13. Dokuzuncu Kesit

Vae victis![948]

Dokuzuncu kesit, *"Boxer's hoof was a long time in healing"*[949] / *"Boxer'ın toynağının iyileşmesi zaman aldı"* tümcesiyle başlamakta ve *"no one stirred in the farmhouse before noon on the following day, and the word went round that from somewhere or other the pigs had acquired the money to buy themselves another case of whiskey"*[950] / *"Ertesi gün öğlene kadar çiftlik evinde kimseden ses seda çıkmadı ve domuzların bir yerlerden para bulup bir kasa daha viski aldıkları söylentisi yayıldı"* tümcesiyle sona ermektedir. Sekizinci kesitte yer alan muharebede yaralanan Boxer'ın yarasının iyileşmesinin uzun zaman aldığının açıklanması, sekizinci kesitle dokuzuncu kesitin arasında uzun bir zaman geçtiğini de göstermektedir. Sekizinci kesitin sonunda *Yedi Emir*'in beşinci maddesinde gereken değişikliği yaparak alkol yasağını esneten domuzlar, dokuzuncu kesitte artık açıkça alkol tüketmektedirler. Domuzlar, her kesitte bir öncekinden daha güçlü olmakta ve yavaş yavaş çekindikleri bir şey kalmamaktadır. Bu kesitin başlangıcı ve bitişi, özgün metindeki dokuzuncu bölümün başlangıç ve bitişiyle örtüşmektedir.

3.13.1. Dokuzuncu Kesitin Fabl Olarak Okunması

Zafer kutlamalarından hemen sonra yel değirmeninin yeniden inşasına başlanması, domuzların diğer hayvanlara sahte para skandalını ve yel değirmeninin yerle bir olmasıyla sonuçlanan muharebede uğradıkları zararları anımsamamaları için dayattıkları bir uğraştır. Hayvanlar çok çalışacak, çok yorulacak ve sorgulamak için vakit bulamayacaklardır. Öte yandan yel değirmeni yeniden yapılırsa en çok domuzların işine yarayacak, bu sayede artan refah düzeyi en çok domuzlara hizmet edecektir.

Boxer'ın yaralanan toynağı nedeniyle çektiği acıyı yalnızca Clover ile paylaşarak çalışmaya devam etmesi çiftlikte ayaklanmadan sonra kurulan yeni düzene iyi niyetle inanmaya devam eden bir kesimin, ısrarla olup biteni doğru okuyamadığını göstermektedir. Clover'ın Boxer'ı çeşitli otlarla iyileştirmeye çalışması ise sistemin

---

[948] Vay, yenilenlerin haline!
Çiğdem Dürüşken, **Latince Deyişler ya da Yaşamın Renkleri** (İstanbul: Homer Kitabevi, 2004) 286.
[949] Orwell, 1997, 66.
[950] **age,** 75.

hayvanların sorunlarıyla ilgilenmediğini ve hayvanların sorunlarını kendi kendilerine çözmek zorunda kaldıklarını göstermektedir.

Yaşam koşullarının zor, havanın soğuk, yemlerin az olmasına rağmen Squealer hayvanlara durumlarının Jones'un zamanından daha iyi olduğunu rakamlara dayanarak ispat ettiğinde, aslında ya rakamları işine geldiği gibi yorumlamakta ya da tamamen uydurma istatistikler kullanmaktadır. Ancak hayvanların bizzat yaşadıklarına değil de, Squealer'ın dediklerine inanmaları, yalnızca örtülü göstergeleri değil, açık göstergeleri bile okumaktan aciz oldukları göstermektedir. Aynı durum, Squealer'ın ne kadar başarılı bir propagandacı ve manipülatör olduğunun da ispatıdır. Squealer, domuzların emri altında bulunduğuna göre, yine aynı durum, aslında domuzların ne kadar planlı ve programlı hareket ettiklerini, her bir hamlelerini hesaplayarak yaptıklarını ve hiçbir şeyi rastlantılara bırakmadıklarını göstermesi açısından da ayrıca önem taşımaktadır. Sonuç olarak sistem, her koşulda kendisini haklı göstermeyi başarmaktadır.

Hayvanlara verilen yem miktarlarının azaltılmasına karşın Squealer'ın "kısıntı" ya da ona benzer sözcükleri asla kullanmadan yem miktarlarının "yeniden ayarlandığından" söz eder. Bu durum, aslında dilin görünenin dışında amaçlara alet edildiğinde ne kadar tehlikeli olabileceğini göstermektedir zira domuzlar dil ile kandırdıkları hayvanların üzerinde günden güne daha fazla güç uygulayabilir hale gelmektedirler. Hayvanlar yaşadıkları hiçbir şeyi eleştirel okumadıklarından, kontrol ellerinden tamamen çıkmıştır.

Napoleon'un haftada bir yapılmasını emrettiği gösterilerden, "spontane gösteri" olarak söz edilmektedir. Spontane, "ani ya da anlık gelişen, kendiliğinden olan" anlamına gelen bir sözcüktür. Oysa bu gösterilerin haftada bir olacağı belli olduğuna göre, demek ki ortada kendiliğinden oluşan bir şey yoktur; gösteri spontane değil, planlı programlıdır, üstelik propagandadır çünkü Boxer ve Clover bu gösterilerde üzerinde "Yaşasın Napoleon Yoldaş" yazılı yeşil bir pankart taşırlar, Napoleon'un onuruna yazılmış şiirler okunur, Squealer'ın besin maddelerindeki artışlarla ilgili bilgi verir, kısacası bu gösterilere "spontane" adının verilmesi dilin hileli kullanımından başka bir şey değildir. Domuzlar Napoleon'un çıkarlarına hizmet eden gösteriyi "spontane" diye adlandırarak gösteriye sanki hayvanların içinden geliyormuş süsü vermekte ve hayvanların algılarını da bu yönde yönetmektedirler.

Hayvanlar Jones'un zamanını artık çok iyi anımsamamaktadırlar zira çiftlikteki gündem domuzların lehine o kadar hızlı değişmektedir ki, her şeyi akılda tutmak giderek güçleşmektedir. Öte yandan, hayvanlara sürekli yaşadıkları olaylarla aslında hiç bağdaşmayan şeyler anlatılmakta, ancak hayvanlar başka şeyler anımsasalar da kendi belleklerinin kusurlu olduğuna inanmaktadırlar. Aslında belleğin unutmak gibi bir kusuru olduğu da doğrudur. İnsanlar yaşamlarına devam edebilmek için geçmişteki bazı olayları unutmak ve içinde bulundukları günü yaşayarak geleceğe bakmak zorundadırlar.

Dört dişi domuz toplam otuz bir yavru doğurur, çiftlikte üreyebilen tek erkek domuz Napoleon olduğundan, babalarının kim olduğu da bellidir. Bu durum, gücü eline alan Napoleon'un, yalnızca çiftlikteki diğer hayvanlar arasında değil, domuzlar arasında da en ayrıcalıklı konumda konuşlandığına bir örnektir. Öte yandan, birinci kesitte zaten Old Major, Napoleon ve Snowball dışında kalan tüm domuzların etleri için beslenen besi domuzları olduğu açıklanmıştır. Bu durumda, çiftlikteki üç damızlık domuzdan biri öldüğüne ve biri de bir sürüldüğüne göre, Napoleon çiftlikte tek kalmıştır. Yine ilk kesitte Old Major'ın dört yüzden fazla yavrusu olduğu bilgisi verilmektedir. Şimdi de Napoleon'un otuz bir yavrusunun olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktada, çiftlikte en ön planda görünen domuzların aslında hep erkek domuzlar olmakla kalmayıp, bir de damızlık domuzlar olması, besi domuzlarının bir adının bile bulunmaması ve dişi domuzlardan da çok söz edilmemesi, metindeki güç ve iktidar temasının erkekliğe dayandırıldığını düşündürmektedir:

> "Orwell burada başka kurgularında da gördüğümüz üzere, sanki asıl üreme işi erkeklerce yapılıyormuş gibi babalığa vurgu yapma kalıbını tekrar etmektedir. Otorite erkeklikten ve babalıktan gelmektedir, dişi domuzlardan pek az söz edilmektedir, söz edildiğinde de yalnızca egemen domuz Napoleon'un ataerkil hakimiyetini göstermek içindir. Sonuçta önderler, iyi (Major) ya da kötü (Napoleon) olabilirler, ancak erkek ve erk olmalıdırlar."[951]

Napoleon'un yavrulara çiftlik evinin mutfağında bizzat ders vermesi, yavru domuzların gelecekte diğer hayvanlar üzerindeki domuz egemenliğini sürdüreceklerini, en azından sürdürmelerinin planlandığının göstermektedir. Bahçeye çıktıklarında ise başka hayvanların yavrularıyla oynamaları yasak olması, diğer yavrularla arkadaş olmamalarını ve ayrıcalıklarını şimdiden fark etmeleri içindir. Bir hayvanın bir domuzla karşılaştığında artık domuza yol vermek zorunda olması, domuzların çekinecek bir şeyleri kalmadığını, kontrolü adım adım ele

[951] Daphne Patai, "Political Fiction and Patriarchal Fantasy", **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm.** ed. Harold Bloom. (New York: Infobase Publishing, 2009), 7.

geçirdiklerini ve diğer hayvanların isyan etmesi gibi bir kaygılarının da olmadığını göstermektedir. Ayrıca domuzların Pazar günleri kuyruklarına yeşil kurdele takma ayrıcalığına sahip olmaları, başka bir deyişle *Yedi Emir*'in hükümlerine açıkça aykırı hareket edebilmeleri de bu rahatlıktan kaynaklanmaktadır. Öte yandan, metnin bu bölümünde kullanılan bir ifade dikkate değerdir; Pazar günleri "hangi sınıftan olursa olsun" bütün domuzların yeşil kurdele takması serbest bırakılmıştır. Bu ifade ile, domuzlar arasında da sınıflar olduğu açık seçik ifade edilmektedir. Napoleon haricindeki domuzların birbirleriyle ilişkileri ya da iletişimleri hakkında dokuzuncu kesite kadar pek bilgi verilmemiş olsa, demek ki aslında onların arasında da ast ve üstler vardır, demek ki onlarda da birileri emir veriyor ve birileri de itaat ediyordur.

Çeşitli malzeme gereksinimlerinin yanı sıra Napoleon için şeker alınması da gerekmesi ve "şişmanlamamaları için" diğer domuzlara şeker verilmemesi, Napoleon'un domuzlar arasında en ayrıcalıklı hayvan olduğunu göstermektedir. Domuzlara her gün bira verilmesi, domuzların *Yedi Emir*'in hükümlerine rahatça aykırı hareket edebildiklerini bir kez daha gösterirken, Napoleon'un günlük hakkının diğer domuzlardan daha çok olması, üstelik birasını Crown Derby porselen takımının çorba kasesinde içmesi de, Napoleon'un sorgusuz sualsiz zirvenin tek hakimi olduğunu kanıtlayan yeni ayrıntılardır. Crown Derby Porselenleri, ilk fabrikası 1750 yılında, bugünkü fabrikası 1878 yılında kurulmuş, 1890 yılında ise Kraliçe Victoria tarafından adının başına "Royal" sözcüğü getirilmesine izin verilerek, "The Royal Crown Derby" adını almış köklü bir İngiliz porselen firmasıdır.[952] Porselen, başlı başına lüks bir malzeme olup, Napoleon'un birasını içmek için porselen kullanması gerek insanlara özgü davranış biçimlerinden birini daha sergilediğini, gerekse herkesin kullanamayacağı kalitede bir ürün kullanarak ayrıcalığını ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

Tamamen domuzların, hatta Napoleon'un kontrolü altındaki çiftliğe kaç yıldır ortalıkta görünmeyen Moses'ın geri dönmesi, her ne kadar Moses'ı hor görseler de domuzların onayı dışında gelişen bir durum değildir. Domuzların sevmemelerine karşın Moses'a katlanmaları, hatta belki onu kendilerinin çağırmış olması, aç hayvanlara hiç değilse ölümden sonrası için bir umut aşılamak amacıyla atılmış bir adımdır. Hayvanlar, öldükten sonra kavuşacaklarını umdukları ödülleri hak

[952] Royal Crown Derby, http://www.royalcrownderby.co.uk/about/ [02.03.2015].

edebilmek için çalışmaya devam edecek, umutlarını yitirmeyecek ve böylelikle asla isyan etmeyeceklerdir.

Benjamin'den Boxer'ın götürüldüğünü öğrenen hayvanlar gözetiminde çalıştıkları domuzun emir vermesini beklemeden işi bırakıp çiftlik binalarına doğru koşarlar. Hayvanların Boxer'a düşkünlüğü açık ve nettir, hayvanlar ve onun uğruna itaatsizlik yapmaktan kaçınmayacaklardır. Belki de çiftlikte bu kadar sevilen bir hayvanın varlığı, her zaman her konuda tek ve rakipsiz olmak isteyen Napoleon açısından pek arzu edilecek bir durum değildir. Bu nedenle de "[…] Boxer'ın .çiftlikte kalmasına izin verilemez. Hayran olunası varlığı, Napoleon'un tekil, benmerkezci vizyonu için potansiyel bir çelişkidir. Daha da önemlisi, söylenenleri anımsama eğilimi domuzlar için rahatsız edici olmaktadır."[953] Örneğin, yedinci kesitte Snowball ile ilgili söylenenlere olanları doğru anımsadığı için karşı çıkması, üstelik sekizinci kesitte de yel değirmeninin yıkılmasıyla sonuçlanan muharebeyi bir zafer olarak görmemesi, Boxer'ın zaman zaman kendi farkında olmasa da domuzlar tarafından tehlike olarak algılanmasına neden olabilmektedir.

Rahatsızlanıp düşen Boxer'ın at kasabına satılması, metin içinde önemli bir dönüm noktasıdır:

> "Temanın hayvanları baştakine çok benzer koşullara geri döndüren dairesel hareketi parlak bir ironiye neden olmaktadır. Birinci kesitte, Old Major Jones'un Boxer'ı at kasabına göndereceği kehanetinde bulunmakta ve dokuzuncu kesitte de Napoleon onu mezbahaya göndererek bu kehaneti yerine getirmektedir."[954]

Böylelikle Boxer'ın ölümü, at kasabının vasıtasıyla Jones'ın elinden olmasa bile, Napoleon'un elinden gerçekleşmektedir. Ne kadar yararlık göstermiş olursa olsun, güçten düşenin gözden de düşeceğini ve şu ya da bu şeklide tehlike arz ettiği düşünülenlerin yararlı olsalar dahi er geç gözden çıkarılarak sistem dışına atılacaklarını örnekleyen bu olayın bile sonunda domuzların lehine dönmesi propagandanın gücünü de bir kez daha ortaya koymaktadır.

Olayları baştan beri anlayan ancak ses çıkarmayan Benjamin'in sesi ilk kez Boxer'ın at kasabına satıldığını anladığında çıkmaktadır. Benjamin'in o an için diğer hayvanları olup bitenler konusunda uyandırması ancak hayvanların daha sonra yine gözleriyle gördüklerini yorumlamayarak, Squealer'ın açıklamalarına inanmaları

---

[953] Anthony Stewart, "The Betrayal of the Rebellion and the end of Decency in Animal Farm", **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm.** ed. Harold Bloom. (New York: Infobase Publishing, 2009), 108.
[954] Meyers, **age,** 28.

insanların aslında özgüvenle yalan söyleyen birine nasıl kanabileceklerini bir kez daha göstermektedir. Buradan çıkan sonuç, insanların gördüklerine, duyduklarına, okuduklarına eleştirel bakmadıkları sürece en olanaksız görünen şeylere bile ikna olabilecekleridir. Yaşamdaki göstergeleri çözümleme becerisinin önemi de bu noktada bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Squealer, Boxer'ın son sözlerinin "İleri yoldaşlar! İsyan adına ileri! Çok yaşa Hayvan Çiftliği! Çok yaşa Napoleon Yoldaş! Napoleon her zaman haklıdır" olduğunu anlatması, Napoleon'un da Pazar toplantısında Boxer'ı öven bir konuşma yaparak, sözlerine Boxer'ın "Daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" düsturları ile son vermesi Boxer'ın ölümünden sonra bile kullanıldığını göstermektedir. "Onun 'Daha çok çalışacağım' ve 'Napoleon her zaman haklıdır' düsturları elbette bağlılık yeminleridir ancak aynı zamanda en zayıf noktasını işaret ederler"[955] çünkü Boxer'ın başına ne geldiyse sadakatinden ve her sorunun çaresini bu düsturlarda arayarak, olan biteni görmeye çalışmamasından kaynaklanmıştır. Öte yandan, tüm bu olanların ışığında, "(Boxer'ın savunduğu gibi Napoleon'un değil), Benjamin'in 'her zaman haklı' olduğu kanıtlanmıştır."[956] Baştan beri gerek devrime ve yeni düzene, gerekse domuzlara hep temkinli yaklaşan Benjamin'in bu tutarlı tavrında ne kadar haklı olduğu Boxer'ın başına gelenlerle bir kez daha kanıtlanmıştır.

Domuzların Boxer'ı gönderdikleri at kasabı Willingdon'dadır. Kesitin sonunda domuzlara bir kasa getiren bakkal arabasının Willingdon'dan gelmesi de bir rastlantı değildir. Çiftlik evinden önce şarkılar, sonra tartışmalar ve en son da cam kırılması seslerinin gelmesi alkolün etkisiyle yaşanabilecek olayları özetlemektedir. Alkol, insanı neşelendirdiği gibi, bir süre sonra keyfini de kaçırabilmekte ve saldırganlaştırabilmektedir. Çiftlik evinden ertesi gün öğlene kadar ses çıkmaması, alkolün başka bir etkisini, insanları kendinden geçirip sızdırma etkisini göstermektedir. Domuzların bir yerlerden para bulup bir kasa viski aldıkları söylentisi yayılsa da, aslında domuzların o parayı nereden buldukları açık ve nettir. O para, Boxer'ın satıldığı at kasabından alınan paradır. Bu durum, dünyada ne olacağının asla belli olmadığını, insanların başına ilk "beklenmedik" şeylerin gelebileceğini göstermesi açından önemlidir. Öte yandan, Boxer'ın Squealer ile girdiği tartışmalar, infazların yapıldığı gün üzerine saldıran köpekler, Napoleon'un

[955] Stewart, **age,** 115.
[956] Firchow, **age,** 131.

Boxer'a karşı sert tavrı, Squealer'ın Boxer'a kötü kötü bakması ve genel anlamda domuzların yalnızca kendilerini düşünen ve diğer hayvanlara değer vermeyen tavırları, aslında Boxer'ın sonunun çok da "beklenmedik" olmadığını göstermektedir. Bu noktada, Boxer ve diğer hayvanların etraflarında olup bitene eleştirel bakmamaları ve göstergeleri de okumamaları, kontrolün neden tamamen domuzlara geçtiğinin açıklamalarından biri olsa gerektir.

3.13.2. Dokuzuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Çiftlikte henüz emekliye ayrılan bir hayvan bulunmaması ancak emekli hayvanlar için bir yer ayrılacağı ve emekli maaşlarının da yüksek olacağından söz edilmesi, Sovyetler Birliği'nin kendi vatandaşlarına yönelik uyguladığı propagandanın bir bölümünün geleceğe yönelik olarak verilen sözler üzerine kurulu olması durumunu anıştırmaktadır:

> "Vaad etme Sovyet propagandasının bir bakıma bel kemiği! En büyük vaadleri 'Komünist devre cenneti!' Bütün aksaklıkların yok olacağı mutlak sosyal adaletin gerçekleşeceği, devletin bütün baskılarıyla ortadan kalkacağı, herkesin mânevî ihtiyacı kadar varlığa sahip olacağı cennet! […] Dinler de ölümlü dünyanın acılarını böyle cennetler vaadiyle unutturmağa, hafifletmeğe çalışmıyorlar mı?"[957]

Gerçekten çiftlikte de domuzlar diğer hayvanları bir yandan emeklilik günleri masalıyla oyalamakta, diğer yandan da Moses'ın geri dönüşüne göz yumarak, hayvanların emeklilik hayallerinin yanı sıra bir de cennet umudu aşılanmaktadır.

Domuzlar ve köpekler dışında kalan hayvanlara düşen yiyecek miktarının azaltılması üzerine Squealer'ın bir açıklama yaparak, bu konuda çok katı bir eşitliğin *Hayvanizm* ilkelerine aykırı olacağını açıklaması, başka bir deyişle yiyecek miktarlarında eşitliğin söz konusu olmadığını açıkça ifade etmesi, 1917 Devrimi'nin çıkış noktası olan eşitlik ilkesinin düz mantıkla uygulanmadığının aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi Sovyet çıkışlı kaynaklarda bile kabul edilmesi durumunu anıştırmaktadır:

> "[…] eşit işe eşit ücret, parasız ve herkese açık tıbbi yardım, parasız öğretim, emeklilik, hastalık, geçici yetersizlik ya da aile desteğinin kaybı durumunda maddi yardım, dinlenme hakkı yasal ve maddi açıdan desteklenen uygulamalardır. Bununla birlikte, bundan öte, aynı düzeye indirme söz konusu değildir. Emeğin niteliğine ve niceliğine göre karşılığını verme sosyalist ilkesi, çeşitli emekçi katmanlarının parasal gelirlerinde ayrılıklara neden olur."[958]

Çiftlikte nasıl domuzlar, yani yönetici konumundakiler ve onlarla yakın temas halinde koruma görevi yapan köpeklere diğer hayvanlardan daha fazla hak tanınmışsa, kimi

[957] Ağaoğlu, **age,** 155-156.
[958] Sosyalizm 60 yılda, 146.

bakış açılarına göre Sovyetler Birliği'nde de başta yönetici konumundakiler olmak üzere çeşitli zümreler ayrıcalıklıdır:

> "Yüksek mevkili komünist şahsiyetler, üst kademe subaylar ve idarî zümrenin diğer mensupları, bürokrasi ve askerî hizmetlerin orta kademesinden kesin ve bariz bir şekilde farklı durumdadırlar. Ayrıca fabrika müdürleri ile kolektif şirket başkanları, meslek erbabı (avukatlar, doktorlar, öğretmenler, âlimler, meşhur sanatkârlar) türost ve diğer devlet teşekküllerinin direktörleri mütevazi işçi ve köylünün fevkindedirler. […] Sovyet halkının ancak takriben yüzde onu imtiyazlı durumdadır."[959]

Haftada bir "ani ya da anlık gelişen, kendiliğinden olan" anlamını taşıyan ancak aslında Napoleon'un emriyle gerçekleştirilen planlı programlı propaganda olan "spontane gösteri"ler ise, sanki halkın iradesiymiş gibi yansıtılan ancak işlevi önceden belirlenerek parti yönetimince güdümlenmiş halk gösterilerini anıştırmaktadır:

> "Sovyet imparatorluğunun iç amaçları da propaganda yoluyla gerçekleştirilir. Parti önderlerince düzenlenen büyük halk gösterileri, ihtiyaca göre, bir hayranlık veya öfke, yahut ta tasvip veya düşmanlık belirtmek için yapılır. Bu mitinglerde emirlerle kahramanlar yaratılır ya da yok edilir. Eski Sovyet gizli polis şefi Lavrenty Beria 1955'te bir hain olarak damgalandığı zaman, Sovyetler Birliğin her yerinde 'kendiliğinden doğan gösteriler'de, öldürülmesi istenildi. Hainlik, casusluk, politik cinayet ve 1919'a kadar uzanan öteki suçlarla itham edilen Beria, gerçekte ölmüş bir ördekti. Beria, göstericilerin isteğinden önce de kurşuna dizilebilirdi. Fakat Kremlinin isteği ve popüler istek sür'atle yerine getirilecekti."[960]

Buna göre, zaten katline çoktan karar verilmiş kişiler için yapılan gösterilerle, sanki halkın görüşü de bu yöndeymiş izlenimi uyandırılmakta ve böylelikle olası tepkilerin önüne geçilmektedir. Metinde, Boxer ve Clover bu gösterilerde üzerinde "Yaşasın Napoleon Yoldaş" yazılı yeşil bir pankart taşırlar, Napoleon'un onuruna yazılmış şiirler okunur, Squealer'ın besin maddelerindeki artışlarla ilgili bilgi verir, kısacası gösteriler yönetimin çıkarları doğrultusunda işlevlendirilir. Bu gösterilere "spontane" adının verilmesi ise dilin hileli kullanımından başka bir şey değildir. Domuzlar Napoleon'un çıkarlarına hizmet eden gösteriyi "spontane" diye adlandırarak gösteriye sanki hayvanların içinden geliyormuş ve anlık gelişiyormuş süsü vermekte ve hayvanların algılarını da bu yönde yönetmektedirler.

Altıncı kesitte hayvanların Pazar öğlenden sonra çalışmaları kesinlikle "isteğe bağlı" olduğu, ancak katılmayanların yiyecek miktarı yarı yarıya azaltılacağı belirtilmiştir. Squealer şimdi de hayvanlara "kısıntı" sözünü kullanmadan, yem miktarlarının "yeniden ayarlandığı" konusunda bilgi vermektedir. Bu açıklama, özellikle dikkate değerdir çünkü "dilin çarpıtılmasının önemli bir tema olduğu bir kitapta her sözcük

[959] Cronyn, **age,** 19.
[960] Weingast, **age,** 159-160.

dikkate alınmalıdır."[961] Her bir kesitte incelenen propaganda yöntemleri, domuzların dili nasıl kendi emellerine alet olacak şekilde kullandıklarını göstermektedir. Diğer hayvanlar, "domuzların hileli metinlerinin kifayetsiz okuyucularıdır."[962] Öte yandan, metnin içinde domuzlar daha çok, diğer hayvanlar az konuşmaktadır, hatta Clover, Boxer, Muriel ve Benjamin haricindeki hayvanlar doğrudan konuşulmamakta, söylemlerine dolaylı anlatım yoluyla yer verilmektedir.[963] Domuzların konuşmaları, diğer hayvanların konuşmalarından hem nitelik, hem de nicelik bakımından farklıdır:

> "Domuzların diline diğer hayvanlarınkiyle nicelik ve üslup bakımından karşılaştırmalı olarak baktığımızda, dilin bu kitabın yarattığı *etki*nin bir parçası olduğunu ve dil ile güç arasında dilsel eylemlerle simgelenen bağıntının bu fablda işlenen bir tema olduğunu görürüz. Bu tema, domuzların rejimi savunulamaz biçimde sertleşip bencilleştiğinde daha belirgin bir şekilde odak haline gelir: dil, gerçeğin çarpıtılmış ve asılsız bir uyarlamasını desteklemek için saptırılmış bir şekilde kullanılabilir."[964]

Squealer'ın durumlarının Jones'un zamanından daha iyi olduğunu rakamlara dayanarak ispat etmesi, Sovyet propagandasının sürekli çalışarak çok çeşitli konularda ilerlemeler kaydedildiğini, hatta en iyisi olunduğunu "kanıtlaması", durumunu anıştırmaktadır. Her tür propaganda aracı geçmişle kıyaslamalar yapmak suretiyle var olan durumun iyileştirildiği ve eskiden olmayan birçok fırsat ve hakkın tanındığını anlatır:

> "Sovyet veya uydu yurttaşı, hükûmetinin, kendisinin dünyanın en zengin, en mutlu, en iyi beslenen, en iyi giyinen, en iyi eve sahip, en çok sevilen yurttaşı olduğu yolundaki sözlerine inanmak zorundadır. Onu doğrulama veya yalanlama imkânına sahip değildir. Gerekli istatistik bilgileri sormak bile, kendisini kuşkulu duruma sokacaktır."[965]

Napoleon'un yavrularına özel eğitim vermesi ve küçük domuzların başka hayvanların yavrularıyla oynamalarının yasaklanması, daha önce de söz edildiği gibi Sovyetler Birliği'nde partiye katılabileceklerin çok küçük yaşlarda belirlenmesi, eğitimlerine çok küçük yaşlardan başlanması durumunu anıştırmaktadır. Zamanında gereken yollardan ve süreç içinde yapılan elemelerden geçmeyenlerin partiye girmesi ise olanaklı görülmemektedir. Bu durum, çocukların arasında ayrıcalıklı bir zümre yaratmaktadır.

Diğer hayvanlara domuzlara selam verme zorunluluğunun getirilmesi ve domuzlara Pazar günleri kuyruklarına yeşil kurdele takma hakkının tanınması ise bir yandan Komünist Parti üyelerinin, üye olmayanlara oranla daha ayrıcalıklı oluşunu, diğer

---

[961] Meyers, **age,** 31.
[962] Elbarbary, **age,** 36.
[963] Fowler, **age,** 73.
[964] **age,** 75.
[965] Weingast, **age,** 165.

yandan da Rusların, Sovyetler Birliği'nde Rus olmayan uluslara oranla daha ayrıcalıklı oluşunu anıştırmaktadır. Böylesi bir duruma Sovyetler Birliği'ne düzenlenen bir gezide yapılan gözlemler üzerine yazılmış kaynaklarda da değinilmiştir

> "Orta Asya topraklarında bizim gördüğümüz yerli halk, hattâ yabancılara açık turistik yerlerden geçtiğimiz halde, Rusların yanında ezik ve boynu büküktü. Yabancılarla konuşmaktan çekiniyorlardı. Ağaçlar altında 'Demhane' dedikleri çayhanelerde çoğu zaman sessiz, saatlarca oturuyorlardı. […] Bu koloni şehirleri bugün de Çarlık zamanında olduğu gibi ikiye bölünmüş. Yeni mahallelerde daha çok Ruslar yaşıyor, eski sokaklarda, medrese odalarında küçük barakalarda yerli halk."[966]
> "Yerli halkın Ruslar karşısında bu çekingenââ biraz korkak, sessiz, boynu bükük duruşunu her yerde, lokantalarda, bürolarda, hattâ sokakta görebilirsiniz."[967]
> "Uçaklarda gözümüze çarptı: Yerli halkı mümkün olduğu kadar aynı bölmeye oturtuyorlar, yabancılardan ve Ruslardan böylece ayırıyorlardı."[968]

Sovyetler Birliği'ni oluşturan uluslardan Rus olmayanların uçakta Ruslardan ve yabancılardan ayrı oturtulmaları misali, çiftlikte de artık diğer hayvanların yavruları, domuz yavrularıyla bir araya getirilmemekte, yedinci kesitte de görüldüğü gibi Whymper gibi yabancılarla da aynı ortamı paylaşmalarına meydan verilmemektedir.

Domuzların yıllar sonra geri dönen Moses'a ses çıkarmamaları, hatta ona belli bir günlük istihkak ayırmaları, başka bir deyişle onu "beslemeleri", bir yandan dinin yasaklansa da yok edilemeyeceği yönündeki görüşleri anıştırmaktadır. Öte yandan, kimilerine göre, "komünistler dine karşı dünyanın en saldırgan gücüdürler. Bunlar Tanrıya, inanışa ve örgütlenmiş bütün din topluluklarına karşı sürekli bir savaş sürdürürler. Fakat ara sıra din partiye yardımcı olduğu zaman, imanın savunucusu rolünü oynarlar."[969] Bu görüşler birleştirilerek, dinin yok edilememesi nedeniyle hiç değilse bazı çıkarlar için kullanılmasının gündeme geldiği düşünülebilir:

> "Ukraynada umumi kültür çerçevesi içinde en fazla istiklâl kazanan ve en fazla cesaret gösteren unsur Ortodoks kilisesidir. Yirmi yıl tazyika ve din aleyhtarı propagandaya rağmen yaşamakla kalmamış, hatta kuvveti bu tazyik esnasında sanki artmıştır. Nihayet Politbüro şu eski siyasi vecizeyi hatırlamıştır: 'Ortadan kaldıramazsanız müttefikiniz yapınız' ve harpten az evvel papaz sınıfı ile müzakereye girişmiştir. Kilise Sovyet rejimini samimî olarak tutmağı vaat etmiş ve mukabilinde hükûmet din aleyhtarı propagandayı kesmiş, 'Dinsizler Birliği'ni lağvetmiş, sekiz yüz kadar kiliseyi açtırmış, seminerlerde papaz yetiştirilmesine müsaade etmiş ve müminlerin dinî vazifelerini rahatça yapmalarına izin vermiştir."[970]

[966] Ağaoğlu, **age,** 117.
[967] **age,** 118.
[968] **age,** 119.
[969] Weingast, **age,** 143.
[970] Fischer, **age,** 79.

Domuzların Moses'a ses çıkarmamakla birlikte aslında onu küçümsediklerinin belirtilmesi ise, domuzların dine göz yummalarının dini benimsemelerinden değil, strateji gereği göz yummalarından kaynaklandığı anıştırmaktadır:

> "Kilise içerde ve dışarda hükümetin sıkı bir nezaretin altındadır. Dini işlerin kontrolü N.K.V.D.'nin hürmetsiz bir şekilde 'Allah Bürosu' denilen hususi bir bürosuna verilmiştir. Bununla beraber kilise, diğer Rus teşekküllerinin çoğunda olduğu gibi, devletin elinde basit bir âletten ibaret değildir. Onunla hükûmet arasında henüz bir barışma olmamıştır ve resmen dinin teessüfe değer bir hurafe addolunması devam ediyor. "[971]

Kimi görüşlere göre ise, dinin eskisi kadar baskılanmaması, dinin yok edilmemesinden değil, dine karşı yapılan mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından dolayı artık böyle bir baskılamaya gerek kalmamış olmasındandır. Aşağıdaki satırlar, 1935 yılının Sovyet Rusya'sını anlatan bir kitaptan alınmıştır:

> "Sovyet hükümeti, ihtilâlin ilk yıllarından beri din duygusunu köreltmek için şiddetli bir mücadele açmıştı. Eğer bugün bazı hoşgörülü hareketler karşısında bulunuyorsak, bu daha çok onsekiz yıl önce açılan mücadelenin başarıya ulaştığını tanıtlar. Bugün Rusya'da dinle en ufak bir ilgisi görülmeyen koskocaman bir gençlik kitlesi var. Din hareketlerine karşı gösterilen hoşgörünün nedeni işte bu kitlenin benimsettiği güç ve güvendir."[972]

Komünizmin neden sürekli dinle çatışma ve uyuşmazlık bağlamında anıldığı konusunda da kuşkusuz çeşitli yorumlar olmuştur. Kimi görüşlere göre bu durum, yönetimlerin güç ve otoritelerini dinle paylaşmak istememelerinden ve maddi çıkarlardan kaynaklanmaktadır:

> "İktidar mevkiine geçen komünistler 'Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek' ve 'tanrıya ait olanı tanrıya bırakmak' tezini kabul etmezler. Onlar bil'akis, tek bir otoriteye yani Komünist rejime (haddı zatında Komünist Partiye) kayıtsız şartsız bir itaat ve bölünmez bir sadakat isterler. Dinler ulu tanrıya ait ilâhi kudretin her otoritesinin fevkinde bulunduğunu telkin ettikçe, komünistler kendilerini dinleri yok etmeye vakfedeceklerdir. Ayrıca komünistler iktidara gelince, muhtelif komünist güdümlü memleketlerde halkı 'afyondan' yani dinden kurtarmak bahanesi altında ele geçirdikleri kilise emlâkini muhtaç bulundukları bir varidat kaynağı telâkki etmişlerdir."[973]

Rahatsızlanan Boxer ise, at kasabına satılmakta ve hastaneye gönderilmek bahanesiyle iki beygir tarafından çekilen kapalı bir yük arabasına bindirilmektedir. Kimi görüşlere göre, Orwell'in Boxer'ın kapalı bir arabaya bindirilmesi, rastlantısal değildir:

> "At kasabının Boxer'ı mezbahaya taşıyan arabası ve onu bu arabaya bindirmek için yapılan sahtekarlık, Musevilerin ölü kamplarına sürgün edilmelerini ve küçük köylü gruplarını toplayıp katletmek için kullanılan imha arabalarını anıştırmaktadır."[974]

Boxer'ı aslında at kasabına satarak kazandıkları parayla bir kasa viski almaları olayında olduğu gibi domuzların, özellikle de Napoleon'un güç kazandıkça artık

---

[971] **age,** 80.
[972] Nadi, **age,** 69.
[973] Cronyn, age, 56.
[974] Meyers, **age,** 31.

yaptıkları haksız uygulamalar için uzun uzadıya açıklama yapma gereği bile duymamaları, Stalin'in bilinen bir özelliğini anıştırmaktadır:

> "Stalin halka karşı inandırma, açıklama, sabırlı bir işbirliği ile davranma yollarını seçmemiş, kendine özgü kavramları zorla kabul ettirmek ve düşüncesine mutlak boyun eğdirmek istemiştir. Bu kavrama kim karşı çıkmışsa, ya da kendi görüşünü ispatlamaya, tutumunun doğruluğunu iddia etmeye kalkışmışsa moral ve fizik yokoluş tehdidiyle karşı karşıya getirilmiştir."[975]

Napoleon ve emrindeki domuzlar nasıl *Yedi Emir*'e aykırı davranışların hükümlere sonradan gizlice yapılan eklemelerle kılıfına uydurulması ya da daha önce Mollie takmak istediğinde "giysi" kapsamında değerlendirip yasaklanan kurdeleleri Pazar günleri domuzların takmasına izin verilerek *Yedi Emir*'e açıkça aykırı davranılması, yine yukarıda açıklandığı doğrultuda Stalin'in kendini birilerini bir şeylere ikna etme zorunda görmemesi durumunu anıştırmaktadır:

> "O (Stalin), Lenin'in inandırma ve eğitme metotlarını silkip atmıştı; yönetimin baskısı kitle halinde sindirme ve tedhiş uğruna, ideolojik mücadeleyi terk etmişti. Ceza verme yetkisi olan organları daha geniş çapta ve inatla kullanarak, bir yandan da varolan bütün moral kurallarını ve Sovyet kanunlarını sık sık çiğnemişti."[976]

Öte yandan, Napoleon'un gerek tükettiği şekeri diğer domuzlarla bile paylaşmamasında, gerekse diğer domuzlara da tanıdığı çeşitli ayrıcalıklarda gitgide daha rahat ve fütursuz davranabilmesi, genel anlamda yönetimi üstlenenlerde rastlanabilecek bir davranış biçimini anıştırmaktadır: "Rusya'da veya herhangi bir memlekette hâkim olan aristokrasi, kendi menfaatleriyle devletin menfaatlerini bir saymış ve elde ettikleri imtiyazları yaptığı hizmetlerin haklı mükâfatı gibi görmeye başlamıştır."[977] Napoleon'un güç kazandıkça sahip olduğu ayrıcalıkları hiç çekinmeden kullanması da bunların tümünü, hatta belki de daha fazlasını hak ettiğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

3.13.3. Dokuzuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

- *"For the time being, certainly, it had been found necessary to make a readjustment of rations (Squealer always spoke of it as 'readjustment' and never as a 'reduction')"*[978] */ "Kuşkusuz, şimdilik, yiyecek miktarlarını yeniden ayarlanması gerekli bulunmuştu. (Squeler bundan hep 'yeniden ayarlama' diye söz eder, hiçbir zaman 'azaltma' demezdi"* açıklamasından Squealer'ın "kaçamak söz söyleme"

[975] Kruşçev, **age,** 293-294.
[976] **age,** 300.
[977] Fischer, **age,** 69.
[978] Orwell, 1997, 66-67.

yöntemine başvurduğu anlaşılmaktadır. Squealer, yem miktarlarının azaltılmasına karar verildiğini açıklarken, "azaltma" sözcüğünü kullanmamakta, "yeniden ayarlama" ifadesinin arkasına sığınmaktadır. Bu tür kaçamak sözler, kullanıcılarına gerektiğinde söylediklerinden geri adım atma hatta söylediklerini inkar etme olanağı verecektir. Buradaki durum, ayrıca "hileli söz" yöntemine de uymaktadır çünkü yapılan söz seçimi, olayı olduğundan daha az vahim göstermeye yaramaktadır.

- *"Reading out the figures in a shrill rapid voice he proved to them in detail that they had more oats, more hay, more turnips than they had had in Jones's day, that they worked shorter hours, that their drinking water was of better quality, that they lived longer, that a larger proportion of their youngs survived infancy, and that they had more straw in their stalls and suffered less from fleas"*[979]*/ "Rakamları tiz bir sesle hızlı hızlı okuyarak, Jones'ın zamanından daha çok yulaf, daha çok kuru ot, daha çok şalgam yediklerini, çalışma saatlerinin kısaldığını, içme suyunun niteliğinin daha iyi olduğunu, daha çok yaşadıklarını, sağ kalan yavruların oranının daha büyük, olduğunu, ahırlarda daha çok saman bulunduğunu ve sineklerden daha az çektiklerini onlara ayrıntılı olarak kanıtladı"* açıklamasından Squealer'in hayvanları daha iyi koşullarda yaşadıklarına ikna etmek için "istatistik verme" yöntemine başvurduğu anlaşılmaktadır. Squealer'in son derece kötü koşullarda yaşayan hayvanları, iyi yaşadıklarına inandırabilmek için istatistikleri nasıl yorumladığı konusunda bir ayrıntı yoktur ancak işine geldiği gibi yorumladığı açıktır.

- *"Truth to tell, Jones and all he stood for had almost faded out of their memories"*[980]*/ "Doğrusu Jones ve onun temsil ettiklerinin tümü hayvanların belleklerinden neredeyse silinmişti"* açıklamasından, domuzların "tarihi yeniden yazma" yöntemini diğer hayvanların üzerinde başarıyla uyguladıkları ve bu sayede Jones ve onunla ilgili her şeyin hafızalarından neredeyse silindiği anlaşılmaktadır.

- *"Then there were lamp oil and candles for the house, sugar for Napoleon's own table (he forbade this to the other pigs on the ground that it would make them fat)"*[981]*/ "Ayrıca gazyağı ve ev için mum, Napoleon'un kendi sofrası için de şeker lazımdı (Napoleon onları şişmanlattığı gerekçesiyle bunu diğer domuzlara yasak etmişti)"* açıklamasından, şekeri diğer hayvanlarla paylaşmayan Napoleon'un,

[979] **age,** 67.
[980] **age,** 67.
[981] **age,** 68.

"konuyu saptırma" yöntemine başvurduğu görülmektedir. Napoleon'un kendi yerken öbür domuzlara şeker yedirmemesi, ayrıcalıklı konumundan kaynaklanmaktadır, oysa Napoleon'un bu yasağı diğer domuzlarının şişmanlamaması için koyduğunun ifade edilmesi, asıl nedenin anlaşılmaması için dikkatlerinin bile bile farklı bir noktaya yönlendirmek istemesindendir.

- *"Boxer and Clover always carried between them a green banner marked with the hoof and the horn and the caption, "Long live Comrade Napoleon!"*[982] */ Boxer ve Clover üzerinde toynak ve boynuz ile, "Çok yaşa Napoleon Yoldaş" yazısı göze çarpan yeşil bir pankartı daima aralarında taşıyorlardı"* açıklamasından, yazılı propagandanın bir çeşidi olan "pankart açma" yöntemine başvurulduğu anlaşılmaktadır. Pankart, "toplantı ve gösterilerde taşınan, üzerinde benimsenen amacın birkaç sözle gösterildiği karton veya bezden levha"[983] olarak tanımlanabilir. Her hafta yapılan gösteride bu pankartın taşınmasının amacı Napoleon'u onurlandırmak ve imajını pekiştirmektir.

- *"The sheep were the greatest devotees of the Spontaneous Demonstration, and if anyone complained (as a few animals sometimes did, when no pigs or dogs were near) that they wasted time and meant a lot of standing about in the cold, the sheep were sure to silence him with a tremendous bleating of "four legs good, two legs bad!"*[984] */ "Koyunlar 'Spontane Gösteri'nin en büyük meraklısıydı ve birileri (domuzlar ya da köpekler yakınlarda olmadığında birkaç hayvanın yaptığı gibi) zaman kaybettiklerinden ve soğukta dikildiklerinden yakınacak olursa, koyunların onları 'dört ayak iyi iki aya kötü' şeklinde şiddetli bir meleme ile susturacakları kesindi"* açıklamasından koyunlarının aynı "dört ayak iyi iki ayak kötü" sloganını bu kesitte de tekrar etmekte olduklarını görüyoruz. "Slogan atma", başlı başına bir propaganda yöntemi olup, "tekrarlama" da yine kendi içinde bir yöntemdir. Öte yandan koyunlar "slogan atma" yöntemini "tekrarlama" yöntemiyle birleştirerek, "gündemi değiştirme" yöntemini kullanmaktadırlar.

- *"On the same day it was given out that fresh documents had been discovered which revealed further details about Snowball's complicity with Jones"*[985] */ Aynı gün*

---

[982] **age,** 69.
[983] Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük, "pankart", http://www.tdk.gov.tr/index.php? option=com_gts & arama=gts&guid=TDK.GTS.54e8e9a1c59a32.60906731 [21.02.2015].
[984] Orwell, **age,** 69.
[985] **age,** 69.

Snowball'un Jones ile suç ortaklığını açığa çıkaran ek ayrıntılar içeren yeni belgelerin ortaya çıktığı açıklandı" açıklamasından domuzların "ortak düşman gösterme" yöntemini kullanmaya bu kesitte de devam ettikleri anlaşılmaktadır. Domuzlar bu sayede hem hayvanları hâlâ tehlike olarak gördükleri Snowball'dan soğuk tutmaya devam etmekte, hem de hayvanların ortak düşmana karşı birlik olmalarını dağlamaktadırlar.

- *" 'Forward comrades! he whispered. 'Forward in the name of the rebellion. Long live Animal Farm! Long live Comrade Napoleon! Napoleon is always right.' Those were his last words, comrades."*[986]*/ " 'İleri yoldaşlar!' diye fısıldadı. 'İsyan adına ileri! Yaşasın Hayvan Çiftliği! Yaşasın Napoleon Yoldaş! Napoleon her zaman haklıdır.' Bunlar onun son sözleriydi yoldaşlar"* sözleriyle Squealer, Boxer'ın ölüm döşeğindeki son sözlerini aktarıyormuş gibi yaparak, aslında Boxer'ın sık sık kullandığı bazı sözleri de kullanmak suretiyle, hayvanları çok çalışmaya ve Napoleon'a itaat etmeye yönlendirmektedir. Burada Squealer, "otoriteye başvurma" yöntemini kullanmaktadır. Aslında Boxer'ın konumu güçlü değildir ancak üçüncü kesitte de belirtildiği gibi herkesin hayranlık duyduğu bir hayvandır; kaldı ki dokuzuncu kesitte de hayvanların arkasından koşmasından ne kadar çok sevildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Boxer, çok çalışmanın ve Napoleon'a sadakat ve itaatin en önde gelen ismidir. Squealer'ın sözleri, bu nedenle "otoriteye başvurma" yöntemi kapsamında değerlendirilmektedir

- *"Napoleon ended his speech with a reminder of Boxer's two maxims, 'I will work harder" and "Comrade Napoleon is always right' – maxims, he said, which every animal should adopt as his own"*[987] / *"Napoleon konuşmasını Boxer'a ait 'Daha çok çalışacağım' ve 'Napoleon Yoldaş daima haklıdır' şeklindeki iki düsturu anımsatarak sonlandırdı – bu düsturları her hayvan kendisininmiş gibi benimsemelidir, dedi"* Napoleon, hayvanların Boxer'a ait "Daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" sözlerini kendi düsturları gibi benimsemeleri gerektiğini söyleyerek "erdemli sözler" yöntemini Boxer'ın düsturları vasıtasıyla kullanmaktadır. Boxer hayvanların değer verdiği yoldaştır, bu nedenle hedef kitle olan hayvanların Boxer'ın sözlerine itibar etme olasılıkları yüksektir. Boxer'ın

[986] **age,** 74.
[987] **age,** 75.

çalışma ve itaat ile ilgili sözlerinin hayvanlarca uygulaması halinde bundan en çok domuzlar kârlı çıkacaktır.

3.13.4. Dokuzuncu Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Sekizinci kesitte yel değirmeninin yıkılması olayını bile sahte para gündemini değiştiren bir unsur olarak kendi yararına dönüştürmeyi başaran Napoleon, dokuzuncu kesitte artık gitgide daha da belirginleşen bir şekilde, hatta bu kez tek egemen özne ve tek özerk eyleyen olarak yoluna devam etmektedir. Napoleon dokuzuncu kesitte de yine bilmekte, istemekte ve yapabilmektedir, hiç kimseye karşı zorunluluğu bulunmamaya devam etmekte ve bunların yanı sıra domuzların arasında da zirvedeki konumunu pekiştirmektedir.

Napoleon haricinde hiçbir domuza şeker verilmemesi, Napoleon'un diğer domuzlardan çok bira içmeye hakkının olması ve birasını da diğer domuzlardan farklı olarak Crown Derby takımının çorba kasesinde içmesi kadar, metinde diğer domuzlarının bu duruma itirazda bulunmamaları da dikkate değerdir. Bu durum, diğer domuzların Napoleon karşısında bağımlı eyleyen olduğunu göstermektedir.

Napoleon, diğer domuzlardan da farklı olduğunu ortaya koymasının yanı sıra bu kesitte de egemenliğini devam ettirebilmek için yine yeni yöntemlere başvurmaktadır. Örneğin, Napoleon'un emri ve tüm hayvanların katılımıyla haftada bir çiftlikte verilen savaşımları ve zaferleri kutlamak üzere düzenlenen gösteri, yine Napoleon'u yüceltmek için yapılan bir etkinliktir. Gösteride Napoleon'un onuruna yazılmış şiirler okunur ve taşınan bayrağın üzerinde de "Yaşasın Napoleon Yoldaş" yazılıdır. Öte yandan, Boxer'ın ölümü üzerine olayı şahit olmuş gibi duygusal bir biçimde anlatan Squealer, Boxer'ın son sözlerinin "İleri yoldaşlar! İsyan adına ileri! Yaşasın Hayvan Çiftliği! Yaşasın Napoleon Yoldaş! Napoleon her zaman haklıdır" olduğunu anlatarak hayvanları yine tek egemen Napoleon'a yönlendirir. Öte yandan Napoleon, Boxer'ın ölümü üzerine yaptığı konuşmayı bile kendi konumunu sağlamlaştırıcı bir fırsat olarak kullanmakta, konuşmayı Boxer'ın "Daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" düsturları ile bitirerek, kendisinin vereceği emirler doğrultusunda daha çok çalışma fikrini sezdirmeden bir kez daha hayvanların bilinçaltına aşılamaktadır.

Dokuzuncu kesitte de Benjamin haricindeki hayvanlar açısından "bilmek" kipliği devre dışı kalmaya devam etmektedir. Hayvanların Boxer'ın başına gelenleri Benjamin'den öğrendiklerinde hayvanlar açısından "bilmek" kipliği belki de ilk kez gerçek anlamda devreye girmiş ve hayvanlar harekete geçmiştir. Hayvanların harekete geçmesi, Boxer'ı kurtarmak "istemek" ile ilintilidir. Öte yandan at kasabının Boxer'ı götüren arabasının hareket etmiş olması ve arabayı çeken "cahil beygirlerin" uyarılara kulak asmayıp hızlanmaları nedeniyle hayvanlar "yapabilmek" gücünden yoksun kalmışlardır. Burada ilgi çekici olan, hayvanlarda "bilmek" ve "istemek" kiplikleri devrede olsa da, cahil beygirlerde bu kipliklerin devre dışı olması, Boxer'ın sonunu hazırlamaktadır. Öyle ise kimi durumlarda olaylarla doğrudan ilgili kişiler açısından "bilmek" ya da "istemek" kipliklerinin devrede olması "yapabilmek" için yeterli olmayabilmekte, kipliklerin olayla dolaylı olarak ilgili kişiler açısından devrede olması gerekebilmektedir. Nitekim, kimi zaman bir şeyler biliriz, ama etrafımızdakilerin bilmiyor olması bildiklerimiz doğrultusunda hareket etmemizi engeller. Kimi zaman ise, yapmak istediklerimizi başkalarının istememelerinden dolayı yapamayız. Burada da hayvanlar Boxer ile ilgili gerçeği bilip, onu kurtarmak isteseler de, beygirlerin gerçeği bilmemeleri ve domuzların da Boxer'ı yaşatmak istememeleri nedeniyle amaçlarına ulaşamamaktadırlar. Öte yandan, hayvanların Benjamin'in anlattıklarından kaynaklanan "bilme" durumu, Squealer'ın anlattıklarından sonra geçerliliğini yitirir. Hayvanlar, "bilme" durumundan, yanlış bilme ya da doğruyu bilmeme durumuna geçerler ve Boxer'ın başına gelenleri bilmediklerinden, bu duruma isyan etmeyi ya da domuzlara karşı harekete geçmeyi "istemek" artık onlar için söz konusu değildir. Dolayısı ile Boxer'ı kurtarma girişiminde özerk eyleyen olarak bilip istedikleri doğrultusunda bir girişimde bulunan hayvanlar, yapamamaları ve ayrıca bildiklerinden de vazgeçerek "istemek" halinden çıkmaları nedeniyle yaşamak zorunda bırakıldıkları hayata geri dönerek yeniden bağımlı eyleyenlik elbisesi giyerler.

Kaç yıldır ortalıkta olmayan Moses geri döndüğünde yine hayvanlara ölümden sonrası ile ilgili masallar anlatmaya devam eder. Moses, aslında domuzların sesini yansıtmamaktadır, hatta domuzlara ters gelen söylemler üretmektedir. Domuzların Moses'ı küçümsemekle birlikte, çiftlikte kalmasına da ses çıkarmamaları, hatta onu dilediği gibi konuşma konusunda serbest bırakıp, bir de günlük bira istihkakı sağlamaları, Moses'ın domuzlara doğrudan bağlı bir eyleyen olmadığını

göstermektedir. Moses her ne kadar bir şekilde domuzların göz yumması, yani izni ile çiftlikte kalabiliyor olsa da, kendine özgü hareket alanı vardır ve bu da onu aslında diğer hayvanlara göre daha özerk ya da daha az bağımlı kılmaktadır.

Boxer'ın satıldığı at kasabından alınan paranın viskiye yatırılması, artık Napoleon'un özerkler özerki, bağımsızlar bağımsızı, egemenler egemeni olduğuna açık bir kanıttır. Napoleon aslında artık kimseye bir açıklama yapmak ya da hesap vermek "zorunda" görünmemektedir. Öte yandan, bu durumun bazı istisnaları da olabilir. Örneğin, Benjamin'den Boxer'ın götürüldüğünü öğrenen hayvanlar ilk defa domuzların emir vermesini beklemeden işi bırakıp çiftlik binalarına doğru koşmaları, aslında hayvanların içinde bulunan, açığa çıkarmadıkları ve belki farkında bile olmadıkları gücü göstermektedir. Hayvanların Boxer'a düşkünlüğünü ve onun uğruna itaatsizlik yapabileceklerini bilen Napoleon, Boxer'ın başına gelenlerin öğrenilmemesi için gereken önlemleri almaktadır. Bu durum, Napoleon'un özerkliğini, bağımsızlığını ve egemenliğini korumak için hâlâ yapmak zorunda olduğu bir şeylerin kaldığını göstermesi açısından önemlidir.

3.13.5. Dokuzuncu Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Yaralanan toynağının iyileşmesi uzun zaman alan Boxer'ın çektiği acıyı yalnızca Clover ile paylaşarak çalışmaya devam etmesi, kurumsal biçim özne konumunu korumakta olduğunu göstermektedir. Boxer yeni düzene ve Napoleon'a o kadar bağlıdır ki tüm hayvanların katılımıyla çiftlikte haftada bir düzenlenen gösteride Clover ile birlikte üzerinde "Yaşasın Napoleon Yoldaş" yazılı yeşil bir bayrak taşır. Boxer'ın tek amacının, emekli olmadan yel değirmeninin çalıştığını görmek olması da yine kurumsal biçim özne olmasıyla ilgilidir. Boxer, yalnızca bir işe indirgenmiş bir kimliktir ve bu durumun dışına çıkmak gibi bir düşüncesi yoktur.

Dört dişi domuzun doğurduğu otuz bir yavru yaşları gereği söz konusu olan bilinç eksikliğinden dolayı birer yükümsüz öznedirler. Bahçeye çıktıklarında başka hayvanların yavrularıyla oynamalarının neden yasak olduğu konusunda şimdilik bir yargıya varmaları mümkün değildir. Ayrıcalıklarını fark etmeleri ancak akıl çağına gelince söz konusu olabilecektir.

Diğer kesitlerde edindikleri çıkarlara ek olarak dokuzuncu kesitte Pazar günleri kuyruklarına yeşil kurdele takma ayrıcalığının tanınması ve alkol tüketme özgürlüğü

dahil olmak üzere domuzlara verilen çok sayıda ayrıcalığa diğer hayvanların hiç ses çıkarmamaları, içselleştirdikleri sembolik nitelikte bir aşkın bileşene, yani domuzların temsil ettiği yeni düzene boyun eğme durumlarından kaynaklanmaktadır.

Her hafta düzenlenen gösteride herhangi bir şeyden yakınmaya kalkan hayvanlar olursa da konuşmaları koyunların her zamanki "dört ayak iyi, iki ayak kötü" melemeleriyle kesilir. Bu durum, koyunların robotlaştırılmış bireyler olarak yükümsüz özne konumlarını dokuzuncu kesitte de sürdürdüklerini göstermektedir.

Aç hayvanların Moses'ı dinlemeleri ve öbür dünya ile ilgili anlattığı güzel şeylere inanarak umutlanmaları yine içselleştirdikleri sembolik nitelikte bir aşkın bileşene, Tanrıya ve dine boyun eğme durumlarından kaynaklanan yükümsüz öznelikleri ile ilintilidir. Öte yandan, Moses'ın hiç değişmemiş olması ve Jones'un gidip yerine domuzların gelmesine karşın söyleminin de aynı kalması, aynı sömürü düzeninin farklı aktörlerle devam ettirilmesinden kaynaklanmaktadır. Moses, söylemlerinin içeriği ve sürekliliği nedeniyle dinsel bir misyona kendini adayıp her tür farklı yaşantıdan vazgeçen biri olarak düşünülürse, bir işleve indirilmiş bir kimlik, bir kurumsal biçim özne olarak değerlendirilebilecektir.

Domuzlar Boxer'ı hastaneye göndermek bahanesiyle at kasabının arabasına bindirili

nce durumu anlayan Benjamin'in, panik içinde hayvanların çevresinde sıçrayıp küçük toynaklarıyla yere vurmasından ve yaşadığı dehşetin hareketlerine olduğu kadar sözlerine de yansımasından, Boxer'ın başına gelenlerden dolayı yaşadığı esenliksiz durum anlaşılmaktadır. Benjamin, bu noktada özellikle Boxer'la yakın arkadaş olması nedeniyle yaşadığı ruhsal acı sonucunda bedensel bir dengesizlik yaşamaktadır. Kısa süre için de olsa, yükümsüz özneye dönüşmüştür.

Hayvanların, bağıra çağıra Boxer'ın gidişine engel olmaya çalışmaları, arabanın arkasından dehşet içinde koşmaları ve haykırarak Boxer'ı uyarmaları yine tutku türündeki bir aşkın bileşenden kaynaklanan esenliksiz durum sonucun yükümsüz özne konumuna geldiklerini göstermektedir. Yükümsüz öznelik durumu, muhtemelen dışarıdaki arkadaşlarının verdiği tepkileri fark ettiğinde yaşadığı psikolojik şokla çifteler atarak arabanın kapısını açmaya çalışan Boxer için de geçerlidir. Boxer, yaşadığı büyük korku sonucunda, can havliyle hareket etmektedir ve o an için oradan kurtulma düşüncesinden sıyrılması söz konusu değildir.

Olup biteni anlamayarak durmak yerine daha da hızlanan beygirlerin aptal ve cahil olduğundan söz edilmektedir. Beygirler, kendilerine söyleneni bile anlayamayacak düzeyde olduklarına göre, içinde bulundukları yükümsüz öznelik durumunun doğa gereği bir bilinç yetersizliği olduğu düşünülebilir.

Çiftlik evine bir kasa viski bırakıldığı gün evden önce şarkılar, sonra tartışmalar ve en son da cam kırılması sesi duyulması ve ertesi gün öğlene kadar çiftlik evinden ses çıkmaması, domuzların alkolün her tür etkisini yaşadıktan sonra sızıp kaldıklarını düşündürmektedir. Aşırı alkol nedeniyle kendilerinden geçen domuzlarda bilincin işlevini yerine getirmesi söz konusu değildir. Bu noktada domuzların yaşadıkları yükümsüz öznelik, kimyasal madde olarak alkolün tüketimiyle bilinç dışına çıkma sonucu ortaya çıkan bir durumdur.

3.13.6. Dokuzuncu Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Zafer kutlamalarından hemen sonra yel değirmeninin yeniden inşasına başlanmasının görünen nedeni, yel değirmeninin çiftliğe sağlayacağı yararlardır. Olan ise, hayvanlara bu kez çok daha zor olacak inşadan vakit bulup düşünmeye ve ne sahte para skandalını, ne yel değirmeninin yıkılmasıyla uğradıkları zararları, ne de yapılan diğer haksızlıkları sorgulamak için vakit bırakılmamasıdır. Bu anlamda yel değirmeninin yapımı aşaması başlı başına domuzların çıkarına işleyecek bir süreçtir. Öte yandan yel değirmeni tamamlanabilirse nimetlerinden en çok yararlanan yine domuzlar olacaktır.

Görünen, her hayvanın belli bir yaşa geldiğinde emekli olacağı, emeklilere çiftlikte bir yer ayrılacağı ve günde belli bir miktar yem verileceğidir. Ancak, bu konuda görünenle olan farkı henüz belli değildir zira herhalde henüz kimse emeklilik yaşına gelmediğinden emekli olan yoktur. Bu kadar haksızlığa uğrayan ve değer verilmeyen hayvanlara gerçekten emeklilik olanağı tanınıp tanınmayacağı ve tanınırsa da koşulların başta anlaşılan koşullar olup olmayacağı bu kesitte çözülmeyecek bir bilmece olarak düşünülebilir.

Squealer'ın söylediğine göre hayvanlara Jones'un zamanından daha çok yem verilmektedir, çalışma saatleri daha az, içme suyu daha kaliteli, ömürleri daha uzun, yavruların ölüm oranı daha düşüktür. Olan ise, yaşam koşullarının zor, havanın soğuk, yemlerin az, karınlarının aç olduğudur. Söylenen ile olan bu kadar zıt iken,

hayvanlar olanlara değil söylenenlere inanmaktadırlar, zaten geçmişle yapılan karşılaştırmalar da pek bir şey ifade etmemektedir çünkü Jones'un zamanında olanları neredeyse unutmuşlardır. Görünen, daha doğrusu söylenen başka bir şey de hayvanlara verilen yem miktarlarının "yeniden ayarlanması"dır. Olan ise, yem miktarının "azaltılması"dır.

Görünen "şişmanlamamaları için" Napoleon dışındaki domuzlara şeker verilmemesidir. Olan ise Napoleon'un en ayrıcalıklı domuz olması ve bu nedenle diğerlerinin yapamadığı her şeyi yapabilme gücüne sahip olmasıdır. Şeker, cazip bir yiyecektir ancak muhtemelen pahalıdır ve bu nedenle de herkese verilmesi mümkün değildir.

Görünen, kaç yıl ortada görünmeyip aniden çiftliğe geri dönen Moses'ı domuzların küçük görmesidir. Olan ise Moses'ın çiftliğe domuzların bilgisi ve onayı dahilinde geri dönmüş olması ve aç hayvanlara hiç değilse ölümden sonrası için bir umut aşılayarak onları oyalaması karşılığında maaşa bağlanması ve söylediklerine karışılmamasıdır.

Görünen, çalışırken düşüp yerinden kalkamayan Boxer'ın Willingdon'da hastaneye gönderilmesi, olan ise hastaneye değil, kesilmek üzere at kasabına gönderilmesidir. Görünen, "hastaneye" gidene kadar geçen iki günde, domuzların banyodaki ecza dolabından buldukları pembe bir ilacı Boxer'a göndermeleridir. Olan ise, bu ilacın ne olduğunun bile belli olmaması ancak domuzların asıl amaçlarına ulaşana kadar Boxer'ı umursuyor gibi görünmeyi tercih etmelerdir.

Boxer gittikten üç gün sonra bütün çabalara rağmen hastanede öldüğü haberi gelir. Görünen, Squealer'ın son ana kadar Boxer'ın başında beklediği Boxer'ın son sözlerinin "İleri yoldaşlar! İsyan adına ileri! Çok yaşasın Hayvan Çiftliği! Çok yaşasın Napoleon Yoldaş! Napoleon her zaman haklıdır" olduğudur. Olan ise, Boxer'ın at kasabının ellerinde can verdiği, Squealer'ın Boxer'ın son sözlerine tanık olmadığı ancak tanıkmış gibi aktardıklarının hayvanları hem kandırmak, hem de daha çok kullanabilmek için Boxer'ın her zamanki söylemine uygun olarak uydurulduğudur.

Görünen, yani Squealer'ın söylediği veterinerin Boxer'ı götüren arabayı bir at kasabından aldığı, üzerindeki yazıyı da henüz silmediği bu nedenle hayvanların olan

biteni yanlış anladıklarıdır. Olan ise, Boxer'ın veterinere gönderilmeyip at kasabına satıldığı, dolayısıyla hayvanların ilk anladıklarında hiçbir yanlışlık olmadığıdır.

Ertesi Pazar yapılan toplantıya katılan Napoelon'un Boxer'ı onurlandıran bir konuşma yapması ve konuşmasını da, Boxer'ın "Daha çok çalışacağım" ve "Napoleon her zaman haklıdır" düsturları ile bitirmesinin asıl nedeni, göründüğü gibi Boxer'ı övmek ve anısını yaşatmak değildir. Napoleon burada hem Boxer'ın başına gelenlerden kuşku duymuş olan hayvanları iyice kandırmak, hem de Boxer'ın sözlerinden yararlanarak onları daha çok çalışmaya yöneltmek amacıyla hareket etmektedir.

Öte yandan, yedinci kesitte Napoelon'un Whymper aracılığıyla haftada dört yüz yumurta satmasına yönelik yapılan ancak yumurtaların gerçek sahibi olan tavukların taraf olmadığı sözleşme, bu kesitte güncellenerek satılacak yumurta miktarı haftada altı yüze çıkarılmaktadır. Napoleon yumurtaları verecek, parasını alacaktır. Tavuklar, yine bu sözleşmede taraf değildir, yumurtalarını teslim etmekten yine herhangi bir çıkarları yoktur. Ancak bu sözleşmenin geçen ilk sözleşmeden farkı, yine tavuklar açısından hiç de adil olmayan bu sözleşme olmasına rağmen, tavukların değil isyan, itiraz ettiklerine dahi ilişkin bir bilgi bulunmamasıdır.

Bu kesitteki en önemli sözleşme de, domuzlarla at kasabı arasında Boxer'ın satışına yönelik yapılan sözleşmedir. Elbette Boxer'ın satıldığından haberi yoktur. Napoleon Boxer'ın etini ev kemiklerini verecek, parasını alacaktır. Bir mal olarak değerlendirilmekle kalmayıp, bir de bu sözleşmenin hükümleri gereği canından olacak olan Boxer açısından sözleşmenin hiç kuşkusuz adaletli bir yönü bulunmamaktadır.

3.13.7. Dokuzuncu Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 79 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 1

Orwell, 66.	Boxer's split hoof was a long time in healing.
Adıvar, 87.	Boxer'in ayağının yarası uzun müddet iyileşemedi.
Özdenören, 70.	Boxer'ın yaralı ayağı uzun süre iyileşmedi.
Moralı, 93.	Boxer'ın yarılan tırnağının iyileşmesi uzun sürdü.
Okyay, 97.	Boksörün yarılan toynağı kolay kolay geçmedi.
Demir, 84.	-
Üster, 123.	Boxer'ın yarılan toynağının iyileşmesi uzun sürdü.
Dévil, 41.	Le sabot fendu de Boxer mit longtemps à se cicatriser.
Simon, 121.	Le sabot fendu de Boxer mit un très long temps à guérir.
Quéval, 119.	Le sabot fendu de Malabar fut long à guérir.

Özgün metinde Boxer'ın yarılan toynağının iyileşmesinin uzun zaman aldığından söz edilmektedir. Boxer'ın yaşadığı sağlık sorununun ne olduğu özgün metinde açıkça "yarılan toynak" olarak açıkça ifade edilmişken, başka bir deyişle sorunun vücudun tam olarak neresinde olduğu ve ne olduğu açıkça belirtilmişken, Adıvar çevirisinde kullanılan "ayağının yarası" ve Özdenören çevirisinde kullanılan "yaralı ayağı" karşılıkları "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine birer örnek oluşturmaktadır. Demir, bu tümceye çevirisinde yer vermeyerek "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur.

Boxer'ın yarılan toynağının iyileşmesinin uzun zaman alması durumunu Adıvar "uzun müddet iyileşemedi" ifadesinden, toynağın sonunda iyileşip iyileşmediği netlik kazanmamakta olup, "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Simon ise, iyileşme sürecine bir ekleme yaparak "çok" uzun zaman karşılığını kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 80 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 2

Orwell, 66.	A too rigid equalty in rations, Squealer explained, would have been contrary to the principles of Animalism.
Adıvar, 88.	Squealer yiyeceklerde fazla sıkı bir müsavatın Hayvan-ism esaslarına mugayir olacağını anlatıyordu.
Özdenören, 71.	Squealer, yiyeceklerde çok katı bir eşitliğin Hayvanizmin prensiplerine tezat teşkil edeceğini izah ediyordu.
Moralı, 94.	Squealer'in anlattığına göre, payların tamamen eşit olması Hayvanizm ilkelerine aykırı düşerdi.
Okyay, 98.	Cavcav, tayınlarda çok katı bir eşitlik Hayvanizm ilkelerine aykırı olur diye açıklamıştı bunu.
Demir, 85.	Squealer'e göre payların eşit olması Animalizm ilkeleri ile uyuşmuyordu.
Üster, 124.	Squealer'ın açıklamasına bakılırsa, tayınlarda çok katı bir eşitlik, Hayvancılığın ilkelerine aykırıydı; yiyecek sıkıntısı varmış gibi görünebilirdi.
Dévil, 41.	Une égalité par trop rigide sur ce chapitre, expliqua Squealer, irait à l'encontre des principes de l'Animalisme.
Simon, 122.	Une trop stricte égalité dans les rations, expliquait Squealer, eût été contraire aux principes de l'Animalisme.
Quéval, 120.	Une trop stricte égalité des rations, expliquait Brille-Babil, eût été contraire aux principes de l'Animalisme.

Özgün metinde, hayvan başına düşen yiyecek payında, yani tayınlarda çok katı bir eşitliğin *Hayvanizm* ilkelerine aykırı olacağından söz edilmektedir. Burada söz konusu edilen hayvan başına ayrılan yiyecek miktarıdır. Adıvar, "yiyeceklerde fazla sıkı bir müsavat", Özdenören, "yiyeceklerde çok katı bir eşitlik", Dévil ise, "bu konuda çok katı bir eşitlik" ifadelerini kullanmışlar ancak konuyu hayvan başına düşen pay bağlamında ifade etmedikleri için "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay, özgün metinde olmayan şekilde "açıklamıştı bunu" diyerek, "bunu" vurgusuyla bu tümceyi bir önceki tümce ile ilişkilendirmiş ve özgün

metne göre daha açıklayıcı bir karşılık verdiğinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Demir, eşitliğin "katı"lığından söz etmeyerek, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermiştir. Üster, özgün metinde olmayan "yiyecek sıkıntısı varmış gibi görünebilirdi" açıklamasını çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 81 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 67.	(Squealer always spoke of it as a "readjustment", never as a "reduction")
Adıvar, 88.	[…] Squealer hiçbir zaman yiyecek noksanlığı tabrini ağzına almıyor, daima vaziyeti yeniden tanzim diye izah ediyor […]
Özdenören, 71.	(Squealer hep "ayarlama"dan bahsediyor, buna hiçbir zaman "azaltma" demiyordu.)
Moralı, 94.	Squealer hiçbir zaman "azalma" demez, "ayarlama" derdi.
Okyay, 98.	(Cavcav bu konudan hep 'yeniden düzenlemeye gitmek' diye söz ederdi. 'Kesinti' denildiği hiç duyulmamıştı.
Demir, 85.	Squealer, bu kısıntıyı hiçbir zaman "azalma" olarak değil, "ayarlama" olarak telaffuz ederdi.
Üster, 124.	(Squealer hiçbir zaman "kısıntı" sözcüğünü kullanmıyor, "yeniden ayarlama" demeyi yeğliyordu)
Dévil, 41.	(Squealer parlait toujours de "réajustement" et jamais de "réduction")
Simon, 123.	(Squealer parlait toujours de réajustement et jamais de réduction)
Quéval, 120.	(Brille-Babil parlait toujours d'un réajustement et jamais d'une réduction)

Özgün metinde ek bilgi olarak parantez içinde verilen bölüm için Adıvar, Moralı ve Demir parantez kullanmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Parantezin olmaması, aslında önemli olan bilgiye özgün metinde parantez kullanılarak ayrıntı süsü verilmesine ilişkin göstergeyi eksilttiğinden önem taşımaktadır. Okyay çevirisinde ise parantez açılmış ancak kapatılmamış olduğundan işlevsiz kalmış ve yine aynı eğilim söz konusu olmuştur. Yine özgün metinde tırnak içine alınarak özel olarak vurgulanan "yeniden düzenleme" ve "kısıntı" sözcükleri Adıvar, Simon ve Quéval çevirilerinde tırnak içine alınmayarak özgün metindeki vurgu korunmadığından, yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Adıvar, "kısıntı" yerine "yiyecek noksanlığı" ifadesini kullanarak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur. Moralı, Demir ve Üster özgün metindeki "her zaman" ve "hiçbir zaman" karşıtlığındaki "her zaman" ifadesini atlayıp vurguyu eksilterek yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Okyay, " 'kesinti' denildiği hiç duyulmamıştı" ifadesiyle edilgen yapı kullanarak, özgün metinde açık ve net ifade edilen özneyi belirsiz hale getirip "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 82 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell,	Truth to tell, Jones and all he stood for had almost faded out of their memories.
Adıvar,	Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, Jones ve onun günlerine ait şartlar hayvanların hâfızasından silinmişti.
Özdenören, 71.	Doğrusuna bakılırsa, hafızalarında artık ne Jones'un ne de onun günlerinin hemen hemen hiçbir izi kalmamıştır.
Moralı, 94.	Gerçeği söylemek gerekirse, Jones'un zamanında olup bitenler akıllarından silinmiş gibiydi.
Okyay, 99.	Doğrusunu isterseniz, Jones da, onun temsil ettiği şeyler de artık belleklerinden hemen hemen silinmişti.
Demir, 85.	Doğrusu hayvanların hafızalarından silinip gitmişti Jones'un devri.
Üster, 124.	Doğrusunu söylemek gerekirse Jones'un zamanında olup bitenler, belleklerinden neredeyse bütünüyle silinmişti.
Dévil, 41.	A vrai dire, Jones, et tout ce qui representait, s'était presque effacé de leur mémoire.
Simon, 123.	Jones, à vrai dire et tout ce qu'il representait à leurs yeux, s'était effacé de leur mémoire.
Quéval, 121.	A la verité, Jones avec tout ce qu'il avait représenté ne leur rappelait plus grand-chose

Özgün metne göre, Jones ve onun temsil ettiklerinin tümü (hayvanların) belleklerinden neredeyse silinmiştir. Jones'un temsil ettikleri, Adıvar çevirisinde "onun günlerine ait şartlar" Özdenören çevirisinde "onun günleri", Moralı ve Üster çevirilerinde "Jones'un zamanında olup bitenler", Demir çevirisinde "Jones'un devri" olarak aktarılmak suretiyle "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Jones'un zamanında olup bitenler ile temsil ettikleri, tamamen ilintisi olmamakla birlikte aynı şey değildir. Öte yandan, özgün metindeki "Jones ve onun temsil ettiklerinin tümü" bölümünü atlayan Moralı, Demir ve Üster çevirilerinde "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya çıkmıştır.

"Neredeyse" ya da "hemen hemen" türündeki ifadeyi atlayan Adıvar, Demir ve Simon çevirilerinden, Jones ve onun temsil ettiklerinin tümünün hayvanların hafızalarından tamamen silindiği anlamı çıktığı için, "anlamın bozulması" eğilimi ortaya çıkmaktadır.

Örnek 83 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 68.	Then there were lamp oil and candles for the house, sugar for Napoleon's own table (he forbade this to the other pigs on the grounds that it would maket hem fat)
Adıvar, 90.	Bunlarla beraber, çiflik evine gaz, mum, Napoleon çömezlerine şeker lâzımdı. Şişmanlamasınlar diye öteki domuzlara şeker verilmiyordu.
Özdenören, 72.	Bunlardan başka gaza, ev için petrol lambasına […] Napoleon'un sofrası için şekere ihtiyaç vardı; şişmanlamasınlar diye öbür domuzlara şeker verilmiyordu.
Moralı, 95.	Ayrıca lambalar için gazyağı, ev için mum Napoleon'un özel sofrası için şeker (öteki domuzların fazla kilo almalarını önlemek için şeker yemelerini Napoleon yasak etmişti) […].
Okyay, 100.	Sonra evdeki lambalara koymak için gaz ile mum Napoleon'un kendi sofrası için şeker (onları şişmanlattığı gerekçesiyle, diğer domuzların şeker yemesini yasaklamıştı) […].
Demir, 86.	Ayrıca lambalar için gazyağı ev için mum, […] öteki domuzların şişmanlamasını önlemek gayesiyle konulan şeker yasağı yüzünden sadece Napoleon özel sofrası için şeker gibi tamamlanacak pek çok noksanla karşılaşılmıştı.
Üster, 125.	Ayrıca ev için gazyağı ve mum, Napoléon'un sofrası için şeker (şişmanlamasınlar diye şekeri öteki domuzlara yasaklamıştı) almaları gerekiyordu;
Dévil, 42.	On avait également besoin d'huile et de bougies pour l'éclairage de la maison, de sucre pour la table personnelle de César (il en interdisait la consommation aux autres cochons sous prétexte que cela les faisait engraisser)
Simon, 124.	Il fallait acheter des bougies pour la maison d'habitation, de l'huile pour les lampes, du sucre pour la table de César (il en avait interdit l'usage aux autres porcs sous prétexte que cela les engraissait)
Quéval, 122.	Et il y avait l'huile des lampes et les bougies pour la maison, le sucre pour la table de Napoléon (Qu'il avait interdit aux autres cochons, disant que ça engraisse)

Özdenören, muhtemelen "*lamp oil*" ifadesini "*oil lamp*" olarak algılamış ve bu nedenle gazyağı yerine "petrol lambası" ifadesini kullanarak "anlamın saptırılması" eğilimine, "mum" gereksinimini atlayarak da "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturmuştur. Dévil, gazyağı ve mum gereksiniminin nedenini açıklayıp, "evin aydınlatması için" ifadesini kullandığından, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilime örnek oluşturmuştur. Okyay'ın tümce başında kullandığı ifadesinden, sanki gazyağı gibi mumlara da lambaya konmak için gereksinim duyuluyormuş anlamı çıktığından, "anlamın bozulması" eğilimi ortaya çıkmaktadır.

Adıvar, Napoleon'un kendi sofrası için alınacak şekeri, Napoleon'un çömezleri için alınacakmış gibi aktarıp, "anlamın saptırılması" eğilimini ortaya koymuştur çünkü şeker Napoleon'un bizzat kendisi için alındığından, yapılan çevirinin özgün metinle ilintisi yoktur. Özdenören, Üster, Simon ve Quéval, şekerin Napoleon'un "kendi" sofrası için gerektiği vurgusunu atlayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Napoleon'un diğer domuzlara şişmanlıyorlar diye şekeri yasaklamış olduğuna ilişkin parantez içinde verilen ek bilgi için, Adıvar, Özdenören

ve Dévil parantez kullanılmamış ve böylece bu bilginin ek bilgi ya da ayrıntı gibi verildiği vurgusu eksiltilerek yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Şekeri diğer domuzlara yasaklayan Napoleon'un kendisi olmasına ve bu bilgiye de özgün metinde açık olarak yer verilmesine karşın, Adıvar, Özdenören ve Demir çevirilerinde yasak koyucu olarak Napoleon'un adı anılmadan edilgen yapı kullanılmış ve böylece anlam belirsiz hale getirilerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Öte yandan Adıvar ve Özdenören, "yasaklama" sözcüğüne hiç yer vermeden yalnızca diğer domuzlara şeker verilmediğinden söz ederek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Örnek 84 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 68.	And the news soon leaked out that every pig was now receiving a ration of a pint of beer daily, with half a gallon for Napoleon himself, which was always served to him in the Crown Derby soup tureen.
Adıvar, 90-91.	Hemen, her domuza her gün yüz elli dirhem bira, Napoleon'a ise Derby günlerine mahsus olan üç kilo bira verileceği haberi çıktı.
Özdenören, 72.	Her domuza günde yarım litre, Napoleon'a ise ancak özel günlerde kullanılan büyük çorba kâsesiyle üç litre bira verileceği haberi hemen duyuldu.
Moralı, 96.	Az sonra şu haberler sızmaya başladı: Domuzların her birine verilen bira payı günde yarım litre, Napoleon'unki ise günde iki litreymiş, o birasını daima Crown Derby takımının çorba kasesi içinde içermiş.
Okyay, 100-101.	Derken her domuzun günde çeyrek litre bira tayını olduğu, Napolyon'un kendisine ise daima Crown Derby büyük çorba kâsesi içinde sunulan günlük 2 litrelik bir tayın ayrıldığı haberi kulaktan kulağa ulaştı.
Demir, 87.	Az sonra, domuzların her birine verilen bira payı günde yarım litre, Napoleon'unkinin ise günde iki litre olduğu ve Napoleon'un birasını daima Crown Derloy takımının çorba kasesinde içtiği haberleri gezindi ortalıkta.
Üster, 126.	Çok geçmeden bir haber yayıldı: Artık her domuza günde yarım litre, Napoléon'a ise dört litre bira veriliyor, Napoléon birasını Crown Derby takımının çorba kâsesinden içiyordu.
Dévil, 42.	D'ailleurs, la nouvelle que chaque cochon recevait à présent un demi litre de bière par jour et César, deux litres (qui lui étaient toujours servis dans la soupière en Derby ancien) ne fut pas longue à s'ébruiter.
Simon, 125-126.	[…] et la nouvelle bientôt transpira que chaque cochon recevait sa ration de bière quotidienne : une pinte pour le commun des porcs et, pour César, un demi-gallon impérial servi dans la soupière de porcelaine de Derby.
Quéval, 123.	[…] et la nouvelle transpira bientôt : tout cochon toucherait sa ration quotidienne de bière, une pinte pour le commun d'entre eux et, pour Napoléon dix, servies dans la soupière de porcelaine de Derby, marquée d'une couronne.

Özgün metne göre, çok geçmeden her domuzun günlük olarak bir "pint" bira, Napoleon'un da Crown Derby marka çorba kasesi içinde servis edilecek yarım "galon" bira alacağı haberi sızmıştır. Bir sıvı ölçüsü olan "pint", büyük bira

bardağına, yarım litreye ya da galonun sekizde birine karşılık gelmektedir.[988] Galon ise, "sıvı maddeleri ölçmek için kullanılan, bir birimi ABD'de 3,785, İngiltere'de ise 4,545 litreye eşit olan hacim birim"[989] olarak tanımlanmaktadır. Orwell İngiliz olduğuna göre, kitapta sözü edilen galon İngiltere'de kullanılan birim olmalıdır. Buna göre özgün metindeki "pint" için "yarım litre" karşılığını kullanmak uygundur. Öte yandan, bir galon 4,545 litre ise, yarım galon 2.272 litre olacaktır. Tüm Türkçe çevirilerde tam sayı olarak yuvarlanmış karşılıklar kullanılmıştır. Eğer yuvarlanacaksa, 2.272 litre, 2 litreye 3 ya da 4 litreden daha yakındır. Öte yandan, sözlükteki tanımdan yola çıkılarak bir pint yani yarım litre, galonun sekizde biri olarak alınırsa, bir galon dört litre ve yarım galon da iki litreye karşılık gelecektir.

Adıvar'ın çevirisinde yer alan dirhem, "3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü" [990] olarak tanımlanmaktadır. Buna göre 150 dirhem yaklaşık yarım litreye denk geldiğinden, Adıvar'ın bir "pint" için kullandığı bu karşılık uygundur. Öte yandan, yukarıdaki açıklamalara göre, her bir domuza düşen günlük bira miktarını çeyrek litre olarak yansıtan Okyay çevirisi ile, Napoleon'a düşen günlük bira miktarını üç kilo olarak yansıtan Adıvar, üç litre olarak yansıtan Özdenören, dört litre olarak yansıtan Üster ve on pint, yani beş litre olarak yansıtan Quéval çevirilerinde de "anlamın bozulması" eğilimi gözlemlenmektedir. Öte yandan, Napoleon'un birasının Crown Derby çorba kasesi içinde servis edilmesine ilişkin bölüm, Adıvar çevirisinde Napoleon'a Derby günlerine mahsus olan üç kilo bira verilmesi şeklinde, anlamdan yoksun bir sözce üretilerek yansıtılmıştır çünkü öncelikle "Derby günleri" şeklinde bir ifade Türkçe için özellikle de çeviride geçtiği bağlamda anlamdan yoksun bir sözcedir. Burada, anlam söz konusu değildir ancak özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntıları mevcuttur. Bu durumda da ortaya "anlamın parçalanması" eğilimi çıkmaktadır. Özdenören çevirisinde ise, yine aynı bölüm için, Napoleon'a ancak özel günlerde kullanılan büyük çorba kâsesiyle üç litre bira verileceği ifadesi kullanılarak, bu kez anlamdan yoksun olmasa da, özgün metinle ilintisi olmayan bir anlam üretilerek "anlamın saptırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Dével'in tümce başında kullandığı "zaten" belirteci, tümceye özgün metinde olmayan "doğrusu" ya da "esasen" gibi bir ek anlam verdiğinden, "anlamın aşırı

[988] Dijital Sözlük, "pint", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= 8 [03.03.2015].
[989] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "galon", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.54f5916e06b0c1.36048911[03.03.2015].
[990] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "dirhem", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.54f591734f8975.96796480

yorumlanması" eğilimine bir örnektir. Öte yandan, Moralı çevirisinde "o birasını daima Crown Derby takımının çorba kasesi içinde içermiş" şeklinde yansıtılarak, biranın Napoleon'a servis edildiği, yani Napoleon'a hizmet edildiği yönündeki bilgi atlanarak "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Dévil çevirisinde César'ın birasının eski Derby çorba kasesinde sunulduğu belirtilmekte, özgün metinde yer alan Crown Derby markasındaki "crown" sözcüğü ya da karşılığı da çeviride kullanılmamaktadır. Eski Derby çorba kasesi ifadesinden Derby sözcüğünün yemek takımı ile ilgili olduğu, hatta belki de yemek takımı markası olduğu anlaşılsa da, anlam belirsiz kalmakta ve böylelikle "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Simon çevirisinde ise, özgün metinde olmayan "impérial", yani muhtemelen "İngiliz ölçü standartlarında" yarım galondan söz edilmektedir ancak burada fazladan kullanılan "impérial" sözcüğü, anlamı netleştirmek yerine belirsizleştirmekte ve bir kez daha "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Quéval çevirisinde ise, Derby çorba kasesinin üzerinde "taç" işareti olduğundan söz edilmektedir. Muhtemelen "Derby Crown" markasındaki "crown" sözcüğünün "taç" anlamına gelmesinden kaynaklanan bu seçimin anlamla bir ilintisi olmadığından "anlamın saptırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadır.

Bunların yanı sıra, özgün metinde "her domuz" için ayrılan bira miktarından söz edilirken, Simon ve Quéval çevirilerinde "sıradan" domuzlar için ayrılan bira miktarından söz edilmiş ve böylelikle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuşlardır. Öte yandan, Derby Crown gerek Simon gerekse Quéval özgün metinde olmadığı halde çorba kasesinin porselen olduğunu belirterek, özgün metin okurunun bildiği ancak yabancı okurun bilmeyebileceği bir bilgiye yer vermişlerdir.

Örnek 85 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 68.	Napoleon had commanded that once a week there should be held something called a Spontaneous Demonstration, the objective of which was to celebrate the struggles and triumphs of Animal Farm.
Adıvar, 91.	Napoleon haftada bir gün "gönüllü alayı" adı verilen, Hayvan çiftliği zaferlerini, mücadelelerini tesideden bir nümayiş ihdas etmişti.
Özdenören, 72.	Napoleon, Hayvan Çiftliğinin mücadelelerini ve zaferlerini kutlamak için Spontaneous Memonstration denilen ve haftada bir yapılacak olan bir bayram ihdas etti.
Moralı, 96.	Napoleon hayvanların çabalarını ve başarılarını kutlamak için haftada bir "içten gelen gösteri" adıyla bir tören düzenlenmesini emretmişti.
Okyay, 101.	Napolyon haftada bir kez "Gönüllü Alayı" denen bir şey yapılmasını buyurmuştu. Bu alayın amacı, Hayvanlar Çiftliği'nin mücadelelerini ve zaferlerini kutlamaktı.
Demir, 87.	Napoleon Hayvan Çiftliğindeki çabaları ve başarıları kutlamak için haftada bir "Samimiyet gösterisi" adında bir tören yapılmasını emretti.
Üster, 126.	Napoléon, haftada bir, Hayvan Çiftliği'nde verilen savaşımları ve kazanılan zaferleri kutlamak amacıyla Kendiliğinden Gösteriler düzenlenmesini buyurmuştu.
Dévil, 42.	César avait ordonné chaque semaine quelque chose qui s'appelait une "Manifestation spontanée" et dont l'objet était de célébrer les luttes et les triomphes de la Ferme des Animaux.
Simon, 126.	César avait ordonné que fût organisé chaque semaine ce qu'il appelait une Démonstration Spontanée dont l'objet était de commémorer les luttes et les triomphes du Domaine des Animaux.
Quéval, 123.	Napoléon avait ordonné une Manifestation Spontanée hebdomadaire, avec pour objet de célébrer les luttes et les triomphes de la Ferme des Animaux.

Özgün metne göre, Napoleon haftada bir "spontane gösteri" denilen bir şey düzenlenmesini buyurmuştur. Spontane, "ani ya da anlık gelişen, kendiliğinden olan" anlamına gelip, bu gösterilerin planlandığına göre, aslında "spontane" olarak adlandırılmaları bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Özgün metindeki " […] denilen bir şey" ifadesinden tam olarak da adlandırılamadığı anlaşılan bu gösteri, Adıvar ve Okyay çevirilerinde "gönüllü alayı", Demir çevirisinde "samimiyet gösterisi" şeklinde anlamla ilintisiz bir ifadeyle aktarılarak "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Quéval ise "spontane gösteri" ifadesini kullanmakla birlikte "denilen bir şey" bölümünü atlayarak bu gösterinin tam olarak ne olduğunun belirsizliğine ilişkin göstergeyi atlamak suretiyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Özdenören ise muhtemelen "Demonstration" sözcüğünü muhtemelen basım hatası nedeniyle "Memonstration" olarak alıp özgün metindeki ifadeyi Türkçeleştirmeden "Spontaneous Memonstration" olarak yansıtmış, böylelikle İngilizce bilmeyen okur açısından gösterge yokluğuna neden olarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur.

Özgün metinde, "spontane gösteri"den "bir şey" diye bahsedilmekte, bu gösterinin tam olarak ne olduğundan söz edilmemektedir. Özdenören bu gösterileri "bayram", Moralı ve Demir ise "tören" olarak aktarıp "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Özgün metne göre Napoleon, spontane gösterilerin düzenlenmesini buyurmuştur. Adıvar ve Özdenören çevirilerinden ise Napoleon'un bu gösterileri bizzat ihdas ettiği, yani ortaya koyduğu anlamı çıkarak "anlamın bozulması" eğilimi söz konusu olmakta ve üstelik bu gösterilerin Napoleon tarafından "buyrulduğu" bilgisi atlanarak da "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Simon, "Hayvan Çiftliği" yerine, "Hayvan Mülkü" ya da "Hayvan Toprağı" gibi anlamlara gelebilecek bir ifade kullanarak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur . Yine özgün metinde kurumsal bir şekilde yansıtılan *Hayvan Çiftliği*'nin çaba ve başarıları, Moralı çevirisinde "hayvanların çaba ve başarıları" olarak yansıtılıp yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Örnek 86 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 70.	They all declared contemptuously that his stories about Sugarcandy Mountain were lies, and yet they allowed him to remain on the farm, not working, with an allowance of a gill of beer a day.
Adıvar, 93.	Bir taraftan Şeker dağı hakkında söylediklerini bir yalan telâkki ettiklerini istihfafla izhar ediyorlar, diğer taraftan kuzgun Musanın hiçbir iş görmeden günde otuz beş dirhem bira tayını ile çiftlikte kalmasına ses çıkarmıyorlardı.
Özdenören, 74.	Bir yandan onun Şeker Dağı hakkında söyledikleriyle alay ediyorlar, öte yandan da hiçbir iş görmeden günde çeyrek litre birayla çiftlikte kalmasına müsaade ediyorlardı.
Moralı, 98.	Hepsi onu hor görerek Şeker Dağı masallarının uydurma olduklarını söylerlerdi, fakat günlük bira tayınını alarak hiç çalışmadan çiftlikte kalmasına ses çıkarmazlardı.
Okyay, 103.	Hor gören bir edayla, Lâtilokum Dağı hakkındaki masallarının palavradan başka bir şey olmadığını söylüyorlardı, ama yine de çalışmadığı halde Musa'nın çiftlikte kalmasına izin verdikleri gibi, günde otuz beş dirhem bira hakkı bile tanımışlardı.
Demir, 89.	Domuzların Moses'ın masallarına burun kıvırıp dışlamasına rağmen, Moses'a günlük bira hakkının verilmesi ve çiftlikte kalmasına müsaade edilmesinin sebebi anlaşılamayan bir tavırdı.
Üster, 128.	Hem onu aşağılayarak Balbadem Diyarı'yla ilgili masallarının palavra olduğunu söylüyorlar, hem de hiç çalışmadan çiftlikte kalmasına ses çıkarmıyorlar, dahası her gün bira içmesine izin veriliyordu.
Dévil, 43.	Tous traitaient dédaigneusement de mensonges ses histoires du pays du Sucre Candi, et pourtant, ils lui permettaient de rester à la ferme sans travailler et lui allouaient même un quart de litre de bière par jour.
Simon, 129.	Ils déclaraient tous avec mépris ce qu'ils rapportait de la Montagne de Sucrecandi n'était que purs mensonges mais ne l'autorisaient pas moins à demeurer dans la ferme, lui accordant de surcroît un canon de bière chaque jour.
Quéval, 126.	Ils étaient unanimes à proclamer leur mépris pour la Montagne de Sucrecandi et toutes fables de cette farine, et pourtant le laissaient fainéanter à la ferme, et même lui allouaient un bock de bière quotidien.

Özgün metinde, bütün domuzların aşağılayan bir tavırla Moses'ın Şekerleme Dağı ile ilgili bütün hikayelerinin yalan olduğunu ilan ettikleri ancak yine de onun çiftlikte çalışmadan, hatta günde sekizde bir litre bira tahsisatı alarak kalmasına izin verildiği belirtilmektedir. Özgün metinde Moses'ın söylediklerinin "yalan olduğu" belirtilirken, Adıvar ve Dével çevirilerinde domuzların Moses'ın söylediklerini "yalan saydıkları" ifade edilerek "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmaktadır.

Domuzların Moses'ın hikayelerinin yalan olduğunu "ilan etmeleri", Özdenören, Moralı ve Üster çevirilerinde "söylemek" olarak aktarılmış ve böylece özgün metindeki anlam hafifletilerek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Özdenören, domuzların Moses'ın söyledikleriyle "alay ettiklerini" ifade ederek "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuştur zira bir şeyle alay etmek onu eğlence konusu yapmaktır. Aşağılamak ise onu hor görmek ve değerinden aşağı göstermektir. Bu anlamda alay etmek bir anlamda aşağılama fikrini de içermekle birlikte, iki eylemin tam olarak örtüşmesi söz konusu değildir. Öte yandan, bu noktada domuzların Moses'ın söylediklerinin yalan olduğunu ilan etmelerine ilişkin bilgi atlandığından, ayrıca "anlamın yok edilmesi" eğilimi de ortaya koymuş olmaktadır.

Özgün metinde domuzların Moses'ın hikayelerinin yalan "olduğunu" ilan ettiği söylenirken, Okyay "palavradan başka bir şey olmadığını" ve Simon da "katıksız yalandan başka bir şey olmadığını" ifade ederek çevirilerine özgün metinde olmayan vurgu eklemeleri nedeniyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Öte yandan, domuzların Moses'ın masallarını "burun kıvırıp dışlaması" durumundan söz eden Dével çevirisinde "anlamın saptırılması" eğilimi görülmektedir çünkü burun kıvırmak her ne kadar aşağılamak ile ilintili düşünülebilse de, bir şeyi dışlamak ile, onun yalan olduğunu ilan etmek arasında mutlak bir ilintiden söz etmek mümkün değildir.

Demir ve Simon çevirilerinde Moses'ın çalışmadığı bilgisi atlanarak "anlamın yok edilmesi" eğilimi ortaya koyulmuştur. Quéval çevirisinde ise, Moses'ın çalışmadan çiftlikte kalmasına izin verilmesi durumu, Moses'ın tembellik etmesine izin verilmesi durumu olarak aktarılıp "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Yine Quéval çevirisinde, domuzların Moses'ın dediklerini yalan ilan ettikleri bilgisi atlanarak bir kez daha "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Quéval çevirisine göre domuzlar Şekerleme Dağı ve bu türden masalları hor

gördüklerini açığa vurmaktadırlar; oysa ki özgün metinde yalnızca Şekerleme Dağı ile ilgili masallardan söz edilmekte, bu türden diğer masalların konusu geçmemektedir. Bu noktada, özgün metinde yer almayan bir söz birimi çeviride kullanılarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Özgün metinde Moses'a verilen bira miktarı "çeyrek pint"e[991] karşılık gelmektedir. Bir pint yarım litre olduğuna göre, Moses'a verilen bira miktarı yaklaşık sekizde bir litredir. Adıvar ve Moralı'nın kullandıkları otuz beş dirhem karşılığı yaklaşık olarak aynı değere karşılık gelmektedir. Özdenören ve Dével'in kullandığı "çeyrek litre" karşılığı ise "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmaktadır çünkü çeyrek litre, özgün metinde sözü edilen miktarın iki katıdır.

Demir ve Üster çevirilerinde Moses'ın günlük bira hakkının olduğundan söz edilmekte ancak miktarına yer verilmeyerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya koyulmaktadır. Simon çevirisinde bir ölçü bira verildiğinden, Quéval çevirisinde ise bir bardak bira verildiğinden söz edilerek yine "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Son olarak, Demir Moses'a günlük bira hakkının verilmesini ve çiftlikte kalmasına müsaade edilmesini "sebebi anlaşılamayan bir tavır" olarak niteleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır.

Örnek 87 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 9

Orwell, 71.	I had only another month to go in any case.
Adıvar, 84.	Benim bir aydan fazla zamanım kalmadı.
Özdenören, 75.	Ben ancak bir ay daha yaşarım.
Moralı, 99.	Nasılsa benim ancak bir ay sürem kalmıştı.
Okyay, 104.	Zaten topu topu bir ay daha çalışabilecektim.
Demir, 90.	Herhangi bir durumda bir iki aya kadar emekli olacaktım zaten.
Üster, 129.	Hem bir ayım kalmıştı.
Dével, 44.	De toute façon, il ne me restait plus qu'un mois à travailler.
Simon, 131.	[…], de toute façon, il ne me restait guerre qu'un mois à travailler.
Quéval, 128.	Je n'avais plus qu'un mois de travail devant moi, de toute façon.

Emekliliğe yalnızca bir ayı kaldığından söz eden Boxer'ın sözlerini, bir aylık ömrü kaldığı şeklinde aktaran Özdenören çevirisinde "anlamın saptırılması" eğilimi gözükmektedir. Özgün metin kaza öncesinden söz etmektedir, Boxer zaten kaza olmasaydı da yalnızca bir ay daha çalışacağını ifade etmektedir. Ancak kaza olduğuna göre, Boxer'ın bundan sonra bir ay daha çalışması söz konusu değildir artık. Adıvar çevirisinde ise özgün metinden farklı olarak bilinen geçmiş zaman kullanılmış ve "zaten" ya da "her durumda" anlamındaki ifadeye de yer verilmeyerek Boxer sanki

[991] Dijtal Sözlük, "gill", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict=, [07.03.2015].

bir ay daha çalışacakmış anlamı ortaya çıkmıştır. Bu çeviride, Boxer bir ay daha çalışamayacakken, çalışacak anlamı ortaya koyularak karşıt bir anlam üretilmiş ve "anlamın çarpıtılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur.

Demir çevirisinde "her durum" yerine "herhangi bir durum" ifadesi kullanılarak kesinlik olasılığa dönüştürülmüş ve "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Yine Demir çevirisinde özgün yetinde "yalnızca bir ay" olarak kesin ve net ifade edilmiş bir zaman dilimi "bir iki ay kadar" şeklinde muğlak bir zaman dilimi olarak aktarılmış ve bir kez daha "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmuştur. Üster ise, "yalnızca" vurgusunu kullanmayarak Boxer'ın bir aylık süreyi kısa bir süre olarak değerlendirdiğine ilişkin göstergeyi eksilttiğinden "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 88 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 10

Orwell, 73.	"Fools! Fools!"shouted Benjamin, prancing round them and stamping the earth with his small hoofs."Fools! Do you not see what is written on the side of that van?"
Adıvar, 96.	Benjamin, etraflarında sıçrıyarak, küçük nallariyle toprakları eşerek "enayiler, aptallar, arabanın yanındaki yazıyı görmüyor musunuz?" diye anırıyordu.
Özdenören, 76.	Benjamin, onların etrafında sıçrayarak küçük nallarıyla yerleri eşeleyerek: "Budalalar, sersemler! diye haykırdı. "Arabanın yanındaki yazıyı görmüyor musunuz?
Moralı, 101.	Benjamin etraflarında dönerek tepiniyordu: "Aptallar!" diye bağırıyordu, "Aptallar! Arabanın üzerindeki yazıyı görmüyor musunuz?"
Okyay, 106.	"Budalalar! Budalalar!" diye haykırdı Bünyamin, çevresinde sıçrayıp, küçük toynaklarıyla yeri döverek, "Budalalar! Arabanın yanında ne yazılı olduğunu görmüyor musunuz?"
Demir, 91.	Benjamin çevrelerinde tepinip "Aptallar! Aptallar!" diye hopluyor "Aptallar! Arabanın üzerindeki yazıyı görmüyor musunuz? diyordu.
Üster, 133.	Benjamin ise, hayvanların çevresinde hoplayıp zıplıyor, küçük ayaklarını yere vurarak, "Salaklar! Salaklar!" diye bağırıyordu. "Kör müsünüz? Arabanın üstünde ne yazıyor görmüyor musunuz?"
Dévil, 45.	Imbéciles ! imbéciles ! hurlait Benjamin caracolant autour d'eux et martelant le sol de ses petits sabots. Imbéciles ! ne voyez-vous donc pas ce qui est écrit sur le côté de ce fourgon ?
Simon, 133.	Imbéciles ! Imbéciles ! braillait Benjamin qui caracolait autour d'eux, piaffant et trépignant de ses quatre petits sabots. Imbéciles ! Ne voyez-vous pas ce qui est écrit là sur le côté de ce fourgon ?
Quéval, 131.	"Bande d'idiots! se mit à braire Benjamin. Il piaffait et trépignait de ses petits sabots. Bande d'idiots! Est-ce que vous ne voyez pas comme c'est écrit sur le côté du fourgon ?

Özgün metinde iki kez "Aptallar! Aptallar!" ünlemi tekrarlanmış ve arkasından bir duraklama verilerek Benjamin'in bunu söylerken hayvanların etrafında zıpladığı ve küçük toynaklarını yere vurduğu belirtilmiş, sonrasında üçüncü kez "Aptallar!" ünlemine yer verilmiş ve "Arabanın yanında ne yazdığını görmüyor musunuz?"

sorusu ile Benjamin'in sözleri sonlandırılmıştır. Benjamin'in içinde bulunduğu panik durumunu vurgularla yansıtan bu sıralama, varış dilinden kaynaklanan bir zorunluluk olmadığı halde Okyay dışındaki Türkçe çevirilerde değiştirilerek, özgün metnin vurgularıyla oynanması nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Aynı sözcüğün tekrarı ile oluşturulan ünlem, Adıvar ve Özdenören çevirilerinde farklı iki sözcükle sağlanması ve ayrıca üçüncü ünleme yer verilmemesi nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Moralı ve Üster de üç yerine iki ünlem kullanarak yine aynı eğilimi göstermişlerdir. Quéval, "aptallar!" yerine "aptallar sürüsü!" ünlemi ile hayvanlar topluluğunu bir sürü olarak nitelendirerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimin ortaya koymuştur.

Adıvar ve Quéval, Benjamin'in haykırmasını, "anırmak" olarak yansıtarak "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Eşeğin haykırmasının da bir tür anırma olduğundan, özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretimi söz konusu olmuştur. Quéval çevirisinde, Benjamin'in hayvanların etrafında zıpladığı, Demir ile Moralı da de küçük toynaklarıyla yere vurduğu bilgisini atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuşlardır. Simon, Benjamin'in toynak sayısını "dört" olarak özgün metinde yer almayan şekilde vurgulayarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir.

Okyay, özgün metinde hayvanların etrafında zıpladığı açık olan Benjamin için "çevresinde sıçrayıp" ifadesini kullanarak, sanki kendi çevresinde ya da hayvanlardan birinin çevresinde sıçrıyormuş gibi bir anlam yaratarak "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini ortaya koymaktadır. Adıvar, Özdenören, Simon ve Quéval ise Benjamin'in eşelendiğini söyleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Aynı eğilim, Benjamin'in konuşmasına "kör müsünüz?" diye bir soru ekleyen Üster çevirisinde de söz konusudur.

Örnek 89 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 11

Orwell, 73.	"Do you not understand what that means? They are taking Boxer to the knacker's!"
Adıvar, 97.	Bunun ne demek olduğunu anlamıyor musunuz? Boxer'i kesmeye götürüyorlar.
Özdenören, 76.	Bunun ne demek olduğunu anlıyor musunuz? Boxer'ı kesmeye götürüyorlar!
Moralı, 102.	"Bunun ne demek olduğunu anlıyor musunuz? Boxer'i at kasabına götürüyorlar!"
Okyay, 107.	Bunun ne demek olduğunu anlamıyor musunuz? Boksörü at kasabına götürüyorlar1"
Demir, 92.	Bunun ne anlama geldiğini hâlâ anlayamadınız mı? Boxer'ı at kasabına götürüyorlar.
Üster, 133.	Şimdi anladınız mı? Boxer'ı at kasabına götürüyorlar. Köpek maması yapacaklar!
Dévil, 45.	Ne comprenez-vous pas ce que cela signifie ? On emmène Boxer chez l'équarrisseur !
Simon, 134.	Ne comprenez-vous pas ce que cela veut dire ? Ils emmènent Boxer chez l'abatteur de chevaux!
Quéval, 131.	Y êtes-vous maintenant ? Ils emmènent Malabar pour l'abattre !

Özgün metinde kullanılan "bunun ne demek olduğunu anlamıyor musunuz?" sorusu, kişinin aslında anlaması gereken bir şeyi anlamıyor olmasından dolayı yöneltilen bir yergi ve anlamadığını anlamasını sağlama çabası içermektedir. Soru olumlu haliyle "bunun ne demek olduğunu anlıyor musunuz?" şeklinde sorulduğunda ise aynı yergi ve sabırsızlık yananlamını taşımamaktadır. Bu durumda, Özdenören ve Moralı çevirilerinde, "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusudur. "Şimdi anladınız mı?" karşılığını kullanan Üster ve "şimdi anlıyor musunuz?" karşılığını kullanan Quéval çevirilerindeki "şimdi" eklemesi, konunun daha önce anlaşılmadığını varsaydığından, özgün metinde yer alan yergi anlamını içermekte olsa da, etkisi olumsuz vurguyla yansıtılan soruyu olumlu vurgu ve ayrıca farklı bir zaman kullanımıyla aktardıkları için bu çevirilerde "anlamın bozulması" eğilimi söz konusudur. Yine "bunun ne anlama geldiğini hâlâ anlayamadınız mı?" karşılığını kullanan Demir çevirisinde yer alan "hâlâ" eklemesi, konunun daha önce anlaşılması gerektiğini varsaydığından özgün metinde yer alan yergi anlamını içermektedir. Öte yandan, "hâlâ" sözcüğü ile özgün metinde olmayan ek bir vurgu yaratılmış olup, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Özgün metinde Boxer'ın at kasabına götürülüyor olmasını Adıvar, Özdenören ve Quéval "kesilmeye götürüldüğü" şeklinde yansıtarak özgün metinde nispeten örtük olan bir anlamı açık hale getirerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadırlar. Üster ise aynı eğilimi daha belirgin bir şekilde "Boxer'ı köpek maması yapacaklar" ifadesiyle, özgün yapıttaki anlama ilişkin aşırı bir yorum

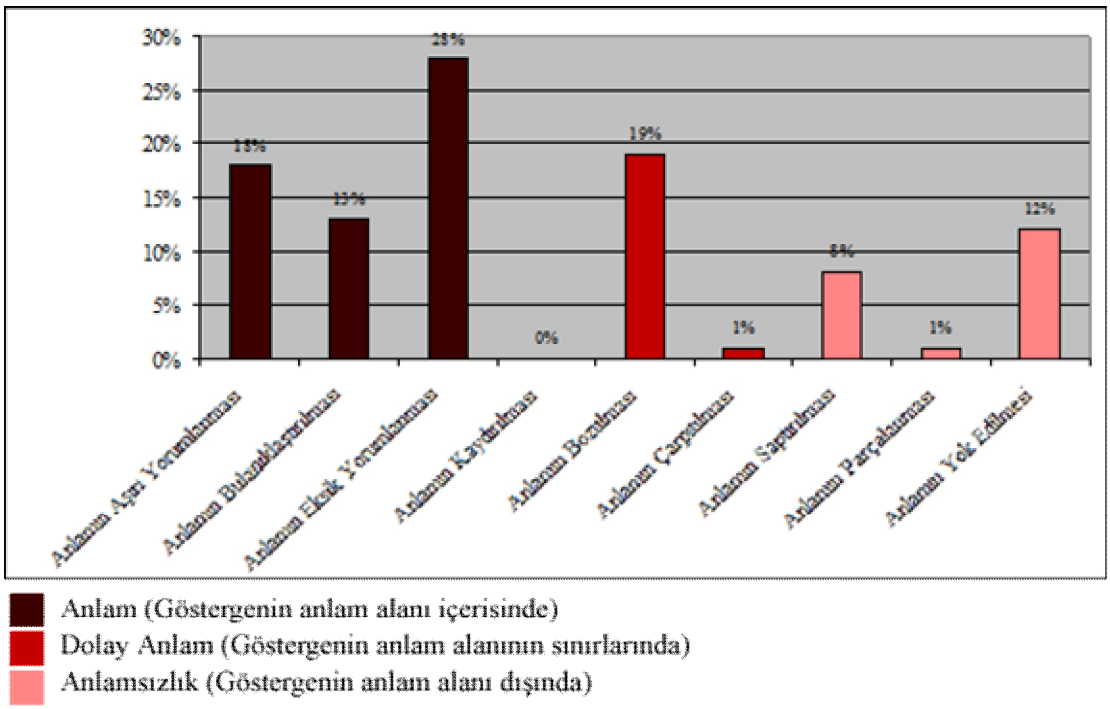
sunarak ortaya koymaktadır. Öldürülen atlardan köpek maması yapılması durumu, metnin bu bölümünde yer almayan bir bilgidir.

Örnek 90 : Dokuzuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 12

Orwell, 73.	"Boxer!" cried Clover in a terrible voice. Boxer! Get out! Get out quickly! They are taking you to your death!"
Adıvar, 97.	Clover korkunç bir sesle haykırıyordu: "Boxer! Çık! Çabuk çık! Seni kesmeye götürüyorlar
Özdenören, 77.	Clover korkunç bir sesle: "Boxer! diye haykırdı. "Boxer! Çık! Çabuk çık! Seni kesmeye götürüyorlar!"
Moralı, 102.	Clover korkunç bir feryatla: "Boxer!" diye haykırdı, "Boxer! Çık oradan, çabuk çık! Seni ölüme götürüyorlar!"
Okyay, 107.	"Boksör!" diye feryat etti Yonca korkunç bir sesle, "Boksör! Çık dışarı! Çabuk çık! Seni ölümüne götürüyorlar!"
Demir, 92.	Clover dehşet dolu bir sesle, "Boxer! Çık oradan, çabuk çık! Seni öldürmeye götürüyorlar!" diye bağırdı.
Üster, 133.	Clover, " Boxer! diye haykırdı yürekleri dağlayan bir sesle. "Boxer! Çık oradan! Çabuk çık Boğazlamaya götürüyorlar seni!"
Dévil, 45.	Boxer ! criait Clover d'une voix terrible, Boxer ! sors, sors vite ! Ils te conduisent à la mort !
Simon, 134.	Boxer ! lui cria Clover d'une voix terrible. Boxer ! sauve-toi ! Sauve-toi vite ! Ils te conduisent à la mort !
Quéval, 131.	Malabar ! lui cria Douce d'une voix de catastrophe. Malabar! Sauve-toi ! Sauve-toi vite ! Ils te mènent à la mort !

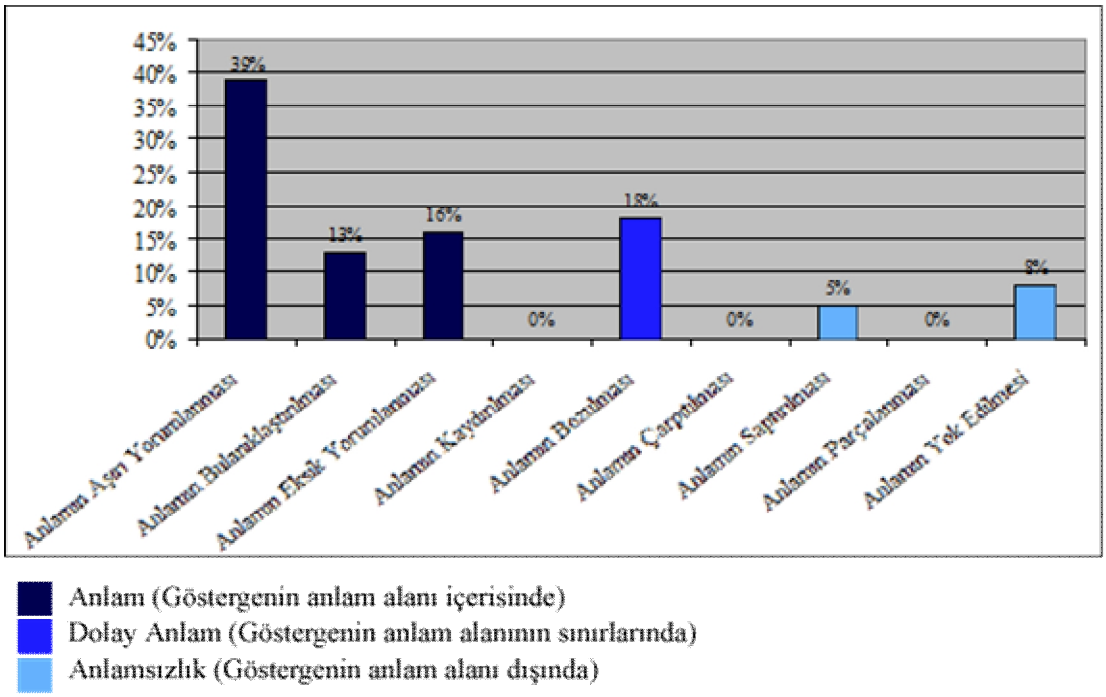
Özgün metinde Clover panikle Boxer'a seslenmiş ve bunun ardından verilen bir duraklamadan sonra tekrar seslenmiştir. Adıvar ve Demir çevirilerinde iki ünlem arasındaki bu duraklamaya yer verilmeyerek vurgu farklılaştırıldığından "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusu olmuştur. Yine özgün metinde, "seni ölümüne götürüyorlar" şeklindeki açıklamayı Adıvar ve Özdenören "seni kesmeye götürüyorlar", Üster ise "boğazlamaya götürüyorlar seni" şeklinde aktararak, Boxer'ın ölüm şekli ile ilgili bilgi vermek suretiyle "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. Simon ve Quéval ise, özgün metinde Clover'ın Boxer'a dışarı çıkmasını söylediği bölümü, "kurtar kendini" şeklinde aktararak yine aynı eğilimi göstermiştir. Yine aynı eğilim, Clover'ın sesini "feryat" olarak aktaran Moralı çevirisi için de geçerlidir. Son olarak, özgün metinde Clover'ın "korkunç" bir sesle haykırdığından söz edilirken, Üster çevirisinde "yürekleri dağlayan bir ses" ifadesi kullanılmıştır. Özgün metinde Clover'ın sesinin bu tür bir özelliğinden söz edilmediğine göre, burada da "anlamın aşırı yorumlanması" söz konusudur.

Tablo 34: Dokuzuncu Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

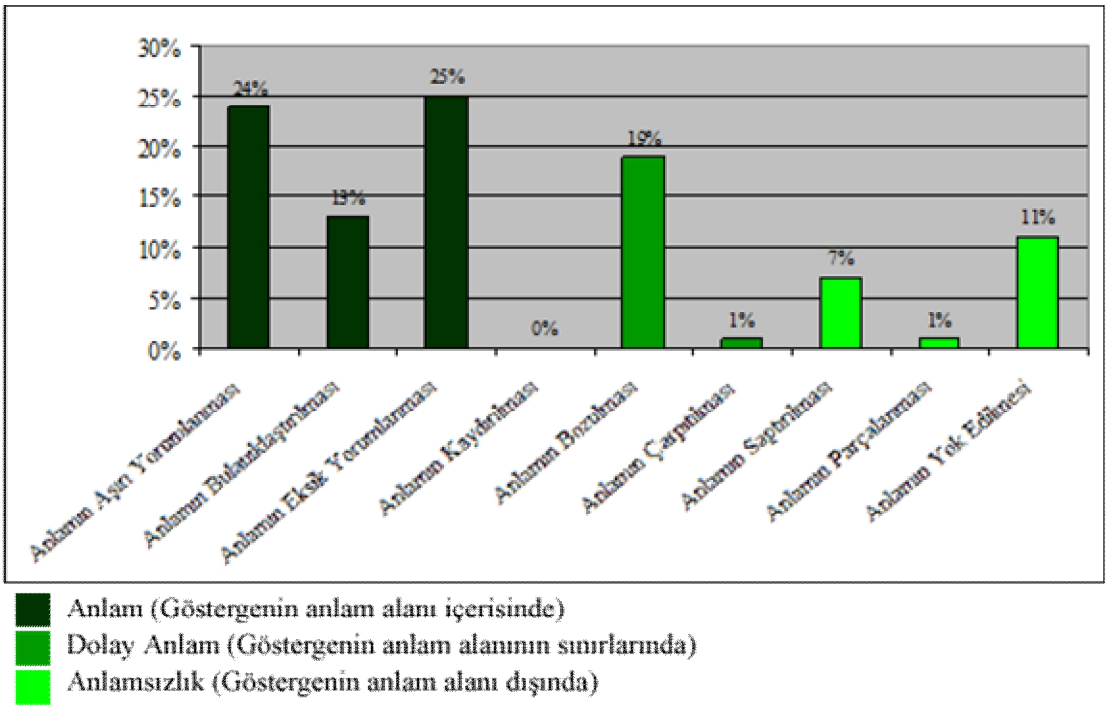
Dokuzuncu kesitte Türkçe çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın bozulması" ve az bir farkla üçüncü sırada "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimleri izlemektedir. Dördüncü sırada "anlamın bulanıklaştırılması", az bir farkla beşinci sırada "anlamın yok edilmesi" ve altıncı sırada "anlamın saptırılması" eğilimleri yer almaktadır. Bundan sonra "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri tek bir kez örneklenebildiklerinden tabloda çok düşük bir yüzde ile yer alırken, "anlamın kaydırılması" eğilimine bu kesitteki Türkçe çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 35: Dokuzuncu Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Dokuzuncu kesitte Fransızca çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın aşırı yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın bozulması" eğilimi, sonra da sırasıyla "anlamın eksik yorumlanması", "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın yok edilmesi", "ve "anlamın saptırılması" eğilimleri izlemekte, "anlamın kaydırılması", "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerine bu kesitte Fransızca çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 36: Dokuzuncu Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Dokuzuncu kesitte Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlere karşılaştırmalı olarak bakıldığında, sekizinci kesitte olduğu gibi Türkçe çevirilerde en fazla yüzde ile görülen eğilimin "anlamın eksik yorumlanması", Fransızca çevirilerde ise "anlamın aşırı yorumlanması" olduğu görülmektedir. Bu kesit için tüm çevirilerde en sık görülen eğilimler, az bir yüzde farkıyla bu iki eğilimdir. "Anlamın kaydırılması" eğilimine ise ne Türkçe, ne Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır.

3.14. Onuncu Kesit

Ab uno disces omnes.[992]

Onuncu kesit, *"Years passed"*[993] / *"Yıllar geçti"* tümcesiyle başlamakta ve *"The creatures outside looked from pig to man, and from man to pig and from pig to man again but already it was impossible to say which was which"*[994] / *"Dışarıdaki yaratıklar bir domuzlara bir insanlara, bir insanlara bir domuzlara ve yine bir domuzlara bir insanlara baktılar ancak hangisinin hangisi olduğunu söylemek artık mümkün değildi."* tümcesiyle sona ermektedir. İlk tümceden, dokuzuncu kesit ile onuncu kesit arasında uzun bir zaman geçtiğini açıklanmaktadır. Bu kesitte artık gitgide güçlerine güç katan ve insanlara daha çok benzeyen domuzların, kitabın da sonu olan kesit sonunda insanlardan bir farkları kalmayacaktır. Son kesitin başlangıcı ve bitişi, özgün metindeki son bölümün başlangıç ve bitişiyle örtüşmektedir.

3.14.1. Onuncu Kesitin Fabl Olarak Okunması

Yıllar geçip, ayaklanmayı gören birçok hayvan ölmesi, ölenlerin ve ayaklanma öncesi günlerin unutulması, belleğin kusurluluğunu ortaya koymaktadır. Gündem değişince, yaşam içindeki yeni olay ve durumlara yer açılır, eskileri ise bellekte zaman içinde solup etkisini yitirir, hatta kimi zaman kaybolur. Öte yandan, ölümler ve yeni doğumlar yoluyla oluşan döngü, eskinin belleklerde ya da yaşam içinde sürekli yaşatılabilmesine olanak tanımaz. Her gelen, kendi gördüğünü yaşar ancak koşullar değişince yeni yaşantılara uyum sağlamak durumunda kalır. Bu anlamda, belleğin kusurluluğu kadar, canlıların yeniliklere uyum sağlama özelliği de eskinin yaşanması ve yaşatılması önünde engeldir. Tüm bunlara ilaveten, birilerinin birilerine eskiyi unutturma ve tarihi de yeniden yazma çabaları varsa, hele ki bu amaç için çalışanlar gücün sahibiyse, eskiyi anımsamama ve yeniyi kanıksama durumları daha anlaşılır hale gelebilmektedir. *Hayvan Çiftliği*'nde domuzların sistemli olarak yürüttükleri algı yönetimi ve propaganda çalışmalarına ek olarak uyguladıkları psikolojik ve fiziksel baskı ile ölüm tehditleri, eskiyi bilen hayvanları etkisiz hale getirmiştir. Yeni

---

[992] *Birini tanıyınca hepsini tanırsın.*
Yurdanur Salman, Gamze Varım, Serhan Keser, **Ortak Kültür Sözlüğü** (İstanbul, Adam Yayınları, 2003), 15.
[993] Orwell, 1997, 76
[994] **age,** 85.

doğanlar ise eskiyi bilmediklerinden domuzların toplum üzerindeki denetimleri gitgide artınca olaylar hayvanlar açısından kontrolden çıkar, domuzların mutlak kontrolüne girer.

Napoleon başta olmak üzere tüm domuzların daha da semirmesi, toplumlarda gücü elde bulunduranların kendilerine bir takım kazanımlar sağlamaları, zamanla daha da zengin, daha da ayrıcalıklı olarak diğerlerinden daha üstün koşullar elde etmelerini durumunu örneklemektedir. Çiftlikteki üç yeni atın alfabede B harfinden ötesini öğrenemeyecek kadar aptal olarak tanımlanmaları, akla çok akıllı olmamakla birlikte zaman zaman bir şeyleri fark edip sorguladığı için domuzların dikkatini çeken ve sonunda katledilen Boxer'ı düşündürmektedir. Eğer yeni atlar bu kadar aptalsalar, "öyleyse domuzların rejimi için daha az tehlike arz etmektedirler."[995] Bu durumda, domuzların yollarındaki engelleri adım adım ortadan kaldırarak ilerlediklerini göstermektedir.

Çiftliğin zenginleşmesine ve yel değirmeni tamamlanmasına karşın domuzlar ile köpekler dışında kalan hayvanların hayatında değişiklik olmaması ancak diğer hayvanların hâlâ ancak sürdükleri yaşamın onurlu bir yaşam olduğuna, hiçbir hayvanın bir diğerinin efendisi olmadığına, tüm hayvanların eşit olduğuna kendilerini inandırmaya devam etmeleri, sürekli tekrarlanan şeylerin bir süre sonra doğru kabul edilebileceği ve yoğun propagandaya gereksinim kalmayacağını göstermektedir. Hayvanlar, artık yaşadıkları tüm olumsuzluklara karşın, hâlâ onurlu bir yaşam sürdüklerine inanıyorlarsa, bu durum domuzların propagandasının başarılı olduğunun kanıtıdır. Bu durumda, artık domuzların alışılagelmiş konularda propaganda yapmasına da çok gerek kalmamıştır zira hayvanlar artık kendi kendilerini ve birbirlerini inandırmaktadırlar.

Öte yandan, domuzların şimdi gereksinim duydukları propaganda, güçlerini akıl almaz bir yüzsüzlükle daha da arttırmaya ve diğer hayvanları daha güçsüz kılmaya yöneliktir. *Hayvanizm*'in ve *Yedi Emir*'in çiğnenen ilkelerine bir yenisi daha eklenip, domuzlar insanlar gibi iki ayakları üzerinde yürümeye başlayınca tepki vermek isteyen hayvanlara koyunların "dört ayak iyi, iki ayak daha iyi" sloganı ile engel olmaları, gücün büyüyüp genişleme eğilime bir örnektir. Domuzlar, diğer hayvanlar ile farklı konumda olduklarının altını çizmek için artık fiziksel açısından da ayrışma yoluna gitmiş ve bu durumu koyunların sloganına da yansıtarak kayda geçirmişlerdir.

[995] Stewart, **age,** 117.

Duvarda değiştirilerek "bütün hayvanlar eşittir, ama bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir" şeklinde tek maddeye indirilen *Yedi Emir*, dilin belli nasıl kötü amaçlara alet edilebileceğini göstermektedir çünkü "eşit" sözcüğü, göreceli değil, mutlak bir kavrama işaret eder, göreceli olmayan bir kavramın başına "daha" sözcüğünün eklenmesi mantıken olanaklı olmamakla birlikte, zaten domuzların da yaptıklarını herhangi bir mantık çerçevesine oturtma kaygıları da bulunmamaktadır.

Domuzların kırbaç taşımaya başlaması, gücü elinde bulunduranın elindekiyle yetinmeyeceğini göstermektedir. Bir gün önce Napoleon'u kırbaçla gören hayvanların gözü bu görüntüye alışmıştır, ertesi gün işleri denetleyen tüm domuzların kırbaç taşımalarını yadırgayan olmaz. Domuzların kendilerine radyo almaları, çeşitli dergi ve gazetelere abone olmaları, Napoleon'un pipo içmesi ise, özellikle bir şeyleri sonradan elde edenlerin özenti durumuna düşebileceklerini göstermektedir.

Komşu çiftlikten gelen insanlarla domuzların arasındaki kaynaşma, kahkahalar, sesler, şerefe kadeh kaldırmalar, karşılıklı çıkar söz konusu olduğunda ilkelerin öneminin azaldığını, hatta kimi zaman ilkelerin yalnızca çıkarlara ulaşmada kullanılan birer söylem olabildiğini göstermektedir. Pilkington yaptığı konuşmada güvensizlik ve anlaşmazlık döneminin sona ermiş olduğundan söz ederek geçmişte sorunlar yaşandığını teyit etmektedir. Öte yandan, düşmanlık ortamının bu kadar çabuk samimiyet ortamına dönüşmesi de politikanın değişkenliğini, dengelerin aniden kayabileceğini göstermesi açısından da önemlidir. Nitekim, az sonra domuzlarla insanların arasında büyük bir kavga kopar.

Napoleon'un insanlarla yaptığı toplantıda hayvanların birbirlerine "yoldaş" diye hitap etmelerini saçma bir adet olarak nitelemesi ve bunun kaldırılması gerektiğini ifade etmesi, "eşitlik" kavramının artık sözde bile var olmayacağını göstermektedir. Yine Napoleon'un isim vermeden Old Major'ın kafatasının önünden törenlerde geçilmesinin tuhaf bir alışkanlık olduğu ve kafatasını toprağa gömerek bu adeti de kaldırdıklarını açıklaması, artık ayaklanmanın fikir babasının unutturulacağına ve *Hayvanizm* ilkelerinin hiçe sayılacağına işarettir. Napoleon'un *Hayvan Çiftliği* adını kaldırarak, çiftliğin asıl adı olan *Manor Çiftliği* olarak bilineceğini açıklamasından da, hikayenin başa döndüğü anlaşılmaktadır. Çıkış noktasına geri dönülmesi, kesitin sonunda hayvanların bir domuzlara bir insanlara bakmaları ancak artık hangilerinin insan, hangilerinin domuz olduğunu artık ayırt edememeleri ile de vurgulanmaktadır. Bu son, Benjamin'i haklı çıkarmaktadır. Büyük umutlarla girişilen ayaklanma ve

onun sonucunda kurulan yeni düzen, kendi ayrıcalıklı sınıflarını yaratır ve değişim ya da dönüşüm iddialarının bir hayalden ibaret olduğu anlaşılır. Yönetenler ve yönetilenler oldukça, politik sistemlerin adları ne olursa olsun birbirlerinden aslında çok farklı olmadıkları er ya da geç ortaya çıkar.

3.14.2. Onuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Metnin Yergi Olarak Okunması ve Metinlerarası Öğelerin Değerlendirilmesi

Hiçbir hayvanın fiilen emekli olamaması, Sovyetler Birliği'nde emeklilerin çalışmaya devam etmesi durumunu anıştırmaktadır. Bu durum, Sovyetler Birliği çıkışlı kaynaklarda, emeklilere tanınmış bir hak olarak, olumlu bir bakış açısıyla yansıtılmaktadır:

> "Sovyet tıp uzmanlarının ulus çapında yaptıkları araştırmalar, emeklilik yaşındaki halkın büyük bir bölümünün hâlâ gücü kuvveti yerinde ve çalışacak durumda olduğunu göstermiştir. Ayrıca doktorlar yıllar boyu faal bir hayat sürdürenlerin öyle birdenbire yaşam biçimlerini değiştirmemelerini salık vermektedir. Eğer sağlık durumları eski işlerini sürdürmeye uygun değilse, seçebilecekleri bir sürü meslek dalı onları beklemektedir. […] SSCB'de özellikle yaşlıca kimselerin çalışmaları için düşünülmüş 900 kadar büyük ve küçük kuruluş vardır ve bunlar her zaman, çalışmak isteyen herkese iş sağlamaya hazırdırlar."[996]

Napoleon'a göre gerçek mutluluğun çok çalışmak ve sade yaşamakta olması, kulağa 'Arbeit macht frei' ('Çalışma, özgürleştirir') diyen Nazi sloganının alaycı bir yankısı gibi gelmektedir."[997] Squealer'ın sürekli domuzların çiftliğin denetimi ve örgütlenmesine ilişkin bitip tükenmeyen işleri olduğundan söz etmesi ise, Komünist Parti üyelerinin çalışma tempolarını anıştırmaktadır. "Bu çalışma tarzı Lenin'den beri Bolşeviklerde bir ananedir. Komünistler geceleyin geç vakitlere kadar çalışmak itiyadını edinmişlerdir ve gözlerinin altında yorgunluktan peydah olan şişkinlik, âdeta partinin alâmeti haline gelmiştir."[998]

"Eski bir Rus efsanesine göre, esirlerden iyi randıman almak isteyen asilzade, iki ikna vasıtasına müracaat edermiş: ekmek ve kamçı."[999] Napoleon'dan başlamak üzere domuzların ellerine kırbaç almaları durumu, belki de bu efsaneye bağlanmalıdır. Efsanedeki gibi Sovyetler Birliği'nde de insanları daha çok çalıştırmak için ekmek ve kırbaç yönteminin geçerli olduğundan söz edilir. Buna göre;

> "Komünistlerin 'kırbaç ve ekmek metodu' fabrikada iş organizasyonunda en sık ve en tesirli şekilde kendini göstermektedir. Kremlin'in plânlarında sanayin süratli bir inkişafı birinci mevkii

[996] Sosyalizm 60 Yılda, **age,** 115.
[997] Meyers, **age,** 30.
[998] Fischer, **age,** 42.
[999] **age,** 55.

> işgal ettiği için, parti en kabiliyetli adamlarından, en ehemmiyetsiz fabrika işçisinin bile mümkün mertebe çalışmasının teminini istemiştir."[1000]

Domuzlarla insanların ilk kez eşit koşullarla bir araya gelmeleri, "Tahran Konferansı'nı, yani Stalin, Roosevelt, Churchill ve diğerleri arasındaki toplantıyı anıştırmaktadır."[1001] 28 Kasım- 1 Aralık 1943 tarihleri arasında yapılan ve Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'nin önderlerini bir araya getiren Tahran Konferansı'nda, domuzlarla insanların arasındaki toplantıda olduğu gibi, üzerinde uzlaşma sağlanan ve sağlanamayan konular olmuştur. Domuzlarla insanların birbirlerine övgüler yağdırmaları, kağıt oynamaları, yani karşılıklı hamleler yapmaları ve kavga etmeleriyle anıştırılan da bu durumlardır:

> "Avrupa'da açılacak 'ikinci cephe' sorununda odaklaşan konferansta Stalin, Alman işgali altındaki Fransa'da yapılacak çıkarmayla birlikte Doğu'da geniş çaplı saldırı başlamayı kabul etmiştir.
> […] Stalin 1939 tarihli Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı ile 1940 tarihli Sovyet-Fin Antlaşması'nda öngörülen sınırların korunmasını, ayrıca Doğu Prusya'nın Baltık kıyısındaki toprakların SSCB'ye verilmesini istedi. Almanya sorununu ayrıntılı biçimde ele alan üç önder, bu konuda ve savaş sonrası kurulacak uluslar arası örgütle ilgili kesin bir karara varamadılar. Londra'da bulunan sürgündeki Polonya hükümetine ilişkin tepkisini belirten Stalin'le Batılı önderler arasında Polonya sorununda ciddi bir anlaşmazlık çıktı. Ama üç önder, bir bölümünü işgal altında tuttukları İran'ın savaş sonrasında bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü güvence altına alan ve bu ülkede ekonomik yardım yapılmasını öngören bir bildiri üzerinde anlaşarak, bunu 1 Aralık 1943'te yayımladılar."[1002]

Yapıtın sonunda domuzlarla insanları birbirlerinden ayırmanın olanaksız hale gelmesi, Stalin ve çevresindekilerin kendilerini 1917 yılında tahttan uzaklaştırılan Çar II. Nikolay ve çevresindekiler gibi halktan kopuk ve ayrıcalıklı konumlara getirerek onlara ve genel anlamda da kapitalist dünyanın temsilcilerine benzemeleri durumunu anıştırmaktadır. Toplumlarda yönetilenler ve yönetenler ayrımı oldukça, sistemlerin ismi ne kadar farklı olursa olsun yönetenlerin bir takım ortak yönleri daima olacaktır. Aynı şekilde, yönetilenlerin konumu da dünyanın birçok yerindeki birçok politik düzende, kimi açılardan birbirinden kesin ve net farklılıklar göstermeyecek, muhtemelen ortak noktalar söz konusu olacaktır:

> "Gücün yozlaştırıcı etkisi ile, iyi ve ahlaklı insanların kötücül zeka karşısında göreceli acizliği, Orwell'i daima cezbetmiştir. Orwell, *Animal Farm*'da, ideal olarak ne kadar arzu edilir olursa olsun, insanın güce sahip olma içgüdüsünün sınıfsız bir toplumu olanaksız kıldığını savunur. Bu alegoride, Marksist devrim başarısızlığa mahkumdur zira bir kez daha seçilmiş bir azınlığa güç bahşetmektedir."[1003]

[1000] **age,** 111.
[1001] Fowler, **age,** 62.
[1002] Gürel Tüzün ve diğ., "Tahran Konferansı", **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 20 (İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990), 332.
[1003] Meyers, **age,** 32.

İnsan doğasının bir özelliği olarak güce sahip olma içgüdüsünden, gücün yozlaşması ya da yozlaştırmasından ve kötücüllükten söz edildiğinde, akla Hıristiyan inancında mutlaka kaçınılması öğütlenen yedi ölümcül günah gelmektedir:

> "Kibir, kıskançlık, hırs, öfke, şehvet, oburluk ve tembellik papaların, azizlerin, vaizlerin, sanatçıların, oyun yazarlarının ve müzisyenlerin Hıristiyan inananlarına ne pahasına olursa olsun kaçınmayı öğütledikleri yedi ölümcül günahtır. […]
> Yedi ölümcül günahın genel kabul gören listesi altıncı yüzyılda Papa Büyük Gregorius tarafından oluşturulmuştur. Papa, kibrin diğer günahlara neden olduğunu ve bu yüzden de en önemli günah olduğunu öne sürmüştür."[1004]

Son kesite erişilen bu noktada metnin bütünü düşünüldüğünde, *Animal Farm*'da yedi ölümcül günahın her birinin ifadesini bulduğu söylenebilir. Örnek vermek gerekirse Napoleon'un adının önüne çeşitli yüceltici sıfatlar getirilerek anılması, onu öven şiirler yazılıp bestelenmesi, göğsünde madalyaları ve yanında dokuz köpeğiyle gezmesi, yedi ölümcül günahtan kibri anıştırmaktadır. Napoleon'un Snowball'un çizdiği yel değirmeni planlarının üzerine işemesi kıskançlığa, Snowball'u çiftlikten kovalayarak iktidara tek başına sahip olması hırsa, hayvanlara sahte itiraflar yaptırıp onları infaz etmesi öfkeye, dört dişi domuzdan otuz bir yavrusunun olması şehvete, diğer domuzlara şekeri yasaklayıp kendisinin yemesi ile, sütlerle elmaların başka hayvanlara verilmeyerek yalnızca domuzlara ayrılması oburluğa, domuzların fiilen çalışmamaları da tembelliğe birer örnektir. Hiç kuşkusuz metinde yedi ölümcül günahın başka örnekleri de yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında *Animal Farm*'ın insan doğasındaki zayıflıkları oldukça iyi örneklediği düşünülebilir.

Öte yandan, yedi ölümcül günahtan kaçınılması, belli bir topluma değil, tüm hristiyanlara yönelik bir öğüttür. *Animal Farm* ise içinde üretildiği İngiltere ya da anıştırmasını yaptığı Sovyetler Birliği ile sınırlı kalmayan, tek topluma ya da tek sisteme değil, tüm insanlara, onların kurdukları tüm sistemlere ve her çeşit güç dengesine yönelik bir yergidir ve bu özelliği ile genel anlamda insanı ile insan doğasını yansıttığı, dolayısıyla da evrensel bir yönü olduğu söylenebilir.

3.14.3. Onuncu Kesitte Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenleri: Propaganda Yöntemlerinin Okunması

-*"There was, as Squealer was never tired of explaining, endless work in the supervision and organisation of the farm. […] For example, Squealer told them that*

[1004] Robert Kastenbaum, "Seven Deadly Sins", Macmillan Encyclopedia of Death and Dying, 2002'den aktaran Encyclopedia.com, http://www.encyclopedia.com/topic/Seven_deadly_sins.aspx [26.03.2014].

the pigs had to expand enormous labours every day upon mysterious things called 'Files', 'reports', 'minutes' and 'memoranda' "[1005] */ Squealer'ın açıklamaktan hiç usanmadığı üzere, çiftliğin denetimi ve örgütlenmesine ilişkin bitip tükenmeyen iş vardı. […] Örneğin, Squealer onlara domuzların her gün 'dosyalar', 'raporlar', 'tutanaklar', 'notlar' denen gizemli şeylere muazzam emek harcadıklarını söylüyordu"* açıklamasıyla Squealer'ın "kitlenin anlamayacağı dilden konuşma" yöntemini uyguladığı anlaşılmaktadır. Hayvanların genel bilgisi, Squealer'ın sözünü ettiği şeyleri anlamaya yetmediği için, domuzların yaptıkları söylenen işleri gözlerinde büyüterek onların çok önemli işler başardıklarına inanmaktadırlar.

Olayların bir sonuca bağlandığı onuncu kesitte hayvanlar üzerinde metnin başından sonuna kadar uygulanan propaganda yöntemlerinin doğurduğu sonuç açıkça gözlemlenebilmektedir. Son kesitte propaganda yöntemleri ve propagandanın hayvanlar üzerindeki etkileri, doğrudan metindeki konuşmalardan olmasa da, her şeyi bilen, her şeyi gören bir üçüncü şahıs olan ve olaylara hayvanların bakış açısından bakan anlatıcının aktarımından anlaşılmaktadır.

Öte yandan, daha önceki kesitlerde de olduğu gibi, son kesitte de hayvanların bakış açısının ne kadarının kendilerine ait olduğu, ne kadarının algı yönetimi ve propagandanın etkilerinden kaynaklandığı üzerinde durmak gerekir. Kitabın sonunda, domuzlar semirmiş, yel değirmeni tamamlanmış, çiftlik zenginleşmiş ancak hayvanların yaşamlarında değişen bir şey olmamıştır. Buna karşın, hayvanlar koşulları kanıksamıştır, durumlarından yakınmazlar, hatta umutlu olmaya devam ederler. Hayvanların bakış açısını yansıtan metne göre, hayvanlar bir an bile çiftliğin bir üyesi olmanın verdiği onur ve ayrıcalık duygusunu kaybetmemişlerdir. İngiltere'de hayvanların malı olan ve hayvanlar tarafından yönetilen tek çiftlik onlarındır. Güç bir yaşam sürmekte olsalar da, tüm umutları gerçekleşmemiş olsa da, diğer hayvanlardan farklı olduklarının bilincindedirler. Aç kalsalar da, en azından gaddar insanları doyurmak için aç kalmamaktadırlar. Çok çalışsalar da, en azından kendileri için çalışmaktadırlar. Aralarından hiçbiri iki ayak üzerinde yürümemektedir, kimse kimsenin efendisi de değildir. Hayvanların bakış açısından aktarılan bu düşünceler, aslında katkısız düşünceler değildir. Bu bakış açısını oluşturan domuzların yürüttüğü propagandalar ve algı operasyonlardır. Hayvanlara ne

[1005] Orwell, 1997, 77

düşünecekleri öğretilmiştir ve onlar da domuzların ağzından konuşmakta ve düşünmektedirler.

- *"More, they never lost, even for an instant, their sense of honour and privilege in being members of Animal Farm"*[1006] */ Üstelik, Hayvan Çiftliği'nin bir üyesi olmanın verdiği onur ve ayrıcalık duygusunu hiçbir zaman kaybetmemişlerdi"* ifadesinden, diğer hayvanların ağzından çıkan ya da aklından geçenlerin "sahibinin sesi"ne dönüşmüş oldukları, yani domuzlar tarafından kendilerine ezberletilen şekilde düşündükleri ve konuştukları anlaşılmaktadır. Bu örnekte, domuzların diğer hayvanlar üzerinde "erdemli sözler" yöntemini başarıyla uyguladıkları anlaşılmaktadır. "Erdemli sözler", kitle üzerinde olumlu etkisi olan sözlerdir. Hayvanlara onur verici ve ayrıcalıklı bir konumda oldukları öğretilmiş ve böylelikle güçlüklere yakınmadan ve tepki vermeden göğüs germeleri sağlanmıştır.

- *"None of the old dreams had been abandoned. The Republic of the Animals which Major had foretold, when the green fields of England should be untrodden by human feet, was stil believed. Some day it was coming: it might not been soon, it might not be within the lifetime of any animal now living but stil it was coming"*[1007] */ Eski hayallerin hiçbirinden vazgeçilmemişti. Old Major'ın müjdelediği, İngiltere'nin yeşil çayırlarına insan ayağının basmayacağı Hayvanlar Cumhuriyeti'ne hâlâ inanılıyordu. Bir gün mutlaka olacaktı, yakında olmayabilirdi, şimdi yaşayan hayvanların ömrü yetmeyebilirdi ama yine de olacaktı"* açıklamasından domuzların "kaçınılmaz zafer" yöntemini hayvanların üzerinde başarıyla uyguladıkları anlaşılmaktadır. Hayvanlara ezberletilen fikirlere göre, ayaklanma için yola çıkarken koyulan hedeflere bir gün mutlaka ulaşılacaktır. Bu ideal, hayvanlar tarafından öylesine içselleştirilmiştir ki, o günü görüp görememelerinin bir önemi kalmamıştır. Kaçınılmaz zafere ulaşmak ve görmeseler bile ona giden yolu açan kitlenin bir parçası olabilmek için hayvanlar sabretmeye devam ederler.

- *"If they went hungry, it was not from feeding tyrannical human beings"*[1008] */ "Aç kalsalar da, en azından gaddar insanları doyurmak için aç kalmıyorlardı"* ifadesinden, domuzların "ortak düşman gösterme" yöntemini diğer hayvanların üzerinde başarıyla uyguladıkları görülmektedir. Hayvanlar, "ortak düşman"a hizmet

[1006] **age,** 78.
[1007] **age,** 78.
[1008] **age,** 79.

etmemenin verdiği mutlulukla, yaşamlarında yakınma konusu olabilecek hiçbir unsuru dikkate almayacaklardır çünkü insanları beslemekten kurtulmuşlardır.

- *"If they worked hard, at least they worked for themselves"*[1009] */ Çok çalışsalar da, en azından kendileri için çalışıyorlardı"* ifadesinden, hayvanların aslında şimdi de yine kendileri için değil, domuzlar için çalıştıklarının farkında olmadıkları ve bu nedenle de geçmişle yaşadıkları günü karşılaştırdıklarında, durumlarının geçmiştekinden iyi olduğuna inandıkları görülmektedir. Domuzların kurguladıkları propagandanın içeriği, diğer hayvanlar tarafından içselleştirilmiş durumdadır. Bu anlamda, metinde hayvanların bakış açısından gerek doğrudan, gerekse dolaylı anlatım yolu ile sunulan her söz ya da düşüncenin domuzlar tarafından yerleştirilen bakış açısını yansıttığı görülmektedir ve hepsi de birer "sahibinin sesi" örneğidir.

- *"Four legs good, two legs* ***better****"*[1010] [1011] */ "Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi"* sloganını tekrarlayan koyunlar, Squealer tarafından kurgulanan ""kitlenin anlayacağı dilden konuşma" yöntemine örnek oluşturmaktadırlar. Tüm domuzlar arka ayakları üzerinde yürümeye başlamışlardır ve *Hayvanizm*'in ilkelerine açıkça aykırı olan bu durumun kanıksatılması için, hayvanların anlayacağı dilden propagandaya gereksinim vardır. Öte yandan, koyunların daha önce de slogan attırılarak propagandaya alet edildikleri örneklerde olduğu gibi, burada da "tekrarlama" yöntemi kullanılmakta, koyunlar iki ayak üzerinde yürüyen tüm domuzların çiftlik evine girmelerine kadar geçen süre boyunca bu sloganı tekrarlayarak dikkatleri dağıtıp tepkileri önlemektedirler. Özet olarak, koyunlar üzerinden "slogan atma" yöntemi "tekrarlama" yöntemiyle birleştirerek, "gündemi değiştirme" yöntemi ile amaçlara ulaşılmaktadır.

- *"All animals are equal but some animals are more equal than others"*[1012] */ "Tüm hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir"* şeklindeki tek hüküm ile domuzlar, kendilerini diğer hayvanlardan üstün gördüklerini açık açık söylemek yerine "kaçamak söz söyleme" yöntemini kullanılmaktadır. "Daha eşit" şeklinde bir ifade anlamlı olmamakla birlikte, domuzlar bu ifadenin arkasına sığınarak kavram kargaşası yaratmak suretiyle hayvanların eşit olmadığını dolaylı

[1009] **age,** 79.
[1010] Propaganda yöntemlerini açıklamak için kitaptan yaptığımız alıntıların tümünü italik karakterlerle verdiğimizden, özgün metinde italik ile vurgulanan ***"better"*** sözcüğü, vurgunun kaybolmaması için kalın italik karakterlerle yazılmıştır.
[1011] **age,** 80.
[1012] **age,** 81.

yoldan ilan etmektedirler. “Kaçamak söz söyleme” yöntemiyle, riskli kavramları açıkça ifade edilmeden dile getirildiği için, zorunda kalındığında söylenenden dönmek de mümkün olabilmektedir.

3.14.4. Onuncu Kesitte Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi: İstemek – Bilmek -Yapabilmek / Zorunda Olmak

Son kesitte domuzlar güçlerini ve konumlarını iyice sağlamlaştırırlar. Napoleon, son kesitte de yine hiçbir tepkiden çekinmeden tek egemen özne ve tek özerk eyleyen olarak yoluna devam etmektedir, Napoleon, tek egemen öznedir çünkü domuzlar da dahil olmak üzere tüm hayvanlar onun egemenliği altındadır; tek özerk eyleyendir çünkü domuzlar da dahil olmak üzere tüm hayvanların yanında özerkliğini korumaktadır. Oysa ki çiftlikteki diğer domuzların egemenlikleri, Napoleon’un izin verdiği ölçüde yalnızca domuzlar dışındaki hayvanlar üzerinde geçerlidir. Diğer domuzlar, güçlerini Napoleon’dan almaktadırlar. Napoleon ise, bu kadar güce karşın, elindekiyle asla yetinmemektedir. Napoleon son kesitte de yine bilmekte, istemekte ve yapabilmekte, diğer domuzlar da dahil olmak üzere hayvanlara karşı zorunluluğu bulunmamaya devam etmektedir. Öte yandan bu kesitte Napoleon’un insanlarla doğrudan ilişkisi ve iletişimi söz konusudur. Hiç kuşkusuz kendi özerklik alanı dışında kalan insanlar ile Napoleon’un ilişkisi diğer hayvanlarla olduğu gibi doğrudan bir egemen-ezilen ilişkisi olamayacaktır. Diğer çiftliklerden gelen insanlarla olan çıkar ilişkisinde tüm taraflar kendilerini ezdirmeme ve mümkün olduğunca egemen konumda bulunma çabası içindedirler. Dış dünya ile yaşanan güç savaşında kazanan olabilmek için Napoleon’un içerideki konumunu pekiştirmesi ve daha da güçlendirmesi gerekmektedir. Nitekim, *Animal Farm*’da yaşayan hayvanların tüm çiftliklerdeki işçilerden daha çok çalışmaları, buna karşılık da daha az yemeleri büyük takdir toplamakta ve Napoleon’un kimi uygulamalarının da örnek alınacağı söylenmektedir.

Hayvanları daha da büyük baskı altına alabilmek için kırbaç kullanılmasının öngörülmesi ancak kırbaçla ilk görüntü verenin de Napoleon olması önemlidir, zira çiftliğin en güçlüsü olan Napoleon’a tepki vermek hayvanların aklından geçmemektedir, oysa ki Squealer ilk defa arka ayakları üzerinde yürüdüğünde hayvanlar tam protesto edecekken koyunların sloganları onları engellemiştir. Bu noktada, mutlak gücün Napoleon’a ait olduğu ve diğer domuzların ise ancak onun

bahşetmiş olduğu gücü kullanabildikleri açıktır. Bu durumda hayvanlar yalnızca Napoleon'un karşısında bağımlı eyleyendir, da mutlak birer bağımlı eyleyendir zira diğer domuzların karşısındaki bağımlı eyleyenlik konumları Napoleon'dan kaynaklanmaktadır ve Napoleon'a bağlıdır.

Napoleon'un kırbaca başvurması, gücünü arttırmak için yeni araçlar bulma gereksinimindendir. Napoleon'un zaten çiftlikteki en güçlü karakterken daha da güç istemesinin bir nedeni "insan" doğasındaki hırstır. Öte yandan, Napoleon, dış dünyada tutunabilmeyi "istemektedir", dış dünyada tutunabilmek için de daha da güçlenmesi gerektiğini "bilmektedir". Bunu sağlayabilmek için açıkça kırbaca başvurduğu gibi, ayrıca hem kendisi insanlaşmakta, hem diğer domuzları insanlaştırmakta, üstünlüğünü koyunlara ezberletilen "dört ayak iyi, iki ayak daha iyi" sloganıyla ilan etmekte ve "bazı hayvanların diğer hayvanlardan daha eşit olduğunu" çiftliğin anayasası olan *Yedi Emir*'in indirgendiği tek madde ile hükme bağlamaktadır.

Onuncu kesitte de Benjamin haricindeki hayvanlar açısından "bilmek" kipliği devre dışı kalmaya devam etmektedir. Başlarına gelen onca şeye rağmen hâlâ saygın bir yaşam sürdüklerine inanmakta ısrar eden hayvanlar, "bilmek" kipliğinden uzak tutulmaktadırlar. Napoleon ve diğer domuzlar, hayvanların olup bitenleri ve daha fazlasını tepki göstermeden kabul etmeleri için tarihi yeniden yazmakta, hayvanların yaşadıklarının yanlış, kendi anlattıklarının ise doğru olduğuna onları ikna etmekte güçlük çekmemektedirler. Hayvanların Squealer'ın arka ayakları üzerinde yürüdüğü nadir zamanlarda olduğu gibi "bilmek" kipliğine yaklaşıp tepki vermek "istedikleri" durumlar ise domuzlar tarafından önceden öngörülüp engellenmektedir çünkü domuzlar diğer hayvanlardan daha çok "bilmekte" ve hatta daha çok "istemektedirler". Squealer'ı protesto etme girişiminde özerk eyleyen olarak bilip istedikleri doğrultusunda hareket etmeyi akıllarından geçiren hayvanlar, koyunların slogan atmalarıyla gündemin dağılması sırasında domuzların çiftlik evine girmeleri üzerine istediklerini "yapamazlar" ve bilip istediklerini yapabilmenin sağlayacağı özerk eyleyenliğin eşiğinden dönerek yeniden bağımlı eyleyenlikte kalırlar. "Bilmeye" devam eden tek hayvan Benjamin'in bildiği ise, durumun hiçbir zaman daha iyi ya da daha kötü olmayacağı, yani değişmeyeceğidir. Bu nedenle Benjamin'in yapmak istediği bir şey yoktur.

Bu kesitteki bir çok olay, örneğin domuzların arka ayak üzerinde yürüyüp ön ayaklarıyla kırbaç taşımaları, iki ayağın dört ayaktan daha iyi olduğunun yani insanın hayvandan daha iyi olduğunun ilan edilmesi, domuzların üstünlüğünün "daha eşit" adı altında *Yedi Emir* yerine duvarda ilan edilmesi, insanların alenen çiftliğe girmesi, domuzların onlarla aynı sofraya oturmaları, şerefe kadehler kaldırılması Napoleon'un hayvanlara herhangi bir şey için hesap vermek ya da onlardan onay almak "zorunda" olmadığını göstermektedir. Öte yandan, son sahnede domuzlarla insanlar arasındaki kavgaya bakıldığında kendi çiftliklerinde belli bir konumda bulunan insan ve domuz yöneticilerin birbirleri ile ilişkilerinde hangilerinin özerk hangilerinin bağımsız eyleyen olduğu, kimin kimi ne kadar ezebileceği belli değildir. Bu noktada, girişilen kavganın sonucunun, ilişkilerin dengesini doğrudan etkileyeceği düşünülebilir ancak bu denge sonsuza kadar da aynı kalmayacaktır. Nasıl ki kesitin sonunda domuzlar insanlaşmakta, çiftliğin adı yeniden *Manor Çiftliği* olarak değişmekte ve hikaye adeta başladığı yere dönmekte ise, özerklik ve bağımlılık ya da egemenlik ve ezilenlik durumları da kalıcı olmayacak, içinde bulunulan koşullara ve o andaki sahnenin aktörlerine göre değişecektir.

3.14.5. Onuncu Kesitte Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması: Özne– Eşik Özne– Yükümsüz Özne

Onuncu kesitte ayaklanmayı gören birçok hayvan artık ölmüş, yerlerini yeni hayvanlar almıştır. Çiftlikte Clover haricindeki üç at tüm iyi özelliklerine rağmen çok aptaldırlar, alfabede B harfinden ötesini öğrenemezler. Ayaklanma ve *Hayvanizm*'in ilkeleri hakkında kendilerine ne söylense inanmaktadırlar. Atlar söyleyip, söylediklerini üstlenen özneler olmaktan çok, kendilerine söylenenlerle yetinmek konumundadırlar. Metinde açıkça "çok aptal" olarak tanımlanmakta olduklarından, bilinçli ve istemli davranan, yargılama yeteneği olan özne oldukları düşünmek mümkün değildir. Bu durumda atlarda, doğaları gereği bilinç yetersizliği sonucu oluşan yükümsüz öznelik konumu söz konusudur.

Squealer'ın bıkmadan tekrarladığına göre domuzların çiftliğin denetimi ve düzeni için muazzam çaba harcamaları gerekmektedir. Squealer bu bilgileri hayvanlara bilerek, bir amaca yönelik olarak vermektedir. Bu anlamda Squealer'ın bilinçli ve istemli davranan ve yargılama yeteneği bulunan bir özne gibi hareket ettiği söylenebilir.

Squealer, koyunları çiftliğin öbür ucuna yeni sloganı ezberletmeye götürüp onları orada bir hafta tuttuğunda yine bilinçli ve istemli olara hareket etmektedir.

Domuzlar ile köpekler dışındaki hayvanların hayatında değişiklik olmamasına, çoğunlukla aç kalmalarına, saman üstünde yatmalarına, birikintilerden su içmelerine, kışın soğuktan, yazın sineklerden dertli olmalarına rağmen hâlâ onurlu bir yaşam sürdüklerine kendilerini inandırmaları, genel anlamda yargılama yetenekleri bulunmadığına ya da bulunsa da bu yeteneği kullanmadıklarına işaret eder. Hayvanların algılarını yargıya dönüştürmedeki kusurları, bir yandan doğalarından kaynaklandığı gibi, diğer yandan da emeklilik yaşı gelenler de dahil olmak üzere sürekli çalıştıklarından tek işleve indirilmiş birer kimlik olarak, kurumsal biçim özneye dönüşmüş olmalarından ileri gelmektedir.

Domuzlar dışında kalan hayvanların içinde bilinçli ve istemli davranan ve yargılama yeteneğini koruyan Benjamin'dir. Diğer hayvanlar, geçmişte yaşananları anımsamadıklarından kıyas olanağından yoksundurlar. Benjamin ise, diğer hayvanların aksine, uzun yaşamının tüm ayrıntılarını hatırlar ve yaşamın hiçbir zaman çok daha iyi ya da çok daha kötü olmayacağını, açlığın, cefanın, hayal kırıklığının yaşamın değişmez kuralı olduğunu söyler. Benjamin'in düşünmesi ve uzun yaşam deneyiminden bu yargılara varması, özne olma konumunu korumayı başardığını göstermektedir.

"Dört ayak iyi, iki ayak kötü" sloganının yeni versiyonu olan "Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi " sloganını ezberledikten sonra topluca tekrar eden koyunlar, onuncu kesitte de yükümüz öznenin bir çeşidi olan "robotlaştırılmış özne" konumlarını korumaktadırlar. Koyunlar, eski sloganı olduğu gibi, bu yeni sloganı tekrarlama işini de robot gibi hiçbir yargılama sürecinden geçirmeden gerçekleştirmeye programlanmışlardır.

İnsanların arasında tutunabilmek için öncelikle kendi çiftliğinde gücüne güç katma peşinde olan Napoleon ise, bu uğurda çeşitli önlemler almaktadır. İnsanları açıkça taklit etmekte, şimdi kendisinin de taşıdığı insana ait özelliklerin üstün olduğunu ilan etmekte, Squealer aracılığıyla gerekli yerlerde olası tepkileri oluşmadan engellemekte ve hayvanları kırbaçla ıslah etmek için gerekli altyapıyı oluşturmakta, böylelikle kendisine karşı gelinemez bir kimlik oluşturmaktadır. Napoleon tüm bunları bilerek ve isteyerek uygulamakta ve bu süreçlerde yargılama yeteneğini de

korumaktadır. Bu anlamda Napoleon'un da metnin genelinde olduğu gibi onuncu kesite de özne konumunu korumayı bildiği söylenebilir.

3.14.6. Onuncu Kesitte Gerçeğe Uygunluk (Olmak / Görünmek) Durumlarının, Bilmecelerin ve Sözleşmelerin Değerlendirilmesi

Onuncu kesitte de olan ile görünen arasındaki farklar kendini göstermeye devam etmektedir. Bir zamanlar Snowball'un sözünü ettiği elektrikle aydınlanan, sıcak ve soğuk suyu olan ahırların ve haftada yalnızca üç gün çalışmanın artık lafı geçmemektedir. Görünen, yani Napoleon'un açıklaması, bu tür fikirlerin *Hayvanizm*'in ruhuna aykırı olduğudur. Olan ise, çiftlikte hiçbir durumun diğer hayvanların lehine gelişmemesi tüm ayrıcalıkların domuzlara mal edilmesidir.

Görünen, yani Squealer'ın söylediği domuzların çiftliğin yönetimi için yoğun bir emek harcamaları, her gün hayvanların anlayamayacakları birçok işle uğraşmalarıdır. Olan ise, domuzlar her ne kadar Squealer'ın sözünü ettiği türden yönetim işleriyle uğraşıyor olsalar bile, aslında buna ek olarak kendilerine ait çıkarları gözetiyor olmalarıdır.

Görünen, Squealer'ın elinde hayvanların yaşamının eskisinden iyiye gittiğine ilişkin bir takım rakamlar içeren listelerdir. Olan ise hayvanların yaşamında iyiye giden bir şey bulunmadığı, Squealer'ın elindeki listelerin ise muhtemelen ya tamamen düzmece ya da istatistiklerin domuzların işine gelecek şekilde düzenlenmiş yanlı bir yorumu olduğudur.

Görünen, hayvanların bu çiftliğin bir üyesi olmanın ne kadar onurlu ve ayrıcalıklı bir durum olduğunu düşünmeleri, çiftliğin hayvanların malı olduğuna, hayvanlarca yönetildiğine, kendileri için çalıştıklarına ve hiçbir hayvanın diğerine "efendi" diye hitap etmediğine ve tüm hayvanların eşit olduğuna inanmalarıdır. Olan ise, çiftliğin bir üyesi olmak onurlu ve ayrıcalıklı bir durum ise de, bu onur ve ayrıcalığın yalnızca domuzlara ait olduğu, çiftliğin domuzların, hatta Napoleon'un malı olduğu, çiftliğin domuzlarca, hatta Napoleon'ca yönetildiği, hayvanların kendileri için değil domuzlar için çalıştıkları, hiçbir hayvanın diğerine "efendi" diye hitap etmese de aslında domuzlarla diğer hayvanlar arasında bir efendi-köle ilişkisi bulunduğu ve tüm hayvanların asla eşit olmadığıdır. Diğer hayvanların olaylara bu kadar olumlu bakmaları ise, bu fikirlerin kendi yargılarının ürünü olmasından değil, bu fikirlerin domuzlar tarafından kafalarına çeşitli yöntemlerle iyice yerleştirilmiş olmasındandır.

Görünen, komşu çiftlikten gelen insanlarla domuzların arasında bir uzlaşma ortamı olduğu, sorunların ve yanlış anlaşılmaların bittiği, kahkahalar atıldığı, şerefe kadehler kaldırıldığı, övgüler düzüldüğüdür. Olan ise, karşılıklı çıkarların konuştuğu, tarafların uzlaşmadan çok, gücün peşinde olduğu ve bu tür sahte ilişkilerin pamuk ipliğine bağlı bulunduğudur. Nitekim, çok geçmeden bir kavga kopacaktır.

Onuncu kesitin kısa sürede çözülen bilmecesi, koyunları çiftliğin öbür ucuna götürüp, orada bir hafta tutan Squealer'ın gerçek amacının ne olduğudur. Her gün koyunların yanına giden Squealer, onlara yeni bir şarkı öğretmekte olduğunu ve bunun için de gizlilik gerektiğini söylemektedir. Squealer'ın gerçek amacı her ne kadar kısa bir süre için bilmece olsa da, "gizlilik" gerekliliğinden söz edilmesi aslında bu durumun şimdilik "gizli" tutulan bir amaca hizmet ettiği yönünde sona atılan bir oltadır. Nitekim, önce Squealer'ın, arkasından da çiftlik evinden çıkan diğer domuzların arka ayakları üzerinde yürümeleri üzerine tepki vermeye hazırlanan hayvanları koyunların bu yeni öğrendikleri "dört ayak iyi, iki aya daha iyi" sloganıyla susturmaları, bu yeni şarkı çalışmasının hangi amaçla planlandığını ve neden gizli tutulduğunu açıklığa kavuşturarak bilmecenin çözülmesini sağlamaktadır.

Onuncu kesitte örtük olarak yapılan sözleşmeler ise, Pilkington ve Napoleon'un yaptıkları konuşmalarda gizlidir. Sözleşme, birbirleri için tehlike ve tehdit oluşturmamak, sözde barış içinde yaşamak ve iş ilişkilerini düzgün bir biçimde sürdürmektir. İş ilişkilerinden kastedilen ise, maddi ya da politik çıkar ilişkileridir. Bu sözleşmede, gerek insanların, gerekse domuzların kazanan taraflar olması hedeflenmektedir. Başka bir deyişle, domuzlarla insanların kurduğu ilişki, bir kazan-kazan ilişkisi olacaktır. Pilkington'un *Hayvan Çiftliği'*ndeki hayvanların az yedirilip çok çalıştırılmalarından övgü ile söz etmesi ve domuzların düşük seviyedeki hayvanları varsa, kendilerinin de aşağı sınıflarının olduğundan söz etmesi, bu yazılı olmayan sözleşmede kimlerin kaybeden olacağını da ortaya koymaktadır.

3.14.7. Onuncu Kesitin Çeviri Göstergebilimsel Çözümlenmesi

Örnek 91 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 1

Orwell, 76.	Only old Benjamin was much the same as ever, except for being a little greyer about the muzzle, and since Boxer's death, more morose and taciturn than ever.
Adıvar, 101.	Sade ihtiyar Benjamin burnunun üstü biraz kırlaşmış olmasından başka, hiç değişmemişti ve Boxer'ın ölümünden beri daha aksi, daha kimse ile lâf etmez olmuştu.
Özdenören, 80.	Yalnız ihtiyar Benjamin, hiç değişmemişti; sadece biraz burnunun kılları kırlaşmıştı; Boxer'ın ölümünden beri de daha aksi ve daha içe kapanık olmuştu.
Moralı, 107.	Benjamin pek değişmiş, yalnız başı kırlaşmıştı. Boxer'ın ölümünden sonra da daha asık suratlı ve sessiz olmuştu.
Okyay, 112-113.	Yalnızca yaşlı Bünyamin eskisi gibiydi. Belki burnu biraz daha kırlaşmıştı, o kadar. Boksör'ün ölümünden beri büsbütün aksileşmiş, kimseyle tek laf etmez olmuştu.
Demir, 95.	Benjamin'in sadece başı kırlaşmış, Boxer'ın ölümünden sonra suratı daha asık ve sessiz olmuştu.
Üster, 136.	Bir tek yaşlı Benjamin pek değişmemişti; yalnızca yelesine hafif kır düşmüştü; bir de, Boxer'ın ölümünden sonra daha da somurtkanlaşmış ağzı dili bağlanmıştı.
Dévil, 47.	Seul le vieux Benjamin demeurait à peu près le même, si ce n'est qu'il avait blanchi autour du nez et que, depuis la mort de Boxer, il était plus morose et plus taciturne que jamais.
Simon, 140.	Seul le vieux Benjamin n'avait point changé, sinon que le museau lui grisonnait un brin et que, depuis la mort de Boxer, il se montrait plus morose et plus taciturne que jamais.
Quéval, 137.	Seul le vieux Benjamin était resté le même, à part le mufle un peu grisonnant, et depuis la mort de Malabar, un caractère plus que jamais revêche et taciturne.

Özgün metinde yalnızca yaşlı Benjamin'in "hemen hemen" aynı kaldığı belirtilmektedir. Her ne kadar "hemen hemen" aynı kalmanın istisnasından tümcenin devamında söz edilse de, özgün tümcede yer alan "hemen hemen" ya da "neredeyse" şeklindeki vurguyu atlayan, Adıvar, Özdenören, Okyay, Simon ve Quéval çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Moralı'nın kullandığı "Benjamin pek değişmiş, yalnız başı kırlaşmıştı" karşılığında tümcenin başı ile sonu birbiri ile uyumlu olmadığından, özgün metindeki çeviri biriminin kimi kalıntılarını içermekle birlikte anlamdan yoksun bir sözce üretimi söz konusudur. Bu durumda ortaya "anlamın parçalanması" eğilimi çıkmıştır. Demir ise, "yaşlı Benjamin'in hemen hemen aynı kaldığına" ilişkin ifadeyi atlayarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur.

Özgün metinde Benjamin'in ağız/burun bölgesinin biraz kırlaştığına ilişkin ifadeyi Moralı ve Demir "başı kırlaşmıştı" olarak aktarıp "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur zira hayvanın ağzı ve burnu baş bölgesinde yer

alır; öte yandan "baş" vücudun belli bir yeri, "ağız / burun" ise baş bölgesinde yer alan belli bir kısımdır. Böylelikte özgün metindeki özel bir ifade, çeviride genel bir ifade ile karşılandığından, açık seçik bir biçimde dile getirilmiş bir anlam bulanık hale getirilmiştir. Öte yandan, Üster çevirisinde Benjamin'in yelesine kır düştüğü söylenerek, "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmaktadır. Hayvanın ağzı ve burnu ile yelesi aynı şey değildir. Böylelikle özgün metindeki anlamla hiçbir ilintisi olmayan bir anlam üretildiğinden "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Özdenören, Benjamin'in az konuşmasını suskun olmasına değil, içe kapanık olmasına bağlamıştır. Her sessiz olan kişi mutlaka içe kapanık olmayacağına göre, bu aktarım ile Özdenören söz biriminin potansiyel olarak içinde taşıdığı ancak özgün metin bağlamında gerçekleşmeyen bir anlam üreterek "anlamın kaydırılması" eğilimini ortaya koymaktadır. Yine Benjamin'in "daha" huysuz ya da aksi oluşunu "büsbütün aksileşmiş" şeklinde aktaran Okyay çevirisi de "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnektir zira "daha" aksi olmak, geçmişle kıyas içeren bir ifadedir ve mutlaka kişinin "tamamen" aksileştiğini göstermez. Aynı eğilim, yine Okyay çevirisinde Benjamin'in "daha" suskun olmasının "kimseyle tek laf etmez olmuştu" şeklinde aktarılmasıdır çünkü geçmişe kıyasla "daha" suskun olmak, kimseyle tek laf etmeyecek şekilde tamamen sessizliğe gömülmek anlamına gelmeyebilir. Son olarak, yine Benjamin'in daha aksi ve daha suskun oluşu, Quéval çevirisinde daha aksi ve suskun "bir karakter" olduğu şeklinde yansıtılarak, özgün metinde bulunmayan ve çeviride yer alması da zorunlu olmayan ek bir sözcük kullanımıyla yine "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi söz konu olmuştur.

Örnek 92 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler – 2

Orwell, 77.	The truest happiness, he said, lay in working hard and living frugally.
Adıvar, 102.	En büyük saadetin, çetin çalışmak, perhizkâr bir hayat sürmek olduğunu söylüyordu.
Özdenören, 81.	En gerçek mutluluk çok çalışmak ve idareli bir hayat sürmekti.
Moralı, 109.	[…] gerçek mutluluğun çok çalışmak ve sade bir hayat sürmek olduğunu söylemişti.
Okyay, 113.	Gerçek mutluluk demişti, sıkı çalışıp, sade bir hayat sürdürmekten doğar.
Demir, 96.	[…] gerçek mutluluğun çok çalışmak ve sade bir hayat sürmek olduğunu söylemişti.
Üster, 137.	Önder'e göre gerçek mutluluk çok çalışmak ve yalın yaşamakta yatıyordu.
Dévil, 47.	La source du bonheur véritable, répétait-il, se trouve dans un travail acharné et une vie frugale.
Simon, 141.	"Le seul vrai bonheur, disait-il, réside dans une vie frugale et dans un labeur opiniâtre. "
Quéval, 138.	"Le bonheur le plus vrai, déclarait-il, réside dans un travail opiniâtre et l'existence frugale

Özgün metinde, "En gerçek mutluluk, diyordu, sıkı çalışmak ve sade yaşamakta yatar" şeklinde yer alan ifadedeki duraklamaya yer vermeyerek kesintisiz olarak aktaran Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Üster vurgu değişikliği nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Dével özgün metindeki "demek" ifadesini "tekrar etmek" şeklinde aktararak "anlamın bozulması",Quéval de "ilan etmek" şeklinde aktararak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimlerini ortaya koymuşlardır. Adıvar, özgün metindeki "en gerçek mutluluk " ifadesini "en büyük saadet" olarak aktarıp "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuştur. Moralı, Okyay, Demir, Üster, Dével ve Simon, karşılaştırmada üstünlük ifade eden "en" sözcüğünü kullanmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini göstermişlerdir. Dével, "en gerçek mutluluk" yerine "gerçek mutluluğun kaynağı", Simon ise "tek gerçek mutluluk" olarak aktarıp "anlamın bozulması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Özgün metinde "diyordu" şeklinde yer alan ifade Üster çevirisinde "öndere göre" şeklinde aktarılmıştır. Napoleon'a hitaplarda zaman zaman "önderimiz Napoleon yoldaş" denilse de, özgün metinde Napoleon'un adının yerine geçecek şekilde salt "Önder" olarak sözünün geçmesi söz konusu değildir. Bu anlamda Üster'in bu kullanımı, üslubu farklılaştırarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmaktadır. Son olarak, özgün metinde "idareli", "sade" ya da "azla yetinen" bir yaşam tarzından söz edilirken, Adıvar "perhizkâr" ifadesiyle anlamı beslenme ile sınırlandırdığından "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 93 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 3

Orwell, 77.	But still, neither pigs nor dogs produced no food by their own labour; and there were many of them, and their appetites were always good.
Adıvar, 101-102.	Fakat bunlara rağmen, köpekler ile domuzlar kendi emekleriyle hiçbir yiyecek ortaya atmıyorlardı, halbuki onların birçoğunun iştahı daima daima açıktı.
Özdenören, 81.	Bununla beraber ne domuzlar ne de köpekler kendi emekleriyle hiçbir gıda maddesi üretmiyorlardı, ama iştahlarına diyecek yoktu.
Moralı, 109.	Ama ne de olsa, domuzlarla köpekler yiyecek maddelerini kendileri üretmezdi onlar çok kalabalık olduğu gibi çok da yemek yiyorlardı.
Okyay, 113.	Ama yine de ne domuzlar, ne de köpekler kendi emekleriyle en ufak bir parça olsun yiyecek üretmiyorlardı. Üstelik hem sayıları çok fazla, hem de iştahları pek yerindeydi.
Demir, 97.	Domuzlar ve köpekler çok kalabalık olduğu için çok yemek yiyorlar ve yiyecek mamullerini kendileri üretmiyorlardı.
Üster, 138.	Ama gene de, domuzların da, köpeklerin de kendi emekleriyle yiyecek ürettikleri yoktu; üstelik hem çok kalabalıktılar, hem de iştahları her zaman yerindeydi.
Dével, 47.	[…] mais ni le labeur des cochons ni celui des chiens ne produisait de denrées alimentaires, et pourtant ils étaient nombreux et ils avait toujours bon appétit.
Simon, 142.	Or, si les porcs ni les chiens ne faisaient de travail productif, ils n'en étaient pas moins fort nombreux et dotés d'une solide appétit.
Quéval, 139.	Malgré tout, cochons et chiens ne produisaient pas de nourriture par leur travail et ils étaient en grand nombre et pourvus de bon appétit.

Tümcenin başında "ama yine de ne domuzlar ne de köpekler kendi emekleriyle gıda üretiyorlardı" şeklindeki ifadede yer alan "ne / ne de" vurgusunu atlayan ve ifadeyi tümcenin sonuna alan Demir çevirisinde vurgu değişimi ile "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi gözlemlenmektedir. "Ne köpekler, ne de domuzlar" ifadesindeki "ne / ne de vurgusunu atlayan Adıvar, Moralı ve Quéval çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" söz konusudur. Adıvar ise, domuzlarla köpeklerin yiyecek maddesi "ortaya atmadıkları" ifadesiyle, özgün metinde "üretmek" olarak açık seçik ifade edilen anlamı belirsiz hale getirdiğinden "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini ortaya koymuştur. Öte yandan, yine Adıvar çevirisinde "daima" sözcüğü muhtemelen baskı hatasından iki kez tekrarlanmıştır. "Daima" sözcüğüne hiç yer vermeyip bu vurguyu eksilten Özdenören, Moralı, Okyay, Demir, Simon ve Quéval çevirilerinde ise "anlamın eksik yorumlanması" söz konusudur.

Domuzlar ve köpeklerin kendi emekleriyle hiçbir gıda üretmemeleri durumunu Okyay ek bir vurgu ile, "en ufak bir parça olsun" yiyecek üretmedikleri şeklinde aktararak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymaktadır. "Kendi emekleri" vurgusunu atlayan Moralı, Demir ve Dével çevirilerinde "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi görülmektedir. Simon çevirisinde ise, yiyecek üretiminden değil, "üretim işinden" söz edilerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Özgün metinde domuzların sayıca çok olduğuna ilişkin bölümü atlayan Adıvar ve Özdenören çevirilerinde "anlamın yok edilmesi" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Domuzların "sayıca az olmadığını" ifade eden Simon çevirisinde de "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır, çünkü az olmamak mutlaka çok olmayı gerektirmez. Öte yandan, yine Adıvar çevirisinde domuzların "birçoğunun" iştahının açık olduğundan söz edilerek, "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmaktadır çünkü özgün metinde "domuzların birçoğu" ayrımı bulunmamakta, genel anlamda domuzların iştahlarının daima açık olduğundan söz edilmektedir.

Özgün metinde domuzların iştahlarının iyi olduğuna ilişkin ifade, Moralı çevirisine domuzların çok yemek yedikleri şeklinde örtük olanı açığa çıkararak aktarıldığından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Domuzlar ve köpeklerin çok kalabalık oldukları için çok yemek yedikleri gibi özgün metinde bulunmayan bir neden-sonuç ilişkisine yer veren Demir çevirisinde ise anlamla tümüyle ilintisiz

olmamakla birlikte yanlış olan bir anlam üretmesinden dolayı "anlamın bozulması" eğilimi ortaya koyulmuştur.

Özgün metinde köpeklerle domuzların yiyecek üretmedikleri belirtildikten sonra kalabalık oldukları ve iştahlarının da iyi olduğuna ilişkin bilgiler ve / ve bağlaçları ile bağlanmaktadır. Bir durumla, verili durumla tezat oluşturan ikinci bir durumu sunmada kullanılan halbuki, ama, yine de gibi ifadelere yer veren Adıvar, Özdenören, Moralı ve Dévil çevirilerinde tarafsız "ve" bağlacından fazlası olduğu ve bu sözcükler gelmekte olan karşıtlığı önceden haber verdiği için "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmaktadır. Son olarak, özgün metindeki "iyi iştah" ifadesine karşılık olarak domuzlarla köpeklerin iştahlarının "sağlam" ya da "esaslı" olarak çevrilebilecek daha vurgulu bir ifade ile aktaran Simon çevirisinde "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi söz konusudur.

Örnek 94 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 4

Orwell, 79.	He was, he said, teaching them to sing a new song, for which privacy was needed.
Adıvar, 105.	Koyunlara gizli olması lâzım gelen bir türkü öğrettiğini söylüyordu.
Özdenören, 83.	Onlara, özel bir iş için lâzım olan yeni bir şarkı öğrettiğini söylüyordu.
Moralı, 111.	Onlara yeni bir şarkı öğretmekte olduğunu, bunun için sakin bir yerde olmaları gerektiğini söylüyordu.
Okyay, 115.	Onlara yeni bir şarkı öğrettiğini söylüyordu. Bu iş için de gizlilik şarttı.
Demir, 98.	Koyunların yeni bir şarkı öğrenmekle meşgul olduğunu, bu yüzden sakin bir yerde olmaları gerektiğini söyledi Squealer.
Üster, 140.	Onlara yeni bir şarkı öğretmekte olduğunu, rahat çalışabilmeleri için gözlerden uzak olmaları gerektiğini söylüyordu.
Dévil, 48.	Il était en train, expliqua-t-il, de leur apprendre un nouveau chant et il avait besoin de tranquillité.
Simon, 145.	Il leur enseignait, disait-il, une chanson nouvelle dont il importait de garder le secret.
Quéval, 141.	Il leur apprenait, disait-il, un chant nouveau, dont le secret devait être gardé.

Squealer'ın koyunlara şarkı öğretmesi belli bir amaca yöneliktir, bu da gizlilik gerektirmektedir. Özgün metinde Squealer'ın öğrettiği yeni şarkı için "gizlilik" gerektiğine ilişkin ifade, Moralı ve Demir çevirilerinde "sakin" bir yerde olma gerekliliği olarak, Dévil ise "sükunete" ihtiyaç duyulduğu şeklinde aktarılıp "anlamın saptırılması" eğilimi ortaya çıkarılmıştır. Adıvar çevirisinde kullanılan "türkü karşılığı, özgün metnin çağrıştırmadığı bir anlam yarattığından "anlamın kaydırılması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Üster çevirisindeki "gözlerden uzak olma" gerekliliği, özgün metindeki anlamla daha ilintili olmakla birlikte yanlış bir anlam olduğundan "anlamın bozulması" eğilimine bir örnektir. Üster ayrıca koyunların gözlerden uzak olmalarının özgün metinde

bulunmayan nedenini "koyunların rahat çalışabilmeleri için" şeklinde açıklayarak, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir örnek oluşturmaktadır.

Demir, özgün metinde olmayan ve neden-sonuç ilişkisi belirten "bu yüzden" ifadesini çevirisinde kullanarak "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Son olarak, Özdenören bu şarkının "özel bir iş için gerektiği" ek bilgisini çevirisine ilave ederek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimine bir başka örnek oluşturmuştur.

Örnek 96 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 5

Orwell, 80.	"Four legs good, two legs *better*! Four legs good, two legs *better*! Four legs good, two legs *better*!"
Adıvar, 106.	"dört ayak iyi iki ayak daha iyi! Dört ayak iyi iki ayak daha iyi! Dört ayak iyi iki ayak daha iyi!"
Özdenören, 84.	"Dört ayak iyi iki ayak daha iyi! Dört ayak iyi iki ayak daha iyi! Dört ayak iyi iki ayak daha iyi!"
Moralı, 112.	"Dört ayak iyi! İki ayak daha iyi! Dört ayak iyi! İki ayak daha iyi!"
Okyay, 117.	"Dört ayak oh ne âlâ, iki ayak **harika**; Dört ayak oh ne âlâ, iki ayak **harika**; Dört ayak oh ne âlâ, iki ayak **harika!**"
Demir, 99.	"Dört ayak iyi! İki ayak daha iyi! Dört ayak iyi! İki ayak daha iyi!"
Üster, 141.	"Dört ayak iyi iki ayak *daha* iyi! Dört ayak iyi iki ayak *daha* iyi! Dört ayak iyi iki ayak *daha* iyi!"
Dévil, 49.	"Quatre pattes, bon, deux pieds, mieux ! Quatre pattes, bon, deux pieds, mieux ! Quatre pattes, bon, deux pieds, mieux !"
Simon, 146.	"Vive les Quatre-Pattes, *Honneur* aux Deux-Pattes ! "Vive les Quatre-Pattes, *Honneur* aux Deux-Pattes ! "Vive les Quatre-Pattes, *Honneur* aux Deux-Pattes!"
Quéval, 143.	*"Quatrepattes, bon, deuxpattes, mieux ! "Quatrepattes, bon, deuxpattes, mieux ! "*

Özgün metinde "daha iyi" ifadesi italik karakterlerle yazılarak vurgulanmıştır. Okyay bu vurguyu kalın karakter kullanarak sağlamıştır, ancak özgün metinde olmayan ikinci bir vurguyu da çevirisine ekleyerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini göstermiştir. Adıvar, Özdenören, Moralı, Demir ve Dévil, bu vurguyu kullanmayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Simon çevirisinde vurgu kullanılmakla birlikte, "yaşasın dört ayaklılar, onurlansın iki ayaklılar" ifadesiyle özgün metinden farklı bir slogan ortaya çıkarmıştır. Simon'un kullandığı sloganla da özgün metinde olduğu gibi dört ayaklı olmak olumlu değerlendirilmekte ancak iki ayaklılar da daha üstün bir yerde konumlandırılmaktadır. Bu anlamda, özgün metinle ilintisiz olmamakla birlikte yanlış bir anlam ortaya çıkmakta ve "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır. Bu örnekte, Simon çevirisinde içi dolu bir slogan oluşturulmuştur. Özgün metinde ise mekanik, söylendikçe insanı sersemletebilecek bir slogan kullanılmıştır. İçi dolu bir slogan ile mekanik bir slogan arasında fark vardır, bu fark söyleyen insanların beden diline bile yansıyabilir..

Quéval çevirisinde ise sloganın bütünü italik karakterle yazılıp vurgulandığından "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Moralı, Demir ve Quéval ise, özgün metinde üç kez tekrar edilen sloganı iki kez tekrar ederek "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır.

Örnek 95 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 6

Orwell, 80.	"My sight is failing."
Adıvar, 106.	"Gözlerim görmüyor"
Özdenören, 84.	"Gözlerim zayıflamış"
Moralı, 112.	"Gözlerim artık iyi görmüyor"
Okyay, 117.	"Gözlerim artık eskisi gibi görmüyor,"
Demir, 99.	"Gözlerim iyi görmüyor"
Üster, 141.	"Gözlerim artık iyi görmüyor,"
Dévil, 49.	"Ma vue baisse, "
Simon, 147.	"Ma vue baisse, "
Quéval, 143.	"Ma vue baisse,"

Özgün metinde Clover, görüşünün zayıfladığından söz etmektedir. Burada kullanılan zamana göre, bu durum geçmişte başlamıştır, halen devam etmektedir ve görünüşe göre gelecekte de devam edecektir. "Gözlerim görmüyor" ifadesini kullanan Adıvar çevirisi, "anlamın bozulması"" eğilimini ortaya koymaktadır çünkü Clover'ın gözleri görmüyor değildir, sadece görüşü zayıflamaktadır. Demir çevirisinde, geçmişten bu güne gelen süreç eksik bırakılmış, yalnızca şimdi iyi görmediğinden söz edilerek, bunun gelecekte de sürecek bir durum olduğu atlanarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusu olmuştur. Özdenören, Moralı, Okyay ve Üster gözlerin iyi görmeme durumu olmuş bitmiş bir olay olarak yansıtılmıştır. Oysa özgün metinde devam eden bir süreç söz konusudur. Geçmiş zaman kullanımı nedeniyle sürecin devam ettiği net olarak anlaşılmadığından yine "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Fransızca çevirilerde ise, anlam bozucu bir eğilim söz konusu değildir.

Örnek 97 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 7

Orwell, 81.	ALL ANIMALS ARE EQUAL BUT SOME ANIMALS ARE MORE EQUAL THAN OTHERS.
Adıvar, 107.	"Bütün hayvanlar müsavi, fakat bazı hayvanlar ötekilerden fazla müsavi"
Özdenören, 84.	BÜTÜN HAYVANLAR EŞİTTİR FAKAT, BAZI HAYVANLAR DİĞERLERİNDEN DAHA EŞİTTİR
Moralı, 113.	HAYVANLARIN HEPSİ EŞİTTİR AMA BAZI HAYVANLAR ÖTEKİLERDEN DAHA YETERLİDİR
Okyay, 117.	BÜTÜN HAYVANLAR EŞİTTİR AMA BAZI HAYVANLAR DİĞERLERİNDEN DAHA EŞİTTİR
Demir, 99.	"HAYVANLAR EŞİTTİR AMA BAZILARI DAHA DA EŞİTTİR"

Üster, 141.	BÜTÜN HAYVANLAR EŞİTTİR AMA BAZI HAYVANLAR ÖBÜRLERİNDEN DAHA EŞİTTİR
Dévil, 49.	TOUS LES ANIMAUX SONT ÉGAUX, MAIS CERTAINS ANIMAUX SONT PLUS ÉGAUX QUE D'AUTRES
Simon, 147.	TOUS LES ANIMAUX SONT ÉGAUX, MAIS CERTAINS ANIMAUX SONT PLUS ÉGAUX QUE D'AUTRES
Quéval, 144.	TOUS LES ANIMAUX SONT ÉGAUX MAIS CERTAINS SONT PLUS ÉGAUX QUE D'AUTRES

Özgün metinde duvarda *Yedi Emir*'in yerini alan tek hüküm büyük harflerle yazılarak vurgulanmıştır. Adıvar, büyük harf kullanmayıp bu vurguyu atlayarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur. Demir ise hükmü kısaltarak ve "bütün" hayvanlar duygusunu eksilterek vurguları eksiltmiş ve yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koymuşlardır. Bu hükümde önemli olan, mutlak bir değeri olan "eşit" sözcüğünün göreceli bir kavrammış gibi sunulması çelişkisidir. Moralı, eşit sözcüğü yerine "yeterli" sözcüğünü kullanarak, buradaki mantık hatasını ve çelişkiyi yok ederek "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 98 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 8

Orwell, 83.	"If you have your lower animals to contend with," he said, "we have our lower classes!"
Adıvar, 110.	"Eğer sizin karşınızda uğraşmaya mecbur olduğunuz aşağı derecede hayvanlarınız varsa, bizim de aşağı sınıflarımız var!"
Özdenören, 86.	"Eğer sizin karşınızda uğraşmaya mecbur olduğunuz aşağı derecede hayvanlarınız varsa, bizim de aşağı sınıflarımız var!" dedi.
Moralı, 115-116.	"Sizler alt sınıf hayvanlarınızla uğraşırken, bizim de alt sınıflarımız yok mu?" dedi.
Okyay, 121.	"Eğer sizin karşınızda uğraşmak zorunda olduğunuz aşağı dereceden hayvanlarınız varsa" dedi. "Bizim de aşağı sınıflarımız var!"
Demir, 102.	"Sizler alt sınıf hayvanlarınızla uğraşırken, bizim de alt sınıflarımız yok mu?" dedi.
Üster, 148.	"Sizler aşağı kesimlerden hayvanlarınızla uğraşmak zorundaysanız," dedi. "bizler de bizim de aşağı sınıflardan insanlarımızla uğraşmak zorundayız!"
Dévil, 50.	"Si vous heurtez au problème de vos animaux inférieurs, nous nous heurtons, nous, à celui de nos classes inférieures. "
Simon, 151.	"Si vous êtes aux prises avec vos animaux inférieurs, nous avons quant à nous celui de nos classes inférieures à satisfaire ."
Quéval, 148.	"Si vous avez affaire aux animaux inférieurs, nous c'est aux classes inférieures."

Özgün metnin, "Sizin uğraşacağınız aşağı dereceden hayvanlarınız varsa, " dedi, "bizim de aşağı sınıflarımız var!" tümcesindeki duraklamaya yer vermeyerek tümceyi kesintisiz olarak aktaran Okyay haricindeki çevirilerde vurgu değişikliği

nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusudur. Moralı ve Demir, özgün metindeki ifadeyi sözde soru tümcesine dönüştürerek "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimine örnek oluşturmaktadırlar çünkü soruya dönüştürülen ifadenin kesinliği zarar görmektedir. Öte yandan, Adıvar, Özdenören, Okyay ve Üster çevirilerinde "mecbur/zorunda olmak" ifadesi kullanılarak, özgün yapıtta örtük olan bir anlamı görünür biçimde dile getirildiğinden "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkmıştır. Simon ise metinde olmayan bir ifade kullanarak, aşağı sınıfları "memnun etmek" ten söz ederek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimini ortaya koymuştur.

Örnek 99 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 9

Orwell, 83.	This *bon mot* set the table in a roar;
Adıvar, 110.	Bu nükte masadakileri gülmekten bayılttı.
Özdenören, 86.	Bu bon mot[1013] masadakileri kahkahaya boğdu.
Moralı, 116.	Bu espri masada oturanlar tarafından kahkahayla karşılandı.
Okyay, 121.	Bu bon mot[1014] masadakileri gülmekten yerlere yatırdı.
Demir, 120.	Bu cümle masada oturanları kahkahaya boğdu.
Üster, 148.	Espri, masayı kahkahayı boğdu.
Dévil, 50.	Ce *bon mot*[1015] mit la table en joie ;
Simon, 151.	Ce *bon mot*[1016] mit bruyamment la table en joie […]
Quéval, 149.	Ce bon mot mit la tablée en grande joie ;

İngilizce özgün metinde Fransızca olarak verilen ve italik karakterlerle vurgulanan "*bon mot*" sözcüğü, Adıvar çevirisinde "nükte", Moralı ve Üster çevirilerinde "espri" olarak aktarılıp özgün metnin yabancı dilde bıraktığı sözcüğün özelliğini ortadan kaldırarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimini ortaya koyulmuştur. Aynı eğilim, Fransızca çeviride bu sözcüğü dipnot vermeden kullanan ve özgün metinde de Fransızca olması özelliğini yansıtmayan Quéval çevirisi için de söz konusudur. Öte yandan, Demir "*bon mot*" sözcüğünü ya da karşılığını kullanmaksızın "bu cümle" şeklide bir karşılık kullanarak "anlamın yok edilmesi" eğilimini ortaya koymuştur çünkü gerek söz edilen cümlenin bir nükte olduğuna ilişkin gösterge, gerekse bu sözcüğün özgün metinde yabancı dilde bırakılmasından kaynaklanan özellik ortadan kaldırılmıştır.

Nüktenin masadakileri kahkahaya boğması ve ortamın gürültüsü Dévil ve Quéval çevirilerine yansımadığından "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusu

[1013] Özdenören çevirisinde "bon mot" sözcüğü için "Aslında Fransızca 'nükte' mânasına gelir" dipnotu düşülmüştür.
[1014] Okyay çevirisinde "bon mot" sözcüğü için "nükte" dipnotu düşülmüştür.
[1015] Dévil çevirisinde "bon mot" sözcüğü için "metinde Fransızcadır" dipnotu düşülmüştür.
[1016] Simon çevirisinde "bon mot" sözcüğü için "metinde Fransızcadır" dipnotu düşülmüştür.

olmuştur. Öte yandan, Dévil ve Simon dışında kalan çevirmenler "*bon mot*" sözcüğü ya da karşılığında kullandıkları sözcüklerin yazılışında italik karakter kullanmayıp vurguyu eksilttiklerinden yine "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır.

Örnek 100 : Onuncu Kesitte Anlam Bozucu Eğilimler - 10

Orwell, 85.	The creatures outside looked from pig to man and from man to pig, and from pig to man again but already it was impossible to say which was which.
Adıvar, 112.	Dışarıdaki hayvanlar, bir domuzdan bir insana, bir insandan bir domuza, gene bir domuzdan tekrar bir insana baktılar; Fakat hangisinin domuz, hangisinin insan olduğunu bilmek imkânı kalmamıştı.
Özdenören, 88.	Dışarıdaki hayvanlar bir domuzdan bir insana, bir insandan bir domuza, tekrar bir domuzdan bir insana baktılar; fakat artık hangisinin hangisi olduğunu ayırdetmeye imkân yoktu.
Moralı, 118.	Dışarıdaki hayvanlar domuzdan insana, insandan domuza bakıyorlardı, ama hangisinin hangisi olduğunu ayırdetmek artık mümkün değildi.
Okyay, 124.	Dışarıdaki hayvancıklar önce domuzlara, sonra insanlara derken yine domuzlara baktılar. Ama, daha şimdiden onları birbirinden ayırmak olanaksızdı.
Demir, 104.	Dışarıdaki hayvanlar domuzdan insana, insandan domuza tekrar tekrar bakıyordu. Ama hangisinin hangisi olduğunu söylemek artık mümkün değildi.
Üster, 152.	Dışarıdaki hayvanlar bir domuzların yüzlerine, bir insanların yüzlerine bakıyor; ama onları birbirlerinden ayırt edemiyorlardı.
Dévil, 52.	Les bêtes massées à l'extérieur portaient alternativement leur regard des cochons aux hommes puis des hommes aux cochons, et encore une fois, des cochons aux hommes; mais déjà il était impossible de les distinguer.
Simon, 155.	Les spectateurs regardent du dehors les cochons et les hommes, passant de l'un à l'autre tour à tour, mais déjà l'on ne pouvait plus distinguer lequel était un porc, lequel était un homme
Quéval, 151.	Dehors, les yeux des animaux allaient du cochon à l'homme et de l'homme au cochon, et de nouveau du cochon à l'homme ;mais déjà il était impossible de distinguer l'un de l'autre

Türkçede, önce bir kişinin yüzüne bakıp, sonra diğerinin yüzüne bakmak ya da önce birilerinin, sonra diğerlerinin yüzüne bakmak, "birinden birine bakmak" şeklinde ifade edilmemektedir. Bu anlamda "bir domuzdan bir insana bakmak" ya da "domuzdan insana bakmak" ifadeleri belirginlikten uzak olup, Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir çevirilerinde "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimi söz konusudur. Öte yandan, Adıvar, Özdenören ve Moralı çevirilerinde sanki yalnızca bir domuz ve bir insan söz konusu ediliyormuş gibi anlam çıktığından, "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturulmaktadır.

Özgün metinde hayvanların bakışları üç defa yön değiştirmektedir. Moralı ve Üster çevirilerinde iki yön değişikliği aktarılarak "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi ortaya koyulmuştur. Demir, bakışların yön değiştirmesine iki kez yer verdikten sonra "tekrar tekrar" sözcüğüyle, Simon ise bakışların yön değiştirmesini bir kez

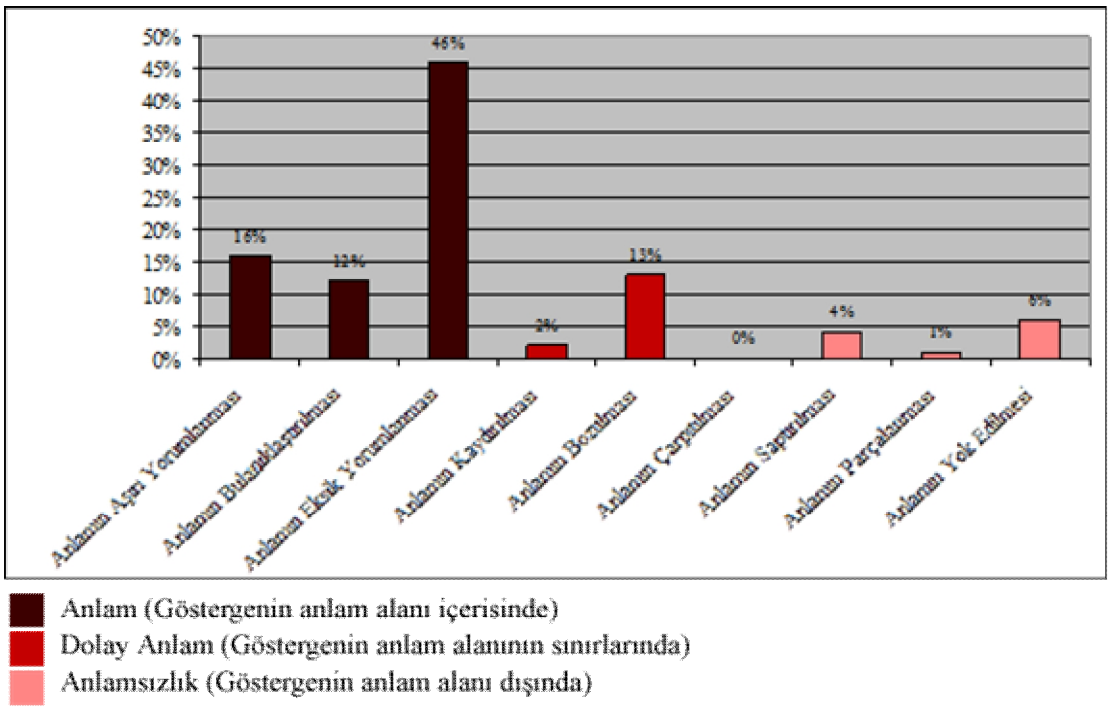
vurguladıktan sonra, "sırasıyla birinden diğerine geçerek" ifadesiyle eylemin sürdüğünü aktarmıştır. Bu örneklerde de "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi söz konusudur zira bu ifadeler gözümüzde oluşacak imajı eksiltip hafifletmektedir.

Dével çevirisinde hayvanların dışarıda "toplandığı" ifadesi çeviriye eklenerek "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya koymaktadır. Öte yandan Üster çevirisinde özgün metindeki hangisinin hangisi olduğunu söylemenin "imkansız" olduğuna ilişkin ifade yer almadığından "anlamın yok edilmesi" eğilimine bir örnek oluşturulmuştur.

Özgün metinde hayvanlardan "yaratık" olarak söz edilmesine karşın çevirmenlerin hiçbiri bu sözcüğün tam karşılığını kullanmamışlardır. "Yaratık" yerine "hayvan" karşılığını kullanan Adıvar, Özdenören, Moralı, Okyay, Demir, Üster ve Dével ve Quéval "hayvan" karşılığını kullanarak "anlamın bozulması" eğilimine örnek oluşturmuşlardır. "Öte yandan, bu sözcüğün yerine "hayvancıklar" sözcüğünü kullanan Okyay çevirisinde sözcüğe getirilen küçültme ekiyle sevimlilik yananlamı sağlandığından, "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi de ayrıca söz konusu olmaktadır. İzleyiciler" ifadesini kullanan Simon'un çevrisinde ise "anlamın saptırılması" söz konusudur çünkü "yaratık" ile verilmek istenen hiçbir anlam bu sözcük ile verilememekte, hatta "izleyicilerin" hayvan olduğu bile anlaşılmamaktadır.

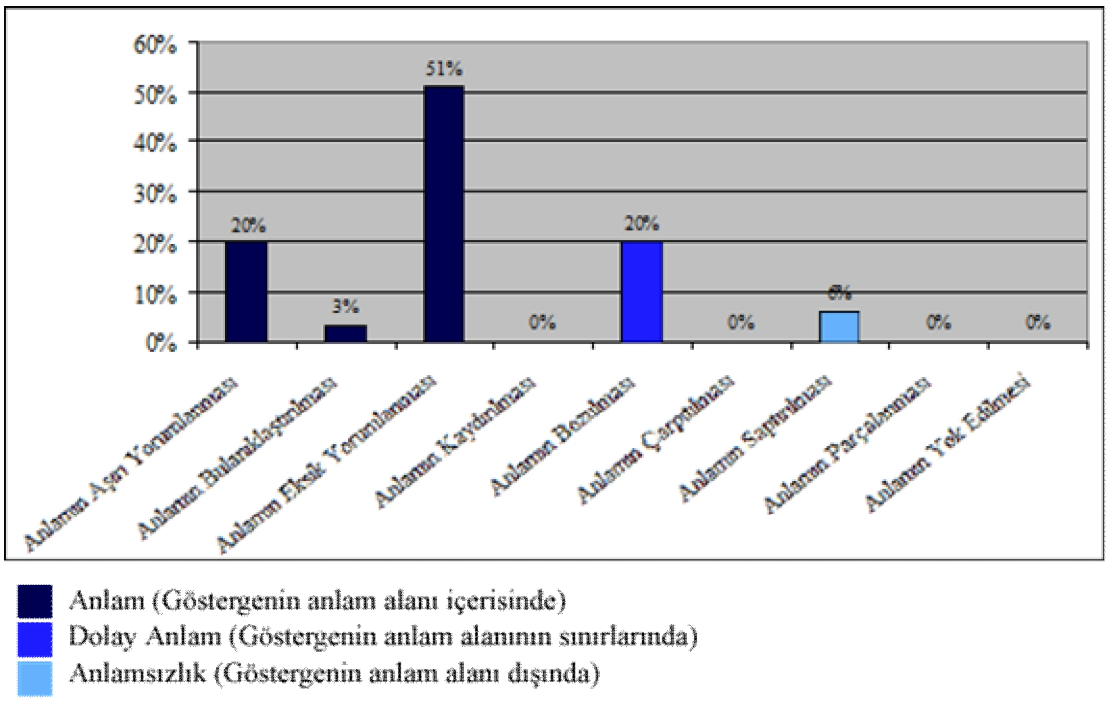
Bu noktada özgün metnin en etkileyici tümcelerinden biri olan kapanış tümcesinde neden "hayvan" yerine "yaratık" denilmiş olabileceği üzerinde düşünülebilir. Metnin sonunda, insanlar domuzlara, domuzlar insanlara dönüşmekte, dolayısıyla her iki taraf da bir bozulma yaşamaktadır. Bu anlamda, insanlaşan hayvanlar saf hallerinden çıkmış durumdadırlar. Oysa domuzların dışındaki hayvanlarda böyle bir bozulma söz konusu değildir. Bu noktada domuzlar insanlaşmış "hayvan" olduklarına göre, diğer hayvanların "hayvan"dan başka bir şekilde tanımlanmaları düşünülmüş olabilir. "Yaratıklar" ise, domuzların da içinde bulunduğu "hayvan" kategorisine göre daha saf varlıklar olarak düşünülebilirler. Bu anlamda Orwell'in son tümcede "hayvan" değil de, "yaratık" tanımlamasını kullanması rastlantısal olmayabilir.

Tablo 37: Onuncu Kesitte Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

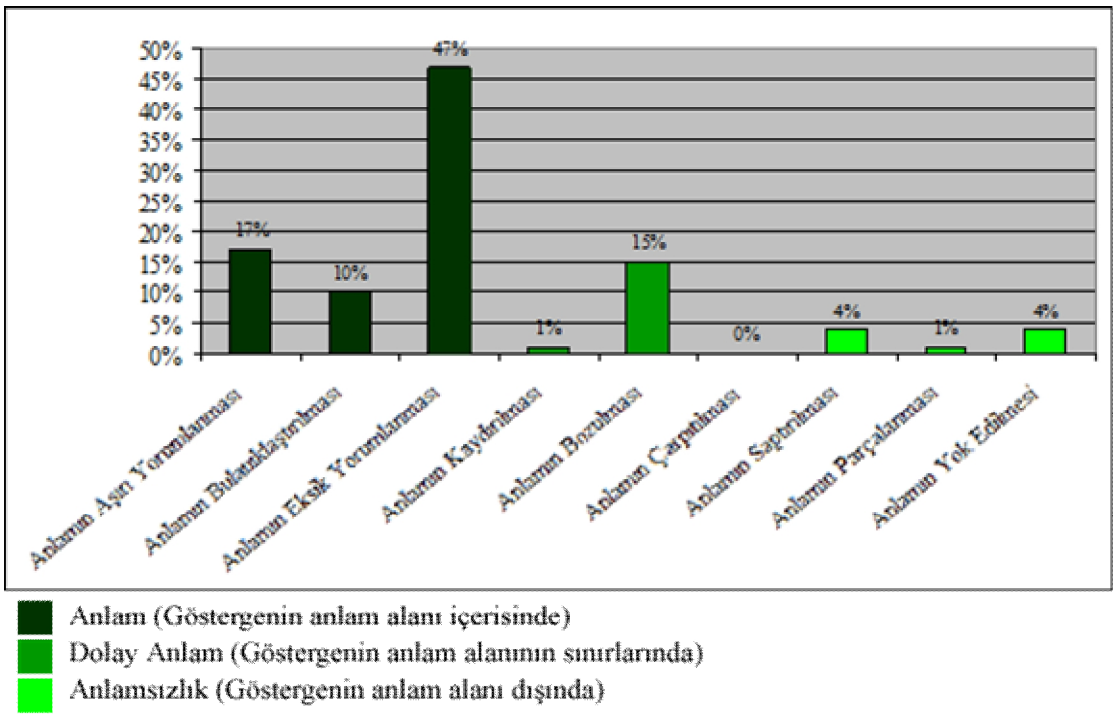
Onuncu kesitte Türkçe çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi izlemektedir. Üçüncü sırada "anlamın bozulması" eğilimi yer almaktadır. Dördüncü sıradaki "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimini sırasıyla "anlamın yok edilmesi", "anlamın saptırılması", "anlamın kaydırılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri izlemekte, "anlamın çarpıtılması" eğilimine ise bu kesitteki Türkçe çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 38: Onuncu Kesitte Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Onuncu kesitte Fransızca çevirilerde en çok rastlanan eğilim "anlamın eksik yorumlanması" olup, onu ikinci sırada eşit yüzde ile "anlamın aşırı yorumlanması" ve "anlamın bozulması" eğilimleri izlemekte, üçüncü sırada "anlamın saptırılması" ve dördüncü sırada "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimleri yer almaktadır. "Anlamın kaydırılması", "anlamın çarpıtılması", "anlamın parçalanması" ve "anlamın yok edilmesi" eğilimlerine ise bu kesitteki Fransızca çevirilerde rastlanmamaktadır.

Tablo 39: Onuncu Kesitte Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Onuncu kesitte Türkçe ve Fransızca çevirilerde saptanan eğilimlere karşılaştırmalı olarak bakıldığında, ilk üç sıradaki eğilimlerin aynı olduğu gözlemlenmektedir. Bu kesitte "anlamın çarpıtılması" eğilimine ise ne Türkçe, ne Fransızca çevirilerde hiç rastlanmamıştır. Bu kesitte de hiç rastlanmayan ya da ender rastlanan eğilimlerde büyük bir değişiklik görülmemektedir.

4. SONUÇ

Göstergebilimin çeviri alanına uygulanması konulu bu tezde, George Orwell'in *Animal Farm* adlı yapıtıyla, altı Türkçe ve üç Fransızca çevirisinin göstergebilimsel çözümlenmesi ve karşılaştırılması yapılmıştır. Böylece özgün metindeki anlam evrenini şekillendiren göstergelerin çeviri metinlere yansıtılabilme durumları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarından yola çıkılarak, çeviride anlam bozucu eğilimlerin varlığının tanınması, çevirmende bu eğilimlerin varlığı konusunda farkındalık sağlanması, böylelikle de çeviride yapacağı seçimleri bu farkındalık ile şekillendirmesine yardımcı olunması amaçlanmıştır. Bu farkındalık ışığında, göstergebilimsel çözümlemelerle desteklenecek bir çeviri etkinliğinin, yani çeviri göstergebiliminin özgün metnin göstergelerinin ve dolayısıyla anlam evreninin en az kayıpla çeviri metnine taşınmasına katkı sunacağı düşünülmüştür.

Bu doğrultuda, göstergebilim ve çeviri etkinliğini birbirine bağlamak için öncelikle tüm zamanlarda dünyanın ve insan yaşamının her alanında yer alan, üstelik yenileri de sürekli üretilmekte ya da keşfedilmekte olan göstergelerden yola çıkılmış ve göstergenin bilim konusu olması aşamasına gelinmiştir. Göstergebilimin 20. yüzyıl öncesi ve sonrası gelişimine değinildikten sonra gerek kuramsal çerçeve çizilirken, gerekse uygulama aşamasında Fransız göstergebilimci Jean-Claude Coquet'nin yöntem ve kavramlarıyla, Paris Göstergebilim Okulu yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Bu doğrultuda Jean-Claude Coquet'nin yapıtlarının yanı sıra çeşitli göstergebilim ve çeviribilim kaynakları da kullanılmıştır. Coquet'nin yapıtları başta olmak üzere, birçoğu Fransızca olan bu kaynaklardan yapılan alıntılardan daha önce Türkçeye çevrilmemiş olanlar tarafımızdan çevrilmiştir. Çalışmada kullanılan çeviri göstergebilim terimlerine Türkçe ve Fransızca olarak Ek 1'de yer verilmiştir.

Göstergebilimsel çözümlemenin yazınsal çeviriye uygulanması aşamasında, metnin dönüm noktaları odak alınarak, özgün metinde yazarın yaptığı bölümlemeden yer yer farklılıklar gösteren bir kesitleme kullanılmıştır. *Animal Farm'*da, her tür politik düzene ve güç kullanımına, ayrıca insanın doğasında yer alan kimi zaaflara yönelik güçlü yergiler bulunduğundan, yapıtın göndermeleri görünenden çok daha kapsayıcı

niteliktedir. Yapıtın bu özelliğinden yola çıkılarak, kesit isimleri, dünyadaki birçok dili, dil yoluyla da kültürü ve uygarlığı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiş olan Latinceden seçilmiştir. Birçok Latince deyimin dünya dillerinde karşılıkları bulunmaktadır zira bu deyimlerde insana dair anlatılanlar, dünyanın belli bir zamanı ve mekanı için değil, her yerde ve tüm zamanlarda tüm insanlar için geçerli olabilecek niteliktedir. Bundan yola çıkılarak her bir kesitin başlığı olarak seçilen deyimlerin, o kesitin özünü yansıtır nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Bu anlamda, Ek 3'te bir arada sunulan kesit başlıkları okunduğunda metnin girişi, gelişimi ve sonucuna ilişkin fikir edinmek mümkündür.

Her kesitin öncelikle fabl olarak, yergi olarak ve propaganda yöntemlerinin saptamasına yönelik olarak üç ayrı okumasına yer verilmiştir. Bu aşamada Rus Devrimine ilişkin göndermelerin ve örneklenen propaganda yöntemlerinin saptanması açısından Rus Devrimini konu alan yerli ve yabancı kaynaklara başvurulmuş, propaganda yöntemlerine yönelik olarak ise genellikle İngilizce kaynaklardan yararlanılmıştır. Yapıtta kullanıldığı saptanan propaganda yöntemi örneklerinden Türkçeye çevrilmemiş olanlar tarafımızca çevrilmiş, yöntem adlarına Türkçe ve İngilizce olarak Ek 4'te yer verilmiştir.

Bunlara ek olarak, her bir kesitte eyleyenlerin kipsel donanımları istemek – bilmek – yapabilmek / zorunda olmak kipleri bağlamında incelenmiş, söyleyenlerin öznelik dönüşümlerine bakılmış, böylelikle, anlatıdaki eylemlerin ve söylemlerin hangi koşullar altında üretildiklerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu koşulların saptanması, söylemlerdeki göstergelerin okunması ve çeviri metnine aktarılması açısından önem taşımaktadır. Öte yandan, her bir kesitte gerçeğe uygunluk (olmak / görünmek) durumları, bilmeceler ve sözleşmeler değerlendirilmiştir.

Çözümleme ve karşılaştırma aşamasında, anlam evreninin ve onu şekillendiren göstergelerin bu çevirilere yansıtılamadığı ya da kısmen yansıtılabildiği durumlar Sündüz Öztürk Kasar'ın, Antoine Berman'a ait "Biçim Bozucu Eğilimler"den esinlenerek geliştirdiği "Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği"[1017] ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda Türkçe çevirilerde 981 ve Fransızca çevirilerde 381 olmak üzere toplam 1362 anlam bozucu eğilim saptanarak, her şeyden önce çeviride anlam bozucu eğilimlerin varlığı gösterilmiştir. Bu noktada, Türkçe çeviriler ile Fransızca çevirilerde saptanan anlam bozucu eğilim sayısında

[1017] Öztürk Kasar, Tuna, **age,** 463.

görülen büyük farkın önemli bir nedeni, çalışmada altı Türkçe ve üç Fransızca çeviri kullanılmış olmasıdır. Bunun dışında, saptanan eğilimlerin sayıları ya da yüzdelik dağılımları, bu eğilimlerin varlığının ortaya konmasından daha az önem taşımaktadır zira seçilerek incelenmiş bu 100 örnek değil de, başka 100 örnek seçilseydi ya da aynı örnekler başka çevirmenlerce yapılmış çevirilerden alınsaydı veya yine aynı örnekler farklı dillerde yapılan çevirilerden incelenseydi, ortaya yine anlam bozucu eğilimler çıkardı ancak yüzdelik dağılımları büyük bir olasılıkla farklılık gösterirdi.

Bu sayısal sonuçlara ulaşmak için incelenen bir özgün metin ve dokuz çeviri metin, her şeyden önce yapıtın her iki dilde de birden fazla çevirisinin yapılmış olduğunu göstermekte, yani "yeniden çeviri" olgusunu ortaya koymaktadır. Bu olgu, çeviri dilinin zaman içinde eskimesi, farklı ideolojilerin yansıtılmak istenmesi, sonraki çevirilerde öncekilerin eksikliklerinin giderilmesi ya da metnin yeniden yorumlanmak istenmesi gibi 3. bölümde de değindiğimiz çeşitli nedenlere bağlanabilmektedir. Metnin ilk Türkçe çevirisi olan Adıvar çevirisi Dil Devrimi'nden 22 yıl sonra yapılmış olsa da birçok eski sözcük içermektedir. Kuşkusuz, 1954 yılında devrim henüz tamamlanmış değildir. Üstelik, 1884 doğumlu olan Adıvar, Dil Devrimi başlatıldığında 48 yaşında, çevirisinin yayınlandığı yıl ise 70 yaşındadır. Bu anlamda, dil kullanımı konusunda Adıvar'ın yerleşmiş belli alışkanlıklarının olabileceği ve 1954 yılında bu alışkanlıkların toplumun dil kullanımıyla çelişmeyebileceği söylenebilir. Adıvar çevirisindeki eski dilin, metnin 10 yıl sonra Özdenören tarafından yeniden çevirilmesinin nedenlerinden biri olarak düşünülebilse de, Özdenören çevirisi 10 yıl öncesine göre değişen dilbilgisi kurallarına göre ve yer yer daha yeni sözcüklerle yazılmış olmakla birlikte, kullanılan dilde kökten bir yenileşme getirmiş gözükmemektedir. Özdenören her ne kadar Adıvar'ın "iktifa etmek"[1018] dediği yerde "yetinmek"[1019], "iptidaları"[1020] dediği yerde "başlangıçta"[1021], "deryadil"[1022] dediği yerde "nazik"[1023], "müptediler"[1024] dediği yerde "yeni başlayanlar"[1025], "kavi"[1026] dediği yerde "kuvvetli"[1027] demiş olsa da, kimi yerlerde de

[1018] Orwell, 1954, 25.
[1019] Orwell, 1978, 22.
[1020] Orwell, 1954, 31..
[1021] Orwell, 1978, 26.
[1022] Orwell, 1954, 31.
[1023] Orwell, 1978, 26.
[1024] Orwell, 1954, 40.
[1025] Orwell, 1978, 33.
[1026] Orwell, 1954, , 10.
[1027] Orwell, 1978, 10.

kullandığı dil Adıvar'a göre daha eskidir . Örneğin, Adıvar'ın "haber"[1028] dediği yerde "şayia",[1029] "yemek"[1030] dediği yerde "istihlâk etmek"[1031], "yazıldı"[1032] dediği yerde "hakkedildi"[1033], "fazla"[1034] dediği yerde "ifrat" [1035] demektedir. Her iki çevirmen de "istihza"[1036], "galebe çalmak"[1037], "bermutat"[1038], "şakirt"[1039], "irca etmek"[1040], "ricat"[1041], "ihdas"[1042], "tard"[1043] gibi eski sözcükleri kullanmakta, ayrıca metnin değişik yerlerinde eşanlamlı eski ve yeni sözcüklere karışık olarak yer vermektedir. Bu durumun, iki çeviri arasında geçen 10 yıl içinde dile yeni sözcüklerin girdiğini, ancak benimsenmiş eski sözcüklerin de kullanılmaya devam edildiğini gösterdiği düşünülebilir. Öte yandan, Adıvar'dan 55 yaş genç olan ve çevirisinin ilk baskısı yayınlandığında 24 yaşında bulunan Özdenören'in metnin kimi bölümlerinde Adıvar ile aynı eski sözcükleri tercih etmiş olması ilgi çekicidir. Bunun yanı sıra, iki çeviri arasında başka benzerlikler de bulunmaktadır. Örneğin, "wisdom" sözcüğünü her iki çevirmen de aynı iki sözcük ile karşılayarak "akıl ve hikmet"[1044] olarak çevirmiş, "education" sözcüğünü ise aynı şekilde "tahsil ve terbiye"[1045] diyerek yine aynı iki sözcükle aktarmışlardır. Özgün metindeki "*Animalism*" sistemini, Adıvar *Animalism / Hayvanism*[1046], Özdenören ise *Animalizm / Hayvanizm*[1047] olarak hem İngilizce, hem de Türkçe iki sözcükle ifade etmişlerdir. Yine her iki çevirmen de birinci kesit 16. örnekte gösterildiği üzere özgün metinde "gerekçe" ya da "neden" anlamında kullanılan "argument" sözcüğünü "delil"[1048] olarak aktararak anlamdan yoksun birer sözce üretmişlerdir. Öte yandan, Adıvar'ın atladığı kimi bölümleri Özdenören aktarmış ve böylelikle "yeniden çeviri" olgusunun

[1028] Orwell, 1954, 3.
[1029] Orwell, 1978,, 6.
[1030] Orwell, 1954, 7.
[1031] Orwell, 1978,, 8.
[1032] Orwell, 1954, 28.
[1033] Orwell, 1978, 24.
[1034] Orwell, 1954, 87.
[1035] Orwell, 1978, 69.
[1036] Orwell, 1954, 4. / Orwell, 1978, 5.
[1037] Orwell, 1954, 10. / Orwell, 1978, 10..
[1038] Orwell, 1954, 5. / Orwell, 1978, 7.
[1039] Orwell, 1954, 15. / Orwell, 1978, 14.
[1040] Orwell, 1954, 20. / Orwell, 1978, 18.
[1041] Orwell, 1954, 34. / Orwell, 1978, 28..
[1042] Orwell, 1954, 36. / Orwell, 1978, 30.
[1043] Orwell, 1954, 45. / Orwell, 1978, 38.
[1044] Orwell, 1954, 6. / Orwell, 1978, 7.
[1045] Orwell, 1954, 36. / Orwell, 1978, 24.
[1046] Orwell, 1954, 14.
[1047] Orwell, 1978, 13.
[1048] Orwell, 1954, 9. / Orwell, 1978, 9.

getirisi olarak görülen önceki çevirideki noksanlıkları giderme işlevini yerine getirmiştir. Ne var ki, Adıvar'ın atladığı bazı bölümlere Özdenören tarafından da yer verilmemiştir. Yedinci kesit 65. örnekte gösterildiği üzere özgün metinde yer alan bir tümceyi yalnızca Adıvar ve Özdenören değil, Moralı ve Demir de olduğu gibi atlamışlar ve böylece altı Türkçe çevirinin dördünde aynı tümce için anlamın yok edilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Yine sekizinci kesit 68. örnekte Moralı'nın atladığı bir tümceyi Demir'de atlamıştır. Bunların yanı sıra Demir, incelediğimiz birinci kesit 15. örnek, üçüncü kesit 35. örnek, beşinci kesit 47. örnek ve 9. kesit 79. örnekte gösterilen tümcelere yine metninde yer vermemiş, birden fazla tümceden oluşan ikinci kesit 29. örneğin de bir tümcesini atlamıştır. Tamamen atlanan tümcelerin yanı sıra bir kısmı atlanan tümceler de dikkate alındığında, "anlamın yok edilmesi" eğilimine en sık Demir çevirisinde rastlanmıştır. Bu anlamda, yeni çevirilerin eskilerinin eksiklerini gidereceklerine ilişkin görüşün her zaman geçerli olmadığı görülmektedir. Bu kadar çok sayıda atlama, metnin bilinçli olarak kısaltılmış olma olasılığını akla getirmektedir. Ne var ki, kitabın kapağında ya da çevirmen tarafından yazılmış önsözünde kitabın kısaltılıp uyarlandığına ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Öte yandan, bilgelik anlamına gelen "wisdom" sözcüğünü aynı iki sözcük ile "akıl ve hikmet" olarak karşılayan Adıvar ve Özdenören gibi, Moralı ve Demir de "tecrübe ve bilgiler"[1049] ve "bilgi ve tecrübeler"[1050] şeklinde farklı sıralamayla olsa da aynı iki sözcükle aktarmışlardır.

Üç dilde çözümleme ve karşılaştırma yapılırken, özgün metinden seçilen örnek ile Türkçe ve Fransızca çevirileri alt alta konularak incelenmiştir. Özgün metinle birlikte dokuz çevirinin bir arada görülmesini sağlayan bu düzenleme ile hem çevirmenlerin farklı okumalarını görmek olanaklı olmuş, hem de aslında çalışmanın amaçları arasında yer almamakla birlikte özellikle bazı çeviriler arasında etkilenme, esinlenme ve hatta kimi zaman da daha fazlasını düşündüren benzeşmeler dikkat çekmiştir. Bu gibi örneklerin bir bölümü, sanki yer yer özgün metnin yanı sıra, önceki çeviriler üzerinden de hareket edilmiş olduğu izlenimini vermektedir. Öyle ki, "yararlanılan" çeviride anlam bozucu bir eğilimin yer aldığı ya da "yararlanılan" çevirmenin tamamen kendi üslubunu kattığı kimi noktalarda, "yararlanan" çevirmen özgün metni neredeyse dikkate almadan aynı ifadeleri kullanmış, böylelikle yararlandığı çevirideki anlam bozucu eğilimi de aynen tekrar etmiştir. Kimi yerlerde çeviriler arasında

[1049] Orwell, 1998.
[1050] Orwell, 2001,13.

rastladığımız bir iki sözcük değişikliği ise, daha önceki çeviride gerçekleşen anlam bozucu eğilimi derinleştirmiş ve özgün metinden daha da uzaklaşmaya neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, çevirmenlerin önceki çevirilerden esinlenme ya da yararlanma durumlarının ve oranlarının ortaya koyulması olmadığından, bu konuya tez içerisinde yer verilmemiştir ancak özgün metinden seçtiğimiz 100 örneğin çevirileri alt alta getirildiğinde bu durum ister istemez göze çarpmaktadır. Hiç kuşkusuz, bu 100 örnekle sınırlı kalınmayıp özgün metin ve çevirileri satır satır alt alta konarak irdelense bu benzeşme hatta yer yer tıpatıp aynı olma durumları daha belirgin biçimde ortaya konulabilecektir.

Bu noktada ilgi çekici olabileceğini düşündüğümüz bir saptama da Fransızca çeviriler üzerine olmuştur. Alt alta konulan kimi Fransızca örnekler, daha önceki çevirilerden farklı sözcük ya da ifade kullanılmaya özellikle dikkat edilmiş izlenimini vermektedir. Bu durum, her bir çevirmenin kendisinden önce yapılmış çeviriyi okumadan ya da etki altında kalmadan kendi çevirisini yapması olasılığıyla açıklanabileceği gibi, tam tersi, önceki çevirileri özellikle okuyup, aynısını tekrar etmemek için sarf edilmiş özel bir çabanın sonucu olarak da düşünülebilir. Hiç kuşkusuz bu sorunun yanıtı ancak metnin ikinci ve üçüncü çevirilerini yapan André Simon ve Jean Quéval'dedir. Öte yandan, çevirilerin bütünüyle ilgili genellemelere gitmemize engel olacak örnekler de mevcuttur. İlk çeviriyi yapan Dévil'in, Stalin'i anıştıran domuz karakteri için Napoléon adını kullanmayıp, César adını kullanması, Simon'un ise bu tercihi aynen tekrar etmesi de rastlantısal denemeyecek bir seçim gibi gözükmektedir. Napoléon adını kullanmamaya karar veren ya da bu şekilde yönlendirilen Simon, başka bir seçenek yokmuş gibi bir önceki çeviride yer verilen özel adı alıp kullanmıştır.

Öte yandan, özgün metinle karşılaştırmalı olarak yapılan bu çalışmada, kimi çevirmenlerin kendilerine özgü üsluplarını ortaya koydukları da dikkat çekmektedir. Örneğin Üster, çevirisini çok sayıda Türkçeye özgü deyim ile donatmış, "Nuh Nebi'den kalma"[1051], "zıpkın gibi"[1052], "danışıklı dövüş"[1053], "çil yavrusu gibi dağılmak"[1054], "anasından emdiği süt burnundan gelmek"[1055], ciğeri beş para

[1051] Orwell, 2014, 64.
[1052] **age**, 67.
[1053] **age**, 96.
[1054] **age**, 29.
[1055] **age**, 45.

etmemek"[1056], "yan gelip keyif çatmak"[1057], "dolap çevirmek"[1058], "cin çarpmışa dönmek"[1059], "punduna getirmek"[1060], "kirli çamaşırları ortaya çıkmak"[1061] "yapacağını yapmak"[1062] gibi ifadelerle çeviriyi yerlileştirmiş ve kimi örneklerde de anlamı aşırı yorumlamıştır. Üster belki de bu kullanımlarla çevirisine bir anlamda akıcılık sağlamış ancak özgün metinde yazarın deyim kullanmayı tercih etmediği bir çok ifadenin çeviriye deyimlerle yansıtılması ile kitap adeta farklı bir üslupla yeniden yazılmıştır. Son Türkçe çeviri olan Üster çevirisi bu bağlamda önceki çevirilerden farklılık göstermektedir ve bu nedenle yeniden çeviri olgusunun nedenlerinden biri olarak gösterilen özgün metnin "yeniden yorumlanması" kapsamında bir örnek olarak değerlendirilebilir. Çevirisine yazdığı sunuş yazısında Üster, Adıvar çevirisinin akıcı olduğu saptamasını yapmakta, İnkılap yayınlarından yayımlanmış çevirinin (yani Moralı çevirisinin) ise atlamalar, yanlışlar ve Türkçe bozukluklarıyla dolu olduğunu ve eleştirilmeyi bile hak etmediğini belirtmektedir.[1063] Moralı çevirisinde Demir çevirisindeki kadar olmasa da bazı atlamalar olduğu doğrudur, ancak Üster çevirisinde de kimi atlamalar mevcuttur. Birkaç örnek vermek gerekirse, birinci kesit 11. örnekte Old Major'ın sınıflamasını belirten "orta beyaz" tanımlamasını çevirmeyerek anlam üreten birimin silinmesine neden olmuş, beşinci kesit 47. örnekte "Bu ikisi anlaşmazlığın mümkün olduğu her noktada anlaşmazlığa düşüyordu" anlamındaki tümceyi atlamış, altıncı kesit 55. örnekte ise "yalnızca bir manevra" ifadesine hiç yer vermemiştir.

Üster, kimi eksiltmelerin yanı sıra çevirisine ayrıca özgün metinde olmayan kimi eklemeler de yapmıştır. Örneğin, 9. kesit 89. örnekte at kasabına götürülen Boxer için özgün metinde bulunmayan "köpek maması yapacaklar" şeklindeki açıklamayı çevirisine eklemiş, 90. örnekte Squealer'ın şarkı öğrettiği koyunları çiftliğin öbür ucuna götürmesi durumunda "rahat çalışabilmeleri için" şeklinde özgün metinde yer almayan bir açıklama getirmiştir. 80. örnekte ise, Squealer, hayvan başına verilen yiyecek miktarının eşit olmamasını, "yiyecek sıkıntısı varmış gibi görünebilirdi" şeklinde bir sonraki tümceyle birleştirip içine de biraz yorum katarak açıklamaktadır.

[1056] **age**, 46.
[1057] **age**, 70.
[1058] **age**, 95.
[1059] **age**, 95.
[1060] **age**, 96.
[1061] **age**, 96.
[1062] **age**, 97.
[1063] **age**, 14.

Orwell'in metninde böyle doğrudan bir açıklamaya yer vermemesi bir yana, hayvanlara eşit miktarda yiyecek verilmemesi aslında komünizmin en önemli sloganlarından birini anıştırmaktadır: "Herkes yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre!"[1064] Bu doğrultuda, herkes yeteneğine göre üretecek ancak üretimden gereksinimine göre pay alacaktır. Böylelikle bedensel ya da zihinsel olarak başkalarından daha geride olan ve/ veya diğerlerinden daha fazla gereksinimi bulunanlar mağdur edilmeyecektir. Orwell, hayvanlara eşit miktarda yiyecek verilmemesi konusunu Üster çevirisindeki gibi doğrudan bir nedene bağlamamış, muhtemelen buradaki anıştırmanın fark edilmesini ummuştur. Öte yandan, özellikle yazınsal çeviri sözkonusu olduğunda çevirmenin kendini her koşulda her tür anlam bozucu eğilimden uzak tutması olanaklı görünmemektedir ancak metne dikkatli bir okuyucu ve çözümleyici olarak yaklaşıldığında, oluşabilecek kimi anlam kayıplarının önüne geçmek de olanaksız değildir.

Okyay ise, Türkçe ve İngilizcenin farklı sözdizimlerinden doğan kısıta karşın, mümkün olan her yerde özgün metinde kullanılan tercihleri yansıtmaya çalışmış ve bu anlamda kimi anlam bozucu eğilimlerden kaçınmıştır. Örneğin, *Yedi Emir* hükümlerinin domuzların çıkarları doğrultusunda sonlarına eklemeler yapılmış hallerini en gerçekçi yansıtan da Okyay olmuştur. Eklemeler, İngilizce tümce yapısı nedeniyle özgün metinde tümcenin sonunda yer almaktadır. Ancak bunun da ötesinde bu eklemelerin mantık olarak da sonda yer alması gerekmektedir çünkü duvara yazılmış bir tümcenin ortasına sonradan ilave edildiği anlaşılmayacak şekilde sözcük eklemek mümkün değildir. Sözcüğün tümcenin arasına yerleştirilmesi halinde sonradan eklendiği belli olacak ve bu da hikayenin gelişiminde bir mantık hatası oluşturacaktır. Bu durum, Okyay'ın dikkatinden kaçmamış ve altıncı kesit 56. örnek ile, sekizinci kesit 71. ve 78. örneklerde görüldüğü üzere bu eki tümcenin sonuna Türkçeye de uydurarak yerleştirmeyi başarmıştır. Özdenören ve Moralı her ne kadar bu tür bir durumun oluştuğu ikinci örnek olan 71. örnekte yapılan eki tümcenin sonunda aktarmışlarsa da, nedense aynı mantığın işletilmesi gereken 56. ve 78. örneklerde aynı özeni göstermemişlerdir. Bu anlamda, doğru yöntemi algılayıp algılamadıkları bilinmemektedir zira tutumları tutarlılık sergilememektedir. Diğer Türkçe çevirilerde ise bu durum hiç dikkate alınmamıştır. Bunun yanı sıra, Okyay'ın aktarımı ayrıca propaganda içerikli söylemlerin bulunduğu bölümlerde yer

[1064]Karl Marx, 1999, 28.

alan vurguları özgün metindeki şekilleriyle koruması nedeniyle de özellikle dikkat çekicidir.

Yine yeniden çeviri olgusunun nedenlerinden biri olarak gösterilen farklı ideolojilerin çeviriler yoluyla yansıtılması noktasında ise, çeviri metnin kendisi kadar, erek kültüre taşınması ve sunumu da incelenmelidir. Adıvar çevirisinin Türk okuruna İngiliz Edebiyatı serisinden değil de, gerçeğe aykırı olarak yeni Amerikan Edebiyatı serisinden sunulması dahi başlı başına bir ideolojinin yansıması olarak değerlendirilebilir, "çünkü çevirinin de içinde yer aldığı iletişim süreçleri başlı başına kişisel ya da toplumsal öncelikler, hatta bazen devlet çıkarları gibi yüksek amaçlar, tutumlar, niyetler ve bunları yönlendiren dünya görüşlerine ve bakış açılarına, yani ideolojilere bağımlıdır."[1065] İlk çevirinin önsözünde bir yandan yergiye konu olan sistemden "tabiata mugayir ideoloji"[1066] olarak söz edilirken, muhafazakar bir yayınevi olan Bedir Yayınevi'nden çıkan Özdenören çevirisinin arka kapağında Marksist-Leninist sosyalizm veya diğer adıyla komünizmin, çağın en yaygın diktatörlük şekillerinden biri olduğu ifade edilerek ilk çeviri ile aynı doğrultuda bir yaklaşım sergilenmiştir. Moralı çevirisinde önsöz ya da kapak yazısına yer verilmezken, önsözü bulunmayan Okyay çevirisinin arka kapağında Orwell'in bu kitapta "iktidar, fesat ve yalanların idealizme nasıl ihanet ettiğini"[1067] gösterdiğini ifade eden ve herhangi bir tarafa çekilemeyecek kadar genel bir açıklamaya yer verilmiştir. Demir çevirisinin önsözüne göre ise, diktatörlüklerin ve bazı –izmlerin besin kaynağı insana ve yaratıcıya olan nefrettir.[1068] Ancak bu saptamanın kitapla ne şekilde ilintilendirilebileceğine ilişin bir açıklık önsözde yer almamaktadır. Üster'in sunuş yazısında, kitabın iki uçlu bir yergi mızrağı"[1069] taşıdığı görüşü yer almaktayken, Fransızca çevirilerde ise önsöze ya da kitabın ideolojik yönüne ilişkin arka kapak yorumuna yer verilmemiştir. Ancak, 3.3. bölümde ayrıntılı olarak değindiğimiz üzere, çeşitli toplumlarda birbirinden farklı hatta taban tabana zıt hedefler doğrultusunda algı yönetimi malzemesi olarak kullanılan, amaca uygun okunmasını sağlamak için gerekli zeminler oluşturulan, birçok yerde de türlü engel ve sansüre uğratılan bir yapıtın, yaklaşık 70 dile yapılmış çevirilerinin ve yeniden

[1065] Bulut, **age,** 28.
[1066] Adıvar, "Önsöz", Orwell, 1954**,** ıı.
[1067] Orwell, 1984, arka kapak.
[1068] Sedat Demir, "Önsöz", George Orwell, **Hayvan Çiftliği,** çev. Sedat Demir, 2. bs. (İstanbul : Şule Yayınları, 2001).7-8.
[1069] Üster, "Sunuş", Orwell, 2014, 13.

çevirilerinin her tür ideolojik kaygıdan bağımsız olarak gerçekleştirilmiş " 'masum' bir eylem, çevirmenin ise bu 'masum' eyleme hizmet eden 'tarafsız' bir aracı"[1070] olduğunu söylemek her koşulda güçtür.

Çalışmada anlam bozucu eğilimlerin saptandığı çeşitli örnekler üzerinden görüldüğü gibi çeviride kimi zaman var olmayan göstergeler yaratılabilmekte, kimi zaman da var olan göstergeler fazladan içerikle donatılabilmektedir, hatta bazen yok edilebilmektedir. Elbette bu aşırı yorumlama ve yok etme uç noktaları arasında, yine örneklerden görüldüğü gibi göstergeyi farklı derecelerde dönüştüren anlam bozucu eğilimler karşımıza çıkmaktadır. Bu eğilimlerin işlemesi çeşitli nedenlere bağlanabilir. Bunlar arasında dikkatsiz okuma, yazarı ve yapıtını yeterince tanımama, dil ve konu bilgisi eksikliği, araştırma yapmama ya da yetersiz araştırma yapma, çalışma ortamındaki herhangi bir engel, acelecelik ya da gibi nedenler akla ilk gelenlerdir. Bunların yanı sıra, yeniden çeviri olgusunun nedenlerinden biri olarak değindiğimiz ideolojik etkenler, çeviri metninin içinde anlamı dönüştüren bir unsur olarak karşımıza çıkar. Çevirmenlerin herhangi bir nedene bağlı olarak yaptıkları tercihlerin, doğrudan kendilerinden kaynaklandığı ya da kaynaklanmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Örneğin, yine Dévil ve Simon'un Napoléon yerine César adını kullanmaları üzerinde düşünecek olursak, bu durum yapılan anıştırmayı çevirmenlerin kişisel olarak benimsememelerinden kaynaklanabileceği gibi, yayınevi politikalarının bir ürünü ya da olası toplumsal hassasiyete yönelik öngörünün bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Yine birinci kesit 12. örnekte "God" sözcüğünü Okyay ve Üster "Tanrı" olarak çevirirken, Adıvar, Özdenören, Moralı ve Demir "Allah" sözcüğünü tercih etmişlerdir. Tanrı aslında her din ve inanç için kullanılabilen bir sözcüktür. Allah ise Arapça bir sözcük olup, Yaradan için Kuran-ı Kerim'de yer alan 99 isimden biridir. Bu anlamda Allah, İslam dinine özgü bir sözcüktür ve İngilizce bir özgün metnin çevirisinde kullanıldığında, düzanlamsal açıdan özgün metindeki anlamla tümüyle ilintisiz olmamakla birlikte, yananlam bağlamında yanlış bir anlam üretimi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada çevirmenlerin yaptıkları sözcük tercihlerinin rastlantısal olmadığı düşünülebilir zira "dil kullanımı, sözcük ve sözdizimi seçimleri hepsi dilsel sanılan ideolojik seçimlerdir, çünkü

[1070] Ayşe Banu Karadağ, "Çevirinin 'İdeolojik' Doğası", **Radikal İnternet Baskısı,** http:// www.radikal.com.tr / ek_haber.php?ek=r2&haberno=6227 [21.05.2015].

kullandığımız dil bizi dünyaya açar ve gösterir. Nasıl görünmek istiyorsak ya da görünmek durumundaysak öyle kullanırız dili."[1071]

Yine özgün metinde dördüncü kesit 38. örnekte, doğrudan çevirmenin kendisinden kaynaklanmayan anlam dönüşümlerine farklı bir örnek yer almaktadır. Özgün metinde hayvan ve insan ayrımının ayak sayısı bakımından örtük olarak yapıldığı bir ifadenin aktarımında, Fransızca çevirilerde hayvan ayağı anlamındaki "patte" sözcüğüne yer verilmiştir. Bu durum, Fransızcada hayvan ve insan ayağı için iki ayrı sözcük kullanılması gerekliliğinden, yani dilin özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu kullanımın sonucunda ortaya çıkan anlam bozucu eğilimlerin de çevirmenin hesabına yazılması doğru değildir zira sorumlusu dildir. Öte yandan, bu çalışma kapsamında incelenen İngilizceden Fransızcaya çeviri örneklerinden kimileri, bazı sözcüklerin İngilizce ve Fransızcada biçimsel açıdan benzer sözcükler olmaları, dil yapılarının ve belli noktalarda da kültürel öğelerin benzeşmesi gibi nedenlerle, yani yine dilin özelliğine bağlı olarak, İngilizceden Türkçeye çevirilere kıyasla daha örtüşen ve göstergeleri kimi zaman daha pürüzsüz yansıtan sonuçlar verebilmektedir. Örneğin, dördüncü kesit 38. örnekte görüldüğü üzere, özgün metindeki "propulsion" sözcüğünün Fransızcada benzer bir karşılığı bulunmaktadır. Bu sözcük Fransızca çeviriler için hiçbir sorun oluşturmazken, Türkçede yerleşmiş bir karşılığının olmayışı Türkçeye çevrilirken bir sözcük yerine bir açıklamaya gereksinim duyulması sonucunu getirmiş ve çeşitli anlam bozucu eğilimlere neden olmuştur.

Daha önce de vurguladığımız gibi, anlam bozucu eğilimler, çeviride anlamı çeşitli derecelerde etkilemekte, kimi zaman derinden sarsarken kimi zaman da belli oranlarda dönüştürmektedir. Bu dönüşümlerin en aza indirgenmesi için, çevirmenin öncelikle çeviriye anlam bozucu eğilimlerin karışabileceğinin farkında olması ve özgün metindeki göstergeleri çeviriye aktarmaya bu farkındalıkla girişmesi yararlı olabilir. Bunu yapabilmek için "çevirmen göstergebilimin yol haritasına çok ciddi bir gereksinim duyar; bu gereksinim yazınsal yapıt karşısında daha da fazla hissettirir kendini."[1072] Bu durumda, çeviriyi aslında bir gösterge aktarımı olarak tanımlayacak olursak, çevirmeni de çevirinin bu özelliğinden bağımsız tanımlamamız mümkün olmayacaktır. Sonuç olarak;

> "çeviri, göstergeleri 'yakalamak' ve "yeniden üretmek' üstüne temellenir ve tam olarak da bu niteliğiyle, göstergebilimsel bir etkinliktir. İşte bu nedenle, çevirmen, göstergeleri daha iyi

[1071] Bulut, **age,** 43.
[1072] Öztürk Kasar, 2012, 432.

> kavramak ve erek metne kazandırmak için, ille de 'mektepli' olmasa da, 'alaylı' bir göstergebilimci olmalıdır."[1073]

Göstergeleri yakalamayı başarıp, olduğu gibi koruyarak, arttırmadan, bulandırmadan, eksiltmeden, kaydırmadan, bozmadan, çarpıtmadan, saptırmadan, parçalamadan ve yok etmeden çeviriye aktarmak için, metindeki her satırı, tek bir sözcük, tek bir vurgu ve önemsiz gözükse de tek bir ayrıntı dahi atlamadan, sindire sindire okumak gerekir. Örneğin, görünen ile var olan arasında okuru yanıltarak belli bir izlenim yaratmak amacıyla oluşturulmuş bir fark, özneler arasındaki hassas güç dengeleri, bir bilmecenin ya da gizin çözülmesi için okura yardım edecek bir ipucu ya da çözülmemesi için kurulmuş bir tuzak kimi zaman yalnızca ayrıntıda gizlidir. İkinci kesit 29. örnekte Demir çevirisinde metnin gidişi açısından sona atılan son derece önemli bir olta olan, süte ne olacağının sorgulandığı bölümde, "onun çaresine bakılır" şeklindeki sözleri atlanmıştır. Atlanan edilgen yapılı tümce ile sütün çaresine kimin bakacağı ve hatta nasıl bakacağı gizlenerek bir bilmece oluşturulmakta ve bu da domuzların niyetleri konusunda ipucu sayılabilecek örtük bir gösterge niteliği taşımaktadır. Tümcenin atlanması, bu önemli göstergenin yok edilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, önemsiz görülen ayrıntılar aslında yazınsal metin söz konusu olduğunda özellikle önemsenmelidir çünkü bir araya gelerek metnin anlam evrenine katılırlar ve yakalanmamaları halinde metnin çeviri diline aktarımında anlam dönüşümleri oluşması kaçınılmaz olabilir.

Öte yandan, anlam dönüşümleri kimi zaman daha metne ulaşmadan, kapaktan başlayarak ortaya çıkabilmektedir. Örneğin *Animal Farm*'ın ilk baskısının kapağında yalnızca yazarın adı, kitabın başlığı ve alt başlığı yer almış, başka bir görsele ya da bilgiye yer verilmemiştir. Ek 5, 6 ve 7'de yer alan özgün metin ve çeviri metin kapakları incelendiğinde, kimilerinin yalnızca özgün metnin ilk baskısındaki bilgileri içerdiği ancak kimilerinin de görseller yoluyla fazlasını söylediği gözlemlenebilmektedir. Öncelikle kitabın adı *Animal Farm* / *Hayvan Çiftliği* olmasına karşın, birçok kapakta domuzlar ön plana çıkarılmış, hatta yalnızca domuzlar kullanılmış, böylelikle domuzların çiftlikteki diğer hayvanlardan daha farklı bir rol üstlenecekleri bilgisi kapak yoluyla öncelenmiştir. Bunun yanı sıra kimi kapaklarda bir domuza asker kıyafeti giydirilmiş, asker şapkası ya da postal görselleri kullanılmış, kimi kapaklarda ise açıkça Stalin'e benzetilmiş bir domuz görseli yer almıştır. Böylelikle, metnin yergi olarak okunuşuna ilişkin önemli bilgiler sunulmuş

[1073] Öztürk Kasar, 2013, 193-194.

ve sonuç olarak özgün metnin ilk baskısının kapağı bağlamında gerçekleşmeyen içeriğe yer verilmek suretiyle anlam kapaktan başlanarak aşırı yorumlanmıştır. Öte yandan, bir kapakta Bremen Mızıkacılarını anıştıran bir görsel, diğer bir kapakta koyuna benzeyen iki insan görseli, bir kapakta elinde tabanca olan bir domuz görseli, Penguen yayınlarının bir baskısında çiftlik hayvanlarının içinde penguenlerin de yer alması, kitabın içeriği ile ilintili olmayan çağrışımlar yapmaktadır. Kimi kapaklarda yer alan görseller ise karmaşık olduğundan, içerik hakkında fikri olmayan okurlar için özellikle ilk bakışta yalnızca bulanık ve belirsiz bir izlenim verebilmektedir. Sonuç olarak, değişik kapak türleri, kitabı çözümlemeye kapaktan başlayan okurlar açısından içerikle ilgili kimi zaman doğru, kimi zaman dönüştürülmüş ancak özgün metnin ilk baskısının kapağı bağlamında gerçekleşmemiş bilgi içerebilmektedir. Bu nedenle, kapakların bu olasılıklar akılda tutularak okunması yerinde olacaktır. Öte yandan, kapak tasarımlarının yayınevlerinin kararlarıyla şekillendiğini not düşmekte yarar vardır, kaldı ki bu durum, kimi zaman çeviri yapıtla ilgili tüm eleştirileri çevirmene yöneltmeden önce, diğer paydaşlarca üstlenilmesi gereken sorumlulukların da bulunduğunu anımsatması açısından önemlidir.

Çözümleme açısından kapaklar gibi önemli diğer bir unsur olan başlıklara gelince, gerek Dével, gerekse Simon çevirilerinde özgün metin başlığının dışına çıkılmıştır. Dével çevirisinde yer alan *Les Animaux Partout / Hayvanlar Her Yerde* başlığı, Bolşeviklere özgü *Les Soviets Partout / Sovyetler Her Yerde* sloganını anıştırmaktadır. Simon çevirisinde yer alan *La République des Animaux / Hayvanlar Cumhuriyeti* başlığı üzerinden de, cumhuriyetin bir yönetim biçimi olması nedeniyle kitabın toplumsal ve politik yönüne dokundurularak, özgün başlık bağlamında oluşmayan bir bilgi okurla paylaşılmaktadır. Öte yandan, metin içeriğinin cumhuriyet tanımı ile uyuşan bir yönü bulunmamaktadır. Bunların yanı sıra, var olan *Bir Peri Masalı* alt başlığına yer verilmemesi çeviri yokluğuna neden olurken, özgün yapıtta var olmayan ancak içerikle ilgili doğrudan bilgi veren *Domuzlar Diktatoryası* gibi farklı bir alt başlığın kullanılması ise aşırı çeviri sonucunu getirmektedir. Bu anlamda, başlık çözümlemesi yapan çeviri metin okurunun, başlığın dönüştürülmüş olma olasılığını göz önünde bulundurmasında yarar vardır.

Kimi metinlerde özel adların önemli bir yeri vardır. *Animal Farm* da bunlardan biridir. Özel adlar normal koşullar altında çevrilmeyip özgün olarak bırakılmaktadır, kaldı ki metin için özel bir gösterge niteliği taşımayan bir adın özgün bırakılmayarak

çevrilmesi, adın özelliğine göre anlam bozucu bir eğilime örnek oluşturur. Ne var ki, *Animal Farm*'da kullanılan kişileştirilmiş hayvan adlarından birçoğu normal koşullarda kişi adı olmayıp, yine çoğunun metin açısından önemli anıştırmaları bulunmaktadır. Bu nedenle, Kartopu anlamındaki Snowball'un ya da Musa anlamındaki Moses'ın çevrilmeden bırakılması, özgün metin dilini bilmeyen okurlar açısından "anlamın yok edilmesi" demek olacaktır. Muriel'in Fikriye, Mollie'nin Mualla diye aktarılması ise, özgün metnin gereksiz derecede çevrilmesi anlamına gelmekte, göstergelerin zarar görmesine neden olmakta ve metnin çeviri olma özelliğini gölgelemektedir. Benzer şekilde, Boksör anlamına gelen Boxer'ın, çam yarması anlamına gelen Malabar olarak ya da Mollie'nin çılgınlık ya da kapris anlamına gelen Lubie olarak çevrilmesi de "anlamın aşırı yorumlanması" olacaktır. Sonuç olarak, bir adın çevrilmesi anlamın yok edilmesi demek olurken, diğer bir adın çevrilmemesi anlamın yok edilmesi anlamına gelmekte, yine başka bir adın çevrilmesi de anlamın aşırı yorumlanmasına örnek oluşturabilmektedir. Kimi adlara seçilen karşılıklarla anlam bulanıklaştırılabilmekte, kaydırılabilmekte ya da saptırılabilmektedir. Bu anlamda, özel adların çevrilip çevrilmemesi konusunda tek bir formülden söz etmek mümkün değildir. Adın bir anlam taşıyıp taşımaması, bu anlamın metnin anlam evrenine katkıda bulunup bulunmaması bu konuda alınacak çeviri kararı üzerinde etkili olacaktır. Öte yandan, çeviri metnin özel adları üzerinden çözümleme yapmak isteyen okurun, özel ad çevirilerine anlam bozucu eğilimlerin karışmış olma olasılığını göz ardı etmemesi yerinde olacaktır.

Çevirmenin anlam bozucu eğilimlerden mümkün olduğunca uzak durabilmesi için özgün metni göstergebilimsel çözümlemeden geçirmesinde ve onu farklı şekillerde okumasında yarar vardır. Bu doğrultuda *Animal Farm*'ın çevirmen tarafından yalnızca bir fabl olarak değil, bir yergi olarak da okunması, ayrıca içinde yer alan propaganda yöntemlerinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Örneğin, komünist rejimlerde vatandaşlarının birbirine hitapta kullandıkları, aralarındaki görüş ve fikir birliğine, birlikte hareket etme durumuna işaret eden, böylelikle Rus Devrimi'ne ve komünizme göndermede bulunan "comrade" sözcüğünün Moralı çevirisine "yoldaş" değil de "arkadaş" olarak aktarılması yetersiz anlam üretimi nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması " eğilimine bir örnek oluşturmaktadır. Bu örnek ile, metnin yergi olarak okunuşu eksik bırakılmaktadır. Öte yandan, propaganda amacıyla söylenmiş bir sözün ya da sloganın vurgularının değiştirilmesi, tekrar sayılarının azaltılması ya

da çoğaltılması, içindeki ses uyumunun yansıtılmaması, vurgusu özgün metinde büyük harflerle ya da italik karakterlerle belli edilmiş bir sloganın ya da sözcüğün çeviri metinde küçük harflerle ya da normal karakterlerle ifade edilmesi, tümcedeki ünlemlerin eksiltilmesi ya da çoğaltılması gibi farklılıklar metindeki propaganda söylemlerinin ve bunların arkasındaki propaganda yöntemlerin okunuşlarını zedeleyebilecektir. Bu konu, dördüncü kesit 37 ve 41 örneklerde, altıncı kesit 54, 55, 56 ve 57. örneklerde, 7. kesit 63, 64 ve 65. örneklerde, sekizinci kesit 70 ve 78. örneklerde ve onuncu kesit 96, 97 ve 99. örneklerde incelenmiştir.

Çalışmamızda her bir kesitte yer alan sözleşmelerin değerlendirilmesi, bireyler arası her türden güç dengesizliğinin saptanması açısından önemli olmuştur çünkü güç dengesizlikleri taraflardan birinin bağımlı eyleyenlik ve /ya da yükümsüz öznelik konumuna bağlanmaktadır. Bu anlamda, kipsel donanımların, öznelik dönüşümlerinin ve sözleşmelerin incelenmesine yönelik çözümleme özellikle metnin fabl olarak okunmasında eylemlerle söylemlerin hangi şartlar altında gerçekleştiğinin saptanması ve çeviriye yansıtılıp yansıtılmadığının değerlendirilebilmesi açısından önemlidir. Örneğin, Mollie'yi Pilkington'ın adamlarından biri ile gören Clover onu kenara çekip bir açıklama istediğinde Mollie büyük panik yaşar. Bir tür sorgulama niteliği taşıyan bu konuşma sırasında Mollie kendini baskı ve tehlike altında hissettiğinden, aşkın bir bileşene boyun eğme nedeniyle geçici olarak yükümsüz özne konumuna düşmüş bulunmaktadır. Clover'ın kendisine yönelttiği suçlamaları o panikle hızla inkâr ederken üç değişik ünlem kullanır. Clover'ın dördüncü kesit 49. örnekte gösterilen özgün metindeki söylemi, Mollie'nin yaşadığı paniği yansıtır niteliktedir ve bu söylem çeviriye kayba uğratılmadan taşınabilmelidir. Oysa Mollie'nin bu noktadaki öznelik dönüşümü çözümlenmediğinde anlam eksiltilebilecektir. Nitekim, kimi çevirilerde özgün metinden daha az ya da daha fazla ünlem kullanılıp vurgu değiştirilmiş ve özgün metinde verilen ileti dönüştürülmüştür. Öte yandan, yükümsüz özne ile üzerinde işleyen aşkın bileşen arasındaki ya da özerk eyleyen ile bağımlı eyleyen arasındaki sözleşmenin adil olması söz konusu değildir. Mollie, yükümsüz öznelikten çıkıp, özneye dönüştüğü anlarda bunun bilincine varmış olmalıdır ki, adaletsiz bir sözleşmede ezilen ve "zorunda olan" taraf olmamak için çareyi çiftlikten kaçmakta bulmuştur. Bu örnekte olduğu gibi çalışmanın her bir kesitinde yer alan kipsel donanım dağılımları, öznelik dönüşümleri ve sözleşmelere yönelik çözümlemeler, söylemlerin gerçekleşme koşullarının saptanıp, iletilerin satır araları

ile birlikte okunmasını sağlamaya yönelik gözlemlerdir. Her bir kesitte eyleyenleri özerk ya da bağımlı kılan bileşenler ile söyleyenlerin özne ya da yükümsüz öznelik durumları ortaya koyulmuş ve metnin her bir karaktere ilişkin okumaları bu saptamalar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öte yandan, yargılama yeteneğine sahip özne durumuyla, yargılama yeteneğinden yoksun kalınan yükümsüz özne durumu arasında bulunan geçiş aşamasındaki eşik öznelik durumu, bu çalışmamızda incelenden karakterlerde gözlemlenmemiştir.

Aslında, bir şeyi söylemenin genellikle birden fazla yolu vardır. Yazar, bunlardan birini seçer ve diğer seçenekleri devre dışı bırakır. Çevirmen ise, "her şeyden önce bir okurdur ve çeviri her şeyden önce bir yorumlama sürecini içerir. Yorum da doğası gereği özneldir."[1074] Ne var ki çevirmen, kimi zaman yazarın yazdığını kendi yorumuyla aktarırken özgün metinden farklılık gösteren bir anlam da üretebilir, üstelik kimi zaman böyle davranırken yazarınkinden daha etkileyici bir üslup da yakalayabilir. Ancak, yazarın yazdığından ayrılma durumlarında sapmanın türüne ve derecesine göre değişen bir anlam bozucu eğilim örneği oluşabilmektedir. Öyle ki, noktalama işaretlerinin aktarılmaması dahi, yerine göre anlam bozucu eğimlere bir örnek oluşturabilir. Elbette aşırı, bulanık ya da yetersiz anlamın, başka anlamın, yanlış, karşıt ya da aykırı anlamın kendi içlerinde dereceleri vardır. Anlamsızlık ya da gösterge yokluğu ise, anlam bozucu eğilimlerden kaynaklanan daha uç sonuçlardır. Ancak bazı durumlarda, özgün metinle kıyaslandığında içinde anlam bozucu eğilim barındıran birçok ifade, ilk bakışta özgün metni rahatlıkla karşılıyormuş gibi gözükecek ve inceden inceye irdelenmedikçe de özgün metinle örtüşmezlikleri fark edilmeyecektir. Ne var ki daha önce de değindiğimiz üzere çevirilerde tek kaygı yalnızca ana fikri aktarmak ya da genel anlamı yansıtmak olsaydı, metinlerin çevirileri yerine özetleri ya da mealleri de pekâlâ aynı görevi yerine getirebilirlerdi. Oysa durum bu kadar basit değildir ve çalışmamızda saptanan anlam bozucu eğilim örnekleri de bu durumun basit olmamasının bir sonucudur.

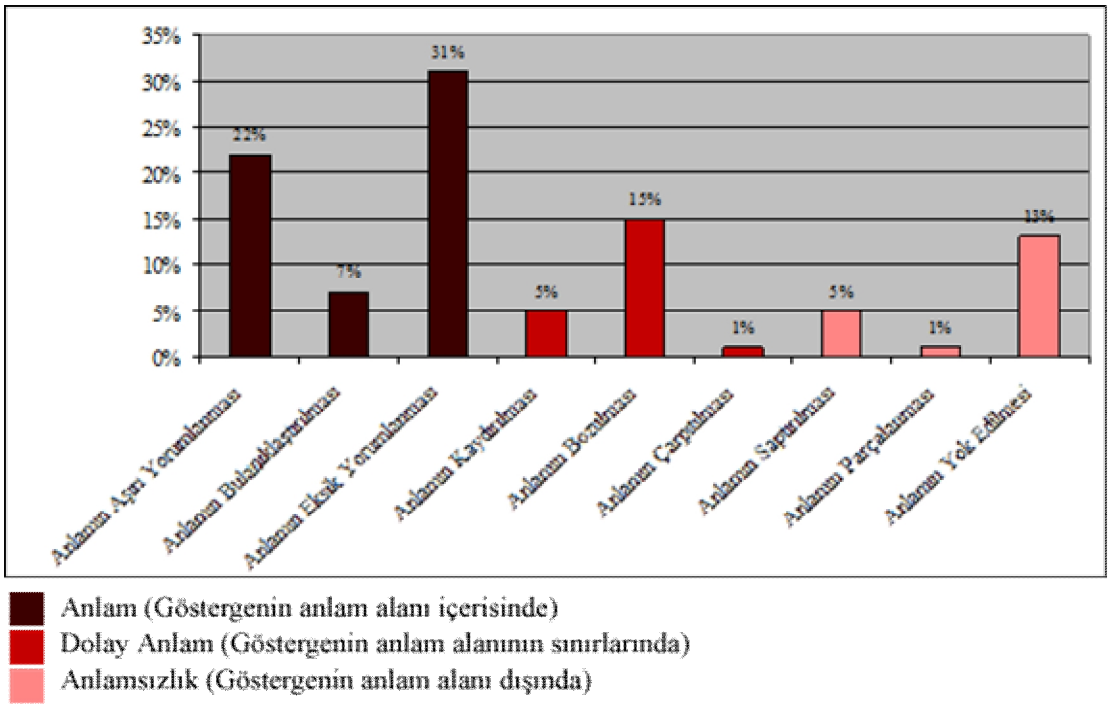
Çalışmamızın çeviri göstergebilimsel çözümleme bölümünde, özgün metinden seçilen 100 örnekten yola çıkılarak, altı Türkçe ve üç Fransızca çeviriden 900 örnekle birlikte toplam 1000 örnek incelenmiştir. Seçilen örneklerin kimi tek sözcükten, kimi ise birden fazla tümceden oluşmaktadır. Bu anlamda örneklerin kimi uzun, kimi

[1074] Karadağ, 2007, 85.

kısadır. Örneklerin seçilmesinde, özgün metnin günlük yaşamda ya da politikada kullanılan çeşitli propaganda yöntemlerini de yansıtma özellikleri dikkate alınmıştır. Metnin bu özelliği nedeniyle, farklı bir metinde daha az önem taşıyabilecek sözcük sıralamaları ve vurgular da dikkate alınmıştır. İncelenen 1000 örnekten, Türkçe çevirilerde 981 ve Fransızca çevirilerde de 381 olmak üzere toplam 1362 anlam bozucu eğilim gerçekleşmesi saptanmıştır.

Çalışmamız kapsamında, hangi eğilimlerin hangi çeviride kaçar defa örneklendiğini göstermek gibi bir hedef belirlenmemiştir. Başka bir deyişle, saptanan anlam bozucu eğilim sayısı üzerinden herhangi bir çevirmene ya da çeviriye eleştirel bir yaklaşım yöneltmek amaçlanmamış, sorunları görmek için "reddetmeden olanı betimlemek"[1075] düşüncesiyle hareket edilmiştir. Bu nedenle, bundan önceki bölümlerde 10 kesitten ayrı ayrı incelenerek saptanan eğilimlerin her bir çevirmene göre sayısal dağılımına yer verilmemiştir. Aynı şekilde, aşağıda da tüm kesitlerden elde edilen 1362 eğilim örneğinin her bir çevirmene göre sayısal dağılımına değil, bütün olarak Türkçe, Fransızca ve tüm çevirilerde saptanan eğilimlerin yüzdelik dağılımlarına ve bunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir:

Tablo 40: Tüm Türkçe Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

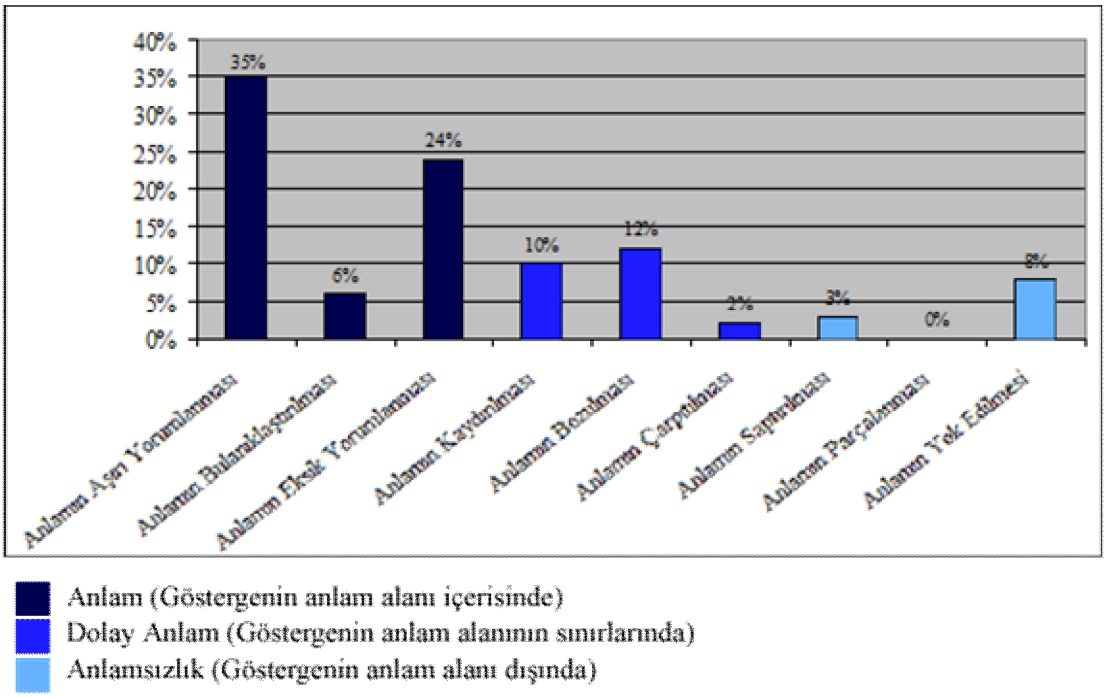

[1075] Bulut, **age,** 10.

Bu çalışma kapsamında özgün metinden seçilen 100 örnek ile altı Türkçe çeviride yer alan toplam 600 karşılık değerlendirilmiş ve Türkçe çevirilerde 981 anlam bozucu eğilim saptanmıştır. Tabloda, saptanan eğilimlerin yüzdelik dağılımına bakıldığında, "anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi yer almaktadır. Buna göre, ilk iki eğilim göstergenin anlam alanı içinde yer almaktadır. Üçüncü sırada yer alan "anlamın bozulması" eğiliminden sonra, sırasıyla "anlamın yok edilmesi" ve "anlamın bulanıklaştırılması" eğilimleri gelmektedir. "Anlamın kaydırılması" ve "anlamın saptırılması" eğilimlerine aynı yüzdelik sıra ile rastlanmaktadır. Son sırada, "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimleri aynı düşük yüzdelik dağılım ile yer almaktadır.

Türkçe çevirilerde "anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin en sık görülen anlam bozucu eğilim oluşunun bir nedeni metnin propaganda söylemi içermesi olarak düşünülebilir. Propaganda içerikli söylemde, sözcüklerin sıralaması, aralarda verilen duraklamalar, kullanılan tonlamalar vurgulanmak istenen ileti açısından önem taşımaktadır. İngilizce ile Türkçe, tümcenin öğelerinin yerleşimi bakımından birbiriyle örtüşmeyen iki dildir. Kimi örneklerde, özellikle propaganda içerikli söylemin aktarımında, bu durum çeşitli kısıtlara neden olabilmektedir. Öte yandan, Türkçede, tümcede kullanılabilecek sözcük sıralama seçenekleri çeşitlidir. Bu seçeneklerden herhangi birinin, özgün metinde yaratılan vurgu dikkate alınmadan tercih edilmesi halinde vurgunun eksik yansıtılması nedeniyle "anlamın eksik yorumlanması" eğilimine yol açılabilmektedir. Bu anlamda, Türkçe çevirilerde bu eğilimin öne çıkmış olması, özgün metnin propaganda söylemi olarak okunuşu ile Türkçede söz dizimi seçeneklerinin çeşitliliğine bağlanabilir. Öte yandan, Türkçe çevirilerin tümünde en az rastlanan eğilimler ise "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" olmuştur.

Tablo 41: Tüm Fransızca Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

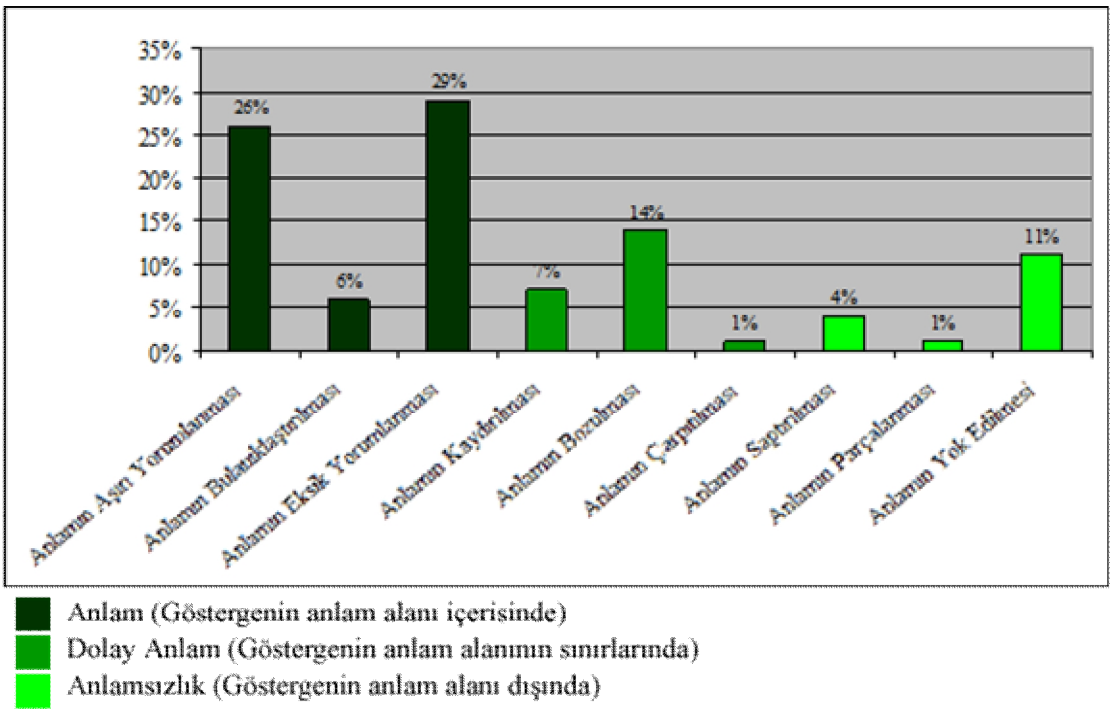
Bu çalışma kapsamında özgün metinden seçilen 100 örnek ile üç Fransızca çeviride yer alan toplam 300 karşılık değerlendirilmiş ve Fransızca çevirilerde 381 anlam bozucu eğilim saptanmıştır. Tabloda, saptanan eğilimlerin yüzdelik dağılımına bakıldığında, "anlamın aşırı yorumlanması" eğiliminin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada "anlamın eksik yorumlanması", üçüncü sırada ise "anlamın bozulması" eğilimleri yer almaktadır. Bundan sonra sırasıyla "anlamın kaydırılması", "anlamın yok edilmesi", "anlamın bulanıklaştırılması", "anlamın saptırılması" ve anlamın çarpıtılması" eğilimleri gözlemlenmektedir. Bu çalışma kapsamında incelen Fransızca çeviri örneklerinde "anlamın parçalanması" eğilimine hiç rastlanmamıştır.

Türkçe ve Fransızca çevirilerde anlam bozucu eğilimlerin görülme sıklıklarına karşılaştırmalı olarak bakıldığında, gerek Türkçe, gerek Fransızca çevirilerde yer alan ilk üç eğilimin farklı sırada da olsa, aynı eğilimler olduğu görülmektedir. Türkçe çevirilerde en çok rastlanan "anlamın eksik yorumlanması" eğiliminin Fransızca çevirilerde ikinci sırada yer alması, İngilizce ve Fransızca dillerinin söz dizimi bakımından daha fazla örtüşmesi ve iki dil arasında ortak kökenli ve/ ya da biçimsel açıdan benzer sözcük kullanımının söz konusu olması ile açıklanabilir. Kimi zaman, özgün metinde yer alan bir sözcük ile bire bir örtüşen Türkçe karşılık bulmak güç

iken, Fransızca ve İngilizcede benzer sözcüklerin yer almasının iki dil arasındaki çeviride kolaylık sağladığı ve kimi eğilimlerin rastlanma sıklığını azalttığı düşünülebilir.

Fransızca çevirilerin tümünde, Türkçe çevirilerde olduğu gibi en az rastlanan eğilimlere bakıldığında, kesitlerin ayrı ayrı incelenmesinde de görüldüğü üzere son iki sırada yine "anlamın çarpıtılması" ve "anlamın parçalanması" eğilimlerinin olduğu, hatta daha önce de vurgulandığı gibi "anlamın parçalanması" eğilimine hiç rastlanmadığı görülmektedir.

Tablo 42: Tüm Çevirilerde Saptanan Anlam Bozucu Eğilimlerin Yüzdelik Dağılımı

Türkçe ve Fransızca çevirilerin incelenmesiyle saptanan toplam 1362 anlam bozucu eğilimin yüzdelik dağılımına bakıldığında, ilk iki sırada "anlamın eksik yorumlanması" ve "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimlerinin bulunduğu görülmektedir. Buna göre, ilk iki eğilim, "göstergenin anlam alanı" içinde yer almaktadır. Üçüncü sırada yer alan "anlamın bozulması" eğilimi "göstergenin anlam alanı sınırlarında" iken, dördüncü sırada bulunan "anlamın yok edilmesi" eğilimi ise "göstergenin anlam alanı dışında" yer almaktadır. İlk dört eğilimden sonra, yine karışık bir "anlamlama alanı" sıralamasıyla, göstergenin anlam alanı sınırlarından "anlamın kaydırılması" eğilimi, anlam alanından "anlamın

bulanıklaştırılması" eğilimi, anlam alanı dışından "anlamın saptırılması" eğilimi, anlam alanı sınırından "anlamın çarpıtılması eğilimi" ve son olarak anlam alanı dışında bulunan "anlamın parçalanması" eğilimi yer almaktadır. Bu durum, bu çalışmada örneklenen anlam bozucu eğilimlerin göstergenin anlam alanı içinde, sınırında ya da dışında oluşundan bağımsız bir şekilde sıralamada karışık olarak yer aldıklarını göstermektedir. Bu noktada, anlam bozucu eğilimin görülme sıklığının yalnızca ve doğrudan içinde yer aldığı "anlamlama alanı"nın kendisi ile değil, metnin ve anlam bozucu eğilimin özelliği ile de ilintili olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre örneklenen anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımlarına baktığımızda, çevirmenlerin % 61 oranında göstergenin anlam alanı içinde kaldıkları, % 22 oranında anlam alanının sınırlarına dayandıkları ve % 17 oranında da anlam alanının dışına çıktıkları görülmektedir. Bu anlamda, yüzdelik dağılım açısından anlam alanından büyük oranda sapma görülmemektedir. Buna ek olarak, daha önce de üzerinde durulduğu gibi, elde edilen dağılımların ve oranların başka türlü değil de, bu şekilde olmasının bir ölçüde özgün metnin özelliklerinden, örneğin propaganda yöntemlerinin yoğun olarak kullanıldığı bir metin olmasından, çeviri dillerinin Türkçe ve Fransızca olmasından, altı Türkçe çeviriye karşılık üç Fransızca çevirinin inceleniyor olmasından, inceleme için seçilmiş 100 örneğin özelliklerinden, çevirmenlerin çeviride yapmış oldukları tercihlerden ve hatta değerlendirmeyi yapanın kendi okumasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Öte yandan, bu çalışmada incelenen anlam bozucu eğilimlerin yüzdelik dağılımlarına yakından bakıldığında, bu eğilimlerin ve görülme sıklıklarının aslında gerçek yaşam iletişiminden kopuk olmadığı görülebilir. Nasıl ki çeviride özgün metinden, yani kaynaktan çıkan ileti, varış metninde ifade edilirken çeşitli derecelerde anlam bozucu eğilimlerin etkisi altında kalabiliyorsa, günlük iletişimde de bir kişi tarafından üretilen ileti başka bir kişinin algısına tam olarak kaynaktan çıkış şekliyle yansımayabilmekte, kaynaktan çıkan ileti ile yerine ulaşan ileti arasında farklar oluşabilmektedir. Böylelikle, çevirilerde olduğu gibi gerçek yaşamda da verilen iletiler verildikleri şekilde algılanamayabilmektedir.

İncelenen Türkçe çevirilerde çevirilerin tümünde en çok rastlanan "anlamın eksik yorumlanması" eğilimi gibi günlük iletişimi sekteye uğratan en önemli nedenlerden biri de söylenenlerden eksik anlam çıkarılmasıdır. Kimi zaman ise, bunun tam tersi

söz konusudur. İletişimde her şey her zaman söylenmemektedir. Başka bir deyişle, söylenenler kadar söylenmeyenlerden de çok şey anlaşılmakta, örtük anlamların arkası görülmektedir; bu örtük anlamlar iletişimin tamamlayıcısıdırlar. Söylenmeyenlerden anlaşılanlar kimi zaman kastedilenlerdir ancak iletişimde kimi zaman kastedilmeyen anlamların da çıkarıldığı durumlar oluşabilir. Çeviriye özgün metinde söylenenden fazlası yansıtıldığında ise, incelediğimiz Fransızca çevirilerde de en çok rastlanan eğilim olan "anlamın aşırı yorumlanması" eğilimi ortaya çıkar.

Yine çeviride ya da gerçek yaşam iletişiminde kimi zaman söylenenlerden yanlış bir anlam çıkarılır. Kimi zaman söylenenler duyulmaz ve böylelikle anlam yok olur, kimi zaman ise duyulur ancak hiçbir şey anlaşılmaz ve anlam yine yok olur. Kimi zaman söylenenden başka bir anlam, örneğin bir yan anlam çıkarılır. Bazen söylenen bulanık ve belirsiz kalır. Daha az sıklıkla söylenenden ilintisiz, aykırı bir anlam çıkarılır. Yine nadir olarak söylenenin tam tersini anlaşılarak anlam çarpıtılır veya söylenen kopuk kopuk algılanır ancak bundan bir anlam çıkarılamaz. Sonuç olarak çevirideki her bir anlam bozucu eğilim kişiler arası iletişimde de bir takım nüanslarla karşılığı bulur.

Bu bakış açısından bakıldığında, bu çalışmada ortaya çıkan anlam bozucu eğilimlerin yüzdesel dağılımını belli bir mantık doğrultusunda açıklamak kolaylaşabilir. Günlük iletişimde bir iletinin eksik anlaşılması, aşırı yorumlanması, yanlış anlaşılması, hiç anlaşılmaması, farklı anlaşılması ya da belirsiz olması karşılaşılabilecek aksamalar olarak düşünülebilir. Öte yandan, bir şeyin tam tersinin anlaşılması, söylenenden ilintisiz, aykırı bir anlam çıkması ya da bir araya getirilip anlamlandırılamayacak düzeyde kopuk, parça parça olması daha az rastlanan durumlardır. Bu çalışmada ortaya çıkan yüzdesel dağılım da bu doğrultudadır zira çeviri de çevirmenin özgün metinle kurduğu iletişimin bir ürünüdür. Bu anlamda, kişiler arası iletişimde rastlanabilecek bir takım aksamaların, çevirmenle özgün metin arasında kurulan iletişimin ürünü olan çeviriye anlam bozucu eğilimler şeklinde rastlanması da anlaşılabilecek bir durumdur. Hatta bu noktada, çevirmenlerin kişisel iletişim eğilimlerinin çevirilerine de yansıma olasılıkları üzerinde de düşünülebilir.

Öte yandan, çevirmen açısından anlam bozucu eğilimlerin akışına kapılması, her durumda farkında olmamaktan, dikkat etmemekten ya da gösterge okumamaktan kaynaklanan bir durum olmayabilir. Kimi zaman çevirmen, anlam bozucu eğilimin yol açacağı kayıp ile bunu göze almanın getireceği kazancı ölçüp tarttığında, özgün

metni bir miktar dönüştürmeyi bilinçli olarak göze alabilir. Örneğin, özgün metnin dili ile çeviri metnin dili arasında yapı ve kültür farkları kimi zaman yapılan çeviri kararlarının zorunlu olarak anlam bozucu bir eğilimin kapsamına girebilecek yönde kullanılmasına yol açabilir. Bunun yanı sıra çevirmen, kimi zaman kendi üslubunu yazarın üslubuna tercih edebilecek, işi adeta metnin kimi bölümlerini yeniden yazmaya kadar vardırabilecektir. Böylesi durumlarda çevirmen, seçimini daha kolay anlaşılır olmaktan, daha rahat okunabilmekten ya da daha etkili olmaktan yana kullanarak, bilerek bir anlam bozucu eğilimin içine girebilir. Sonuçta "çeviri sürecinde karşımıza çıkan her güçlük aşılması gereken her engel, çözülmesi gereken her sorun, verilmesi gereken bir karar demektir."[1076] Her koşulda önemli olan çevirmenin anlam bozucu eğilimlerin farkında olması ve çevirisinde zorunlu olarak ya da olmayarak yer almaları halinde bunları kendi çeviri kararı olarak açıklayabilmesidir, kaldı ki anlam bozucu eğilimlerden tamamen arınmış bir çeviriyi de Ricœur'ün kusursuz çeviri için söylediği gibi, "zor bir iddia […] kimi zaman da kazanılması olanaksız bir iddia"[1077] olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

Bununla birlikte gösterge duyarlılığı gelişen, algılama çakraları açılan, okuduğunu sorgulayan ve bu yolla anlamlama sürecine katılan çevirmen yazınsal metne güvenle yaklaşacak ve onun anlam evrenini ustalıkla kuşatacaktır. Ayrıca, yabancı dile aktarım sürecinde, anlam bozulmalarına karşı farkındalığı artan çevirmen, içinde işleyebilecek anlam bozucu eğilimleri de büyük ölçüde bertaraf edebilecek; edemediği ya da etmediği durumlarda ise açıklayabilecektir. Böylelikle, göstergebilimin katkısıyla, öncelikle iyi bir okur ve iyi bir çözümlemeciye dönüşen çevirmen, çeviri dilinde yeniden kuracağı anlam evrenini sağlam temeller üzerine oturtmak için elinden gelenin en iyisini yapabilecektir.

Tüm bunların ışığında, bu çalışmanın çeviri incelemelerine bilimsellik ve yöntemli bir bakış getirmesi ve bundan sonra bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlaması umulmaktadır. Bu doğrultuda, çeviri metinlere izlenimsel ve öznel eleştiriler yöneltmek yerine çözümlemeye dayalı değerlendirmeler yapmak alan için bir kazanım oluşturacaktır. Çalışmanın disiplinlerarası bir nitelik taşıması da vurgulanması gereken özelliklerinden biridir zira çeviri etkinliğinin can alıcı noktasını oluşturan anlam ve anlamlama sorununa ışık tutan göstergebilimin,

[1076] Bulut, **age,** 9.
[1077] Ricœur, **age,** 9.

çeviribilimle bütünleştirilebilecek en öncelikli alanlardan biri olduğu söylenebilir. Öte yandan, bu işbirliğinin göreceli olarak gecikmiş olması ve bu kapsamda yapılan çalışmaların da çok sınırlı bir çevrede tanınmasının şaşırtıcı olduğu da eklenebilir.

Son olarak, disiplinlerarası çalışmaların çeviri incelemelerine getirdiği katkılar günümüzde kendini kanıtlamış durumdadır. Olguları çok yönlü görmek ve daha bütüncül çözümler önermek, doğası gereği çok yönlü bir etkinlik olan çeviri için kuşkusuz çok değerli kazanımlar sağlayacaktır. Ayrıca, disiplinlerarası çalışmaların, ilgili alanların gelişmesine katkısının da altını çizmekte yarar bulunmaktadır. Etkileşim içine giren alanlar birbirini besleyecek, ortaya çıkan disiplinlerarası ve disiplinlerüstü uygulamalar insan bilimlerinin gelişmesine de ivme kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

Adalı Oya, Nilgün Akar, Bedia Akarsu, Engin Alçora, Yasemin Alpman, Abbas Altunkaş Aydın Arıt, Selahattin Bağdatlı, Mustafa Balel, Mustafa Bayka, Nezih Coş, Güler Değirmenci, Melek Dener, Turgut Deveci, Tamer Erdoğan, Sırrı Erinç, Şenay Erkan, Payami Erman, Ayşegül Erol, Konur Ertop, A Fuat Fidan, Tankut Gökçe, Öznur Gündoğdu, Selaattin Hilav, Rıfat İnsel, Cenap Karakaya M.N. Karaküçük, Melih Kıranbağlı, Gülsen Koraltürk, Güzide Kosifoğlu, Dilek Köseoğlu, Cevdet Kudret, Turgut Kut, Deniz Mazlum, Günnur Ormanlar, Tahir Özçelik, Süleyman Özçiftçi, Ufuk Özkolçak, İsa Öztürk, Mehmet Sert, Kenan Somer, İlhami Soysal, Beyhan Aziz Taner, Aksel Tibet, Erdoğan Tokmakçoğlu, Teoman Tunçdoğan, Hale Ulusoy, Doğan Ülgenci, Mara Yakovlevski, Aydın Yalkut, Mehmet Yaraş, Ömür Yars, Tahsin Yazıcı Dilek Yelkenci. "Rapallo Antlaşmaları". **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi.** c. 16. İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986: 9707-9708.

Ağaoğlu, Samet. **Sovyet Rusya İmparatorluğu**. İstanbul: Baha Matbaası, 1967.

Aksoy, N. Berrin. **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi.** Ankara: İmge Kitabevi, 2002.

Aktulum, Kubilay. **Metinlerarası İlişkiler.** 3.bs. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007.

Alatlı, Alev. **Safsata Kılavuzu.** İstanbul: Boyut Yayınevi, 2001.

Altınörs, Atakan. **Dil Felsefesine Giriş.** İstanbul: İnkılap, 2005.

Aral Fahri, Tanıl Bora, Erkan Kayılı, Ertuğrul Kürkçü, İskender Savaşır. **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi.** c.1-8. İstanbul: İletişim Yayınları, 1988.

Aristoteles, **Retorik**. çev. Mehmet H. Doğan. İstanbul: Y.K.Y., 1995.

_____. **Yorum Üzerine.** çev. Saffet Babür. Ankara: İmge Kitabevi, 1996.

Arslan, Lale. "Apport des Analystes Psychanalytiques à l'Activité Traduisante". **Interdisciplinarité en Traduction: Actes du IIème Colloque International sur la Traduction Organisé par L'Université Technique de Yıldız**, ed. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Les Èditions ISIS, 2006: 255-259

Arslan Özcan, Lale. "Ekinsel Öğelerin Aktarımında Etnikmerkezcilik Sorunu: Antoine Berman ve Genel Çeviri Kuramı". **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi.** s.13. Aralık 2003: 157-180.

_____. "Yazar-Çevirmen: Bir Efendi-Köle İlişkisi mi? Yoksa bir Efendi-Efendi İlişkisi mi?" **10. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildiriler, 03-05 Kasım 2010**. Ankara:Gazi Üniversitesi. 2010: 150-157.

BabyNamesPedia. “Edmée”. http://www.babynamespedia.com/meaning/Edm _0_ eacute_1_e [18.09.2014].

_____. “Mollie”. http://www.babynamespedia. com/meaning/Mollie [19.09.2014].

Baker, Russell. “Önsöz”, George Orwell, **Animal Farm,** New York: Harcourt Brace, 1996: v-xxii.

Barthes Roland. **Dilin Çalışma Sesi.** çev. Ayşe Ece, Necmettin Kamil Sevil, Elif Gökteke. İstanbul, Y.K.Y., 2013.

_____. **Göstergebilim İlkeleri.** çev. Berke Vardar, Mehmet Rifat. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.

_____. **Göstergebilimsel Serüven.** çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat. 6. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2012.

_____. **S/Z.** çev. Sündüz Öztürk Kasar. 3. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2006.

_____. **Yazının Sıfır Derecesi – Yeni Eleştirel Denemeler.** çev. Tahsin Yücel. İstanbul: Y.K.Y., 2009.

Bartu, Hülya. **A Critical Reading Course.** İstanbul: Boğaziçi University Press, 2002.

Başkan, Özcan. “Dilde Çeviri İşlemi”. **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**. s. 322 (1978): 26-36.

Beistegui, Miguel de. **Immanence, Deleuze and Philosophy**. Edinbourg: Edinbourg University Press Ltd, 2010. http://books.google.com.tr/ books?id=c6xfzbjeaLcC& printsec=frontcover&dq=immanence++deleuze+and+philosophy&hl=tr&sa=X&ei=Su1jVJ3OEMGP7AaIkoCQAg&ved=0CCoQ6AEwAA#v=onepage&q=immanence% 20-%20deleuze %20and%20 philosophy&f=false [13.11.2014].

Bennet, Bo. **Logically Fallacious: The Ultimate Collection of Over 300 Logical Fallacies**. Boston: eBookit.com, 2012.

Benveniste, Emile. **Genel Dilbilim Sorunları.** çev. Erdim Öztokat. Istanbul: YKY, 1995.

Berman, Antoine. “La Retraduction Comme Espace de Traduction”. **Palimpsestes,** s. 4 (1990): 1-7. (Aktaran Ece, Ayşe. **Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde.** İstanbul: Sel Yayıncılık, 2010).

_____. **La Traduction et la Lettre ou l’Auberge du Lointain**. Paris: Seuil, 1999.

Bernays, Edward. **Propaganda**. New York: ig Publishing, 2005.

Bertrand, Denis**. Précis de Sémitoique Littéraire**. Paris: Editions Nathan HERR, 2000.

Beyaz, Zekeriya. **Uyanalım: Komünistler Gençlerimizi ve İşçilerimizi Nasıl Aldatıyorlar**. İstanbul: Sağduyu Yayınları, 1978.

Bilge Sözleri. "Mevlana Celaleddin Rumi". http://www.bilgesozleri.com/mevlana-celaleddin-rumi-sozleri.html [13.07.2014].

Blanchot, Maurice. **Yazınsal Uzam**. çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993.

Bland, Bill. **1939 Alman Sovyet Saldırmazlık Paktı,** https://www.marxists.org /turkce/bland / almansovyetpakti.htm, [11.02.2014].

Bogenç Demirel, Emine. **Habitus Dans Le Champ de la Traduction,** İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2003.

Bordes, François. "French Orwellians? La gauche hétérodoxe et la réception d'Orwell en France à l'aube de la Guerre froide", **revue AGONE,** 45-2011, http://revueagone.revues.org /1007 [22.06.2014].

Bourdieu, Pierre. "Les Conditions Sociales de la Circulation İnternationale des İdées", **Cahiers d'Histoire des Littératures Romanes,** 1990, s. 2-3.

Boztaş, İsmail, Şirin Okyayuz Yener. **Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü** Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.

British Pig Association. "middle white". http://www.britishpigs.org.uk/breed_ mw.htm [23.09.2014].

Broken Spines Bookshop. http://brokenspinesbookshop.blogspot.com.tr/2011/09/ banned-book-week-animal-farm.html [01.06.2014].

Buchler, Justus (ed.). **Philosophical Witings of Pierce**. New York: Dover Publications, Inc., 1955. http://www.stibamalang.ac.id/uploadbank/pustaka /MKDU/WRITING%20OF%20PIERCE.pdf [12.11.2014].

"Bulaşıkçı Düşesler, Tuvaletçi Kontesler, Hastabakıcı Baronesler". **Pazar Postası,** 22.05.2011.http://www.posta.com.tr/pazarpostasi/HaberDetay/Bulasikci_duseslerhastabakici_baronesler.htm?ArticleID=74112&PageIndex=2 [01.06.2014].

Bulut, Alev. **Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri.** İstanbul: Multilingual, 2008.

Carr, Edward Hallett. **Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi, 1917-1929.** çev. Levent Cinemre. 2. bs. İstanbul, Yordam Kitap, 2010.

Cary, Edmond. "Nasıl Çevirmeli? Çeviri Olanaklı mıdır?". çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat. **Çeviri Seçkisi II, Çeviri(bilim) Nedir?** ed. Mehmet Rifat 2. bs. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2008: 55-60.

Chomsky, Noam. "Laik Bağnazlık (Secular Priesthood) ve Demokrasinin Tehlikeleri". **Doğa ve Dil Üzerine.** çev. Ayşe Banu Karadağ. 2. bs. İstanbul: Sözcükler Yayınları, 2012.

_____. **Medya Denetimi.** çev. Elif Baki. 3.bs. İstanbul: Everest Yayınları, 2013.

Coquet, Jean.-Claude. **La Quête du Sens. Le Langage en Question.** Paris: PUF, 1997.

_____. **Le Discours et Son Sujet** (c. 1). Paris: Klincksieck, 1984.

_____. **Phusis et Logos. Une Phénoménologie du Langage**. Paris: PUV, 2007.

_____. **Sémiotique Littéraire.** Paris: Mame, 1973.

Coquet, Jean–Claude, Sündüz Öztürk Kasar. **Discours, Sémiotique et Traduction / Söylem, Göstergebilim ve Çeviri.** Istanbul: YTÜ Yayınları, 2003.

Courtés, Joseph. **İntroduction à la Sémiotique Narrative et Discursive.** Paris: Hachette, 1976 (Aktaran: Yücel, Tahsin. **Yapısalcılık.** 2. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2008).

Crick, Bernard. **George Orwell: A Life.** 3. bs. Londra: Penguin Books, 1992.

Cronyn, George W. **Komünizm Hakkında Tafsilat, 200 Soru ve Cevapları**. Ankara: Doğuş Ltd.Şt. Matbaası.

Culler, Jonathan. **Saussure.** çev. Nihal Akbulut. İstanbul: Afa Yayınları, 1985.

Çağla, Cengiz. **Yeni Başlayanlar İçin Siyaset Bilimi**. İstanbul: Omnia, 2010.

Debray, Raymonde, Gérard Genette. **Les Figures du Récit dans un Cœur Simple**. Poetique 3, 1970 (Aktaran: Gérard Genette, **Anlatının Söylemi.** çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2007).

Demir, Sedat. "Önsöz". **Hayvan Çiftliği.** çev. Sedat Demir. 2. bs. İstanbul : Şule Yayınları, 2001: 7-9.

Descartes, René. **Discours de la Méthode**. Paris: Librio, 2003.

Dictionary.com. "manor". http://dictionary.reference.com/browse/manor?s=t [15.09.2014].

Dictionaristtr. "bushel", http://www.dictionarist.com/bushel, [27.12.2014].

_____. "товарищ". http://nedir.dictionarist.com/%D1%82%D0%BE%D0% B2% D0% B0%D1%80%D0%B8%D1%89 [08.10.2014].

Dijital Sözlük. "bushel". http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [27.12.2014].

_____. "gill". http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict=, [07.03.2015].

_____. "pint", http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= 8 [03.03.2015].

_____. "squeal". http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict= [13.09.2014].

_____. “sugar candy”.http://www.dijitalsozluk.com/search.php?dict=[21.09.2014].

Dirlik, Arif. **Postkolonyal Aura**. çev. Galip Doğduaslan. 2.bs. İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2010.

Domenach, Jean-Marie. **Politika ve Propaganda.** çev. Tahsin Yücel, 2. bs. İstanbul: Varlık Yayınları, 1995.

Dupriez, Bernard. **Gradus, les Procédés Littéraires.** Paris: 10/18, 2014 (Aktaran: Aktulum, Kubilay. **Metinlerarası İlişkiler.** 3.bs. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007).

Dürüşken, Çiğdem. **Latince Deyişler ya da Yaşamın Renkleri**. İstanbul: Homer Kitabevi, 2004.

Ece, Ayşe. **Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde.** İstanbul: Sel Yayıncılık, 2010.

Eco, Umberto. **Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti**. çev. Kemal Atakay. 6. bs. İstanbul, Can Yayınları, 2012.

_____. **I limiti dell’interpretazione**. Milano: Bompiani, 1995. (Aktaran: Eco, Umberto. **Yorum ve Aşırı Yorum**, çev. Kemal Atakay. 5. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2011).

_____. **The limits of İnterpretation**. Bloomington: İndiana University Pres, 1995 (Aktaran: Eco, Umberto. **Yorum ve Aşırı Yorum**, çev. Kemal Atakay. 5. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2011).

_____.**Yorum ve Aşırı Yorum**, çev. Kemal Atakay. 5. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2011.

Edib- Adıvar, Halide. “Önsöz”. **Hayvan Çiftliği.** çev. Halide Edib-Adıvar, İstanbul : Maarif Basımevi, 1954: I-IV.

Eflatun. **Kratylos.** çev. Suad Y. Bayındır. İstanbul: Maarif Matbaası, 1944.

Elbarbary, Samir. “Language as a Theme in *Animal Farm*”. **Bloom’s Modern Critical Interpretations, George Orwell’s Animal Farm.** ed. Harold Bloom**.** New York: Infobase Publishing, 2009: 35-44.

Engels, Frederich. “Draft of a Communist Confession of Faith”, https://www. marxists.org/archive/marx/works/1847/06/09.htm. (Aktaran: Marx, Karl, Frederich Engels. **Komünist Manifesto: Tarihin En Önemli Siyasi Belgesi İçin Bir Yol Haritası**. “Komünizmin İlkeleri”. Yayına Hazırlayan: Phil Gasper. çev. Kemal Ülker. İstanbul:Versus, 2012.).

Erhanlı, Ahmet. “ CİA ve EDEBİYAT Bir Operasyonun Öyküsü”, **Ürün Sosyalist Dergi,** Eylül-Ekim 2003, http://urundergisi.com/makaleler.php?ID=259&page=2 [02.06.2014].

_____. "George Orwell: Sömürge Polisi, Sosyalist, Muhbir", **Ürün Sosyalist Dergi,** Mayıs-Haziran 2003, http://urundergisi .com /makaleler. php?ID=227 [02.06.2014].

Erkman Akerson, Fatma. **Göstergebilime Giriş.** İstanbul: Multilingual, 2005.

Evrensel. http://www.evrensel.net/03/11/05/dunya.html [04.12.2012].

Fowler, Roger. "Animal Farm". **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. ed. Harold Bloom. New York: Infobase Publishing, 2009: 59-78.

Firchow, Peter Edgerly. "George Orwell's Dystopias: From *Animal Farm* to *Nineteen Eighty-Four*". **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. ed. Harold Bloom. New York: Infobase Publishing, 2009: 125-149.

Fischer, John. **Sovyet Cennetinin İçyüzü: Demir Perdenin Arkası**. çev. Fethi Kardeş. Ankara: Varlık Yayınları, 1947.

FransizcaSözlük.gen.tr Türkçe Fransızca – Fransızca Türkçe Sözlük. "babil". http://www. fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=babil [21.09.2014].

_____. "briller". http://www. fransizcasozluk . gen.tr/sozluk. php?word= briller [21.09.2014].

_____. "malabar". http://www.fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=malabar [17.09.2014].

_____. "pincer". http://www.fransizcasozluk.gen.tr/sozluk.php?word=pincer [16.09.2014].

Fontanier, Pierre. **Les Figures du Discours.** Paris: Flammarion, 1980 (Aktaran: Aktulum, Kubilay. **Metinlerarası İlişkiler.** 3.bs. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007).

Genette, Gérard**. Figures III.** Paris: Editons du Seuil, 2007.

Girginov, Girgin, Vladimir Mshvenieradze. **Günümüzde Anti-Sovyetizm, Anti-Komünizm.** çev. K. Nural. İstanbul: Bilim Yayınları, 1978.

Göktürk, Akşit. **Çeviri: Dillerin Dili.** 10. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2013.

_____. **Okuma Uğraşı.** 4. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2007.

_____. "Yazınsal Çeviride Metin-Ötesi Anlam İlişkileri". **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**. s. 322 (1978): 59-65.

Greimas, Algirdas Julien. **Kusur Konusunda.** çev. Ayşe Kıran. İstanbul: Y.K.Y., 1995.

_____."L'Actualité du Saussurisme", **Le Français Moderne,** c. 27, (1956): 191-203. http://www.revue-texto.net/Saussure/Sur_ Saussure/Greimas_ Actualite.html [14.11.2014].

_____. **Maupassant: La Sémiotique du Texte: Exercices Pratiques.** Paris: Editions du Seuil, 1976.

_____.**Maupassant: The Semiotics of Text.** çev. Paul Perron. Philedelphia: John Benjamins Publising Company, 1988.

_____. **Sémiotique et Sciences Sociales**. Paris: Editions du Seuil, 1976. (Aktaran: Yücel, Tahsin. **Eleştiri Kuramları.** 3. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.).

Greimas, Algirdas Julien, Joseph Courtés, **Semiotics and Language: An Analytical Dictionary,** çev. Larry Crist, Daniel Patte James Lee Edward McMahon II, Gary Phillips, Michael Rengstrof. c.1. Bloomington, Indiana University Press, 1982.

_____. **Sémiotique: Dictionnaire Raisonné de la Théorie du Language.** c.1. Paris:Hachette, 1979

_____. **Sémiotique: Dictionnaire Raisonné de la Théorie du Language.** c.2. Paris:Hachette, 1986.

Gula, Robert John. **Nonsense: Red Herrings, Straw Men and Sacred Cows: How We Abuse Logic in our Everyday Language?.** Mount Jackson: Axios, 2007.

Güvenç, Bozkurt **Kültürün abc'si,** 6. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2013.

Harris, Roy, Tablot J. Taylor. **Dil Bilimi Düşününde Dönüm Noktaları I**. çev. Eser E. Taylan, Cem Taylan, 2. bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2002.

Hazreti Mevlana, Mevlana'ya Dair, "Mevlana Hazretlerinin Duaları", http://hazretimevlana.net/sozleri/mevlana-hazretlerinin-dualari/ [13.07.2014].

Histoire E-Book,"Les Soviets Partout" http://www.histoireebook.com/index.php?post/2012/05/18/ Les-soviets-partout-Vive-la-defaite [23.06.2014].

Hudson, G. F. **Komünizmin Elli Yılı**. çev. Fırat Argeşo. Ankara: GİM Güzel İstanbul Matbaası, 1969.

Humboldt, Wilhelm von. **Sur le Caractère National des Langues**. Paris:Editions du Seuil, 2000. (Aktaran: Coquet, Jean.-Claude. **Phusis et Logos. Une Phénoménologie du Langage**. Paris: PUV, 2007).

Ingle, Stephen. **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment**. Londra: Routledge, 2006.

Jewish Virtual Library, "Jewish Concepts: The Seven Noachide Laws" https://www. Jewish virtuallibrary .org/ jsource/Judaism/The_Seven_Noahide_Laws.html, [15.03.2015].

Johnson, Paul. Modern Times. New York: Harper and Row, 1985), 263'ten aktaran Meyers, **age,** 29. (Aktaran: Meyers, Valerie. "Animal Farm, An Allegory of the Revolution. **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. New York: Infobase Publishing, 2009).

Joseph V. Stalin Internet Archive, **Biographies and Tributes to Stalin,** https://www.marxists.org/ reference /archive/stalin/bios.htm [15.02.2015].

J.V. Stalin Archive, **Stalin,** https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/ biographies/1947/ stalin/ [15.02.2015].

Karadağ, Ayşe Banu. "Çeviri Eleştirisi Yaparken Çeviri Metne 'Çevirmen-Eleştirmen' Olarak Yaklaşabilmek". **Sözcükler İki Aylık Edebiyat Dergisi**. s.9. İstanbul: Sözcükler Yayınları, 2007: 84-87.

_____. "Çevirinin 'İdeolojik' Doğası". **Radikal İnternet Baskısı.** http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=6227 [21.05.2015].

Karasu, Bilge. "Yazar ve Yazı". **Metnin Sesi.** ed. Mehmet Rifat. 2. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011: 189-199.

Karolides, Nicholas J. **Literature Supressed on Political Grounds**. New York, Infobase Publishing 2006. http://books.google.com.tr/books?id= IFx6JOw9QjsC&pg =PA44&lpg=PA44&dq=animal+farm+masses+will+revolt&source=bl&ots=65y-dnsPaU&sig=o29HSUInpAWKMkimy1YKcPCOaY&hl=tr&sa=X&ei=ZtluVND6E YvbavH_gsgI&ved=0CBsQ6AEwAA#v=onepage&q=animal%20farm%20masses% 20will%20revolt&f=false [03.06.2014].

Kastenbaum, Robert. "Seven Deadly Sins". **Macmillan Encyclopedia of Death and Dying.** 2002 (Aktaran: Encyclopedia.com. http://www.encyclopedia.com/ topic/ Seven_deadly_sins.aspx [26.03.2014]).

Kılıçlıoğlu Sefa, Nezihe Araz, Hakkı Devrim. "Sezarizm". **Büyük Lûgat ve Ansiklopedi.** c.11., Meydan Yayınevi, İstanbul, 1973, 241.

Kıran, Zeynel, Ayşe Eziler Kıran. **Yazınsal Okuma Süreçleri.** Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000.

Kruşçev, Nikita. "Gizli Söylev". **Kruşçev'in Anıları.** çev. M. Ali Kayabal. c. 2. İstalbul: Milliyet Yayınları, 1971.

Labin, Suzanne**. Komünist Propaganda Taktikleri**. 2. bs. Ankara: Altınok Matbaası, 1976.

Lee, Robert A. **Orwell's Fiction**. Londra: University of Notre Dame Pres, 1969. (Aktaran: Ingle, Stephen. **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment**. Londra: Routledge, 2006).

Lenin, Vladimir İllyich. **Lenin Collected Works.** çev. Jim Riordan. Moskova: Progres Publishers, Digital Reprints, 2011),http://www.marx2mao.com/PDFs/Lenin %20CW-Vol.%2028.pdf [06.08.2014].

Life, Hope & Truth. "Ten Commendments". http://lifehopeandtruth.com/bible/10-commandments/ the-ten-commandments/10-commandments-list/ [01.03.2015].

Locke, John. **An Essay Concerning Human Understanding**. Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1904.

_____. **İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme.** Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu. İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2013, 495-496.

Luğat Türkçe Lugat – Kelime Anlamları http://www.sozlukanlaminedir.com/peri-masali-nedir-peri-masali-ne-demektir/ [28.07.2014]

Marxists Internet Archive, "Sounds of the Soviet Union",https://www.marxists. org/history/ussr/ sounds/index.htm [25.08.2014].

Marx, Karl. **Gotha Programının Eleştirisi; Marx, Engels ve Lenin'in Alman Sosyal-Demokrasisinin Programlarına İlişkin Yazıları ve Mektupları**. çev. İsmail Yarkın, M.A. İnci. İstanbul: İnter Yayınları, 1999.

_____. **Sevilen Bir İnsan Yapmalısın Kendini- Aformizmalar**. derleyen ve çev. Yavuz Yayla. İstanbul: Alakarga, 2014.

Marx, Karl, Frederich Engels. **Komünist Manifesto: Tarihin En Önemli Siyasi Belgesi İçin Bir Yol Haritası**. Yayına Hazırlayan: Phil Gasper. çev. Kemal Ülker. İstanbul:Versus, 2012, 37-90.

_____. **Siyasi Yazılar.** çev. Ahmet Fethi. 2. bs. İstanbul: Hil Yayınları, 2013.

Mcgregor, Iona, Tony Buzan. **A Guide to Animal** Farm. Coventry: Hodder & Stoughton Ltd, 2002.

Meaning-of-names.com, "muriel", http://www.meaning-of-names.com / search /index.asp?nm=muriel [18.09.2014].

Merleau-Ponty, Maurice. **Algılanan Dünya.** çev: Ömer Aygün. 3. bs. İstanbul: Metis Yayınları, 2010.

_____. "Notes de Cours sur Claude Simon", **Genesis,** s.6. (1994):133-165 (Aktaran: Coquet, Jean-Claude. **Phusis et Logos. Une Phénoménologie du Langage**. Paris: PUV, 2007).

_____. **Phénomenologie de la Perception**. Paris: Gallimard, 1945 (Aktaran: Nowotna, Magdalena**. Le Sujet, Son Lieu, Son Temps: Sémiotique et Traduction Littéraire.** Paris: Editions Peeters, 2002).

_____. **Signes.** Paris: Gallimard, 1960 (Aktaran: Coquet, Jean.-Claude. **La Quête du Sens. Le Langage en Question.** Paris: PUF, 1997).

Meşhur Sözler, "Mevlana Sözleri", http://www.meshursozler.com/oku/11605-gozunun-gordugunu-gonlunun-gordugune-degisirsen [13.07.2014]

Mevlana Celaleddin. **Mesnevi.** çev. Veled İzbudak. c.2. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2004. (Aktaran: Şafak, Elif. **Aşk,** çev. K. Yiğit Us – yazarla birlikte. 398.bs. İstanbul, Doğan Kitap, 2014).

_____. **Veciz Sözler.** Konya: Karatay Akademi Yayınları, 2010.

Mevsimsiz Kültür Sanat Edebiyat Platformu http://www.mevsimsiz.net/y-809/Yasakli_Kitaplar_4_Hayvanlar_ciftligi/ [04.05.2014].

Meyers, Valerie. "Animal Farm, An Allegory of the Revolution". **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. ed. Harold Bloom. New York: Infobase Publishing, 2009: 23-34.

Nadi, Nadir. **İki Sovyet Rusya İki Polonya.** İstanbul: Çağdaş Yayınları 1978.

Nedir Ne Demek NND Sözlük. "bluebell". http://www. nedirnedemek. com/ bluebell-nedir-bluebell-ne-demek [16.09.2014].

_____. " peri masalı". http://www.nedirnedemek.com/peri-masal %C4% B1-nedir-peri-masal%C4%B1-ne-demek [28.07.2014].

Notrefamille.com. "Edmée". http://www.prenoms.com/v2/services-prenom/ signification-prenom. asp [18.09.2014].

Neomüller, Moritz. "Hypertext Semiotics in the Commercialized Internet" (Doktora Tezi, der Sozial- und Wirtschaftswissenschaften an der Wirtschaftsuniversität Wien, 2001), 196. http://sammelpunkt.philo.at:8080/23/2/ht_semiotics.pdf [13.11.2014].

Nowotna, Magdalena. **Le Sujet, Son Lieu, Son Temps: Sémiotique et Traduction Littéraire.** Paris: Editions Peeters, 2002.

Open High Scool Opencourseware, http://openhighschoolcourses.org/mod/ book/ view.php?id=1073 &chapterid=912 [09.09.2014].

Orwell, George. **Animal Farm.** New York: Harcourt Brace, 1996.

_____. **Animal Farm.** 2. bs. Malezya: Longman 1997.

_____. **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört.** çev. Celal Üster, 33. bs. İstanbul : Can Yayınları, 2012.

_____. **Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell**. ed. Sonia Orwell Ian Angus. Londra: Secker & Warburg, 1968. (Aktaran: Williams, Raymond. **Orwell.** çev. Nejat Bayramoğlu. İstanbul: Afa Yayınları, 1985).

_____. **Hayvan Çiftliği - Bir Peri Masalı.** çev. Celal Üster, 38. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2014.

_____. **Hayvan Çiftliği.** çev. Halide Edib-Adıvar, İstanbul : Maarif Basımevi, 1954.

_____. **Hayvan Çiftliği.** çev. Sedat Demir. 2. bs. İstanbul : Şule Yayınları, 2001.

_____. **Hayvan Çiftliği - Domuzlar Diktatoryası.** çev. Rasim Özdenören, İstanbul: Bedir Yayınevi, 1978.

_____. **Hayvanlar Çiftliği.** çev. Adem Yaşar, İstanbul : Erdem Yayınları, 1985.

_____. **Hayvanlar Çiftliği.** çev. Leyla Moralı, 3. bs. İstanbul İnkılap Kitabevi, 1998.

_____. **Hayvanlar Çiftliği (Bir Peri Masalı).** çev. Sevin Okyay, İstanbul : Kelebek Yayınları, 1984.

_____. **Hayvan Çiftliği.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları Doğan Kardeş Kitaplığı 10.

_____. **Homage to Catalonia**. Harmondsworth: Penguin, 1966. (Aktaran: Ingle, Stephen. **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment**. Londra: Routledge, 2006).

_____. **La Ferme des Animaux.** çev. Jean Quéval, Paris : Gallimard, 2013.

_____. **La Republique des Animaux.** çev. André Simon, Paris : Gallimard, 1979.

_____. **Les Animaux Partout.** çev. Sophie Dévil, Monaco: Editions Odile Pathé, 1947.

_____. **Neden Yazıyorum?** çev. Levent Konca. 2. bs. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2013.

_____. **The Freedom of the Press, *Orwell's Proposed Preface to 'Animal Farm'*.** http://orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/efp_go [22.04.2014].

_____. **Preface to 'Kolghosp Tvaryn', *Orwell's Preface to Ukrainian Translation of 'Animal Farm'*.** http://www.orwell.ru/library/novels/ Animal_Farm/ english/epfc_go [02.05.2014].

Öz, Erdal. **Allı Turnam.** 5. bs. İstanbul,: Can Sanat Yayınları, 1987.

Özlü Sözler. "Mevlana Sözleri". http://www.ozlusozlertr.com/Mevlana-sozu-1561 [13.07.2014].

Özmenek, Varlık. **İşte Sovyetler Birliği (SSCB Gezi İzlenimleri.** İstanbul: Bilim Yayınları, 1980.

Özön, Mustafa Nihat. **Türkçede Roman**. 2.bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Özsoy, Osman. **Politik Propaganda Teknikleri**. İstanbul: Alfa, 1999.

Öztürk İsa, Renan Akman, Atilla Aksel, Selahattin Bağdatlı Mustafa Balel, Aysel Bora, Fahrettin Çiloğlu, Yusuf Çotuksöken, Tamer Erdoğan, Tankut Gökçe, Bülent Gözkan, Vedat Günyol, Kamil Güven, Fikret Karakaya, Muhittin Karkın, Nurten Tuç. "Julius Sezar". **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**. çev. Erden Akbulut, Renan Akman, Yonca Aşçı, Selahattin Bağdatlı, Aysel Bora, Mustafa Cansever Elif Çanlıoğlu, Aykut Derman, Serdar Devrim, Ali Fuat Fidan, Birnur Gökçe, Elif Göktepe, Bülent Gözkan, Selahattin Hilav, Banu Karadağ, Muhittin Karkın, İrvem Keskinoğlu, Gülleyla Kılıç, Yelda Kündem, Ömer Madra, Sema Rıfat, Necmettin Sevil, Ahmet Şensılay, Anita Tatlıer, Reşat Uzmen, Şiar Yalçın, Mehmet Tahsin Yalım. c.10. İstanbul: Doğan Kitapçılık, 1999: 342-343.

_____. "Karl Marx". **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**. c.8. İstanbul: Doğan Kitapçılık, 1999: 220-221.

_____. "Rus Devrimi". **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**. c.10. İstanbul: Doğan Kitapçılık, 1999: 210-215.

_____. "Sovyetler Birliği". **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**. c.11. İstanbul: Doğan Kitapçılık, 1999: 54-61.

_____. "Stalin ve Stalincilik". **AXİS 2000 Büyük Ansiklopedi**. c.11. İstanbul: Doğan Kitapçılık, 1999: 92-93.

Öztürk Kasar, Sündüz. "Contribution Sémiotique à la Quête du Sens en Traduction Littéraire". **Le Sens en Traduction.** ed Marianne Lederer. Paris: Les Lettres Modernes Minard, 2005: 225-233.

_____. **Impact de la Traduction à la Genèse du Roman Turc**. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2003.

_____. "Jean Claude Coquet ile Bir Dil Görüngübilimine Doğru". **XII. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu, 18-20 Ekim 2012**. Edirne: Trakya Üniversitesi, 2012: 427-433.

_____. "Önsöz". Roland Barthes. **S/Z.** çev. Sündüz Öztürk Kasar. 3. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2006:9-11.

_____."Pour une Sémiotique de la Traduction", **La Traduction et ses Métiers.** ed. Colette Laplace, Marianne Lederer, Daniel Gile. Caen: Lettres Modernes Minard, 2009: 163-175.

_____. "Pour une Typologie des Non-Sujets". **Congres İnternationale l'Association Française de Sémiotique intitulé Sémio: Rencontres Sémiotiques : Les İnterfaces Disciplinaires des Théories aux Pratiques Professionnelles, 17-19 Kasım 2007,** Paris Sorbonne Üniversitesi, http://afssemio.com/semio2007/spip.php?article19 [20.12.2012].

_____. "Samih Rifat'ın Gizli Başyapıt'ı : Bir Çeviri Mirası".**VII. Ulusal Frankofoni Kongresi Bildiriler, 19-21 Mayıs 2011.** Adana: Çukurova Üniversitesi, 2011: 382-393.

_____. "Sosyal Bilimlerde Çeviri / Aktarılabilirlik ve Kültürler Üstü İletişim Konulu Uluslararası Paris Kolokyumunun Düşündürdükleri". **İÜ Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Dergisi.** c. 2. s. 2 (2011): 1-8.

_____. "Sözceleme Dilbilimi ve Özne Göstergebilimi", **Discours, Sémiotique et Traduction / Söylem, Göstergebilim ve Çeviri.** ed. Jean–Claude Coquet, Sündüz Öztürk Kasar. Istanbul: YTÜ Yayınları, 2003: 119-154.

_____. "Traduire Les Signes en Sciences Sociales", **Traduire: Transmettre or Trahir? Reflexions sur la Traduction en Sciences Humaines.** ed.Stephanie

Schwerter et Jennifer K. Dick. Paris: Editions de la Maison des sciences de l'homme, 2013 : 185-197.

_____. Trois Notions-Clés Pour Une Approche Sémiotique de la Traduction: Discours, Sens et Signification dans *Mon Nom est Rouge* d'Orhan Pamuk', **d'une Langue a l'autre, Essai sur la Traduction Littéraire,** ed. Magdalena Nowotna, Paris, Aux Lieux d'Etre. Editions des Sciences Humaines et Sociales Contemporaines, 2005 : 47-48.

_____. "Un chef d'œuvre très connu : Le chef d'œuvre inconnu de Balzac". Commentaires d'une Traduction à l'Autre Laissant Traces. ed. Magdalena Nowotna, Amir Moghani. **Les traces du traducteur**. Paris : Publications de l'INALCO, 2009: 187-211.

Öztürk Kasar, Sündüz, Didem Tuna. "Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma". **Frankofoni Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı**. s.27. Ankara: Bizim Grup Basımevi, 2015): 457-482.

Parti Okulu TKP Eğitim Sitesi, "Enternasyonal" http://partiokulu.tkp.org.tr/ dinliyoruz / enternasyonal [25.08.2014].

Parsa, Alev Fatoş. "XXl. Yüzyıl Okuryazarlığında Sayısal Noktalarda Buluşmak ", **Görsel Göstergebilim.** ed. V. Doğan Günay, Alev F. Parsa. İstanbul: Es Yayınları, 2012:153-172.

Parsa Seyide, Alev Fatoş Parsa. **Göstergebilim Çözümlemeleri**. 3. bs. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2012.

Patai, Daphne. "Political Fiction and Patriarchal Fantasy". **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. ed. Harold Bloom. New York: Infobase Publishing, 2009: 3-21.

Paul, Richard, Linda Elder. **The Thinker's Guide to Fallacies**. California: Thinker's Guide Library, 2012.

Preminger, Alex. **Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics**. Princeton: Princeton University Pres, 1979 (Aktaran: Aktulum, Kubilay. **Metinlerarası İlişkiler.** 3.bs. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007).

Propp, Vladimir. **Masalın Biçimbilimi.** Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat. İstanbul: B/F/S Yayınları, 1985.

"Psychological Operations". **Headquarers Department of the Army. Field Manual 33-1.** Washington, DC, 31 August 1979, ı-1. http://fas.org/irp/doddir/army/fm33-1.pdf [09.09.2014].

Rado, Şevket. **50. Yılında Sovyet Rusya**. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık, 1968.

Reiβ, Katharina. "Die Literarische Übersetzung als Kommunikationsleistung". **Imago linguae : Beiträge zu Sprache, Deutung und Übersetzen : Festschrift zum 60. Geburtstag von Fritz Paepcke.** ed. Karl-Heinz Bender, Klaus Berger, Mario

Wandruszka. Münih: Wilhelm Fink Yayınevi, 1977: 487-501 (Aktaran: Göktürk, Akşit. **Çeviri: Dillerin Dili.** 10. bs. İstanbul: Y.K.Y., 2013).

Richardson, Eva. **Teaching George Orwell's Animal Farm from Multiple Critical Perspectives**. Clayton: Prestwick House, INC, 2007.

Ricœur, Paul. **Çeviri Üzerine.** çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul, Y.K.Y., 2008.

Royal Crown Derby, http://www.royalcrownderby.co.uk/about/ [02.03.2015].

Sartre, Jean-Paul. **La Nausée**. Paris: Gallimard, 1993.

Salman, Yurdanur, Gamze Varım, Serhan Keser. **Ortak Kültür Sözlüğü**. İstanbul:Adam Yayınları, 2003.

Saussure, Ferdinand de. **Genel Dilbilim Dersleri.** çev. Berke Vardar. İstanbul: Multilingual, 2001.

Seval Vali, Esreya "Yahudilikte 7 Sayısı". **Şalom Haftalık Siyasi ve Kültürel Gazete**. 25 Şubat 2015. http://www.salom.com.tr/haber-94255-yahudIIIkte_7_ sayisi.html [15.03.2015].

Shipley, Joseph T., **Dictionary of World Literary Terms** (Forms, Techniques Criticism) -London: Georges Allen and Unwin Ltd, 1970. (Aktaran: Aktulum, Kubilay. **Metinlerarası İlişkiler.** 3.bs. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2007.

Stewart, Anthony. "The Betrayal of the Rebellion and the end of Decency in Animal Farm". **Bloom's Modern Critical Interpretations, George Orwell's Animal Farm**. ed. Harold Bloom. New York: Infobase Publishing, 2009: 87-124.

Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü. İstanbul: Yazın Yayıncılık, 1993.

Sosyalizm 60 Yılda Neler Getirdi? Sovyetler Birliği Üzerine Sorular, Cevaplar. çev. N. Himmet, T. Sezer. İstanbul: Bilim Yayınları. 1979.

Sovyet Destanı, (İstanbul: Haziran Yayınları, 1978), 25-26.

Sözce. "Berkshire domuzu". http://www.sozce.com/nedir/41356-berkshire-domuzu [23.08.2014].

Sözleri.tv. "Mevlana Sözleri". http://mevlana.sozleri.tv/hesna-sukunetim-asaletimdendir-her-lafa-verilecek-bir-cevabim-var-lakin-bir-bakarim-laf-laf-mi-diye-bir-de-bakarim-soyleyen-adam-mi-diye-mevlana/ [20.07.2014].

_____. "Mevlana Sözleri. http://mevlana.sozleri.tv/hicbir-sey-gorundugu-gibi-degildir-bugun-hayat-veren-su-yarin-sizi-bogabilir-mevlana/ [13.07.2014].

Tahir Gürçağlar, Şehnaz. **Çevirinin ABC'si**. İstanbul: Say Yayınları, 2011.

Tarımsal.com. "Ölçü ve Tartı Birimleri Değişim Tablosu". http://www.tarimsal.com /topraksiz_tarim/OLCU%20VE%20TARTI%20 BIRIMLERI%20DEGISIM %20 TABLOSU.pdf [27.12.2014].

The Samuel Johnson Sound Bite Page, Quotes on Class, Samuel Johnson: Journey to the Western Islands of Scotland, http://www.samueljohnson.com/class.html, [18.12.2014].

The Soviet Military Awards Page, http://soviet-awards.com/ [28.12.2014].

Trilling, Lionnel. **The Opposing Self**. Londra:Secker and Warburg (Aktaran: Ingle, Stephen. **The Social and Political Thought of George Orwell: A Reassessment.** Londra: Routledge, 2006).

Troçki, Lev. **Histoire de la Revolution Russe.** c.1-2. Paris, Points Seuil, 1995 (Aktaran: Werth, Nicholas**. 1917 Rus Devrimi.** çev. Esra Özdoğan, 3. bs. İstanbul, Y.K.Y.: 2004.

_____. İhanete Uğrayan Devrim, çev. Ayla Ortaç, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. "cavcav". http://www.tdk. gov.tr/index. php?option=com _ttas&view=ttas&kategori1= derlay&kelime1=cavcav[21.09.2014].

_____. "kile". http://www.tdk.gov.tr/ index. php?option=com_bts&arama= kelime&guid =TDK.GTS.549e973e 24 bc01.85732467 [27.12.2014].

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, "Allah". http://www.tdk.gov.tr/index. php? option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54224a7be948e3.12365038 [24.09.2014].

_____. "asalak". http://www.tdk.gov.tr /index.php ? option=com_gts&arama= gts&guid=TDK.GTS.549c935b248b85.08217665 [26.12.2014].

_____. "birey". http://www.tdk.gov.tr/index.php? option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.53ba2568756585.61495148 [07.07.2014].

_____. "cumhuriyet". http://www.tdk.gov.tr/index. php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.53 d8b07767e049.24189769 [30.07.2014].

_____. "diktatörlük". http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.547a3457d30fa7.00242355 [29.11.2014].

_____. "dirhem". http://www.tdk.gov.tr/ index. php?option=com_ bts&arama =kelime&guid=TDK.GTS.54f591734f8975.96796480 [03.03.2015].

_____. "disiplin". http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.54c68880182544. 0091 83 63 [26.01.2015].

_____. "doğal". http://www.tdk.gov.tr/index.php?option= com_gts& arama =gts&guid=TDK.GTS.53f82698523987.69447621 [23.08.2014].

_____. "doğal olarak". http://www.tdk.gov. Tr /index. php?option=com _gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53f8268e31b2d2.10945 471 [23.08.2014].

_____. “düşünmek”. http://www.tdk.gov.tr/index. php?option=com_gts& arama=gts&guid=TDK.GTS.53b04e1566ba35.74017030 [29.06.2014].

_____. “fikri”. http://www.tdk. gov. tr/index.php?option=com _ gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.541 a8427a4ad60.07 388027[18.09.2014].

_____. “galon”. http://www.tdk.gov.tr/index. php?option=com_bts&arama =kelime&guid=TDK.GTS.54f5916e06b0c1.36048911 [03.03.2015].

_____. “gösterge”. http://www.tdk.gov.tr/index. php? option =com _gts &arama= gts&guid=TDK.GTS.531b268b31f241.33803223 [08.03.2014].

_____. “haşere”. http:// www.tdk.gov.tr/ index. php? option =com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.549c9500eb21f5.49616810 [26.12.2014].

_____. “Hayvancılık”. http://www.tdk. gov.tr /index.php?option= com_gts&arama=gts&guid= TDK.GTS. 543aa2f3d2d0f4 .25307407 [12.10.2014].

_____. “işte”. http://www.tdk.gov.tr /index.php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.543a5bda2dd3e6.50275 480 [12.10.2014].

_____. “mualla”. http://www.t dk. gov.tr/ index. php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.541baa41170e33.00785164 [19.09.2014].

_____. “miting”. http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option=com _gts& arama =gts&guid=TDK.GTS. 543ad1ba5226b2.2551 4984 [12.10.2014].

_____. “okumak”. http://www.tdk.gov.tr/index. php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.532fe392a3b578.63139829 [24.03.2014].

_____. “ödül”. http://www.tdk.gov. tr/index.php? option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.542108a228a9d1.16293201 [23.09.2014].

_____. “pankart”. http://www.tdk.gov.tr/index.php? option=com_gts & arama =gts&guid=TDK.GTS.54e8e9a1c59a32.60906731 [21.02.2015].

_____. “peri masalı. http://www.tdk. gov.tr/index. php ? option= com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.53d69611924e40.41732150 [28.07.2014].

_____. “panayır”. http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option= com_gts& arama=gts&guid=TDK.GTS.547f86c82cbd03. 94953548 [04.12.2014].

_____. “psikolojk savaş”. http://www.tdk.gov.tr/ index.php?option=com _gts&arama=gts&guid= TDK. GTS. 54bbc5d20b7888. 5683 8867 [18.01.2015].

_____. “slogan”. http://www. tdk.gov.tr /index.php?option=com_gts&arama =gts&guid=TDK.GTS.541135647 acc68.04627 529 [11.09.2014].

_____. “yetenek”. http://www.tdk.gov.tr/index. php?option=com_bts&arama =kelime&guid=TDK.GTS.5340f8c75b7921.15768953 [06.04.2014].

_____. “yonca”. http://www.tdk.gov.tr/index.php? option =com_gts& arama =gts&guid=TDK.GTS. 5414384068e196.78718821 [13.09.2014].

Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü, “çinçin”. http://www. tdk.gov. tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derlay&kelime1=%C3%A7in %C3%A7in, [23.11.2014].

Tüzün, Gürel, M. Nuri Akbayar, Mehmet Aközer, Cenap Nuhrat, Ayla Ortaç, Hilda Hülya Potuoğlu, “Bonapartizm”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 4. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 411-412.

_____. “Boxer Ayaklanması”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 4. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 508.

_____. “Bolşevikler”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 4. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 399.

_____. “Bolşevikler”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 4. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 399.

_____. “Demir Perde”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 7. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 100.

Tüzün, Gürel, Mehmet Aközer, Hasan Kuruyazıcı, Cenap Nuhrat, Ayla Ortaç. “Hitler, Adolf”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 11. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1987: 124-125.

_____. “İzvestiya”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 12. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1988), 188.

_____. “Lenin, Vladimir İliç”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 14. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989: 385-388.

_____. “Menşevikler”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 15. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989: 575.

_____.. “Napoleon I”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 16. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989: 402-404.

_____. “Nikolay II”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 16. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1989: 532.

_____. “On Emir”. **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. c. 17. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 108-109.

_____. “Pravda”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 143.

_____. “Proleterya”, “Proleterya Diktatörlüğü” **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 168.

_____. “Proleterya Diktatörlüğü” **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 168.

_____. “Propaganda” **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 169.

_____. “Rus Ortodoks Kilisesi” **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 18. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 541.

_____. “Tahran Konferansı”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 20. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 332.

_____. “Troçki, Lev”, **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, c. 21. İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1990: 177-179.

Ubersfield, Anne. **Lire le Théâtre**. Paris: Editions Sociales, 1978 (Aktaran: Yücel, Tahsin. **Yapısalcılık.** 2. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2008.

Uyanalım. **Komünistler Gençlerimizi Nasıl Aldatıyor?** Genelkurmay Başkanlığı 1nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının Uyarı Kitabı. İstanbul: Sağduyu Yayınları, 1978.

Üster, Celal. “Bin Dokuz Yüz Seksen Dört: Bir İnsanlık Karabasanı”. **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört.** çev. Celal Üster, 31. bs. İstanbul : Can Yayınları, 2011: 20.

_____. “Elinizdeki Çeviriye İlişkin Bir Açıklama ”. George Orwell. **Bin Dokuz Yüz Seksen Dört.** çev. Celal Üster. 31. bs.İstanbul : Can Yayınları, 2011: 21-22.

_____. “Sunuş”. **Hayvan Çiftliği - Bir Peri Masalı.** çev. Celal Üster, 38. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2014: 9-15.

Vardar, Berke. “Dilbilim Açısından Çeviri”. **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**. s. 322 (1978): 65-71.

Vardar, Berke, Nüket Güz, Emel Huber, Osman Senemoğlu, Erdim Öztokat,. 2. bs. **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü.** İstanbul: Multilingual, 2007.

Van Vleet, Jacob E. **Informal Logical Fallacies**. Lanham: University Press of America, 2014.

Vendryes, Joseph. **Dil ve Düşünce.** çev. Berke Vardar. İstanbul, Multilingual: 2001.

Weingast, David E. **Komünizmin İç Yüzü.** çev. Necmeddin Sefercioğlu. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1977.

Werth, Nicholas**. 1917 Rus Devrimi.** çev. Esra Özdoğan, 3. bs. İstanbul, Y.K.Y.: 2004.

Williams, Raymond**. George Orwell.** New York: The Viking Pres, 1971. (Aktaran Ahmet Erhanlı, “ George Orwell : Sömürge Polisi, Sosyalist, Muhbir”, **Ürün Sosyalist Dergi,** Mayıs-Haziran 2003b, http://urundergisi.com/makaleler.php?ID =227[02.06.2012].

Woodcock, George. **The Crystal Spirit: A Study of George Orwell.** Montreal: Black Rose Books, 2005.

Yıldız, Zekeriya. **Politika Sözlüğü.** İstanbul: Etkileşim, 2013.

Yöndemli, Fuat. **Latince Sözler ve Deyimler.** İstanbul: Nove Kültür Merkezi Yayınları, 2007.

Yücel, Tahsin. "Çeviride Anlatı Dili". **Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı**. s. 322 (1978): 76-79.

_____. **Eleştiri Kuramları.** 3. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.

_____. **Göstergeler.** 2. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2006.

_____. "Önsöz". Greimas, Algirdas Julien. **Kusur Konusunda.** çev. Ayşe Kıran. İstanbul: Y.K.Y., 1995 : 7-17.

_____. **Yapısalcılık.** 2. bs. İstanbul: Can Yayınları, 2008.

_____. **Yazın, Gene Yazın.** İstanbul: Y.K.Y., 1995.

_____. **Yazın ve Yaşam.** İstanbul: Can Yayınları, 2008.

Zargan İngilizce Türkçe Sözlük. "squealer", http://www2.zargan.com/tr/page/search?Text=squealer&From Language=&Category=0&StringType=0 [13.09.2014].

EKLER

Ek 1. Tez Kapsamında Kullanılan Çeviri Göstergebilimi Terimleri

TÜRKÇE	FRANSIZCA
alımlayan özne	instance réceptive
anlam	sens
anlamın aşırı yorumlanması	surinterprétation du sens
anlam bozucu eğilimler	tendances désignifiantes
anlamın bozulması	altération du sens
anlamın bulanıklaştırılması	obscursissement du sens
anlamın çarpıtılması	opposition du sens
anlamın eksik yorumlanması	sous-interprétation du sens
anlamın kaydırılması	glissement du sens
anlamın parçalanması	destruction du sens
anlamın saptırılması	détournement du sens
anlamın yok edilmesi	anéantissement du sens
anlamsızlık	non-sens
aşırı anlam	sens excessif
aşırı çeviri	surtraduction
aşkın bileşen	instance transcendante
aykırı anlam	anti-sens
başka anlam	autre sens
biçim özne	forme-sujet
bireysel biçim özne	forme-sujet individuel
bulanık anlam	sens ambigu
çeviri yokluğu	non-traduction
dolay anlam	para-sens
eksik çeviri	sous-traduction
eşik özne	quasi-sujet
gerçeğe uygunluk sınıflaması	catégorie de la véridiction
gösterge yokluğu	absence de signe
içkin bileşen	instance immanente
itki	pulsion
karşıt anlam	contre-sens
kavramlaştırıcı bileşen	instance conceptualisante
kesitleme	segmentation
kipsel donanım	combinatoire modale
kurumsal biçim özne	forme-sujet institutionnel
nesne göstergebilimi	sémiotique objectale
özne	sujet
özne göstergebilimi	sémiotique subjectale
robotlaştırılmış özne	automat
sona olta atma	amorce
söyleyen	instance
öznelik dönüşümleri	transformations subjectales
söyleyenler göstergebilimi	sémiotique des intances
sözceleyen	instance énonçante
temel bileşen	instance de base
yanlış anlam	faux sens
yetersiz anlam	sens insuffisant
yükümsüz özne	non-sujet

Ek 2. Animal Farm'ın Ukraynaca Çevirisine George Orwell'in Yazdığı Önsöz

"*Animal Farm*'ın Ukraynaca çevirisine bir önsöz yazmam istendi. Haklarında hiçbir şey bilmediğim okurlar için yazdığımın farkındayım ancak muhtemelen onların da benim hakkımda bir şeyler öğrenmek için en küçük fırsatları dahi olmamıştır.

Bu önsözde muhtemelen *Animal Farm*'ın nasıl oluştuğuna dair bir şeyler söylememi bekleyeceklerdir ancak ben öncelikle kendimle ve siyasi duruşuma nasıl vardığımla ilgili bir şeyler söylemek istiyorum.

1903'te Hindistan'da doğdum. Babam, oradaki İngiliz yönetiminin bir memuruydu ve ailem de içinde askerlerin, din adamlarının, öğretmenlerin, doktorların, hukukçuların olduğu sıradan orta sınıf ailelerinden biriydi. En pahalı ve züppe İngiliz özel okullardan[1078] biri olan Eton'da öğrenim gördüm. Ancak oraya burs alarak girmiştim, aksi takdirde babam beni böyle bir okulda okutamazdı.

Okuldan ayrıldıktan kısa süre sonra (o zamanlar yirmi yaşında bile yoktum) Birmanya'ya[1079] giderek sömürge polisine katıldım, İspanya'daki Guardia Civil ya da Fransa'daki Garde Mobile gibi silahlı bir polis örgütüydü. Bana uymadı ve o zamanlar Birmanya'da milli duygular çok belirgin olmasa da, ve İngilizlerle Birmanyalılar arasındaki ilişkiler de özellikle düşmanca olmasa da , sömürgecilikten nefret etmeme neden oldu. Orada beş yıl kalıp hizmet verdim. 1927'de istifa edip İngiltere'ye dönerken yazar olmaya karar verdim: önceleri özel bir başarı kazanmadım. 1928-29 arasında Paris'te yaşadım ve kimsenin basmadığı kısa hikayeler yazdım (hepsini de imha ettim). İzleyen yıllarda kıt kanaat geçindim, birçok defa aç gezdim. Ancak 1934'ten sonra yazmaktan kazandıklarımla geçinebilir hale geldim. Bu zaman zarfında bazen aylarca mütemadiyen en yoksul semtlerin en kötü yerlerinde yaşayan ya da sokaklarda gösteri yapıp, dilenen, çalan fakir ve yarı suçlu tiplerin arasında yaşadım. O zamanlar onları parasızlıkla özdeşleştiriyordum ancak sonraları yaşam tarzları ilgimi çekti. Aylarca (bu sefer daha sistemli bir şekilde) İngiltere'nin kuzeyindeki madencilerin yaşam şartlarını inceledim. 1930 yılına kadar genel anlamda kendimi bir sosyalist olarak görmedim. Aslında tam olarak belirgin siyasi görüşlerim de yoktu. Tasarlanmış bir topluma kuramsal hayranlıktan çok, endüstri işçilerinin yoksul bölümünün ezilmiş ve ihmal edilmişliğine duyduğum tiksintiden sosyalizm yanlısı oldum.

1936'da evlendim. Hemen hemen aynı hafta İspanya'da iç savaş patlak verdi. Karım da ben de İspanya'ya gidip, İspanyol hükümeti için savaşmak istedik. Yazmakta olduğum kitabı bitirir bitirmez, altı ayda hazır olduk. İspanya'da Aragon sınırında aşağı yukarı altı ay geçirdim, ta ki Faşist bir keskin nişancı tarafından gırtlağımdan vurulana dek.

Savaşın ilk zamanlarında yabancılar genelde hükümeti destekleyen farklı tarafların iç çatışmalarından haberdar değildi. Bir dizi tesadüf sonucunda, yabancıların birçoğunun aksine Uluslararası Tugay'a değil, POUM milislerine, yani İspanyol Troçkicilere katıldım. 1937'nin ortalarına doğru komünistler kontrolü (ya da kısmi kontrolü) ele alıp Troçkicilerin izini sürmeye başlayınca, kendimizi kurbanların arasında bulduk. İspanya'dan canlı olarak, hatta tutuklanmadan bile çıkabildiğimiz,

[1078] Orwell'in aynı kaynaktaki dipnotundan: Halka açık olmayan, pahalı yatılı orta okullar. Yakın zamana kadar zengin aristokrat ailelerin çocuklarından başkasını kabul etmezlerdi. Bu tür okullarda, gösterişe, lordlara yakışan, efendi bir görünüşe çok önem verilirdi. Bu okullar arasında, Eton özellikle ünlüydü.

[1079] Günümüzdeki Myanmar.

için şanslıydık. Arkadaşlarımızın çoğu vuruldu, diğerleri uzun yıllar hapishanelerde yattı ya da kendilerinden bir daha haber alınamadı.

İspanya'daki insan avı S.S.C.B.'deki büyük tasfiyelerle eş zamanlı olarak, bir şekilde onların tamamlayıcısı gibi devam etti. İspanya'da da Rusya'da olduğu gibi suçlamaların türü aynıydı, yani Faşistlerle ittifak ve İspanya söz konusu olduğunda, bu suçlamaların tamamen asılsız olduğuna inanmak için her tür nedenim vardı. Tüm bunları yaşamak, değerli bir ibret oldu: Bana totaliter propagandanın, demokratik ülkelerde aydın insanların düşüncelerini ne kadar kolaylıkla kontrol altına alabildiğini öğretti.

Karım ve ben, masum insanların yalnızca sıra dışı olmaları şüphesiyle hapse atıldıklarını gördük. Ne var ki İngiltere'ye dönüşümüzde birçok duyarlı ve bilgili gözlemcinin basında Sovyet mahkemeleriyle ilgili yer alan en saçma komplo, hıyanet ve sabotaj hikayelerine inandıklarını gördüm.

Böylelikle Sovyet efsanesinin batıda sosyalist hareketi üzerindeki olumsuz etkisini her zamankinden daha iyi anladım.

Burada Sovyet rejimine ilişkin tavrımı anlatmak için bir ara vermem gerekiyor.

Rusya'ya hiç gitmedim ve orasıyla ilgili bilgim kitaplardan ve gazetelerden okumayla öğrenilenlerle sınırlıdır. Gücüm yetseydi dahi, Sovyet'lerin içişlerine karışmayı istemezdim: Stalin ve arkadaşlarını sırf ilkel ve demokratik olmayan yöntemleri nedeniyle suçlamazdım. Hatta orada hüküm süren şartlar altında en iyi niyetle bile başka türlü davranamayacakları gayet mümkündür.

Ancak öte yandan Batı Avrupa'daki insanların Sovyet rejimini olduğu gibi görmeleri de benim için her şeyden önemliydi. 1930'dan beri S.S.C.B.'de gelinen noktanın sosyalizmle pek ilgisi yoktu. Aksine, yönetimin, diğer yönetici sınıflar gibi, sahip olduğu güçten vazgeçmek için hiçbir nedeninin kalmadığı hiyerarşik bir topluma dönüşmüştü. Bunun ötesinde, İngiltere gibi bir ülkede işçiler ve aydınlar bugünün S.S.C.B.'sinin 1917'dekinden farklı olduğunu anlamamaktadırlar. Bu, biraz anlamak istemediklerinden (çünkü bir yerlerde gerçekten sosyalist bir ülkenin bilfiil var olduğuna inanmak istiyorlardı), bir bakıma da toplum hayatında görece özgürlük ve ılımlılığa alışkın olduklarından totalitercilik onlara tamamen anlaşılmaz geliyordu.

Ne var ki İngiltere'nin de tamamen demokratik olmadığını hatırda tutmak gerekir. İngiltere de (şimdi bile, herkesi eşitlemeye çalışan bir savaştan sonra dahi) büyük boyutta sınıfsal ayrıcalıkların ve gelir dağımı eşitsizliklerinin olduğu kapitalist bir ülkedir. Ancak yine de büyük bir çatışma olmaksızın insanların yüzyıllarca bir arada yaşadığı, kanunların görece adil olduğu, resmi haberlere ve istatistiklere istisnasız inanılabilecek ve son olarak da azınlıkların görüşlerini savunmalarının ve dile getirmelerinin hiçbir hayati tehlike arz etmediği bir ülkedir. Böyle bir ülkede sokaktaki adam toplama kampları, topluca sınır dışı etme, yargısız tutuklama, basına sansür, vs. için gerçek bir anlayış geliştiremez. S.S.C.B. hakkında tüm okudukları İngilizceye otomatik olarak çevrilmiştir ve son derece masum bir şekilde totaliter propagandanın yalanlarına inanır. 1939'a, hatta daha sonrasında bile, İngiliz halkının çoğunluğu Almanya'daki Nazi rejiminin gerçek yüzünü değerlendirmekten acizdi, şimdi de Sovyet rejimi ile ilgili olarak büyük ölçüde aynı yanılsama içindedirler.

Bu durum İngiltere'deki sosyalist harekete büyük zarar vermiştir. Aslında bence özgün sosyalizm fikrinin yozlaşmasına hiçbir şey Rusya'nın sosyalist bir ülke olduğu ve yöneticilerinin her hareketinin taklit edilmese de mazur görülmesi gerektiği fikri kadar katkı sağlamamıştır.

Böylelikle son on yılda, eğer sosyalist hareketin canlanmasını istiyorsak, Sovyet efsanesini yıkmanın şart olduğundan emin oldum.

İspanya'dan dönüşümde, Sovyet efsanesinin maskesini hemen herkes tarafından kolayca anlaşılacak ve diğer dillere kolayca çevrilecek bir öyküyle kaldırmayı düşünmüştüm ancak öykü ile ilgili ayrıntıları hemen kurgulayamadım (o zamanlar küçük bir kasabada yaşıyordum), ta ki günün birinde 10 yaşlarında küçük bir oğlan çocuğunun kocaman bir atı dar bir patika boyunca sürdüğünü ve at dönmeye çalıştıkça çocuğun onu kırbaçladığını görene kadar. Kafama dank etti ki, bu hayvanlar güçlerinden haberdar olsalardı, üzerlerinde hiçbir güç uygulayamazdık; insanlar da hayvanları zenginlerin proletaryayı sömürdüğü gibi sömürmektedir.

Marx'ın kuramını hayvanların bakış açısından çözümlemeye koyuldum. Onlara göre, insanlar arasındaki bu sınıf çatışması kavramı katışıksız yanılsama idi zira ne zaman hayvanları sömürmek gerekse, bütün insanlar onlara karşı birleşmekteydi. 1943'e kadar yazmadım zira başka bir çalışmam vardı ve hiç zamanım yoktu, sonradan Tahran Konferansı gibi ben yazarken gelişen bazı olayları da dahil ettim. Yani hikayenin ana hatları yazılmadan önceki 6 yıllık dönemde kafamdaydı.

Kitap hakkında yorum yapmak istemiyorum, kitap kendi adına konuşmazsa zaten başarısızdır. Ancak iki noktayı vurgulamak isterim: Birincisi, birçok bölüm gerçek Rus Devrimi'nden alınmış olsa da, taslak olarak ele alınmaktadırlar ve kronolojik sıraları değiştirilmiştir çünkü öykünün dengesi için böyle gerekiyordu. Birçok eleştirmen tarafından, muhtemelen benim yeterince vurgulamamam nedeniyle atlanan ikinci noktaya gelince, bazı okuyucular kitabın domuzlar ve insanlar arasında tam bir uzlaşmayla sonuçlandığı izlenimi ile bitirebilirler. Benim niyetim ise bu değildi, hatta tam tersine abartılı bir görüş ayrılığı şerhi ile bitirmek isterdim zira onu, S.S.C.B. ile Batı arasında mümkün olan en iyi ilişkileri inşa ettiği düşünülen Tahran Konferansından hemen sonra yazmıştım. Ben kişisel olarak böyle iyi ilişkilerin pek uzun süreceğine inanmıyordum ve olaylar da haksız olmadığımı gösterdi.

Daha fazla ne ekleyeceğimi bilemiyorum. Özel yaşamına ilgi duyacaklar için, üç yaşında çocuğu olan dul bir adam olduğunu, mesleğimin yazarlık olduğunu ve savaştan beri çoğunlukla gazeteci olarak çalıştığımı eklemeliyim.

Düzenli olarak katkıda bulunduğum süreli yayın, haftada bir çıkan ve genel anlamda İşçi Partisi'nin sol kanadını temsil eden *Tribune*'dür. Kitaplarım arasında Birmanya Günleri (Birmanya hakkında bir hikaye), Katalonya'ya Selam (İspanya İç Savaşı'nda edindiğim denemelerden ortaya çıkan) Eleştirel Denemeler (çağdaş popüler İngiliz yazını ile ilgili olan ancak yazınsaldan çok, sosyolojik bakış açısından öğretici) denemeler sıradan okurun ilgisini çekebilir (tabi bu çevirinin okurları bu kitapları bulabilirlerse).[1080]

[1080] George Orwell, **Preface to 'Kolghosp Tvaryn',** ***Orwell's Preface to Ukrainian Translation of 'Animal Farm'***, http://www.orwell.ru/library/novels/Animal_Farm/english/epfc_go [02.05.2014]

Ek 3. *Animal Farm*'ın Çözümlemesinde Kullanılan Latince Kesit Adları ile Türkçe Karşılıkları

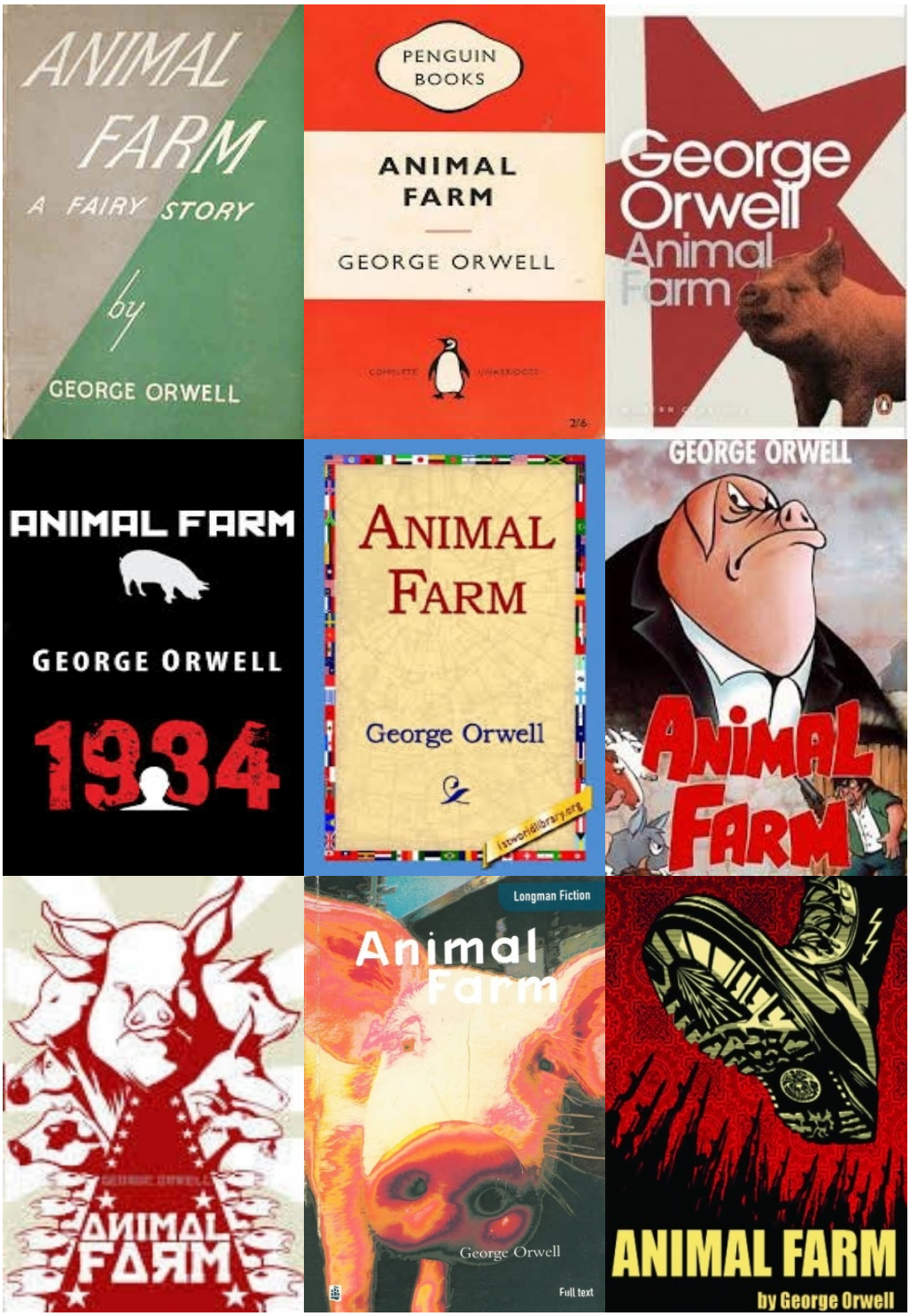
1. kesit	*Si vis pacem, para bellum.*[1081]	Barışı isteyen savaşa hazırlansın.
2. kesit	*Vincere scis, Hannibal, victoria uti nescis*[1082]	Zafere ulaşmayı biliyorsun Anibal, ama zaferden sonrasını değil.
3. kesit	*Erat, est, fuit.*[1083]	Evvelce vardı, şu anda var, gelecekte de var olacak.
4. kesit	*Jus est in armis*[1084]	Güçlü olan haklıdır.
5. kesit	*Summa sedes noncapit duos.*[1085]	En yüksek makamda iki kişi olamaz.
6. kesit	*Cujus est potentia, ejus est actum*[1086]	Kimin iktidarı varsa o faaliyete geçer.
7. kesit	*Unum castigabis, centum emendabis.*[1087]	Bir kişiyi cezalandırırsan yüz kişiyi düzeltirsin.
8. kesit	*Littera docet, littera nocet.*[1088]	Harf öldürür, harf yaşatır.
9. kesit	*Vae victis!*[1089]	Vay, yenilenlerin haline!
10. kesit	*Ab uno disces omnes.*[1090]	Birini tanıyınca hepsini tanırsın.

[1081] Yöndemli, **age,** 300.
[1082] **age,** 302.
[1083] **age,** 117.
[1084] **age,** 296.
[1085] **age,** 266.
[1086] **age,** 44.
[1087] **age,** 73.
[1088] **age,** 80.
[1089] Dürüşken, **age,** 286.
[1090] Salman ve diğ., **age,** 15.

Ek 4. *Animal Farm*'da Saptanan Propaganda Yöntemleri

	Türkçe	**İngilizce**
1	aşırı basitleştirme	oversimplification
2	belirsizlik	vagueness
3	deneyime başvurma	appeal to experience
4	doğrudan buyurma	direct order
5	duygu sömürüsüne başvurma / kendini acındırma	appeal to pity
6	erdemli sözler	virtue words
7	eskilerin bilgeliği	wisdom of the ancients
8	genelleme	generalization
9	grup kimliğine başvurma	appeal to collective identity
10	günah keçisi yaratma	scapegoating
11	gündemi değiştirme	changing the agenda
12	hileli söz	double talk
13	imalı soru	complex question
14	indirgemecilik	reductionism
15	istatistik verme	appeal to statistics
16	kaçamak söz söyleme	hedging
17	kaçınılmaz zafer	inevitable victory
18	kanıtsızlık	argument from ignorance
19	kendini örnek gösterme	giving examples from your life (describe yourself or your experiences as an example)
20	kitleleri doyurma	feeding the masses
21	kitlenin anlamayacağı dilden konuşma	using complex language
22	kitlenin anlayacağı dilden konuşma	using simple language
23	kitleyi pohpohlama	flattering your audience
24	konuyu saptırma	red herring
25	korkuya başvurma	appeal to fear
26	kötünün iyisi	least of evils
27	kumanda etme	the command
28	mazeret	special pleading
29	niteliksel adam karalama	circumstantial ad hominem
30	ortak düşman gösterme	creating a common enemy
31	otoriteye başvurma	appeal to authority
32	ötekileştirme	othering
33	pankart açma	opening banners
34	psikolojik savaş	psychological warfare
35	sava değil, kişiye saldırma	argument against the man
36	slogan atma	slogans
37	sokaktaki adam	plain folks or common man
38	sözde soru sorma	asking rhetorical questions
39	tarihi yeniden yazma	rewriting history
40	tehdide başvurma	appeal to intimidation
41	tekrarlama	repetition
42	tek tipleştirme	uniformity
43	umuda başvurma	appeal to hope
44	vurgulama	accent / emphasis
45	yanıtı denetim altında tutma	controlling phraseology
46	yanlış benzetme	false anology
47	ya /ya da - yanlış ikilem yaratma	false dilemma

Ek 5. Animal Farm İngilizce Özgün Metin Kapak Örnekleri

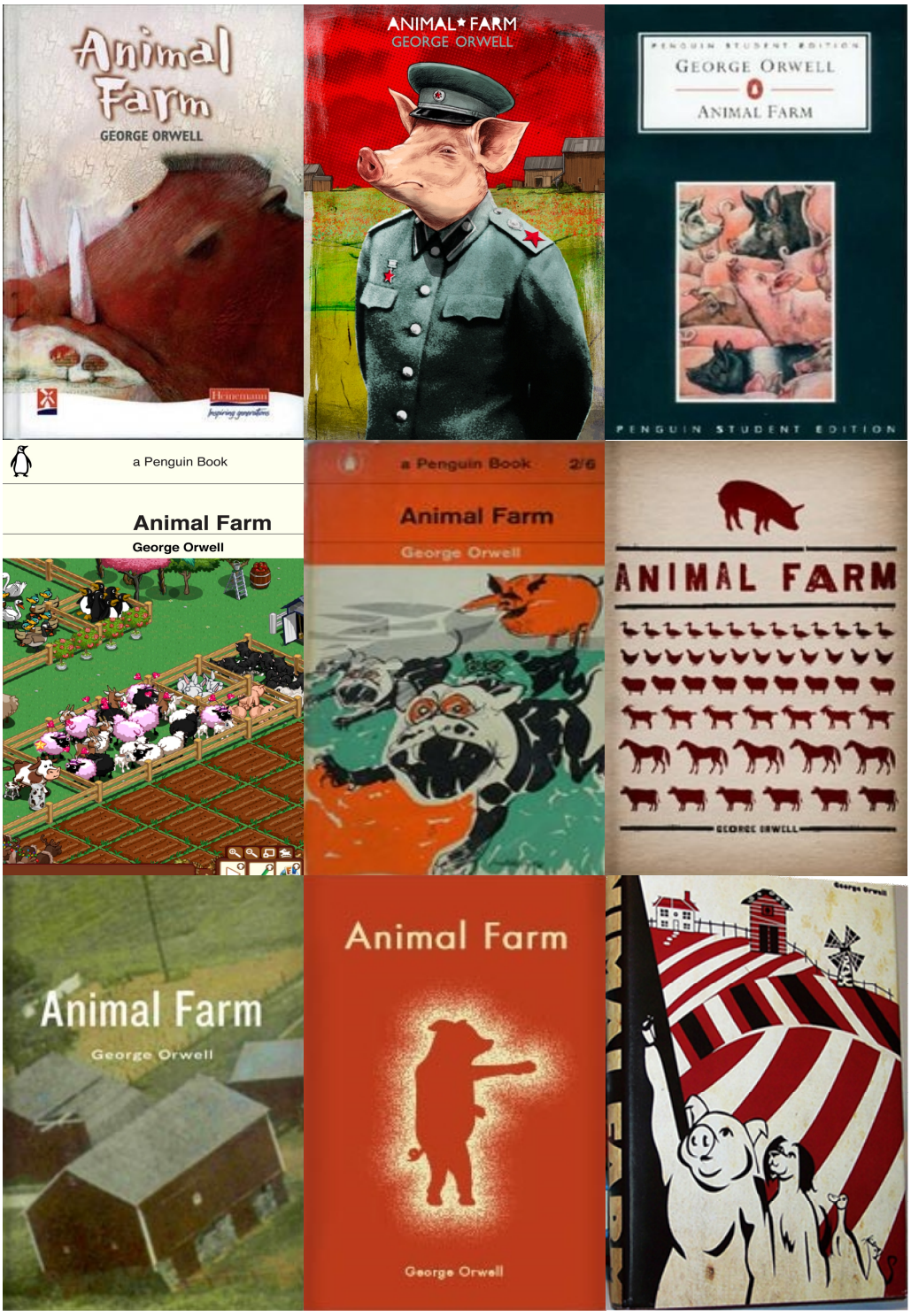

ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
GEORGE ORWELL
Animal Farm
Burmese Days
A Clergyman's Daughter
Coming up for Air
Keep the Aspidistra Flying
Nineteen Eighty-Four
COMPLETE & UNABRIDGED
ANIMAL FARM
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
A NOVEL
george orwell
animal farm

Animal Farm
ALL ANIMALS ARE EQUAL
George Orwell
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
ANIMAL FARM
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ALL ANIMALS ARE EQUAL
BUT SOME ANIMALS ARE MORE EQUAL THAN OTHERS.
George Orwell
Animal Farm
MODERN CLASSICS
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
ANIMAL FARM
ALL ANIMALS ARE EQUAL,
BUT SOME ANIMALS ARE MORE EQUAL
THAN OTHERS.

ANIMAL FARM
George Orwell
GEORGE ORWELL
Animal Farm
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
INTRODUCTION BY ROBERT HARRIS
ORWELL
Animal Farm
George Orwell
Animal Farm
George Orwell
Animal Farm
George Orwell

ANIMAL FARM
George Orwell
'Animal Farm is a masterpiece - an unmissable political fable.'
ALL ANIMALS ARE EQUAL.
BUT SOME ANIMALS ARE
MORE EQUAL THAN OTHERS.
When the downtrodden animals of Manor Farm overthrow their master Mr Jones and take over the farm themselves, they imagine it is the beginning of a life of freedom and plenty. But as a cunning, ruthless elite among them starts to take control, the other animals find themselves hopelessly ensnared as one form of tyranny is gradually replaced by another. Orwell's chilling fairy story is a timeless and devastating satire of idealism betrayed by power and corruption.
ANIMAL FARM - THE HISTORY OF A REVOLUTION THAT WENT WRONG - IS GEORGE ORWELL'S BRILLIANT SATIRE ON THE CORRUPTING INFLUENCE OF POWER.
'Remains our great satire of the darker face of modern history.'
Malcom Bradbury
'Animal Farm has been off all the opposition. It's as valid today as it was fifty years ago.'
Ralph Steadman
ANIMAL FARM GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL ★ FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
George Orwell
GEORGE
ORWELL
ANIMAL FARM
Penguin Modern Classics
George Orwell
Animal Farm
JOUE
GEORGE
ORWELL
ANIMAL FARM
ANIMAL
FARM
GEORGE ORWELL

Animal Farm
GEORGE ORWELL
Heinemann
inspiring generations
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
PENGUIN STUDENT EDITION
a Penguin Book
Animal Farm
George Orwell
a Penguin Book 2/6
Animal Farm
George Orwell
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
Animal Farm
George Orwell
Animal Farm
George Orwell

ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
ANIMAL FARM
By George Orwell
animalfarm
George Orwell
ALL ANIMALS ARE EQUAL, BUT SOME ANIMALS ARE MORE EQUAL THAN OTHERS.
ANIMAL FARM
GEORGE ORWELL
George Orwell
Animal Farm
George Orwell
Animal Farm
George Orwell
Animal Farm
George Orwell's
Animal Farm
George Orwell
ANIMAL FARM

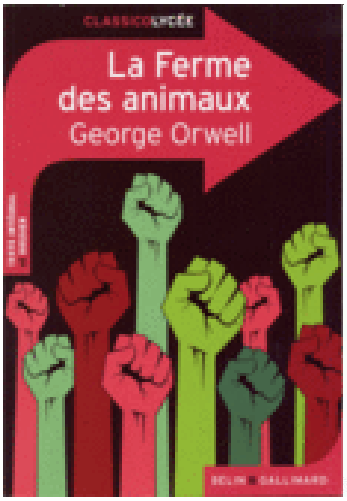
Ek 6. Animal Farm Türkçe Çeviri Kapak Örnekleri

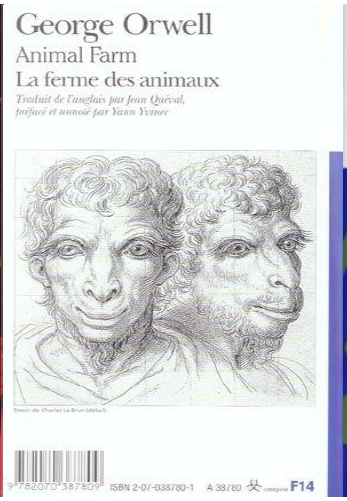

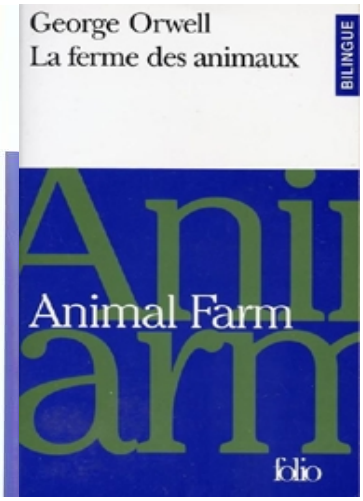

GEORGE ORWELL
DÜNYA KLASİKLERİ
Hayvan Çiftliği
Hayvan Çiftliği
GEORGE ORWELL
İN!
Nehir
BATI KLASİKLERİ DİZİSİ
George Orwell
HAYVANLAR ÇİFTLİĞİ
ERDEM yayınları
GEORGE ORWELL
HAYVANLAR ÇİFTLİĞİ
8. BASKI
DÜNYA ÇOCUK KLASİKLERİ
HAYVAN ÇİFTLİĞİ
GEORGE ORWELL
idefix
Nehir ÇOCUK
HAYVAN ÇİFTLİĞİ
DOĞAN KARDEŞ
GEORGE ORWELL
HAYVAN ÇİFTLİĞİ
BİR PERİ MASALI
ROMAN
Çeviri: CELÂL ÜSTER
can
31. BASKI
GEORGE ORWELL
Hayvan çiftliği
ROMAN
HAYVAN ÇİFTLİĞİ
Çeviri: CELÂL ÜSTER
GEORGE ORWELL
36. BASKI
roman
can

Ek 7. Animal Farm Fransızca Çeviri Kapak Örnekleri

La Ferme
des animaux
George Orwell

George Orwell
Animal Farm
La ferme des animaux
Traduit de l'anglais par Jean Quéval,
préfacé et annoté par Yann Yvinec
ISBN 2-07-036780-1
F14

George Orwell
La ferme des animaux
BILINGUE
Animal Farm
folio

ÖZ GEÇMİŞ

DİDEM TUNA

Doğum Tarihi:	17.02.1969
Doğum Yeri:	İstanbul
Telefon:	0533-712 39 33
E-posta:	berk4005@ hotmail.com.
Adres	Galatasaray Lisesi Kuloğlu Mah. İstiklal Cad. No: 159 34430 Beyoğlu – İstanbul

EĞİTİM

2012-2015	**Yıldız Teknik Üniversitesi** Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı
2002-2004	**Yıldız Teknik Üniversitesi** Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yabancı Dil (İngilizce) Öğretimi Yüksek Lisans Programı
1988-1993	**Boğaziçi Üniversitesi** Fen Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
1980-1988	**Galatasaray Lisesi**

YABANCI DİLLER

İngilizce	İleri
Fransızca	İleri
Almanca	Orta

İŞ

Galatasaray Lisesi

2007-	Müdür Başyardımcısı
1999-2007	Müdür Yardımcısı
1995-1999	İngilizce Öğretmeni

YAYIN Öztürk Kasar, Sündüz, Didem Tuna. "Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma". **Frankofoni Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı**. s.27. Ankara: Bizim Grup Basımevi, 2015: 457-482.

KURSLAR VE SEMİNERLER

2013 **Fatih Projesi – Eğitimde Teknoloji Kullanımı Kursu**
Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl MİIli Eğitim Müdürlüğü

2102 **Eğitimde Fatih Projesi – Teknoloji ve Liderlik Eğitimi Kursu**
Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü

2011 **İngilizce Dersi Öğretim Programları Yöntem ve Teknikleri Semineri**
Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl MİIli Eğitim Müdürlüğü

2010 **Eğitim Yönetimi Semineri**
Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

2008 **İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Uygulamaları**
Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü

2008 **Yeditepe Üniversitesi**
Orta Öğretim ile İşbirliği ve Etkileşim Toplantıları

1995 **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı**
Öğretmenlik Formasyonu Kursu

ÖDÜLLER

2013 **Başarı Belgesi**
Milli Eğitim Bakanlığı Beyoğlu İlçe MİIli Eğitim Müdürlüğü

2008 **Aylıkla Ödüllendirilme**
Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

2008 **Teşekkür Belgesi**
Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Genel Müdürlüğü

2007 **Teşekkür Belgesi**
Milli Eğitim Bakanlığı Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

2006 **Uzman Öğretmenlik Unvanı**
Milli Eğitim Bakanlığı